వేమూరీ దుర్గానాగేశ్వర రావుగారు స్మృతి గ్రన్థావలీ

శాస్త్ర శృఙ్ఖలా

లక్ష్మీతన్త్రమ్

ప్రథమోఽధ్యాయః

ద్వితీయోఽధ్యాయః

తృతీయోఽధ్యాయః

చతుర్థోఽధ్యాయః

పఞ్చమోఽధ్యాయః

షష్ఠోఽధ్యాయః

సప్తమోఽధ్యాయః

అష్టమోఽధ్యాయః

నవమోఽధ్యాయః

దశమోఽధ్యాయః

ఏకాదశోఽధ్యాయః

ద్వాదశోఽధ్యాయః

త్రయోదశోఽధ్యాయః

చతుర్దశోఽధ్యాయః

పఞ్చదశోఽధ్యాయః

షోడశోఽధ్యాయః

సప్తదశోఽధ్యాయః

అష్టాదశోఽధ్యాయః

ఏకోనవింశోఽధ్యాయః

వింశోఽధ్యాయః
ఏకవింశోఽధ్యాయః
ద్వావింశోఽధ్యాయః
త్రయోవింశోఽధ్యాయః
చతుర్వింశోఽధ్యాయః
పఞ్చవింశోఽధ్యాయః
షడ్వింశోఽధ్యాయః
సప్తవింశోఽధ్యాయః
అష్టావింశోఽధ్యాయః
ఏకోనత్రింశోఽధ్యాయః
త్రింశోఽధ్యాయః
ఏకత్రింశోఽధ్యాయః
ద్వాత్రింశోఽధ్యాయః
త్రయస్త్రింశోఽధ్యాయః
చతుస్త్రింశోఽధ్యాయః
పఞ్చత్రింశోఽధ్యాయః
షట్త్రింశోఽధ్యాయః
సప్తత్రింశోఽధ్యాయః
అష్టత్రింశోఽధ్యాయః
ఏకోనచత్వారింశోఽధ్యాయః
చత్వారింశోఽధ్యాయః
ఏకచత్వారింశోఽధ్యాయః
ద్విచత్వారింశోఽధ్యాయః
త్రిచత్వారింశోఽధ్యాయః

చతుశ్చత్వారింశోఽధ్యాయః
పఞ్చచత్వారింశోఽధ్యాయః
షట్చత్వారింశోఽధ్యాయః
సప్తచత్వారింశోఽధ్యాయః
అష్టచత్వారింశోఽధ్యాయః
ఏకోనపఞ్చాశోఽధ్యాయః
పఞ్చాశోఽధ్యాయః
ఏకపఞ్చాశోఽధ్యాయః
ద్విపఞ్చాశోఽధ్యాయః
త్రిపఞ్చాశోఽధ్యాయః
చతుష్పఞ్చాశోఽధ్యాయః
పఞ్చపఞ్చాశోఽధ్యాయః
సప్తపఞ్చాశోఽధ్యాయః

శ్రీః

లక్ష్మీతన్త్రమ్

ప్రథమోఽధ్యాయః - 1

నమో నిత్యానవద్యాయ జగతః సర్వహేతవే।
జ్ఞానాయ నిస్తరఙ్గాయ లక్ష్మీనారాయణాత్మనే[1] ।। 1 ।।

1. నమ ఇతి విశిష్టోపాయస్య, లక్ష్మీనారాయణాత్మన ఇతి విశిష్టోపేయస్య చ నిర్దేశః। నిత్యానవద్యాయేతి నారాయణస్య జగదుపాదానత్వశఙ్కితసవికారత్వనిరాసః బద్ధముక్తజీవవైలక్షణ్యం చోక్తమ్। జగతః సర్వహేతవే ఇత్యౌపనిషదమభిన్ననిమిత్తోపాదానత్వం నిత్యజీవవైలక్షణ్యం చోక్తమ్। జ్ఞానాయేతి జగత్కారణత్వౌపయికగుణగణపూర్తిః స్వరూపనిరూపకధర్మశ్చోక్తః। నిస్తరఙ్గాయేతి షడూర్మిరాహిత్యం సతతపరిణామ్యచిద్వైలక్షణ్యం చోక్తమ్।

[1. B and C add the following verses in the beginning:

తుషారాద్రిసమచ్ఛాయం తులసీదామభూషణమ్।

తురంగమముఖం వన్దే తుఙ్గసారస్వతప్రదమ్॥

జ్ఞానానన్దమయం దేవం నిర్మలస్ఫటికాకృతిమ్।

ఆధారం సర్వవిద్యానాం హయగ్రీవముపాస్మహే॥]

ఖగాసనం [2]ఘృణాధారమీదృశం సోమభూషితమ్।

అకలఙ్కేన్దుసూర్యాగ్నిం లక్ష్మీరూపముపాస్మహే ॥ 2 ॥

2. ఈదృశమిత్యాది। ఈకారరూపమిత్యర్థః। అకలఙ్కేత్యాది। స్వరస్పర్శవ్యాపకాక్షరరూపమితి దేవ్యా వాక్స్వరూపత్వముక్తం భవతి। యథోక్తం ప్రపఞ్చసారే-- "స్వరాఖ్యాః షోడశ ప్రోక్తాః స్పర్శాఖ్యాః పఞ్చవింశతిః। వ్యాపకాశ్చ దశైతే స్యుః సోమేనాగ్న్యాత్మకాః క్రమాత్॥" ఇతి।

[2. All Mss. read wrongly ఋణాధారం.]

వేదవేదాన్త[3]తత్త్వజ్ఞం సర్వశాస్త్రవిశారదమ్।

సర్వసిద్ధాన్తతత్త్వజ్ఞం ధర్మాణామాగతాగమమ్ ॥ 3 ॥

3. - - - - - - - - - - - -

[3. వేదాఙ్గ D. E. I.]

జితేన్ద్రియం జితాధారం రాగద్వేషావశీకృతమ్।

చతుర్దశాఙ్గయోగస్థం ప్రసంఖ్యానపరాయణమ్ ।। 4 ।।

4. చతుర్దశేతి। భక్తిన్యాసయోగేత్యర్థః।

టిప్పణీ

నమస్యామః శ్రియం దేవీం దేవో దీవ్యతి యత్సఖః।

త్రైగుణ్యఫలకే చిత్రే క్షిప్తైర్బ్రహ్మాదిపాశకైః।।

లక్ష్మీతన్త్రమహామ్భోధౌ తత్త్వరత్నాని చిన్వతామ్।

తత్త్వప్రకాశనీ టీకా సాహాయ్యం కర్తుమీహతే।।

విద్ధే స్వర్భానునా భానౌ పురా తపనతాం గతమ్।

నిదానం తపసామాద్యం తేజోరాశిమనామయమ్ ।। 5 ।।

5. విద్ధ ఇతి। అత్ర మహాభారతానుశాసనికే 260 అధ్యాయోక్తమనుసంధేయమ్।

అత్రిమత్రిగుణోపేతమత్రివర్గస్థమవ్యయమ్।

ప్రాతః సంధ్యాముపాసీనమృషిం హుతహుతాశనమ్ ।। 6 ।।

6. అత్రిగుణేత్యాదినా మహర్షేరత్రినామ్నోఽన్వర్థత్వం వ్యజ్యతే।

పతివ్రతానాం పరమా ధర్మపత్నీ యశస్వినీ।

బ్రహ్మవిష్ణుమహేశానాం జననీ కారణాన్తరే ।। 7 ।।

7. బ్రహ్మేత్యాది। పురా త్రిమూర్తయోఽనసూయాయాః పాతివ్రత్యం పరీక్షితుమయతన్త। తేన క్రుద్ధయా తయా తే ద్విహాయనాః శిశవోఽక్రియన్త। తతస్తన్మహిషీభిః ప్రసాదితా సా తాన్ యథాపురమకరోదితి పౌరాణికీ కథాత్రానుసంధేయా।

దేవైరభిష్టుతా శశ్వచ్ఛాన్తినిత్యా తపస్వినీ।

విదుషీ సర్వధర్మజ్ఞా నిత్యం పతిమనువ్రతా ।। 8 ।।

8. - - - - - - - - - - -

పత్యుః శ్రుతవతీ తాస్తా వివిధా ధర్మసంహితాః।

ప్రణిపాతపురస్కారమనసూయా వచోఽబ్రవీత్ ।। 9 ।।

9. - - - - - - - - - - - -

అనసూయా---

భగవన్ సర్వధర్మజ్ఞ మమ నాథ జగత్పతే।

త్వత్త ఏవ శ్రుతా ధర్మాస్తే తే బహువిధాత్మకాః ।। 10 ।।

10. - - - - - - - - - - - - -

జ్ఞానాని చ విచిత్రాణి ఫలరూపాదిభేదతః।

ఏతేభ్యో భగవద్ధర్మో విశిష్టో విధృతో మయా ।। 11 ।।

11. భగవద్ధర్మః। భగవత్ప్రాప్తిఫలో నివృత్తిధర్మః।

త్వయా కథయతా తాస్తా [4]భగవద్ధర్మసంహితాః।

సూచితం తత్ర తత్రైవ లక్ష్మీమాహాత్మ్యముత్తమమ్ ।। 12 ।।

12. - - - - - - - - - - - - -

[4. భగవన్ B. C.]

రహస్యత్వాదపృష్టత్వాన్న త్వయా ప్రకటీకృతమ్।

తదహం శ్రోతుమిచ్చామి లక్ష్మీమాహాత్మ్యముత్తమమ్ ।। 13 ।।

13. అప్టష్టత్వాదితి। "నాప్టష్టః కస్యచిద్ బ్రూయాత్" ఇతి విధిరత్రాభిప్రేతః।

యత్స్వభావా హి సా దేవీ యత్స్వరూపా యదుద్భవా।

యత్ప్రమాణా యదాధారా యదుపాయాథ[5] యత్ఫలా ।। 14 ।।

14. - - - - - - - - - - - - -

[5. చ C. E.]

తదహం శ్రోతుమిచ్చామి త్వత్తో బ్రహ్మవిదాం వర।

భవేయం కృతకృత్యాహం యస్య విజ్ఞానయోగతః ।। 15 ।।

15. - - - - - - - - - - - -

[6]తం మే దర్శయ పన్థానముపసన్నాస్మ్యధీహి[7] భో।

[8]ఇతి తస్యా వచః శ్రుత్వా భగవానత్రిరబ్రవీత్ ।। 16 ।।

16. ఉపసన్నేతి। "తస్మై స విద్వానుపసన్నాయ సమ్యక్ ప్రోవాచ తాం తత్త్వతో బ్రహ్మవిద్యామ్" ఇతి శ్రుత్యర్థోఽభిప్రేతః। పన్థానమితి। సదుపాయమిత్యర్థః। "మహాజనో యేన గతః స పన్థాః" ఇతివత్।

[6. తన్మే B. G.]

[7. స్మ్యహం విభో C. E.]

[8. B. C. E. omit this line.]

అత్రిః---

[9]సాధు సంబోధితోఽస్మ్యద్య ధర్మజ్ఞే ధర్మచారిణి।

మయా పృష్టేన వక్తవ్యమితి నోద్ఘాటితం పురా ।। 17 ।।

17. - - - - - - - - - - - - -

[9.సమ్యక్ C. D. E. G.]

అర్థా త్వమసి కల్యాణి లక్ష్మీమాహాత్మ్యముత్తమమ్।

శ్రోతుం శ్రుతిశిరఃశ్రేణిహృదయస్థం సనాతనమ్ ।। 18 ।।

18. - - - - - - - - - - -

పురా మలయశైలస్థా మునయో ధర్మతత్పరాః।

శ్రుతసాత్త్వతవిజ్ఞానా నారదాద్దేవదర్శనాత్ ।। 19 ।।

19. - - - - - - - - - - -

అపృచ్ఛన్నేతమేవార్థం భగవన్తం సనాతనమ్।

నారదం బ్రహ్మసంకాశం భగవద్ధర్మవేదినమ్ ।। 20 ।।

20. - - - - - - - - - - -

ఋషయః---

[10]భగవంస్త్వచ్ఛ్రుతోఽస్మాభిః సాత్త్వతః సత్త్వసంశ్రయః।

శుద్ధో [11]భాగవతో ధర్మో మోక్షైకఫలలక్షణః ।। 21 ।।

21. సాత్త్వతః సత్త్వసంశ్రయః। సత్త్వగుణైకప్రధానో ధర్మ ఇత్యర్థః। అనేన సాత్త్వతశబ్దనిర్వచనమపి సూచితమ్। యథా--సత్త్వం సత్త్వగుణః అస్యాస్తీతి సత్త్వతః। పర్వతాదివత్ మత్వర్థే తప్ప్రత్యయః। సత్త్వత ఏవ సాత్త్వత ఇతి। తస్యైవ వివరణం శుద్ధో భాగవతో ధర్మ ఇతి।

[10. భగవత్తః A. B. C.]

[11. భగవతో A. B. C. G.]

తత్ర తత్త్వార్థకథనే లక్ష్మీమాహాత్మ్యముత్తమమ్।

సూచితం తత్ర తత్రైవ నాస్పష్టత్వాత్ప్రకాశితమ్ ।। 22 ।।

22. - - - - - - - - - - - - - -

ఇచ్ఛామస్తదిదం శ్రోతుం భవసాగరతారకమ్।

పద్మినీవైభవం సర్వం ప్రజ్ఞాపయుత నో భవాన్ ।। 23 ।।

23. - - - - - - - - - - - - -

నతాః స్మ శిరసా పాదౌ తవ సంసారతారకౌ।

అధీహి భో మునే దివ్యం ప్రపన్నాస్త్వాం చిరం వయమ్ ।। 24 ।।

24. చిరమితి। "నాసంవత్సరవాసినే బ్రూయాత్" ఇతి విధిరభిప్రేతః।

నారదః---

సాధు సంబోధితోఽస్మ్యద్య మునయః సంశితవ్రతాః।

ప్రసన్నః కథయామ్యద్య లక్ష్మీతన్త్రం సనాతనమ్ ।। 25 ।।

25. లక్ష్మీతన్త్రమితి గ్రన్థనామ। ఇదం చ తన్త్రం శతకోటిగ్రన్థపరిమితాత్ మూలభూతలక్ష్మీతన్త్రాత్ సారముద్ధృత్య కథితమితి వక్ష్యతేఽత్రైవ (44-52)।

యత్ర సా దృశ్యతే దేవీ స్వరూపగుణవైభవైః।

పద్మినీ పద్మనాభస్య మహిషీ పద్మసంభవా ।। 26 ।।

26. - - - - - - - - - - - - - -

పురా దుర్వాససః శాపాదభిభూతే పురందరే।

నిఃస్వాధ్యాయవషట్కారే భ్రష్టశ్రీకే జగత్త్రయే ।। 27 ।।

27. పురేత్యాది। ఇయమాఖ్యాయికా విష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే ద్రష్టవ్యా। నిఃస్వాధ్యాయవషట్కారత్వ భ్రష్టశ్రీకత్వే హేతుః।

దరిద్రే దేవవర్గే చ కృశే ధర్మే నిసంతతే।

పితామహే సురైః సార్ధం క్షీరోదార్ణవమేయుషి[12] ।। 28 ।।

28. నిసంతతే। విచ్ఛిన్న ఇత్యర్థః।

[12. మీయుషి G; క్షీరార్ణవముపేయుషి I.]

[13]బహూన వర్షగణాన్ దివ్యాంస్తప్త్వా తీవ్రం మహత్తపః।
సంబోధితే జగన్నాథే దేవదేవే జనార్దనే ।। 29 ।।

29. - - - - - - - - - - -

[13. బహువర్ష E. I.]

పితామహేన దేవాయ కార్యే చ వినివేదితే।
క్షీరోదే మథితే దేవైస్తదాదిష్టేన వర్త్మనా ।। 30 ।।

30. - - - - - - - - - - - -

పారిజాతే హయశ్రేష్ఠే గజేన్ద్రేఽప్సరసాం గణే।
కాలకూటే సముద్భూతే వారుణ్యామమృతే తథా ।। 31 ।।

31. - - - - - - - - - - - -

సహ చన్ద్రమసా దేవ్యాముత్థితాయాం [14]మహార్ణవాత్।
పద్మిన్యాం పద్మనాభస్య వక్షఃస్థాయామనన్తరమ్ ।। 32 ।।

32. - - - - - - - - - - - - -

[14. సుధా D. E. F. I.]

తయావలోకితే దేవవర్గే శ్రియముపేయుషి।
తయానవేక్షితే దైత్యవర్గే చైవ [15]పరాజితే ।। 33 ।।

33. అనేనాన్వయవ్యతిరేకాభ్యాం లక్ష్మీకటాక్షపాతస్య సర్వసంపన్నిదానత్వం నిరూప్యతే। యత్సత్త్వే యత్సత్త్వమిత్యన్వయే యథా దేవేషు ఇతి దృష్టాన్తః। యదభావే యదభావ ఇతి వ్యతిరేకే యథా దైత్యేషు ఇతి దృష్టాన్తః। ఇమమేవ విషయమనన్తరమేవ 35 తమశ్లోకే వక్ష్యతి।

[15.పురా G.]

స్వారాజ్యమఖిలం ప్రాప్య మోదమానే పురందరే।

బృహస్పతిరుపాగమ్య రహసీదం వచోఽబ్రవీత్ ।। 34 ।।

34. - - - - - - - - - - - -

బృహస్పతిః---

కాలే సంబోధయామ్యేతచ్ఛృణు వాక్యం పురందర।

అన్వయవ్యతిరేకాభ్యాం లక్ష్మ్యాస్తే [16]కథితా పురా ।। 35 ।।

35. - - - - - - - - - - - - - - - -

మహత్తా మహతాం నాథ తస్యామాయతతే[17] స్థితిః।

[18]న భ్రశ్యేత యథైవైషా తవ రాజ్యస్థితేః పరా ।। 36 ।।

36. - - - - - - - - - - - - - - -

[17. మాయాతి తే A. B. C.]

[18. A. B. C. G. omit this line.]

[19]తథా యతస్వ దేవేశ శరణం గచ్ఛ పద్మినీమ్।

ఏషా హి శ్రేయసో మూలమేషా హి పరమా గతిః ।। 37 ।।

37. - - - - - - - - - - - - - -

[19. పరాం యజస్వ A. B. C. G.]

శ్రుతీనామభిసంధిశ్చ సైవ దేవీ సనాతనీ।

ఏషైవ జగతాం ప్రాణా ఏషైవ జగతాం క్రియా[20] ।। 38 ।।

38. శ్రుతీనామితి। "వేదైశ్చ సర్వైరహమేవ వేద్యః" ఇత్యుక్తరీత్యా సర్వవేదతాత్పర్యపర్యవసానభూమిరిత్యర్థః। ఉభయోరపృథగ్భావాన్న వచనవిరోధః।

[20. ప్రియా C.]

[21]ఏషైవ జగతామిచ్ఛా జ్ఞానమేషా పరావరా।

ఏషైవ సృజతే కాలే సైషా పాతి జగత్త్రయమ్ ।। 39 ।।

39. జగత్కారణత్వస్య బ్రహ్మాసాధారణత్వసిద్ధాన్తేఽపి తచ్ఛక్తిరూపత్వేన తదపృథక్సిద్ధత్వాత్ శక్తికృతస్యాపి శక్తిమత్కృతత్వవ్యపదేశో యుజ్యత ఏవ। వక్ష్యతే చైతత్ సుస్పష్టం దేవ్యైవ (11-6, 7).

[21. ఏషా హి A. B. C. G.]

జగత్సంహరతే చాన్తే తత్తత్కారణసంస్థితా।

మాతరం జగతామేనామనారాధ్య మహత్ కుతః ।। 40 ।।

40. - - - - - - - - - - - - -

[22]ఏతత్తు వైష్ణవం ధామ యతే నావర్తతే యతిః[23]।

ఏషా సా పరమా నిష్ఠా సాంఖ్యానాం విదితాత్మనామ్ ।। 41 ।।

41. - - - - - - - - - - - - - - - -

[22. ఏతత్తద్వై E. I.]

[23. పునః E.]

ఏషా సా యోగినాం నిష్ఠా యత్ర గత్వా న శోచతి।

ఏషా పాశుపతీ నిష్ఠా సైషా వేదవిదాం గతిః ।। 42 ।।

42. - - - - - - - - - - - -

[24]పఞ్చరాత్రస్య కృత్స్నస్య సైషా నిష్ఠా సనాతనీ।

సైషా నారాయణీ దేవీ స్థితా నారాయణాత్మనా ।। 43 ।।

43. - - - - - - - - - - - - -

[24. పాఞ్చ E. G.]

పృథగ్భూతాపృథగ్భూతా జ్యోత్స్నేవ హిమదీధితేః।

తైస్తైర్జ్ఞానైః పృథగ్భూతైరాగమైశ్చ పృథగ్విధైః ।। 44 ।।

44. నారాయణ్యా నారాయణాత్మనావస్థానం పూర్వశ్లోకోక్తమేవోపపాదయతి---పృథగ్భూతేతి అపృథగ్భూతేతి చ। ధర్మధర్మిణోరపృథక్సిద్ధయోః నిష్కర్షవివక్షాయాం ధర్మస్య పృథగ్వ్యపదేశః। అనిష్కర్షే తు ధర్మితయా। యథా `శుక్లం రూపమ్, శుక్లః పటః' ఇతి।

ఏకైవైషా పరా దేవీ బహుధా [25]సముపాస్యతే।

తాముపేహి మహాభాగాం శరణం పద్మసంభవామ్ ।। 45 ।।

45. - - - - - - - - - - - -

[25. తదు D. F.]

తపోవిశేషై[26] ర్వివిధైస్తైస్తైశ్చ నియమైః శుభైః।

ఆరాధ్య మహిషీం విష్ణోః స్థిరీకురు నిజశ్రియమ్ ।। 46 ।।

46. - - - - - - - - - - - - - - -

[26. నియమైస్తైస్తైశ్చ వివిధైః E. F. I.]

ఏషా ప్రసాదసుముఖీ స్వం పదం ప్రాపయిష్యతి।
అభీప్సితార్థదా దేవీ కామినామపి కామదా ।। 47 ।।

47. దేవీప్రసాదే పరమపదరూపమోక్షప్రాప్తిః, ఆనుషఙ్గికత్రివర్గఫలప్రాప్తిశ్చానేనోచ్యతే।

నారదః---

ఇతి సంబోధితః శక్రో గురుణా గురుణా స్వయమ్।
ఆరాధయితుకామస్తాం క్షీరోదస్యోత్తరం యయౌ ।। 48 ।।

48. - - - - - - - - - - - -

తత్ర దివ్యం తపస్తేపే బిల్వమూలనికేతనః।
[27]ఏకపాదస్థితో [28]మౌనీ కాష్ఠభూతోఽనిలాశనః ।। 49 ।।

49. - - - - - - - - - - - - - - - - -

[27. E. omits 8 lines from here.]

[28. భూమౌ F.]

ఊర్ధ్వదృగ్బాహువక్త్రశ్చ నియతో నియతాత్మవాన్।
దివ్యం వర్షసహస్రం వై తపస్తేపే సుదుశ్చరమ్ ।। 50 ।।

50. - - - - - - - - - - - -

తపసోఽవభృథే తస్య సా దేవీ పద్మసంభవా।
ప్రసన్నవదనా విష్ణోర్మహిషీ దర్శనం యయౌ ।। 51 ।।

51. - - - - - - - - - - - -

అగ్రతః సంస్థితాం దేవీం జగతాం మాతరం పరామ్।
తాం శక్రశ్చక్షుషా వీక్ష్య విస్మయం పరమం యయౌ ।। 52 ।।

52. - - - - - - - - - - - - -

విహ్వలః ప్రణిపత్యాథ ప్రాఞ్జలిర్బలసూదనః।
[29]శ్రియం సూక్తేన తుష్టావ పద్మినీం పాకశాసనః ।। 53 ।।

53. - - - - - - - - - - - - - - -

[29. శ్రియః ।.]

ఏకాన్తభావమాపన్నమవ్యాజాం భక్తిమాస్థితమ్।
తం వీక్ష్య జగతాం మాతా వాక్యమేతదువాచ హ ।। 54 ।।

54. - - - - - - - - - - - - -

శ్రీః---

వత్స శక్ర పరసన్నాస్మి తపసా తవ సువ్రత।
వరం వృణు మహాభాగ కిమిష్టం కరవాణితే ।। 55 ।।

55. - - - - - - - - - - - -

శక్రః---

అద్య మే తపసో దేవి యమస్య నియమస్య చ।
సద్యః ఫలమవాప్తం యద్ దృష్టా భగవతీ మయా ।। 56 ।।

56. - - - - - - - - - - - - -

యది వాపి వరో దేయస్త్వయా మే పరమేశ్వరి।
తత్త్వం కథయ దేవేశి[30] యాసి త్వం యత్ప్రకారికా ।। 57 ।।

57. - - - - - - - - - - - - - - - -

[30. మే దేవి E. I.]

యత్ప్రమాణా యదాధారా యదుపాయా సనాతనీ।
యస్య త్వం తేన[31] వా దేవి సంబన్ధస్తవ యద్విధః ।। 58 ।।

58. - - - - - - - - - - - - - - - -

[31. కేన E. I.]

యచ్చాన్యద్వేదితవ్యం తే నానాశాస్త్రోపబృంహితమ్।
కథయేశ్వరి తత్సర్వముపసన్నోఽస్మ్యధీహి భో ।। 59 ।।

59. - - - - - - - - - - - - -

ఇతి [32]ప్రసాదితా తేన వత్సేనేవ పయస్వినీ।
స్నిహ్యతా మనసా పద్మా పాకశాసనమబ్రవీత్ ।। 60 ।।

60. - - - - - - - - - - - - -

[32. సంబోధితా E.]

శ్రీః---

శృణు శక్ర మహాభాగ యా [33]హ్యాహం యత్ప్రకారికా।
యస్యాహం తేన వా యాదృక్ సంబన్ధో మమ వృత్రహన్ ।। 61 ।।
61. - - - - - - - - - - - - - - - -

[33. స్యాహం D. F. G. I.]

ఇతి [34]శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే [35]శాస్త్రావతారో నామ ప్రథమోఽధ్యాయః

[34. శ్రీపఞ్చరాత్రే తన్త్రే E. శ్రీపఞ్చరాత్రసారే B. శ్రీపాఞ్చరాత్రే F.]

[35. A. B. C. D. F. read సర్వాధిష్ఠానప్రకాశో; A. I. omit the title.]

********ఇతి ప్రథమోఽధ్యాయః********

ద్వితీయోఽధ్యాయః - 2

శ్రీరువాచ---

అస్తి నిర్దుఃఖనిఃసీమసుఖానుభవలక్షణః।

పరమాత్మా పరం యస్య పదం పశ్యన్తి సూరయః ।। 1 ।।

1. నిర్దుఃఖేత్యాదినా నిఖిలహేయప్రత్యనీకత్వానన్తకల్యాణగుణాకరత్వరూపోభయలిఙ్గత్వం పరమాత్మన ఉక్తం భవతి।

కశ్చిత్కేషాంచిదాత్మా స్యాత్తస్యాన్యేషాం చ కశ్చన।

తస్యాప్యన్య[1] ఇతీత్థం తు యత్రైషా[2] వ్యవతిష్ఠతే ।। 2 ।।

2. ఆత్మా। నియన్తేత్యర్థః। ఏషేతి। వ్యవస్థేతి శేషః। వ్యవతిష్ఠతే సమాప్నోతి, స పరమాత్మేతి పూర్వేణాన్వయః।

[1. ఏవమ్ A.]

[2. ఏషః E. I.]

[3]అధ్వనామధ్వనః పారం పరమాత్మానమూచిరే।

అహం నామ స్మృతో యోఽర్థః స ఆత్మా సముదీర్యతే ।। 3 ।।

3. అధ్వనామితి। త్రైవర్గికాధ్వాపేక్షయా పరమో యోఽధ్వా మోక్షాధ్వా అర్చిరాదిః, తస్య పారం ప్రాప్యమిత్యర్థః; "సోఽధ్వనః పారమాప్నోతి తద్విష్ణోః పరమం పదమ్" ఇతి వచనాత్। "అధ్వనామధ్వపతే" ఇతి శ్రుత్యుద్ధరణమత్ర। అహమితి। యః అహంప్రత్యయగోచరః స ఆత్మేత్యర్థః।

[3. అధ్వానమ్ A. B. C.]

అనవచ్ఛిన్నరూపోఽహం పరమాత్మేతి శబ్ద్యతే[4]।

క్రోడీకృతమిదం సర్వం చేతనాచేతనాత్మకమ్ ।। 4 ।।

4. అనవచ్ఛిన్నేతి। వస్త్వాద్యపరిచ్ఛేదేన యోఽహంశబ్దాపర్యవసానవృత్త్యా ప్రతీయతే స పరమాత్మేత్యర్థః।

[4. శస్యతే B. C.]

యేన సోఽహంస్మృతో భావః పరమాత్మా సనాతనః।
స వాసుదేవో భగవాన్ క్షేత్రజ్ఞః పరమో మతః ।। 5 ।।

5. - - - - - - - - - - - -

విష్ణుర్నారాయణో విశ్వో విశ్వరూప ఇతీర్యతే।
అహంతయా సమాక్రాన్తం యస్య [5]విశ్వమిదం జగత్ ।। 6 ।।

6. ఆహ చ శక్రోఽన్యత్ర---"త్వయైతద్విష్ణునా చామ్బ జగద్వ్యాప్తం చరాచరమ్" ఇతి।

[5. సర్వం B. E.]

[6]వస్త్వవస్తు చ తన్నాస్తి యన్నాక్రాన్తమహంతయా।
[7]ఇదంతయా యదాలీఢమాక్రాన్తం తదహంతయా ।। 7 ।।

7. ఇదంతయేతి। ఇదంశబ్దార్థతయా ప్రతీతం సర్వం జగదిత్యర్థః।

[6. వస్తుతస్తు A. B. C.]

[7. A. B. C. D. omit this line.]

[8]సర్వతః శాన్త ఏవాసౌ నిర్వికారః సనాతనః।
అనన్తో దేశకాలాదిపరిచ్ఛేదవివర్జితః ।। 8 ।।

8. - - - - - - - - - - -

[8. సర్వః శాన్తః స B.]

మహావిభూతిరిత్యుక్తో వ్యాప్తిః సా మహతీ యతః।

తద్ బ్రహ్మ పరమం ధామ నిరాలమ్బనభావనమ్[9] ।। 9 ।।

9. - - - - - - - - - - - - - -

[9. నిరాలమ్బమభావనమ్ I.]

నిస్తరఙ్గామృతామ్భోధికల్పం షాడ్గుణ్యముజ్జ్వలమ్।

ఏకం తచ్చిద్ఘనం శాన్తముదయాస్తమయోజ్ఝితమ్ ।। 10 ।।

10. నిస్తరఙ్గేత్యాదినా భగవతః శాన్తోదితావస్థోచ్యతే। తదేవాహ---శాన్తమితి।

అపృథగ్భూతశక్తిత్వాద్ బ్రహ్మాద్వైతం తదుచ్యతే।

తస్య యా పరమా శక్తిర్జ్యోత్స్నేవ హిమదీధితేః ।। 11 ।।

11. బ్రహ్మాద్వైతమితి। స్వాపృథక్సిద్ధశక్త్యహంతావిశిష్టత్వాత్ తద్విశిష్టం బ్రహ్మైకమేవ తత్త్వమిత్యర్థః। స్వస్వరూపస్య తదపృథక్సిద్ధత్వమేవ దృష్టాన్తముఖేనాహ---జ్యోత్స్నేతి।

సర్వావస్థాగతా దేవీ స్వాత్మభూతానపాయినీ।

అహంతా బ్రహ్మణస్తస్య సాహమస్మి సనాతనీ ।। 12 ।।

12. సర్వావస్థాగతానపాయినీత్యనేన "రాఘవత్వేఽభవత్సీతా రుక్మిణీ కృష్ణజన్మని। అన్యేషు చావతారేషు విష్ణోరేషానపాయినీ" ఇతి మహర్షివచనం స్మార్యతే।

ఆత్మా స సర్వభూతానామహంభూతో హరిః స్మృతః।

అహంతా సర్వభూతానామహమస్మి సనాతనీ ।। 13 ।।

13. - - - - - - - - - - -

యేన భావేన భవతి వాసుదేవః సనాతనః।

భవతస్తస్య దేవస్య [10]స భావోఽహమితీరితా ।। 14 ।।

14. - - - - - - - - - - - - - - -

[10. సహాయో B. C.]

భవద్భావాత్మకం బ్రహ్మ తతస్తచ్ఛాశ్వతం పదమ్।

భవన్నారాయణో దేవో భావో లక్ష్మీరహం పరా ।। 15 ।।

15. - - - - - - - - - - - -

లక్ష్మీనారాయణాఖ్యాతమతో[11] బ్రహ్మ సనాతనమ్।

అహం తయా సమాక్రాన్తో హ్యహమర్థః ప్రసిధ్యతి ।। 16 ।।

16. శ్రీవిశిష్టమేవ పరం బ్రహ్మ। న తు నిఃశ్రీకమిత్యర్థః। లక్ష్మీనారాయణయోరుభయోరాత్మహవిఃశేషిత్వేఽపి ఆగ్నావైష్ణవాదిష్వివ విశిష్టస్యైవోద్ధేశ్యత్వాత్ తస్య చైకత్వాత్ న శేషిద్విత్వప్రసక్తిరితి భావః।

[11. ణాఖ్యం తత్ E. I.]

అహమర్థసముత్థా చ సాహంతా పరికీర్తితా।

అన్యోన్యేనావినాభావాదన్యోన్యేన సమన్వయాత్ ।। 17 ।।

17. - - - - - - - - - - - - -

తాదాత్మ్యం విద్ధి సంబన్ధం మమ నాథస్య చోభయోః।

అహంతయా వినాహం హి నిరుపాఖ్యో న సిధ్యతి ।। 18 ।।

18. నిరుపాఖ్యో నిర్విశేషః। లోకే సర్వమపి వస్తు ఇదమిత్థమితి ప్రకారవిశేషపురస్కారేణైవ సిధ్యతి; న తు నిర్విశేషణేతి భావః।

అహమర్థం వినాహంతా నిరాధారా న సిధ్యతి।

భవద్భావాత్మకం రూపం సమస్తవ్యస్తగోచరమ్ ।। 19 ।।

19. - - - - - - - - - - - - -

పరోక్షమపరోక్షం చ జగతి ప్రవిచిన్త్యతే[12]।

నిరున్మేషే నిరున్మేషా సాహంతా పరమేశ్వరీ ।। 20 ।।

20. - - - - - - - - - - - -

[12. విభావ్యతే E; విభజ్యతే I.]

క్రోడీకృత్యాఖిలం [13]సర్వం బ్రహ్మణి వ్యవతిష్ఠతే।

ఉన్మేషస్తస్య యో నామ యథా చన్ద్రోదయేఽమ్బుధేః ।। 21 ।।

21. - - - - - - - - - - - - - -

[13. విశ్వం B.]

అహం నారాయణీ శక్తిః సిసృక్షాలక్షణా తదా।

నిమేషస్తస్య యో నామ సంహృతౌ పరమాత్మనః ।। 22 ।।

22. దేవ్యాః శక్తిరూపత్వం పూర్వముక్తమ్। అధునా తద్భేద ఉచ్యతే---సిసృక్షాశక్తిః సుషుప్సాశక్తిశ్చేతి। ప్రథమయా సృష్టిః, ద్వితీయయా సంహారశ్చ జాయతే। తత్ర నిత్యవిభూతివిషయే ప్రథమాయా ఏవ ప్రవృత్తిః। ద్వితీయాయాస్తు లీలావిభూతావేవోపయోగః।

అహం నారాయణీ శక్తిః సుషుప్సాలక్షణా హి సా।

[14]సిసృక్షాయా మమోద్యన్త్యా దేవాల్లక్ష్మీపతేః స్వయమ్ ।। 23 ।।

23. - - - - - - - - - - - - - - - -

[14. సిసృక్షాయాం మమోద్యన్త్యాం E.]

అవ్యాహతమసంకోచమైశ్వర్యం ప్రవిజృమ్భతే।

జ్ఞానం తత్పరమం బ్రహ్మ [15]సర్వదర్శి నిరామయమ్ ।। 24 ।।

24. జ్ఞానాదిషు షట్సు గుణేషు జ్ఞానం తత్స్వరూపనిరూపకధర్మః। అన్యే గుణాస్తు నిరూపితస్వరూపవిశేషణభూతా ఇతి వివేకః। తదేవ వక్ష్యత్యుత్తరత్ర `శేషమైశ్వర్యవీర్యాది జ్ఞానధర్మః' ఇతి। జ్ఞానాఖ్యస్య స్వరూపస్య ధర్మ ఇత్యర్థః।

[15. సర్వాదేశి B.]

జ్ఞానాత్మికా తథాహంతా సర్వజ్ఞా సర్వదర్శినీ।

జ్ఞానాత్మకం పరం రూపం బ్రహ్మణో మమ చోభయోః ।। 25 ।।

25. - - - - - - - - - - - - -

శేషమైశ్వర్యవీర్యాది జ్ఞానధర్మః సనాతనః।

అహమిత్యాన్తరం రూపం జ్ఞానరూపముదీర్యతే[16] ।। 26 ।।

26. - - - - - - - - - - - - -

[16. మితీర్యతే E.]

ప్రకాశకాదికం రూపం స్పటికాదిసలక్షణమ్।

[17]అతస్తు జ్ఞానరూపత్వం మమ నారాయణస్య చ ।। 27 ।।

27. - - - - - - - - - - - - - - -

[17. అతస్తత్ I.]

అవ్యాహతిర్యదుద్యత్యాస్తదైశ్వర్యం పరం మమ।

ఇచ్ఛేతి సోచ్యతే తత్తత్తత్త్వశాస్త్రేషు పణ్డితైః ।। 28 ।।

28. ఇచ్ఛేతి। సిసృక్షాశక్తైరైశ్వర్యరూపత్వం పూర్వం చతుర్వింశే శ్లోకే వర్ణితమత్ర స్మర్తవ్యమ్। సిసృక్షా హి స్రష్టుమిచ్ఛా।

జగత్ప్రకృతిభావో మే యః సా శక్తిరితీర్యతే।

సృజన్త్యా యచ్ఛ్రమాభావో మమ తద్బలమిష్యతే ।। 29 ।।

29. దేవ్యా జగత్ప్రకృతిభావో న స్వరూపతః, తథాత్వే వికారిత్వప్రసఙ్గాత్। కింతు స్వప్రకారభూతచిదచిదాత్మనేతి ద్రష్టవ్యమ్। ఏషైవ హి బ్రహ్మణో జగత్ప్రకృతిత్వే గతిః।

భరణం యచ్చ కార్యస్య బలం తచ్చ ప్రచక్షతే।

[18]శక్త్యంశకేన తత్ప్రాహుర్భరణం తత్త్వకోవిదాః ।। 30 ।।

30. - - - - - - - - - - - - - -

[18. శక్యం శక్తేన చ A. C. G.]

వికారవిరహో వీర్యం ప్రకృతిత్వేఽపి మే సదా।

స్వభావం హి జహాత్యాశు పయో దధిసముద్భవే ।। 31 ।।

31. వికారవిరహిత్వం, పూర్వోక్తరీత్యా ప్రకారాంశే పిరణామః న తు ప్రకార్యంశ ఇతి స్వీకారాత్। ప్రకారిభూతే స్వరూప ఏవ పరిణామమఙ్గీకృత్య అఘటితఘటనాసామర్థ్యాత్ వికారాభావనిర్వాహస్తు న యుక్తిసహః। అథ ఏవ "మాయాం తు ప్రకృతిం విద్యాత్" ఇత్యత్రేశ్వరోపాధిభూతమాయాయాం ప్రకృతిత్వమర్థ ఇతి కేషాంచిదభ్యుపగమః।

జగద్భావేఽపి సా నాస్తి [19]వికృతిర్మమ నిత్యదా।

వికారవిరహో వీర్యమతస్తత్త్వవిదాం మతమ్ ।। 32 ।।

32. - - - - - - - - - - - - -

[19. ప్రకృతిః I.]

విక్రమః కథితో వీర్యమైశ్వర్యాంశః స తు స్మృతః।

సహకార్యనపేక్షా మే సర్వకార్యవిధౌ హి యా ।। 33 ।।

33. - - - - - - - - - - - -

తేజః షష్ఠం గుణం ప్రాహుస్తమిమం తత్త్వవేదినః।

పరాభిభవసామర్ధ్యం తేజః కేచిత్ప్రచక్షతే ।। 34 ।।

34. - - - - - - - - - - - -

ఐశ్వర్యే యోజయన్త్యేకే తత్తేజస్తత్త్వకోవిదాః।

ఇతి పఞ్చ గుణా ఏతే జ్ఞానస్య [20]స్రుతయోఽమహాః ।। 35 ।।

35. - - - - - - - - - - - - - - -

[20. స్ఫూర్తయః E. I.]

జ్ఞానాద్యాః షడ్గుణా ఏతే షాడ్గుణ్యం మమ తద్వపుః।

ఉద్యతీత్థం సిసృక్షాయా మమాయుతతమీ కలా ।। 36 ।।

36. ఉద్యతీతి। ఉదయం ప్రాప్తేత్యర్థః।

శుద్ధాశుద్ధాత్మకో వర్గస్తయా క్రోడీకృతోఽఖిలః।

తత్ర శుద్ధమయం మార్గం వ్యాఖ్యాస్యామి సురేశ్వర ।। 37 ।।

37. శుద్ధ సృష్టిః, అశుద్ధసృష్టిశ్చేతి ద్వివిధా సృష్టిః। తత్ర శుద్ధా త్రైగుణ్యరహితా శుద్ధసత్త్వమయీ। తస్యాః స్వయంప్రకాశత్వాదజడత్వమితి కేచిత్। జడత్వమేవేతి పరే। అస్యా ఏవ నిత్యవిభూతిరితి వ్యవహారః। అశుద్ధసృష్టిస్తు త్రైగుణ్యమయీ జడరూపా లీలావిభూతిరితి వ్యవహృతా।

అభివ్యక్తానభివ్యక్తషాడ్గుణ్యక్రమముజ్జ్వలమ్।

ఆలమ్బితచతూరూపం రూపం తత్పారమేశ్వరమ్ ।। 38 ।।

38. న కేవలం నిత్యవిభూతిరేవ శుద్ధసృష్టిః। కింతు తత్ర విద్యోతమానాః వాసుదేవసంకర్షణప్రద్యుమ్నానిరుద్ధాఖ్యా వ్యూహా అపి తథేతి మన్తవ్యమ్। తత్ర ప్రథమే వాసుదేవే షాడ్గుణ్యక్రమస్య న స్ఫుటావభాసః। తదనన్తరవ్యూహేషు తు కించిత్కించిత్ క్రమేణేతి జ్ఞేయమ్।

[21]గుణకల్పనయాధ్యస్తో గుణోన్మేషకృతక్రమః।

మూర్తీకృతగుణశ్చేతి త్రిధా మార్గోఽయమద్భుతః ।। 39 ।।

39. తేషు క్వచిత్ వ్యూహే గుణానాం సమ్యగనున్మేషాత్ న గుణాత్మతయా జ్ఞానమ్। క్వచిత్తు క్రమేణోన్మేషాత్ క్రమాదభివ్యక్తిః। క్వచిత్తు గుణానామతిప్రకాశాత్ గుణాత్మనా పరిజ్ఞానమితి క్రమః।

[21. గుణానాం కల్పనావస్థో I.]

యుగాని త్రీణి షణ్ణాం యాన్యాహుర్జ్ఞానాదికాని వై[22]

సమాసవ్యాసత స్తేషాం చాతురాత్మ్యం వివిచ్యతే[23] ।। 40 ।।

40. - - - - - - - - - - - - - - -

[22. వేదినః E.]

[23. అమూర్తిమత్ A. B. C. D.]

[24]సమస్తవ్యస్తభేదేన గుణానాం తద్యుగత్రయమ్।

వివక్ష్యతే యదా సా మే శాస్త్రాయాశ్చాతురాత్మ్యతా[25] ।। 41 ।।

41. - - - - - - - - - - - - - - - -

[24. A. B. C. D. omit verses 41 and 42.]

[25. చతురాత్మతా I.]

ఆకృతీరనవేక్ష్యాపి [26]గుణానాం కల్పనాకృతమ్।

చాతురాత్మ్యమిదం ప్రాహుః శాస్త్రాయాస్తత్త్వచిన్తకాః ।। 42 ।।

42. - - - - - - - - - - - - - -

[26. గుణకల్పనయా I.]

[27]శాన్తాతిశాన్తాదున్మేషో మమ రూపాద్యుగత్రయే।
క్రమవ్యక్తం తదాద్యం మే చాతురాత్మ్యమమూర్తిమత్ ।। 43 ।।

43. - - - - - - - - - - - - -

[27. A. B. C. D. F. omit this verse.]

అతరఙ్గమనిర్దేశ్యం నిఃసత్తం సత్త్వమవ్యయమ్।
సచ్చిన్మాత్రాఖ్య ఉన్మేషః సాద్యా మే శాన్తతాచ్యుతిః ।। 44 ।।

44. - - - - - - - - - - - - - - -

వ్యక్తజ్ఞానబలాఖ్యాయాం పూర్వం సంకర్షణాత్మని।
[28]తిలకాలకవత్సర్వో వికారో మయి తిష్ఠతి ।। 45 ।।

45. తిలకాలకవదితి। యథా ప్రాణినాం దేహే తిలవత్ సూక్ష్మః కాలవర్ణశ్చ బిన్దువిశేషోఽత్యల్పపరిమితే వ్కచిత్కోణే దృశ్యతే, తద్వత్ సర్వోఽపి ప్రపఞ్చః మమైకదేశే తిష్ఠతీత్యర్థః। సంకర్షతీతి సంకర్షణ ఇత్యన్వర్థం నామ। అత్ర జ్ఞానబలయోః సమున్మేషః।

[28. తిలకాలిక E. I.]

తన్మాం సంకర్షణాత్మానం విదుర్జ్ఞానబలే బుధాః।
స్వయం గృహ్ణామి కర్తృత్వమున్మిషన్తీ తతః పరమ్[29] ।। 46 ।।

46. - - - - - - - - - - - - - - - -

[29. పరా A. B. C. G. I.]

ప్రద్యుమ్న ఇతి మామాహుః సర్వార్థద్యోతనీం తదా।

యుగం ప్రస్పురితం రూపం[30] తస్మిన్నైశ్వర్యవీర్యయోః ।। 47 ।।

47. ప్రకృష్టం ద్యుమ్నం తేజో వా యస్యేత్యన్వర్థం నామ। సృష్టికర్తృత్వాత్ అత్ర వీర్యైశ్వర్యయోః సమున్మేషః।

[30. రూపే B. C. D. I.]

తతస్తయా క్రియాశక్త్యా [31]లబ్ధావేశా చికీర్షయా।

యుజ్యమానానిరుద్ధాఖ్యాం లమ్భితా తత్త్వకోవిదైః ।। 48 ।।

48. అనిరుద్ధేతి। పాలనకర్త్రైషః। అత్ర శక్తితేజసోః సమున్మేషః। తథా చ సంజగృహుః--- "షాడ్గుణ్యాద్వాసుదేః పర ఇతి స భవాన్ముక్తభోగ్యో బలాఢ్యాద్బోధాత్సంకర్షణస్త్వం హరసి వితనుషే శాస్త్రమైస్వర్యవీర్యాత్। ప్రద్యుమ్నః సర్గధర్మౌ నయసి చ భగవన్ శక్తితేజోఽనిరుద్ధో బిభ్రాణః పాసి సత్త్వం సమయసి చ తథా వ్యూహ్య రఙ్గధిరాజ।। " ఇతి।

[31. లబ్ధావస్థా A. B. C. D.]

అవస్థాః క్రమశో మే తాః సుషుప్తిస్వప్నజాగరాః।

తిస్రో మమ స్వభావాఖ్యా విజ్ఞానైశ్వర్యశక్తయః ।। 49 ।।

49. సుషుప్తీత్యాది। సంకర్షణప్రద్యుమ్నానిరుద్ధానాం సుషుప్త్యాద్యధిష్ఠాతృత్వమ్। వాసుదేవస్తు తురీయాధిష్ఠాతేతి వేవేకః। అయమేవ విభవగః మాణ్డూక్యోపనిషది విశ్వతైజసప్రాజ్ఞతుర్యనామభిర్నిర్దిష్టః।

ఉన్మిషన్త్యః పృథక్తత్త్వత్రయేణ పరికీర్తితాః।

బలం వీర్యం తథా తేజ [32]ఇత్యేతత్తు గుణత్రయమ్ ।। 50 ।।

50. - - - - - - - - - - - - - -

[32. ఇతి తత్తు E. I.]

[33]శ్రమాద్యవద్యాభావాఖ్యం జ్ఞానాదేరుపసర్జనమ్।

ఇత్థం శాన్తోదితావస్థాద్వయభేదజుషో మమ ।। 51 ।।

51. శాన్తోదితేతి। శాన్తావస్థా పరవాసుదేవావస్థా। ఉదితావస్థా వ్యూహావస్థా। తత్రాపి శాన్తోదితావస్థః ప్రథమవ్యూహః। నిత్యోదితావస్థా అన్యే త్రయ ఇతి విశేషః।

[33. శ్రమాద్యవిద్యా A. B. C. G.]

స్వధర్మోర్మిసముల్లాసో న భేదాయామ్బుధేరివ।

ప్రాయో యద్గుణకర్తవ్యే వర్తే కృత్యా యయా హ్యహమ్ ।। 52 ।।

52. - - - - - - - - - - - - - -

తత్ర తద్గుణయుగ్మం తు మమ రూపతయోచ్యతే।

అతో జ్ఞానబలే దేవః సంకర్షణ [34]ఉదీర్యతే ।। 53 ।।

53. - - - - - - - - - - - - - -

[34. ఇతీర్యతే B.]

ఐశ్వర్యవీర్యే ప్రద్యుమ్నోఽనిరుద్ధః శక్తితేజసీ।

[35]ఆద్యస్త్వభిన్నషాడ్గుణ్యో బ్రహ్మతత్త్వాపృథక్స్థితౌ ।। 54 ।।

54. - - - - - - - - - - - - - - - -

[35. ఆద్యం D.]

ఏకోఽప్యనునయౌదార్యక్రౌర్యశౌర్యాదిభిర్గుణైః।

నటః ప్రవర్తతే యద్వద్వేషచేష్టాదిభేదవాన్ ।। 55 ।।

55. - - - - - - - - - - -

తద్వదేకాపి సైవాహం [36]జ్ఞానశక్త్యాదిభిర్గుణైః।

సంకర్షణాదిసద్భావం భజే లోకహితేప్సయా ।। 56 ।।

56. - - - - - - - - - - - -

[36. జ్ఞానైశ్వర్యా E. I.]

[37]క్రమశః ప్రలయోత్పత్తిస్థితిభిః ప్రాణ్యనుగ్రహః।

ప్రయోజనమథాన్యచ్చ శాస్త్రశాస్త్రార్థతత్పరైః ।। 57 ।।

57. సంకర్షణః ప్రకలయకర్తా శాస్త్రోపదేష్టా చ। ప్రద్యుమ్నః సృష్టికర్తా శాస్త్రార్థప్రవర్తయితా చ। అనిరుద్ధః పాలనకర్తా శాస్త్రార్థఫలనిర్వాహకశ్చేతి ప్రత్యేకం వ్యాపారవిభాగః।

[37. క్రమేణ I.]

దశాస్తుర్యసుషుప్త్యాద్యాశ్చతుర్వ్యూహేఽపి లక్షయేత్।

విభవోఽనన్తరూపస్తు పద్మనాభముఖో విభోః ।। 58 ।।

58. పరవ్యూహావుపవర్ణ్య విభవః కథ్యతేఽత్ర। విభవావతారాః పద్మనాభాదయో బహవః। మత్స్యకూర్మాదయోఽప్యత్రైవ పరిగణితా అవతారాః।

అనిరుద్ధస్య విస్తారో దర్శితస్తస్య సాత్త్వతే।

అర్చాపి లౌకికీ యా సా భగవద్భావితాత్మనామ్ ।। 59 ।।

59. అర్చా నామ దేవాలయేషు ప్రతిష్ఠితా బిమ్బవిశేషాః।

మన్త్రమన్త్రేశ్వరన్యాసాత్సాపి షాడ్గుణ్యవిగ్రహా।

[38]పరాద్యర్చావసానేఽస్మిన్మమ రూపచతుష్టయే ।। 60 ।।

60. - - - - - - - - - - - - -

[38. పరాద్యర్చావతారే A. B. C. D.]

తుర్యాద్యవస్థా విజ్ఞేయా ఇతీయం శుద్ధపద్ధతిః।
ఈషద్భేదేన విజ్ఞేయం తద్వ్యయూహవిభవాన్తరమ్।।
శుద్ధేతరం త్వథో మార్గం మమ శక్ర నిశామయా ।। 61 ।।

61. - - - - - - - - - - - -

ఇతి [39]శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే [40]శుద్ధమార్గప్రకాశో నామ ద్వితీయోఽధ్యాయః

[39. పాఞ్చరాత్రే I.]

[40. A. B. C. D. F. omit the title; శుద్ధసృష్టి G.]

********ఇతి ద్వితీయోఽధ్యాయః********

తృతీయోఽధ్యాయః - 3

శ్రీరువాచ---

నిత్యనిర్దోషనిఃసీమకల్యాణగుణశాలినీ।
అహం నారాయణీ నామ సా సత్తా వైష్ణవీ పరా ।। 1 ।।

1. - - - - - - - - - - - - -

దేశాత్కాలాత్తథా రూపాత్పరిచ్ఛేదో న మే స్మృతః।

సంవిత్తిరేవ మే రూపం [1]సర్వైశ్వర్యాదికో గుణః ।। 2 ।।

2. స్వరూపనిరూపకో ధర్మః జ్ఞానమ్। అన్యే పఞ్చాపి గుణాః నిరూపితస్వరూపగుణభూతా ఇత్యర్థః।

[1. సైవై D.]

స్వస్వాతన్త్ర్యవశేనైవ విభాగస్తత్ర వర్తతే।

విజ్ఞానైశ్వర్యశక్త్యాత్మా[2] విభాగో యః స ఈరితః ।। 3 ।।

3. ఇత్థం విభాగోఽపి మదిచ్ఛాకృత ఏవేత్యాహ---స్వస్వాతన్త్ర్యేతి।

[2. శక్త్యాత్మ E. I.]

విజ్ఞానైశ్వర్యశక్తీనామున్మేషస్త్వపరోఽధునా।

అతర్క్యయా మమోద్యత్యా [3]నియోగానర్హయా సదా ।। 4 ।।

4. అపర ఇతి। పూర్వం శుద్ధసృష్టౌ ఏక ఉన్మేష ఉక్తః। అధునా అశుద్ధాత్మకత్రైగుణ్యసృష్టావన్య ఉన్మేష ఇత్యర్థః।

[3. నుయోగా E. I.]

ఇచ్ఛయాన్యత్కృతం రూపమాసీజ్జ్ఞానాదికే త్రికే।

యథైవేక్షురసః స్వచ్ఛో గుడత్వం ప్రతిపద్యతే ।। 5 ।।

5. జ్ఞానాదిత్రికరూపం సత్త్వాదిత్రికాత్మనా అన్యథా కృతమాసీదిత్యర్థః।

తద్వత్స్వచ్ఛమయం జ్ఞానం సత్త్వతాం ప్రతిపద్యతే।

రజస్త్వం చ మమైశ్వర్యం తమస్త్వం శక్తిరప్యుత ।। 6 ।।

6. తదేవాహ---తద్వదితి। జ్ఞానం సత్త్వతయా, ఐశ్వర్యం రజస్తయా, శక్తిశ్చ తమస్తయా జాతమితి భావః।

ఏతే త్రయో గుణాః శక్ర త్రైగుణ్యమితి శబ్ద్యతే।

రజఃప్రధానం తత్సృష్టౌ త్రైగుణ్యం పరివర్తతే ।। 7 ।।

7. త్రైగుణ్యమితి చాతుర్వర్ణ్యమితివత్ స్వార్థే ష్యఞ్।

స్థితౌ సత్త్వప్రధానం తత్ సంహృతౌ తు తమోముఖమ్।

అహం సంవిన్మయీ పూర్వా వ్యాపిన్యపి పురందర ।। 8 ।।

8. - - - - - - - - - - - -

అధిష్ఠాయ గుణాన్ సృష్టిస్థితిసంహృతికారిణీ।

నిర్గుణాపి గుణానేతానధిష్ఠాయాత్మవాఞ్ఛయా ।। 9 ।।

9. నిర్గుణాపీతి। పూర్వం షాడుగుణ్యస్యోక్తత్వాత్ అత్ర నిర్గుణపదస్య సత్త్వరజస్తమోరూపమిశ్రగుణరహితేత్యర్థః। ఆత్మవాఞ్ఛయేత్యనేన జగత్సృష్ట్యాదౌ లీలైవ ప్రయోజనమిత్యుక్తం భవతి। యథాహ భగవాన్ బాదరాయణః---"లోకవత్తు లీలాకైవల్యమ్" ఇతి।

చక్రం ప్రవర్తయామ్యేకా సృష్టిస్థిత్యన్తరూపకమ్।

శక్రః---

విధాద్వయం సమాస్థాయ జ్ఞానాద్యే తు [4]యుగత్రయే ।। 10 ।।

10. - - - - - - - - - - - - -

[4. గుణత్రయే A. G. I.]

శుద్ధేతరవిభాగేన కిమర్థం త్వం ప్రవర్తసే।

విధయోరనయోః పద్మే సంబన్ధః కః పరస్పరమ్ ।। 11 ।।

11. - - - - - - - - - - - - -

ఏతత్పృష్టా మయా బ్రూహి నమస్తే పద్మసంభవే।

శ్రీః---

అనియోజ్యం మమైశ్వర్యమిచ్చైవ మమ కారణమ్ ।। 12 ।।

12. - - - - - - - - - - - - -

ముహ్యన్త్యత్ర మహాన్తోఽపి తత్త్వం శ్రృణు తథాపి మే।

ఈశేశితవ్యభావేన పరివర్తే [5]సదా హ్యాహమ్ ।। 13 ।।

13. శుద్ధేతరస్పృష్ట్యోః సంబన్ధ ఉచ్యతే---ఈశేశితవ్యేతి। రక్ష్యరక్షకభావ ఇత్యర్థః।

[5. సదాప్యహమ్ A. B. C. I.]

ఈశో నారాయణో జ్ఞేయ ఈశతా తస్య చాప్యహమ్।

ఈశితవ్యం తు విజ్ఞేయం చిదచిచ్చ పురందర ।। 14 ।।

14. - - - - - - - - - - - -

చిచ్ఛక్తిస్తు పరా తత్ర భోక్తృతాం ప్రతిపద్యతే।

భోగ్యోపకరణస్థానరూపం తస్యా అచిత్పదమ్ ।। 15 ।।

15. - - - - - - - - - - - - -

అనాద్యయా సమావిద్ధా సా చిచ్ఛక్తిరవిద్యయా।

మత్ప్రవర్తితయా నిత్యం చిచ్ఛక్తిర్భోక్తృతాం గతా ।। 16 ।।

16. - - - - - - - - - - - - -

అహంమమత్వసంబన్ధాద్ధ్యచిత్స్వేనాభిమన్యతే।

అవిద్యా సా తిరోభావం విద్యయా యాతి వై యదా ।। 17 ।।

17. - - - - - - - - - - - - -

చిచ్ఛక్తిర్నిరభీమానా తదా మద్భావమేష్యతి।

తాం విద్యాం శుద్ధమార్గస్థాం పరవ్యూహాదిరూపిణీ ।। 18 ।।

18. - - - - - - - - - - - - - -

ప్రవర్తయామి కారుణ్యాజ్ఞానసద్భావదర్శినీ।
రక్ష్యరక్షకభావోఽయం సంబన్ధో విధయోర్ద్వయోః ।। 19 ।।

19. - - - - - - - - - - - - -

విధా రక్షతి శుద్ధాద్యా రక్ష్యతే చ [6]విధాపరా।
ఏతత్తే కథితం శక్ర కిం భూయః శ్రోతుమిచ్ఛసి ।। 20 ।।

20. - - - - - - - - - - - - - -

[6. తథా F.]

శక్రః---

ఈశేశితవ్యభావేన కిమర్థం త్వం[7] ప్రవర్తసే।
ఈశితవ్యం కియద్భేదం కింరూపం తత్ర మే వద ।। 21 ।।

21. - - - - - - - - - - - - - -

[7. చ F.]

శ్రీః---

స్వభావో [8]నానుయోజ్యోఽయం మమ నారాయణస్య చ।
[9]ఈశోఽహమీశితవ్యో న స చ దేవః సనాతనః ।। 22 ।।

22. - - - - - - - - - - - - - -

[8. అనను A. B. C.]

[9. ఈశో హి ఈ A. B. C. G.]

ఈశితవ్యం ద్విధా ప్రోక్తం చిదచిద్వ్యతిరేకతః।
చిచ్ఛక్తిర్భోక్తృరూపాత్ర సా చ [10]చిద్రూపధారిణీ ।। 23 ।।

23. - - - - - - - - - - - - - -

[10. మద్రూప E.]

భోగ్యోపకరణస్థానైరచిచ్ఛక్తిస్త్రిధా స్థితా[11]।
ప్రసరన్త్యాస్తృతీయం మే సా చ పర్వ స్మృతం బుధైః ।। 24 ।।

24. - - - - - - - - - - - - - -

[11. మతా D; స్మృతా I.]

విభక్తే అపి తే ఏతే శక్తీ చిదచిదాత్మికే।
మత్స్వేచ్ఛన్ద్యవశేనైవ మమ రూపే సనాతనే ।। 25 ।।

25. - - - - - - - - - - - -

చిచ్ఛక్తిర్విమలా శుద్ధా చిన్మయ్యానన్దరూపిణీ।
అనాద్యవిద్యావిధ్ధేయమిత్థం సంసరతి ధ్రువమ్ ।। 26 ।।

26. - - - - - - - - - - - -

అచిచ్ఛక్తిర్జడాప్యేవమశుద్ధా పరిణామినీ।
త్రిగుణఅపి మమైవేదం స్వాచ్ఛన్ద్యాత్ ప్రవిజృమ్భితమ్ ।। 27 ।।

27. - - - - - - - - - - - - - - -

ధూమకేతుర్యథా ధూమం[12] దీప్యమానో భజేత్ స్వయమ్।
శుద్ధసంవిత్స్వరూపాపి భజే సాహమచిద్గతిమ్ ।। 28 ।।

28. జ్వలనస్వభావోఽపి ధూమకేతుర్యథా మలినధూమరూపతాం ప్రతిపద్యతే, తథా జ్ఞానస్వరూపాప్యహమచిద్భావమాపద్య ఇత్యర్థః।

[12. ధూమాత్ A. B. C. D. G.]

అనాక్రాన్తా వికల్పేన [13]శబ్దైరప్యకదర్థితా।
ఆద్యానోపధినాప్యేవం వర్తేఽహమచిదాత్మనా ।। 29 ।।

29. ఆధ్యానోపధినేతి। మదిచ్ఛారూపోపాదినేత్యర్థః। ధ్యానాలమ్బనార్థమితి వార్థః। యథా వక్ష్యతి---`ధ్యానవిశ్రామభూమయః' (4-24) ఇతి।

[13. శబ్దేనాప్య E. I.]

బహిరన్తఃపదార్థే హి చిత్స్వరూపమఖణ్డితమ్।
విశినష్టి తథాప్యేతచ్చిత్రయోపాధిసంపదా ।। 30 ।।

30. - - - - - - - - - - - -

స్వాతన్త్ర్యమేవ మే హేతుర్నానుయోజ్యాస్మి కించన।
[14]ఇత్థంప్రభావామేవం మాం విదన్ భుద్ధో భవిష్యసి ।। 31 ।।

31. - - - - - - - - - - - - - - - -

[14. ఇదంప్రభావామ్ A. B. C. G.]

శక్రః---

కథం సృజసి వై లోకాన్ సుఖదుఃఖసమన్వితాన్।
అసృష్టిర్హి వరం యద్వా సృష్టిరస్తు సుఖాత్మికా ।। 32 ।।

32. అసృష్టిరితి। అత్ర "సృజేచ్చ సుఖమేవైకమనుకమ్పాప్రచోదితః" ఇతి శ్లోకవార్త్తికవచనం స్మర్తవ్యమ్।

శ్రీః---

అనాద్యవిద్యావిద్ధానాం జీవానాం సదసన్మయమ్।
సంచితం కర్మ సంప్రేక్ష్య మిశ్రాం సృష్టిం కరోమ్యహమ్ ।। 33 ।।

33. - - - - - - - - - - - - - -

శక్రః---

క్షీరోదసంభవే దేవి స్వాచ్ఛన్ద్యం తే కథం భవేత్।
కర్మ చేత్సమవేక్ష్య త్వం విదధాసి సుఖాసుఖే ।। 34 ।।

34. - - - - - - - - - - - - - -

శ్రీః---

కుర్వత్యా మమ కార్యాణి కర్మ తత్కరణం స్మృతమ్।
కర్తుశ్చ కరణాపేక్షా న స్వాతన్త్ర్యవిఘాతినీ ।। 35 ।।

35. - - - - - - - - - - - - - -

నిరవద్యా స్వతన్త్రాహం నానుయోగపదే స్థితా।
విభజే బహుధాత్మానం కర్తృకర్మక్రియాదినా ।। 36 ।।

36. - - - - - - - - - - - -

శక్రః---

యద్వా తద్వాస్తు తద్దేవి స్వాతన్త్ర్యం తే యదీదృశమ్।
సృష్టిప్రకారమాఖ్యాహి నమస్తే పద్మసంభవే ।। 37 ।।

37. - - - - - - - - - - - -

ఇతి [15]శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే [16]త్రైగుణ్యప్రకాశో నామ తృతీయోఽధ్యాయః

[15. శ్రీపఞ్చరాత్రసారే A; శ్రీపాఞ్చరాత్రే I.]

[16. మిశ్రసృష్టి G; A. B. C. D. F. omit the title.]

********ఇతి తృతీయోఽధ్యాయః********

చతుర్థోఽధ్యాయః - 4

శ్రీః[1]---

నిర్మలాకాశకల్పాహం నిఃసమానన్దచిన్మయీ।
అహం నారాయణీ నామ భావోఽహం తాదృశో[2] హరేః ।। 1 ।।

1. - - - - - - - - - - - - - -

[1. శ్రీరువాచ B.]

[2. తాదృశీ B.]

న శాన్తా నోదితా నాపి మధ్యమాహం చిదాత్మికా।
తాదృశస్య హరేర్విష్ణోః స్వరూపమశిలాత్మనః ।। 2 ।।

2. - - - - - - - - - - - -

[3]తస్యాచిత్రైకరూపస్య వికల్పపదవీజుషః।
అచిత్రాహం తదాకారా సర్వతః సమతాం గతా ।। 3 ।।

3. - - - - - - - - - - - -

[3. తస్య చిత్రైక E. I.]

తయోర్నౌ సంవిదాత్మైవ క్వచిదున్మేష ఉత్థితః।
కోటికోటిసహస్రాఘకోటికోటితమీ కలా ।। 4 ।।

4. - - - - - - - - - - - -

సిసృక్షా నామ తద్రూపా సృష్టిమిష్టాం కరోమ్యహమ్।
ఏకాంశేన విశుద్ధాధ్వరూపా వర్తేఽహమఞ్జసా ।। 5 ।।

5. - - - - - - - - - - - -

వజ్రరత్నప్రభా యద్వత్పరిస్ఫురతి సర్వతః।
ఏవం శుద్ధమయో మార్గో మమ స్ఫురతి సర్వతః[4] ।। 6 ।।

6. - - - - - - - - - - - - - -

[4. రూపతః A. B. C. G. I.]

[5]అమేఘాకాశసంకాశాన్నిష్పన్దోదధిరూపతః।
మమ జ్ఞానఘనాద్రూపాచ్ఛుద్ధా[6] సృష్టిః ప్రవర్తతే ।। 7 ।।

7. - - - - - - - - - - - - -

[5. అమేయా A. B.]

[6. శుద్ధ A. G.]

[7]నిర్వ్యాపారం సదానన్దం శుద్ధం సర్వాత్మకం పరమ్।
వ్యజ్యతే ప్రథమం జ్ఞానం స సంకర్షణ ఉచ్యతే ।। 8 ।।

8. - - - - - - - - - - - - -

[7. నిర్వ్యాసనం E. I.]

హేత్వన్తరానపేక్షం యత్ స్వాతన్త్ర్యం విశ్వనిర్మితౌ।
తదైశ్వర్యం తదాసీన్మే ప్రద్యుమ్నః పురుషోత్తమః ।। 9 ।।

9. - - - - - - - - - - - -

నిలీనచిత్రరూపా యా సర్వత్ర సమవస్థితా।
అవ్యాహతాసీచ్చక్తిర్మే సోఽనిరుద్ధః ప్రకీర్తితః ।। 10 ।।

10. - - - - - - - - - - - - -

సృష్టిస్థిత్యన్తకర్తారో విజ్ఞానైశ్వర్యశక్తయః।
మమ రూపమమీ దేవాః పురుషాః పుష్కరేక్షణాః ।। 11 ।।

11. - - - - - - - - - - - - -

అతరష్గోర్ణవాభాసమస్తామ్భోదామ్బరోపమమ్[8]।
రూపం సిసృక్షమాణాయా వాసుదేవో మమాదిమమ్[9] ।। 12 ।।

12. - - - - - - - - - - - - - -

[8. అనమ్భోదామ్బరోపమమ్ E. I.]

[9. మమాత్మకః A. G.]

జ్ఞానశక్తిబలైశ్వర్యవీర్యతేజాంస్యశేషతః।
ఉన్మిషన్తి యదా తుల్యం వాసుదేవస్తదోచ్యతే ।। 13 ।।

13. - - - - - - - - - - - - -

తేషాం జ్ఞానబలోన్మేషే[10] సంకర్షణ ఉదీర్యతే।
బిభర్తి సకలం విశ్వం తిలకాలకవత్స్వతః ।। 14 ।।

14. - - - - - - - - - - - - -

[10. బలోన్మేషః E.]

బలమిత్యేవ తన్నామ తతో వేదాన్తశబ్దితమ్।
వీర్యైశ్వర్యసమున్మేషే[11] ప్రద్యుమ్నః పరికీర్తితః ।। 15 ।।

15. - - - - - - - - - - - - -

[11. సమున్మేషః E. I.]

వికారవిరహో వీర్యమవికారీ తతశ్చ సః।
శక్తితేజఃసమున్మేషే హ్యనిరుద్ధః స ఈరితః[12] ।। 16 ।।

16. - - - - - - - - - - - - - -

[12. సమీరితః E. I.]

తేజస్త్వన్యానపేక్షత్వమనిరుద్ధత్వమప్యత[13]।
శాస్త్రం [14]సంకర్షణాదేవ భాతి నిర్ఘాతశబ్దవత్ ।। 17 ।।

17. - - - - - - - - - - - - - -

[13. అతః E. I.]

[14. సంకర్షణాద్దేవాత్ E. I.]

తత్క్రియా సకలా దేవాత్ప్రద్యుమ్నాత్ సంభవేద్యతః[15]।
క్రియాఫలమశేషం తదనిరుద్ధాత్ప్రచక్షతే ।। 18 ।।

18. - - - - - - - - - - - -

[15. సంభవత్యుత E. I.]

సృజతే హ్యనిరుద్ధోఽత్ర ప్రద్యుమ్నః పాతి తత్కృతమ్ ।

సృష్టం తద్రక్షితం చాత్తి స చ సంకర్షణః ప్రభుః ।। 19 ।।

19. అత్రానిరుద్ధస్య సృష్టికర్తృత్వం ప్రద్యుమ్నస్య పాలనకర్తృత్వం చోచ్యతే। పూర్వం తు ద్వితీయాధ్యాయే అనిరుద్ధస్య పాలనకర్తృత్వం ప్రద్యుమ్నస్య సృష్టికర్తృత్వం చోక్తమ్। తత్తు కల్పాన్తరేణేతి ధ్యేయమ్।

సృష్టిస్థిత్యన్తకార్యేణ శాస్త్రధర్మఫలేన చ।

అనుగ్రహమిమే దేవాః సదా విదధతే స్వయమ్ ।। 20 ।।

20. - - - - - - - - - - - -

యద్యప్యేకగుణోన్మేషస్తథాప్యేతే[16] హి షడ్గుణాః।

అన్యూనానధికాః సర్వే వాసుదేవాత్సనాతనాత్[17] ।। 21 ।।

21. - - - - - - - - - - - - - - -

[16. తదాప్యేతే E.]

[17. సనాతనాః A. B. D.]

అఙ్గప్రత్యఙ్గబుద్ధ్యాదిర్నైషాం భూతమయః స్మృతః।

షాడ్గుణ్యమయ ఏవైషాం దివ్యో దేహః సనాతనః ।। 22 ।।

22. బుద్ధిరత్రాన్తః కరణమ్। `నైషాం భూతమయః' ఇతి వచనేన "న భూతసఙ్ఘసంస్థానో దేహోఽస్య పరమాత్మనః" ఇతి శాన్తిపర్వవచనం స్మారితమ్।

నైవైషాం వాస్తవో భేదశ్చిన్తనీయో దివస్పతే[18]।

తత్తత్కార్యప్రసిద్ధ్యర్థం కృతోఽసౌ కల్పనావశాత్ ।। 23 ।।

23. - - - - - - - - - - - - - -

[18. విపశ్చితా E. I.]

జ్ఞానాన్నాన్యత్తథైశ్వర్యం తస్మాన్నాన్యా చ శక్తికా।
మయైతాః కల్పితాః శక్ర [19]ధ్యానవిశ్రామభూమయః ।। 24 ।।

24. ధ్యానేతి। ఉపాసకానాం యథారుచ్యాలమ్బనదానాయ తత్ర భేదపరికల్పనేత్యర్థః।

[19. ధ్యేయాః A. B. C. D.]

వస్తు పూర్వం తతో భావః పశ్చాదర్థస్తతః క్రియా।
చాతూరూప్యమిదం జ్ఞేయం సర్వభావేషు సర్వదా ।। 25 ।।

25. - - - - - - - - - - - - -

వాసుదేవాదిరూపేణ చతుర్ధాత్మానమాత్మనా।
సంవిభజ్యావతిష్ఠేఽహం [20]సర్వమావృత్య సంవిదా ।। 26 ।।

26. - - - - - - - - - - - - - - -

[20. సర్వదా A. C. D; సర్వదా సత్య B.]

వాసుదేవాదయో దేవాః ప్రత్యేకం తు త్రిధా త్రిధా।
కేశవాదిస్వరూపేణ విభజన్తి స్వకం వపుః ।। 27 ।।

27. ఏవం చ కేశవాదిదామోదరాన్తా ద్వాదశాపి వ్యూహాన్తరభూతా ధ్యేయాః।

ఏతద్వ్యూహాన్తరం నామ పఞ్చరాత్రాభిశబ్దితమ్।
[21]కార్యస్య నయనే దేవా ద్వాదశైతే వ్యవస్థితాః ।। 28 ।।

28. - - - - - - - - - - - - - - - -

[21. కాలస్య E.]

విభోరప్యనిరుద్ధస్య హితాయ జగతాం హరేః।

ప్రసరో విభవో నామ పద్మనాభాదయః స్మృతాః ।। 29 ।।

29. - - - - - - - - - - - - -

ఆవిశ్యావిశ్య కురుతే యత్ర దేవనరాదికమ్।

జగద్ధితం జగన్నాథస్తజ్జ్ఞేయం విభవాన్తరమ్ ।। 30 ।।

30. `దేవనరాదికమ్' ఇత్యనేన దత్తాత్రేయబాదరాయణాదీనామపి విభవాన్తరత్వం ధ్యేయమ్।

దేవర్షిపితృసిద్ధాద్యైః స్వయం వా జగతాం హితే।

నిర్మితం భగవద్రూపమర్చా సా శుద్ధచిన్మయీ ।। 31 ।।

31. స్వయమిత్యనేన స్వయంవ్యక్తక్షేత్రస్థార్చా గృహ్యన్తే।

ఇత్యేష లేశతో మార్గః శుద్ధస్తే సంప్రదర్శితః।

త్రైగుణ్యమపరం మార్గం గదన్త్యా మే నిశామయ ।। 32 ।।

32. - - - - - - - - - - - -

యత్తే జ్ఞానం పురా ప్రోక్తం తత్సత్త్వేన వివర్తతే।

రజస్తయా తదైశ్వర్యం శక్తిశ్చాపి తమస్తయా ।। 33 ।।

33. - - - - - - - - - - - - -

ప్రాధాన్యేన రజస్తత్ర సృష్టౌ సంపరివర్తతే।

అభితః సత్త్వతమసీ గుణౌ ద్వౌ తస్య తిష్ఠతః ।। 34 ।।

34. - - - - - - - - - - - - - -

యా సా పూర్వం మయా ప్రోక్తా కోటికోటితమీ కలా।
తస్యాః కోటితమేనాహమంశేన విసృజే జగత్ ।। 35 ।।

35. - - - - - - - - - - - - -

సర్వస్యాద్యా మహాలక్ష్మీస్త్రిగుణాహం మహేశ్వరీ।
రజోరూపమధిష్ఠాయ సృష్టిమిష్టాం కరోమ్యహమ్ ।। 36 ।।

36. అనేన త్రిగుణజగత్సృష్టికర్తృత్వదశాయాం మహాలక్ష్మీసమాఖ్యేతి జ్ఞాయతే।

అగ్నిషోమమయౌ భావౌ దివ్యౌ స్త్రీపుంసలక్షణౌ।
బిభ్రతీ చారుసర్వాఙ్గీ లోకానాం హితకామ్యయా ।। 37 ।।

37. - - - - - - - - - - - - - -

చతుర్భుజా విశాలాక్షీ తప్తకాఞ్చనసంనిభా।
మాతులఙ్గం గదాం ఖేటం సుధాపాత్రం చ బిభ్రతీ ।। 38 ।।

38. - - - - - - - - - - - - -

మహాలక్ష్మీః సమాఖ్యాతా సాహం సర్వాఙ్గసున్దరీ।
మహాశ్రీః సా మహాలక్ష్మీశ్చణ్డా చణ్డీ చ చణ్డికా ।। 39 ।।

39. - - - - - - - - - - - - - - -

భద్రకాలీ తథా భద్రా కాలీ దుర్గా మహేశ్వరీ।
త్రిగుణా భగవత్పత్నీ తథా భగవతీ పరా ।। 40 ।।

40. - - - - - - - - - - - -

ఏతాః సంజ్ఞాస్తథా చాన్యాస్తత్ర మే బహుధా స్మృతాః।

వికారయోగాదన్యాశ్చ తాస్తా వక్ష్యామ్యశేషతః ।। 41 ।।

41. - - - - - - - - - - - - - -

లక్షయామి జగత్సర్వం పుణ్యాపుణ్యే కృతాకృతే।
[22]మహనీయా చ సర్వత్ర మహాలక్ష్మీః ప్రకీర్తితా ।। 42 ।।

42. - - - - - - - - - - - - - - -

[22. మహతీ యా B.]

మహద్భిః శ్రయణీయత్వాన్మహాశ్రీరితి [23]గద్యతే।
చణ్డస్య దయితా చణ్డీ చణ్డత్వాచ్చణ్డికా మతా ।। 43 ।।

43. - - - - - - - - - - - - - - -

[23. గీయతే E.]

కల్యాణరూపా భద్రాస్మి కాలీ చ కలనాత్సతామ్।
ద్విషతాం కాలరూపత్వాదపి కాలీ ప్రకీర్తితా ।। 44 ।।

44. - - - - - - - - - - - - - -

సుహృదాం ద్విషతాం చైవ యుగపత్సదసద్విధేః।
భద్రకాలీ సమాఖ్యాతా మాయాస్చర్యగుణాత్మికా ।। 45 ।।

45. మాయాశ్చర్యేతి। అనేనాశ్చర్యావహత్వం మాయాశబ్దార్థ ఇత్యుక్తం భవతి। అనేన మాయాశబ్దస్య మిథ్యార్థకల్వకల్పనం వార్యతే।

మహత్త్వాచ్చ మహామాయా మోహనాన్మోహినీ మతా।
దుర్గా చ దుర్గమత్వేన భక్తరక్షావిధేరపి ।। 46 ।।

46. - - - - - - - - - - - -

యోజనాచ్చైవ యోగాహం యోగమాయా చ కీర్తితా।

మాయాయోగేతి విజ్ఞేయా జ్ఞానయోజనతో నృణామ్ ।। 47 ।।

47. జ్ఞానయోజనత ఇతి। అనేన "మాయా వయునం జ్ఞానమ్" ఇతి యాస్కవచనాత్ మాయాశబ్దస్య జ్ఞానార్థకత్వముక్తం భవతి। "సంభవామ్యాత్మమాయయా" ఇత్యత్ర ఆత్మసంకల్పేనేత్యర్థవర్ణనమప్యేతన్మూలకమేవ।

పూర్ణషాడ్గుణ్యరూపత్వాత్సాహం భగవతీ స్మృతా।

భగవద్యజ్ఞసంయోగాత్పత్నీ భగవతోఽస్మ్యహమ్ ।। 48 ।।

48. యజ్ఞసంయోగాదితి। "పత్యుర్నో యజ్ఞసంయోగే" ఇత్యనుసాసనసిద్ధం రూపమ్। భగవద్యజ్ఞస్చ ఆశ్రితజనరక్షణరూపో జ్ఞేయః। తత్రాస్యాః సంయోగః పురుషకారత్వాదినా।

విశాలత్వాత్స్మృతా వ్యోమ పూరణాచ్చ పురీ స్మృతా[24]।

పరావరస్వరూపత్వాత్ స్మృతా చాహం పరావరా ।। 49 ।।

49. - - - - - - - - - - - - - -

[24. పురః స్థితా A. B. C. G.]

శకనాచ్చక్తిరుక్తాహం రాజ్ఞ్యహం [25]రఞ్జనాత్ సదా।

సదా శాన్తవికారత్వాచ్ఛాన్తాహం పరికీర్తితా ।। 50 ।।

50. - - - - - - - - - - - - - -

[25. రాజనాత్ B.]

మత్తః ప్రక్రియతే విశ్వం ప్రకృతిః సాస్మి కీర్తితా।

శ్రయన్తీ శ్రయణీయాస్మి శృణామి దురితం సతామ్ ।। 51 ।।

51. "శ్రి శ్రయణే" "శౄ హింసాయామ్" ఇతి చ ధాతుః।

శృణోమి కరుణాం వాచం శృణామి చ గుణైర్జగత్।

[26](శయేఽన్తః) సర్వభూతానాం రమేఽహం పుణ్యకర్మణామ్ ।। 52 ।।

52. "శ్రు శ్రవణే" "శ్రా ప్రీణనే" "శీ స్వప్నే" "రమ్ క్రీడాయామ్" ఇతి ధాతవో వివక్షితాః। శ్రీనామ్ని శకారవివరణమ్---శయేఽన్తరితి। రేఫవివరణమ్---రమేఽహమితి।

[26. All the Mss. and the printed book read wrongly శ్రయతే.]

ఈడితా చ సదా దేవైః శరీరం చాస్మి వైష్ణవమ్।

ఏతాన్మయి గుణాన్ దృష్ట్వా వేదవేదాన్తపారగాః ।। 53 ।।

53. ఈకారవివరణమ్---ఈడితేతి। "ఈడ స్తుతౌ" ఇతి ధాతుః। విష్ణోః శరీరం రూపమిత్యర్థః।

గుణయోగవిధానజ్ఞాః శ్రియం మాం సంప్రచక్షతే।

సాహమేవంవిధా నిత్యా సర్వాకారా సనాతనీ ।। 54 ।।

54. - - - - - - - - - - - - -

గుణత్రయమధిష్ఠాత్రీ త్రిగుణా పరికీర్తితా।

[27]గుణవైషమ్యసర్గాయ ప్రవృత్తాహం సిసృక్షయా ।। 55 ।।

55. - - - - - - - - - - - - - -

[27. గుణైర్వైషమ్య A. B. C. D.]

తప్తకాఞ్చనవర్ణాభా తప్తకాఞ్చనభూషణా।

నిరాలోకమిమం లోకం పూరయామి స్వతేజసా ।। 56 ।।

56. - - - - - - - - - - - - -

శూన్యం తదఖిలం లోకం స్వేన పూరయితుం పురా।

భరామి త్వపరం రూపం తమసా కేవలేన తు ।। 57 ।।

57. - - - - - - - - - - - -

సా భిన్నాఞ్జనసంకాశా [28]దంష్ట్రాఞ్చితవరాననా।
విశాలలోచనా నారీ బభూవ తనుమధ్యమా ।। 58 ।।

58. - - - - - - - - - - - -

[28. దంష్టాన్విత A. B. C. D.]

ఖడ్గపాత్రశిరఃఖేటైరలంకృతమహాభుజా।
కబన్ధహారా శిరసి బిభ్రాణాహిశిరఃస్రజమ్ ।। 59 ।।

59. - - - - - - - - - - - -

సా మాం ప్రోవాచ సంభూతా తామసీ ప్రమదోత్తమా।
[29]నామ కర్మ చ మే మాతర్దేహి తుభ్యం నమో నమః ।। 60 ।।

60. - - - - - - - - - - - - - - - -

[29. శాన్తిః added before నామ I.]

శ్రీః[30]---

తామబ్రవం వరారోహాం తామసీం ప్రమదోత్తమామ్।
దదామి తవ నామాని యాని కర్మాణి తాని తే ।। 61 ।।
[30. A. B. C. F. omit శ్రీః]

మహాకాలీ మహామాయా మహామారీ క్షుధా తృషా[31]।

నిద్రా కృష్ణా[32] చైకవీరా కాలరాత్రిర్దురత్యయా ।। 62 ।।

62. - - - - - - - - - - - - - -

[31. క్రియా A. B. C. F.]

[32. తృష్ణా A. B. C. F.]

ఏతాని తవ నామాని ప్రతిపాద్యాని నామభిః।
ఏభిః కర్మాణి తే జ్ఞాత్వా యోఽధీతే సోఽశ్నుతే సుఖమ్ ।। 63 ।।

63. - - - - - - - - - - - - - - -

అపర్యాప్తమిమం సర్గం మన్యమానాహమాదిమమ్।
సత్త్వోన్మేషమయం రూపం భరామి స్మేన్దుసంనిభమ్ ।। 64 ।।

64. - - - - - - - - - - - - - -

అక్షమాలాఙ్కుశధరా వీణాపుస్తకధారిణీ।
సా బభూవ వరా నారీ నామ కర్మ తదా హ్యదామ్ ।। 65 ।।

65. - - - - - - - - - - - - - -

మహావిద్యా మహావాణీ భారతీ వాక్ సరస్వతీ।
ఆర్యా బ్రాహ్మీ మహాధేనుర్వేదగర్భా చ ధీశ్చ గీః[33] ।। 66 ।।

66. - - - - - - - - - - - - - - -

[33. A. B. C. read wrongly వేదభాగాశ్చగశ్వ ధీః; గీశ్చ ధీః I.]

నామానురూపం [34]కర్మ స్యాత్ [35]సాత్త్వికా్యః కార్యమద్భుతమ్।
వయం తిస్రో జగద్ధాత్ర్యో మాతరశ్చ ప్రకీర్తితాః ।। 67 ।।

67. - - - - - - - - - - - - - -

[34. కర్మాస్యాః E. G.]

[35. సాత్వత్యాః A. B. C. D.]

ఇతి [36]శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే [37]మహాలక్ష్మీసముద్భూతిర్నామ చతుర్థోఽధ్యాయః

[36. శ్రీపాఞ్చరాత్రే I.; శ్రీపఞ్చరాత్ర A.]

[37. A. B. C. D. F. omit the title; సృష్టిద్వయప్రకాశః G.]

********ఇతి చతుర్థోఽధ్యాయః********

పఞ్చమోఽధ్యాయః - 5

శ్రీః[1]---

యా సాహంతా హరేరాద్యా సర్వాకారా సనాతనీ।
శుద్ధానన్దచిదాకారా సర్వతః సమతాం గతా ।। 1 ।।

1. అత్ర శాన్తావస్థా। ద్వితీయశ్లోకే ఉదితావస్థా। తృతీయశ్లోకే త్రైగుణ్యావస్థా మహాలక్ష్మీసమాఖ్యా। చతుర్థే రజఃప్రధానావస్థా మహాశ్రీః మహాలక్ష్మ్యపరపర్యాయా। తమః ప్రధానతయా పూర్వాధ్యాయోక్తా మహామాయా। పఞ్చమే పూర్వాధ్యాయోక్తసత్త్వప్రధానా మహావిద్యా।

[1. శ్రీరువాచ B.]

సాహం సిసృక్షయా యుక్తా స్వల్పాల్పేనాత్మబిన్దునా।

సృష్టిం కృతవతీ శుద్ధాం[2] పూర్ణషాడ్గుణ్యవిగ్రహామ్[3] ।। 2 ।।

2. - - - - - - - - - - - - - - - -

[2. శుద్ధా I.]

[3. విగ్రహా I.]

అనుజ్ఝితస్వరూపాహం [4]మదీయేనాల్పబిన్దునా।

మహాలక్ష్మీః సమాక్యాతా త్రైగుణ్యపరివర్తినీ ।। 3 ।।

3. - - - - - - - - - - - -

[4. మదీయేనాత్మ A. B. D.]

రజఃప్రదానా తత్రాహం మహాశ్రీః పరమేశ్వరీ।

మదీయం [5]యత్తమోరూపం మహామాయేతి సా స్మృతా ।। 4 ।।

4. - - - - - - - - - - - - - -

[5.తత్తమో A. E.]

మదీయం సత్త్వరూపం యన్మహావిద్యేతి సా స్మృతా।
అహం చ తే చ కామిన్యౌ తా వయం తిస్ర ఊర్జితాః ॥ 5 ॥

5. - - - - - - - - - - - - - - -

సృష్టవత్యస్తు మిథునాన్యనురూపాణి చ త్రిధా।
మదీయం మిథునం యత్తన్మానసం రుచిరాకృతి ॥ 6 ॥

6. - - - - - - - - - - - - -

హిరణ్యగర్భం పద్మాక్షం సున్దరం కమలాసనమ్।
ప్రద్యుమ్నాంశాదిదం విద్ధి సంభూతం మయి మానసమ్ ॥ 7 ॥

7. - - - - - - - - - - - - - -

ధాతా విధిర్విరిఞ్చిశ్చ బ్రహ్మా చ పురుషః స్మృతః।
శ్రీః పద్మా కమలా లక్ష్మీస్తత్ర నారీ ప్రకీర్తితా ॥ 8 ॥

8. - - - - - - - - - - - - - - -

సంకర్షణాంశతో ద్వన్ద్వం మహామాయాసముద్భవమ్।
త్రినేత్రం చారుసర్వాఙ్గం మానసం తత్ర యః పుమాన్ ॥ 9 ॥

9. - - - - - - - - - - - - - -

స రుద్రః శంకరః స్థాణుః కపర్దీ చ త్రిలోచనః।
తత్ర త్రయీశ్వరా భాషా విద్యా చైవాక్షరా తథా ॥ 10 ॥

10. - - - - - - - - - - - - -

కామధేనుశ్చ విజ్ఞేయా సా స్త్రీ గౌశ్చ[6] సరస్వతీ।

అనిరుద్ధాంశసంభూతం మహావిద్యాసముద్భవమ్ ।। 11 ।।

11. - - - - - - - - - - - - -

[6. గౌరీ E. I.]

మిథునం మానసం యత్తత్పురుషస్తత్ర కేశవః।

విష్ణుః కృష్ణో హృషీకేశో వాసుదేవో జనార్ధనః ।। 12 ।।

12. - - - - - - - - - - - - - -

ఉమా[7] గౌరీ సతీ చణ్డా తత్ర స్త్రీ సుభగా సతీ।

బ్రహ్మణస్తు త్రయీ పత్నీ సా బభూవ మమాజ్ఞయా ।। 13 ।।

13. - - - - - - - - - - - - - -

[7. మహా A. B. C. D.]

రుద్రస్య దీయితా గౌరీ వాసుదేవస్య చామ్బుజా।

రజసస్తమసశ్చైవ సత్త్వస్య చ వివర్తనమ్ ।। 14 ।।

14. - - - - - - - - - - - - - -

ఆద్యం పర్వ తదేతత్తే కథితం మిథునత్రయమ్।

మధ్యమం పర్వ వక్ష్యామి గుణానాం తదిదం శృణు ।। 15 ।।

15. ఆద్యం పర్వేతి। రాజస్యా లక్ష్మ్యాః ప్రద్యుమ్నాంశాత్ మానసీ సృష్టిః---విరిఞ్చిః, శ్రీశ్చ। తామస్యా మహామాయాయాః సంకర్షణాంశాత్ మానసీ సృష్టిః---రుద్రః, త్రయీ చ। సాత్త్వికా మహావిద్యాయా అనిరుద్ధాంశాత్ మానసీ సృష్టిః---విష్ణుః, గౌరీ చ। తతః రాజసస్య విరిఞ్చేః తామస్యా త్రయ్యా, తామసస్య రుద్రస్య సాత్త్వికా గౌర్యా, సాత్త్వికస్య విష్ణోః రాజస్యా శ్రియా చేతి దాంపత్యపరికల్పనరూపమిత్యర్థః। మధ్యమం పర్వేతి। ధాత్రా అణ్డసృష్టిః। రుద్రేణ

తద్భేదనమ్। తత్ర పునశ్చ ధాత్రా అణ్డమధ్యే ప్రధానసృష్టిః। విష్ణునా తత్పరిపాలనరూపమిత్యర్థః।

భాషయా సహ సంభూయ విరిఞ్చోఽణ్డమజీజనత్।

మదాజ్ఞయా[8] బిభేద్రైతత్స గౌర్యా సహ శంకరః ।। 16 ।।

16. - - - - - - - - - - - - - -

[8. మమాజ్ఞయా B. C. G.]

అణ్డమధ్యే ప్రదానం యత్కార్యమాసీత్తు వేధసః।

తదేతత్పాలయామాస పద్మయా సహ కేశవః ।। 17 ।।

17. - - - - - - - - - - - - - -

తదేతన్మధ్యమం పర్వ గుణానాం పరికీర్తితమ్।

తృతీయం పర్వ వక్ష్యామి తదిహైకమనాః శృణు ।। 18 ।।

18. తృతీయం పర్వేతి। విష్ణోర్నాభిసరోరుహాత్ హిరణ్యగర్భస్య త్రయ్యా సహ ప్రాదుర్భావః। నాభిపద్మం తదుద్భూతం ద్వన్ద్వం చేతి త్రయం సముదితం మహదితి కథ్యతే। తస్మాదహంకారాదిక్రమేణ ప్రపఞ్చసృష్టిరూప మిత్యర్థః।

అణ్డమధ్యే ప్రధానం హి యత్తత్సదసదాత్మకమ్।

త్రైగుణ్యం ప్రకృతిర్వ్యోమ స్వభావో యోనిరక్షరమ్ ।। 19 ।।

19. - - - - - - - - - - - - - -

తదేతత్సలిలీకృత్య తత్త్వమవ్యక్తసంజ్ఞకమ్।

హృషీకేశః స భగవాన్ పద్మయా సహ విద్యయా ।। 20 ।।

20. - - - - - - - - - - - - - -

అప్సు[9] సంశయనం చక్రే నిద్రాయోగముపాగతః।

యా సా ప్రోక్తా మహాకాలీ సా నిద్రా తామసీ హ్యభూత్ ।। 21 ।।

21. - - - - - - - - - - - - - - - -

[9. అబ్ధి C.]

శయానస్య తదా పద్మమభూన్నాభ్యాం పురందర।
తత్కాలమయమాఖ్యాతం పఙ్కజం యదపఙ్కజమ్ ।। 22 ।।

22. - - - - - - - - - - - - -

[10]జలాధికరణం పద్మమాధారః పుష్కరం తథా।।
చక్రం చ పుణ్డరీకం చేత్యేవం నామాని తస్య తు ।। 23 ।।

23. - - - - - - - - - - - - - -

[10. కాలా E. I.]

శక్రః---

చిదచిత్తత్త్వమాఖ్యాతం చేతనశ్చిత్ప్రకీతితః।
అచిత్ త్రైగుణ్యమిత్యుక్తం కీదృక్ కాలోఽపరః స్మృతః ।। 24 ।।

24. - - - - - - - - - - - - - -

శ్రీః---

అచిదంశోఽపరః కాలస్త్రైగుణ్యమపరం స్మృతమ్।
బలాదికం తు యత్పూర్వం షాడ్గుణ్యే త్రికమీరితమ్ ।। 25 ।।

25. త్రికమితి। బలైశ్వర్యవీర్యరూపమిత్యర్థః।

తదేతత్కాలరూపేణ సృష్టౌ సంపరివర్తతే।

స్వతశ్చాపరిణామీదం[11] త్రైగుణ్యం పరిణామి తత్ ।। 26 ।।

26. - - - - - - - - - - - - - -

[11. అపరిణామోఽయం E. I.]

కాలకాల్యాత్మకం[12] ద్వన్ద్వమచిదేతత్ప్రకీర్తితమ్।

సృజన్త్యా వివిధాన్ భావాన్మమ దేవ్యా మహాశ్రియః ।। 27 ।।

27. కాలః క్షణాదిః। కాల్యం త్రిగుణం తద్వికారజాతం చ।

[12. కల్యాత్మక A. B.]

కాలోఽయం కరణత్వేన వర్తతే మన్మయః సదా।

తస్మాత్కాలమయాత్పద్మాద్విష్ణునాభిసముద్భవాత్ ।। 28 ।।

28. - - - - - - - - - - - - - -

బ్రహ్మా వేదమయో జజ్ఞే [13]స త్రయ్యా సహ వీర్యవాన్।

హిరణ్యగర్భ ఉక్తో యః[14] పూర్వం లక్ష్మీసముద్భవః ।। 29 ।।

29. - - - - - - - - - - - - - -

[13. త్రయ్యా సహ స C.]

[14. అయం A.]

మహాకాలీసముద్భూతా యా సా నారీ త్రయీ స్మృతా।

తదేతన్మిథునం జజ్ఞే[15] విష్ణోర్నాభిసరోరుహాత్[16] ।। 30 ।।

30. - - - - - - - - - - - - - -

[15. చక్రే E. I.]

[16. నాభీసరోరుహాత్ A. B.]

పద్మం [17]పద్మోద్భవద్వన్ద్వం తదేతత్ త్రితయం సహ।
మహాంస్తామస ఆఖ్యాతో వికారః [18]పూర్వకైరుద్భవైః ।। 31 ।।

31. పద్మోద్భవద్వన్ద్వం హిరణ్యగర్భస్త్రయీ చ।

[17. ధర్మాదికం చైవ F. G.]

[18. పూర్వజో I.]

ప్రాణో హిరణ్యగర్భశ్చ బుద్ధిశ్చేతి త్రిధా భిదా।
పద్మపుంస్త్రీసమాలమ్బాన్మహత్త్వం తస్య శబ్ద్యతే ।। 32 ।।

32. ప్రాణః హిరణ్యగర్భః బుద్ధిరితి మహతో భేదాః।

గుణః ప్రాణస్య తు స్పన్దో బుద్ధేరద్యవసాయతా।
ధర్మాదికమధర్మాద్యం ద్వయం పుంసో [19]గుణో మతః ।। 33 ।।

33. పుంస ఇతి। హిరణ్యగర్భస్యేత్యర్థః।

[19. గుణోత్తమః A. B. C.]

ధర్మో జ్ఞానం చ వైరాగ్యమైశ్వర్యం చేతి వర్ణితః[20]।
ధర్మాదికో గుణో యస్మాదధర్మాద్యాః ప్రకీర్తితాః ।। 34 ।।

34. యస్మాదితి। ధర్మాదీనాం విపర్యాసా అధర్మః, అజ్ఞానమ్, అవైరాగ్యమ్, అనైశ్వర్యం చేతి జ్ఞేయా ఇత్యర్థః।

[20. వర్ణితమ్ E. F.]

మహాన్తమావిశన్త్యేనం ప్రేరయామి స్వసృష్టయే[21]।

ప్రేర్యమాణాత్తతస్తస్మాదహంకారశ్చ జజ్ఞివాన్ ।। 35 ।।

35. - - - - - - - - - - - - -

[21. సిసృక్షయా G.]

[22]పూర్వం యః శంకరః ప్రోక్తో మహామాయాసముద్భవః।

యా పత్నీ తస్య గౌరీ సా జజ్ఞేఽభిమతిరత్ర తు ।। 36 ।।

36. అహంకారస్యైవాభిమతిరితి గుణః ఆఖ్యాన్తరం చ।

[22. యః పూర్వం E.]

ఆవిశ్యాముమహంకారం సృష్టయే ప్రేరయామ్యహమ్।

స బభూవ త్రిధా పూర్వం గుణవ్యతికరాత్తదా ।। 37 ।।

27. - - - - - - - - - - - - - -

తామసస్తత్ర భూతాదిస్తస్య సర్వమిదం శృణు।

భూతాదేః శబ్దతన్మాత్రం తన్మాత్రాచ్ఛబ్దసంభవః ।। 38 ।।

38. తామసాహంకారస్య భూతాదిరితి, సాత్త్వికాహంకారస్య వైకారిక ఇతి, రాజసాహంకారస్య తైజస ఇతి చ నామాన్తరం బోధ్యమ్।

మత్ప్రేరితాచ్ఛబ్దమాత్రాత్స్పర్శమాత్రం బభూవ హ।

స్పర్శస్తు స్పర్శతన్మాత్రాత్తన్మాత్రాత్ప్రేరితాన్మయా ।। 39 ।।

39. - - - - - - - - - - - - - -

తదాసీద్రూపతన్మాత్రం తస్మాచ్చ ప్రేరితాన్మయా।
రూపమావిర్బభూవాద్యం రసమాత్రం తతః పరమ్ ॥ 40 ॥

40. - - - - - - - - - - - - - - -

రసమాత్రాన్మయా [23]క్షిప్తాత్తస్మాజ్జజ్ఞే రసస్తతః।
గన్ధతన్మాత్రమప్యాసీత్తస్మాచ్చ ప్రేరితాన్మయా ॥ 41 ॥

41. - - - - - - - - - - - - - - -

[23. క్షుబ్ధాత్ E. I.]

శుద్ధో గన్ధః సముద్భూత ఇతీయం భౌతికీ భిదా।
మాత్రాణి సూక్ష్మభూతాని స్థూలభూతాని చాపరే ॥ 42 ॥

42. - - - - - - - - - - - - - - -

శబ్దాదయః సమాఖ్యాతా గుణాః శబ్దాదయస్తు యే।
స్థూలభూతవిసర్గాస్తే నాన్యే శబ్దాదయో గుణాః ॥ 43 ॥

43. - - - - - - - - - - - - - - -

శాన్తత్వం చైవ ఘోరత్వం మూఢత్వం చేతి తత్ త్రిధా।
సత్త్వాద్యున్మేషరూపాణి తాని సూక్ష్మేషు సన్తి న ॥ 44 ॥

44. - - - - - - - - - - - - - - -

తేన తన్మాత్రతా తేషాం సూక్ష్మాణాం పరికీర్తితా।

సుఖదుఃఖాదిదాయిత్వాత్ స్థూలత్వమితరత్ర తు ।। 45 ।।

45. - - - - - - - - - - - - -

స్థూలానామేవ భూతానాం త్రిధావస్థా[24] ప్రకీర్తితా[25]।

సూక్ష్మాస్చ పితృజాశ్చైవ ప్రభూతా ఇతి భేదతః ।। 46 ।।

46. - - - - - - - - - - - - -

[24. అవస్థాః F.]

[25. ప్రకీర్తితాః A. F.]

ఘటాద్యా [26]వివిధా బాహ్యాః ప్రభూతా ఇతి శబ్ద్యతే।

శుక్లశోణితసంభూతా విశేషాః పితృజాః స్మృతాః ।। 47 ।।

47. - - - - - - - - - - - - -

[26. విషయాః E. I.]

సూక్ష్మాస్తు పఞ్చభూతాః స్యుః సూక్ష్మదేహవ్యపాశ్రయాః।

సర్గో భూతాదిజో హ్యేవం క్రమశః పరికీర్తితః ।। 48 ।।

48. శబ్దతన్మాత్రాత్ శబ్దః స్పర్శతన్మాత్రం చ జాతమ్। స్పర్శతన్మాత్రాత్ స్పర్శః రూపతన్మాత్రం చ జాతమ్। రుపతన్మాత్రాత్ రూపం రసతన్మాత్రం చ జాతమ్। రసతన్మాత్రాత్ రసః గన్ధతన్మాత్రం చ జాతమ్। గన్ధతన్మాత్రాత్ గన్ధో జాత ఇత్యత్రత్యా ప్రక్రియా। సాంఖ్యాస్తు---భూతాదేరేవ సర్వేషాం తన్మాత్రాణాముత్పత్తిం వదన్తి। ఔపనిషదప్రక్రియా తు---భూతాదేః శబ్దతన్మాత్రమ్, తస్మాదాకాశః, తస్మాత్ స్పర్శతన్మాత్రమ్, తస్మాద్వాయుః; తస్మాత్ రూపతన్మాత్రమ్, తస్మాదగ్నిః, తస్మాత్ రసతన్మాత్రమ్, తస్మాత్ జలమ్, తస్మాత్ గన్ధతన్మాత్రమ్, తస్మాత్ పృథివీ జాతేతి।

అహంకారస్య యావంశౌ రజఃసత్త్వసమాశ్రయౌ।
వైకారిక ఇతి ప్రోక్తః సాత్త్వికోంఽశస్తయోః పరః[27] ।। 49 ।।

49. - - - - - - - - - - - - - - - -

[27.అంశస్తు యోఽపరః E.]

తైజసః కథితః సద్భిస్తయోః సృష్టిమిమాం శృణు।
వైకారికాదహంకారాదాసీచ్ఛ్రోత్రాదిధీన్ద్రియమ్ ।। 50 ।।

50. - - - - - - - - - - - - -

కర్మేన్ద్రియం చ వాగాది తైజసాత్సంప్రవర్తతే।
[28]ఉభయస్మాత్తతశ్చాసీద్ బుద్ధికర్మేన్ద్రియం మనః ।। 51 ।।

51. వైకారికాత్ జ్ఞానేన్ద్రియాణాం, తైజసాత్ కర్మేన్ద్రియాణాం చోత్పత్తిరితి భేదపరికల్పనమత్ర। ఔపనిషదాస్తు---సర్వేషామపీన్ద్రియాణాం వైకారికాదుత్పత్తిమాచక్షతే। తథా మనస ఉభయేన్ద్రియత్వం సాంఖ్యమతరీత్యా। ఔపనిషదమతే తు జ్ఞానేన్ద్రియత్వమేవ.

[28. A. B. D. F. G. omit 9 lines from here.]

శ్రోత్రం త్వక్ చైవ చక్షుశ్చ జిహ్వా ఘ్రాణం చ పఞ్చమమ్।
బుద్ధీన్ద్రియాణి పఞ్చాహుః శక్తిరేషా మదాత్మికా ।। 52 ।।

52. - - - - - - - - - - - - -

వాక్ చ హస్తౌ చ పాదౌ చ తథోపస్థం చ పాయు చ।
కర్మేన్ద్రియాణి పఞ్చాహుః శక్తిరేషా మదాత్మికా ।। 53 ।।

53. - - - - - - - - - - - - -

యా సా విజ్ఞానశక్తిర్మే పారంపర్యక్రమాగతా।
బుద్ధీన్ద్రియాణ్యధిష్ఠాయ విషయేషు ప్రవర్తతే ।। 54 ।।

54. - - - - - - - - - - - -

క్రియాశక్తిస్చ యా సా మే పారంపర్యక్రమాగతా।
కర్మేన్ద్రియాణ్యధిష్ఠాయ కర్తవ్యేషు ప్రవర్తతే ।। 55 ।।

55. - - - - - - - - - - - -

శ్రోత్రస్య విషయః శబ్దః శ్రవణం చ క్రియా మతా।
త్వచశ్చ విష్యః స్పర్శః స్పర్శనం చ క్రియా మతా ।। 56 ।।

56. - - - - - - - - - - - - - -

చక్షుషో విషయో రూపం దర్శనం చ క్రియా మతా।
జిహ్వాయా విషయో రస్యో రసనం చ క్రియా మతా ।। 57 ।।

57. - - - - - - - - - - - - - -

ఘ్రాణస్య విషయో గన్ధ ఆఘ్రాణం చ క్రియా మతా।
వృత్తయో విషయేష్వస్య శ్రోత్రాదేః శ్రవణాదయః ।। 58 ।।

58. - - - - - - - - - - - -

[29]ఆలోచనాని కథ్యన్తే ధర్మిమాత్రగ్రహశ్చ సః।
దిక్ చ విద్యుత్తథా సూర్యః సోమో వసుమతీ తథా ।। 59 ।।

59. ఆలోచనం నామ శబ్దాదిధర్మాణాం స్పుటగ్రహణమన్తరా వస్తుమాత్రగ్రహణమ్। తదప్యస్పుటమేవ। ఆహుశ్చ---"అస్తి హ్యాలోచనం జ్ఞానం ప్రథమం నిర్వికల్పకమ్। బాలమూకాదివిజ్ఞానసదృశం ముగ్ధవస్తుకమ్।।" ఇతి।

[29. ఆలోచనాది A. B. C. G.]

అదిదైవమితి ప్రోక్తం క్రమాచ్ఛ్రోత్రాదిపఞ్చకే।

[30]అధిభూతమితి ప్రోక్తః శబ్దాద్యో విషయః క్రమాత్ ।। 60 ।।

60. - - - - - - - - - - - - - - -

[30. C. omits this and the next line.]

శ్రోత్రాదిపఞ్చకం త్వేతదధ్యాత్మం పరికీర్తితమ్।

[31]శ్రోత్రాదేః సాత్త్వికాత్సృష్టిర్వియదాదివ్యపేక్షయా ।। 61 ।।

61. - - - - - - - - - - - - - - -

[31. శ్రోత్రాదిసాత్త్వికీ G.]

తేన భౌతికమిత్యుక్తం క్రమాచ్ఛ్రోత్రాదిపఞ్చకమ్।

వాచస్తు విషయః శబ్దో వచనం చ క్రియా మతా ।। 62 ।।

62. - - - - - - - - - - - - - - -

[32]హస్తేన్ద్రియస్య చాదేయమాదానం చ క్రియా మతా।

పాదేన్ద్రియస్య గన్తవ్యం గమనం చ క్రియా మతా ।। 63 ।।

63. - - - - - - - - - - - - - - -

[32. F. G. omit this line.]

ఉపస్థస్య తదానన్ద్యమానన్దశ్చ క్రియా మతా।
విసృజ్యం విషయః పాయోర్విసర్గశ్చ క్రియా మతా ।। 64 ।।

64. - - - - - - - - - - - - -

హస్తాదికం చతుష్కం యత్తత్పఞ్చవిషయాత్మకమ్।
అగ్నిరిన్ద్రశ్చ విష్ణుశ్చ [33]తథైవాద్యః ప్రజాపతిః ।। 65 ।।

65. - - - - - - - - - - - - - -

[33. తథైవ ద్యోః A. G.]

మిత్రశ్చేతి క్రమాజ్జ్ఞేయా అదిదేవా విచక్షణైః।
శబ్దః పఞ్చాత్మకం చైవ వాగాదేర్విషయో హి యః ।। 66 ।।

66. - - - - - - - - - - - - - -

సోఽధిభూత ఇతి ప్రోక్తో వాగాద్యధ్యాత్మముచ్యతే।
మనస్తు సహకార్యస్మిన్నుభయత్రాపి పఞ్చకే ।। 67 ।।

67. - - - - - - - - - - - -

[34]జ్ఞానేన్ద్రియగణైశ్చైతద్వికల్పం తనుతే మనః।
వికల్పో వివిధా క్లృప్తిస్తచ్చ ప్రోక్తం విశేషణమ్ ।। 68 ।।

68. - - - - - - - - - - - - - -

[34. జ్ఞానేన్ద్రియగణే చైతత్ A. B.]

ధర్మేణ సహ సంబన్ధో ధర్మిణశ్చ స ఉచ్యతే।
వికల్పః పఞ్చధా జ్ఞేయో ద్రవ్యకర్మగుణాదిభిః ।। 69 ।।

69. - - - - - - - - - - - - -

దణ్డీతి ద్రవ్యసంయోగాచ్ఛుక్లో గుణసమన్వయాత్।
గచ్ఛతీతి క్రియాయోగాత్పుమాన్ సామాన్యసంస్థితేః[35] ।। 70 ।।

70. - - - - - - - - - - - - - - - -

[35. సంగమాత్ E.]

[36]డిత్థః శబ్దసమాయోగాదితీయం పఞ్చధా స్థితిః।
కర్మేన్ద్రియగణైశ్చైతత్సంకల్పం తనుతే మనః ।। 71 ।।

71. - - - - - - - - - - - - -

[36. A. B. D. F. G. omit four lines from here.]

ఔదాసీన్యచ్యుతిర్యా సా సంకల్పోద్యోగనామికా।
అహంకారేణ చైతస్మిన్నుభయత్ర గణే స్థితిః ।। 72 ।।

72. - - - - - - - - - - - - -

జ్ఞానేన్ద్రియగణే సోఽయమభిమానేన వర్తతే।
దేశకాలాన్వయో జ్ఞాతురభిమానః ప్రకీర్తితః ।। 73 ।।

73. - - - - - - - - - - - - -

మమాద్య పురతో భాతీత్యేవం వస్తు ప్రతీయతే।

కర్మేన్ద్రియగణే త్వేష సంరమ్భేణ ప్రవర్తతే ।। 74 ।।

74. - - - - - - - - - - -

సంకల్పపూర్వరూపస్తు[37] సంరమ్భః[38] పరికీర్తితః।

బుద్ధిరధ్యవసాయేన జ్ఞానేన్ద్రియగణే స్థితా ।। 75 ।।

75. - - - - - - - - - - - -

[37. రూపం తు E.]

[38. సంభ్రమః I.]

బుద్ధిరధ్యవసాయార్థావధారణముదీర్యతే।

అవధారణమర్థానాం నిశ్చయః పరికీర్తితః ।। 76 ।।

76. - - - - - - - - - - -

కర్మేన్ద్రియగణే బుద్ధిః ప్రయత్నేన ప్రవర్తతే।

త్రయోదశవిధం జ్ఞేయం[39] తదేతత్కరణం బుధైః ।। 77 ।।

77. - - - - - - - - - - - -

[39. తత్ర E. I.]

బాహ్యం దశవిధం జ్ఞేయం త్రిధాన్తఃకరణం స్మృతమ్।

త్రయోవింశతిరేతే తు [40]వికారాః పరికీర్తితాః ।। 78 ।।

78. - - - - - - - - - - - - - -

[40. విరాజః B.]

కరణాని దశ త్రీణి సూక్ష్మాంశాః స్థూలసంభవాః।
ఏతత్సూక్ష్మశరీరం తు విరాజః పరికీర్తితమ్ ।। 79 ।।

79. - - - - - - - - - - - -

[41]వ్యష్టయః సూక్ష్మదేహాశ్చ[42] ప్రతిజీవం వ్యవస్థితాః।।
అపవర్గే నివర్తన్తే జీవేభ్యస్తే స్వయోనిజాః ।। 80 ।।

80. - - - - - - - - - - - - -

[41. సృష్టయః E. I.]

[42. భేదాశ్చ A. B.]

అన్యోన్యానుగ్రహేణైతే త్రయోవింశతిరుత్థితాః[43]।
మహదాద్యా విశేషాన్తా హ్యణ్డముత్పాదయన్తి తే ।। 81 ।।

81. - - - - - - - - - - - - -

[43. ఊర్జితాః A. B. D.]

తదణ్డమభవద్ధైమం సహస్రాంశుసమప్రభమ్[44]।
తస్మిన్ ప్రజాపతిర్జజ్ఞే విరాడ్ దేవశ్చతుర్ముఖః ।। 82 ।।

82. అత్ర పూర్వోక్త ఏవ సృష్టిక్రమో మన్వాదిసృష్ట్యా సహ సంకలయ్యోచ్యతే।

[44. సహస్రభమ్ G.]

విరాజశ్చ మనుర్జజ్ఞే మనోస్తే మానవాః స్మృతాః।
మరీచిప్రముఖాస్తేభ్యో జగదేతచ్చరాచరమ్ ।। 83 ।।

83. - - - - - - - - - - - -

ప్రకారోఽయం మమోద్యత్యా లేశతస్తే ప్రదర్శితః।
[45]స్వతః శుద్ధాపి చిచ్ఛక్తిః సంవిద్ధానాద్యవిద్యయా ।। 84 ।।

84. - - - - - - - - - - - - - - -

[45. స్వచ్ఛా F.]

దుఃఖం జన్మజరాద్యుత్థం తత్రస్థా ప్రతిపద్యతే।
శుద్ధవిజ్ఞానసంబన్ధాచ్ఛుద్ధకర్మసమన్వయాత్।
యదా ధునోత్యవిద్యాం తాం తదా [46]సానన్దమశ్నుతే ।। 85 ।।

85. - - - - - - - - - - - - - - -

[46. సానన్త్య E.]

ఇతి [47]శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే [48]ప్రాకృతసృష్టిప్రకాశో నామ పఞ్చమోఽధ్యాయః

[47. శ్రీపఞ్చరాత్ర A.; శ్రీపాఞ్చరాత్రే I.]

[48. A. omits the title; వ్రహ్మాదిజగత్సృష్టిః E. G. I.]

********ఇతి పఞ్చమోఽధ్యాయః********

షష్ఠోఽధ్యాయః - 6

శ్రీః[1]---

పూర్ణస్తిమితషాడ్గుణ్యచిదానన్దమహోదధేః।

అహంతాహం హరేరాద్యా నిస్తరఙ్గార్ణవాకృతేః ।। 1 ।।

1. - - - - - - - - - - - -

[1. శ్రీరువాచ B.]

సాహమేవంవిధా శుద్ధా వ్కచిదుచ్చూనతాం గతా।

సిసృక్షాలక్షణా దేవీ స్వతన్త్రా సచ్చిదాత్మికా ।। 2 ।।

2. - - - - - - - - - - - - -

షట్కోశతాం సమాపద్యే సత్తాహం వైష్ణవీ పరా।

శక్తిర్మాయా ప్రసూతిశ్చ ప్రకృతిస్త్రిగుణాత్మికా ।। 3 ।।

3. శక్తిమాయాప్రసూతిప్రకృతిబ్రహ్మాణ్డజీవదేహాఖ్యేషు షట్సు కోశేషు శక్తికోశః సుద్ధమార్గప్రవర్తకః। తత్రైవ సంకర్షణాదీనాం త్రయాణామావిర్భావః।

బ్రహ్మాణ్డం [2]జీవలదేహశ్చేత్యేతే షట్కోశసంజ్ఞితాః।

సిసృక్షా యా పరా విష్ణోరహంతాయాః సముద్గతా ।। 4 ।।

4. - - - - - - - - - - - - -

[2. జీవదేహోశ్చ B.]

శక్తిః సా ప్రథమః కోశః శుద్ధమార్గప్రవర్తనీ।

కోశః కులాయపర్యాయః శరీరాపరనామవాన్ ।। 5 ।।

5. - - - - - - - - - - - -

శుద్ధేఽస్మిన్ ప్రథమే కోశే ప్రథమోన్మేషలక్షణే।

అహంమానీ పరో హ్యాసీద్దేవః సంకర్షణః ప్రభుః ।। 6 ।।

6. - - - - - - - - - - - -

తిలకాలకవత్తత్ర వికారో మసృణః స్థితః।

తస్యాహంతా తు [3]యా దేవీ సాహం [4]సాంకర్షణీ పరా ।। 7 ।।

7. - - - - - - - - - - - - - - - -

[3. దేవీ యా E. I.]

[4. సంకర్షణీ B.]

శ్రీరిత్యేవ[5] సమాఖ్యాతా విజ్ఞానబలశాలినీ।

యస్తస్యా మే సమున్మేషః ప్రద్యుమ్నః స తు కీర్త్యతే ।। 8 ।।

8. సంకర్షణస్య మహిషీ శ్రీః। ప్రద్యుమ్నస్య సరస్వతీ। అనిరుద్ధస్య రతిః। వాసుదేవస్య శాన్తిః।

[5. ఏవం B.]

సంకర్షణస్య దేవస్య శక్తికోశాభిమానినః।

[6]బుద్ధిత్వే వర్తతే దేవః ప్రద్యుమ్నః పురుషోత్తమః ।। 9 ।।

9. - - - - - - - - - - - - -

[6. బుద్ధివత్ A. B.]

భోక్తృభోగ్యసమష్టిస్తు నిలీనా[7] తత్ర తిష్ఠతి ।

మనోభూతస్య దేవస్య తస్యాహంతా తు యా స్మృతా ।। 10 ।।

10. - - - - - - - - - - - - -

[7. నిలీనం B.]

సాహం సరస్వతీ నామ [8]వీర్యైశ్వర్యవివర్తినీ ।

యో మే తస్యాః సమున్మేషః సోఽనిరుద్ధః ప్రకీర్తితః ।। 11 ।।

11. - - - - - - - - - - - - - -

[8. వీర్యశౌర్య A. I.]

తస్య సంకర్షణస్యాహమహంకారవిధౌ స్థితా ।

సంకర్షణాదయో దేవాస్త్రయ ఏతే పురాతనాః ।। 12 ।।

12. - - - - - - - - - - -

జీవో బుద్ధిరహంకార ఇతి నామ్నా ప్రకీర్తితాః ।

నైవైతే ప్రాకృతా దేవాః కింతు శుద్ధచిదాత్మకాః ।। 13 ।।

13. - - - - - - - - - - - -

ఆదివ్యూహస్య[9] దేవస్య వాసుదేవస్య దీవ్యతః।
తత్తత్కార్యకరత్వేన తత్తన్నామ్నా నిరూపితాః ।। 14 ।।

14. - - - - - - - - - - - -

[9. వ్యూఢస్య F.]

సర్వే తే షడ్గుణాః ప్రోక్తాః సర్వే తే పురుషోత్తమాః।
పూర్ణస్తిమితషాడ్గుణ్యసదానన్దమహోదధేః ।। 15 ।।

15. - - - - - - - - - - -

షణ్ణాం యుగపదున్మేషో గుణానాం[10] కార్యవత్తయా।
యోఽభూత్స వాసుదేవస్తు వ్యూహః ప్రథమకల్పితః ।। 16 ।।

16. - - - - - - - - - - - -

[10. ఉన్మేషాత్ షాడ్గుణ్యం B.]

తస్య శాన్తిరహంతా తు సాహం శక్తిః ప్రకీర్తితా।
శక్తికోశస్థితా దేవాః [11]సూయన్తే యత్ర చిన్తితాః ।। 17 ।।

17. - - - - - - - - - - - - - - -

[11. త్రయస్తే E. I.]

అనిరుద్ధస్య యాహంతా రతిరిత్యేవ సంజ్ఞితా।
సైవ దేవీ మహాలక్ష్మీర్మాయాకోశః స ఉచ్యతే ।। 18 ।।

18. మాయాకోశమారభ్యాశుద్ధసృష్టిః। మహాలక్ష్మ్యా రాజసత్వం ప్రపఞ్చసృష్టినిదానత్వం చ పూర్వముక్తమ్।

మహాలక్ష్మ్యా య ఉన్మేషో మాయాయా గుణసంజ్ఞితః।

మహాకాలీమహావిద్యాద్వయం సంపరికీర్త్యతే ।। 19 ।।

19. - - - - - - - - - - -

మహాలక్ష్మీమహామాయామహావిద్యామయో మహాన్।

ప్రసూతిర్నామ కోశో మే తృతీయః పరిపఠ్యతే ।। 20 ।।

20. ప్రసూతికోశః రాజస్యా మహాలక్ష్మ్యాః, తామస్యా మహామాయాయాః, సాత్త్విక్యా మహావిద్యాయాశ్చ సమవాయరూపః।

త్రీణ్యత్ర మిథునాన్యాసన్ యాని పూర్వోదితాని తే।

ప్రధానం సలిలీకృత్య యచ్చేతే పురుషోత్తమః ।। 21 ।।

21. త్రీణి మిథునాని పఞ్చమాధ్యాయే సప్తమాదిభిః సప్తభిః శ్లోకైర్వర్ణితాని। ప్రధానమేవ ప్రకృతికోశ ఇత్యుచ్యతే। ఏతాసాం మాయాప్రసూతిప్రకృతీనాం తమోఽవ్యక్తప్రకృతినామభిరుపనిషత్సు వ్యవహారః।

సా ప్రోక్తా ప్రకృతిర్యోనిర్గుణసామ్యస్వరూపిణీ।

విరిఞ్చోఽజనయద్యద్వై పూర్వమణ్డం స్వమాత్మని ।। 22 ।।

22. - - - - - - - - - - - -

తదేకే ప్రకృతిం ప్రాహుస్తత్త్వశాస్త్రవిశారదాః।

మహదాద్యైః పృథివ్యన్తైరణ్డం యన్నిర్మితం సహ ।। 23 ।।

23. - - - - - - - - - - - -

తద్బ్రహ్మాణ్డమితి[12] ప్రోక్తం యత్ర బ్రహ్మా విరాడభూత్।

అఙ్గప్రత్యఙ్గయుక్తం యచ్ఛరీరం [13]జీవినామిహ ।। 24 ।।

24. - - - - - - - - - - - - - -

[12. బ్రహ్మాణ్డమిదం E.]

[13. జీవత్వామిహ E.]

ఏషా కోశవిధా షష్ఠీ క్రమశస్తనుతాం గతా।
అవరోహాః షడేతే మే పూర్ణాయాః పరికీర్తితాః ।। 25 ।।

25. - - - - - - - - - - - -

ఆద్యే కోశే స్వయం దేవస్త్రిధైవాహంతయా స్థితః।
పఞ్చస్వన్యేషు కోశేషు జీవా నానావిధాః స్థితాః ।। 26 ।।

26. - - - - - - - - - - - - - -

శుభాశుభవిభాగోత్థాం భజన్తే వివిధాం దశామ్।
దివ్యాస్త్రిస్రస్రయస్తాసాం[14] మిథునాని చ యాని తు ।। 27 ।।

27. - - - - - - - - - - - - - - - -

[14. త్రయస్త్వాసాం E. I.]

అణ్డమధ్యేఽవతారాశ్చ తాసాం తేషాం చ యే స్మృతాః।
స్వాతన్త్ర్యనిర్మితాస్త్వేతే[15] నైవ కర్మవశానుగాః ।। 28 ।।

28. - - - - - - - - - - - - - -

[15. నిర్మితాస్తే తే E. I.]

అప్రాకృతాశ్చ తే దేహా ఉభయేషాం ప్రకీర్తితాః।
అన్యే పఞ్చసు కోశేషు దేవాద్యాః స్థావరాన్తిమాః ।। 29 ।।

29. - - - - - - - - - - - - -

నానాస్థానజుషో జీవాః కర్మభిః సంసరన్తి యే।
[16]అధికారక్షయం నీత్వా శుభపాకవశాదిమే ।। 30 ।।

30. అధికారేతి "యావదధికారమవస్థితిరాధికారికాణామ్" ఇతి బాదరాయణసూత్రమ్।

[16. అధికారం E.]

సంప్రాప్య జ్ఞానభూయస్త్వం యోగక్షపితకల్మషాః।
ఆరోహన్తి శనైః కోశానారూఢా న పతన్తి తే ।। 31 ।।

31. - - - - - - - - - - - - -

సత్యలోకాత్ప్రభృత్యేతే యాం భూమిమధిరోహితాః।
పునస్తే న నివర్తన్తే తిష్ఠన్త్యూర్ధ్వం వ్రజన్తి తే ।। 32 ।।

32. - - - - - - - - - - - - -

శక్రః[17]---

క్షీరోదసంభవే దేవి పద్మనాభకుటుమ్బిని।
జీవః కో నామ [18]తద్ బ్రూహి నమస్తే పద్మసంభవే ।। 33 ।।

33. - - - - - - - - - - - - - - - -

[17. శక్ర ఉవాచ F.]

[18. తం E.]

శ్రీః---

పూర్ణాహంతా హరేరాద్యా సాహం సర్వేశ్వరీ పరా।

[19]తస్యాః స్మృతాశ్చత్రస్రో మే దశాస్రిదశపుంగవ ।। 34 ।।

34. - - - - - - - - - - - - - -

[19. సత్యాః E.]

ప్రమాతేతి విధా త్వేకా తదన్తఃకరణం పరా।

బహిః కరణమన్యా చ చతుర్థీ భావభూమికా ।। 35 ।।

35. ప్రమాతా జీవః। అన్తఃకరణం మనోబుద్ధ్యహంకారరూపేణ త్రివిధమ్। బహిః కరణం జ్ఞానేన్ద్రియకర్మేన్ద్రియరూపేణ దశవిధమ్। భావభూమికా ప్రమేయప్రపఞ్చజాతమ్।

ప్రమాతా చేతనః ప్రోక్తో మత్సంకోచః స ఉచ్యతే।

అహం హి దేశకాలాద్యైరపరిచ్ఛేదమీయుషీ ।। 36 ।।

36. - - - - - - - - - - - -

స్వాతన్త్ర్యాదేవ సంకోచం భజామ్యజహతీ స్వతామ్।

ప్రథమస్తత్ర సంకోచః ప్రమాతేతి ప్రకీర్త్యతే ।। 37 ।।

37. - - - - - - - - - - - - -

చిదాత్మని యథా విశ్వం మయి లీనమవస్థితమ్।

ప్రమాతరి తథైవైతద్ధర్పణోదరశైలవత్ ।। 38 ।।

38. - - - - - - - - - -

ఐకరూప్యం ద్విరూపత్వం త్రిరూపత్వం చతుర్విదామ్।
[20]సప్తపఞ్చకరూపత్వం ప్రమాతా యత్రప్పద్యతే ।। 39 ।।

39. చత్వారో భేదాః జాగ్రదాద్యవస్థాః।

[20. షట్సప్తపఞ్చ A. B. C.]

ప్రకాశేనాత్మనో[21] హ్యేకో గ్రాహ్యగ్రాహకతావశాత్।
ద్వైరూప్యం తత్త్రిరూపత్వం జ్ఞానాకారక్రియాత్మనా ।। 40 ।।

40. - - - - - - - - - - - -

[21. ఆత్మనా E.]

సప్తపఞ్చకరూపత్వం తత్తత్తత్త్వస్థితౌ స్థితమ్।
శక్రః---

[22]కాని తత్త్వాని పద్మాక్షి కతి కీదృగ్విధాని చ ।। 41 ।।

41. - - - - - - - - - - - - - - - -

[22. తాని F.]

ఏతత్పృష్టా మయా బ్రూహి నమస్తే [23]సిన్ధుసంభవే।
శ్రీః[24]---

[25]స్థూలసూక్ష్మవిభేదేన భూతాని దశ ఖాని చ ।। 42 ।।

42. - - - - - - - - - - - - - -

[23. పద్మ B.]

[24. శ్రీరువాచ B.]

[25. C. omits three lines from here.]

జ్ఞానకర్మవిభేదేన త్రీణ్యన్తఃకరణాని చ।
ప్రకృతిశ్చ ప్రసూతిశ్చ మాయా సత్త్వం రజస్తమః ।। 43 ।।

43. - - - - - - - - - - - - -

కాలశ్చ నియతిః శక్తిః పురుషః పరమం నభః।
భగవానితి తత్త్వాని సాత్త్వతాః సమధీయతే ।। 44 ।।

44. - - - - - - - - - - - -

శక్రః---

మయా శ్రుతాని తత్త్వాని త్వద్వక్త్రసరసీరుహాత్।
వ్యాచక్ష్వైతాని మే దేవి నమస్తే సరసీరుహే ।। 45 ।।

45. - - - - - - - - - - - -

ఇతి [26]శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే [27]షట్కోశప్రకాశో నామ షష్ఠోఽధ్యాయః

[26. శ్రీపఞ్చరాత్ర A. E.; శ్రీపఞ్చరాత్రే I.]

[27. I. omits the title.]

********ఇతి షష్ఠోఽధ్యాయః********

సప్తమోఽధ్యాయః - 7

శ్రీః[1]---

వ్యాచక్షేఽహం [2]తతః శక్ర క్రమశస్తత్త్వపద్ధతిమ్।
శుద్ధాశుద్ధవిమిశ్రేయం తత్త్వపద్ధతిరుచ్యతే ।। 1 ।।

1. - - - - - - - - - - -

[1. శ్రీరువాచ B.]

[2. తు తే E. I.]

[3]నిరమ్బోదామ్బరాభాసో నిష్పన్దోదధిసంనిభః।
స్వచ్ఛస్వచ్ఛన్దచైతన్యసదానన్దమహోదధిః ।। 2 ।।

2. పూర్వాధ్యాయోక్తాని పఞ్చత్రింశత్ తత్త్వాని వ్యుత్క్రమేణ నిరూప్యన్తే। తత్రాదావత్ర భగవత్తత్త్వనిరూపణమ్। భగవత్తత్త్వం చ శాన్తావస్థః పరవాసుదేవః, ఉదితావస్థా వ్యూహాః, తేషామపృథక్సిద్ధా దేవీ చేతి।

[3. నిర్నీరదా E. I.]

ఆకారదేశకాలాదిపరిచ్ఛేదవివర్జితః[4]।
భగవానితి విజ్ఞేయః పరమాత్మా సనాతనః ॥ 3 ॥

3. - - - - - - - - - - - -

[4. విశేషణవివర్జితః A. B. C. F.]

తస్యాహంతా పరా తాదృగ్భగవత్తా సనాతనీ।
నారాయణీ పరా సూక్ష్మా నిర్వికల్పా నిరఞ్జన ॥ 4 ॥

4. - - - - - - - - - - - - -

జ్ఞానశక్తిబలైశ్వర్యవీర్యతేజోమహోదధిః।
షణ్ణాం యుగపదున్మేషో గుణానాం ప్రథమో హి యః ॥ 5 ॥

5. - - - - - - - - - - - -

భవద్భావాత్మకత్వేన ద్విధా స వ్యపదిశ్యతే।
భవంస్తు వాసుదేవోఽత్ర భావోఽస్మిన్ వాసుదేవతా ॥ 6 ॥

6. - - - - - - - - - - - - -

శాన్తిర్నామ్నా సమాఖ్యాతా సాహం దేవీ సనాతనీ।
సంకర్షణాదయో వ్యూహాః సాహంతాః ప్రాజ్ నిరూపితాః ॥ 7 ॥

7. - - - - - - - - - - - - -

త్రయశ్చ చాతురాత్మ్యం తచ్చత్వారోఽమీ సురేశ్వర।
ఏతావద్భగవద్వాచ్యం [5]నిస్తత్త్వం తత్త్వముత్తమమ్ ॥ 8 ॥

8. నిస్తత్త్వమ్; తత్త్వాన్తరేభ్యో నిష్క్రాన్తమ్, అతిశయితమిత్యర్థః। తదేవాహ---తత్త్వముత్తమమితి।

[5. తత్త్వతః D. E. I.]

నభస్తు పరమం వ్యోమ పరమాకాశశబ్దితమ్।

యత్ర [6]దేవో మయా సార్ధం విభజ్యాత్మానమాత్మనా ।। 9 ।।

9. - - - - - - - - - - - - - - -

[6. దేశే B. F.]

క్రీడతే రమయా విష్ణుః పరమాత్మా సనాతనః।

షాడ్గుణ్యస్య సమున్మేషః స దేశః పరమామ్బరమ్ ।। 10 ।।

10. పరవ్యోమ్నః షాడ్గుణ్యసమున్మేషరూపత్వకథనేనాజడత్వమభిప్రేతమ్; జడత్వపక్షోఽప్యస్తి పరేషామ్।

పురుషో భోక్తృకూటస్థః సర్వజ్ఞః సర్వతోముఖః।

అంశతః ప్రసరన్త్యస్మాత్సర్వే జీవాః సనాతనాః ।। 11 ।।

11. భోక్తృకూటస్థో జీవసమష్టిరూపః పురుషో హిరణ్యగర్భః।

[7]ప్రలయే త్వపియన్త్యేనం కర్మాత్మానో నరం పరమ్।

ఇయం మాతృదశా సా మే [8]యా తే పూర్వం మయోదితా ।। 12 ।।

12. - - - - - - - - - - - - - -

[7. ప్రల్యే త్వపి యాన్త్యేనం A.; ప్రలయేఽపి విశన్త్యేనం E. F. I.]

[8. పూర్వమేవ B. F.]

మహాలక్ష్మీః సమాఖ్యాతా శక్తితత్త్వం మనీషిభిః।
నియతిస్తు మహావిద్యా కాలః కాలీ ప్రకీర్తితా ।। 13 ।।

13. - - - - - - - - - - - - -

సత్త్వం రజస్తమశ్చేతి గుణత్రయముదాహృతమ్।
సుఖరూపం స్మృతం సత్త్వం స్వచ్ఛం జ్ఞానకరం [9]లఘు ।। 14 ।।

14. - - - - - - - - - - - - - -

[9. సుర B.]

దుఃఖరూపం రజో జ్ఞేయం చలం రక్తం ప్రవర్తకమ్।
[10]మోహరూపం తమో జ్ఞేయం గురు కృష్ణం నియామకమ్ ।। 15 ।।

15. - - - - - - - - - - - - - - -

[10. E. omits three lines from here.]

మాయా చైవ ప్రసూతిశ్చ ప్రకృతిశ్చేతి[11] వాసవ।
పురస్తాద్వ్యాకృతం తుభ్యం తదేతత్త్రప్రకృతిత్రికమ్ ।। 16 ।।

16. - - - - - - - - - - - -

[11. ప్రకృతిశ్చైవ B.]

[12]భూతాని దశసంఖ్యాని తథా ఖాని త్రయోదశ।
త్రయోవింశతిరప్యేతే సుస్పష్టం వ్యాకృతా పురా[13] ।। 17 ।।

17. - - - - - - - - - - - - - -

[12. A. B. C. I. omit this line.]

[13. వ్యాకృతం మయా B.]

తదయం మమ సంకోచః ప్రమాతా శుద్ధచిన్మయః।

స్వాన్తఃస్ఫురితతత్త్వౌఘః స్థితో దర్పణవత్సదా ।। 18 ।।

18. ఏవం షష్ఠాధ్యాయే 42, 43, 44 తమైః శ్లోకైః ప్రస్తుతాని పఞ్చత్రింశతం తత్త్వాని నిరూప్య, తత్రైవ 35 తమే శ్లోకే ప్రస్తుతా ఆత్మనశ్చతస్రో దశా నిరూపయతి---తదయమిత్యారభ్య యావదధ్యాయపరిసమాప్తి।

చాతూరూప్యం తు యత్తస్య తదిహైకమనాః శృణు।

ఆద్యం శూన్యమయో మాతా మూర్చాదౌ పరికీతితః ।। 19 ।।

19. - - - - - - - - - - - - -

[14]తతః ప్రాణమయో మాతా సుషుప్తౌ పరికీర్తితః।

ప్రాణా ఏవ ప్రతాయన్తే సుషుప్తౌ పురుషస్య తు ।। 20 ।।

20. - - - - - - - - - - - -

[14. B. omits this line.]

మూర్చావిషోపఘాతాదౌ ప్రాణోఽపి వినివర్తతే।

కేవలం స్వాత్మసత్తైవ[15] తతః శూన్యస్తదా పుమాన్ ।। 21 ।।

21. - - - - - - - - - - - - - - -

[15. సంజ్ఞైవ G.]

తృతీయోఽష్టపురీమాత్రః స్వప్నే మాతా ప్రకీర్తితః।

ప్రాణా భూతాని కర్మాణి కరణాని త్రయో గుణాః ।। 22 ।।

22. అష్టపురీమాత్రః। మాత్రశబ్దః ప్రమాణార్థకః; కేవలార్థకో వా। బాహ్యచేష్టారహిత ఇత్యర్థః। అష్టపుర్యశ్చానన్తరశ్లోకే వక్ష్యన్తే।

ప్రాగ్వాసనా అవిద్యా చ లిఙ్గం పుర్యష్టకం స్మృతమ్।

స్వప్నేఽన్తఃకరణేనైవ స్వైరం హి పరివర్తతే ।। 23 ।।

23. లిఙ్గం సూక్ష్మశరీరమ్।

చేష్టమానః స్వదేహేన దేహీ జాగ్రద్దశాం గతః।

చాతూరూప్యమిదం [16]పుంసస్త్రైరూప్యమపి మే శృణు ।। 24 ।।

24. - - - - - - - - - - - - - -

[16. పుంసాం B.]

జ్ఞానక్రియాస్వరూపాణాం సంకోచస్త్రివిధస్తు యః[17]।

తస్య తద్ధి త్రిరూపత్వం తస్య వ్యాఖ్యామిమాం శృణు ।। 25 ।।

25. - - - - - - - - - - - - - -

[17. విధః స్మృతః B.]

మాయయా జ్ఞానసంకోచ [18]ఆనైశ్వర్యాత్క్రియావ్యయః।

అశక్తేరణుతా రూపే త్రిధైవ వ్యపదిశ్యతే ।। 26 ।।

26. క్రియావ్యయః అభీప్సితక్రియాకరణాసామర్థ్యమ్। ఆనైశ్వర్యమిత్యత్ర అనీశ్వరస్య భావ ఇత్యర్థే ష్యఞి ఉభయపదవృద్ధిః। స్వరూపసంకోచేనాణురూప ఇత్యుక్త్యా జీవస్య స్వాభావికం విభురూపత్వమితి న మన్తవ్యమ్, తస్యాణుస్వరూపత్వస్యానేకప్రమాణసిద్ధత్వాత్। తస్మాదత్ర విశిష్యాణురూపత్వవర్ణనమసర్వశక్తత్వాసర్వజ్ఞత్వాదిపరం వేదితవ్యమ్। తదేవాశక్తేరిత్యనేన వివ్రియతే।

[18. జ్ఞానై I.]

అణుః కించిత్కరశ్చైవ కించిజ్జ్ఞశ్చాయమిత్యుత[19]।
ద్వైరూప్యమైకరూప్యం చ పూర్వమేవ నిరూపితమ్ ।। 27 ।।

27. - - - - - - - - - - - -

[19. ఉచ్యతే B. D.]

ఏవం [20]మాతృదశా మేఽద్య సవిశేషా ప్రకీర్తితా।
అన్తః కరణికీం చైవ దశాం శక్రాద్య మే శృణు ।। 28 ।।

28. పూర్వాద్యాయే అన్తఃకరణదశా ద్వితీయా నిర్దిష్టా। సాఽత్ర విప్రియతే।

[20. మాతృదశామేత్య సవిశేషాః ప్రకీర్తితాః A. B.]

స్వచ్ఛన్దా సంవిదేవాహం స్వతశ్చేతనతాం గతా।
హిత్వా చేతనతాం తాం చాప్యవరూఢా తతః [21]క్రమాత్ ।। 29 ।।

29. - - - - - - - - - - - - - - - -

[21. పదాత్ E. I.]

చైత్యసంకోచనీ చిత్తమన్తః కరణమీరితమ్।
మనోబుద్ధిరహంకార ఇత్యేతత్ త్రితయం చ[22] తత్ ।। 30 ।।

30. చైత్యమ్; చితో భావః, చైతన్యమిత్యర్థః।

[22. తు B. I.]

[23]వికల్పోఽధ్యవసాయశ్చాప్యభిమానశ్చ వృత్తయః।

మనో వికల్పయత్యర్థమహంకారోఽభిమన్యతే ।। 31 ।।

31. వికల్పః; వివిధః కల్పః, అనిర్ణయాత్మకం జ్ఞానమ్। అభిమన్యతే; స్వకీయత్వేన బుధ్యతే।

[23. వికల్పో వ్యవసాయః A. I.]

అధ్యవస్యతి బుద్ధిశ్చ చేతనాధిష్ఠితా సదా।

బుద్ధిరధ్యాత్మమిత్యుక్తా నిర్ణయోఽప్యధిభూతకమ్[24] ।। 32 ।।

32. అధ్యవస్యతి; నిశ్చినోతి।

[24. అధిభౌతికమ్ A. B.]

బుద్ధిదర్పణసంలీనః క్షేత్రజ్ఞశ్చాధిదైవతమ్।

అహంకృతిస్తథాధ్యాత్మమభిమానోఽధిభూతకమ్ ।। 33 ।।

33. - - - - - - - - - - - -

అధిదైవమథో రుద్రో మనోఽధ్యాత్మం ప్రకీర్తితమ్।

వికల్పోఽప్యధిభూతస్తు చన్ద్రమా అధిదైవతమ్ ।। 34 ।।

34. - - - - - - - - - - - -

ప్రాణసంరమ్భసంకల్పా గుణా ఏషాం క్రియావిధౌ।

[25]ప్రాణః ప్రయత్న ఇత్యుక్తః సంరమ్భో గర్వ ఉచ్యతే ।। 35 ।।

35. - - - - - - - - - - - - - -

[25. F. omits this line.]

[26]ఫలస్వామ్యస్వరూపశ్చ గర్వః సంరమ్భ ఉచ్యతే।

ఔదాసీన్యచ్యుతిః ప్రోక్తః సంకల్పో మానసో బుధైః ।। 36 ।।

36. - - - - - - - - - - - - - -

[26. E. I. omit this line; ఫలస్వత్వస్వరూపశ్చ సంరమ్భో గర్వ ఉచ్యతే B.]

వ్యాఖ్యాతేయం ద్వితీయా మే హ్యన్తఃకరణికీ దశా।

ప్రచ్యవన్తీ తతో రూపాదాన్తః కరణికాదహమ్ ।। 37 ।।

37. - - - - - - - - - - - -

స్త్యానతాం క్రమశః ప్రాప్తా బహిష్కరణసంజ్ఞితా[27]।

కరణాని తు బాహ్యాని వ్యాఖ్యాతాని మయా పురా ।। 38 ।।

38. - - - - - - - - - - - - - -

[27. సంజ్ఞికా E.]

జ్ఞానేన్ద్రియప్రవృత్తౌ తు మనఆది ప్రవర్తతే।

చక్షురాలోకయత్యర్థం వికల్పయతి [28]తన్మనః ।। 39 ।।

39. - - - - - - - - - - - - - -

[28. కర్మణః E. I.]

[29]ఆలోకనవికల్పస్థమహంకారోఽభిమన్యతే।

అధ్యవస్య తతో బుద్ధిః క్షేత్రజ్ఞాయ ప్రయచ్ఛతి ।। 40 ।।

40. అధ్యవస్య; అధ్యవసాయ, అధ్యవసాయం కృత్వేత్యర్థః।

[29. ఆలోచన I.]

కర్మేన్ద్రియప్రవృత్తౌ తు విపర్యస్తః క్రమః స్మృతః।
సంకల్పాదేః పరాచీనా వచనాదిక్రియా యతః ।। 41 ।।

41. పరాచీనా; పస్చాద్భవా।

అధ్యాత్మాదివిశేషోఽత్ర సర్వః పూర్వముదీరితః।
తృతీయేయం విధాఖ్యాతా బహిష్కరణవర్తినీ ।। 42 ।।

42. - - - - - - - - - - - -

చతుర్థీం త్వమిమాం కోటిం మేయరూపాం తు మే శృణు।
మేయం [30]తు ద్వివిధం తావద్బహిరన్తర్వ్యవస్థయా ।। 43 ।।

43. మేయేతి। ఇదమేవ భావభూమికేతి పూర్వం నిర్దిష్టమ్।

[30. తద్ E.]

బాహ్యం తు నీలపీతాది సుఖదుఃఖాద్యథాన్తరమ్।
ఆభిశ్చతసృభిశ్చాహం విధాభిః స్త్యానతాం గతా ।। 44 ।।

44. - - - - - - - - - - - - - -

స్వచిత్తోత్థవికల్పార్తైః ప్రత్యక్షాప్యస్మి విస్మృతా।
సదాచార్యోపదేశేన సత్తర్కమనురున్ధతా ।। 45 ।।

45. - - - - - - - - - - -

నిరూప్యే నిపూణైర్యత్ర [31]మేయేఽప్యస్మి తదా స్ఫుటమ్।
విలాప్య సకలం భావం చేత్యరూపమిమం తథా ।। 46 ।।

46. చేత్యమ్; మేయమ్।

[31. మేయేవాస్మి A. B. D. I.]

స్వచ్ఛన్దా పూర్ణచిద్రూపా ప్రకాశేఽహం తదా స్వయమ్।
స్వచ్ఛా స్వచ్ఛతరా సాహం తతః కరణసంజ్ఞితా ।। 47 ।।

47. - - - - - - - - - - - - -

తతో మాతర్యతిస్వచ్ఛా స్ఫురామి స్వచ్ఛచిన్మయీ।
ఆరోహమవరోహం చ భావయన్మామకావుభౌ।
మచ్చిత్తో మద్గతప్రాణో మద్భావాయోపపద్యతే ।। 48 ।।

48. - - - - - - - - - - - - -

ఇతి [32]శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే [33]ప్రమాతృకరణప్రకాశో నామ సప్తమోఽధ్యాయః

[32. పఞ్చరాత్ర A.; పాఞ్చరాత్రే I.; పఞ్చరాత్రే సారే B. E. F.]

[33. A. B. C. D. F. I. omit the title; శుద్ధమిశ్రతత్త్వనిరూపణం G.]

********ఇతి సప్తమోఽధ్యాయః********

అష్టమోఽధ్యాయః - 8

శక్రః---

నమస్తే సిన్ధుసంభూతే నమస్తే పద్మసంభవే।

నమః సరోరుహావాసే నారాయణకుటుమ్బిని ।। 1 ।।

1. - - - - - - - - - - - -

అవతారాస్తు యే ప్రోక్తాస్త్వదీయాః కోశపఞ్చకే।

[1] తాన్మే విస్తరతః పద్మే పృచ్ఛతే వక్తుమర్హసి ।। 2 ।।

2. ప్రథమః శక్తికోశో భగవతః పరరూపస్య చతుర్వ్యూహానాం చ సంబద్ధ ఇతి సువిదితమితి కృత్వా తముపేక్ష్య మాయాదిపఞ్చకోశవిషయః ప్రశ్నః క్రియతేఽత్ర---కోశపఞ్చక ఇతి।

[1.తన్మే A.]

కిమర్థాః కింప్రకారాస్తే కియన్తః కింస్వరూపకాః।

తత్త్వం కథయ మే దేవి సర్వజ్ఞా హ్యసి శాశ్వతీ ।। 3 ।।

3. - - - - - - - - - - - - -

శ్రీః---

అతరఙ్గమనిర్దేశ్యమప్రకమ్ప్యమనూపమమ్[2]।

[3] అప్రకారమసంభేద్యమవికల్పమనాకులమ్[4] ।। 4 ।।

4. ప్రసఙ్గాద్భగవతః పరరూపస్య శక్తికోశావస్థితిమాహ---అతరఙ్గమిత్యాది। అత్ర షష్ఠాధ్యాయసప్తదశశ్లోకోక్తమనుసంధేయమ్।

[2. అరూపకమ్ E. I.]

[3. అప్రకాశ C.]

[4. అవికారమనాకులమ్ B.]

ఏకం నారాయణం బ్రహ్మ శూన్యం శుద్ధం నిరామయమ్।
[5] యదిదం దృశ్యతే కించిచ్ఛ్రూయతే వానుమీయతే ।। 5 ।।

5. నారాయణ ఇత్యాఖ్యాతం నారాయణమ్।

[5. B. omits 8 lines from here.]

ప్రమాణత్రయసంబోధ్యం[6] భావాబావస్వలక్షణమ్।
చరాచరణము స్థూలం చేతనాచేతనం జగత్ ।। 6 ।।

6. ప్రమాణత్రయం ప్రత్యక్షానుమానశబ్దాః।

[6. సంభేద్యం A. C. I.]

తదిదం సకలం బ్రహ్మ నారాయణమనుత్తరమ్[7]।
[8] అవిద్యావిధురానన్దస్వచ్ఛస్వచ్ఛన్దిచద్ఘనమ్ ।। 7 ।।

7. - - - - - - - - - - - - - -

[7. అహం భవత్ A. F.; అనుత్తమమ్ E. I.]

[8. F. omits 4 lines from here.]

భవద్భావాత్మకం దివ్యమధ్వనః పారముత్తమమ్।
శక్తిమచ్ఛక్తిభావేన తద్ ద్విధా వ్యవతిష్ఠతే ।। 8 ।।

8. - - - - - - - - - - - - -

శక్తిమత్తత్ పరం బ్రహ్మన నారాయణమహం భవత్।
శక్తిర్నారాయణీ సాహమహంతా భావరూపిణీ ।। 9 ।।

9. అహమ్; అహంప్రతీతివిషయః।

స ప్రదేశో న తస్యాస్తి యేన భూతం మయా వినా।

స ప్రదేశో న మే కశ్చిద్వినా తద్యేన భూయతే ।। 10 ।।

10. వినా తత్; తత్ బ్రహ్మ వినేత్యర్థః।

ఏకధా [9]చ ద్విధా చైవ త్రైస్త్రైస్తత్త్వాబ్ధిపారగైః।

వ్యపదిశ్యావహే శాస్త్రైస్తావావాం సర్వకారణమ్ ।। 11 ।।

11. - - - - - - - - - - - -

[9. తత్ B.]

భావోత్తరా క్వచిత్సృష్టిః క్వచిత్సా భవదుత్తరా।

భవద్భావోత్తరా వ్కాపి విద్వాస్తత్ర న ముహ్యతి ।। 12 ।।

12. - - - - - - - - - - - - -

ఏక ఏవావతీర్ణో హి దేవానాం కార్యవత్తయా।

నారాయణో యదా సాహం తత్ర తద్భావభావినీ ।। 13 ।।

13. - - - - - - - - - - - -

ఏకైవ చావతీర్ణాహం యదా దేవహితేప్సయా।

అహంతాయాం మయి వ్యక్తః స దేవోఽహంపదార్థవాన్ ।। 14 ।।

14. - - - - - - - - - - - - - -

అవతీర్ణౌ యదా తుల్యం దేవకార్యచికీర్షయా।

అన్యోన్యయోః స్థితావావాం భవద్భావాత్మకౌ [10]ద్వయోః ।। 15 ।।

15. - - - - - - - - - - - - - - - -

[10. దూయౌ A. B. C. D.]

ఇత్థం వ్యవస్థితే తత్త్వే హ్యవతారగతిం శృణు।

అనిరుద్ధో [11]విభుర్దేవో దేవదేవః సనాతనః ।। 16 ।।

16. - - - - - - - - - - - - - -

[11. అభవద్దేవః A. B. G.]

మహావిద్యాసముద్భూతస్తదాహమపి వాసవ।

మత్త ఏవ మహాలక్ష్మ్యా అభూవం కమలాఖ్యయా ।। 17 ।।

17. మాయాకోశావతారమాహ---మత్త ఏవ మహాలక్ష్మ్యా ఇతి। అత్ర షష్ఠాధ్యాయాష్టాదశశ్లోకోక్తమనుసంధేయమ్।

తావిమౌ దమ్పతీ దివ్యౌ పితరౌ జగతాం మతౌ।

పద్మనాభావతారే తు తావేతౌ ద్వావయోనిజౌ ।। 18 ।।

18. ప్రసూతికోశావతారమాహ---పద్మనాభావతార ఇత్యాదినా। మహాలక్ష్మీమహావిద్యామహామాయానామవతారోఽత్ర షష్ఠాధ్యాయే వింశశ్లోకే పూర్వముక్తః

నారాయణావతారో యః శక్తీశో నామ నామతః।

ప్రకారా బహవస్తస్య సర్వత్రాహమనువ్రతా ।। 19 ।।

19. - - - - - - - - - -

ఏకధా [12]ద్విచతుర్ధా చ షోఢా చైవ తథాష్టధా।

పునర్ద్వాదశధా [13]చైవ తత్ర నామాని మే శృణు ।। 20 ।।

20. - - - - - - - - - - - - -

[12. చ చతుర్ధా B. E. I.]

[13. చేతి E.]

శ్రీర్నామ [14]ద్విభుజస్యాహమఙ్కస్థా వరవర్ణినీ।
తస్యైవోభయతోరూపే శ్రీశ్చ పుష్టిశ్చ వాసవ ।। 21 ।।

21. - - - - - - - - - - - - -

[14. ద్విభుజా సాహం A.; ద్విభుజాస్యాహం D.]

చతుర్ధిశం తు తస్యైవ శ్రీః కీర్తిశ్చ జయా తథా।
మాయేతి కృత్వా రూపాణి [15]భుజ్యేఽహం తేన విష్ణునా ।। 22 ।।

22. - - - - - - - - - - - - - - -

[15. భుఞ్జేఽహం E.]

తస్యైవ కోణషట్కస్థా షోఢాహం శృణు నామ చ।
శుద్ధిర్నిరఞ్జనా నిత్యా జ్ఞానశక్తిశ్చ వాసవ ।। 23 ।।

23. - - - - - - - - - - - - -

తథాపరాజితా చైవ షష్ఠీ తు ప్రకృతిః పరా।
తస్యైవ చాష్టధా దిక్షు సాహం రూపైర్వ్యవస్థితా ।। 24 ।।

24. - - - - - - - - - - - - -

లక్ష్మీః సరస్వతీ సర్వకామదా ప్రీతివర్ధనీ।

యశస్కరీ శాన్తిదా చ తుష్టిదా పుష్టిరష్టమీ ।। 25 ।।

25. - - - - - - - - - - - - -

[16]కోణద్విషట్కే తస్యైవ స్థితా ద్వాదశధారమ్యహమ్[17]।
శ్రీశ్చ కామేశ్వరీ [18]కాన్తిః క్రియాశక్తివిభూతయః ।। 26 ।।

26. - - - - - - - - - - - - - - - -

[16. కోణషట్కే తు B.; కోణషట్కే తు తస్యైవ షడ్భుజస్యాహమష్టధా F.]

[17. హ్యాహమ్ B.]

[18. శాన్తిః A.; కీర్తిః F.]

ఇచ్చా ప్రీతీ రతిశ్చైవ మాయా ధీర్మహిమేతి చ।
ఏవం చతుర్భుజస్యాపి షోఢాహం క్రమశః స్థితా[19] ।। 27 ।।

27. - - - - - - - - - - - - - -

[19. తథా E.]

తస్యైవ [20]షడ్భుజస్యాహమష్టబాహోశ్చ వాసవ।
ద్విషడ్బాహోస్తథా సాహం ద్విసప్తకభుజస్య చ ।। 28 ।।

28. - - - - - - - - - - - - -

[20. షడ్భుజస్యైవం B. E.]

తథా షోడశహస్తస్య భుజద్వినవకస్య చ।

విభజ్య బహుధాత్మానమియద్భేదా వ్యవస్థితా ।। 29 ।।

29. - - - - - - - - - - - - -

అవతారో హి యో విష్ణోః సిన్ధుశాయీతి సంజ్ఞితః।

స్థితాహం పరితస్తస్య చతుర్ధా రూపమేయుషీ ।। 30 ।।

30. ప్రకృతికోశావతారమాహ---సిన్ధుశాయీతి। అత్ర పఞ్చమాధ్యాయైకవింశశ్లోకోక్తమనుసంధేయమ్।

లక్ష్మీర్నిద్రా తథా ప్రీతిర్విద్యా చేతి విభేదినీ।

అవతారో హి యో విష్ణోః [21]శ్రీపతిర్నామ నామతః ।। 31 ।।

31. - - - - - - - - - - - - - - -

[21. శక్తీశో A.]

శ్రీరిత్యేవాఖ్యయా తత్ర తస్యాహం వామతః స్థితా।

అవతారో హి యో విష్ణోర్నామతః పారిజాతజిత్ ।। 32 ।।

32. - - - - - - - - - - - - -

[22]తదంసస్థకరా తస్య వామోత్సఙ్గే హరేః స్థితా।

అవతారో హి యో విష్ణోర్నామ్నా మీనధరః శుభః ।। 33 ।।

33. బ్రహ్మాణ్డకోశావతారమాహ---నామ్నా మీనధర ఇత్యాది।

[22. తదానన్దకరా A. G.]

[23]అనుభ్రమామి తం తత్ర సాహం నౌరూపధారిణీ।

త్రైవిక్రమోదయో విష్ణోరవతారః పరః స్మృతః ।। 34 ।।

34. - - - - - - - - - - - -

[23. అనుగ్రహాక్రమాత్త్రత A. B. D.]

ఆహ్లాదజననీ గఙ్గా తత్పాదాత్త్రప్రభవామ్యహమ్ ।
అనన్తశయనో నామ యోఽవతారో హరేరహమ్ । 35 ।।

35. - - - - - - - - - - - -

స్థితా చతుర్దిశం తస్య చాతురాత్మ్యముపేయుషీ ।
లక్ష్మీశ్చిన్తా తథా నిద్రా పుష్టిశ్చేత్యాఖ్యయా యుతా ।। 36 ।।

36. - - - - - - - - - - - - - - -

ఇత్యేషు సహ సిద్ధాహమవతీర్ణాణ్డమధ్యతః ।
[24]అవతారాః పృథగ్భూతా యదా బ్రహ్మాణ్డమధ్యతః ।। 37 ।।

37. - - - - - - - - - - - - - - -

[24. A. B. C. D. F. omit six lines from here.]

అనువ్రతా తథైవాహమవతీర్ణా పృథక్ పృథక్ ।
అవతారో హి యో నామ వరాహో వేదవిశ్రుతః ।। 38 ।।

38. - - - - - - - - - - - -

తదాహమపి భూర్నామ పృథగ్భూతా భజామ్యహమ్ ।
అవతారో హి యో నామ ధర్మో విష్ణుః పురాతనః ।। 39 ।।

39. - - - - - - - - - - - - -

తదాహం భార్గవీ నామ ఖ్యాతిజా శ్రీః ప్రకీర్తితా।
అవతారో హి యో నామ దత్తాత్రేయోఽత్రినన్దనః ।। 40 ।।

40. - - - - - - - - - - - -

తదా హి తస్య భోగాయ [25]సరసోఽహం సముత్థితా[26]।
అవతారో హి యో నామ వామనో వైష్ణవః శుభః ।। 41 ।।

41. - - - - - - - - - - - - -

[25. సరసాహం F.]

[26. సరఃస్థితా B.]

పద్మాదహం సముత్పన్నా తదా పద్మేతి విశ్రుతా।
అవతారో యదా విష్ణోర్భార్గవో రామసంజ్ఞితః ।। 42 ।।

42. - - - - - - - - - - - -

తదాహం ధరణీ నామ శక్తిరాసమయోనిజా।
అవతారో హి యో నామ రామో దాశరథిః శుభః ।। 43 ।।

43. - - - - - - - - - - - - -

జాతా జనకయజ్ఞేఽహం క్షేత్రాద్ధలముఖక్షతాత్।
నామ్నా సీతేతి విఖ్యాతా దశాననవినాశనీ ।। 44 ।।

44. - - - - - - - - - - - - -

అవతారో హి యో విష్ణోశ్చతుర్థా సంభవిష్యతి।

మధురాయామహం వ్యక్తిం చతుర్ధైష్యామి వై తథా ।। 45 ।।

45. - - - - - - - - - - - -

రేవతీ రుక్మిణీ చైవ రతిర్నామ్నా తథా హ్యుషా।

అవతారాన్తరం యత్తు మోహనం బుద్ధసంజ్ఞకమ్ ।। 46 ।।

46. - - - - - - - - - - - -

తారాహం తత్ర నామ్నా వై [27]ధారా చైవ ప్రకీతితా।

ధ్రువాదయోఽవతారా యే కేవలా వైష్ణవాః స్మృతాః ।। 47 ।।

47. జీవదేహకోశావతారమాహ---ధ్రువాదయ ఇతి।

[27. ధరా B. E.; దారా G.]

తత్తచ్ఛరీరభూతాహం తేషాం భోగ్యా వ్యవస్థితా।

యత్తు [28]మే మోహనం రూపం శ్రూయతేఽమృతధారకమ్ ।। 48 ।।

48. - - - - - - - - - - - - - -

[28. తన్మోహనం D. E.; తన్మోహినీ F.]

భవద్భావౌ తదా తత్ర రూపే తుల్యోపలక్షితౌ।

దేవైః పురుషరూపేణ స్త్రీరూపేణ తథేతరైః ।। 49 ।।

49. - - - - - - - - - - -

సహ సిద్ధం [29]పృథక్సిద్ధమిత్యేతజ్జన్మ మేఽద్భుతమ్।

కీర్తితం తవ దేవేశ కేవలం జన్మ మే శృణు ।। 50 ।।

50. - - - - - - - - - - - - -

[29. మయిాత్యేతజ్జన్మ మే మహదద్భుతమ్ A. G.]

ఇతి [30]శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే [31]లక్ష్మ్యవతారప్రకాశో నామాష్టమోఽధ్యాయః

[30. శ్రీపఞ్చరాత్ర A.; శ్రీపఞ్చరాత్రే E. I.]

[31. E. I. omit the title.]

********ఇత్యష్టమోఽధ్యాయః********

నవమోఽధ్యాయః - 9

శ్రీః{1}---

అహం నారాయణీ దేవీ నారాయణమనువ్రతా।
జ్ఞానానన్దక్రియాత్మానం జ్ఞానానన్దక్రియామయిా ।। 1 ।।

1. - - - - - - - - - - - - -

{1. శ్రీరువాచ B. }

{2}తస్యా మే న వినాభావ స్తేన వా తస్య వా మయా।
{3}ప్రకర్తుం శక్యతే కాలే కస్మింశ్చిద్దేశ ఏవ వా ।। 2 ।।

2. - - - - - - - - - - - - - -

{2. తస్య A. B. D. }

{3. కర్తుం హి E. F. }

తత్తత్కార్యవశాచ్చైవాన్యద్భూతాద్భుతరూపకౌ।
ఆత్మయోగబలాత్తౌ స్వః{4} సహైవ చ వినైవ చ ।। 3 ।।

3. - - - - - - - - - - - - - -

{4. తు I. }

బ్రహ్మాదిర్దత్తవాన్ యాదృక్తపోయోగబలాత్కృతః।
దైత్యాదిభ్యో {5}జగద్ధ్వంసకరేభ్యో వరముత్తమమ్ ।। 4 ।।

4. - - - - - - - - - - - - - -

{5. వరానాశు జగద్ధ్వంసిజిఘాంసయా A. F. }

తాదృశం తాదృశం రూపమాస్థాయావాం సనాతనౌ।
తత్తత్ప్రీతిచికీర్షాయై చరావౌ దేవకార్యతః ।। 5 ।।

5. - - - - - - - - - - -

మాయయా భావమాచ్ఛాద్య పరమార్థం స్వతేజసా।
అహమేవావతీర్ణా హి తత్తద్ధ్వంసిజిఘాంసయా ।। 6 ।।

6. - - - - - - - - - - -

ఆదౌ దేవీ మహాలక్ష్మీః స్మృతాహం పరమేశ్వరీ।
అభూవం చ పునర్ద్వేధా కృష్ణా బ్రాహ్మీతి రూపతః ।। 7 ।।

7. - - - - - - - - - - - - -

గుణత్రయవిభాగేన రూపమేతత్పరం మమ।
మహాలక్ష్మీరహం శక్ర పునః స్వాయంభువేఽన్తరే ।। 8 ।।

8. - - - - - - - - - - - -

హితాయ సర్వలోకానాం{6} జాతా మహిషమర్దనీ।
మదీయా శక్తిలేశా యే తత్తద్దేవశరీరగాః ।। 9 ।।

9. - - - - - - - - - - -

{6. దేవానాం A. B. D. F. G. }

సంభూయ తే మమాభూవన్ రూపం పరమశోభనమ్।
ఆయుధాని చ దేవానాం యాని యాని సురేశ్వర ।। 10 ।।

10. - - - - - - - - - - - - -

తచ్ఛక్తయస్తదాకారా ఆయుధాని మమాభవన్।
అభిష్టుతా సురైః సాహం మహిషం జఘ్నుషీ క్షణాత్ ।। 11 ।।

11. - - - - - - - - - - - - -

మహిషాన్తకరీసూక్తం సర్వసిద్ధిప్రదం తదా{7}।

`దేవ్యా యయా' దికం దృష్టం సేన్ద్రైర్దేవైః{8}సహర్షిభిః ।। 12 ।।

12. ఇదం చ సూక్తం మార్కణ్డేయపురాణే దేవీమాహాత్మ్యే చతుర్థాధ్యాయే పఠితం ద్రష్టవ్యమ్।

{7. తథా A. B. I. }

{8. మహర్షిభిః B. }

{9}ఉత్పత్తిం యుద్ధవిక్రాన్తిం{10} స్తోత్రం చేతి సురేశ్వర।

కథయన్తి సువిస్తీర్ణం బ్రాహ్మణా వేదపారగాః ।। 13 ।।

13. - - - - - - - - - - - -

{9. ఉత్పత్తిః E. I. }

{10. విక్రాన్తిః E. I. }

{11}ఏవంప్రభావాం దేవీం తాం స్తువన్ ధ్యాయన్నమన్నపి।

లభతే చ ఫలం శశ్వదాధిపత్యమనశ్వరమ్ ।। 14 ।।

14. - - - - - - - - - - -

{11. A. B. C. D. omit this line. }

యోగనిద్రా హరేరుక్తా యా సా దేవీ దురత్యయా।

{12}మహాకాలీతనుం విద్ధి తాం మాం దేవీం సనాతనీమ్ ।। 15 ।।

15. - - - - - - - - - - - - - - -

{12. మహాకాల్యాస్తనుం B. C. E. I. }

మధుకైటభనాశే హి మోహితౌ తౌ{13} తయా తదా।
జఘ్నాతే వరలాభేన దేవదేవేన విష్ణునా ।। 16 ।।

16. - - - - - - - - - - -

{13. చ A. B. D. }

విశ్వేస్వర్యాదికం సూక్తం దృష్టం తద్ బ్రహ్మణా సదా{14}।
స్తుతయే యోగనిద్రాయా మమ దేవ్యాః పురందర ।। 17 ।।

17. ఇదం చోపాఖ్యానం మార్కణ్డేయపురాణే దేవీమాహాత్మ్యే ప్రథమాధ్యాయే పఠితమ్।

{14. పురా G. }

ఏషా సా వైష్ణవీ మాయా మహాకాలీ దురత్యయా।
స్తుత్యా వశీకృతా కుర్యాద్వశే స్తోతుశ్చరాచరమ్ ।। 18 ।।

18. - - - - - - - - - - - - -

అస్యా దేవ్యాః సముత్పత్తిశ్చరితం స్తోత్రమిత్యపి।
హితాయ సర్వభూతానాం {15}ధార్యన్తే బ్రహ్మవాదిభిః ।। 19 ।।

19. - - - - - - - - - - - - - -

{15. ధ్యాయన్తే D. E. }

{16}తామసే త్వన్తరే శక్ర మహావిద్యా {17}హి యా పరా।
గౌరీదేహాత్సముద్భూతా కౌశికీతి {18}తదా హ్యహమ్ ।। 20 ।।

20. - - - - - - - - - - - - - - - -

{16. తాపసే A. B. C. }

{17. మిధా B. I. }

{18. తదాప్యహమ్ C. }

వధాయ దుష్టదైత్యానాం తథా{19} సుమ్భనిసుమ్భయోః।
రక్షణాయ చ లోకానాం దేవానాముపకారిణీ ।। 21 ।।

21. - - - - - - - - - - -

{19. తదా A. B. C. }

మదీయాః శక్తయో యాస్తా దేవశ్రేష్ఠశరీరగాః।
తాస్తాస్తద్రూపధారిణ్యః {20}సాహాయ్యం విదధుర్హి మే ।। 22 ।।

22. - - - - - - - - - - - - - - -

{20. సహాయం A. D. }

తాభిర్నిహత్య దైత్యేన్ద్రాన్ హన్తవ్యా యే తథా తథా।
సంహృత్యాత్మని తాః సర్వా మదీయా విప్రుషోఽఖిలాః ।। 23 ।।

23. - - - - - - - - - - - - -

అహం నిజఘ్నుషీ పశ్చాత్తయోః సుమ్భనిసుమ్భయోః।
` దేవి ప్రపన్నాదిహరే ప్రసీదే' త్యాదికం తథా ।। 24 ।।

24. నారాయణీస్తుతిః మార్కణ్డేయపురాణే దేవీమాహాత్మ్యే ఏకాదశాధ్యాయే పఠితా।

నారాయణీస్తుతిర్నామ సూక్తం పరమశోభనమ్।
స్తుతయో మే {21}తదా దృష్టా దేవైర్వహ్నిపురోగమైః ।। 25 ।।

25. - - - - - - - - - - - - -

{21. సదా E. }

ఏషా సంపూజితా భక్త్యా సర్వజ్ఞత్వం ప్రయచ్ఛతి।
కౌశికీ సర్వదేవేశ{22} బహుకామప్రదా హ్యహమ్ ।। 26 ।।

26. - - - - - - - - - - - - -

{22. దేవేశా A. B. G. }

ఉత్పత్తిర్యుద్ధవిక్రాన్తిః స్తుతిశ్చేతి పురాతనైః।
{23}పఠ్యతే త్రితయం విప్రైర్వేదవేదాఙ్గపారగైః{24} ।। 27 ।।

27. - - - - - - - - - - - - - -

{23. పాఠ్యతే F. }

{24. బేదాన్తపారగైః E. }

వైవస్వతేఽన్తరే చైత్రౌ{25} పునః సుమ్భనిసుమ్భకౌ।

ఉత్పత్స్యేతే వరోన్మత్తౌ దేవోపద్రవకారిణౌ ।। 28 ।।

{25. శక్ర B. }

నన్దగోపకులే జాతా యశోదాగర్భసంభవా।

తావహం నాశయిష్యామి సునన్దా{26} విన్ధ్యవాసినీ ।। 29 ।।

{26. సునన్ద్యా E. }

పునశ్చాప్యతిరౌద్రేణ రూపేణ పృథివీతలే।

అవతీర్య హనిష్యామి వై ప్రచిత్తాన్ మహాసురాన్ ।। 30 ।।

{27}భక్షయన్త్యాశ్చ తానుగ్రాన్ వైప్రచిత్తాన్ మహాసురాన్।

రక్తా దన్తా భవిష్యన్తి దాడిమీకుసుమోపమాః ।। 31 ।।

{27. B. omits this line; భక్షయన్త్యాగతానుగ్రాన్ F. }

తతో మాం దేవతాః సర్వే మర్త్యలోకే చ మానవాః।

స్తువన్తో వ్యాహరిష్యన్తి సతతం {28}రక్తదన్తికామ్ ।। 32 ।।

{28. రత్న A. C. }

తస్మిన్నేవాన్తరే శక్ర చత్వారింశత్తమే యుగే।

సర్వతః శతవార్షిక్యామనావృష్ట్యామనమ్భసి ।। 33 ।।

మునిభిః సంస్మృతా భూమౌ సంభవిష్యామ్యయోనిజా।

తతః శతేన నేత్రాణాం నిరీక్షిష్యామ్యహం మునీన్{29} ।। 34 ।।

{29. నిరీక్షిష్యామి యన్మునీన్ E. }

కీర్తయిష్యన్తి మాం శక్ర శతాక్షీమితి మానవాః।

తదాహమఖిలం లోకమాత్మదేహసముద్భవైః ।। 35 ।।

భరిష్యామి శుభైః శాకైరావిష్టైః ప్రాణధారకైః{30}।

శాకంభరీతి మాం దేవాస్తదా స్తోష్యన్తి వాసవ ।। 36 ।।

{30. ధారణైః D. }

తత్రైవ చ హనిష్యామి దుర్గమాఖ్యం మహాసురమ్।

దుర్గాదేవీతి విఖ్యాతిం తతో యాస్యామ్యహం భువి ।। 37 ।।

శాకంభరీం స్తువన్ ధ్యాయన్{31} శక్ర సంపూజయన్నమన్।

{32}అక్షయ్యామశ్నుతే శీఘ్రమన్నపానోద్భవాం రతిమ్ ।। 38 ।।

{31. తు సంధ్యాయాం B. }

{32. అక్షయా A. B. C. }

చతుర్యుగే చ పఞ్చాశత్తమే మునిభిరర్థితా।

సున్దరం చాతిభీమం చ రూపం కృత్వా హిమాచరే ।। 39 ।।

రక్షాంసి భక్షయిష్యామి మునీనాం త్రాణకారణాత్।

తతో మాం మునయః సర్వే స్తోష్యన్త్యానమ్రమూర్తయః ।। 40 ।।

`భీమే దేవి ప్రసీదే' తి భీమామభయదాయినీమ్।

యుగే షష్టితమే కశ్చిదరుణో నామ దానవః ।। 41 ।।

మనుజానాం మునీనాం చ మహాబాధాం కరిష్యతి।

తత్రాహం {33}భ్రామరం రూపం కృత్వాసంఖ్యేయషట్పదా ।। 42 ।।

{33. భ్రమరం E. F. }

త్రైలోక్యస్య హితార్థాయ వధిష్యామి మహాసురమ్।

భ్రామరీతి చ మాం లోకాస్తదా స్తోష్యన్తి {34}సర్వదా ।। 43 ।।

{34. సంయతాః A. }

28-43. సునన్దా-రక్తదన్తికా-శతాక్షీ-శాకంభరీ-దుర్గా-భీమా-భ్రామరీణాముపాఖ్యానాని మార్కణ్డేయపురాణే దేవీ మాహాత్మ్యే ఏకాదశాధ్యాయే ద్రష్టవ్యాని।

ఇత్థం యదా యదా బాధా దానవోత్థా భవిష్యతి।

తదా తదావతీర్యాహం హనిష్యామి మహాసురాన్ ।। 44 ।।

44. - - - - - - - - - - - -

అమీ తే లేశతః శక్ర దర్శితాః పరమాద్భుతాః।

అవతారా నిరాతఙ్కా మదీయాః కేవలాహ్వయాః ।। 45 ।।

45. - - - - - - - - - - - - -

ఏతేషాం పరమా ప్రోక్తా కూటస్థా సా మహీయసీ।

మహాలక్ష్మీర్మహాభాగా ప్రకృతిః పరమేశ్వరీ ।। 46 ।।

46. - - - - - - - - - - -

అముష్యాః స్తుతయే దృష్టం బ్రహ్మాద్యైః సకలైః సురైః।

` నమో దేవ్యా'దికం సూక్తం సర్వకామప్రదం {35}వరమ్ ।। 47 ।।

47. ఇదం చ మార్కణ్డేయపురాణే దేవీమాహాత్మ్యే పఞ్చమాధ్యాయే పఠితమ్।

{35. పరమ్ B. }

ఇమాం దేవీం స్తువన్నిత్యం స్తోత్రేణానేన మామిహ।

{36}క్లేశానతీత్య సకలానైశ్వర్యం మహదశ్నుతే ।। 48 ।।

48. - - - - - - - - - - - - -

{36. B. F. omit this line. }

అముష్యాః సావతారాయా మహాలక్ష్మ్యా మమానఘ।
జన్మాని చరిత్రైః సార్ధం స్తోత్రైర్వైభవవాదిభిః{37} ।। 49 ।।

49. - - - - - - - - - - - - - -

{37. కారిభిః E. }

కథితాని పురా శక్ర వసిష్ఠేన మహాత్మనా।
స్వారోచిషేఽన్తరే రాజ్ఞే సురథాయ మహాత్మనే ।। 50 ।।

50. ఇదం చోపాఖ్యానం మార్కణ్డేయపురాణే దేవీమాహాత్మ్యే ప్రథమాధ్యాయే దృస్యతే।

సమాధయే చ {38}వైశ్యాయ ప్రణతాయావసీదతే।
భక్తిశ్రద్ధావతా నిత్యం వసిష్ఠేన కృతేతి మే ।। 51 ।।

51. - - - - - - - - - - - - -

{38. వశ్యాయ B. }

హృది స్థితా సదా సేయం జన్మకర్మావలిస్తుతిః।
ఏతాం ద్విజముఖాచ్ఛ్రుత్వా హ్యధీయానో నరః సదా ।। 52 ।।

52. - - - - - - - - - - - - -

{39}విధూయ నిఖిలాం మాయాం సమ్యగ్జ్ఞానం సమశ్నుతే।
{40}సర్వాం సంపదమాప్నోతి ధునోతి సకలాపదః ।। 53 ।।

53. - - - - - - - - - - - - -

{39. C. omits this line. }

{40. సర్వ E. I. }

మమ ప్రభావాత్ సౌభాగ్యం కీర్తి చైవ సమశ్నుతే।
{41}కేవలా అపి యద్యేతే మదీయా విష్ణునా వినా ।। 54 ।।

54. - - - - - - - - - - - - - -

{41. కేవలాః కథయన్త్యేతే A. B. C. }

న మేఽస్తి సంభవః సోఽయమహంభూతః స్థితోఽత్ర తు।
అన్యోన్యేనావినాభావాదన్యోన్యేన సమన్వయాత్ ।। 55 ।।

55. - - - - - - - - - - - - - -

{42}మయ్యయం దేవదేవేశస్త్రాహం చ సనాతనీ।
ఇత్యేతే లేశతః శక్ర దర్శితాః సప్రకారకాః ।। 56 ।।

56. - - - - - - - - - - - - -

{42. మయ్యేవం వర్తతే దేవః E. }

అవతారా మదీయాస్తే సంభూతాః కోశపఞ్చకే।
శుద్ధే కోశే సముద్భూతా భవద్భావాత్మకాః పరే{43} ।। 57 ।।

57. - - - - - - - - - - - - - - -

{43. భావాత్మకాత్మకే A. B. C. }

తత్రాప్యేషా స్థితిర్జ్ఞేయా విష్ణోర్మమ సహ స్థితిః।
ఏవంప్రకారాం{44} మాం జ్ఞాత్వా ప్రత్యక్షాం సర్వసంమతామ్ ।। 58 ।।

58. - - - - - - - - - - - - - -

{44. ప్రకారం E. F. }

ఉపాయైర్వివిధైః శశ్వదుపాస్య {45}బహుధాత్మికామ్।
క్లేశకర్మాశయాతీతో మద్భావం ప్రతిపద్యతే ।। 59 ।।

59. - - - - - - - - - - -

{45. వివిధా B. }

ఇతి {46}శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే {47}కేవలావతారప్రకాశో నామ నవమోఽధ్యాయః।
{46. శ్రీపఞ్చరాత్ర A.; పాఞ్చరాత్ర B.; శ్రీపాఞ్చరాత్రే I.}

{47. భగవదవినామావకథనం నామ A. G.; I. omits the title. }

********ఇతి నవమోఽధ్యాయః********

దశమోఽధ్యాయః - 10

శక్రః---

క్షీరోదమథనాయాసఫలరూపే మధుద్విషః।
నమశ్చన్ద్రసహోదర్యై నమస్తేఽమృతయోనయే ।। 1 ।।
భావోత్తరాః ప్రకారాస్తే శ్రుతాస్త్వద్వక్త్రపఙ్కజాత్।
ఇదానీం శ్రోతుమిచ్ఛామి ప్రకారాన్ భవదుత్తరాన్ ।। 2 ।।
వైష్ణవా అవతారాస్తే కింరూపాః {1}కతి వామ్బుజే।
ఏతత్పృష్టా మయా బ్రూహి నమస్తే పఙ్కజాసనే ।। 3 ।।
{1. కథితా బుధైః E. }

శ్రీః---

{2}హన్త తే శక్ర వక్ష్యామి ప్రకారాన్ భవదుత్తరాన్।
వైష్ణవా అవతారాస్తే యావన్తో యద్విధాశ్చ తే ।। 4 ।।
{2. అహం తే B. C. }

షాడ్గుణ్యమమలం బ్రహ్మ నిర్దోషమజరం ధ్రువమ్।
సర్వశక్తి నిరాతఙ్కం నిరాలమ్బనభావనమ్ ।। 5 ।।
తదున్మిషతి వైపూర్వ్యం శక్తిమచ్ఛక్తిభావతః।
నారాయణః పరో దేవః సంస్థితః శక్తిమత్తయా ।। 6 ।।
స్థిరా శక్తిరహం తస్య సర్వకార్యకరీ విభోః।
తావావాం జగతోఽర్థాయ బహుధా విక్రియావహే ।। 7 ।।
యథాహమాస్థితా భేదైస్తథా తే కథితం పురా।

వికారానవికారస్య విష్ణోః శ్రృణు మయోదితాన్ ।। 8 ।।

అప్రాకృతాననౌపమ్యానచిన్తయమహిమోజ్జ్వలాన్।

స్వాం శక్తిం మామధిష్ఠాయ ప్రకృతిం పరమాద్భుతామ్ ।। 9 ।।

త్రైరూప్యేణ జగన్నాథః సముదేతి జగద్ధితే।

ఆద్యేన పరరూపేణ వ్యూహరూపేణ చాప్యథ ।। 10 ।।

తథా విభవరూపేణ నానాభావముపేయుషా।

వ్యాపకో భగవాన్ దేవో భక్తానుగ్రహకామ్యయా ।। 11 ।।

అనౌపమ్యమనిర్దశ్యం {3}వపుః స భజతే పరమ్।

విశ్వాప్యాయనకం{4} కాన్త్యా పూర్ణేన్ద్వయుతతుల్యయా ।। 12 ।।

{3. పునః A. B. G. I. }

{4. కరం E.I. }

వరదాభయహస్తం చ ద్విభుజం పద్మలోచనమ్।

రేఖామయేన చక్రేణ శఙ్ఖేన చ కరద్వయే ।। 13 ।।

అఙ్కితం నిర్వికారాఙ్ఘ్రిస్థితం పరమశోభనమ్।

అన్యూనానతిరిక్తైః స్వైర్గుణైః షడ్భిరలంకృతమ్ ।। 14 ।।

సమం సమవిభక్తాఙ్గం సర్వావయవసున్దరమ్।

పూర్ణమాభరణైః శుభ్రైః సుధాకల్లోలసంకులైః ।। 15 ।।

రశ్మిభూతైరమూర్తైః స్వైరచ్యుతాద్యైరవిచ్యుతమ్।

ఏకా మూర్తిరియం దివ్యా పరాఖ్యా వైష్ణవీ పరా ।। 16 ।।

యోగసిద్ధా భజన్త్యేనాం హృది తుర్యపదాశ్రితామ్{5}।

అథ వ్యూహస్వరూపం తే ద్వితీయం వర్ణయామ్యహమ్ ।। 17 ।।

{5. శ్రయామ్ E. F. }

వ్యూహ్యాత్మానం చతుర్ధా స్వం దేవః ప్రాగాదిభేదతః{6}।
వాసుదేవాదిభేదేన {7}సౌషుప్తాధ్వని తిష్ఠతి ।। 18 ।।
{6. భేదినః A. }

{7. సుషుప్త్యధ్వని B.; సుషుప్తాత్మని E. }

{8}సంస్థానమాదిమూర్తేర్వై సర్వేషాం తు సమం స్మృతమ్।
షడ్గుణం ప్రథమం రూపం ద్వన్ద్వైర్జ్ఞానాదిసంభవైః ।। 19 ।।
{8. సృష్ట్యాదిసంస్థా మూర్తిర్వై A. B. C. }

ఇతరాణి స్వరూపాణి కథితాని మయా పురా{9}।
వహ్న్యర్కేన్దుసహస్రాభమానన్దాస్పన్దలక్షణమ్{10} ।। 20 ।।
{9. పునః E. }

{10. ఆనన్దస్పన్దలక్షణమ్ E. F. }

బీజం సర్వక్రియాణాం తద్వికల్పానాం తదాస్పదమ్।
సౌషుప్తం చాతురాత్మ్యం తత్ప్రథమం విద్ధి వాసవ ।। 21 ।।
అథ స్వాప్నే పదేఽప్యేవం విభజ్యాత్మానమాత్మనా।
దేవః ప్రాగాదిభేదేన వాసుదేవాదిరూపతః ।। 22 ।।
సమాసవ్యాసభేదేన గుణఆనాం పురుషోత్తమః।
సితరక్తసువర్ణాభ్రసదృశైః పరమాద్భుతైః ।। 23 ।।
ఆదిమూతిసమైః{11} రూపైశ్చతుర్ధా {12}వ్యవతిష్ఠతే।

కైవల్యభోగఫలదం భవబీజక్షయంకరమ్ ।। 24 ।।

{11. సమో B. }

{12. హ్యావ A. B. C. F. }

చాతురాత్మ్యం ద్వితీయం తత్ సుధాసందోహసున్దరమ్।
అథ జాగ్రత్పదే దేవః సితరక్తాదిభేదతః{13} ।। 25 ।।

{13. భేదితైః G. }

చతుర్భుజైరుదారాఙ్గైః శఙ్ఖచక్రాదిచిహ్నితైః।
నానాధ్వజవిచిత్రాఙ్గైర్వాసుదేవాదిసంజ్ఞితైః ।। 26 ।।
వ్యూహైః{14}స్వం ప్రవిభజ్యాస్తే విభుర్నామ స్వలీలయా।
తత్రాద్యం భగవద్రూపం హిమకున్దేన్దుకాన్తిమత్ ।। 27 ।।

{14. స్వయం విభజ్య E. I. }

చతుర్భుజం సౌమ్యవక్త్రం పుణ్డరీకనిభేక్షణమ్।
పీతకౌశేయవసనం సుపర్ణధ్వజభూషితమ్ ।। 28 ।।
ముక్యదక్షిణహస్తేన భీతానామభయప్రదమ్।
తథావిధేన వామేన దధానం శఙ్ఖముత్తమమ్ ।। 29 ।।
అపరేణ దధానం చ దక్షిణేన సుదర్శనమ్।
వామేన చ గదాం గుర్వీం నిషణ్ణాం వసుధాతలే ।। 30 ।।
సంచిన్తయేత్ పురో భాగే వాసుదేవమితీదృశమ్।
సిన్దూరశిఖరాకారం సౌమ్యవక్త్రం చతుర్భుజమ్ ।। 31 ।।
అతసీపుష్పసంకాశవసనం తాలలాఞ్ఛితమ్{15}।

ముఖ్యేన పాణియుగ్మేన తుల్యమాద్యస్య వై విభోః ।। 32 ।।

{15. లాఞ్ఛనమ్ F. }

సీరం తచ్చక్రహస్తేఽస్య ముసలం తు {16}గదాకరే।

దక్షిణే చిన్తయేద్భాగే సంకర్షణమితీదృశమ్ ।। 33 ।।

{16. గదాం E. }

ప్రావృణ్నిశాసముదితఖద్యోతనిచయప్రభమ్।

రక్తకౌశేయవసనం మకరధ్వజశోభితమ్ ।। 34 ।।

సౌమ్యవక్త్రం చతుర్బాహుం తృతీయం పరమేశ్వరమ్।

ముఖ్యహస్తద్వయం చాస్య ప్రాగ్వత్తుల్యం మహామతే ।। 35 ।।

వామేఽపరస్మిన్ శార్ఙ్గం చ దక్షిణే బాణపఞ్చకమ్।

అపరే చిన్తయేద్భాగే ప్రద్యుమ్నమితి కీర్తితమ్ ।। 36 ।।

అఞ్జనాద్రిప్రతీకాశం {17}సుపీతామ్బరవేష్టితమ్।

చతుర్భుజం విశాలాక్షం మృగలాఞ్ఛనభూషితమ్ ।। 37 ।।

{17. సుసితామ్బర B. E. I. }

ఆదివత్ పాణియుగలమాద్యమస్య{18} విచిన్తయేత్।

దక్షిణాదిక్రమేణాథ ద్వాభ్యాం వై ఖడ్గఖేటకౌ ।। 38 ।।

{18. ఆద్యం తస్య F. }

దధానమనిరుద్ధం తు సౌమ్యభాగే విచిన్తయేత్।

వనమాలాధరాః సర్వే శ్రీవత్సకృతలక్షణాః{19} ।। 39 ।।

{19. లాఞ్ఛనాః E. }

శోభితాః కౌస్తుభేనైవ రత్నరాజేన వక్షసి।
జాగ్రత్పదే స్థితం దేవం చాతురాత్మ్యమనుత్తమమ్ ।। 40 ।।
స్థిత్యుత్పత్తిప్రలయకృత్సర్వోపకరణాన్వితమ్।
దివ్యం తచ్చిన్తయేద్యస్య{20} విశ్వం తిష్ఠతి శాసనే ।। 41 ।।
{20. చిన్తయేత్తస్య A. B. }

త్రివిధం చాతురాత్మ్యం తు సుషుప్త్యాదిపదత్రికే।
సువ్యక్తం తత్పదే తుర్యే గుణలక్ష్యం పరం స్థితమ్ ।। 42 ।।
జ్ఞానక్రియాదిభిర్విష్ణోర్లోకాననుసిసృక్షతః।
వ్యూహసంజ్ఞమిదం రూపం ద్వితీయం కథితం మయా ।। 43 ।।
తృతీయం విభవాఖ్యం తు{21} విశ్వమన్దిరమధ్యగమ్।
నానాకారక్రియాకర్తృ రూపం విష్ణోర్నిశామయ ।। 44 ।।
{21. తం F. }

ఇతి {22}శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే పరవ్యూహప్రకాశో నామ దశమోఽధ్యాయః

{22. శ్రీపఞ్చరాత్ర A.; శ్రీపఞ్చరాత్రే B. E. }

*******ఇతి దశమోఽధ్యాయః********

ఏకాదశోఽధ్యాయః - 11

శ్రీః{1}---

నిర్దోషో {2}నిరధిష్ఠేయో నిరవద్యః సనాతనః।
విష్ణుర్నారాయణః {3}శ్రీమాన్ పరమాత్మా సనాతనః ।। 1 ।।

1. - - - - - - - - - - - - - -

{1. శ్రీరువాచ B. }

{2. ని నిష్ఠో యో E. I. }

{3. శ్రీశః E. I. }

షాడ్గుణ్యవిగ్రహో {4}నిత్యం పరం బ్రహ్మాక్షరం పరమ్।
తస్య మాం పరమాం శక్తిం నిత్యం తద్ధర్మధర్మిణీమ్ ।। 2 ।।

2.బ్రహ్మాక్షరశబ్దయోః ప్రకృతిజీవయోరపి ప్రయోగాత్ తద్వ్యావృదాసాయ పరమితి విశేషణమ్।

{4. నిత్యః E. }

సర్వభావానుగాం విద్ధి నిర్దోషామనపాయినీమ్।
సర్వకార్యకరీ సాహం విష్ణోరవ్యయరూపిణః ।। 3 ।।

3. - - - - - - - - - - - - - -

శుద్ధాశుద్ధమయైర్భావైర్వితత్యాత్మానమాత్మనా।
పరవ్యూహాదిసంభేదం వ్యూహయన్తీ హరేః సదా ।। 4 ।।

4. - - - - - - - - - - - - - -

శుద్ధషాడ్గుణ్యమాదాయ కలపయన్తీ తథా తథా।
{5}తేన నానావిధం రూపం{6}వ్యూహాద్యుచితమఞ్జసా ॥ 5 ॥

5. - - - - - - - - - - - - - -

{5. తేనాపి వివిధం E. }

{6. వ్యూహాద్యఞ్చిత E. }

ఉన్మేషయామి దేవస్య ప్రకారం భవదుత్తరమ్।
వ్యాపారస్తస్య దేవస్య సాహమస్మి న సంశయః ॥ 6 ॥

6. - - - - - - - - - - - - - -

మయా కృతం హి యత్ కర్మ తేన తత్ కృతముచ్యతే।
అహం హి తస్య దేవస్య స్మృతా {7}వ్యాప్రియమాణతా ॥ 7 ॥

7. - - - - - - - - - - - - - -

{7. వ్యాక్రియ A. I. }

ఇతి {8}శక్ర పరం రూపం వ్యూహరూపం చ దర్శితమ్।
తృతీయం విభవాఖ్యం తు రూపమద్య నిశామయ ॥ 8 ॥

8. - - - - - - - - - - - -

{8. కృత్వా A. I. }

తుర్యాదిజాగ్రదన్తం యత్ ప్రోక్తం పదచతుష్టయమ్।
వాసుదేవాదినా వ్యాప్తమనిరుద్ధాన్తిమేన తు ।। 9 ।।

9. - - - - - - - - - - - -

తత్ర తత్ర పదే చైవ చాతురాత్మ్యం తథా తథా।
అవ్యక్తవ్యక్తరూపైః స్వైరుదితం తే యథోదితమ్ ।। 10 ।।

10. - - - - - - - - - - - - - -

వ్యూహాద్ వ్యూహసముత్పత్తౌ పదాద్యావత్పదాన్తరమ్।
{9}అన్తరం సకలం దేశం సంపూరయతి తేజసా ।। 11 ।।

11. - - - - - - - - - - - - -

{9. ఆనన్దం G. }

{10}పూజిత స్తేజసాం రాశిరవ్యక్తో మూర్తివర్జితః।
విశాఖయూప ఇత్యుక్తస్తత్తజ్జ్ఞానాదిబృంహితః ।। 12 ।।

12. విశాఖయూపో నామాప్రాకృతే దివ్యలోకే భ్రాజమానో జ్యోతిర్మయః స్తమ్భాకారో భగవద్రూపవిశేషః। తత్రాధోభాగమారభ్య ఊర్ధ్వభాగపర్యన్తం చత్వారి పర్వాణి క్రమేణానిరుద్ధప్రద్యుమ్నసంకర్షణవాసుదేవాధిష్ఠితాని స్పష్టతరస్పష్టకించిత్స్పష్టాస్పష్టశఙ్ఖచక్రాదిలక్ష్మాణి। ప్రతిపర్వ ప్రాగాదిక్రమేణ చతుర్ష్వపి పార్శ్వేషు క్రమేణ వాసుదేవాదయో వ్యూహా భ్రాజన్తే। ఏవం విభాగశ్చ యోగినా ధ్యానాలమ్బనార్థం భగవతైవ కల్పితః। అస్య చ విస్తరః సాత్త్వతసంహితాయాం ద్రష్టవ్యః।

{10. పూరితః G. }

తస్మింస్తస్మిన్ పదే తస్మాన్మూర్తిశాఖాచతుష్టయమ్।

వాసుదేవాదికం శక్ర ప్రాదుర్భవతి వై క్రమాత్ ।। 13 ।।

13. - - - - - - - - - - - -

ఏవం స్వప్నపదాజ్జాగ్రత్పదవ్యూహవిభావనే।
స్వప్రాత్పదాజ్జాగ్రదన్తే తైజసః పూజ్యతే మహాన్ ।। 14 ।।

14. - - - - - - - - - - - - -

విశాఖయూపో భగవాన్ స దేవ స్తేజసాం నిధిః।
తుర్యాద్యే స్వప్నపర్యన్తే {11}చాతురాత్మ్యత్రికే హి యత్ ।। 15 ।।

15. - - - - - - - - - - - - - - -

{11. చాతురాత్మ్యాదికే A. B. C. D. F. }

తత్తద్రైశ్వర్యసంపన్నే షాడ్గుణ్యం సువ్యవస్థితమ్।
తదాదాయాఖిలం దివ్యం {12}శుద్ధసంవిత్పురఃసరమ్ ।। 16 ।।

16. - - - - - - - - - - - - - -

{12. శుద్ధం B. }

విభజన్నాత్మనాత్మానం వాసుదేవాదిరూపతః{13}।
{14}పునవిభవవేలాయాం వినా మూర్తిచతుష్టయమ్ ।। 17 ।।

17. - - - - - - - - - - - - - -

{13. రూపకమ్ A. B. C. }

{14. పునర్విశాఖ E. }

విశాఖయూప ఏవైష విభవాన్ భావయత్యుత।
తే దేవా విభవాత్మానః పద్మనాభాదయో మతాః ।। 18 ।।

18. - - - - - - - - - - - - -

పద్మనాభో ధ్రువోఽనన్తః శక్రీశో మధుసూదనః।
విద్యాధిదేవః కపిలో విశ్వరూపో విహంగమః ।। 19 ।।

19. ఏత ఏవ దేవా వ్యఞ్జనాధిష్ఠాతృతయా తత్తన్మహిషీభిః సహాత్రైవ విංశాధ్యాయే వక్ష్యన్తే।

{15}క్రోడాత్మా బడవావక్త్రో ధర్మో వాగీశ్వరస్తథా।
ఏకార్ణవాన్తఃశాయీ చ తథైవ కమఠాకృతిః ।। 20 ।।

20. - - - - - - - - - - - -

{15. క్రోధాత్మా A. C. D. F. I. }

వరాహో నరసింహశ్చాప్యమృతాహరణస్తథా।
శ్రీపతిర్దివ్యదేహోఽథ కాన్తాత్మామృతధారకః ।। 21 ।।

21. - - - - - - - - - - - - - -

రాహుజిత్ కాలనేమిఘ్నః పారిజాతహరస్తథా।
లోకనాథస్తు శాన్తాత్మా దత్తాత్రేయో మహాప్రభుః ।। 22 ।।

22. - - - - - - - - - - - - - -

న్యగ్రోధశాయీ భగవానేకశృఙ్గతనుస్తథా।
దేవో వామనదేహస్తు సర్వవ్యాపీ త్రివిక్రమః ।। 23 ।।

23. - - - - - - - - - - - - - -

నరో నారాయణశ్చైవ హరిః కృష్ణస్తథైవ చ।

జ్వలత్పరశుభృద్రామో{16} రామశ్చాన్యో ధనుర్ధరః ।। 24 ।।

24. - - - - - - - - - - - - - -

{16. ధృగ్రామో A. B. C. D. }

వేదవిద్భగవాన్ కల్కీ పాతాలశయనః ప్రభుః।

{17}త్రింశచ్చాష్టావిమే దేవాః పద్మనాభాదయో మతాః ।। 25 ।।

25. - - - - - - - - - - - - - -

{17. త్రింశదష్టావిమే A. B. C. D. }

విభోర్విశాఖయూపస్య తత్తత్కార్యవశాదిమే।

{18}స్ఫూర్తయో విభవాః ఖ్యాతాః కార్యం చైషామసంకరమ్{19} ।। 26 ।।

26. - - - - - - - - - - - - - - - - -

{18. మూర్తయో A. B. C. D. }

{19. అసంకరః B. }

శుద్ధాశుద్ధాధ్వనోర్మధ్యే పద్మనాభో వ్యవస్థితః।

ధ్రువాదయోఽపరే {20}దేవా వివృతా విశ్వమన్దిరే ।। 27 ।।

27. - - - - - - - - - - - - - -

{20. దేవాః ప్రవృత్తాః E. }

రూపాణ్యస్త్రాణి చైతేషాం శక్తయశ్చాపరా విధాః।
సర్వం తత్ సాత్త్వతే సిద్ధం సంజ్ఞామాత్రం ప్రదర్శితమ్ ।। 28 ।।

28. - - - - - - - - - - - - - -

శాఖాస్తు వాసుదేవాద్యా విభోర్దేవస్య కీర్తితాః।
విశాఖయూపో భగవాన్ వితతాభిః కరోతి తత్ ।। 29 ।।

29. - - - - - - - - - - - - - -

చతసృభ్యోఽథ శాఖాభ్యః కేశవాద్యం త్రయం త్రయమ్।
దామోదరాన్తముద్భూతం తద్ వ్యూహాన్తరముచ్యతే ।। 30 ।।

30. - - - - - - - - - - - - - -

తాభ్య {21}ఏవ హి శాఖాభ్యః శ్రియాదీనాం త్రయం త్రయమ్।
పూర్వత్రయానురూపేణ శక్తీనాం చ {22}సముద్గతమ్ ।। 31 ।।

31. - - - - - - - - - - - - - -

{21. ఏవాథ B. E. }

{22. సముద్భవమ్ A. B. E. }

పరాదివిభవాన్తానాం సర్వేషాం దేవతాత్మనామ్।
శుద్ధషాడ్గుణ్యరూపాణి వపూంషి త్రిదశేశ్వర ।। 32 ।।

32. - - - - - - - - - - - - - -

యావన్త్యస్త్రాణి దేవానాం చక్రశఙ్ఖాదికాని వై।
భూషణాని విచిత్రాణి వాసాంసి వివిధాని చ ।। 33 ।।

33. - - - - - - - - - - - - - -

ధ్వజాశ్చ వివిధాకారాః కాన్తయశ్చ సితాదికాః।
వాహనాని విచిత్రాణి సత్యాద్యాని సురేశ్వర ।। 34 ।।

34. - - - - - - - - - - - - - -

శక్తయో భోగదాశ్చైవ వివిధాకారసంస్థితాః।
ఆన్తఃకరణికో వర్గస్తదీయా వృత్తయోఽఖిలాః ।। 35 ।।

35. - - - - - - - - - - - - - -

యచ్చ యచ్చోపకరణం సామాన్యం పురుషాన్తరైః।
షాడ్గుణ్యనిర్మితం విద్ధి తత్సర్వం బలసూదన ।। 36 ।।

36. - - - - - - - - - - - - - -

శుద్ధసంవిన్మయీ సాహం షాడ్గుణ్యపరిపూరితా।
తథా తథా భవామ్యేషామిష్టం యద్ధి యథా యథా ।। 37 ।।

37. - - - - - - - - - - - - - -

న వినా దేవదేవేన స్థితిర్మమ హి విద్యతే।
{23}మయా వినా న దేవస్య స్థితిర్విష్ణోర్హి{24} విద్యతే ।। 38 ।।

38. - - - - - - - - - - - - - - - - -

{23. C. omits this line. }

{24. విష్ణోశ్చ E. I. }

తావావామేకతాం ప్రాప్తౌ ద్విధా భూతౌ చ సంస్థితౌ।
విధాం భజావహే తాం తాం యద్ధద్యత్ర {25}హ్యపేక్షితమ్ ।। 39 ।।

39. - - - - - - - - - - - - - -

{25. వ్యపేక్షితమ్ E. I. }

శక్రః---

సిన్ధుకన్యే నమస్తుభ్యం నమస్తే సరసీరుహే।
పరవ్యూహాదిభేదేన కిం ప్రయోజనమీశితుః ।। 40 ।।

40. - - - - - - - - - - -

శ్రీః---

{26}అనుగ్రహాయ {27}జీవానాం భక్తానామనుకమ్పయా।
పరవ్యూహాదిభేదేన దేవదేవప్రవృత్తయః ।। 41 ।।

41. - - - - - - - - - - - -

{26. B. omits verses 41 and 42. }

{27. దేవానాం D. }

శక్రః---

దేవదేవప్రియే దేవి నమస్తే కమలోద్భవే।
అనుగ్రహాయ భక్తానామేకైవాస్తు విధా హరేః ।। 42 ।।

42. - - - - - - - - - - - -

శ్రీః---

{28}జీవానాం వివిధాః శక్ర సంచితాః పుణ్యసంచయాః।
సంచిన్వన్తి న తే జీవాస్తుల్యకాలం కథంచన ।। 43 ।।

43. - - - - - - - - - - - - - -

{28.జీవినాం B. }

కశ్చిద్ధి సుకృతోన్మేషాత్ కదాచిత్ పురుషో నృషు।
శ్రీమతా కమలాక్షేణ జాయమానో నిరీక్ష్యతే ।। 44 ।।

44. - - - - - - - - - - - -

అన్యదా పురుషోఽన్యశ్చేత్యేవం భిన్నాః శుభాశయాః।
భేదోఽధికారిణాం పుణ్యతారతమ్యేన జాయతే ।। 45 ।।

45. - - - - - - - - - - - -

వివేకః కస్యచిన్మన్దో భగవత్తత్త్వవేదనే।

మద్యమస్తు పరస్యాథ దివ్యోఽన్యస్య తు జాయతే ।। 46 ।।

46. - - - - - - - - - - - - - -

ఈశానుగ్రహవైషమ్యాదేవం భేదే వ్యవస్థితే।

తత్తత్కార్యానురోధేన పరవ్యూహాదిభావనా ।। 47 ।।

47. - - - - - - - - - - -

క్రియతే దేవదేవేన శక్తిం మామధితిష్ఠతా।

{29}సంసిద్ధయోగతత్త్వానామధికారః పరాత్మని ।। 48 ।।

48. - - - - - - - - - - - - - -

{29. సుసిద్ధ A. C. D. E. G. }

వ్యామిశ్రయోగయుక్తానాం మధ్యానాం వ్యూహభావనే।

వైభవీయాదిరూపేషు వివేకవిధురాత్మనామ్ ।। 49 ।।

49. - - - - - - - - - - -

అహంతామమతార్తానాం{30} భక్తానాం పరమేశ్వరే।

అధికారస్య వైషమ్యం భక్తానామనుదృశ్య{31} సః ।। 50 ।।

50. - - - - - - - - - - - - - -

{30. మమతాజ్ఞనాం B. }

{31. అధిగమ్య F. }

భజతే వివిధం భావం పరవ్యూహాదిశబ్దితమ్।
ఇతి తే లేశతః శక్ర దర్శితా ఉభయాత్మకాః ।। 51 ।।

51. - - - - - - - - - - - - -

భవద్భావోత్తరా వ్యూహా మమ నారాయణస్య చ।
శుద్ధే శుద్ధేతరస్మింశ్చ కోశవర్గే మదుద్భవే ।। 52 ।।

52. - - - - - - - - - - - -

స్థితిర్నో దర్శితా తేఽద్య పృథక్ సహ చ కేవలా।
ఏవంప్రకారాం{32} మాం జ్ఞాత్వా ప్రత్యక్షాం సర్వసంమతామ్ ।। 53 ।।

53. - - - - - - - - - - - - - -

{32. ప్రకారం B. D. E. I. }

ఉపాయైర్వివిధైః శశ్వదుపాస్య వివిధాత్మికామ్।
క్లేశకర్మాశయాతీతో మద్భావం ప్రతిపద్యతే ।। 54 ।।

54. క్లేశకర్మాశయా అనన్తరాధ్యాయే వక్ష్యన్తే।

ఇతి {33}శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే {34}విభవప్రకాశో నామ ఏకాదశోఽధ్యాయః

{33. శ్రీపఞ్చరాత్ర A. I. }

{34. వైభవ A. I. }

********ఇత్యేకాదశోఽధ్యాయః********

ద్వాదశోఽధ్యాయః - 12

శక్రః---

చిచ్ఛక్తిరేవ తే శుద్ధా యది జీవః సనాతనః।
క్లేశకర్మాశయస్పర్శః కథమస్య సరోరుహే ।। 1 ।।
క్లేశాః కే కతి తే ప్రోక్తాః కర్మ కీదృక్ చ కింవిధమ్।
ఆశయో{1} నామ కో{2} దేవి {3}తదేతత్ కింఫలం స్మృతమ్ ।। 2 ।।
{1. ఆశయా E. I. }

{2. కే E. I. }

{3. తదేవం F. }

సిన్ధుకన్యే తదేతన్మే బ్రూహి తుభ్యం నమో నమః।
సర్వజ్ఞే న త్వదన్యేన వక్తుమేతద్ధి శక్యతే ।। 3 ।।
శ్రీః---

అహం నారాయణీ {4}దేవీ స్వచ్ఛస్వచ్ఛన్దచిన్మయీ।
స్వతన్త్రా నిరవద్యాహం విష్ణోః శ్రీరనపాయినీ ।। 4 ।।
{4. స్వచ్ఛా A. B. G. }

ఈశేశితవ్యభేదేన ద్విధా రూపం మయా కృతమ్।
ఈశితవ్యం చ తద్భిన్నం {5}స్వాచ్ఛన్ద్యాదేవ మే ద్విధా{6} ।। 5 ।।
{5. స్వచ్ఛన్దా A. B. C. }

{6. స్థితా I. }

చిచ్ఛక్తిరేకా భోక్త్రాఖ్యా పరా భోగ్యాదిరూపిణీ।
కాలకాల్యవిభేదేన సా ద్విధా భేదితా మయా ।। 6 ।।
తత్ర కాల్యాత్మికా శక్తిర్మోహినీ బన్ధనీ తథా।
ప్రకృతిః సవికారైషా చిచ్ఛక్తిర్బధ్యతేఽనయా ।। 7 ।।
క్లిశ్యతే యేన రూపేణ చిచ్ఛక్తిర్భోక్తృతాం గతా।
స క్లేశః పఞ్చధా జ్ఞేయో నామాన్యస్య చ మే శృణు ।। 8 ।।
తమో మోహో మహామోహస్తామిస్రో హ్యన్ధసంజ్ఞితః।
అవిద్యా పఞ్చపర్వైషా తమసో గతిరుత్తమా ।। 9 ।।
అసఙ్గిన్యపి చిచ్ఛక్తిః {7}శుద్ధాప్యపరిణామినీ।
ఆవిద్ధమాత్మనో రూపం నైర్మల్యేన{8} విభర్తి సా ।। 10 ।।
{7. శుద్ధాత్మ A. B. G. }

{8. సంక్లేశేన C. D. }

శక్రః---

వ్యాహతామివ పశ్యామి చిచ్ఛక్తేః{9} క్లేశసఙ్గితామ్।
ముహ్యతీవ మనో మేఽద్య తం మోహం ఛిన్ధి పద్మజే ।। 11 ।।

{9. చిచ్ఛక్తిం D. }

శ్రీః---

స్వతన్త్రా {10}సర్వసిద్ధీనాం హేతుశ్చాత్ర{11} మహాద్భుతా।
శక్తిర్నారాయణస్యాహం నిత్యా దేవీ సదోదితా ।। 12 ।।
{10. విశ్వసిద్ధానాం A. B. C. D. I.; విశ్వసిద్ధీనాం G. }

{11. చిత్రా E. I. }

తస్యా మే పఞ్చ కర్మాణి నిత్యాని త్రిదశేశ్వర।
తిరోభావస్తథా సృష్టిః స్థితిః సంహృతిరేవ చ ।। 13 ।।
అనుగ్రహ ఇతి ప్రోక్తం మదీయం కర్మపఞ్చకమ్।
ఏతేషాం క్రమశో వ్యాఖ్యాం కర్మణాం శక్ర మే శృణు ।। 14 ।।
తత్ర నామ తిరోభావోఽన్యద్భావః పరికీర్త్యతే।
స్వచ్ఛాపి సా మదీయా హి చిచ్ఛక్తిర్భోక్తృసంజ్ఞితా ।। 15 ।।
మదీయయా యయా శక్త్యా వర్తతే ప్రకృతేర్వశే।
తిరోభావాభిధానా మే సావిద్యాశక్తిరుచ్యతే ।। 16 ।।
మదీయం భేదితం రూపం సత్యసంకల్పయా మయా।
యోఽవరోహో మదీయస్తే వర్ణితః ప్రథమః పురా ।। 17 ।।
చిచ్ఛక్తిర్జీవ ఇత్యేవం విబుధైః పరికీర్త్యతే।
మత్స్వాచ్ఛన్ద్యవశాదేవ తస్య భేదః ప్రకీర్తితః ।। 18 ।।
మదీయం చైత్యరూపం యత్ సత్యసంకల్పయా కృతమ్।
మయా తదేకీకరణం చిచ్ఛక్తేః క్రియతే హి యత్ ।। 19 ।।

అవిద్యా సా పరా శక్తిస్తిరోభావ ఇతి స్మృతః।
పఞ్చ పర్వాణి తస్యాస్తు {12}సన్తి తాని నిబోధ మే ।। 20 ।।
{12. సంతతాని A. B. C. F. }

తమస్తు ప్రథమం పర్వ నామావిద్యేతి తస్య తు।
అనాత్మన్యస్వభూతే చ చైత్యే జీవస్య యా మతిః ।। 21 ।।
స్వతయాహంతయా చైవ తమోఽవిద్యా చ సా స్మృతా।
స్వీకృతేఽహంతయా చైత్యే మానో యస్తత్ర జాయతే ।। 22 ।।
అస్మితాఖ్యో మహామోహో ద్వితీయం క్లేశపర్వ తత్।
చైత్యచేతనయోరేకభావాపత్తిరవిద్యయా ।। 23 ।।
{13}మోహోఽస్మితా మహామోహ ఇతి శబ్దైర్నిగద్యతే।
సుఖానుస్మృతి హేతుర్యా వాసనాస్మితయాహితా ।। 24 ।।
{13. రాగో A. E. I. }

స రాగో {14}రఞ్జ్యవిషయస్తృతీయం క్లేశపర్వ తత్।
దుఃఖానుస్మృతి హేతుర్యా వాసనాస్మితయాహితా ।। 25 ।।
{14. రమ్య A. B. C. D. I. }

స ద్వేషో ద్వేష్యవిషయశ్చతుర్థం క్లేశపర్వ తత్।
{15}దుఃఖం జిహాసతో యోగైః ప్రేప్సతశ్చ సుఖం తథా ।। 26 ।।
{15. F. omits 3 lines from here. }

తదన్తరాయైర్విత్రాసో మధ్యే యో నామ జాయతే।
అన్ధాఖ్యోఽభినివేశః స పఞ్చమం క్లేశపర్వ తత్ ।। 27 ।।

{16}దేహమాత్మతయా బుద్ధ్వా తతస్తాదాత్మ్యమాగతః।
రఞ్జనీయమభిప్రేప్సుర్జిహాసుశ్చ తథేతరత్ ।। 28 ।।
{16. దేహం చాత్మ A. B. C. }

తదన్తరాయవిత్రస్తస్తత్ప్రతీకారమాచరన్।
ఇష్టస్య ప్రాప్తయేऽనిష్టవిఘాతాయ చ {17}చేతనః ।। 29 ।।
{17. దేహినః E. }

యదయం కురుతే కర్మ త్రివిధం త్రివిధాత్మకమ్।
తత్కర్మ గదితం సద్భిః సాంఖ్యయోగవిచక్షణైః ।। 30 ।।
తత్ప్రసూతం సుఖం దుఃఖం తథా దుఃఖసుఖాత్మకమ్।
విపాకస్త్రివిధః ప్రోక్తస్తత్త్వశాస్రవిశారదైః ।। 31 ।।
వాసనా ఆశయాః ప్రోక్తాః క్లేశకర్మవిపాకజాః।
అన్తఃకరణవర్తిన్యః సమన్తాచ్చేరతే హి తాః ।। 32 ।।
జన్యన్తే వాసనా నిత్యం పఞ్చభిః క్లేశపర్వభిః।
సదృశారమ్భహేతుశ్చ వాసనా కర్మణాం{18} తథా ।। 33 ।।
{18. కర్మణః E. }

సుఖాదివాసనా చైవ విపాకైర్జన్యతే త్రిధా।
చతుర్భిర్లక్షణైరిత్థంభూతా క్లేశాదినామకైః ।। 34 ।।
బన్ధనీ జీవకోశస్య తిరోభావాభిధా విధా{19}।
శక్త్యానయైవ బద్ధానాం జీవానాం మమ నిత్యదా ।। 35 ।।
{19. అభిధానయా A. B. C. D. F. }

{20}సాంతత్యేన ప్రవర్తన్తే మమ సృష్ట్యాదిశక్తయః।
సృష్టిశక్తిర్ద్విధా సా మే శుద్ధ్యశుద్ధివశాన్మయా ।। 36 ।।
{20. సాతత్యేన E. I. }

వివిచ్య దర్శితా సా తే సా పునః సప్తధా స్థితా।
{21}అనిశం క్రియతే త్వేకా ప్రాజాపత్యేన కర్మణఆ ।। 37 ।।
{21. అనీశం D. F. }

షట్కోశసంభవాస్త్వన్యాస్తత్తత్కాలసముద్భవాః।
సర్గక్రమే ప్రకృత్యుత్థే సృష్టిర్జ్ఞేయా త్రిధా పునః ।। 38 ।।
భావికీ లైఙ్గికీ చైవ భౌతికీ చేతి భేదతః।
యథా న్యగ్రోధధానాయాం త్రైగుణ్యే ప్రకృతౌ తథా ।। 39 ।।
యా స్థితిర్మహదాదేః సా భావసృష్టిర్నిగద్యతే।
సమష్టివ్యష్టిభేదేన లిఙ్గం యత్సృజ్యతే మయా ।। 40 ।।
విరాజశ్చ తథాన్యేషాం భూతానాం లిఙ్గజా తు సా।
మహదాద్యా విశేషాన్తా వింశతిశ్చ త్రయశ్చ యే ।। 41 ।।
పదార్థా లిఙ్గదేహస్థా{22} విరాజః పరికీర్తితాః।
ఖానాం సమష్టిభూతానాం తథాన్తఃకరణస్య చ ।। 42 ।।
{22. దేహాస్తే E. }

త్రిధా స్థితస్య యే యేంఽశాః ప్రతిజీవం వ్యవస్థితాః।
స్థూలానాం చైవ భూతానాం యే సూక్ష్మాః కీర్తితాః పురా ।। 43 ।।
వ్యష్టయోఽష్టాదశేమాశ్చ క్లేశాః కర్మాణి వాసనాః।
ప్రాణాశ్చేతి తదుద్దిష్టం లిఙ్గం జీవగణాశ్రయమ్ ।। 44 ।।

చిచ్ఛక్తయో హి లిఙ్గస్థాః సంసరన్తి యథా తథా।
శుద్ధే హి భగవజ్జ్ఞానే జాతే సత్కర్మజీవినాప్తే ।। 45 ।।
జీవానాం వినివర్తన్తే లిఙ్గాన్యేతాని నాన్యదా{23}।
విరాజః స్థూలదేహో యో బ్రహ్మణ్డాపరనామవాన్ ।। 46 ।।
{23. నాన్యథా B. }

చతుర్విధాని చాన్యాని శరీరాణి శరీరిణామ్।
ఏషా మే భౌతికీ సృష్టిరితీదం సృష్టిచిన్తనమ్ ।। 47 ।।
స్థితిర్నామ తృతీయా మే {24}శక్తిర్యా తే పురోదితా।
తస్యాః స్వరూపం వక్ష్యామి తన్మే శక్ర నిశామయ ।। 48 ।
{24. సా శక్తిర్యా D. E. I. }

ఆద్యసృష్టిక్షణో యస్తు సంజిహీర్షాక్షణశ్చ యః।
యత్రైన్ద్రైర్యకరణం నామ తయోరన్తరవర్తినామ్{25} ।। 49 ।।
{25. వర్తినా B. }

నానారూపైర్మదీయైః సా స్థితిశక్తిః పరా మమ।
విష్ణునా దేవదేవేన మయా చైవ తథా తథా ।। 50 ।।
యా స్థితిః కథితా {26}సా తు ప్రథమా తత్త్వచిన్తకైః।
మన్వన్తరాధిపైశ్చైవ ద్వితీయా పరికీర్తితా ।। 51 ।।
{26. సాధు E. I. }

మనుపుత్రైస్తృతీయాన్యా క్షుద్రైరితి చతుర్విధా।
చతుర్థీ సంహృతీశక్తిస్తస్యా భేదమిమం శృణు ।। 52 ।।

నాశో జరాయుజాదీనాం భూతానాం నిత్యదా తు యా।
సా నిత్యా సంహృతిస్త్వన్యా శక్ర నైమిత్తికీ స్మృతా ।। 53 ।।
త్రైలోక్యవిషయా సా తు బ్రహ్మప్రస్వాపహేతుకా।
తృతీయా {27}ప్రాకృతీ ప్రోక్తా మహదాదివ్యపాశ్రయా ।। 54 ।।

{27. ప్రకృతేః A. B. C. G. }

ప్రాసూతీ తు చతుర్థీ స్యాదవ్యక్తవిషయా తు సా।
మాయీ యా పఞ్చమీ ప్రోక్తా ప్రసూతివిషయా తు యా ।। 55 ।।
{28}శాక్తీ షష్ఠీ తు విజ్ఞేయా మాయాసవిషయా తు సా।
సప్తమ్యాత్యన్తికీ ప్రోక్తా విలయో యోగినా మయి ।। 56 ।।

{28. E. omits this line. }

సూక్ష్మాణి వినివర్తన్తే శరీరాణి తదా సతామ్।
ఏషా సప్తవిధా శక్ర సంహృతి స్తే మయోదితా।
పఞ్చమ్యనుగ్రహాఖ్యా{29} మే {30}శక్తిర్వ్యాఖ్యామిమాం శృణు ।। 57 ।।

{29. గ్రహాఖ్యాం A. C. D. G. F. }

{30. శక్తిం ముఖ్యాం A. C. G. }

ఇతి {31}శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే తిరోభావాదిశక్తిప్రకాశో నామ ద్వాదశోఽధ్యాయః

{31. శ్రీపఞ్చరాత్ర A.; శ్రీపాఞ్చరాత్రే I. }

*******ఇతి ద్వాదశోఽధ్యాయః********

త్రయోదశోఽధ్యాయః - 13

శ్రీః---

అనుగ్రహాత్మికా శక్ర శక్తిర్మే పఞ్చమీ స్మృతా।
తామిమాం తత్త్వతో వత్స వదామి తవ సాంప్రతమ్ ।। 1 ।।
అవిద్యయా సమావిద్ధా అస్మితాదివశీకృతాః।
మచ్ఛక్త్యైవ తిరోభూతాస్తిరోధానాభిధానయా ।। 2 ।।
ఉచ్చాన్నీచే పతన్తస్తే నీచాదుత్పతయాలవః।
నిబద్ధాస్త్రివిధైర్బన్ధైః స్థానత్రయవివర్తినః ।। 3 ।।
సంసారాఙ్గారమధ్యస్థాః పచ్యమానాః స్వకర్మణా।
సుఖాభిమానినో దుఃఖే నిత్యమజ్ఞానధర్షితాః ।। 4 ।।
{1}తా యోనీరనుధావన్తశ్చరాచరవిభేదినీః{2}।
అపూర్వాపూర్వభూతాభిశ్చిత్రితాభిః స్వహేతుభిః ।। 5 ।।
{1. తయోర్నిరను A. B. C. }

{2. భేదినః A. B. C. F. G. }

దేహేన్ద్రియమనోబుద్ధివేదనాభిరహర్నిశమ్।
జననాని ప్రబధ్నన్తో మరణాని తథా తథా ।। 6 ।।
క్లిశ్యమానా ఇతి క్లేశైస్తైస్తైర్యోగవియోగజైః।
ఉద్యత్కారుణ్యసంతాననిర్వాపితతదాగసా ।। 7 ।।

మయా జీవాః సమీక్ష్యన్తే శ్రియా దుఃఖవివర్జితాః।
సోऽనుగ్రహ ఇతి ప్రోక్తః శక్తిపాతాపరాహ్వయః{3} ।। 8 ।।
{3. పాతపరాహ్వయః E. I. }

కర్మసామ్యం భజన్త్యేతే ప్రేక్ష్యమాణా మయా తదా।
అపశ్చిమా తనుః సా స్యాజ్జీవానాం ప్రేక్షితా మయా ।। 9 ।।
అహమేవ హి జానామి{4} శక్తిపాతక్షణం చ తమ్{5}।
నాసౌ పురుషకారేణ న చాప్యన్యేన హేతునా ।। 10 ।।
{4. జానాని E. }

{5. క్షణాఞ్చితమ్ E. }

కేవలం స్వేచ్ఛయైవాహం{6} ప్రేక్షే కంచిత్ కదాప్యహమ్।
తతః ప్రభృతి స స్వచ్ఛస్వచ్ఛాన్తఃకరణః పుమాన్ ।। 11 ।।
{6. ఏకా E. }

కర్మసామ్యం సమాసాద్య శుక్లకర్మవ్యపాశ్రయః।
వేదాన్తజ్ఞానసంపన్నః సాంఖ్యయోగపరాయణః ।। 12 ।।
సమ్యక్సాత్త్వతవిజ్ఞానాద్విష్ణౌ సద్భక్తిముద్వహన్।
కాలేన మహతా యోగీ నిర్ధూతక్లేశసంచయః । 13 ।।
విధూయ వివిధం బన్ధం ద్యోతమానస్తతస్తతః।
ప్రాప్నోతి పరమం బ్రహ్మ లక్ష్మీనారాయణాత్మకమ్ ।। 14 ।।
ఏషా తు పఞ్చమీ శక్తిర్మదీయానుగ్రహాత్మికా।
స్వాచ్ఛన్ద్యమేవ మే హేతుస్తిరోభావాదికర్మణి ।। 15 ।।

ఇత్థం శక్ర విజానీహి నానుయోజ్యమతః{7} పరమ్।
శక్రః---

నమః సరోరుహావాసే నమో నారాయణాశ్రయే ।। 16 ।।
{7. ఇతః E.; యోజ్యాస్మ్యతః I. }

నమో నిత్యానవద్యాయై కల్యాణగుణసిన్ధవే।
త్వద్వాగమృతసందోహక్షాలితం మే మహత్తమః ।। 17 ।।
{8}భూయోఽహం శ్రోతుమిచ్చామి చిచ్ఛక్తే రూపముత్తమమ్।
శ్రీః---

ఏకో నారాయణో దేవః పరమాత్మా సనాతనః ।। 18 ।।
{8. B. omits verses 18 and 19. }

సదా జ్ఞానబలైశ్వర్యవీర్యశక్త్యోజసాం నిధిః।।
అనాదిరపరిచ్ఛేద్యో దేశకాలస్వరూపతః ।। 19 ।।
తస్యాహం పరమా దేవీ షాడ్గుణ్యమహిమోజ్జ్వలా।
సర్వకార్యకరీ శక్తిరహంతా నామ శాశ్వతీ ।। 20 ।।
సంవిదేకా స్వరూపం మే స్వచ్ఛస్వచ్ఛన్దనిర్భరా{9}।
సిద్ధయో విశ్వజీవానామాయతన్తేఽఖిలా మయి ।। 21 ।।
{9. నిర్భయా B. D. F. }

ఆత్మభిత్తౌ జగత్సర్వం స్వేచ్ఛయోన్మీలయామ్యహమ్।
మయి లోకాః స్ఫురన్త్యేతే జలే శకునయో యథా ।। 22 ।।
స్వాచ్ఛన్ద్యాదవరోహామి పఞ్చకృత్యవిధాయినీ।

సాహం యదవరోహామి {10}సా హి చిచ్ఛక్తిరుచ్యతే ।। 23 ।।

{10. జీవః A. B. F. }

సంకోచో మామకః సోఽయం స్వచ్ఛస్వచ్ఛన్దచిద్ధనః।

అస్మిన్నపి జగద్భాతి దర్పణోదరశైలవత్ ।। 24 ।।

వజ్రరత్నవదేవైష {11}స్వచ్ఛః స్ఫురతి సర్వదా।

చైతన్యమస్య ధర్మో యః ప్రభా భానోరివామలా ।। 25 ।।

{11. సదా స్ఫురతి ఛన్దతః C. I. }

{12}తయా స్ఫురతి జీవోఽసౌ స్వత ఏవానురూపయా{13}।

విధత్తే పఞ్చ కృత్యాని జీవోఽయమపి నిత్యదా ।। 26 ।।

{12. తథా E. }

{13. రూపవాన్ E. }

యా {14}వృత్తిర్నీలపీతాదౌ సృష్టిః సా కథితా బుధైః।

{15}సక్తిర్యా విషయే తత్ర{16} సా స్థితిః పరికీర్త్యతే ।। 27 ।।

{14. భిత్తౌ నీలపీతాది E. I. }

{15. సత్తి D. }

{16. యత్ర B. F.; యోఽత్ర E. }

గృహీతాద్విషయాద్యోఽస్య విరామోఽన్యజిఘృక్షయా।

సా సంహృతిః సమాఖ్యాతా తత్త్వశాస్త్రవిశారదైః ।। 28 ।।

తద్వాసనా తిరోభావో ఽనుగ్రహస్తద్విలాపనమ్।
{17}గ్రాహ్యగ్రసనశీలో ఽయం వహ్నివర్ధసనః{18} సదా ।। 29 ।।
{17. గ్రాహ్యాశనీయ A. B. C. }

{18. ఛేదనః A. B. C. }

పుష్యత్యేష సదా జీవో మాత్రయా మే సమిన్ధనమ్।
ఆవిద్యం మత్స్వరూపం తు వ్యాఖ్యాతం తే పురా మయా ।। 30 ।।
శుద్ధవిద్యాసమాయోగాత్ సంకోచం యజ్జహాత్యసౌ।
తదా ప్రద్యోతమానో ఽయం సర్వతో ముక్తబన్ధనః ।। 31 ।।
జ్ఞానక్రియాసమాయోగాత్ సర్వవిత్సర్వకృత్సదా{19}।
అనణుశ్చాప్యసంకోచాన్మద్భావాయోపపద్యతే ।। 32 ।।
{19. తదా B. }

యావన్నిరీక్ష్యతే నాయం మయా కారుణ్యవత్తయా।
తావత్సంకుచితజ్ఞానః కరణైర్విశ్వమీక్షతే ।। 33 ।।
చక్షుషాలోక్య వస్తూని వికల్ప్య మనసా తథా।
అభిమత్యాప్యహంకారాద్ బుద్ధ్యైవ హ్యధ్యవస్యతి ।। 34 ।।
{20}జాగరాజామథ స్వప్నే కరణైరాన్తరైశ్చరన్।
విహాయ తత్ సుషుప్తౌ తు స్వరూపేణావతిష్ఠతే ।। 35 ।।
{20. జాగరాన్తం యథా A. G. }

అవస్థాస్తా ఇమాస్తిస్రః {21}ప్రాకృత్యో నైవ జీవగా।
తుర్యాపి యా దశా జీవే సమాధిస్థే ప్రజాయతే ।। 36 ।।

{21. ప్రకృత్యా A. B. C. D. }

సాపి నైవాస్య కిం త్వేషా శుద్ధసత్త్వవ్యవస్థితిః।
అనవస్థమనాఘ్రాతమఖిలైః ప్రాకృతైర్గుణైః ।। 37 ।।
అనౌపాధికమచ్ఛేద్యం జీవరూపం తు చిన్మయప్।
ఏవంరూపమపి త్వేతచ్ఛాద్యతేఽనాద్యవిద్యయా ।। 38 ।।
సుదృశ్యామాత్మభూతాం మాం నైవ పశ్యత్యసౌ తతః।
శక్రః---

సుదృశ్యాసి కథం దేవి త్వం ప్రమాణాతిగా సతీ ।। 39 ।।
వేదాన్తా అపి నైవత్వాం విదురిత్థంతయామ్బుజే।
శ్రీః---

మాం తు శక్ర విజానీహిప్రత్యక్షాం సర్వదేహినామ్।
సమాహితమనా భూత్వా శృణుష్వేదం మతం మమ ।। 40 ।।
ఇతి {22}శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే {23}జీవస్వరూపప్రకాశో నామ త్రయోదశోఽధ్యాయః

{22. శ్రీపఞ్చరాత్ర A.; శ్రీపాఞ్చరాత్రే I. }

{23. జీవప్రకారప్రకాశో B. I. }

********ఇతి త్రయోదశోఽధ్యాయః********

చతుర్దశోఽధ్యాయః - 14

{1}శ్రీః---

జ్ఞానస్వరూపో భగవాన్ దేశకాలాద్యభేదితః{2}।
వాసుదేవః పరం బ్రహ్మ గుణశూన్యం నిరఞ్జనమ్ ।। 1 ।।
{1. శ్రీరువాచ B. E. }

{2. భేదతః E. F. I. }

సుఖం సదైకరూపం తు షాడ్గుణ్యమజరామరమ్{3}।
తస్యాహం పరమా శక్తిరహంతా శాశ్వతీ ధ్రువా ।। 2 ।।
{3. షాడ్గుణ్యం సచరాచరమ్ C. }

వ్యాపారశక్తిరేషా మే సిసృక్షాలక్షణా భవేత్{4}।
{5}అయుతాయుతకోట్యోఘకోటికోట్యయుతాంశతః{6} ।। 3 ।।
{4. భవత్ F. G. I. }

{5. అయుతాయుతకోట్యాశ్చ A. B. }

{6. అర్బుదాంశతః E. I. }

సాహం సృజామి స్వాచ్ఛన్ద్యాద్ ద్విధా భేదముపేయుషీ।
చేత్యచేతనభావేన చిచ్ఛక్తిశ్చేతనోఽనయోః ।। 4 ।।

చేత్యచేతనతాం ప్రాప్తా సంవిదేవ మదాత్మికా।
సంవిదేవ హి మే రూపం{7}స్వచ్ఛస్వచ్ఛన్దనిర్భరా ।। 5 ।।
{7. రూపం మే E. I. }

సా త్విక్షురసవద్యోగాత్ స్త్యానతాం ప్రతిపద్యతే।
అతో {8}నిరూప్యమాణం తచ్చేత్యం {9}చిత్త్వముపేష్యతి ।। 6 ।।
{8. నివేద్యమానం A. B. C. D. }

{9. చిత్త్వం న ముఞ్చతి C. }

యథా హి వహ్నినా లీఢమిన్ధనం తన్మయం భవేత్।
ఏవం {10}చితా సమాలీఢం చేత్యం చిన్మయతాం వ్రజేత్ ।। 7 ।।
{10. చేత్యం సమాలీఢమేవం A.; చ తామసా E. }

నీలే పీతే సుఖే దుఃఖే చిత్స్వరూపమఖణ్డితమ్।
విశినష్టి {11}వికల్పస్తచ్చిత్రయోపాధిసంపదా ।। 8 ।।
{11. వికల్పస్థశ్చిత్రయా E. I. }

{12}వికల్పోఽపి హి మద్రూపం స్వాచ్ఛన్ద్యాదేవ నిర్మితమ్।
చేత్యం {13}వికల్ప్యతే యేన బహిరన్తర్వ్యవస్థయా ।। 9 ।।
{12. అల్పయైవ మహద్రూపం A. B. C. }

{13. వికల్పభేదేన E. }

న బహిర్నైవ చాన్తస్తచ్చిద్రూపం మమ తత్ పరమ్{14}।

వేద్యవేదకరూపేణ భేద్యతే మే స్వయంతయా ।। 10 ।।

{14. అమలం పరమ్ A. B. C. D. }

యద్వికల్పైరనాక్రాన్తం{15} యచ్ఛబ్దైరకదర్థితమ్ ।

యదుపాధిభిరమ్లానం{16} రూపం తచ్చేత్యతాం గతమ్ ।। 11 ।।

{15. అనాగ్రాతం E. }

{16. అస్త్యానం A. E. I. }

దూరాపాస్తవికల్పేన చేతసా {17}యత్ర భూయతే ।

మధ్యమాం వృత్తిమాస్థాయ చేత్యం సంవిత్తయా తదా ।। 12 ।।

{17. యేన A. D. E. F. G. }

యథా చక్షుస్థితం రూపం బాహ్యే స్వం రూపమీక్ష్యతే{18} ।

{19}తథా జ్ఞానస్థితం రూపం జ్ఞేయే స్వం రూపమీక్ష్యతే ।। 13 ।।

{18. ఈక్షతే B. }

{19. B. C. D. E. omit this line. }

{20}యథా వహ్ని సమావిష్టం కాష్ఠం తద్రూపమీక్ష్యతే ।

తథా సంవిత్సమావిష్టం చేత్యం సంవిత్తయేక్ష్యతే ।। 14 ।।

{20. E. omits this line. }

వేద్యం వేదనతాం నీత్వా {21}యదా వేత్త్రా నిరూప్యతే ।

తదావిత్తిమయీ సాహం ప్రత్యక్షా స్ఫుటభాసినీ ।। 15 ।।

{21. యత్ర A. B. D. }

అహంత్రైవ హి చిత్తత్వం వేద్యాద్భిన్నం స్వలక్షణమ్।
సా చాహమేవ తేనాహం {22}సర్వతః శుద్ధచిన్మయీ ।। 16 ।।
{22. సర్వశుద్ధాత్ర చిన్మయీ C. }

సంప్లుతేదంపదద్వీపే ప్రాప్తైకధ్యే చిదమ్బుధౌ।
మజ్జతాం చైవ చేత్యానామస్మి హస్తావలమ్బనమ్ ।। 17 ।।
మద్ధ్యానామృతనిష్యన్దక్షాలితాశేషవాసనాః।
మామేవాత్మని పస్యన్తి చేత్యౌఘగ్రసనీం చితమ్ ।। 18 ।।
మమ {23}చిత్తైకరూపాయా వేద్యవేదకతాం జనాః।
అవిద్యయైవ మన్యన్తే మత్సంకల్పితయా {24}పురా ।। 19 ।।
{23. చిత్రైక A. D. E. G. }

{24. తథా A. B. D. F. }

న శాన్తా నోదితా నాపి మద్యమాహం స్వరూపతః।
మద్వివేకజుషామేవం ప్రకాశే జాగరాస్వపి ।। 20 ।।
పరిత్యక్తవిభాగేన నిస్తరఙ్గేణ చేతసా।
{25}జ్ఞాయే వికల్ప్యమానా తు ప్రత్యక్షాప్యస్మి విస్మృతా ।। 21 ।।
{25. B. omits 4 lines from here. }

పురః స్థితో యథా భావశ్చేతసోఽన్యాభిలాషిణః।
న భాసతే తథైవాహం న భాసే వాసనాజుషామ్ ।। 22 ।।
బుభుత్సావాన్ యథా {26}వృత్తీర్నిరుధ్యాన్యత్ర చేతసా।

ప్రత్యక్షమీక్షతే వస్తు తథా మాం శుద్ధసంవిదమ్ ॥ 23 ॥

{26. వృత్తిం E. }

సదైవాప్రతిబద్ధాయా భాన్త్యా ఏవ {27}వపుర్మమ।

ప్రత్యక్షం చేత్యసంచారకాలేఽపి విమలాత్మనామ్{28} ॥ 24 ॥

{27. పునః E. G. }

{28. విదితాత్మనామ్ A. B. C. D. G. }

యథా జాత్యా సితం {29}వస్రం రక్తం రాగేణ కేనచిత్।

పునః స్వవర్ణమప్రాప్య నైవ రాగాన్తరం శ్రయేత్ ॥ 25 ॥

{29. వస్తు E. }

నీలాద్యేవం విదన్ పీతం మధ్యే శుద్ధచిదాత్మని।

మయి చేన్నైవ విశ్రాన్తః పీతం విద్యాత్కథం న్వయమ్ ॥ 26 ॥

తథైవోచ్చారయన్ వాక్యం వర్ణాద్వర్ణం కథం వ్రజేత్।

యది మధ్యే న విశ్రాన్తో మయి శుద్ధచిదాత్మని ॥ 27 ॥

ఏవం శుద్ధా స్వతన్త్రాపి యదాకారోపరాగిణీ।

తత్త్యాగాపరసంచారా మధ్యే శుద్ధైవ భామ్యహమ్ ॥ 28 ॥

దక్షిణేతరసంచారనిరోధాన్మధ్యమాశ్రితః।

అగ్నీషోమేన్ధనో భావః ప్రకాశయతి మే పదమ్ ॥ 29 ॥

ధియా ధ్యేయమనాలమ్బ్య విషయం చాస్పృశన్ బహిః।

యదన్తరా వేదయతే తన్మే రూపమనాకులమ్ ॥ 30 ॥

అనువృత్తా తు యా సమ్యక్ తేజస్యపి తమస్యపి।

భాతి భావేఽప్యభావేఽపి సా మే తనురకర్బురా ।। 31 ।।
నివృత్తవిషయేచ్ఛస్య మద్భక్త్యుల్లసితాత్మనః।
ఆన్తరం యదనాలమ్బమహంత్వం తద్వపుర్మమ ।। 32 ।।
తదేవాభ్యస్యమానానాం దేహప్రాణాద్యగోచరమ్।
వివేకినామహంరూపం మద్భావేనావతిష్ఠతే ।। 33 ।।
తత స్తేజో యథైవార్కం వ్యజ్యతే న తు జన్యతే।
భావైశ్చిద్రూపమప్యేవం వ్యక్తం నైవ చ జన్యతే ।। 34 ।।
భావైర్వినా యథా భానుః సముదేతి నభఃస్థలే।
వేద్యైర్వినైవ మే రూపమేవం ప్రద్యోతతే స్వయమ్ ।। 35 ।।
అత్యన్తాచ్ఛస్వభావత్వాత్ స్ఫటికాదిర్యథా మణిః।
ఉపరక్తో జపాద్యైస్తు స్వేన రూపేణ నేక్ష్యతే ।। 36 ।।
మత్సంకల్పసముద్రిక్తైశ్చిత్రైః{30} స్వచ్ఛాహమపృథ{31}।
పృథగ్జనైర్న లక్ష్యాస్మి నైవాహం నాస్మి తావతా ।। 37 ।।

{30. సముద్వృత్తైశ్చిత్రైః E. }

{31. ఉత I. }

కుణ్డలాదేర్యథా భిన్నా న లక్ష్యా కనకస్థితిః।
{32}న చ శక్యా వినిర్దేష్టుం తథాప్యస్త్యేవ సా ధ్రువమ్ ।। 38 ।।

{32. F. omits 3 lines from here; న చ శక్త్యైవ నిర్దేష్టుం I. }

ఏవం నిత్యా విశుద్ధా చ సుఖదుఃఖాద్యభేదితా।
స్వసంవేదనసంవేద్యా మమ సంవిన్మయీ స్థితిః ।। 39 ।।
విజ్ఞాతరి తథా జ్ఞానే జ్ఞేయే జానాతినాన్వయః।

యోఽయం మదన్వయః సోఽయం ప్రత్యయార్థావిశేషితః ।। 40 ।।

దేశకాలక్రియాకారాః ప్రసిద్ధా భేదహేతవః।

తాన్ భేదయతి యా సంవిత్తస్యా భేదః కుతో భవేత్ ।। 41 ।।

చేత్యభేదో హి యః కాలో భూతాదిత్రితయాత్మకః।

సంవిన్మహోదధౌ సోఽపి విలీనస్తన్మయో భవేత్ ।। 42 ।।

యదా హి వర్తమానాయాం మయి భూతభవిష్యతీ।

ప్రతిక్షిప్తే తదా చేయం నైవ స్యాద్వర్తమానతా ।। 43 ।।

ఆధారోఽహమశేషాణాం నైవాధేయాస్మి కేనచిత్।

దేశోఽప్యాధారతః క్లప్తస్తతో మే నైవ విద్యతే ।। 44 ।।

కాప్యవస్థా {33}న మే సాస్తి యస్యాం సంవిన్న వర్తతే।

తేన మాం చిద్ఘనామేకాం సర్వాకారాముపాసతే ।। 45 ।।

{33. తు మే నాస్తి A. B. C. }

కాలో దేశస్తథాకారః క్రియా కర్తా చ కర్మ చ।

కరణం సంప్రదానం చ భవేద్యచ్చ తతః ఫలమ్ ।। 46 ।।

భోగో భోక్తా చ తత్సర్వం విలీనం {34}సంవిదాత్మని।

దేవా దైత్యాస్తథా నాగా గన్ధర్వా రక్షసాం గణాః ।। 47 ।।

{34. సర్వదా A. G. }

విద్యాధరాః పిశాచాశ్చ భూతాశ్చేతి గణాష్టకమ్।

మనుజా బహుధాత్మానో వర్ణకర్మాదిభేదితాః ।। 48 ।।

పశవోఽథ మృగాశ్చైబ పక్షిణశ్చ సరీసృపాః{35}।

స్థావరాశ్చ తథైవాన్యే కపూయచరణాత్మకాః ।। 49 ।।

{35. ససరీసృపాః E. I. }

స్వర్గస్థా నరకస్థాశ్చ లోకాశ్చైవ చతుర్దశ।
సరిద్ద్వీపసముద్రాశ్చ వివిధా హ్యణ్డపద్ధతిః ।। 50 ।।
ఉచ్చావచాని తత్త్వాని వివిధాః శబ్దరాశయః।
భోగ్యం భోగోపకరణం భోగస్థానం చ యత్ స్మృతమ్ ।। 51 ।।
కోశాః షట్ కోశజాశ్చైవ{36} చేతనాచేతనాత్మకాః।
శుద్ధాశుద్ధమయౌ భావౌ పురుషార్థశ్చతుర్విధః ।। 52 ।।
{36. ఏతే A. B. C. F. }

సర్వం ప్రకృతిభిర్బద్ధం కాలేన కలితం తథా।
ఇత్యేతత్సకలం వస్తు భావాభావస్వరూపకమ్ ।। 53 ।।
అమన్మయం మన్మయం చ మయి లీనమవస్థితమ్।
సర్వాత్మనా సదైవాహం స్వచ్ఛస్వచ్ఛన్దచిన్మయీ ।। 54 ।।
లక్ష్మ్యా సుఖమయీ శాన్తా భావే భావే విపశ్చితా।
ఏవం వ్యవస్థితాయా మే తిరోభావాభిధానయా ।। 55 ।।
బద్ధా శక్త్యా తు చిచ్ఛక్తిః స్వతో మాం నైవ విన్దతి।
యదా నిర్విద్యతే {37}సాసౌ మదనుగ్రహబిన్దునా ।। 56 ।।
{37. వాసౌ B. }

ఉపాయైర్మాం తదారాధ్య{38} జీవశ్చిచ్ఛక్తిసంజ్ఞకః।
సంక్షిణ్వన్ {39}నిఖిలాన్క్లేశాన్విధూన్వన్వాసనారజః ।। 57 ।।
{38. మాన్తరారాధ్య B. }

{39. సకలాన్ కోశాన్ E.; నిఖిలాన్ కోశాన్ G. I. }

సంప్రాప్య జ్ఞానసద్భావం యోగక్షపితబన్ధనః{40}।
మామేవ పరమానన్దమయీం లక్ష్మీం స విన్దతి ।। 58 ।।
{40. కల్మషః E. I. }

ఇతి {41}శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే {42}లక్ష్మీస్వరూపప్రకాశో నామ చతుర్దశోఽధ్యాయః

{41. శ్రీపఞ్చరాత్రే F.; శ్రీపాఞ్చరాత్రే సారే I. }

{42. A. G. I. omit లక్ష్మీ. }

*******ఇతి చతుర్దశోఽధ్యాయః*******

పఞ్చదశోఽధ్యాయః - 15

శక్రః---

నమస్తే పద్మసంభూతే నమః కమలమాలిని।
నమః కమలవాసిన్యై{1} గోవిన్దగృహమేధిని ।। 1 ।।
1. - - - - - - - - - - - - -

{1. మాలిన్యై F. }

నమస్తే కంజకిఞ్జల్కకల్పితాలకవిభ్రమే।
సర్వజ్ఞే సర్వభూతానామన్తః స్థే సర్వసాక్షిణి ।। 2 ।।

2. - - - - - - - - - - -

త్వద్వక్త్రకమలోద్భూతం సర్వం తదవధారితమ్।
తత్త్వతస్సృష్టం త్వయా త్రాతం త్వయ్యేవ లయమేష్యతి ।। 3 ।।

3. - - - - - - - - - - - - -

మాతా మానం మితిమేయం విధా ఏతాస్త్వదాత్మికాః।
త్వామేవారాధ్య జీవాస్తే తరన్తి భవసాగరమ్ ।। 4 ।।

4. - - - - - - - - - - - - -

ఏవమాది మయా దేవి తత్త్వతస్త్వవధారితమ్।
కౌతూహలమిదం మేఽద్య వర్తతే పద్మసంభవే ।। 5 ।।

5. - - - - - - - - - - -

తోషణీయాసి కేన త్వముపాయేనామ్బుజాసనే।
పరమః పురుషార్థో యస్త్వత్ప్రీతిస్తస్య సాధనమ్ ।। 6 ।।

6. పరమః పురుషార్థో మోక్షః। తస్య త్వత్ప్రీతిః సాధనమ్। యథా చాహుః--"శ్రేయో న హ్యరవిన్దలోచనమనఃకాన్తాప్రసాదాదృతే సంసృత్యక్షరవైష్ణవాధ్వసు నృణాం సంభావ్యతే కర్హిచిత్" ఇతి।

త్వత్ప్రీతౌ క ఉపాయః స్యాత్కీదృశః కింవిధః స్మృతః{2}।
ఏతన్మే సకలం బ్రూహి నమస్తే పద్మసంభవే ।। 7 ।।

7. - - - - - - - - - - - -

{2. తథా B. D. I. }

శ్రీః---

చాతురాత్మ్యం పరం బ్రహ్మ {3}సచ్చిదానన్దలక్షణమ్।

సర్వం సర్వోత్తరం సర్వభూతాన్తఃస్థమనామయమ్ ।। 8 ।।

8. "సత్యం జ్ఞానమ్" ఇత్యాదిశ్రుతిప్రతిపాద్యం స్వరూపలక్షణముచ్యతే---సదిత్యాదినా। సర్వోపాదానత్వాత్ సర్వాత్మత్వాచ్చ సర్వమిత్యుచ్యతే। తథాపి స్వేతరసమస్తవస్తువిలక్షణత్వమాహ--సర్వోత్తరమితి।

{3. సంవిదా E. I. }

వాసుదేవః పరం బ్రహ్మ {4}నారాయణమయం మహత్।

తస్యాహం పరమా శక్తిరహంతానన్దచిన్మయీ ।। 9 ।।

9. నారాయణమయమితి మయట్ స్వార్థే।

{4. నరాణామయనం E. I. }

భిన్నాఽభిన్నా చ వర్తేఽహం జ్యోత్స్నేవ హిమదీధితేః।

తావావాం తత్త్వమేకం తు ద్విధా భూతౌ{5} వ్యవస్థితౌ ।। 10 ।।

10. ప్రపఞ్చ ఇవ బ్రహ్మణ ఏవావస్థాభేదః శ్రీరితి కేషాంచిన్మతమనభిమత్యాహ---భిన్నేతి।

{5. భూత్వా G. }

బ్రహ్మ నారాయణం మాం {6}యజ్జ్ఞానేనైవాప్రుయాద్యతిః।

పన్థా నాన్యోఽస్తి విజ్ఞానాదయనాయ విపశ్చితామ్ ।। 11 ।।

11. యతిః నియతాత్మవాన్। నాత్ర చతుర్థాశ్రమీ వివక్షితః।

{6. వా జ్ఞానేన E. I. }

జ్ఞానం తచ్చ వివేకోత్థం సర్వతః శుద్ధమవ్రణమ్।
వాసుదేవైకవిషయమపునర్భవకారణమ్ ।। 12 ।।

12. వివేకః బ్రహ్మణః సర్వవిలక్షణత్వజ్ఞానమ్।

జ్ఞానే తస్మిన్ సముత్పన్నే విశతే మామనన్తరమ్।
త్రైస్త్రైరుపాయైః ప్రీతాహం జీవానామమలాత్మనామ్ ।। 13 ।।

13. - - - - - - - - - - - - -

ఉద్భావయామి తజ్జ్ఞానమాత్మజ్యోతిః ప్రదర్శకమ్।
ఉపాయాస్తే చ చత్వారో మమ ప్రీతివివర్ధనాః ।। 14 ।।

14. కర్మజ్ఞానభక్తిన్యాసాఖ్యాః చత్వారో యోగా అత్ర వివక్షితాః।

{7}శక్రః---

భగవత్యరవిన్దస్థే పఙ్కజేక్షణకామిని।
{8}ఉపాయాః కే చ చత్వారస్తాన్మే దర్శయ పఙ్కజే ।। 15 ।।

15. - - - - - - - - - - - - - - -

{7. B. omits six lines from here. }

{8. కే తేఽప్యుపాయాః E. I. }

శ్రీః---

ఉపాయాంశ్చతురః శక్ర శృణు మత్ప్రీతివర్ధనాన్।

యైరహం పరమాం ప్రీతిం యాస్యామ్యనపగామినీమ్ ।। 16 ।।

16. - - - - - - - - - - - - -

స్వజాతివిహితం కర్మ సాంఖ్యం యోగస్తథైవ చ।

సర్వత్యాగశ్చ విద్వద్భిరుపాయాః కథితా ఇమే ।। 17 ।।

17. - - - - - - - - - - - - -

చతుర్భిర్లక్షణైర్యుక్తం త్రివిధం కర్మ వైదికమ్।

స్వవర్ణాశ్రమసంబన్ధి నిత్యనైమిత్తికాత్మకమ్ ।। 18 ।।

18. లక్షణచతుష్కం వింశే శ్లోకే వక్ష్యతే। నిత్యనైమిత్తికకామ్యభేదేన త్రైవిధ్యమ్।

అకామహతసంసిద్ధం కర్మ తత్ పూర్వసాధనమ్।

చతుర్విధస్తు సంన్యాసస్తత్ర కార్యో విపశ్చితా ।। 19 ।।

19. కామ్యకర్మసు విశేషమాహ---అకామేతి। ఫలవిశేషకామనయా కృతాని కర్మాణి కామ్యాని జ్యోతిష్టోమాదయః। తాని చ కామహతానీత్యుచ్యన్తే। కామనాం వినా కేవలం భగవత్ప్రీత్యర్థం కృతాని తాన్యకామహతాని। అనేన కామ్యానామపి కర్మణాం కామనాం వినానుష్ఠానమనుమన్యతే। పరం త్వేతదుపాయాన్తరనిష్ఠవిషయమ్। న్యాసయోగనిష్ఠానాం తు కామ్యకర్మణాం సర్వథా స్వరూపతోఽపి త్యాగ ఏవ, న తు కామనాం వినాప్యనుష్ఠానమితి సిద్ధాన్తోఽవగన్తవ్యః।

మన్త్రోక్తదేవతాయాం వా ప్రకృతావిన్ద్రియేషు వా।

పరస్మిన్ దేవదేవే వా వాసుదేవే జనార్దనే ।। 20 ।।

20. భగవతి వాసుదేవే కర్మణాం సంన్యసనమేవ ముముక్షుభిః కర్తవ్యమ్। మన్త్రదేవతాదౌ విన్యసనం తు బుభుక్షువిషయమితి ధ్యేయమ్।

{9}పూర్వం కర్తృత్వసంన్యాసః ఫలసంన్యాస ఏవ చ।

కర్మణామపి సంన్యాసో దేవదేవే జనార్దనే ।। 21 ।।

21. `భగవానేవ స్వశేషత్రైకరసేన మయా స్వకీయైశ్చోపకరణైః స్వారాధనైకప్రయోజనాయ స్వశేషభూతమిదం కర్మ స్వయమేవ కారయతి' ఇత్యనుసంధానప్రకారో వివక్షితః।

{9. సర్వ E. I. }

శాస్త్రీయమాచరన్నేవం నిత్యనైమిత్తికాత్మకమ్।
మదారాధనకామః సఞ్శశ్వత్ ప్రీణాతి మాం నరః ।। 22 ।।

22. - - - - - - - - - - - - -

ఇతి తే లేశతః ప్రోక్తం శ్రుతిస్మృతినిదర్శితమ్{10}।
ద్వితీయం సాంఖ్యవిజ్ఞానముపాయం శ్రృణు సాంప్రతమ్ ।। 23 ।।

23. - - - - - - - - - - - - -

{10. నిదర్శనమ్ A. B. C. }

సంఖ్యాస్తిస్రో హి మన్తవ్యాః సాంఖ్యశాస్త్రనిదర్శితాః।
ప్రథమా లౌకికీ సంఖ్యా ద్వితీయా {11}చర్చనాత్మికా ।। 24 ।।

24. త్రయాణామప్యేషాం జ్ఞానానాం వివరణమత్రైవ కరిష్యతే।

{11. చర్చికా E. I. }

సమీచీనా తు యా ధీః సా తృతీయా పరిపఠ్యతే।
సంఖ్యాత్రయసమూహో యః సాంఖ్యం తత్పరిపఠ్యతే ।। 25 ।।

25. సంఖ్యాః జ్ఞానాని పూర్వోక్తాని। తేషాం సమూహః సాంఖ్యమిత్యుచ్యతే। ఏతదేవ జ్ఞానయోగ ఇత్యుచ్యతే।

పృథివ్యాపస్తథా తేజో వాయురాకాశమేవ చ।
అహంకారో మహాంశ్చైవ ప్రకృతిః పరమా తథా ।। 26 ।।

26. లౌకికీ లోకవిషయా సంఖ్యోచ్యతేऽనేన శ్లోకేన। ఉపరితనైః శ్లోకైరస్యా వివరణం క్రియతే।

ఏతాః ప్రకృతయస్త్వష్టౌ తాసాం వ్యాఖ్యామిమాం శృణు।
ప్రకృతిస్త్రివిధా ప్రోక్తా మాయా సూతిర్గుణాత్మికా ।। 27 ।।

27. మాయా ప్రసూతిః త్రైగుణ్యమితి ప్రకృతిభేదాః। యద్యపి ప్రకృతిః సూక్ష్మైవ; తథాపి తత్రైవ సూక్ష్మసూక్ష్మతరసూక్ష్మతమరూపేణ త్రైవిధ్యాదేవం వ్యవహారః।

నిఃసక్తాసక్తమద్వైతమతరఙ్గమనశ్వరమ్।

అచేతనానాం పరమం సౌక్ష్మ్యం మాయేతి గీయతే ।। 28 ।।

28. - - - - - - - - - - - - -

ఈషదుచ్ఛూనతా తస్యాః ప్రసూతిరితి గీయతే।

గుణత్రయసమున్మేషః సామ్యేన ప్రకృతిః పరా ।। 29 ।।

29. - - - - - - - - - - - -

అవ్యక్తమక్షరం యోనిరవిద్యా త్రిగుణా స్థితిః।

మాయా స్వభావ ఇత్యాద్యాః శబ్దాః పర్యాయవాచకాః ।। 30 ।।

30. అవాన్తరభేదైః సహ సంకలయ్య ప్రకృతిపర్యాయనామాని అవ్యక్తాదీని। ఉపనిషది "అవ్యక్తమక్షరే లీయతే। అక్షరం తమసి లీయతే। తమః పరమాత్మన్యేకీయభవతి" ఇతి త్రయాణామేషాం వ్యవహారః క్రియతే।

సత్త్వం రజస్తమశ్చేతి గుణా ఏతే త్రయో మతాః।

తత్ర సత్త్వం లఘు జ్ఞేయం సుఖరూపమచఞ్చలమ్ ।। 31 ।।

31. - - - - - - - - - - - - -

ప్రకాశో నామ తద్వృత్తిశ్చైతన్యోద్గ్రహణాత్మకః।

రజోఽపి చ లఘు జ్ఞేయం దుఃఖరూపం చ చఞ్చలమ్ ।। 32 ।।

32. చైతన్యస్య జ్ఞానస్య ఉద్గ్రహణమ్ ఉన్మేష ఇత్యర్థః; వస్తుయాథాత్మ్యగ్రహణశీలతేతి యావత్।

ప్రవృత్తిర్నామ తద్వృత్తిః స్పన్దహేతురనశ్వరః।

తమో నామ గురు జ్ఞేయం మోహరూపమచఞ్చలమ్ ।। 33 ।।

33. - - - - - - - - - - - - -

నియమో నామ తద్వృతిః క్వచిత్ స్వాపనలక్షణమ్।
న తదస్తి పృథివ్యాం వా దివి వ్యోమ్ని చ వాసవ ।। 34 ।।

34. నియమో బన్ధః।

భూతం ప్రకృతిజైర్ముక్తం యదేభిః స్యాత్ త్రిభిర్గుణైః।
ఏతే చిత్తమధిష్ఠాయ గుణా ఇన్ద్రియగాస్తథా ।। 35 ।।
సుఖం దుఃఖం తథా మోహం విషయస్థాశ్చ కుర్వతే।
{12}శరీరేన్ద్రియతాం యాతా{13} గుణాః కర్మాణి కుర్వతే।
ఇతి యస్య మతిర్నిత్యా స గుణాత్యయమశ్నుతే ।। 36 ।।

{12. F. omits this line. }

{13. ఇన్ద్రియతాయాం చ E. }

ఇతి {14}శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే {15}ఉపాయప్రకారప్రకాశో నామ పఞ్చదశోఽధ్యాయః

{14. శ్రీపఞ్చరాత్ర A. }

{15. ఉపాయప్రకాశో B. F. G. I. }

********ఇతి పఞ్చదశోఽధ్యాయః********

షోడశోఽధ్యాయః - 16

శ్రీః---

వ్యాఖ్యానం మహతః శక్ర శృణుష్వావహితో మమ।

వైషమ్యస్య సమున్మేషో గుణానాం ప్రథమో హి యః ।। 1 ।।

1. అనేన గుణత్రయస్య సామ్యావస్థాయాం ప్రకృతిరితి, వైషమ్యావస్థాయాం మహానితి చ వ్యవహార ఇత్యుక్తం భవతి।

స మహాన్నామ తస్యాపి విధాస్తిస్రః ప్రకీర్తితాః।

సాత్త్వికో బుద్ధిరిత్యుక్తో రాజసః ప్రాణ ఏవ హి{1} ।। 2 ।।

2. - - - - - - - - - - - - - - -

{1. ఉచ్యతే E. }

తామసః కాల ఇత్యుక్తస్తేషాం వ్యాఖ్యామిమాం శృణు।

బుద్ధిరధ్యవసాయస్య ప్రాణః ప్రయతనస్య చ ।। 3 ।।

3. కాలస్య తామసత్వమత్రోచ్యతే। ఔపనిషదప్రక్రియా కాలస్యాప్రాకృతత్వమేవేతి వదన్తి।

కాలః {2}కలనరూపస్య పరిణామస్య కారణమ్।

మహతోऽపి వికుర్వాణాదహంకారో వ్యజాయత{3} ।। 4 ।।

4. కలనం విపరిణతిః। ఆమ్రాదిశలాటోః తత్ఫలాత్మనా, యువదేహస్య వలిభవృద్ధదేహాత్మనా చ యా పరిణతిః సేత్యర్థః।

{2. కాలన D. }

{3. అస్య జాయతే A. B. C. D. }

స చాపి త్రివిధో జ్ఞేయో గుణవైషమ్యసంభవాత్।

తామసాద్వియదాదిస్తు తన్మాత్రగణ ఉజ్జ్వలః ।। 5 ।।

5. - - - - - - - - - - - -

జాతః సత్త్వసముద్రిక్తాద్బుద్ధీన్ద్రియగణో మహాన్।

కర్మేన్ద్రియగణశ్చాపి {4}రాజసాదుభయాత్మకమ్ ।। 6 ।।

6. కర్మేన్ద్రియాణాం రాజసత్వం, మనసః సాత్త్వికరాజసత్వమితి విభాగస్తన్త్రైకదేశినాం మతేన। వస్తుతస్తు ఏకాదశాపీన్ద్రియాణి సాత్త్వికానీత్యేవ బహూనాం పాఞ్చరాత్రికాణాం మతమ్। "దేవా వైకారికా దశ। ఏకాదశం మనస్చ" ఇతి విష్ణుపురాణే చోక్తమ్।

{4. రాజసాత్తూభయాం A. B. }

ఉభయస్మాత్ సముద్భూతమితీయం తత్త్వపద్ధతిః।

అత్ర ప్రకృతిరేకైవ మూలభూతా సనాతనీ ।। 7 ।।

7. తత్త్వపద్ధతిః। అచిత్తత్త్వపద్ధతిరిత్యర్థః। ఇత్థమత్ర విభాగః---తత్త్వం ద్వివిధమ్, అచిత్తత్త్వం చిత్తత్త్వం చేతి। తత్రాచిత్తత్త్వం చతుర్వింశతిధా---ప్రకృతిమహదహంకారాస్త్రయః, తన్మాత్రాణి పఞ్చ, మహాభూతాని పఞ్చ, ఏకాదశేన్ద్రియాణీతి। చిత్తత్త్వం ద్వేధా---జీవ ఈశ్వరశ్చేతి। ఆహత్య షడ్వింశతిస్తత్త్వాని।

మహదాద్యాస్తు సప్తాన్యే కార్యకారణరూపిణః।

తన్మాత్రేభ్యః సముద్భూతా విశేషా వియదాదయః ।। 8 ।।

8. - - - - - - - - - - - -

బుద్ధికర్మేన్ద్రియగణౌ పఞ్చకౌ మన ఏవ చ।

వికారా ఏవ విజ్ఞేయా ఏతే షోడశ చిన్తకైః ।। 9 ।।

9. - - - - - - - - - - - -

చతుర్వింశతిరేతాని తత్త్వాని కథితాని తే।

యావాన్యశ్చాత్ర వక్తవ్యో విశేషో యాదృశస్త్వివహ ।। 10 ।।

10. - - - - - - - - - - - -

స సర్వః కథితః పూర్వం తవ వృత్రనిషూదన।
వింశత్యా చ త్రిభిశ్చైవ వికారైః స్వైః సమన్వితా ।। 11 ।।

11. - - - - - - - - - - - - - -

ఇయం ప్రకృతిరవ్యక్తా కథితా తే సురాధిప।
వ్యక్తావ్యక్తమయీ సైషా నిత్యం ప్రసవధర్మిణీ ।। 12 ।।

12. ప్రకృత్యవస్థాయామవ్యక్తా, పరిణత్యవస్థాయాం వ్యక్తా। కార్యకారణయోరభేదాదేవముక్తిః।

విలక్షణా సా విజ్ఞేయా చిచ్ఛక్తిరవినశ్వరా{5}।
స జీవః కథితః సద్భిస్తత్త్వశాస్త్రవిశారదైః ।। 13 ।।

13. - - - - - - - - - - - - -

{5. అవినశ్వరీ B. }

అయం స్వరసతః శుద్ధ- పరిణామవివర్జితః।
కూటస్థశ్చిద్ఘనో {6}నిత్యో హ్యనన్తోఽప్రతిసంక్రమః ।। 14 ।।

14. స్వరసతః స్వభావతః। అనన్తః; సంఖ్యయా జ్ఞానాదిగుణైశ్చాపరిచ్ఛిన్న ఇత్యర్థః।

{6. నిత్యమన్తఃస్థో A. D. F. }

ఇమౌ స్వరసతోఽసక్తౌ సక్తాత్మానావివ స్థితౌ{7}।
ప్రకృతిః పురుషశ్చైవ మహద్భ్యశ్చ మహత్తరౌ ।। 15 ।।

15. - - - - - - - - - - - -

{7. సత్తాత్మానౌ వ్యవస్థితౌ B. }

లిఙ్గగ్రాహ్యావుభౌ నిత్యావలిఙ్గౌ చాప్యుభావపి।
సాధర్మ్యమేవమాద్యేవమనయోరున్నయేద్బుధః ।। 16 ।।

16. - - - - - - - - - - -

వైధర్మ్యమనయోః శక్ర కథ్యమానం నిబోధ మే।
ప్రకృతిస్త్రిగుణా నిత్యం సతతం పరిణామినీ ।। 17 ।।

17. - - - - - - - - - - - -

అవివేకాప్యశుద్ధా చ సర్వజీవసమా సదా।
విషయోఽచేతనా{8} చైవ సుఖదుఃఖవిమోహినీ ।। 18 ।।

18. - - - - - - - - - - - -

{8. అవేదనా G. }

మధ్యస్థః పురుషో నిత్యః క్రియావానప్యవిహ్వలః।
సాక్షీ దృశిస్తథా ద్రష్టా శుద్ధోఽనన్తో గుణాత్మకః ।। 19 ।।

19. - - - - - - - - - - - - - -

వైధర్మ్యమనయోరేతత్ ప్రకృతిం చానయోః శృణు।
యా సా సదసదాఖ్యాదివికల్పవికలా{9} ధ్రువా ।। 20 ।।

20. వికల్పవికలేతి। వివిధపరిణత్యభాగినీత్యర్థః।

{9. విపులా C. D. }

నిత్యోదితా సదానన్దా పూర్ణషాడ్గుణ్యవిగ్రహా।

అహం నారాయణీ శక్తిర్విష్ణోః శ్రీరపాయినీ ।। 21 ।।

21. - - - - - - - - - - - - -

మత్తః ప్రభవతో హ్యేతౌ మయ్యేవ లయమేష్యతః।

సాహమేతావతీ {10}భావైర్వివిధైర్విస్తృతిం గతా ।। 22 ।।

22. - - - - - - - - - - - - -

{10. భావైర్విషయైః A. B. C. D. }

నారాయణే ప్రతిష్ఠాయ పునస్తస్మాదుదేమ్యహమ్।

ఏకో నారాయణో విష్ణుర్వాసుదేవః సనాతనః ।। 23 ।।

23. - - - - - - - - - - - - -

అపృథగ్భూతశక్తిత్వాదద్వైతం బ్రహ్మ నిష్కలమ్।

జ్ఞానశక్తిబలైశ్వర్యవీర్యతేజోమహోదధిః ।। 24 ।।

24. శ్కతిశక్తిమతోరపృథక్సిద్ధసంబన్ధాత్ ఏకత్వమ్। అతో నాద్వితీయత్వవిరోధ ఇతి భావః।

నిస్తరఙ్గః సదైవాసౌ జగదేతచ్చరాచరమ్।

ఇతి తే సాంఖ్యవిజ్ఞానం లేశతః శక్ర దర్శితమ్ ।। 25 ।।

25. అసౌ నారాయణ ఏవ చరాచరాత్మకజగద్రూపతయావతిష్ఠత ఇతి యావత్।

యా తత్త్వగణనా సంఖ్యా తాం పురా శీలయేద్బుధః।

తతః సాధర్మ్యవైధర్మ్యస్వరూపప్రభవాదికామ్ ।। 26 ।।

26. - - - - - - - - - - - - -

కుర్యాచ్చర్చాత్మికాం సంఖ్యాం శాస్రతత్త్వోపదేశజామ్।

చర్చాయామిహ సంఖ్యాయాం {11}సిద్ధాయామమలాత్మని ।। 27 ।।

27. చర్చా నామ పునః పునః పరిశీలనమ్।

{11. F. omits all portions from here up to ఏవం హి పరిసంఖ్యాయ in the 29th verse. }

ఉదేతి యా సమీచీనా సంఖ్యా సత్తత్త్వగోచరా।
ఏషా సా పరమా సంఖ్యా మత్ప్రసాదసముద్భవా ।। 28 ।।

28. - - - - - - - - - - - -

సాంఖ్యదర్శనమేతత్తే పరిసంఖ్యానమీరితమ్।
ఏవం హి పరిసంఖ్యాయ సాంఖ్యా {12}మద్భావమాగతాః ।। 29 ।।

29. - - - - - - - - - - - - - -

{12. సద్భావ A. B. C. }

ఉపాయో {13}యస్తృతీయస్తే వక్ష్యతే యోగసంజ్ఞకః।
యోగస్తు ద్వివిధో జ్ఞేయః సమాధిః సంయమస్తథా ।। 30 ।।

30. - - - - - - - - - - - - -

{13. అయం A. B. }

యమాద్యఙ్గసముద్భూతా సమాధిః సంస్థితిః పరే।
బ్రహ్మణి శ్రీనివాసాఖ్యే హ్యుత్థానపరివర్జితా{14} ।। 31 ।।

31. - - - - - - - - - - - - - -

{14. వర్జితః A. B. C. D. }

సాక్షాత్కారమయీ సా హి స్థితిః సద్బ్రహ్మవేదినామ్।

ధ్యాతృధ్యేయావిభాగస్థా మన్త్రప్రసాదసముద్భవా ।। 32 ।।

32. అవిభాగస్థేతి। "ఆత్మేతి తూపగచ్ఛన్తి గ్రాహయన్తి చ" ఇత్యుక్తరీత్యా పరస్య బ్రహ్మణోఽవిభాగేనోపాసనమన్త్రాభిప్రేతమ్।

సంయమో నామ సత్కర్మ పరమాత్మైకగోచరమ్।

తత్పునర్ద్వివిధం ప్రోక్తం శారీరం మానసం తథా ।। 33 ।।

33. - - - - - - - - - - - -

విస్తరేణాభిధాస్యేతే సమాధిః సంయమస్తథా।

ప్రథమో య ఉపాయస్తే కర్మాత్మా కథితః పురా ।। 34 ।।

34. - - - - - - - - - - - -

సంజ్ఞానం జనయేచ్ఛుద్ధమన్తఃకరణశోధనాత్।

తేన హి ప్రీణితా సాహం సదాచారనిషేవణాత్ ।। 35 ।।

35. - - - - - - - - - - - -

దదామి బుద్ధియోగం తమన్తఃకరణశోధనమ్।

సాంఖ్యం నామ ద్వితీయో య ఉపాయః కథితస్తవ ।। 36 ।।

36. - - - - - - - - - - - -

పరోక్షః శాస్త్రజన్యోఽసౌ నిర్ణయో దృఢతాం గతః।

ప్రత్యక్షతామివాపన్నో మన్త్రప్రీతిం జనయేత్పరామ్ ।। 37 ।।

37. - - - - - - - - - - - -

అహం సంఖ్యాయమానా హి స్వరూపగుణవైభవైః ।

ఉద్భావయామి తజ్జ్ఞానం ప్రత్యక్షం యద్వివేకజమ్ ।। 38 ।।

38. - - - - - - - - - - - -

తృతీయస్తు సమాధ్యాత్మా {15}ప్రత్యక్షోఽవిప్లవో దృఢః।
ప్రకృష్టసత్త్వసంభూతః ప్రసాదాతిశయో హి సః ।। 39 ।।

39. - - - - - - - - - - - -

{15. ప్రత్యక్షావిప్లవో A. }

తృతీయస్య విధా యోఽసౌ సంయమో నామ వర్ణితః।
భోగైః శుద్ధైస్రిధోద్భూతైరత్యన్తప్రీతయే మమ ।। 40 ।।

40. - - - - - - - - - - -

అహం హి తత్ర విశ్వాత్మా విష్ణుశక్తిః పరావరా।
సాక్షాదేవ సమారాధ్యా దేవో వా పురుషోత్తమః ।। 41 ।।

41. - - - - - - - - - - - -

ఇతి తే కథితాః సమ్యగుపాయాస్రయ ఊర్జితాః।
శృణూపాయం చతుర్థం మే సర్వత్యాగసమాహ్వయమ్ ।। 42 ।।

42. - - - - - - - - - - - -

{16}తత్ర ధర్మాన్ పరిత్యజ్య సర్వానుచ్చావచాఙ్గకాన్।
సంసారానలసంతప్తో మామేకాం శరణం వ్రజేత్ ।। 43 ।।

43. - - - - - - - - - - - -

{16. సర్వ C. }

అహం హి శరణం ప్రాప్తా నరేణఆనన్యచేతసా।
ప్రాపయామ్యాత్మనాత్మానం నిర్ధూతాఖిలకల్మషమ్ ।। 44 ।।

44. - - - - - - - - - - - -

ఇతి {17}శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే {18}ఉపాయప్రకారవివరణం నామ షోడశోఽధ్యాయః

{17. శ్రీపఞ్చరాత్ర A.; శ్రీపాఞ్చరాత్రే సారే I. }

{18. వేదాన్తార్థప్రకాశో E.; F. omits the title. }

********ఇతి షోడశోఽధ్యాయః********

సప్తదశోఽధ్యాయః - 17

శక్రః---

నమస్తే కమలావాసే జనన్యై సర్వదేహినామ్।
గృహిణ్యై పద్మనాభస్య నమస్తే సరసీరుహే ।। 1 ।।

1. - - - - - - - - - - - - -

ఉపాయాస్తే త్రయః పూర్వే కథితా అవధారితాః।

వ్యాచక్ష్వామ్బ చతుర్థం {1}తముపాయం పరమమ్బుజే ।। 2 ।।

2. - - - - - - - - - - - - - -

{1. త్వమ్ E. I. }

శ్రీః---

ఏకో నారాయణో దేవో వాసుదేవః సనాతనః।

చాతురాత్మ్యం పరం బ్రహ్మ సచ్చిదానన్దమవ్రణమ్ ।। 3 ।।

3. - - - - - - - - - - - - -

ఏకాహం పరమా శక్తిస్తస్య దేవీ సనాతనీ।

కరోమి సకలం కృత్యం సర్వభావానుగామినీ ।। 4 ।।

4. - - - - - - - - - - - - -

{2}శాన్తానన్తచిదానన్దం యద్ బ్రహ్మ పరమం ధ్రువమ్।

మహావిభూతిసంస్థానం సర్వతః సమతాం గతమ్ ।। 5 ।।

5. మహావిభూతిః నిత్యవిభూతిః। "త్రిపాదస్యామృతం దివి" ఇత్యుక్తరీత్యా లీలావిభూత్యపేక్షయా తస్యా మహత్త్వాత్ మహావిభూతిత్వమ్।

{2. శాన్తానన్ద A. B. G. }

తస్య శక్తిరహం బ్రాహ్మీ శాన్తానన్దచిదాత్మికా।

మహావిభూతిరనఘా సర్వతః సమతాం గతా ।। 6 ।।

6. - - - - - - - - - - - -

ఆశ్వాసనాయ జీవానాం యత్తన్మూర్తీకృతం మహః।
నారాయణః పరం బ్రహ్మ దివ్యం నయననన్దనమ్ ।। 7 ।।

7. - - - - - - - - - - - -

తదా మూర్తిమతీ సాహం శక్తిర్నారాయణీ పరా।
సమా సమవిభక్తాఙ్గా సర్వావయవసున్దరీ ।। 8 ।।

8. - - - - - - - - - - -

తయోర్నౌ పరమం వ్యోమ నిర్దుఃఖం {3}పదముత్తమమ్।
షాడ్గుణ్యప్రసరో దివియః స్వాచ్ఛన్ద్యాద్దేశతాం గతః ।। 9 ।।

9. మదీయేచ్ఛయా షాడ్గుణ్యప్రసర ఏవాప్రాకృతదివ్యదేశతాం ప్రాప్త ఇత్యర్థః।

{3. సుఖం ।. }

స్వకర్మనిరతైః సిద్ధైర్వేదవేదాన్తపారగైః।
అనేకజన్మసంతాననిఃశేషితకషాయకైః ।। 10 ।।

10. - - - - - - - - - - -

క్లేశేన మహతా సిద్ధైరన్తరాయాతిగైః క్రమాత్।
సంఖ్యావిధివిధానజ్ఞైః సాంఖ్యైః సంఖ్యానపారగైః ।। 11 ।।

11. - - - - - - - - - - - - -

ప్రత్యాహృతేన్ద్రియగ్రామైర్ధారణాధ్యానశాలిభిః।
యోగైః{4} సమాహితైః శశ్వత్క్లేశేన యదవాప్యతే ।। 12 ।।

12. - - - - - - - - - - - - - -

{4. యోగైః A. B. I. }

అచ్ఛిద్రాః పఞ్చకాలజ్ఞాః పఞ్చయజ్ఞవిచక్షణాః।

పూర్ణే వర్షశతే ధీరాః ప్రాప్నువన్తి యదఞ్జసా ।। 13 ।।

13. అచ్ఛిద్రాః; భగవదననుభవరూపచ్ఛిద్రరహితాః। యథోక్తమ్---"యన్ముహూర్తం క్షణం వాపి వాసుదేవో న చిన్త్యతే। సా హానిస్తన్మహచ్ఛిద్రం సా భ్రాన్తిః సా చ విక్రియా।।" ఇతి। అభిగమనోపాదానేజ్యాస్వాధ్యాయయోగాఖ్యాః పఞ్చ కాలాః।

యత్తత్పురాణమాకాశం సర్వస్మాత్ పరమం ధ్రువమ్।

యత్పదం ప్రాప్య తత్త్వజ్ఞా ముచన్తే సర్వబన్ధనైః ।। 14 ।।

14. - - - - - - - - - - - - -

సూర్యకోటిప్రతీకాశాః పూర్ణేన్ద్వయుతసంనిభాః।

యస్మిన్ పదే విరాజన్తే ముక్తాః సంసారబన్ధనైః ।। 15 ।।

15. - - - - - - - - - - - - - -

ఇన్ద్రియచ్ఛిద్రవిధురా ద్యోతమానాశ్చ సర్వతః।

అనిష్యన్దా అనాహారాః షాడ్గుణ్యతనవోఽమలాః{5} ।। 16 ।।

16. - - - - - - - - - - - - - - -

{5. సహితామలాః A. B. C. }

ఏకాన్తినో మహాభాగా యత్ర పశ్యన్తి నౌ సదా।

క్షపయిత్వాధికారాన్ స్వాన్ శశ్వత్కాలేన భూయసా ।। 17 ।।

17. క్షపయిత్వేతి। అత్ర "యావదధికారమవస్థితిరాధికారికాణామ్" ఇతి శారీరకసూత్రం తదుపబృంహణాని వచనాని చానుసంధేయాని।

{6}వేధసో యత్ర మోదన్తే శంకరాః సపురందరాః।

సూరయో నిత్యసంసిద్ధాః{7} సర్వదా{8} సర్వదర్శినః ।। 18 ।।

18. - - - - - - - - - - - - - - -

{6. వసవో A. B. F. }

{7. సంబన్ధాః D. }

{8. సర్వజ్ఞాః A. B. C. F. }

వైష్ణవం పరమం రూపం సాక్షాత్కుర్వన్తి యత్ర తే।

అష్టాక్షరైకసక్తానాం ద్విషట్కార్ణరతాత్మనామ్ ।। 19 ।।

19. అష్టాక్షరః నారాయణాష్టాక్షరమన్త్రః। ద్విషట్కార్ణః వాసుదేవద్వాదశాక్షరమన్త్రః।

షడక్షరప్రసక్తానాం ప్రణవాసక్తచేతసామ్।

జితంతాసక్తచిత్తానాం తారికానిరతాత్మనామ్ ।। 20 ।।

20. షఢక్షరః శ్రీవిష్ణుషడక్షరమన్త్రః। జితంతా "జితతే పుణ్డరీకాక్ష" ఇత్యాదిశ్లోకరూపమన్త్రః। అస్య మహి మాదికమహిర్బుధ్న్యసంహితాయాముక్తం వేదితవ్యమ్। తారికా హ్రీంమన్త్రః।

అనుతారాప్రసక్తానాం యత్ పదం విమలాత్మనామ్।

అనన్తవిహగేశానవిష్వక్సేనాదయోఽమలాః ।। 21 ।।

21. అనుతారా శ్రీంమన్త్రః।

మదాజ్ఞాకారిణో యత్ర మోదన్తే సకలేశ్వరాః।

తత్ర దివ్యవపుః శ్రీమాన్ దేవదేవో జనార్దనః ।। 22 ।।

22. - - - - - - - - - - - -

అనన్తభోగపర్యఙ్కే నిషణ్ణః {9}సుసుఖోజ్జ్వలే।

విజ్ఞానైశ్వర్యవీర్యస్థైః శక్తితేజోబలోల్బణైః ।। 23 ।।

23. - - - - - - - - - - - -

{9. ససుఖో B. }

ఆయుధైర్భూషణైర్దివ్యైరద్భుతైః సమలంకృతః।

పఞ్చాత్మనా సుపర్ణేన పక్షిరాజేన సేవితః ।। 24 ।।

24.పఞ్చాత్మనా పఞ్చోపనిషన్మన్త్రస్వరూపేణ।

సారూప్యమేయుషా{10} సాక్షాచ్ఛ్రీవత్సకృతలక్ష్మణా।

సేనాన్యా సేవితః సమ్యగ్విష్వక్సేనేన దీప్యతా{11} ।। 25 ।।

25. సారూప్యం శఙ్ఖచక్రాదినా భగవత్సారూప్యమ్। తదేవాహ---శ్రీవత్సేతి। ఇదం చ విశేషణద్వయం సేనాన్యేత్యనేనాన్వేతి।

{10. ఈయుషా A. C. D. F. }

{11. దీవ్యతా E. F. }

క్షేమాయ సర్వలోకానామాధ్యానాయ మనీషిణామ్।

ముక్తయేఽఖిలబన్ధానాం రూపదానాయ యోగినామ్ ।। 26 ।।

26. - - - - - - - - - - - - -

ఆస్తే నారాయణః శ్రీమాన్ వాసుదేవః సనాతనః।

సుకుమారో యువా దేవః శ్రీవత్సకృతలక్షణః ।। 27 ।।

27. - - - - - - - - - - -

చతుర్భుజో విశాలాక్షః కిరీటీ కౌస్తుభం వహన్।

హారనూపురకేయూరకాఞ్చీపీతామ్బరోజ్జ్వలః ।। 28 ।।

28. - - - - - - - - - - - -

వనమాలాం దధద్దివ్యాం పఞ్చశక్తిమయీం పరామ్।

సర్వావయవసంపన్నః{12} సర్వావయవసున్దరః ।। 29 ।।

29. సృష్టిస్థితిసంహారనిగ్రహానుగ్రహాః పఞ్చ శక్యః।

{12. సంపూర్ణః E. }

{13}రాజరాజోఽఖిలస్యాస్య విశ్వస్య పరమేశ్వరః।

కాన్తస్య తస్య దేవస్య విష్ణోః సద్గుణశాలినః ।। 30 ।।

30. - - - - - - - - - - - - - -

{13. రామో రాజా B. G. }

దయితాహం సదా దేవీ జ్ఞానానన్దమయీ పరా।

అనవద్యానవద్యాఙ్గీ నిత్యం తద్ధర్మధర్మిణీ ।। 31 ।।

31. - - - - - - - - - - - -

ఈశ్వరీ సర్వభూతానాం పద్మాక్షీ పద్మమాలినీ।

శక్తిభిః సేవితా నిత్యం సృష్టిస్థిత్యాదిభిః పరా ।। 32 ।।

32. ఈశ్వరీతి। ఈష్టే ఇత్యర్థే కర్తరి ఔణాదికో వరట్ ప్రత్యయః।

ద్వాత్రింశతా సహస్రేణ సృష్టిశక్తిభిరావృతా।

{14}వృతా తద్ద్విగుణాభిశ్చ దివ్యాభిః స్థితిశక్తిభిః ।। 33 ।।

33. - - - - - - - - - - - - - -

{14. B. omits this line. }

తతశ్చ ద్విగుణాభిశ్చ పూర్ణా సంహృతిశక్తిభిః।
నాయికా సర్వశక్తీనాం సర్వలోకమహేశ్వరీ ।। 34 ।।

34. - - - - - - - - - - - -

మహిషీ దేవదేవస్య సర్వకామదుఘా విభోః।
తుల్యా గుణవయోరూపైర్మనఃప్రమథనీ{15} హరేః ।। 35 ।।

35. - - - - - - - - - - - - -

{15. ప్రమథనే A. B. F. }

త్రైస్త్రైరనుగుణైర్భావైరహం దేవస్య శార్ఙ్గిణః।
కరోమి సకలం కృత్యం నిత్యం తద్ధర్మధర్మిణీ ।। 36 ।।

36. - - - - - - - - - - - - -

సాహమఙ్కే స్థితా{16} విష్ణోర్దేవదేవస్య శార్ఙ్గిణః।
లాలితా తేన చాత్యన్తం సామరస్యముపేయుషీ ।। 37 ।।

37. - - - - - - - - - - - -

{16. అఙ్కస్థితా A. C. D. F. G. }

కదాచిత్ సర్వదర్శిన్యాః కృపా మే స్వయముద్గతా।
క్లిశ్యతః ప్రాణినో దృష్ట్వా సంసారజ్వలనోదరే ।। 38 ।।

38. - - - - - - - - - - - - - -

కథం న్విమే{17} భవిష్యన్తి {18}దుఃఖోత్తీర్ణాః సుఖోత్తరాః।
{19}సంసారపరసీమానమాప్రుయుర్మాం కథం న్వితి{20} ।। 39 ।।

39. - - - - - - - - - - - - - -

{17. త్విమే A. B. C. F. }

{18. దుఃఖాత్ E. }

{19. B. omits 4 lines from here. }

{20. త్వితి A. }

సాహమన్తః కృపావిష్టా{21} దేవదేవమచూచుదమ్।
భగవన్ దేవదేవేశ లోకనాథ మమ ప్రియ ।। 40 ।।

40. - - - - - - - - - - - -

{21. జుష్టా E. I. }

సర్వాదే సర్వమధ్యాన్త సర్వ సర్వోత్తరాచ్యుత।
గోవిన్ద పుణ్డరీకాక్ష పురాణ పురుషోత్తమ{22} ।। 41 ।।

41. - - - - - - - - - - - - - -

{22. పురుషేస్వర E. I. }

దుస్తరాపారసంసారసాగరోత్తారకారణ।
వ్యక్తావ్యక్తజ్ఞకాలాఖ్యక్లృప్తభావచతుష్టయ ।। 42 ।।

42. - - - - - - - - - - - -

వాసుదేవ జగన్నాథ సంకర్షణ జగత్ప్రభో।
ప్రద్యుమ్న {23}సుభగ శ్రీమన్ననిరుద్ధాపరాజిత ।। 43 ।।

43. - - - - - - - - - - - - -

{23. సర్వగ E. I. }

నానావిభవసంస్థాన నానావిభవభాజన{24}।
దివ్యశాన్తోదితానన్దషాడ్గుణ్యోదయవిగ్రహ ।। 44 ।।

44. - - - - - - - - - - - -

{24. భావన A. B. F. G. }

స్ఫురత్కిరీటకేయూరహారనూపురకౌస్తుభ।
పీతామ్బర మహోదార పుణ్డరీకనిభేక్షణ ।। 45 ।।

45. - - - - - - - - - - -

చతుర్మూర్తే చతుర్వ్యూహ శరదిన్దీవరద్యుతే।
అభిరామశరీరేశ నారాయణ జగన్మయ ।। 46 ।।

46. - - - - - - - - - - -

అమీ హి ప్రాణినః సర్వే నిమగ్నాః క్లేశసాగరే।

ఉత్తారం ప్రాణినామస్మాత్కథం చిన్తయసి ప్రభో ।। 47 ।।

47. - - - - - - - - - - - - - -

ఇత్యుక్తో దేవదేవేశః స్మయమానోఽబ్రవీదిదమ్।

అరవిన్దాసనే దేవి పద్మగర్భే సరోరుహే ।। 48 ।।

48. - - - - - - - - - - - -

ఉత్తారహేతవోఽమీషాముపాయా విహితా మయా।

కర్మ సాంఖ్యం తథా యోగ ఇతి శాస్త్రవ్యపాశ్రయాః ।। 49 ।।

49. - - - - - - - - - - - - - - -

ప్రత్యవోచమహం దేవమిత్యుక్త్వా పురుషోత్తమమ్।

దేవదేవ న తే శక్యాః కర్తుం కాలేన గచ్ఛతా ।। 50 ।।

50. - - - - - - - - - - - - - - -

కాలో హి కలయన్నేవ{25} స్వతన్త్రో భవదాత్మకః।

జ్ఞానం సత్త్వం బలం చైషామాయుశ్చ వినికృన్తతి{26} ।। 51 ।।

51. - - - - - - - - - - - - - - -

{25. ఏకః D. }

{26. పరికృన్తతి B.; ఆయుశ్చాపి నికృన్తతి E. }

అన్తఃకరణసంస్థా హి వాసనా వివిధాత్మికాః।

తత్తత్కాలవశం ప్రాప్య యాతయన్తి శరీరిణః{27} ।। 52 ।।

52. - - - - - - - - - - - - - -

{27. శరీరిణామ్ B. }

ఉదాసీనో భవానేవం ప్రాణినాం కర్మ కుర్వతామ్ ।
{28}తత్తత్కాలానుకూలాని తత్ఫలాని ప్రయచ్ఛతి ।। 53 ।।

53. - - - - - - - - - - - - - -

{28. తత్తద్దశా E. }

యేన త్వం బత సంరబ్ధః ప్రాణినః పాలయిష్యసి ।
ప్రబ్రూహి తముపాయం మే ప్రణతాయై జనార్దన ।। 54 ।।

54. - - - - - - - - - - -

ఇత్యుక్తః ప్రత్యువాచేదం భగవానుత్స్మయన్నివ ।
సరోరుహే విజానీషే సర్వమేవాత్మనో గతమ్ ।। 55 ।।

55. - - - - - - - - - - - -

మాం తు జిజ్ఞాససే దేవి తథాపి శృణు భామిని ।
{29}ఉపాయాశ్చాప్యపాయాశ్చ శాస్త్రీయా నిర్మితా మయా ।। 56 ।।

56. ఉపాయాః పుణ్యసంపాదకాః జ్యోతిష్టోమాదయః । అపాయాః పాపసంపాదకాః పరహింసాదయః ।

{29. అపాయాశ్చాప్యపాయాస్చ E. }

విహితా య ఉపాయాస్తే నిషిద్ధాశ్చేతరే మతాః।

అధో నయన్త్యపాయాస్తం య {30}ఏనాననువర్తతే ।। 57 ।।

57. - - - - - - - - - - - - -

{30. ఏతాన్ A. B. F. }

ఊర్ధ్వం నయన్త్యుపాయాస్తం య {31}ఏనాననువర్తతే।

ఉపాయాపాయసంత్యాగీ{32} మధ్యమాం వృత్తిమాశ్రితః ।। 58 ।।

58. సంత్యాగీతి। పుణ్యపాపసంపాదకాని కామ్యనిషిద్ధాని పరిత్యజ్య నిత్యనైమిత్తికక్రియాపర ఇత్యర్థః।

{31. ఏతాన్ A. C. }

{32. సంత్యాగాత్ D. }

మామేకం శరణం ప్రాప్య మామేవాన్తే సమశ్నుతే।

షడఙ్గం తముపాయం చ శృణు మే పద్మసంభవే ।। 59 ।।

59. మామేకమ్; మామేవేత్యర్థః। ఏకశబ్దోఽవధారణార్థః సన్ అన్యయోగవ్యవచ్ఛేదే వర్తతే। అత్రేదం బోధ్యమ్---శరణవరణాత్ పూర్వం మధ్యమవృత్త్యాశ్రయణం భవతు వా, మా వా। అస్తి చేత్, శరణవరణే త్వరాముపజనయతి। న చేత్, విలమ్బః। శరణవరణానన్తరం తు యావజ్జీవం మధ్యమవృత్త్యాశ్రయణమవశ్యం కర్తవ్యమ్। న చేత్ విలమ్బేన ఫలం స్యాత్। పూర్వకృతాని తు కర్మాణి న్యాసబలాదేవ నశ్యన్తి। పశ్చాత్ కృతాని తు ప్రామాదికాని న శ్లిష్యన్తి। బుద్ధిపూర్వకృతాన్యపి ప్రాయశ్చిత్తాపనోద్యాని భవన్తి। అతః చాన్ద్రాయణాదిప్రాయశ్చిత్తపరిహరణాయ మధ్యమవృత్త్యాశ్రణమావశ్యకం విధీయత ఇతి।

ఆనుకూల్యస్య సంకల్పః ప్రాతికూల్యస్య వర్జనమ్।

రక్షిష్యతీతి విశ్వాసో గోప్తృత్వవరణం తథా ।। 60 ।।

60. - - - - - - - - - - - -

ఆత్మనిక్షేపకార్పణ్యే షడ్విధా శరణాగతిః।

ఏవం మాం శరణం ప్రాప్య వీతశోకభయక్లమః ।। 61 ।।

61. - - - - - - - - - - - -

నిరారమ్భో నిరాశీశ్చ{33} నిర్మమో నిరహంకృతిః।

మామేవ శరణం ప్రాప్య తరేత్ సంసారసాగరమ్ ।। 62 ।।

62. - - - - - - - - - - - -

{33. నిరాశీ చ A. D. E. }

{34}సత్కర్మనిరతాః శుద్ధాః సాంఖ్యయోగవిదస్తథా{35}।

నార్హన్తి శరణస్థస్య కలాం కోటితమీమపి ।। 63 ।।

63. సత్కర్మనిరతాః; కర్మయోగనిష్ఠాః। సాంఖ్యవిదః; జ్ఞానయోగినః। యోగవిదః; భక్తియోగినః।

{34. స్వకర్మ C.; షట్కర్మ G. }

{35. విదశ్చ యే E. }

ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా దేవదేవస్య శార్ఙ్గిణః।

ప్రీతాహమభవం శక్ర తదిదం వర్ణితం తవ ।। 64 ।।

64. - - - - - - - - - - -

శక్రః---

{36}దేవప్రియే మహాదేవి నమస్తే పఙ్కజాసనే।

ఆనుకూల్యాదికం భావం మమ వ్యాచక్ష్వ విస్తరాత్ ।। 65 ।।

65. - - - - - - - - - - - - - -

శ్రీః---

ఆనుకూల్యమితి ప్రోక్తం సర్వభూతానుకూలతా।

అన్తః స్థితాహం సర్వేషాం భావానామితి నిశ్చయాత్ ।। 66 ।।

66. ఆనుకూల్యసంకల్పో న కేవలమావయోర్విషయే। కింతు అస్మచ్చేషభూతేషు సర్వేష్వపి భూతేష్విత్యాహ---సర్వేతి।

మయీవ సర్వభూతేషు హ్యానుకూల్యం సమాచరేత్।

తథైవ ప్రాతికూల్యం చ భూతేషు పరివర్జయేత్ ।। 67 ।।

67. - - - - - - - - - - - -

త్యాగో గర్వస్య కార్పణ్యం శ్రుతశీలాదిజన్మనః।

అఙ్గసామగ్ర్యసంపత్తేరశక్తేరపి కర్మణఆమ్ ।। 68 ।।

68. - - - - - - - - - - - -

అధికారస్య చాసిద్ధేర్దేశకాలగుణక్షయాత్।

ఉపాయా నైవ సిద్యన్తి హ్యపాయా బహులాస్తథా ।। 69 ।।

69. - - - - - - - - - - - -

ఇతి యా గర్వహానిస్తద్దైన్యం కార్పణ్యముచ్యతే।

శక్తేః సూపసదత్వాచ్చ కృపాయోగాచ్చ శాశ్వతాత్ ।। 70 ।।

70. - - - - - - - - - - - - -

ఈశేశితవ్యసంబన్ధాదనిదంప్రథమాదపి।
రక్షిష్యత్యనుకూలాన్న ఇతి యా సుదృఢా మతిః ।। 71 ।।

71. - - - - - - - - - - - -

స విశ్వాసో భవేచ్చక్ర సర్వదుష్కృతనాశనః।
కరుణావానపి వ్యక్తం శక్తః స్వామ్యపి దేహినామ్ ।। 72 ।।

72. - - - - - - - - - - - - -

అప్రార్థితో న గోపాయేదితి తత్రార్థనామతిః।
గోపాయితా భవేత్యేవం గోప్తృత్వవరణం స్మృతమ్ ।। 73 ।।

73. - - - - - - - - - - - -

తేన సంరక్ష్యమాణస్య ఫలే స్వామ్యవియుక్తతా।
కేశవార్పణపర్యన్తా హ్యాత్మనిక్షేప ఉచ్యతే ।। 74 ।।

74. - - - - - - - - - - - -

నిక్షేపాపరపర్యాయో న్యాసః పఞ్చాఙ్గసంయుతః।
సంన్యాసస్త్యాగ ఇత్యుక్తః శరణాగతిరిత్యపి ।। 75 ।।

75. - - - - - - - - - - - -

ఉపాయోఽయం చతుర్థస్తే ప్రోక్తః శీఘ్రఫలప్రదః।
అస్మిన్ హి వర్తమానానాం విధౌ విప్రనిషేవితే ।। 76 ।।

76. - - - - - - - - - - - -

పూర్వే త్రయ ఉపాయాస్తే భవేయురమనోహరాః।

ఆనుకూల్యేతరాభ్యాం చ వినివృత్తిరపాయతః ।। 77 ।।

77. - - - - - - - - - - - -

కార్పణ్యేనాప్యుపాయానాం వినివృత్తిరిహోదితా{37}।

రక్షిష్యతీతి విశ్వాసాదభీష్టోపాయకల్పనమ్{38} ।। 78 ।।

78. - - - - - - - - - - - - - -

{37. ఇహేరితా E. I. }

{38. రక్షణోపాయకల్పనమ్ A. G. }

గోప్తృత్వవరణం నామ స్వాభిప్రాయనివేదనమ్।

సర్వజ్ఞోఽపి హి విశ్వేశః సదా కారుణికోఽపి సన్ ।। 79 ।।

79. శరణ్యస్య సర్వజ్ఞత్వాత్ కరుణాకరత్వాచ్చ స్వయమేవార్తాన్ రక్షిష్యతీత్యాశఙ్క్యాహ--- సర్వజ్ఞోఽపీతి। సంసారతన్త్రవాహిత్వం నామ లీలావిభూతినిర్వహణమ్। వ్యాజానపేక్షరక్షణే సుకృద్దుష్కృతాసాధారణ్యేన సర్వరక్షణప్రసక్తౌ ధర్మాధర్మకృత్యాకృత్యన్యాయాన్యాయసంకరప్రసఙ్గః। స్వేచ్ఛయా కాంశ్చిదేవ రక్షన్ అన్యాన్ న రక్షతి చేత్ "సమోఽహం సర్వభూతేషు" ఇత్యుద్ఘోషయతస్తస్య వైషమ్యనైర్ఘృణ్యప్రసఙ్గ ఇతి భావః।

సంసారతన్త్రవాహిత్వాద్రక్షాపేక్షాం ప్రతీక్షతే।

ఆత్మాత్మీయభరన్యాసో హ్యాత్మనిక్షేప ఉచ్యతే ।। 80 ।।

80. - - - - - - - - - - - - -

హింసాస్తేయాదయః శాస్త్రైరపాయత్వేన దర్శితాః।

కర్మసాంఖ్యాదయః శాస్త్రైరుపాయత్వేన దర్శితాః ।। 81 ।।

81. - - - - - - - - - - - -

అపాయోపాయసంత్యాగీ {39}మధ్యమాం స్థితిమాస్థితః।
రక్షిష్యతీతి నిశ్చిత్య నిక్షిప్తస్వస్వగోచరః ।। 82 ।।

82. - - - - - - - - - - - -

{39. మాధ్యమీం A. C. F. G. }

బుధ్యేత దేవదేవేశం{40} గోప్తారం పురుషోత్తమమ్।
శక్రః---

ఉపాయాపాయయోర్మధ్యే కీదృశీ స్థితిరమ్బికే ।। 83 ।।

83. - - - - - - - - - - - -

{40. దేవదేవం తం E. I. }

అపాయోపాయతామేవ క్రియా సర్వావలమ్బతే।
స్వీకారే{41} వ్యతిరికే{42} చ నిషేధవిధిశాస్త్రయోః ।। 84 ।।

84. నిషిద్ధస్వీకారే విహితాస్వీకారే చాపాయః। విహితస్వీకారే నిషిద్ధాస్వీకారే చోపాయః।

{41. స్వీకారః E. }

{42. వ్యతిరేకః E. }

దృశ్యతే కర్మణో వ్యక్తమపాయోపాయరూపతా।
శ్రీః---

త్రివిధాం పశ్య దేవేశ కర్మణో గహనాం గతిమ్ ।। 85 ।।

85. - - - - - - - - - - - -

నిషేధవిధిశాస్త్రేభ్యస్తాం విధాం చ నిబోధ మే।

అనర్థసాధనం కించిత్కించిచ్చాప్యర్థసాధనమ్ ।। 86 ।।

86. హింసాది అనర్థసాధనమ్। జ్యోతిష్టోమాది స్వర్గాద్యర్థసాధనమ్। ప్రాయశ్చిత్తాది అనర్థపరిహారకమ్।

అనర్థపరిహారం{43} చ {44}కించిత్ కర్మోపదిశ్యతే।

త్రైరాశ్యం కర్మణామేవం విజ్ఞేయం శాస్త్రచక్షుషా ।। 87 ।।

87. - - - - - - - - - - -

{43. పరిహారాయ E. I. }

{44. కించిద్ధర్మోఽపి E. }

అపాయోపాయసంజ్ఞౌ తు పూర్వరాశీ పరిత్యజేత్।

{45}తృతీయో ద్వివిధో రాశిరనర్థపరిహారకః ।। 88 ।।

88. అనర్థపరిహారకం తృతీయం ద్వివిధమ్---చాన్ద్రాయణాది ప్రాయశ్చిత్తమ్ ఉత్పన్నానర్థనాశకమ్। నిత్యనైమిత్తికాది భావ్యనర్థపరిహారకమితి।

{45. In F. the chapter ends with thsi verse. }

ప్రాయశ్చిత్తాత్మకః కశ్చిదుత్పన్నానర్థనాశనః।

తమంశం నైవ కుర్వీత మనీషీ పూర్వరాశివత్ ।। 89 ।।

89. తృతీయే ప్రథమాం విధామాహ---ప్రాయస్చిత్తేతి।

క్రియమాణం న కస్మైచిద్యదర్థాయ ప్రకల్పతే।

అక్రియావదనర్థాయ {46}తత్తు కర్మ సమాచరేత్ ।। 90 ।।

90. తృతీయే ద్వితీయాం విధామాహ---క్రియమాణేత్యాది। నిత్యనైమిత్తికరూపమిత్యర్థః।

{46. కర్మ తత్తు E. I. }

ఏషా {47}సా వైదికీ నిష్ఠా హ్యుపాయాపాయమధ్యమా।

అస్యాం స్థితో జగన్నాథం ప్రపద్యేత జనార్దనమ్ ।। 91 ।।

91. - - - - - - - - - - - - -

{47. హి A. B. C. G. }

సకృదేవ హి శాస్త్రార్థః కృతోఽయం తారయేన్నరమ్।

ఉపాయాపాయసంయోగే నిష్ఠయా హీయతేఽనయా ।। 92 ।।

92. - - - - - - - - - - - -

అపాయసంప్లవే సద్యః ప్రాయశ్చిత్తం సమాచరేత్।

ప్రాయస్చిత్తిరియం సాత్ర యత్పునః శరణం శ్రయేత్{48} ।। 93 ।।

93. అపాయసంప్లవ ఇతి। బుద్ధిపూర్వాపరాధసంభవ ఇత్యర్థః।

{48. వ్రజేత్ B. C. G. }

ఉపాయానాముపాయత్వస్వీకారేఽప్యేతదేవ హి।

అవిప్లవాయ ధర్మాణాం పాలనాయ కులస్య చ ।। 94 ।।

94. జ్యోతిష్టోమాదీనాం మోక్షోపాయత్వస్వీకారేఽపి నిష్ఠాప్రచ్యుతిర్భవత్యేవ। తస్మాత్ తాని న కుర్వీత। అయమత్ర నిర్గలితార్థః---భక్తియోగనిష్ఠానాం తద్యోగమహిమ్నైవ ప్రపత్తియోగనిష్ఠానామపి ప్రపత్తిమహిమ్నైవ పూర్వతనాని సర్వాణ్యపి బుద్ధిపూర్వకాణ్యబుద్ధిపూర్వకాణి చ మోక్షవిరోధికర్మాణి సమూలనాశం నశ్యన్తి। ప్రపన్నానాం ప్రాయశః ప్రపత్తేరనన్తరం తాదృశాని కర్మాణి న సంభవన్త్యేవ।

కదాచిజ్ఞాతాన్యప్యబుద్ధిపూర్వకాణి అశ్లిష్టాని భవన్తి। బుద్ధిపూర్వకాణి తు పునః ప్రపదనేన నశ్యన్తి। అకృతపునఃప్రపదనానాం తు స్వల్పదణ్డేన తదోృగాత్తన్నాశః। ప్రారబ్ధకర్మాణ్యపి ప్రపన్నస్యార్తితారతమ్యేన సద్యో వా తద్దేహావసానే వా నశ్యన్తి। భక్తియోగాత్ న్యాసయోగస్యాయం మహిమాతిశయః---భక్తియోగః ప్రారబ్ధకర్మాణి నాపోహయితుమలమ్। న్యాసయోగస్తు ప్రారబ్ధకర్మాణ్యప్యపోహయితుమలమ్। యద్యార్త్యతిశయాత్ ప్రపత్తికాలే సద్యస్తన్నాశోఽపి ప్రార్థితః, తదా సద్య ఏవ తాని నస్యన్తి। యది తద్దేహావసనే ప్రార్థితః, తదా తద్దేహావసాన ఏవ నశ్యన్తి। న తు భక్తియోగనిష్ఠానామివ తదోృగార్థదేహాన్తరాపాదకాని। తథా చాహుః---"సాధ్యభక్తిస్తు సా హన్త్రీ ప్రారబ్ధస్యాపి భూయసీ" ఇతి। కించ వైదికాని కామ్యకర్మాణి నిష్కామనయా భక్తియోగాఙ్గతయానుష్ఠాతుమభ్యనుజ్ఞాయన్తే। ప్రపన్నానాం తు నిష్కామనయాపి తేషామనుష్ఠానం స్వరూపవిరుద్ధమితి।

సంగ్రహాయ చ లోకస్య మర్యాదాస్థాపనాయ చ।

ప్రియాయ మమ విష్ణోశ్చ దేవదేవస్య శార్ఙ్గిణః ।। 95 ।।

95. - - - - - - - - - - - - -

మనీషీ వైదికాచారం మనసాపి న లఙ్ఘయేత్।

యథా హి వల్లభో రాజ్ఞో నదీం రాజ్ఞా ప్రవర్తితామ్ ।। 96 ।।

96. - - - - - - - - - - - - - -

లోకోపయోగినీం రమ్యాం బహుసస్యవివర్ధినీమ్।

లఙ్ఘయఇష్కూలమారోహేదనపేక్షోఽపి తాం ప్రతి ।। 97 ।।

97. - - - - - - - - - - -

ఏవం విలఙ్ఘయన్ మర్త్యో మర్యాదాం వేదనిర్మితామ్।

ప్రియోఽపి న ప్రియోఽసౌ మే మదాజ్ఞావ్యతివర్తనాత్ ।। 98 ।।

98. అయం భావః---నిత్యనైమిత్తికకర్మాణి న సర్వథా ఫలరహితాని। కింతు ప్రత్యవాయోత్పత్తినిరోధఫలాని। ఆనుషఙ్గికమపి హి ప్రాజాపత్యాదిలోకప్రాప్తిరూపఫలం స్మర్యతే। తత్ర వినియోగపృథక్త్వాత్ ప్రత్యవాయోత్పత్తినిరోధఫలకాని తాన్యాద్రియన్తే। ప్రత్యవాయశ్చ భగవన్నిగ్రహ ఏవ। ఏవంచ భగవన్నిగ్రహోత్పత్తినిరోధాయ తాని క్రియన్త

ఇతి న సర్వాత్మనా నిరర్థకానీతి। అతః "ప్రయోజనమనుద్దిశ్య న మన్దోఽపి ప్రవర్తతే" ఇతి చోద్యస్య నావకాశః।

ఉపాయత్వగ్రహం తత్ర {49}వర్జయన్ మనసా సుధీః।

చతుర్థమాశ్రయన్నేవముపాయం శరణాశ్రయమ్ ।। 99 ।।

99. - - - - - - - - - -

{49. వర్జయేత్ A. B. C. G. }

అతీత్య సకలం క్లేశం సంవిశత్యమలం పదమ్।

అపాయోపాయనిర్ముక్తాం మధ్యమాం {50}స్థితిమాస్థితా ।। 100 ।।

100. - - - - - - - - - - - - - -

{50. వృత్తిమ్ E. }

శరణాగతిరగ్ర్యైషా సంసారార్ణవతారిణీ।

ఇదం శరణమజ్ఞానామిదమేవ విజానతామ్ ।। 101 ।।

101. - - - - - - - - - - -

ఇదం తితీర్షతాం పారమిదమానన్త్యమిచ్ఛతామ్।

{51}ప్రాయశ్చిత్తప్రసఙ్గే తు సర్వపాపసముద్భవే ।। 102 ।।

102. - - - - - - - - - - - - -

{51. ప్రాయశ్చిత్తి E. }

మామేకాం దేవదేవస్య మహిషీం శరణం {52}శ్రయేత్।

{53}ఉపాయాద్విరతః శశ్వన్మాం చైవ{54} శరణం వ్రజేత్ ।। 103 ।।

103. - - - - - - - - - - - - - - - -

{52. వ్రజేత్ B. E. G. }

{53. అపాయాత్ B. E. }

{54. చాపి A. C. }

తనూకృత్యాఖిలం పాపం మాం చాప్నోతి నరః శనైః।

అథోపాయప్రసక్తశ్చ భుక్త్వా భోగానవామయాన్{55} ।। 104 ।।

104. - - - - - - - - - - - - - -

{55. అమానవాన్ A. B. C. }

అన్తే విరక్తిమాసాద్య విశతే పరమం పదమ్।

ఉపాయః సుకరః సోఽయం దుష్కరస్చ మతో మమ ।। 105 ।।

105. నను చిరకాలసాధ్యస్య భక్తియోగస్య క్షణకాలసాధ్యస్య న్యాసయోగస్య చ మోక్షాక్యతుల్యఫలత్వం న ఘటతే, గురులఘూపాయయోర్వికల్పాయోగాత్। తథా సతి ప్రేక్షావన్తః సర్వేఽపి లఘూపాయ ఏవ ప్రవర్తేరన్, న గురూపాయ ఇతి తద్విధేరననుష్ఠానలక్షణమప్రామాణ్యం స్యాదిత్యత్రాహ---ఉపాయః సుకర ఇతి। యద్యప్యయం న్యాసయోగః క్షణకాలకర్తవ్యత్వాత్ కర్మాద్యనఙ్గకత్వాచ్చ సుకర ఏవ, తథాప్యత్యన్తదుర్లభమహావిశ్వాసాద్యఙ్గాపేక్షత్వాత్ దురూహమధ్యమవృత్త్యాశ్రయత్వాచ్చ దుష్కర ఏవేతి భావః। అత్ర యద్యపి జ్ఞానశక్త్యాదిపౌష్కల్యతద్రాహిత్యాభ్యామధికారిభేదాత్ వ్యవస్థా సువచా, తథాపి `ఇదమేవ విజానతామ్' ఇత్యాదినా జ్ఞానాదిమతామపి న్యాసయోగవిధానాత్ సా రీతిర్నాదృతా।

శిష్టైర్నిషేవ్యతే సోఽయమకామహతచేతనైః।

అకామైశ్చ సకామైశ్చ తస్మాత్సిద్ధ్యర్థమాత్మనః ।। 106 ।।

106. - - - - - - - - - - - - - -

అర్చనీయా నరైః శశ్వన్మమ మన్త్రమయీ తనుః।
ప్రవిశ్య విధివద్దీక్షాం గురోర్లబ్ధ్వార్థసంపదః{56}।
మన్మయైరర్చయేన్మన్త్రైర్మామికాం మాన్త్రికీం{57} తనుమ్ ।। 107 ।।

107. - - - - - - - - - - - - - -

{56. సంపదమ్ E. I. }

{57. మమ మన్త్రమయీం E. I. }

ఇతి {58}శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే రహస్యోపాయప్రకాశో{59} నామ సప్తదశోఽధ్యాయః

{58. A. omits శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే. }

{59. ప్రసఙ్గో A. B. G. }

********ఇతి సప్తదశోఽధ్యాయః********

అష్టాదశోఽధ్యాయః - 18

శక్రః---

{1}నమస్తే పద్మనిలయే నమస్తే పద్మసంభవే।
విదితం వేదితవ్యం మే వేదాన్తేష్వపి దుర్లభమ్ ।। 1 ।।

1. - - - - - - - - - - - -

{1. F. omits this verse. }

బ్రూహి మన్త్రమయం మార్గమిదానీం విష్ణువల్లభే।
యం విజ్ఞాయార్చయేయం తే దివ్యాం మన్త్రమయీం తనుమ్ ।। 2 ।।

2. - - - - - - - - - - - - -

కుతో మన్త్రసముత్పత్తిః వ్క చ మన్త్రః {2}ప్రలీయతే।
మన్త్రస్య కిం ఫలం పద్మే కేన మధ్యే ప్రపూర్యతే ।। 3 ।।

3. - - - - - - - - - - - - -

{2. విలీయతే B. }

కియత్యశ్చ {3}విధా అస్య పరిమాణం కియత్ కిల।
క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞభావశ్చ కీదృశః పరమోఽమ్బుజే ।। 4 ।।

4. - - - - - - - - - - -

{3. విధాస్తస్య B. G. I. }

మన్త్రశ్చ కేన సంగ్రాహ్య ఉపదేష్టా చ కీదృశః।

ఉపాసనప్రకారశ్చ కథమస్యాబ్జసంభవే ।। 5 ।।

5. - - - - - - - - - - -

ఉపాసనోపయోగీ చ యావానర్థోఽమ్బుజాసనే।

సిద్ధిసాధనయోగశ్చ ప్రత్యయాశ్చ తథా తథా ।। 6 ।।

6. - - - - - - - - - - - -

యోగః స్వాధ్యాయయోగశ్చ రక్షాయోగస్తథైవ చ।

{4}ప్రాయశ్చిత్తవిధిశ్చైవ {5}శ్రాద్ధకల్పస్తథైవ చ ।। 7 ।।

7. - - - - - - - - - - - - - -

{4. ప్రాయశ్చిత్తి A. F. G. }

{5. శ్రద్ధాకల్పః A. }

దీక్షాప్రతిష్ఠయోః కల్పో యన్త్రకల్పస్తథైవ చ।

ఏతచ్చ నిఖిలం యచ్చాప్యదృష్టముపయుజ్యతే{6} ।। 8 ।।

8. - - - - - - - - - - - - -

{6. ఉపపద్యతే B. }

ప్రబ్రూహి తదశేషేణ నమస్తే పద్మసంభవే।

తవైష శిరసా పాదౌ నతోఽస్మి కమలారుణౌ ।। 9 ।।

9. - - - - - - - - - - - -

శరణం చ ప్రపన్నోఽస్మి పఙ్కజే త్వమధీహి భో।

శ్రీః{7}---

ప్రశభారోఽయమతులస్త్వయోద్దిష్టః పురందర ।। 10 ।।

10. - - - - - - - - - - -

{7. శ్రీరువాచ ।. }

వాచ్యస్తే ప్రీతిసంయోగాచ్ఛృణు వక్ష్యామ్యశేషతః।

అహమిత్యేవ యః {8}పూర్ణః పురుషః పుష్కరేక్షణః ।। 11 ।।

11. - - - - - - - - - - - - -

{8. పూర్ణ B. G. I. }

స్వభావః సర్వభావానామభావానాం చ వాసవ।

ఇదంతయావలీఢం యత్ సదసజ్జగతి స్థితమ్ ।। 12 ।।

12. ఇదంతయేతి। ఇదమితి ప్రతీతివిషయతయేత్యర్థః। పరాక్త్వేనేతి యావత్। యుష్మదస్మత్ప్రత్యయగోచరత్వం హి క్రమేణ పరాక్త్వప్రత్యక్త్వయోర్లక్షణమామనన్తి।

తత్తల్లక్షణవన్తో యే తదహంత్వే విలీయతే।

విలీనేదంపదద్వీపః ప్రాప్తైకధ్యశ్చిదమ్బుధిః ।। 13 ।।

13. విలీనేత్యాది; ఇదంపదార్థభూతాః సర్వేఽపి అచిత్పదార్థాః; త ఏవ ద్వీపాః చిదమ్బుధౌ వాసుదేవే విలీయ తేన సహైకత్వం ప్రాప్తా ఇత్యర్థః।

నిస్తరఙ్గోదయోఽనన్తో వాసుదేవః ప్రకాశతే।

పూర్ణాహంతాస్మి తస్యైకా శక్తిరీశ్వరతామయీ ।। 14 ।।

14. - - - - - - - - - - - -

నిత్యోదితా సదానన్దా సర్వతః సమతాం గతా।

సర్వభావసముద్భూతిః సర్వప్రత్యక్షసంమతా ।। 15 ।।

15. నిత్యోదితేతి। ఉదయో ద్వివిధః---శాన్తోదయః నిత్యోదయశ్చేతి। అవతారావస్థాయామాద్యః। పరావస్థాయాం ద్వితీయః।

యా హ్యేషా ప్రతిభా తత్తత్పదార్థక్రమరూషితా{9}।

ఉద్ధృతేషు పదార్థేషు సాహమక్రమశాలినీ ।। 16 ।।

16. - - - - - - - - - - -

{9. రూపిణీ G. }

అవబోధాత్మికాయా మే యా ప్రత్యగవమర్శితా{10}।

సా స్ఫురత్తా మహానన్దా శబ్దబ్రహ్మేతి గీయతే ।। 17 ।।

17. ప్రత్యగవమర్శితా; అహంప్రత్యయగమ్యతా।

{10. అవమర్శినీ C. }

ప్రకాశానన్దసారాహం సర్వమన్త్రప్రసూః పరా।

శబ్దానాం జననీ శక్తిరుదయాస్తమయోజ్ఝితా ।। 18 ।।

18. - - - - - - - - - - - -

వ్యాపకం యత్పరం బ్రహ్మ నారాయణమనామయమ్।

శాన్తతా నామ యావస్థా సాహం శాన్తాఖిలప్రసూః ।। 19 ।।

19. - - - - - - - - - - - - -

తస్యా మే య ఉదేతి స్మ సిసృక్షాక్యోఽల్ప{11} ఉద్యమః।

స శబ్దార్థవిభేదేన శాన్త ఉన్మేష ఉచ్యతే ।। 20 ।।

20. - - - - - - - - - - - -

{11. అయమ్ B. }

శబ్దోదయపురస్కారః సర్వత్రార్థోదయ స్మృతః।

అర్థశబ్దప్రవృత్త్యాత్మా శబ్దస్య స్థూలతా హి సా ।। 21 ।।

21. శబ్దస్యోదయః ప్రథమమ్; అనన్తరమర్థస్యేతి తాన్త్రికసిద్ధాన్తః। శ్రుతావపి "నామరూపే వ్యాకరవాణి" ఇతి నామవ్యాకరణం పూర్వం, తతో రూపవ్యాకరణముక్తం వేదితవ్యమ్।

బోధోన్మేషః స్మృతః శబ్దః శబ్దోన్మేషోఽర్థ ఉచ్యతే।

ఉద్యచ్ఛబ్దోదయః శక్తేః ప్రథమః శాన్తతాత్మనః ।। 22 ।।

22. - - - - - - - - - - - - -

స నాద ఇతి విఖ్యాతో వాచ్యతామసృణస్తదా।

నాదేన సహ శక్తిః సా సూక్ష్మేతి పరిగీయతే ।। 23 ।।

23. ఏవం చ శబ్దబ్రహ్మ, పరా వాక్, నాద ఇతి పర్యాయాః

నాదాత్ పరో య ఉన్మేషో ద్వితీయః శక్తిసంభవః।

బిన్దురిత్యుచ్యతే సోఽత్ర వాచ్యోఽపి మసృణః స్థితః ।। 24 ।।

24. - - - - - - - - - - - - - -

పశ్యన్తీ నామ సావస్థా మమ దివ్యా మహోదయా।

తతః పరో య ఉన్మేషస్తృతీయః శక్తిసంభవః ।। 25 ।।

25. బిన్దోరనన్తరం శక్త్యున్మేషస్య మధ్యమేతి నామ।

మధ్యమా సా దశా తత్ర సంస్కారయతి సంగతిమ్।

వాచ్యవాచకభేదస్తు తదా సంస్కారతామయః ।। 26 ।।

26. - - - - - - - - - - - -

చతుర్థస్తు య ఉన్మేషః శక్తేర్మాధ్యమికాత్ పరః।
వైఖరీ నామ సావస్థా వర్ణవాక్యస్ఫుటోదయా ।। 27 ।।

27. - - - - - - - - - - - - -

అస్తి శక్తిః క్రియాత్మా మే బోధరూపానుయాయినీ{12}।
సా ప్రాణయతి నాదాదిం శక్త్యున్మేషపరంపరామ్ ।। 28 ।।

28. - - - - - - - - - - - -

{12. అనపాయినీ F. }

శాన్తరూపాథ పశ్యన్తీ మధ్యమా వైఖరీ తథా।
చతూరూపా చతూరూపం వచ్మి వాచ్యం స్వనిర్మితమ్ ।। 29 ।।

29. - - - - - - - - - - - - -

వాసుదేవాదయః సూక్ష్మా వాచ్యాః శాన్తాదయః క్రమాత్।
అహమేకపదీ జ్ఞేయా ప్రకాశానన్దరూపిణీ ।। 30 ।।

30. - - - - - - - - - - -

వాచ్యవాచకభేదేన{13} పునః సా ద్విపదీ స్మృతా।
{14}ఊష్మాన్తఃస్థస్వరస్పర్శభేదాచ్చాహం చతుష్పదీ ।। 31 ।।

31. శషసహా ఊష్మాణః। యరలవా అన్తఃస్థాః। అచః స్వరాః। కాదయో మావసానాః స్పర్శాః।

{13. భావేన B. }

{14. B. and F. omit nine lines from here. }

అష్టవర్గవిభేదాచ్చ సాహమష్టపదీ స్మృతా।

అఘోషరూపేణాన్యేన యుక్తా నవపదీ స్మృతా ।। 32 ।।

32. అష్ట వర్గాః---స్వరవర్గః, కాదిపాన్తవర్గాః పఞ్చ, ఊష్మవర్గః, అన్తఃస్థవర్గశ్చేతి। అఘోషాశ్చ---యమాః, జిహ్వామూలీయోపధ్మానీయౌ విసర్గశ్చేతి।

అహమేకపదీ దివ్యా శబ్దబ్రహ్మమయీ పరా।

ఘోషవర్ణస్వరూపేణ వర్తేఽహం ద్విపదీ పునః ।। 33 ।।

33. ప్రకారాన్తరేణైకధ్యాదికముచ్యతే। శబ్దబ్రహ్మరూపేణైకరూపా। ధ్వనివర్ణాత్మనా ద్విరూపా।

తక్షతీ సలిలం సర్వం ద్రవ్యజాతిగుణక్రియాః।

చతుర్ధాభిదధానాహం చతుష్పద్యుదితా బుధైః ।। 34 ।।

34. తక్షతీ; తక్షన్తీ తనూకుర్వతీ। సర్వం సలిలం సంసరణహేతుం ప్రాకృతతుష్టిమ్। సలిలాఖ్యస్తుష్టివిశేషః సాంఖ్యసమయప్రసిద్ధః। అత్ర "గౌరీర్మిమాయ సలిలాని తక్షత్యేకపదీ ద్విపదీ సా చతుష్పదీ। అష్టాపదీ నవపదీ బభూవుషీ సహస్రాక్షరా పరమే వ్యోమన్।।" (ఋ. 1-164-41) ఇతి శ్రుతిరనుక్రియతే। చతుష్పదీ; ద్రవ్యజాతిగుణక్రియాశబ్దాత్మనా చతూరూపా।

నామభావద్వయోపేతా సాహమష్టపదీ స్మృతా।

అవికల్పవికల్పస్థా సాహం నవపదీ స్మృతా ।। 35 ।।

35. తేషామేవ శబ్దార్థాత్మనా ప్రత్యేకం ద్వైవిధ్యే సంకలయ్యాష్టరూపా।

వ్యోమ్న్యహం పరమే దివ్యా హ్యనన్తాక్షరమాలినీ।

ఇయద్విత్తతివిస్తీర్ణా పూర్ణాహంతాహమాదిమా ।। 36 ।।

36. ఏషా చ వ్యవస్థా ప్రాకృతలోక ఏవ। అప్రాకృతలోకే తు అనన్తాక్షరరూపా।

మన్త్రాణాం జననీ జ్ఞేయా భుక్తిముక్తిప్రదాయినీ।

ఉద్యన్తి మన్త్రకల్లోలా మత్త ఏవ చిదమ్బుధేః ।। 37 ।।

37. - - - - - - - - - - - - -

{15}మామాశ్రిత్య వివర్తన్తే యాన్తి చాస్తం ముహుర్మయి।

సంవిదానన్దసందోహసున్దరాః శబ్దదేహకాః ।। 38 ।।

38. వివర్తన్తే; పరిణమన్తి। నాత్రాన్యపరిభాషితో వివర్తో వివక్షితః, `త్రైగుణ్యం పరిణామి తత్' ఇత్యుక్తత్వేన త్రిగుణపరిణామత్వాత్ శబ్దస్య।

{15. మామేవాశ్రిత్య వర్తన్తే F. }

సామర్థ్యపూర్ణాః ఫలదా మన్త్రాత్మానో హి మన్మయాః।

వర్ణాః పదాని వాక్యాని సహప్రకరణాహ్నికైః ।। 39 ।।

39. - - - - - - - - - - - - -

అధ్యాయాశ్చ పరిచ్ఛేదాః సర్గా ఉచ్ఛ్వాసకాస్తథా।

పటలాద్యా {16}అవచ్ఛేదాః {17}ప్రశ్నవాకానువాకకాః ।। 40 ।।

40. - - - - - - - - - - - - - -

{16. వ్యవచ్ఛేదాః D. }

{17. ప్రశ్నా C. }

మణ్డలాని చ కాణ్డాని సంహితా వివిధాత్మికాః।

ఋచో యజూంషి సామాని సూక్తాని చ ఖిలైః సమమ్ ।। 41 ।।

41. - - - - - - - - - - - - - -

శాస్త్రతన్త్రాత్మకాః శబ్దా బాహ్యాబాహ్యగమాస్తథా।

భాషాశ్చ వివిధాస్తాస్తా వ్యక్తావ్యక్తగిరః స్మృతాః ।। 42 ।।

42. - - - - - - - - - - - - -

మన్త్రరూపభిదం శక్ర విద్ధి మద్రూపవేదినామ్।
భావనాతారతమ్యేన మన్త్రమన్త్రివ్యవస్థితిః ।। 43 ।।

43. - - - - - - - - - - - -

మాం త్రాయతేఽయమిత్యేవం యోగేన స్వీకృతో ధ్వనీః।
గుప్తాశయః సదా యశ్చ మన్త్రజ్ఞం త్రాయతే భయాత్ ।। 44 ।।

44. - - - - - - - - - - - - -

స మన్త్రః సంస్కృతోఽహంతావికాసః శబ్దజైః క్రమైః।
పూర్ణాహంతాసముద్భూత్రైః శుద్ధబోధాన్వయో యతః ।। 45 ।।

45. - - - - - - - - - - - -

సర్వే మన్త్రా మదీయాః స్యుః ప్రభవాప్యయవేదినామ్।
మదీయాశ్చాన్యదీయాశ్చ భావనాతారతమ్యతః ।। 46 ।।

46. - - - - - - - - - - - -

ప్రకృత్యన్వయినో మన్త్రా మదీయాః స్యుః ప్రధానతః।
భవద్భావాత్మకం బ్రహ్మ స్వారస్యేన విశన్తి యే ।। 47 ।।

47. - - - - - - - - - - - - -

ప్రకృత్యన్వయినో మన్త్రాస్తారికోత్తారికాదయః।
మన్త్రాః స్వరసతో యాన్తి యే భావం భవదుత్తరమ్ ।। 48 ।।

47. - - - - - - - - - - - - -

తేఽపవర్గప్రదా జ్ఞేయాస్తారప్రాసాదకాదయః।

భావోత్తరాం సమాం వాపి యే భజన్తి భవత్స్థితిమ్ ।। 49 ।।

49. - - - - - - - - - - - - -

భోగాపవర్గదా మన్త్రా జ్ఞేయా స్తే తారికాదయః।

విశన్తి భావమేవైకే యాన్త్యేకే భవదేవ చ ।। 50 ।।

50. - - - - - - - - - - - -

భుక్తిదా ముక్తిదాశ్చైవ ద్వితయే తే వ్యవస్థయా।

ప్రకృత్యన్వయినామేవం స్వభావః పరికీర్తితః।

అభిసంధిబలాత్ సర్వం ద్వితయే తే వితన్వతే ।। 51 ।।

51. - - - - - - - - - - - -

ఇతి {18}శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే {19}మన్త్రస్వరూపకథనం నామ అష్టాదశోఽధ్యాయః

{18. శ్రీపఞ్చరాత్ర A. }

{19. I. omits the title. }

********ఇత్యష్టాదశోఽధ్యాయః********

ఏకోనవింశోఽధ్యాయః - 19

శ్రీః{1}---

సిసృక్షాలక్షణా పూర్వా పూర్ణాహంతా హరేరహమ్।

సృష్టిరూపా పరా శక్తిరూపేత్యేవోదితాస్మ్యహమ్ ।। 1 ।।

1. సిసృక్షావస్థాయామ్ అహంతేతి నామ్నా ప్రథితా। సృష్ట్యవస్థాయాం పరా శక్తిరితి నామ్నా ప్రథితా।

{1. శ్రీరువాచ B. I. }

దశ పఞ్చ చ తుల్యా మే దశాస్రిదశనన్దన।

అనుత్తరం స్వసంవేద్యం చిద్రూపం మమ శాశ్వతమ్ ।। 2 ।।

2. దశేత్యాది; అకారాదిబిన్ద్వన్తాః పఞ్చదశ దశా జ్ఞేయాః। విసర్గస్య దశాప్రకృతిత్వాత్ దశాసు న పరిగణనమితి జ్ఞేయమ్।

వాక్తత్త్వం తదకారాత్మా సర్వవాఙ్మయసంభవః।

తదేవానన్దరూపేణ ద్వితీయః స్వర ఇష్యతే ।। 3 ।।

3. - - - - - - - - - - -

ఇచ్ఛాత్మనా తృతీయః స్యాదీశానాత్మా తురీయకః।

ఉన్మేషః పఞ్చమః షష్ఠ ఊర్జతారూప ఉచ్యతే ।। 4 ।।

4. - - - - - - - - - - -

చతుష్కం మధ్యమం యత్తదిచ్ఛాదేరేవ విక్రియా।

అనుత్తరేచ్ఛాసంయోగాదేకారో నామ జాయతే ।। 5 ।।

5. చతుష్కమితి। ఋౠఌౡకారరూపమిత్యర్థః। తస్మాత్ తేషాం న పృథక్ గ్రహణం కృతమ్।

తస్యైవానన్దసంయోగాజ్జాగద్యోనిరుదాహృతా।

అనుత్తరోన్మేషయోగాదోకారో నామ జాయతే ।। 6 ।।

6. జగద్యోనిః ఐకారః।

తస్యైవానుత్తరశ్లేషాత్ సద్యోజాతసముద్భవః।

అనుత్తరాద్భవన్త్యేతే వికాసా వేద్యసంశ్రయాః ।। 7 ।।

7. సద్యోజాతః ఔకారః।

తాదృక్తాదృక్సమున్మేషా ఆనన్దాద్యాస్త్రయోదశ।

త్రయోదశతయోన్మేషాః శ్రితా వేదనశేషితామ్ ।। 8 ।।

8. వేదనశేషితామ్; సంవిద్రూపేణ పరిశేషితామ్। అస్య సూక్ష్మదశామిత్యుత్తరేణాన్వయః।

అనుత్తరీం సూక్ష్మదశాం స తు {2}పఞ్చదశః స్వరః।

ఏతాః పఞ్చదశావస్థా విసృష్టేః స్ఫురణోద్యమాః ।। 9 ।।

9. సూక్ష్మదశా బిన్దుః। స చ పఞ్చదశః అకారమారభ్య గణనే భవతి।

{2. పఞ్చదశ స్వరాః B. }

దశభిః పఞ్చభిశ్చైవమఙ్గైః {3}పూర్ణా సిసృక్షయా।

{4}దైవీ సృష్టిమయీ శక్తిః కృత్యే కృత్యే కృతోద్యమా ।। 10 ।।

10. సిసృక్షయేతి హేతౌ తృతీయా।

{3. పూర్ణ B. D. F. }

{4. దేవీ B. }

విసృజత్యాస్తు తస్యా మే తత్త్వానాం పఞ్చవింశతిమ్{5}।

పురుషాద్యాః పృథివ్యన్తాః కాదిమాన్తాః సముద్గతాః ।। 11 ।।

11. మే ఇతి పఞ్చమ్యర్థే విభక్తిప్రతిరూపకమవ్యయమ్; మదిత్యర్థః। సముద్గతా ఇత్యనేనాన్వేతి। కాదిమాన్తా ఇతి వ్యుత్క్రమేణాన్వయః।

{5. వింశతిః G. }

తత్తదక్షరసంస్ఫూర్తేస్తత్తత్త్వం సముద్గతమ్।

చతుష్కం ధారాణారూపం యాదివాన్తముదీర్యతే ।। 12 ।।

12. ధారణేతి। పరదశాయా అపరదశామవతరతః పురుషస్య ధారణాత్ ధారణేతి సమాఖ్యా।

ధారయన్తి యతో మధ్యే పురుషం ధారణాః స్మృతాః।

కలా కించిత్క్రియారూపా యకారో వాతసంజ్ఞితః{6} ।। 13 ।।

13. - - - - - - - - - - - - - -

{6. సంజ్ఞకః B. }

కించిజ్జ్ఞానాత్మికా విద్యా రేఫః పావకసంజ్ఞితః।

స్తమ్భమోహాత్మికా మాయా లకారః పృథివీ మతః ।। 14 ।।

14. - - - - - - - - - - - - -

రఞ్జనాత్మా రాగశక్తిర్వకారో వరుణాత్మకః।

పరాపరదశామధ్యే ధారయన్త్యో నరం సదా ।। 15 ।।

15. - - - - - - - - - - -

చతస్రో ధారణా జ్ఞేయాస్తా ఏతాస్తత్త్వకోవిదైః।

శాదిక్షాన్తం తు విజ్ఞేయం విశుద్ధం బ్రహ్మపఞ్చకమ్ ।। 16 ।।

16. - - - - - - - - - - - -

శషసహోఽనిరుద్ధాద్యా విజ్ఞేయాస్త్రిదశేశ్వర।

సృజన్త్యాః క్షుభితం రూపం సృష్ట్యాదౌ యన్మమాద్భుతమ్ ।। 17 ।।

17. అనిరుద్ధాద్యా ఇతి క్రమేణాన్వయః। శకారః అనిరుద్ధాత్మకః।

క్షోభికా సా మహాశక్తిః క్షాత్మా సత్యాపరాహ్వయా।

పృథివ్యాద్యా వియత్ప్రాన్తా యా దివ్యాః పఞ్చ శక్తయః ।। 18 ।।

18. క్షకారస్య సత్యాత్మకత్వమాహ---క్షోభికేతి।

బలాదిపఞ్చకాత్మానో దివ్యా మత్సత్త్వనామికాః।

జ్ఞానాత్మానో మమోద్యత్యాస్తా ఏతాః శాదిశక్తయః ।। 19 ।।

19. బలాదీతి। బలైశ్వర్యవీర్యశక్తితేజాంసీత్యర్థః।

విసర్గో నామ యః ప్రోక్తః పురా పఞ్చదశాఙ్గవాన్।

సాహం సోమమయీ శక్తిః కిరణాయుతసంకులా ।। 20 ।।

20. - - - - - - - - - - -

{7}సంకోచశ్చ వికాసశ్చ తావేవ పరికీర్తితౌ।

అఙ్గానామన్తిమో యస్తు ప్రోక్తః పఞ్చదశో మయా ।। 21 ।।

21. బిన్దుః సంకోచః। విసర్గః వికాసః। అన్తిమ ఇతి। బిన్దురిత్యర్థః।

{7. C. omits 4 lines from here. }

ఆదానశీలం తం విద్ధి సూర్యం భోక్తారమఞ్జసా।

సూర్యాచన్ద్రమసావేతౌ బిన్దుసర్గౌ పురందర ।। 22 ।।

22. భోక్తారమ్; సంహారకమిత్యర్థః। బిన్దుః సూర్యః। విసర్గశ్చన్ద్రమా ఇత్యర్థః।

{8}కిరణాః సప్త సప్త స్యుర్దేవయోరనయోర్ద్వయోః।

చతుర్దశ స్వరాః శిష్టాః సప్త యుగ్మాని కల్పయేత్ ।। 23 ।।

23. - - - - - - - - - - - - - -

{8. B. omits 3 lines from here. }

తేషు సప్తసు యుగ్మేషు పూర్వే సప్త పురందర।

శోషకాః సూర్యరూపాయా భో్క్త్రాఖ్యాయా మమాంశవః ।। 24 ।।

24. పూర్వే సప్తేతి। అ, ఇ, ఉ, ఋ, ఌ, ఏ, ఓ ఇతి సప్తేత్యర్థః।

ఉత్తరే సప్త యుగ్మేషు శీతలాహ్లాదకారిణః।

పోషకాః సోమరూపాయా భోగ్యాఖ్యాయా మమాంశవః ।। 25 ।।

25. ఉత్తరే సప్తేతి। ఆ, ఈ, ఊ, ౠ, ౡ, ఐ ఔ ఇతి సప్తేత్యర్థః।

ఆలోకస్తీక్ష్ణతా వ్యాప్తిర్గ్రహణం క్షేపణేరణే।

పాక ఇత్యుదితాః పూర్వే కిరణాః సూర్యసంభవాః ।। 26 ।।

26. అకారాద్యోకారాన్తానాం సప్తానాం యుగ్మస్థపూర్వవర్ణఆనాం సూర్యకిరణాత్మకత్వం గుణాంశ్చాహ---ఆలోక ఇత్యాది। తథా చ జయాఖ్యే---"ఆలోకస్తీక్ష్ణతా వ్యాప్తిర్గ్రహణం క్షేపణేరణే। పాకః ప్రాప్తిరితి హ్యష్టౌ సూర్యభాగే వ్యవస్థితాః। అకారాదిషు హ్రస్వేషు వర్ణేష్వేతేష్వనుక్రమాత్" ।। (6-13) ఇతి। అత్రానుస్వారమపి సంయోజ్యాష్టత్వముక్తమ్।

{9}ద్రవతా శీతభావశ్చ శాన్తిః{10} కిరణైః కాన్తిశాలినీ।

రసతానన్ద ఇత్యేతే సప్త చాన్ద్రమసాః కరాః ।। 27 ।।

27. ఏవముత్తరవర్ణానాం సోమకిరణాత్మకత్వం గుణాంశ్చాహ---ద్రవతేత్యాదినా। జయాఖ్యే చ---"ద్రవతా శైత్యభావశ్చ తృప్తిః కాన్తిః ప్రసన్నతా। రసతాస్వాద ఆనన్దో హ్యష్టౌ చాన్ద్రా ఇమే మతాః।।" (6-15) ఇతి। అత్ర విసర్గం సంయోజ్యాష్టత్వం భావ్యమ్।

{9. మావనా F. }

{10. శక్తిః A. B. C. }

అగ్నీషోమాత్మకైరేభిః{11} కిరణైః కాన్తిశాలినీ।

పుమాంసం బిన్దురూపం తమఙ్గీకృత్య విశేషణీ ।। 28 ।।

28. - - - - - - - - - - -

{11. ఏతైః D. }

సోమరూపోత్తరా శక్తికోటిమణ్డలమణ్డితా।
మహాసృష్టిర్మహానన్దా ప్రవర్తేఽన్యస్వరాత్మనా ।। 29 ।।

29. - - - - - - - - - - -

{12}తస్యాః ప్రవర్తమానాయా ఉద్గతం బ్రహ్మపఞ్చకమ్।
క్షాది శాన్తం సురేశాన శక్త్యున్మేషవిశేషితమ్ ।। 30 ।।

30. - - - - - - - - - - -

{12. తస్యాం ప్రవర్తమానాయాం B. }

క్ష ఇత్యేవ మహాక్షోభ ఉదితః సత్యసంజ్ఞయా।
వాసుదేవాఖ్యయా హోఽభూతా సాఖ్యః సంకర్షణోదయః ।। 31 ।।

31. క్షాదిశాన్తాధిష్ఠాయిబ్రహ్మపఞ్చకనామాన్యాహ---సత్యేత్యాదినా।

ప్రద్యుమ్నః షాఖ్యయా జ్ఞేయో హ్యనిరుద్ధస్తు శాఖ్యయా।
తా ఏతాః శక్తయః పఞ్చ పఞ్చబ్రహ్మాత్మికాః పరాః ।। 32 ।।

32. బ్రహ్మాత్మికాః; బ్రహ్మమయ్య ఇత్యర్థః।

స్ఫూర్తయో మదభిన్నాస్తా జగదుత్పత్తిహేతవః।
జ్వాలా ఇవ మహావహ్నేర్బ్రహ్మణో మమ శక్తయః ।। 33 ।।

33. బ్రహ్మణో మమేతి। బ్రహ్మభిన్నా యా మమేత్యర్థః।

చతస్రో ధారణా జాతా వాద్యా యాన్తాః పురందర।
తుర్యాద్యా జాగ్రదన్తాస్తా అవస్థాః పరికీర్తితాః ।। 34 ।।

34. - - - - - - - - - - - - -

పుమాంసం ధారయన్త్యేతా మధ్యతో దశయోర్ద్వయోః।

యైషా బ్రహ్మదశా ప్రోక్తా ప్రాకృతీ భాదికా{13} చ యా ।। 35 ।।

35. మధ్యత ఇతి। పరాపరదశయోర్మధ్యే ఇత్యర్థః। భాదికేతి। భకారాదికకారపర్యన్తాధిష్ఠాతృభూతాః ప్రకృత్యాదిపృథివ్యన్తా జ్ఞేయాః।

{13. శ్రయతే A.; క్రియతే F. }

మధ్యే తయోర్మకారాఖ్యో ధారణానాం చతుష్కతః।

{14}ధ్రియతే స పుమాన్ ప్రోక్తో జాగ్రదాదివిభేదవాన్ ।। 36 ।।

36. - - - - - - - - - - - - - - -

{14. శ్రయతే A.; క్రియతే F. }

యది న ధ్రియతే తాభిర్దశామన్యతరాం వ్రజేత్।

బ్రాహ్మీం వా ప్రాకృతీం వాపి నైవ స్యాత్ సంసృతిస్తతః ।। 37 ।।

37. - - - - - - - - - - - - - - -

{15}ఇత్యర్థం ధారణా మత్తః ప్రాదుర్భూతా మమాజ్ఞయా।

తతో దశాచతుష్కస్థః పురుషో భోక్తృసంజ్ఞకః ।। 38 ।।

38. ధారణాః అన్తఃస్థాః। బ్రహ్మప్రాకృతదశామధ్యస్థత్వాత్ అన్తఃస్థా ఇత్యుక్తాః। అహిర్బుధ్న్యే తు---"అన్తఃస్థా ఇతి చ ప్రోక్తా అన్తఃస్థపురుషేశయాః" ఇతి వ్యుత్పత్త్యన్తరముక్తమ్।

{15. య ఇత్థం A. B. }

మత్తో జజ్ఞే మ ఇత్యేవం యోగ్యో భోగాపవర్గయోః।

భోగానాం ప్రసవార్థాయ పురుషస్యాస్య వాసవ ।। 39 ।।

39. మత్తో జజ్ఞే మ ఇత్యేవమిత్యనేన మశబ్దస్య జీవవాచకస్య వ్యుత్పత్తిరభిప్రేతా। మనధాతోర్నిష్పత్తిరప్యన్యత్రోక్తా।

అచైతన్యం పరం సూక్ష్మం గుణసామ్యమనుల్బణమ్।

యోనిస్వభావసంజ్ఞాతం మత్తోఽభూద్భ ఇతి స్వయమ్ ।। 40 ।।

40. అచైతన్యమితి బహువ్రీహిః। అచేతనమిత్యర్థః। "అచేతనా పరార్థా చ నిత్యా సతతవిక్రియా" ఇత్యన్యత్రోక్తమ్। అనుల్బణమ్; అవ్యక్తమిత్యర్థః। యోనిః స్వభావ ఇతి చ తన్నామ। భ ఇతి; భకారవాచ్యత్వేనేత్యర్థః।

{16}భోగ్యభోగాదిసిద్ధ్యర్థం భుఞ్జానస్య విపశ్చితః{17}।

బాద్యాత్ కకారపర్యన్తాద్వర్ణగ్రామాత్ పురందర ।। 41 ।।

41. తత్త్వావిర్భావక్రమమనురుద్య బాద్యాదిత్యాదినా వర్ణానాం వ్యుత్క్రమేణ నిర్దేశః కృతః।

{16. భోగ్యదత్త్వాది B. }

{17. అవిపస్చితః F. }

వ్యక్తాని జజ్ఞిరే మత్తో వింశతిస్త్రీణి చ క్రమాత్।

బుద్ధ్యహంకారమనసాం సృష్టిర్బాదిత్రయాత్తథా ।। 42 ।।

42. - - - - - - - - - - -

శ్రోత్రాదేర్నాదితాన్తేషు పఞ్చకస్య సముద్భవః।

వాగాదేర్ణాదిటాన్తేషు పఞ్చకస్య సముద్భవః ।। 43 ।।

43. - - - - - - - - - - - -

{18}శబ్దాద్యాః పఞ్చతన్మాత్రా ఞాదిచాన్తేషు జజ్ఞిరే।

వియదాదీని భూతాని ఙాదికాన్తేషు జజ్ఞిరే ।। 44 ।।

44. - - - - - - - - - - - -

{18. వ్యోమాద్యా I. }

బోధః శబ్దాత్మనోదేతి శబ్దస్త్వర్థాత్మనా తతః।
విద్ధి బోధం తు మద్రూపం సర్వేయం మత్తతిస్తతః ।। 45 ।।

45. - - - - - - - - - - - -

వర్ణాధ్వనస్త్వియం రీతిర్మధ్యమా కథితా తవ।
ఆద్యామన్తాం చ దేవేశ గదన్త్యా మే నిశామయ ।। 46 ।।

46. - - - - - - - - - - - - -

ఇతి {19}శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే {20}వర్ణోత్పత్తినిరూపణం నామ ఏకోనవింశోఽధ్యాయః

{19. శ్రీపఞ్చరాత్ర A. D. }

{20. A. omits the title. }

********ఇత్యేకోనవింశోఽధ్యాయః********

వింశోఽధ్యాయః - 20

శక్రః---

నమో నిఖిలనిర్మాణత్రాణసంహారశక్తయే।

హరేః స్వరూపభూతాయై నమస్తే జ్ఞానరూపిణి ।। 1 ।।

1. - - - - - - - - - - - -

త్వత్ప్రసాదాన్మయా పద్మే రహస్యం పరమం శ్రుతమ్।

వర్ణాధ్వానం యథావన్మే{1} భూయస్త్వం వక్తుమర్హసి ।। 2 ।।

2. - - - - - - - - - - - - -

{1. పద్మే A. B. }

శ్రీః{2}---

శృణు వర్ణాధ్వనో రీతిమాద్యాం త్రిదశపుంగవ।

ప్రాప్నోతి యత్పరిజ్ఞానాత్సాధకో {3}మత్సరూపతామ్ ।। 3 ।।

3. - - - - - - - - - - - - - - -

{2. శ్రీరువాచ C. }

{3. మత్స్వరూపతామ్ C. }

వేద్యవేదకనిర్ముక్తమచ్యుతం బ్రహ్మ యత్ పరమ్।

అనస్తమితభారూపం సర్వాభిన్నమహంపదమ్ ।। 4 ।।

4. - - - - - - - - - - -

అహంతా నామ సా శక్తిస్తదభిన్నా సదోదితా।

అనస్తమితభారూపా వేద్యవేదకవర్జితా ।। 5 ।।

5. - - - - - - - - - -

ప్రకాశానన్దసారాహం సర్వతః సమతాం గతా।
కోటికోట్యయుత్రైకాంశకోట్యంశే క్షుభితా సతీ ।। 6 ।।

6. - - - - - - - - - - - - -

శబ్దబ్రహ్మస్వరూపేణ స్వశక్త్యా స్వయమేవ హి।
ముక్తయేఽఖిలజీవానాముదేమి పరమేశ్వరాత్ ।। 7 ।।

7. - - - - - - - - - - -

తదవ్యక్తాక్షరం విద్ధి తన్త్రీశబ్దో యథా కలః।
పృథగ్వర్ణాత్మనా యాతి స్థితయే నైకధా{4} స తు ।। 8 ।।

8. - - - - - - - - - - - - - -

{4. అనేకాధా F. }

సూక్ష్మవర్ణస్వరూపోఽసౌ ధారాసంతానరూపధృత్।
పఞ్చాధ్వకోశముక్తస్య మన్నిష్ఠస్య వివేకినః{5} ।। 9 ।।

9. భువనాధ్వపదాధ్వమన్త్రాధ్వతత్త్వాధ్వకలాధ్వానః పఞ్చాధ్వానః।
మాయాప్రసూతిప్రకృతిబ్రహ్మాణ్డజీవదేహాఖ్యాః పఞ్చ కోశాః।

{5. వివేకతః B. }

{6}అనుభూతిపదం యాతి ప్రసాదాత్ పరమాత్మనః।
మచ్చాతురాత్మ్యనిచయో విజ్ఞేయో హి తదాత్మనా{7} ।। 10 ।।

10. చాతురాత్మ్యం వాసుదేవసంకర్షణాదికమ్। తదాత్మనా; వర్ణాత్మనా। తచ్చానన్తరమేవ వక్ష్యతే।

{6. సోఽనుభూతి A. B. C. D. }

{7. తదాత్మనామ్ C. }

ప్రభవాప్యయయోగేన భారూపధ్వనిలక్షణః।

సకారాన్తస్త్వకారాచ్చ హకారాదాన్త ఏవ చ ।। 11 ।।

11. ఉత్పత్తిక్రమే ధ్వనిలక్షణః। అప్యయక్రమే పరారూపేణ చిల్లక్షణః। అకారమారభ్య సకారపర్యన్తం గణనే అష్టచత్వారింశత్ వర్ణా భవన్తి। యథా---స్వరాః షోడశ, స్పర్శాః పఞ్చవింశతిః, అన్తఃస్థాశ్చత్వారః, హకారం విహాయోష్మాణస్రయ ఇతి। ఏవం హకారమారభ్య దీర్ఘాకారపర్యన్తగణనేఽపి।

ప్రభవే ద్వాదశాన్తస్తు హకారశ్చతురాత్మనామ్।

అకారస్త్వప్యయే చైతౌ ద్వాదశాన్తావుభౌ సమౌ ।। 12 ।।

12. చతురాత్మనాం వాసుదేవాదీనాం ప్రభవే హకారో ద్వాదశాన్తో భవతి। అప్యయే తు అకారస్తథా। అయం భావః---పూర్వోక్తాష్టచత్వారింశద్వర్ణానాం ద్వాదశధా విభాగే ప్రతివిభాగం చత్వారో వర్ణాః సంపద్యన్తే। ఏతే చ క్రమేణ వాసుదేవాదిభిశ్చతుర్భిరధిష్ఠితా భవన్తి। ద్వాదశభాగాన్తే ప్రభవే హకారః లయే అకారశ్చ భవత ఇతి।

వార్ణే వ్యూహసమూహేఽస్మిన్ జ్ఞేయం జ్ఞానసమాధినా।

విశ్రామ ఉదయో వ్యాప్తిర్వ్యక్తిరా వాసుదేవతః ।। 13 ।।

13. ప్రతివిభాగమాస్థితా వాసుదేవాదయః క్రమేణ విశ్రామోదయవ్యాప్తివ్యక్తిరూపా జ్ఞేయాః।

అత్రైకైకోపరి జ్ఞేయా మూర్తిర్ద్వి త్వేవమేవ హి।

{8}యుక్తా విశ్రామపూర్వేణ చతుష్కేణ సమాసతః ।। 14 ।।

14. - - - - - - - - - - - -

{8. C. omits four lines from here. }

విశ్రామం చిన్తయేద్దేవం వాసుదేవం సనాతనమ్।
అకారం పుణ్డరీకాక్షం పూర్వదేవం సనాతనమ్ ।। 15 ।।

15. తదేవ విశదయతి---విశ్రామమిత్యాదినా।

సంకర్షణాదితత్త్వాని విశ్రామ్యన్తి లయేఽత్ర హి।
తతః సంకర్షణం దేవమాకారముదయం స్మరేత్ ।। 16 ।।

16. - - - - - - - - - - - -

ఉదితో హి స సర్వాత్మా ప్రథమం సర్వకృత్ స్వయమ్।
వ్యాప్తం ప్రద్యుమ్నదేవం తమికారం పరిచిన్తయేత్ ।। 17 ।।

17. - - - - - - - - - - - -

వివిధం ప్రాప్యతే తేన త్రయీకర్మాత్మనా జగత్।
అనిరుద్ధం వ్యక్తిరూపమీకారం తమనుస్మరేత్ ।। 18 ।।

18. - - - - - - - - - - - -

వ్యజ్యన్తే శక్తయో హ్యత్ర జగత్సృష్ట్యాదయోఽఖిలాః।
దణ్డవత్సంనివేశేన సంస్థితా హ్యేవమేవ హి ।। 19 ।।

19. - - - - - - - - - - - -

ఆ సకారాచ్చతూరూపయుక్తా మే చతురాత్మతా।
స్మరేత్ ప్రభవచిన్తాయాం హకారం ద్వాదశాన్తకమ్ ।। 20 ।।

20. ఆ సకారాదితి। సకారపర్యన్తమిత్యర్థః।

హకారం వాసుదేవం తు విశ్రామం పరిచిన్తయేత్।
సంకర్షణం సకారం తముదయం త్వప్యయే స్మరేత్ ।। 21 ।।

21. లయక్రమే చాతురాత్మ్యనివేశమాహ---హకారమితి।

ఏవమాకారతో దివ్యాం చిన్తయేచ్చతురాత్మతామ్।
ద్విషట్కం ధారణానాం చ ద్వాదశాధ్యాత్మలక్షణమ్{9} ।। 22 ।।

22. ఆకారత ఇతి। ఆకారపర్యన్తమిత్యర్థః।

{9. చిన్తనమ్ B. }

సోపానభూతం యత్రాక్రాన్త్వా ద్వాదశాన్తాద్విశేత్ పరమ్{10}।
ఏషా సా ప్రథమా రీతిర్వర్ణమార్గస్య దర్శితా ।। 23 ।।

23. - - - - - - - - - - - -

{10. పురమ్ B. D. }

సూక్ష్మా తచ్చాతురాత్మ్యయా భారూపా మన్మయీ పరా।
మధ్యమా పూర్వమేవోక్తా విశేషం తత్ర మే శృణు ।। 24 ।।

24. - - - - - - - - - - - -

ధారణాః పూర్వముక్తా యాశ్చతస్రో మతస్వరూపికాః।
వకారాఖ్యానిరుద్ధస్య శక్తిః సా రాగసంజ్ఞితా{11} ।। 25 ।।

25. - - - - - - - - - - - - - - -

{11. సంజ్ఞికా C. }

మాయా నామ మహాలక్ష్మీర్లకారాపరనామికా।
విద్యా యా రేఫసంజ్ఞాతా మహావాణీ తు సా స్మృతా ।। 26 ।।

26. - - - - - - - - - - - - -

వాతసంజ్ఞా మహాకాలీ క్రియాశక్తిర్యకారిణీ।
బ్రహ్మాద్యా మూర్తయస్త్రిస్రః పత్న్యస్రయ్యాదయశ్చ యాః ।। 27 ।।

27. - - - - - - - - - - - - -

తజ్జ్ఞేయం సకలం సూక్ష్మమకారస్యాదిమేంఽశకే।
మధ్యమే భోక్తృకూటస్థః పురుషోంఽశే ప్రతిష్ఠితః ।। 28 ।।

28. - - - - - - - - - - - -

సంసారీ పురుషః సర్వశ్చరమాంశేఽవతిష్ఠతే।
ఏషా తే మధ్యమా రీతిర్వర్ణమార్గస్య దర్శితా ।। 29 ।।

29. - - - - - - - - - - - -

చరమామథ వక్ష్యామి రీతిం బలనిషూదన।
వైఖరీ చరమా రీతిః ప్రయత్నస్థానభేదినీ ।। 30 ।।

30. - - - - - - - - - - - -

వ్యక్తవాచాం సముచ్చారే సా స్ఫుటీభవతి ధ్రువమ్।
జీవానాం దేహబద్ధానాం తత్తత్సన్మార్గదర్శికా ।। 31 ।।

31. - - - - - - - - - - - -

మాతృకా జాయతే సేయం విష్ణుశక్త్యుపబృంహితా।
విష్ణువత్త్రత్ర పఞ్చాశచ్ఛక్తయః పరికీర్తితాః ।। 32 ।।

32. - - - - - - - - - - - -

{12}అధితిష్ఠన్తి యే యాం చ మాతృకాం వర్ణమాలినీమ్।

వాసుదేవాదయో వ్యూహా దశ ద్వౌ కేశవాదయః ।। 33 ।।

33. - - - - - - - - - - - -

{12. C. omits 4 lines from here. }

స్వరాధిష్ఠాయినో దేవాః శక్తీస్తేషామిమాః శృణు।
లక్ష్మీః కీర్తిర్జయా మాయా వ్యూహశక్తయ ఈరితాః ।। 34 ।।

34. - - - - - - - - - - - - -

శ్రీశ్చ వాగీశ్వరీ కాన్తిక్రియాశాన్తివిభూతయః।
ఇచ్చా ప్రీతీ రతిశ్చైవ మాయా ధీర్మహిమేతి చ ।। 35 ।।

35. - - - - - - - - - - - - -

శక్తయః కేశవాదీనాం తా ఏతాః స్వరశక్తయః।
కాద్యధిష్ఠాయినో దేవాన్ గదన్త్యా మే నిశామయ ।। 36 ।।

36. - - - - - - - - - - - - -

పద్మనాభాదినామానో విష్ణవః కాదిదేవాతః।
పద్మనాభో ధ్రువోఽనన్తః శక్తీశో మధుసూదనః ।। 37 ।।

37. పద్మనాభాదయో విభవభేదాః పూర్వమేవైకాదశాధ్యాయే పఠితా జ్ఞాతవ్యాః।

విద్యాధిదేవః కపిలో విశ్వరూపో విహంగమః।
{13}క్రోడాత్మా బడబావక్త్రో ధర్మో వాగీశ్వరస్తథా ।। 38 ।।

38. - - - - - - - - - - - - - - -

{13. ధర్మాత్మా ।. }

ఏకార్ణవశయో దేవః కూర్మః పాతాలధారకః।
వరాహో నారసింహశ్చాప్యమృతాహరణస్తథా ।। 39 ।।

39. - - - - - - - - - - -

శ్రీపతిర్దివ్యదేహోఽథ కాన్తాత్మామృతధారకః।
రాహుజిత్ కాలనేమిఘ్నః పారిజాతహరో మహాన్ ।। 40 ।।

40. - - - - - - - - - - - - -

లోకనాథస్తు శాన్తాత్మా దత్తాత్రేయో మహాప్రభుః।
న్యగ్రోధశాయీ భగవానేకశృఙ్గతనుస్తతః ।। 41 ।।

41. - - - - - - - - - - -

దేవో వామనదేహస్తు సర్వవ్యాపీ త్రివిక్రమః।
నరో నారాయణశ్చైవ హరిః కృష్ణస్తథైవ చ ।। 42 ।।

42. - - - - - - - - - - - -

జ్వలత్పరశుధృద్రామో రామశ్చాన్యో ధనుర్ధరః।
వేదవిద్భగవాన్ కల్కీ పాతాలశయనః ప్రభుః ।। 43 ।।

43. - - - - - - - - - - - -

ఏతేష్వన్యేషు చత్వారో దేవా రామాదయో హి యే।
తే రఙ్గయమయోర్జిహ్వామూలోపధ్మానయోరపి ।। 44 ।।

44. రఙ్గః అనునాసికః। యమాః ప్రాతిశాఖ్యే ప్రసిద్ధా వర్ణవిశేషాః।

ధీస్తారా వారుణీ శక్తిః పద్మా విద్యా తథైవ చ।

సంఖ్యా విశ్వా ఖగా భూర్గౌర్లక్ష్మీర్వాగీశ్వరీ తథా ।। 45 ।।

45. - - - - - - - - - - - - -

అమృతా ధరణీ ఛాయా నారసింహీ సుధా తథా{14}।
శ్రీః కీర్తిర్విశ్వకామా మా సత్యా కాన్తిః సరోరుహా ।। 46 ।।

46. - - - - - - - - - - - - - - -

{14. తథా సుధా B. C. }

మాయా పద్మాసనా ఖర్వా విక్రాన్తిర్నరసంభవా।
నారాయణీ హరిప్రీతిర్గాన్ధారీ కాశ్యపీ తథా ।। 47 ।।

47. - - - - - - - - - - - -

వైదేహీ {15}వేదవిద్యా చ పద్మినీ నాగశాయినీ{16}।
మదంశకా ఇమా దేవ్యో విజ్ఞేయాః కాదిశక్తయః ।। 48 ।।

48. - - - - - - - - - - - -

{15. దేవ B. }

{16. పద్మవాసినీ C. }

భవోపకరణైశ్చేయం మాతృకాధిష్ఠితా సురైః।
శ్రీకణ్ఠానన్దసూక్ష్మాద్యైర్లమ్బోదర్యాదిశక్తిభిః ।। 49 ।।

49. - - - - - - - - - - - -

వినాయకైశ్చ దుర్గాభిః క్షేత్రేశైర్మాతృభిస్తథా।
సమయస్థైస్తథా బౌద్ధైరార్హతైరపి చాపరైః ।। 50 ।।

50. - - - - - - - - - - -

యథా హి క్షుధితా బాలా మాతరం పర్యుపాసతే।
ఏవం సర్వే సురా దేవీం మాతృకాం పర్యుపాసతే ।। 51 ।।

51. - - - - - - - - - - - -

ఇయం యోనిర్హి మన్త్రాణాం విద్యానాం జన్మభూరియమ్।
తత్త్వానాం తాత్త్వికానాం చ జ్ఞానానాం ప్రసవస్థలీ ।। 52 ।।

52. - - - - - - - - - - - - -

ఇతి {17}శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే మాతృకాప్రకాశో నామ వింశోఽధ్యాయః

{17. శ్రీపఞ్చరాత్ర A.; శ్రీప఼ఞ్చరాత్రే I. }

*******ఇతి వింశోఽధ్యాయః*******

ఏకవింశోఽధ్యాయః - 21

శక్రః---

శబ్దార్థవ్యక్తిరూపాయై షడధ్వపరివర్తిని।

అధ్వాతీతావబోధాఖ్యే నమస్తే హరివల్లభే ।। 1 ।।

1. షడధ్వేతి। వర్ణకలాతత్త్వమన్త్రపదభువనాఖ్యాః షడధ్వానః।

వర్ణాః ప్రకాశితా దేవి యథావత్ సర్వహేతవః।

మన్త్రమార్గమిదానీం మే యథావద్వక్తుమర్హసి ।। 2 ।।

2. సర్వేతి। శబ్దానామర్థానాం చేత్యర్థః।

శ్రీః---

ఏక ఏవ పరో దేవః శ్రీమాన్ పురుషసత్తమః।

షాడ్గుణ్యామ్భోనిధిర్దివ్యః సర్వాత్మా సర్వతోముఖః ।। 3 ।।

3. - - - - - - - - - - - - -

తస్యాహం పరమా శక్తిరహంతా శ్రీరభేదినీ।

సర్వాధారా సర్వశక్తిః సర్వజ్ఞా సర్వతోముఖీ ।। 4 ।।

4. - - - - - - - - - - -

మయి ప్రకాశతే విశ్వం దర్పణోదరశైలవత్।

బోధ ఏవ స్వరూపం మే నిర్మలానన్దలక్షణః ।। 5 ।।

5. - - - - - - - - - - - - -

ఇచ్ఛాపరవతీ సాహం బోధకాంశవివర్తినీ।

శబ్దబ్రహ్మమయీ భూత్వా వివర్తేఽహం కలాధ్వనా ।। 6 ।।

6. ఇచ్ఛాపరవతీతి। స్వచ్ఛన్దేత్యర్థః। వివర్తః పరిణామః। కలాధ్వనేతి। జ్ఞానాదిగుణాత్మనేత్యర్థః।

కలా జ్ఞానాదయః ప్రోక్తాః షడ్ గుణాః పారమేశ్వరాః।

తాసాం త్రికద్వియోగేన వివర్తే తత్త్వవర్త్మనా ।। 7 ।।

7. త్రికద్వియోగేన; యుగలత్రయయోగేనేత్యర్థః।

సంకర్షణాదయో దేవాస్తత్త్వాని సురసత్తమ।

వర్ణవ్యతికరైర్వ్యూయో వివర్తే మన్త్రవర్త్మనా ।। 8 ।।

8. - - - - - - - - - - -

తస్య మన్త్రాధ్వనో వ్యక్తిం గదన్త్యా మే నిశామయ।

శబ్దబ్రహ్మవివర్తోఽయం కిరణాయుతసంకులః ।। 9 ।।

9. - - - - - - - - - - -

చిల్లక్షణః షడ్గుణాత్మా తస్య భేదశ్చతుర్విధః।

క్వచిద్బీజం క్వచిత్పిణ్డం క్వచిత్సంజ్ఞా క్వచిత్పదమ్ ।। 10 ।।

10. - - - - - - - - - - - - - - -

తుర్యం సుషుప్తిః స్వప్నశ్చ జాగ్రద్బీజాదయః క్రమాత్।

ఏకస్వరం ద్విస్వరం వా స్వరవ్యఞ్జనయోర్ద్వయమ్ ।। 11 ।।

11. బీజపిణ్డసంజ్ఞాపదమన్త్రాః క్రమేణ తుర్యాదిజాగ్రదన్తపదచతుష్టయసంగతా జ్ఞేయా ఇత్యర్థః।

బీజం బహుస్వరం వాపి విజ్ఞేయం విబుధేశ్వర।

{1}అన్తరా హరయః పిణ్డం క్వచిత్స్వరసమాయుతమ్ ।। 12 ।।

12. అన్తరా మధ్యే స్థితాః హరయః వ్యఞ్జనాని పిణ్డమన్త్ర ఇత్యర్థః। తస్యాపవాదమాహ---క్వచిదితి।

{1. అన్తరాహురయః A.; అన్తరాహలయః B. G.; అన్తరాకులయః C.; అనన్తరావిలం D. }

తత్తద్వాచ్యాభిధా సంజ్ఞా నమఃప్రణవసంయుతా।

క్రియాకారకసంయోగస్తుతిసంబోధలక్షణః ।। 13 ।।

13. పదమన్త్రస్వరూపమాహ---క్రియేత్యాది। సంబోధః సంబోధనమ్।

నానాభిజ్ఞాసమాయుక్తః పదాత్మా మన్త్ర ఉచ్యతే।

ఏతచ్చతుష్టయం మన్త్రం సంపూర్ణం దేవతాత్మని ।। 14 ।।

14. అభిజ్ఞా సంజ్ఞా।

సా చతుష్టయసంబద్ధా సిద్ధిమిష్టాం ప్రయచ్ఛతి।

క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞభావం చ మన్త్రాణాం త్రిదశేశ్వర ।। 15 ।।

15. సా; దేవతా।

విజ్ఞాయ తత్త్వతో మన్త్రాన్ ప్రయుఞ్జీత విచక్షణః।

శక్రః---

క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞసద్భావం మన్త్రాణాం వద మేఽమ్బుజే ।। 16 ।।

16. - - - - - - - - - - - -

{2}యద్విజ్ఞాయ న ముహ్యన్తి సిద్ధిమేష్యన్తి చాచిరాత్।

శ్రీః---

బీజం బీజవతాం జీవః శిష్టం క్షేత్రం ప్రకీర్తితమ్ ।। 17 ।।

17. బీజవతాం మన్త్రాణాం బీజాక్షరం జీవ ఇత్యర్థః।

{2. F. omits four lines from here. }

నిర్బీజానామాది జీవః క్షేత్రం తు పరిశేషితమ్।

బీజానాం చైవ పిణ్డానామస్తు క్షేత్రజ్ఞ ఉచ్యతే ।। 18 ।।

18. ఆదీతి। ఆద్యక్షరమిత్యర్థః। అస్తు; అకారస్త్విత్యర్థః।

శిష్టం తు క్షేత్రముద్దిష్టమకారరహితే పునః

క్షేత్రజ్ఞః స్వర ఉద్దిష్టః కేవలే చ స్వరే పునః ।। 19 ।।

19. అకారరహితే పునరితి ఉత్తరత్రాన్వేతి। స్వరః; యః కశ్చిత్ స్వర ఇత్యర్థః। కేవలే చ స్వరే ఇత్యుత్తరత్రాన్వేతి।

జీవః స్యాత్ ప్రథమా మాత్రా ద్వితీయాది {3}తనుర్భవేత్।

ఏకమాత్రే తు జీవః స్యాత్ సంస్కారోఽద్భుతలక్షణః{4} ।। 20 ।।

20. సంస్కార ఇతి। మధ్యమా వాగిత్యర్థః। అత్రాష్టాదశాధ్యాయస్థః షడ్వింశః శ్లోకోఽవధేయః।

{3. మనుర్భవేత్ B. }

{4. సంస్కారోద్భోధలక్షణః I. }

ఉచ్చార్యమాణం క్షేత్రం స్యాన్నిఃస్వరే పిణ్డకే పునః।

ప్రథమో జీవ ఉద్దిష్టః శిష్టం క్షేత్రం ప్రచక్షతే{5} ।। 21 ।।

21. ఉచ్చార్యమాణమితి। వైఖరీత్యర్థః।

{5. క్షేత్రజ్ఞ ఉచ్యతే I. }

క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞసద్భావ ఏష తే సంప్రదర్శితః।

ఆదౌ మధ్యే తథాన్తే చ త్రిషు వాన్యతరత్ర వా ।। 22 ।।

22. - - - - - - - - - - - - -

ఏషాం పిణ్డోఽథవా బీజం తే మన్త్రాః సార్వకాలికాః।

బీజాభావే తు మన్త్రాణాం బీజం కృత్వాదిమాక్షరమ్ ।। 23 ।।

23. యత్ర మన్త్రే బీజం నాస్తి తత్ర ప్రథమాక్షరమనుస్వారయుతం బీజమిత్యర్థః। యథా గణపతయే నమః ఇత్యత్ర గం ఇతి బీజమన్త్రః।

అనుస్వారయుతం పశ్చాత్ సకలం మన్త్ర ఉచ్యతే।
ప్రక్రీడయన్తి పురుషం మన్త్రా రాగేణ రఞ్జితమ్ ।। 24 ।।

24. - - - - - - - - - - - - -

చతుర్దశవిభాగస్థే ప్రాకృతే భువనాధ్వని।
తుర్యవర్గం సుషుప్త్యాద్యే ప్రాకృతే చ పదాధ్వని ।। 25 ।।

25. - - - - - - - - - - - -

ఆచార్యదృష్టిపాతస్థం పురుషం సంయతేన్ద్రియమ్।
ప్రసాదసుముఖా మన్త్రా ఉత్తార్య భువనాధ్వనః ।। 26 ।।

26. - - - - - - - - - - - -

{6}పదాధ్వనశ్చ వైరాగ్యం జనయన్తః పదే పదే।
క్రమాత్తత్త్వకలావర్ణపదవీషు నయన్తి తమ్ ।। 27 ।।

27. - - - - - - - - - - -

{6. l. omits three lines from here. }

మాన్త్రం ప్రాసాదమాసాద్య నిర్ధూతాశేషబన్ధనః।
లక్ష్మీనారాయణాఖ్యం తద్విశతి బ్రహ్మ శాశ్వతమ్ ।। 28 ।।

28. - - - - - - - - - - - - -

శక్రః---

ఆచార్యః కీదృశో దేవి శిష్యస్తస్య చ కీదృశః।

మన్త్రేషు కతమో మన్త్రః ప్రభవేత్ పరమాప్తయే ।। 29 ।।

29. - - - - - - - - - - - -

కథం స చోపదేష్టవ్య ఏతద్ బ్రూహి నమోఽస్తు తే।

శ్రీః---

సర్వలక్షణసంయుక్తో{7} బ్రాహ్మణో వేదపారగః ।। 30 ।।

30. - - - - - - - - - - - -

{7. సంపన్నో C. }

షట్కర్మనిరతః శాన్తః పఞ్చకాలరతః శుచిః।

పఞ్చరాత్రార్థవిన్మౌనీ మన్త్రాక్షరకృతశ్రమః ।। 31 ।।

31. - - - - - - - - - - -

న స్థూలో న కృశో హ్రస్వో న కాణో నైవ రోగవాన్।

నాన్ధో న బధిరో మూఢో న ఖల్వాటో న పఙ్గుకః ।। 32 ।।

32. - - - - - - - - - - - - -

న హీనాఙ్గోఽతిరిక్తాఙ్గో న శ్విత్రీ న చ డామ్భికః।

న క్రోధనో న దుశ్చర్మా న లోభహతచేతనః ।। 33 ।।

33. - - - - - - - - - - - -

అకులీనం దురాచారం శఠం జిహ్మం చ వర్జయేత్।

దయాదాన్తిశమోపేతం{8} దృఢభక్తిం క్రియాపరమ్ ।। 34 ।।

34. - - - - - - - - - - - - -

సత్యవాక్ఛీలసంపన్నం రేఖాకర్మసు కౌశలమ్।
జితేన్ద్రియం సుసుతుష్ట కరుణాపూర్ణమానసమ్ ।। 35 ।।

35. - - - - - - - - - - - - -

{9}ఆర్యలక్షణసంపన్నమార్జవం చారుహాసినమ్।
{10}ఏవంగుణగణాకీర్ణం గురుం విద్యాత్తు వైష్ణవమ్{11} ।। 36 ।।

36. - - - - - - - - - - - - - - -

{9. ఆర్యం F.; కుర్యాత్ I. }

{10. ఏవంగురుగుణా C. B. }

{11. కేవలమ్ F. }

శిష్యశ్చ తాదృశో జ్ఞేయః సర్వలక్షణలక్షితః।
క్షాన్తిశీలం సుధీమన్తం{12} క్రోధలోభవివర్జితమ్ ।। 37 ।।

37. - - - - - - - - - - - - - -

{12. సుశీలం తం B. }

స్నానార్చనరతం{13} నిత్యం గురుశుశ్రూషణోద్యతమ్।
విప్రాగ్నిదేవపితృషు భక్తం తర్పణశీలినమ్ ।। 38 ।।

38. - - - - - - - - - - -

{13. పరం C. }

కులీనం చ తథా ప్రాజ్ఞం శాస్త్రార్థనిరతం సదా।
బ్రాహ్మణం క్షత్రియం వైశ్యం శూద్రం వా భగవత్పరమ్ ।। 39 ।।

39. - - - - - - - - - - - - -

ఈదృగ్లక్షణసంయుక్తం శిష్యమార్జవసంయుతమ్।
వర్ణధర్మక్రియోపేతాం నారీం వా సద్వివేకినీమ్ ।। 40 ।।

40. - - - - - - - - - - - -

{14}విద్యాదనుమతే పత్యురనన్యాం పతిమానినమ్।
ఏవంలక్షణకం శిష్యమాచార్యో భగవన్మయః।
{15}జ్ఞాపయేద్విధివన్మన్త్రాన్ గురుదృష్ట్యా సమీక్ష్య తు ।। 41 ।।

41. అనేన స్త్రీశూద్రయోరపి తాన్త్రికమన్త్రగ్రహణే అధికారో విధీతే। పరం తు తారవిషయే విశేషో గ్రన్థాన్తరేష్వవగన్తవ్యః।

{14. దద్యాత్ I. }

{15. శ్రావయేద్వివిధాన్ C. }

ఇతి {16}శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే గురుశిష్యలక్షణం నామ ఏకవింశోఽధ్యాయః

{16. శ్రీపఞ్చరాత్ర A.; శ్రీపాఞ్చరాత్రే B. D. }

*******ఇత్యేకవింశోఽధ్యాయః*******

ద్వావింశోఽధ్యాయః - 22

శక్రః---

అనాదినిధనే దేవి సర్వజ్ఞే హరివల్లభే।
కథం వై జ్ఞాపయేన్మన్త్రాంస్తేషాం రూపం చ కీదృశమ్ ।। 1 ।।

1. - - - - - - - - - - - - -

సమప్రధానతా వైషాముత జ్యేష్ఠకనిష్ఠతా।
ఏతత్ పృష్ఠా మయా బ్రూహి నమస్తే సరసీరుహే ।। 2 ।।

2. - - - - - - - - - - - - -

శ్రీః---

శృణు సర్వమశేషేణ మత్తస్త్వం పాకశాసన।
యథాస్మి మన్త్రరూపాహం యథా చ జ్ఞాపయామి తాన్ ।। 3 ।।

3. జ్ఞాపయామీతి। ఆచార్యరూపేణ బోధయామీత్యర్థః।

పరం బ్రహ్మ పరం ధామ షాడ్గుణ్యమమలోజ్జ్వలమ్।
దేశకాలానవచ్ఛిన్నమనాకారమనూపమమ్ ।। 4 ।।

4. అనూపమమితి। అనుపమమిత్యర్థః।

అహమిత్యేవ తద్బ్రహ్మ స్వాత్మసంబోధి నిర్గుణమ్।

అనాదినిధనం దివ్యం లక్ష్మీనారాయణం మహత్ ।। 5 ।।

5. నిర్గుణమ్; సత్త్వాదిప్రాకృతగుణహీనమ్ ।

చిదానన్దరసం దివ్యమఖణ్డమజరామరమ్ ।

అనున్మిషద్భవద్భావం గ్రాహ్యగ్రాహకవర్జితమ్{1} ।। 6 ।।

6. అనున్మిషదిత్యాది । శాన్తపరావస్థాయాం భవద్భావరూపోన్మేషరహితమిత్యర్థః । తథా గ్రాహ్యేత్యాదికమపి భావ్యమ్ ।

{1. గ్రాహకతోజ్ఝితమ్ I. }

స్తిమితం తత్ పరం బ్రహ్మ తస్య స్తిమితతాస్మ్యహమ్ ।

తత్ కదాచిత్పరం బ్రహ్మ భవద్భావవ్యవస్థయా ।। 7 ।।

7. - - - - - - - - - - - - -

ఉన్మిషత్యజహద్రూపం స్వేచ్ఛయైవ కదాచన ।

{2}సాహం భావాత్మికాహంతా {3}సంపూజ్యా పరమాత్మనః ।। 8 ।।

8. ఉన్మిషతి; ప్రకాశత ఇత్యర్థః । అజహదిత్యాది । స్వాభావికం నిర్వికారత్వమజహదిత్యర్థః ।

{2. అహం D. }

{3. సంపూర్ణా B.; పూజితా F. }

ఉదేమి భవతో దేవాదిచ్ఛయైవ వివస్వతః{4} ।

సంభృత్యాఖిలసంభారమిచ్ఛయైవ స్వనిర్మితమ్ ।। 9 ।।

9. వివస్వతః; తేజోమయాద్భగవత ఇత్యర్థః ।

{4. వ్యవస్థితా C. }

స్వభిత్తౌ లిఖితం నీత్వా{5} ప్రభవామి షడధ్వనా ।

వార్ణః కలామయశ్చైవ తాత్త్వికో మాన్త్రికస్తథా ।। 10 ।।

10. - - - - - - - - - - - - -

{5. నీతం A.; విలిఖన్తీదం I. }

పాదికో భౌవనశ్చైవ షడధ్వానః ప్రకీర్తితాః।
పరమం యదహంతాఖ్యం {6}సంవిద్రూపమనామయమ్ ।। 11 ।।

11. - - - - - - - - - - - -

{6. సచ్చిద్రూపమ్ B. }

ఉన్మేషః ప్రథమస్తస్య వర్ణాధ్వా పరికీర్తితః।
వ్యాకృతిర్దశితా తస్య పూర్వం తే పాకశాసన ।। 12 ।।

12. - - - - - - - - - - - -

తదేవ పరమం రూపం మమ సంవిన్మయం మహత్।
వివర్తతేఽధ్వభావేన జ్ఞానాద్యేన కలాత్మనా ।। 13 ।।

13. - - - - - - - - - - -

జ్ఞానాదీనాం కలానాం తు గుణానాం పరమాత్మనః।
పుర్వం తే కథితా సూక్తిర్యావన్తో యాదృశాశ్చ తే ।। 14 ।।

14. - - - - - - - - - - - - -

అధ్వద్వయముపాదాయ తద్రూపం మమ చిన్మయమ్।
వాసుదేవాదిరూపేణ వర్తతే తత్త్వవర్త్మనా ।। 15 ।।

15. అధ్వద్వయమ్; వర్ణాధ్వానం కలాధ్వానం చేత్యర్థః।

వ్యూహాశ్చ విభవాశ్చైవ యచ్చాన్యద్భగవన్మయమ్।

తత్త్వాధ్వనో వివృత్తిః సా కీర్తితా పరమాత్మనః ।। 16 ।।

16. అన్యత్; వ్యూహాన్తరాణి విభవాన్తరాణి చేత్యర్థః।

పూర్వాధ్వద్వయమాదాయ తదేవ మమ చిన్మయమ్।

రూపం వివర్తతే శశ్వన్మాన్త్రేణ పరమాధ్వనా ।। 17 ।।

17. - - - - - - - - - - -

ఉత్తారణాయ జీవానాం మగ్నానాం భవసాగరే।

భోగాయ భవసంస్థానాం వైరాగ్యజననాయ చ ।। 18 ।।

18. మన్త్రాధ్వప్రయోజనమాహ---ఉత్తారణాయేత్యాదినా।

{7}ఆరాధనస్య సిద్ధ్యర్థం మానసాలమ్బనాయ చ।

మన్త్రాద్వా పరమోదారో మమ చిద్రూపలక్షణః ।। 19 ।।

19. మానసాలమ్బనాయేతి। శుభాశ్రయరూపప్రదర్శనేన యోగినాం మానసస్య ధ్యానాలమ్బనప్రదానాయేత్యర్థః। ఏతచ్చ శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రపఞ్చితమ్।

వాసుదేవాదిదేవానాం మూర్తిభావం వ్రజత్యసౌ।

మన్త్రాః సర్వే చిదాత్మానః సర్వగాః సర్వసాధకాః ।। 20 ।।

20. అథ ప్రకృతం మన్త్రమహిమానమాహ---మన్త్రా ఇత్యాదినా।

త్రాయమాణాశ్చ మన్తారం గుప్తరూపాశ్చ శాస్త్రతః।

భోగాపవర్గదా హ్యేతే దేవదేవస్య శార్ఙ్గిణః ।। 21 ।।

21. మహిమవర్ణనముఖేన మన్త్రశబ్దయౌగికార్థమాహ---త్రాయమాణాశ్చేతి। మన్ధాతోః త్రైధాతోశ్చ వ్యుత్పన్నా ఇతి భావః। వ్యుత్పత్త్యన్తరమాహ---గుప్తేతి। "మత్రి గుప్తభాషణే" ఇతి ధాతుః।

రూపం మే {8}భగవన్మన్త్రా విజ్ఞేయా మూర్తయోఽమలాః।

జాగ్రత్స్వప్నౌ{9} సుషుప్తిశ్చ తుర్యం చేతి చతుష్టయమ్ ।। 22 ।।

22. - - - - - - - - - - - - - - -

{8. మఘవన్ B. }

{9. స్వప్నః D. }

జ్ఞేయం పదాధ్వనో రూపం జాగ్రద్బాహ్యేన్ద్రియక్రమః{10}।
బాహ్యేన్ద్రియాణాం తమసాభిభూతే విభవే సతి ।। 23 ।।

23. స్వప్నావస్థాం నిరూపయతి---బాహ్యేత్యాదినా।

{10. క్రమాత్ D. }

అన్తఃకరణవృత్తిర్యా సంస్కారపరిశేషిణీ।
సా స్వప్న ఇతి విజ్ఞేయా తదభావే సుషుప్తికా ।। 24 ।।

24. తదభావే; సంస్కారాభావే।

తమసానభిభూతస్య సత్త్వస్థస్య విపశ్చితః।
బాహ్యాన్తఃకరణస్థాయా వృత్తేరుపరమే సతి ।। 25 ।।

25. - - - - - - - - - - -

శుద్ధసత్త్వప్రసాదస్య సంతతిస్తుర్యసంజ్ఞితా।
ఏవం చతుర్విధే మార్గే నిర్దిష్టేఽస్మిన్ పదాభిధే ।। 26 ।।

26. - - - - - - - - - - - -

తుర్యవర్జం సుషుప్త్యాదిరశుద్ధాం భజతే గతిమ్।
మాయాదిక్షితిపర్యన్తా యోక్తా భువనపద్ధతిః ।। 27 ।।

27. భువనాధ్వానం నిరూపయతి---మాయాదీతి।

భువనాధ్వా స విజ్ఞేయో హ్యశుద్ధో మలపఙ్కిలః।
ప్రక్రీడయన్తి మన్త్రాస్తే శశ్వద్రాగపరం నరమ్ ।। 28 ।।

28. - - - - - - - - - - - -

తత్తద్భోగేన్ద్రజాలాని దర్శయన్తో విమోహితమ్।
గురుణా సదయం సమ్యగ్వీక్షితం కరుణాదృశా ।। 29 ।।

29. - - - - - - - - - - -

ఉత్తారయన్తి వైరాగ్యం జనయన్తః పదే పదే।
తతః శుద్ధమయాన్ మార్గాన్ ప్రాపయన్తః శనైః శనైః ।। 30 ।।

30. పదే పదే; జాగ్రదాదిక ఇత్యర్థః।

శబ్దబ్రహ్మణి నిష్ణాతం ప్రాపయేయుః పరాం శ్రియమ్।
ఏవంవిధా మహాత్మానో మన్త్రాః పరమపావనాః ।। 31 ।।

31. శబ్దబ్రహ్మణి; మన్త్రేష్విత్యర్థః।

త్రివిధాస్తే తు విజ్ఞేయా అధమా మధ్యమాః పరే।
భవోపకరణానాం యే దేవానాం మూర్తితాం గతాః ।। 32 ।।

32. పరే ఇతి। ఉత్తమా ఇత్యర్థః। భవోపకరణాని; సర్గోపకరణభూతాని।

అన్తవత్ఫలదా మన్త్రాస్తే జ్ఞేయా అధమా బుధైః।
మన్త్రావిభవదేవానాం సశక్తీనాం తు మూర్తయః ।। 33 ।।

33. - - - - - - - - - - -

తే జ్ఞేయా మధ్యమా మన్త్రా ఉత్తమా వ్యూహమూర్తయః।
యే తు బ్రహ్మావగాహన్తే లక్ష్మీనారాయణాత్మకమ్ ।। 34 ।।

34. - - - - - - - - - - - - -

భవద్భావవ్యవస్థానాస్తే మన్త్రా ఉత్తమోత్తమాః।

ఏవం చ జ్యైష్ఠ్యకానిష్ఠ్యం విజ్ఞేయం మన్త్రకోవిదైః ।। 35 ।।

35. - - - - - - - - - - - - - -

ఉత్తమాః పఞ్చరాత్రస్థా మధ్యమాస్తు త్రయీమయాః।

తన్త్రాన్తరస్థా విజ్ఞేయా అధమాః శాస్త్రచక్షుషా ।। 36 ।।

36. పఞ్చరాత్రస్థా ఇతి। అనన్యపరసాత్త్వికతమభాగవతోద్దేశప్రవృత్తత్వాత్ తేషాముత్తమత్వమ్। త్రయీమయా ఇతి। త్రైగుణ్యవిషయత్వాత్తేషాం మధ్యమత్వమ్।

కలాఙ్గా ఉత్తమా జ్ఞేయా అన్యాఙ్గా మధ్యమాః స్మృతాః।

అనఙ్గా అధమా మన్త్రా భూయః శృణు సురేశ్వర ।। 37 ।।

37. కలాః ; జ్ఞానాదయః।

బీజపిణ్డాదిసంయుక్తా ఉత్తమాః పరికీర్తితాః।

బీజాద్యన్యతమాన్తఃస్థా మన్త్రా మధ్యమసంజ్ఞితాః ।। 38 ।।

38. - - - - - - - - - - - - - -

అబీజాదియుతా జ్ఞేయా మన్త్రా అధమసంజ్ఞితాః।

ఏవం మన్త్రవిధా జ్ఞాత్వా హ్యాచార్యః శాస్త్రలోచనః।

{11}యథాస్వరూపతః శిష్యాన్ జ్ఞాపయేదర్థితో మనూన్ ।। 39 ।।

39. - - - - - - - - - - - - - - -

{11. యథానురూపతః D. F. }

ఇతి {12}శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే {13}షడధ్వమన్త్రస్వరూపకథనం నామ ద్వావింశోఽధ్యాయః

{12. శ్రీపఞ్చరాత్ర A.; శ్రీపాఞ్చరాత్రే B. }

{13. I. omits the title. }

*******ఇతి ద్వావింశోఽధ్యాయః*******

త్రయోవింశోఽధ్యాయః - 23

శ్రీః---

వ్యాపకం యత్ పరం బ్రహ్మ లక్ష్మీనారాయణం మహత్।
{1}అహంతా పరమా తస్య శక్తిర్నారాయణీ హ్యహమ్ ।। 1 ।।

1. - - - - - - - - - - - - - -

{1. B. omits this line. }

అనుగ్రహాయ లోకానామహమాచార్యతాం గతా।
సంకర్షణస్వరూపేణ శాస్త్రం ప్రద్యోతయామ్యహమ్ ।। 2 ।।

2. - - - - - - - - - - -

పునశ్చ గురుమూర్తిస్థా సమ్యగ్విజ్ఞానశాలినీ।

శక్తిమయ్యా స్వయా దృష్ట్యా కరుణామన్త్రపూర్ణయా{2} ।। 3 ।।

3. - - - - - - - - - - - - - - -

{2. పూరయా C. }

{3}పాలయామి గురుర్భూత్వా శిష్యానాత్మోపసర్పిణః।

తస్మాజ్జ్ఞేయః సదా శిష్యైరాచార్యోఽసౌ{4} మదాత్మకః ।। 4 ।।

4. - - - - - - - - - - - - - - -

{3. పావయామి B. }

{4. ఆచార్యః సః D. }

శిష్యం సంజ్ఞాపయేన్మన్త్రాన్ {5}యథా తదవధారయ।

ఆదౌ శుద్ధే సమే స్నిగ్ధే దేశే భూదోషవర్జితే ।। 5 ।।

5. భూదోషాః కేశనఖాస్థిసంసర్గజాః, ఊషరత్వాదయశ్చ।

{5. యథావత్ B. D. F. G. }

వర్ణానురూపవర్ణాఢ్యే గోమయేనోపలేపితే।

ధూపితే శల్యనిర్ముక్తే గన్ధపుష్పాద్యలంకృతే ।। 6 ।।

6. వర్ణానురూపేత్యాది। బ్రాహ్మణాదివర్ణానుగుణసితాదివర్ణయుక్తే ఇత్యర్థః। తథా చోక్తం పరమసంహితాయామ్---"బ్రాహ్మణస్య సితా భూమిః క్షత్రియస్యారుణా భవేత్। పీతవర్ణా చ వైశ్యస్య కృష్ణఆ శూద్రస్య కీర్తితా।।" (7-5) ఇతి। శల్యాని కణ్టకాదీని।

పఞ్చగవ్యేన సంసిక్తే చన్దనాద్యనులేపితే{6}।

సుమృన్మయీం చ ఘటికాం కేవలైః కుసుమైః శుభైః ।। 7 ।।

7. కేవలైః; విస్రస్తైః, అగ్రథితైరిత్యర్థః।

{6. చన్దనాద్యుపలేపితే B. C. F. I. }

ప్రణవాదినమోఽన్తేన స్వేన మన్త్రేణ పూజయేత్।
వ్యాహృత్యా పరిజప్యాథ {7}పూర్వయా ప్రణవాద్యయా ।। 8 ।।

8. పూర్వయేతి। వ్యాహృత్యేత్యర్థః।

{7. B. omits this and the next pada. }

మృదం భూమౌ ప్రసార్యాథ గన్ధధూపాధివాసితమ్{8}।
చతురశ్రం సువృత్తం వా ద్విహస్తం హస్తమేవ వా ।। 9 ।।

9. - - - - - - - - - - - -

{8. ధూపాదివాసితమ్ A.; పుష్పాదివాసితమ్ F. }

సుసమం మాతృకాపీఠం కృత్వా ప్రస్తారయేత్తు తామ్।
ఏకైవ భిన్నవర్గా యా{9} దేవీ పఞ్చదశాక్షరా ।। 10 ।।

10. భిన్నవర్గా; కవర్గాద్యాత్మనా భిన్నేత్యర్థః।

{9. వర్గస్థా C.; మార్గా యా D. F. }

మన్త్రాణాం జననీ సాక్షాన్మమ శబ్దమయీ తనుః।
పద్మాకారేణ వా మన్త్రీ చక్రాకారేణ వా స్తరేత్ ।। 11 ।

11. - - - - - - - - - - - - -

పౌరుషే చక్రరూపం తు పాద్మం లక్ష్మీమనుక్రమేత్।
అగ్నీషోమమయీ {10}శక్తిర్విసృష్టాఖ్యా ద్విరష్టధా ।। 12 ।।

12. - - - - - - - - - - - - - - -

{10. విద్యా సృష్ట్యాఖ్యాతా ద్విరష్టకా।. }

{11}స్వరాఖ్యాం తాం లిఖేత్పత్రమరం వా పూర్వదిగ్గతమ్।
పృథివ్యాదిపుమన్తా యే పఞ్చ వర్గాస్తు కాదయః ।। 13 ।।

13. పృథివీ కకారః। పుమాన్ మకారః।

{11. స్వరాఖ్యాతాం ।. }

అగ్న్యాదివాయుపర్యన్తే తాం లిఖేదరపత్రవత్।
అన్తఃస్థధారణారూపం యాదివాన్తచతుష్టయమ్ ।। 14 ।।

14. - - - - - - - - - - - -

ఉదగ్గతం లిఖేత్ పత్రమరం వా పూర్వవద్బుధః।
శాద్యం క్షాన్తం తురీయాన్తం యదుక్తం బ్రహ్మపఞ్చకమ్ ।। 15 ।।

15. - - - - - - - - - - - - -

తల్లిఖేదైశదిక్సంస్థమరం పత్రమథాపి వా।
శబ్దాఖ్యం యత్పరం బ్రహ్మ జ్యోతిర్మయమనామయమ్ ।। 16 ।।

16. - - - - - - - - - - - - -

ధ్యాయేదాలోకరూపేణ పర్యన్తే చక్రపద్మయోః।
ప్రణవాద్యైర్న మోఽన్తైస్తైరక్షరైస్తత్త్వసంజ్ఞకైః ।। 17 ।।

17. - - - - - - - - - - -

{12}ప్రకృతిం త్వర్చయేత్తత్ర తత్త్వరూపాం తు మాం బుధః।
తతస్తత్కర్ణికామధ్యే చిన్తయేన్మన్త్రమాతృకామ్ ।। 18 ।।

18. - - - - - - - - - - - - -

{12. ప్రతిస్వమర్చయేత్తత్ర I. }

అనాదినిధనాం దేవీమహంతాం పురుషోత్తమీమ్{13}।
పాశాజ్కుశధరాం దేవీం పద్మినీం పద్మమాలినీమ్ ।। 19 ।।

19. పురుషోత్తమస్య స్త్రీ పురుషోత్తమీ।

{13. పురుషోత్తమామ్ A. B. C. D. }

ప్రసన్నాం పద్మగర్భాభాం సర్వలోకమహేశ్వరీమ్।
వర్ణప్రక్లృప్తావయవాం వర్ణాలంకారభూషితామ్ ।। 20 ।।

20. - - - - - - - - - - -

శబ్దబ్రహ్మ తనుం విద్యాత్ ప్రణవం తు శిరః స్మరేత్।
అ ఆ ఇతి భ్రువౌవిద్యాది ఈ విద్యాత్తు చక్షుషీ ।। 21 ।।

21. - - - - - - - - - - - - -

ఉ ఊ కర్ణౌ ఋ ౠ నాసాపుటావన్యౌ కపోలకౌ।
ఏ ఐ ఓష్ఠౌ {14}చ విజ్ఞేయౌ ఓ ఔ దశనపజ్క్తికే ।। 22 ।।

22. అన్యౌ; ఌౡావర్ణావిత్యర్థః। అనయోర్నపుంసకత్వాన్న నామ్నా నిర్దేశః।

{14. తు B. C. I. }

అం జిహ్వామః సముచ్చారం కచవర్గౌ కరౌ స్మరేత్।

టతవర్గౌ పదౌ విద్యాత్ పఫౌ పార్శ్వే స్మరేద్బుధః ।। 23 ।।

23. - - - - - - - - - - - - -

బభౌ పశ్చాత్పురోభాగౌ మం నాభిం పరిచిన్తయేత్।
ప్రాణోష్మాణౌ యరౌ విద్యాల్లం హారం పరిచిన్తయేత్ ।। 24 ।।

24. - - - - - - - - - - - - -

వకారం కటిసూత్రం తు కుణ్డలే తు శషౌ స్మరేత్।
సకారం హృదయం విద్యాద్ధృదయస్థం తు హం స్మరేత్ ।। 25 ।।

25. - - - - - - - - - - - -

ప్రసరన్తీం ప్రభాం విద్యాత్ క్షకారం విద్యుదుజ్జ్వలామ్।
{15}రఙ్గం నాసాగ్రగం విద్యాద్యమాఖ్యం హృదయే స్మరేత్ ।। 26 ।।

26. రఙ్గమ్; అనునాసికమ్।

{15. B. D. I. omit 3 lines from here. }

జిహ్వామూలీయకం జిహ్వామూలే విద్యాదనన్తరమ్।
ఉపధ్మానీయకం విద్యాదోష్ఠయోః క్రమశస్తథా ।। 27 ।।

27. - - - - - - - - - - - -

శుభ్రైర్వర్ణమయైః పద్మైరగ్నిషోమమయైః కృతామ్।
బిభ్రతీం వనమాలాం చ కణ్ఠాత్పాదావలమ్బినీమ్ ।। 28 ।।

28. - - - - - - - - - - - - -

అగ్నిషోమార్కకోట్యాభం స్ఫురద్రత్నవిభూషితమ్।

మకుటం చిన్తయేద్విద్వాన్ {16}హకారం పారమేశ్వరమ్ ।। 29 ।।

29. - - - - - - - - - - - - - -

{16. భకారం A. B. }

ఏవం సంస్కృత్య తాం దేవీం మాతృకాం మన్త్రమాతరమ్।

పూజయేదర్ఘ్యపుష్పాద్యైరౌం నమో మన్త్రమాతృకే ।। 30 ।।

30. - - - - - - - - - - -

ఇదమర్ఘ్యం గృహాణేతి భోగైరేవమనుక్రమాత్।

తతః కృతాఞ్జలిః ప్రహ్వః ప్రణమ్యాష్టాఙ్గవద్భువి ।। 31 ।।

31. - - - - - - - - - - - - - -

పద్మస్థే పద్మనిలయే పద్మే పద్మాక్షవల్లభే।

సర్వతత్త్వకృతాధారే మన్త్రాణాం జననీశ్వరి{17} ।। 32 ।।

32. - - - - - - - - - - - - -

{17. ఈశ్వరే I. }

వ్యాకురు త్వం పరం దివ్యం రూపం లక్ష్మీమయం మమ।

ప్రార్థ్యైవం ప్రయతో మన్త్రీ స్వయం లక్ష్మీమయో భవేత్ ।। 33 ।।

33. - - - - - - - - - - - - - -

మాతృకాకృతవిన్యాసః స్వయం సన్మాతృకామయః।

ఉద్ధరేదీప్సితం మన్త్రం శిష్యస్యోపదిశేత్తతః ।। 34 ।।

34. మాతృకేత్యాది। అకారాదిక్షకారాన్తైర్వర్ణైః కృతః విన్యాసః పద్మచక్రయో నిక్షేపః యేన సః।

బీజపిణ్డాత్మకా మన్త్రా మన్త్రేషు శ్రేష్ఠతాం గతాః।

తత్ర శ్రేష్ఠాని బీజాని పిణ్డేభ్యోఽపి సురేశ్వర ।। 35 ।।

35. - - - - - - - - - - - - -

బీజేషు రత్నభూతాని {18}సప్త బీజాని వాసవ।

తారకః ప్రథమం బీజం ద్వితీయం తారికా స్మృతా ।। 36 ।।

36. తారాదిమన్త్రోద్ధారక్రమోఽనన్తరాధ్యాయే వక్ష్యతే।

{18. తారకాదీని I. }

తయోస్తు తేజసా తుల్యం తృతీయమనుతారికా।

చతుర్థం తు జగద్యోనిః పరమం బీజముచ్యతే ।। 37 ।।

37. - - - - - - - - - - -

{19}ప్రాద్యుమ్నం పఞ్చమం బీజం షష్ఠం సారస్వతం మతమ్।

మహాలక్ష్మీమయం బీజం సప్తమం పరికీర్తితమ్ ।। 38 ।।

38. - - - - - - - - - - - -

{19. ప్రద్యుమ్నః A. B. C. }

స్థూలసూక్ష్మపరత్వం తు ప్రతిస్వం పరికీర్తితమే।

త్వం శక్రావహితో భూత్వా శృణు బీజాన్యనుక్రమాత్ ।। 39 ।।

39. - - - - - - - - - - - - -

ఇతి {20}శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే {21}మాతృకాప్రకాశో నామ త్రయోవింశోఽధ్యాయః

{20. పఞ్చరాత్ర A.; పాఞ్చరాత్రే B. }

{21. లక్ష్మీమాతృకా C. }

*******ఇతి త్రయోవింశోఽధ్యాయః*******

చతుర్వింశోఽధ్యాయః - 24

శ్రీః{1}---

పరం బ్రహ్మ పరం దామ పరం జ్యోతిరనూపమమ్ ।
లక్ష్మీనారాయణం బ్రహ్మ దోషసూన్యం నిరఞ్జనమ్ ।। 1 ।।

1. - - - - - - - - - - - - -

{1. శ్రీరువాచ ।. }

ఏకం సర్వమిదం వ్యాప్య స్థితం సర్వోత్తరం మహః{2}।
అహంతాహం పరా తస్య బ్రహ్మణః పరమాత్మనః ।। 2 ।।

2. - - - - - - - - - - - -

{2. మహత్ A. B. C. D. G. }

హితాయ {3}సర్వజీవానామున్మిషన్తీ స్వవాఞ్ఛయా।
శబ్దబ్రహ్మమయీ భూత్వా మాతృకామన్త్రవిగ్రహా ।। 3 ।।

3. - - - - - - - - - - -

{3. సర్వభూతానాం D. }

భవామి మన్త్రరూపాహం{4} తత్తద్వాచ్యానుకారిణీ।
ప్రథమం తారరూపేణ {5}యథాస్మ్యేవం సముద్ధరేత్ ।। 4 ।।

4. - - - - - - - - - - - - -

{4. భూతాహం D. }

{5. యథాస్థోఽయం B. C. }

ప్రథమం ధ్రువమాదాయ తతః కర్ణం సముద్ధరేత్।
నాభిం సముద్ధరేత్పశ్చాత్ త్రయమేకత్ర యోజయేత్ ।। 5 ।।

5. - - - - - - - - - - - - -

ఓమిత్యేతత్ సముత్పన్నం ప్రథమం బ్రహ్మతారకమ్।
బిన్దునా భూషయేత్ పశ్చాన్నాదేన తదనన్తరమ్ ।। 6 ।।

6. - - - - - - - - - - - - -

ధ్యాయేత్ సంతతనాదేన తైలధారామివాతతామ్।

ఏతత్తద్వైష్ణవం రూపం త్ర్యక్షరం బ్రహ్మ శాశ్వతమ్ ।। 7 ।।

7. - - - - - - - - - - - -

అనిరుద్ధస్త్వకారోఽత్ర ప్రద్యుమ్నః పఞ్చమః స్వరః।

సంకర్షణో మకారస్తు వాసుదేవస్తు బిన్దుకః ।। 8 ।।

8. - - - - - - - - - - - - -

చతుర్ధామవిభాగస్తు నాదస్తత్ర సురేశ్వర।

నాదస్య యా పరా కాష్ఠా సాహంతా పరమేశ్వరీ ।। 9 ।।

9. - - - - - - - - - - - - -

శక్తిః సా పరమా సూక్ష్మా {6}నాదాన్తగగనాహ్వయా।

శబ్దబ్రహ్మమయీ సూక్ష్మా సాహం సర్వావగాహినీ ।। 10 ।।

10. నాదాన్తేత్యాది। పూర్వోక్తస్య నాదస్యాన్తే యత్ గగనం దహరాకాశః, తద్రూపేత్యర్థః। దేవ్యా దహరాకాశరూపత్వాత్ పరబ్రహ్మణస్తన్నియతవసతిత్వం శ్రూయతే---"తత్రాపి దహ్రం గగనం విశోకస్తస్మిన్ యదన్తస్తదుపాసితవ్యమ్" ఇతి। శ్రీసాత్త్వతే చ---"నాదావసానగగనే దేవోఽనన్తః సమన్వితః" (2-69) ఇతి।

{6. నాదాన్తా A. I. }

విరామే సతి నాదస్య {7}యః స్ఫుటీభవతి {8}స్వయమ్।

జ్యోతిస్తత్పరమం బ్రహ్మ లక్ష్మీనారాయణాహ్వయమ్ ।। 11 ।।

11. - - - - - - - - - - - - -

{7. యా D. }

ఏతత్తే వైష్ణవం ధామ కథితం పౌరుషం పరమ్।

శాన్తమస్యైవ యద్రూపం తస్య తత్త్వం నిశామయ ।। 12 ।।

12. - - - - - - - - - - - - -

{9}విసృష్టిం పూర్వమాదాయ సూర్యమన్తే నియోజయేత్।

సంనికర్షే పరే జాతే తదోమిత్యుదితం మహః ।। 13 ।।

13. విసృష్టిః విసర్గః। సూర్యః అంకారః। అః+అం ఇతి స్థితే "అతో రోః" ఇత్యుత్త్వే గుణే పూర్వరూపే చ ఓమితి భవతి।

{9. విసృష్టం B. D. }

ఏతత్ తత్ పరమం ధామ శక్తిసంహారలక్షణమ్।

స్మర్యమాణం పరం తత్త్వం ప్రకాశయతి యద్ ధ్రువమ్ ।। 14 ।।

14. విసర్గబిన్దుసంయోగరూపత్వాత్ సృష్టిసంహారలక్షణమిత్యర్థః।

సంహృత్య సర్వసంభారం శుద్ధాశుద్ధాధ్వసంభవమ్।

సృష్టౌ సముద్యతా శక్తిః సూర్యే పుంసి సనాతనే ।। 15 ।।

15. సూర్యే పుంసి; బిన్దురూపే।

పరమే భోక్తృరూపే సా విధాయ ప్రతిసంచరమ్।

అగ్నీషోమమయాద్భావాత్ స్థూలాత్సా ప్రతినిర్గతా ।। 16 ।।

16. - - - - - - - - - - - - -

దాంపత్యం మధ్యమం శశ్వద్బిన్దునాదమయం శ్రితా।

శక్తిః శాన్తాత్మకం దివ్యం {10}సూక్ష్మదాంపత్యమాశ్రితా ।। 17 ।।

17. - - - - - - - - - - - - - - -

{10. సూక్ష్మా D. }

ప్రతితిష్ఠతి సా దివ్యే వ్యాపకే పరమాత్మని।

అస్య మాత్రా విధానజ్ఞైః సార్ధాస్తిస్ర ఉదాహృతాః ।। 18 ।।

18. - - - - - - - - - - - - -

త్రయోఽగ్నయస్త్రయో {11}లోకాస్త్రయో వేదాస్త్రయో గుణాః।

త్రయో దేవాస్త్రయో వ్యాహృతాస్త్రయో వర్ణాస్త్రయః స్వరాః ।। 19 ।।

19. - - - - - - - - - - - - -

{11. వేదాఃస్త్రయోలోకాః B. F. }

త్రితయం త్రితయం శక్ర యత్ కించిజ్జగతీగతమ్।

తదాది త్రితయం జ్ఞేయమర్ధమాత్రా నిరఞ్జనా ।। 20 ।।

20. ఆది త్రితయమితి। అకారాది త్రయమిత్యర్థః। అర్ధమాత్రా బిన్దుః।

సర్వే శబ్దా అకారోత్థా ఉకారాత్తేజసాం త్రయమ్।

పృథివ్యాది ప్రకృత్యన్తం మకారోత్థం పురందర ।। 21 ।।

21. తేజసాం త్రయమ్; సూర్యసోమాగ్నిరూపమ్।

జ్యోతిర్మయ్యర్ధమాత్రా సా చిన్మయీ పరమా కలా।

యుగ్భిః స్వరైః సబిన్ద్వన్తైరాద్యన్తస్వరషట్కయోః ।। 22 ।।

22. పరమా కలా; నాదః। ఆదిస్వరషట్కమ్ అకారాద్యూకారాన్తమ్। అన్తస్వరషట్కమ్ ఌకారాద్యౌకారాన్తమ్। తేషు యుక్స్వరాః ఆ, ఈ, ఊ, ౡ, ఐ, ఔ ఇతి। తైః సబిన్దుభిరఙ్గన్యాసః। ఉపాఙ్గన్యాసస్తు సతారైః జ్ఞానాదిపదైః।

జ్ఞానాదిగుణషట్కాన్తైరఙ్గక్లృప్తిరముష్య తు।

నాభౌ పృష్ఠే తథా బాహ్వోరూరుజానుపదేషు చ ।। 23 ।।

23. - - - - - - - - - - - - -

తారపూర్వాన్ గుణాన్ భూయో విన్యసేత్ పాకశాసన।

ఏవం విన్యస్య తన్మన్త్రమఙ్గోపాఙ్గసమన్వితమ్ ।। 24 ।।

24. - - - - - - - - - - - - -

స్వదేహే గురురాత్మస్థం చిన్తయేత్ పురుషోత్తమమ్।

విశ్వాదిలయపూర్వం తు యథావత్ తన్నిబోధ మే ।। 25 ।।

25. - - - - - - - - - - - -

విశ్వం జాగ్రత్పదేశానం సర్వేన్ద్రియసమీరకమ్।

భోక్తారం శబ్దపూర్వాణాం పఞ్చానాం విషయాత్మనామ్ ।। 26 ।।

26. విశ్వేతి జాగ్రత్పదస్థాత్మనామ।

{12}అనిరుద్ధాత్మకం {13}తం చ చిన్తయేత్ ప్రథమాక్షరమ్{14}।

తం సోపకరణం దేవమకారే ప్రవిలాప్య తు ।। 27 ।।

27. అనిరుద్ధప్రద్యుమ్నసంకర్షణవాసుదేవలక్ష్మీనారాయణాః విశ్వతైజసప్రాజ్ఞతుర్యతుర్యాతీతసంజ్ఞకజాగ్రదాద్యధిష్ఠాతారో దేవాః।

{12. అనిరుద్ధాభిధానం చ I. }

{13. తత్త్వం A. B. G. }

{14. ప్రథమాక్షరే I. }

అకారం తైజసే దేవే ప్రద్యుమ్నే స్వప్నవర్త్మగే{15}।

అన్తఃకరణవృత్తీనాం ప్రేరకే ప్రవిలాపయేత్ ।। 28 ।।

28. - - - - - - - - - - -

{15. సద్మని I. }

తం సోపకరణం దేవముకారే ప్రవిలాపయేత్।
ఉకారం చేస్వరే ప్రాజ్ఞే సంకర్షణతనుస్థితే ।। 29 ।।

29. - - - - - - - - - - -

సుషుప్తిపదగే శశ్వత్ ప్రాణాదిప్రేరకే విభౌ।
విలాప్య తం చ దేవేశం తుర్యసంస్థేఽర్ధమాత్రకే ।। 30 ।।

30. - - - - - - - - - - - - -

జ్ఞానానన్దమయే దేవే వాసుదేవే విలాపయేత్।
తుర్యాతీతే చ తత్తుర్యం లక్ష్మీనారాయణాత్మని ।। 31 ।।

31. - - - - - - - - - - - - -

ప్రవిలాప్య స్వయం దివ్యామహంతాం వైష్ణవీం శ్రయేత్।
తన్మయస్తాదృశం ప్రాప్య లయస్థానం తతః క్రమాత్ ।। 32 ।।

32. తన్మయః; అహంతామయః।

జాగరామవతీర్యాథ {16}దీక్షితం శిష్యమగ్రతః।
సద్గురుర్మన్మయో భూత్వా తారమధ్యాపయేత్స్వయమ్ ।। 33 ।।

33. లయస్థానాత్ సృష్టిస్థానావతరణచిన్తామాహ---జాగరామితి।

{16. ఉదితం A. C. }

సాఙ్గోపాఙ్గక్రమం శశ్వత్ ససమాధిం సవిస్తరమ్।
స చ దద్యాత్ స్వమాత్మానం దక్షిణాం గురవే ధనైః ।। 34 ।।

34. - - - - - - - - - - - - -

{17}లబ్ధానుజ్ఞస్తతః కుర్వన్ పౌరశ్చరణికం విధిమ్।

మహానదీతటం గత్వా సిద్ధాద్యాయతనం తు వా ।। 35 ।।

35. పురశ్చరణం నామ గురోర్లబ్ధస్య మన్త్రస్య వీర్యవత్తరత్వసంపాదనాయానుష్ఠేయో జపహోమాదిః। తచ్చ పఞ్చాఙ్గమ్। తథా చోక్తమ్---"జపహోమౌ తర్పణం చాభిషేకో విప్రభోజనమ్। పఞ్చాఙ్గోపాసనం లోకే పురశ్చరణముచ్యతే।।" ఇతి।

{17. లబ్ధ్వానుజ్ఞాం F. }

పాలాశం {18}వా వనం సమ్యక్పర్యన్తాదృష్టభూతలమ్।

స్నానం త్రిషవణం కుర్వన్ బ్రహ్మచారీ జితేన్ద్రియః ।। 36 ।।

36. - - - - - - - - - - - - - -

{18. పావనం A. I. }

పయోయావకభైక్షాణామశన్నన్యతమం సకృత్।

కుశోచ్చయే నిషణ్ణః సన్ కాశచీరకుశేశయః ।। 37 ।।

37. - - - - - - - - - - - - - -

పాలాశం {19}ధారయేద్దణ్డం సంవీతః కృష్ణచర్మణా।

మచ్చిత్తో మన్మయో భూత్వా గుర్వాదిష్టేన వర్త్మనా ।। 38 ।।

38. - - - - - - - - - - - - - -

{19. ధారయన్ B. F. }

{20}నిత్యం యోగపరో భూత్వా సమ్యగ్జ్ఞానసమాధిమాన్।

దశలక్షం జపేన్మౌనీ తారం సంసారతారకమ్ ।। 39 ।।

39. - - - - - - - - - - - -

{20. నిత్యయోగ B.; నిత్యయాగ I. }

దశాంశం జుహుయాత్ పర్ణైః సమిద్భిః సర్పిషాపి వా।
ప్రీతా తస్య ప్రకాశేఽహమహంతా వైష్ణవీ పరా ।। 40 ।।

40. దశాంశమితి। లక్షకృత్వ ఇత్యర్థః।

సాధకస్య తతః సమ్యక్ సద్వివేకిని చేతసి।
లక్ష్మీనారాయణాఖ్యం తత్ సామరస్యం ప్రకాశతే ।। 41 ।।

41. - - - - - - - - - - - - -

జీవన్నేవ భవేన్ముక్తః పునీతే చక్షుషా జగత్।
సిద్ధాః స్యుస్తస్య మన్త్రాస్తే లౌకికా వైదికాశ్చ యే ।। 42 ।।

42. - - - - - - - - - - - - - - -

స్నాతః సర్వేషు వేదేషు విద్యాసు సకలాసు చ।
సిద్ధాన్తేషు చ సర్వేషు తీర్థేషు చ భవేదసౌ ।। 43 ।।

43. - - - - - - - - - - - -

ప్రయోగాః సర్వమన్త్రాణాం యావన్తో యాదృశాశ్చ యే।
తావన్తస్తాదృశాస్తేఽస్య ప్రయోగా ఇతి నిర్ణయః ।। 44 ।।

44. - - - - - - - - - - - - -

అస్య వ్యాహృతయస్తిస్రో వర్ణత్రయసముద్గతాః।

పభ్ద్యః సముద్గతా హ్యస్యాః సావిత్రీ సర్వపావనీ ।। 45 ।।

45. - - - - - - - - - - - - -

అస్యాః పద్భ్యస్త్రయో వేదా ఋగ్యజుఃసామలక్షణాః।

ఇత్యేతన్మయమేవేదం లౌకికం వైదికం వచః ।। 46 ।।

46. - - - - - - - - - - - -

యథా న్యగ్రోధధానాయామన్తర్భూతో మహాద్రుమః।

తథేదం వాఙ్మయం విశ్వమస్మిన్నన్తః స్థితం సదా ।। 47 ।।

47. తారస్య సమస్తవాఙ్మయరూపత్వే దృష్టాన్ ఉచ్యతే---యథేతి। ధానా సూక్ష్మం బీజమ్। మహాద్రుమస్య బీజే సూక్ష్మతయావస్థానకథనం చాత్ర సాంఖ్యకత్కార్యవాదమనురుధ్య। ఔపనిషదమతే తు ధానాయా మహాద్రుమస్య చోపాదానైక్యాత్ సత్కార్యవాద ఇతి అవస్థాభేదాత్ కార్యకారణభావవ్యవహార ఇతి చ భిదా।

ఏతదాద్యం మహాబీజం శబ్దానాం ప్రకృతిః పరా।

శబ్దబ్రహ్మ పరం ధామ పవిత్రం పరమం మహత్ ।। 48 ।।

48. - - - - - - - - - - - -

ఓంకారః ప్రణవస్తారో హంసో నారాయణో ధ్రువః।

వేదాత్మా సర్వవేదాదిరాదిత్యః సర్వపావనః{21} ।। 49 ।।

49. - - - - - - - - - - - - -

{21. పాలనః B. C. }

మోక్షదో ముక్తిమార్గశ్చ సర్వసంధారణక్షమః{22}।

ఏవమాదీని నామాని శాస్త్రే శాస్త్రే విచక్షణైః ।। 50 ।।

50. - - - - - - - - - - - -

{22. సంధారణః పరః I. }

{23}అధీతాని మహాపుణ్యాన్యోంకారస్య మహాత్మనః।
ఇదం శరణమజ్ఞానామిదమేవ విజానతామ్ ।। 51 ।।

51. - - - - - - - - - - -

{23. కథితాని A. G. }

అయమన్విచ్ఛతాం స్వర్గః పోతః పారం తితీర్షతామ్।
హకారౌకారసంయోగాదయం ప్రాసాదసంజ్ఞకః ।। 52 ।।

52. - - - - - - - - - - -

పిణ్డోఽయం సర్వతత్త్వానాం పిణ్డభూతః సనాతనః।
సాధనం ప్రతిపత్తిశ్చ వినియోఘోఽథ ధారణా ।। 53 ।।

53. - - - - - - - - - - - -

బీజస్యైవ సురేశాన ప్రాసాదస్యాస్య విద్ధి తత్।
అస్యైవ సంజ్ఞామన్త్రోఽయం హంసో నామ మహామనుః ।। 54 ।।

54. - - - - - - - - - - - - -

భోక్తారం ప్రథమం వర్ణం విద్ధి భోగ్యం ద్వితీయకమ్।
నారాయణమయం పూర్వమక్షరం శ్రీమయం పరమ్ ।। 55 ।।

55. ప్రథమం వర్ణమితి। హకారమిత్యర్థః। ద్వితీయకమితి। సకారమిత్యర్థః।

అగ్నీషోమాత్మకావేతౌ వర్ణౌ విద్ధి సనాతనౌ।

అనయోరన్తరా శక్ర బిన్దుధర్మౌ వ్యవస్థితౌ ।। 56 ।।

56. బిన్దుధర్మౌ సృష్టిసంహారౌ।

ఆధారాన్మూర్ధపర్యన్తం భోక్తారం వర్ణమున్నయేత్।

విసృజేన్ముఖతో వర్ణం ద్వితీయం భోగ్యసంజ్ఞకమ్ ।। 57 ।।

57. ఆధారస్థానమారభ్య మూర్ధపర్యన్తగామినా పవనేన హకారముచ్చరేత్। సకారం ముఖతో విసృజేత్।

సర్వా సృష్టిః కృతా తేన హంసోచ్చారప్రయోగతః।

అజపేయం సమాఖ్యాతా విద్యా సర్వాఙ్గశోభనా ।। 58 ।।

58. హంసమన్త్రస్యాజపామన్త్ర ఇతి నామ।

చతుఃషష్ట్యధికాశీతికోటిసంఖ్యాసు యోనిషు।

తద్భేదేషు చ మన్త్రోఽయం స్వయముచ్చరతే సదా ।। 59 ।।

59. - - - - - - - - - - - - -

నిశ్వాసేన సమం విద్యా సముదేత్యన్తరుజ్జ్వలా।

ఉదయాస్తమయావస్యాః శ్వాసనిశ్వాసతుల్యకౌ ।। 60 ।।

60. - - - - - - - - - - - - -

షష్టిః శ్వాసా భవేత్ప్రాణః షట్ ప్రాణా నాడికా మతా।

నాడ్యః షష్టిరహోరాత్రమేవం కాలక్రియాగతిః ।। 61 ।।

61. - - - - - - - - - - - -

ఏవం హంసోదయాద్విద్ధి సహస్రాణ్యేకవింశతిమ్।

శతాని షట్ చ దేవేశ తావన్తః స్యుర్జపాః కృతాః ।। 62 ।।

62. హంసమన్త్రే సకృజ్జప్తే సతి 21600 సంఖ్యాకా జపాః కృతా భవన్తీతి భావః।

కింతు సంకల్పనం కుర్యాదహరాదౌ మనీషయా।

ఏవంసంఖ్యాన్{24} జపానస్య కరిష్యామీతి బుద్ధిమాన్ ।। 63 ।।

63. ఏవంసంఖ్యానితి। ఇయత్సంఖ్యాకానిత్యర్థః।

{24. సంఖ్యాం B. C. F. }

విన్యసేత్ పఞ్చ చాఙ్గాని తేషాం రూపం నిబోధ మే।

సూర్యసోమౌ చతుర్థ్యన్తౌ నమః స్వాహాసమన్వితౌ ।। 64 ।।

64. సూర్యసోమౌ హకారసకారౌ।

నిరఞ్జనౌ నిరాభాసౌ వౌషడ్హుంఫడన్తకౌ।

ఫడన్తం మూలమేవాస్త్రమిత్యఙ్గాన్యస్య పఞ్చ తు ।। 65 ।।

65. - - - - - - - - - - - - - -

అయమేవ విపర్యస్తః పరమాత్మమనుః స్మృతః।

{25}స్మృత్వా శక్తిం {26}ససంభారాం సూర్యే భోక్తరి సంనయేత్ ।। 66 ।।

66. విపర్యస్త ఇతి। సోఽహమితి మన్త్ర ఇత్యర్థః। సకారేణ శక్తిమాదాయ హకారే పరమాత్మని యోజయేదిత్యర్థః।

{25. హుత్వా A. B. }

{26. సుసంభారాం A. B. C. }

శిష్టం ప్రణవవచ్ఛిన్న్యమితి సంజ్ఞామనోర్విధిః।

పదమన్త్రాస్త్రయోఽస్య స్యుర్విధానే పాఞ్చరాత్రికే ।। 67 ।।

67. త్రయ ఇతి। యద్యపి చత్వారో మన్త్రా వక్ష్యన్తే। తథాపి తేషు కంచిద్భేదమాదాయ త్రయాణాం పృథక్ నిర్దేశః క్రియతే।

విష్ణవే నమ ఇత్యేవం నమో నారాయణాయ చ।

నమో భగవతే పూర్వం వాసుదేవాయ చేత్యపి ।। 68 ।।

68. మన్త్రస్వరూపాణ్యాహ--విష్ణవే ఇత్యాది। ఆదౌ నమో భగవతే ఇతి। అన్తేవాసుదేవాయేతి। నమో భగవతే వాసుదేవాయేతి మన్త్ర ఇత్యర్థః।

జితం తే పుణ్డరీకాక్ష నమస్తే విశ్వభావన।

నమస్తేఽస్తు హృషీకేశ మహాపురుష పూర్వజ ।। 69 ।।

69. - - - - - - - - - - -

పదమన్త్రశ్చతుర్థోఽయం ప్రణవస్య పురందర{27}।

ఓంకారసహితానేతాన్ మన్త్రాన్ పూర్వవిదో విదుః ।। 70 ।।

70. - - - - - - - - - - - - -

{27. ప్రకీర్తితః I. }

జ్ఞానాదిగుణసంయుక్తైరక్షరైః ప్రణవాదిభిః{28}।

నమోఽన్తైరఙ్గక్లృప్తిః స్యాత్తథైవోపాఙ్గకల్పనా ।। 71 ।।

71. - - - - - - - - - - - - -

{28. ప్రణవాదికైః I. }

న్యూనాక్షరస్య మన్త్రస్య వర్ణేన చరమేణ తు।

ఉపాఙ్గకల్పనా కార్యా {29}తత్తద్గుణపదైర్యుతా ।। 72 ।।

72. న్యూనాక్షరస్యేతి। షడక్షరాష్టాక్షరమన్త్రయోః న్యూనాక్షరత్వమ్। తత్ర చరమాక్షరేణ పూరణం కర్తవ్యమిత్యర్థః।

{29. తత్తత్పదగుణైః B. F. }

{30}తథైవ స్వీతవర్ణస్య శిష్టైస్తు ద్వాదశాధికైః।

సమస్తైశ్చరమోపాఙ్గం కల్పయేత్తేజసా సహ ॥ 73 ॥

73. సీప్వతవర్ణస్యేతి। అధికవర్ణస్యేత్యర్థః; యథా జితం తే ఇతి మన్త్రే।

{30. తథైవాధిక I. }

కేవలస్తారకశ్చైవ చత్వారశ్చ తదాదికాః।

పఞ్చైతే వ్యాపకా మన్త్రాః పాఞ్చరాత్రే ప్రకీర్తితాః ॥ 74 ॥

74. - - - - - - - - - - - - -

{31}నాసాధ్యం కించిదస్తీహ మన్త్రైరేభిర్మహాత్మభిః।

నిశ్రేణీ పఞ్చపర్వ్యైషా పరబ్రహ్మాధిరోహణే ॥ 75 ॥

75. - - - - - - - - - - -

{31. నానాసాద్యం కించిదస్తి I. }

ఏషా దివ్యా మహాసత్తా పఞ్చమన్త్రీ తు మన్మయీ।

అర్చనాజ్జపతో ధ్యానాదిమాం{32} సమ్యక్ సమాశ్రితః।

స్వాం సత్తాం వైష్ణవీం ప్రాప్య పరం బ్రహ్మాధిగచ్ఛతి ॥ 76 ॥

46. - - - - - - - - - - - - -

{32. అముం D. F. }

ఇతి {33}శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే {34}తారప్రకాశో నామ చతుర్వింశోఽధ్యాయః

{33. శ్రీపఞ్చరాత్ర A; శ్రీపాఞ్చరాత్రే B. }

{34. తారక I. }

*******ఇతి చతుర్వింశోఽధ్యాయః*******

పఞ్చవింశోఽధ్యాయః - 25

శ్రీః{1}---

ఇత్థం తే కథితః శక్ర తారకస్యైష విస్తరః।
సంసారతారికాయా మే తారికాయాః శృణు క్రమమ్ ।। 1 ।।

1. - - - - - - - - - - - - -

{1. శ్రీరువాచ I. }

వర్ణానాం {2}విధిసిద్ధ్యర్థం సంజ్ఞాః పూర్వం నిశామయ।
శ్రుతాసు విధివద్యాసు విధిర్మాన్త్రః{3} ప్రవర్తతే ।। 2 ।।

2. - - - - - - - - - - - - -

{2. సిద్ధి B. E. }

{3. మన్త్రః A. B. C. I. }

అకారశ్చాప్రమేయశ్చ ప్రథమో వ్యాపకః స్మృతః।
ఆదిదేవస్తథాకార ఆనన్దో గోపనః స్మృతః ।। 3 ।।

3. - - - - - - - - - - - - -

రామసంజ్ఞ ఇకారశ్చ ఇద్ధ ఇష్టః ప్రకీర్తితః।
ఈకారః పఞ్చబిన్దుర్వై విష్ణుర్మాయా పురందర ।। 4 ।।

4. - - - - - - - - - - - -

ఉకారో భువనాఖ్యశ్చ ఉద్ధామ ఉదయస్తథా।
ఊకార ఊర్జో లోకేశః ప్రజ్ఞాధారాఖ్య ఏవ చ ।। 5 ।।

5. - - - - - - - - - - - - -

సత్యశ్చ ఋతధామా చ ఋకారః స తు చాఙ్కుశః।
ౠకారో విష్టరాఖ్యశ్చ జ్వాలా చైవ ప్రసారణమ్ ।। 6 ।।

6. - - - - - - - - - - - - -

లిఙ్గాత్మా భగవాన్ ప్రోక్తో ఌకారస్తారకః స్మృతః।
ౡకారో దీర్ఘఘోణశ్చ{4} దేవదత్తస్తథా{5} విరాట్ ।। 7 ।।

7. - - - - - - - - - - - - - -

{4. కోణశ్చ A. }

{5. స్థిరో I. }

త్ర్యశ్ర ఏకారసంజ్ఞశ్చ జగద్యోనిరవిగ్రహః।

ఐశ్వర్యం యోగధాతా{6} చ ఐ స ఐరావణః స్మృతః ।। 8 ।।

8. - - - - - - - - - - - - - -

{6. దాతా A. B. C. }

ఓకార ఓతదేహశ్చ{7} ఓదనశ్చైవ విక్రమీ।

ఔర్వోఽథ భూధరాఖ్యశ్చ ఔ స్మృతో హ్యౌషధాత్మకః ।। 9 ।।

9. - - - - - - - - - - - - - -

{7. దేవశ్చ C. D. G. }

త్రైలోక్యైశ్వర్యదో వ్యాపీ వ్యోమేశోంఽకార ఏవ చ।

విసర్గః సృష్టికృత్ఖ్యాతో హ్యఃకారః పరమేశ్వరః ।। 10 ।।

10. - - - - - - - - - - - - -

{8}కమలశ్చ కరాలశ్చ కకారః ప్రకృతిః పరా।

ఖకారః ఖర్వదేహశ్చ వేదాత్మా విశ్వభావనః ।। 11 ।।

11. - - - - - - - - - - - - -

{8. కపిలశ్చ B.; అమలశ్చ D. }

{9}గదధ్వంసీ గకారస్తు గోవిన్దశ్చ గదాధరః।

ఘకారస్త్వథ ఘర్మాంశుస్తేజస్వీ దీప్తిమాంస్తథా ।। 12 ।।

12. - - - - - - - - - - - - -

{9. గత A. B. E. }

జకార ఏకదంష్ట్రాఖ్యో భూతాత్మా భూతభావనః।
చకారశ్చఇఞ్చలశ్చక్రీ{10} చన్ద్రాంశుః స తు కథ్యతే ।। 13 ।।

13. - - - - - - - - - - - - - - -

{10. చక్రః A. D. }

ఛన్దఃపతిశ్చలధ్వంసీ{11} ఛకారశ్చన్ద ఏవ చ।
జన్మహన్తాజితశ్చైవ జకారశ్చైవ శాశ్వతః ।। 14 ।।

14. - - - - - - - - - - - -

{11. బలధ్వంసీ B. }

ఝకారో ఝషసంజ్ఞశ్చ సామగః సామపాఠకః।
ఈశ్వరశోచ్చత్తమాఖ్యశ్చ ఇకారస్తత్త్వధారకః ।। 15 ।।

15. - - - - - - - - - - - -

చన్ద్రీ టకార ఆహ్లాదో విశ్వాప్యాయకరస్తథా।
ధారాధరష్ఠకారశ్చ నేమిః కౌస్తుభ ఉచ్యతే ।। 16 ।।

16. - - - - - - - - - - - - -

దణ్డధారో డకారశ్చ మౌసలోఽఖణ్డవిక్రమః।
ఢకారో విశ్వరూపశ్చ వృషకర్మా ప్రతర్దనః ।। 17 ।।

17. - - - - - - - - - - -

ఐకారోఽభయదః శాస్తా వైకుణ్ఠ ఇతి{12} కీర్తితః।
{13}తకారస్తాలలక్ష్మా చ వైరాజః స్రష్ధరః స్మృతః ॥ 18 ॥
18. - - - - - - - - - - - - - - -

{12. వైకుణ్ఠః పరి B. C. F. I. }

{13. D. omits 4 lines from here. }

{14}ధన్వీ భువనపాలశ్చ థకారః సర్వరోధకః।
దత్తావకాశో దమనో దకారః శాన్తిదః స్మృతః ॥ 19 ॥
19. - - - - - - - - - - - - - -

{14. B. and C. omit 4 lines from here. }

ధకారః శార్ఙ్గధృద్ధర్తా మాధవశ్చ ప్రకీర్తితః।
నరో నారాయణః పన్థా నకారః సముదాహృతః ॥ 20 ॥
20. - - - - - - - - - - - - -

పకారః పద్మనాభశ్చ పవిత్రః పశ్చిమాననః।
ఫకారః ఫుల్లనయనో లాఙ్గలీ శ్వేతసంజ్ఞితః{15} ॥ 21 ॥
21. - - - - - - - - - - - - - - -

{15. సంజ్ఞకః B. C. F. I. }

బకారో వామనో హ్రస్వః పూర్ణాఙ్గః స చ కథ్యతే।
{16}భల్లాతకో భకారశ్చ జ్ఞేయః సిద్ధిప్రదో ధ్రువః ।। 22 ।।

22. - - - - - - - - - - - - - -

{16. భల్లాటకః B. C. E. }

మకారో మర్దనః కాలః ప్రధానః పరిపఠ్యతే।
చతుర్గతిర్యకారశ్చ సుసూక్ష్మః శఙ్ఖ ఉచ్యతే ।। 23 ।।

23. - - - - - - - - - - - - - -

అశేషభువనాధారో రోఽనలః కాలపావకః।
లకారో విబుధాఖ్యశ్చ ధరేశః పురుషేశ్వరః ।। 24 ।।

24. - - - - - - - - - - - - -

వరాహశ్చామృతాధారో వకారో వరుణః స్మృతః।
శకారః శంకరః శాన్తః పుణ్డరీకః ప్రకీర్తితః ।। 25 ।।

25. - - - - - - - - - - - - - -

{17}నృసింహశ్చాగ్నిరూపశ్చ షకారో భాస్కరస్తథా।
సకారస్త్వమృతస్తృప్తిః సోమశ్చ పరికీర్తితః ।। 26 ।।

26. - - - - - - - - - - - - - -

{17. F. omits 2 lines from here. }

{18}సూర్యో హకారః ప్రాణస్తు పరమాత్మా ప్రకీర్తితః।

అనన్తేశః క్షకారస్తు వర్గాన్తో గరుడస్తథా{19} II 27 II

27. - - - - - - - - - - - - - -

{18. సూరో A. F. G. }

{19. స్మృతః A. I. }

అశేషసంజ్ఞా వర్ణానామిత్యేతాః కీర్తితా మయా I

అనులోమవిలోమేన వర్ణ్యా వర్ణస్య వై పునః II 28 II

28. సంజ్ఞాయామనులోమేన సంఖ్యాయాం విలోమేన చేత్యర్థః I "అఙ్కానాం వామతో గతిః" ఇతి ప్రసిద్ధమ్ I

సంజ్ఞా సంఖ్యా{20} చ యా శక్ర సామాన్యా సా మహామతే I

చిదంశాః సర్వ ఏవైతే వర్ణా భాస్వరవిగ్రహాః II 29 II

29. - - - - - - - - - - - -

{20. సంఖ్యా సంజ్ఞా A. }

కారణం సర్వమన్త్రాణాం లక్ష్మీశక్త్యుపబృంహితాః I

స్తుతా సంపూజితా ధ్యాతా {21}వర్ణాః సంజ్ఞాభిరాదరాత్ II 30 II

30. - - - - - - - - - - - - - - -

{21. వర్ణసంజ్ఞాభిః A. }

ప్రయచ్ఛన్తి పరామృద్ధిం విజ్ఞానం భావయన్త్యపి I

పరస్పరాఙ్గభావం చ మన్త్రోత్పత్తౌ వ్రజన్త్యమీ II 31 II

31. - - - - - - - - - - - - - -

చరాచరేఽస్మింస్తన్నాస్తి యదమీభిర్న భావితమ్।
నిత్యా యద్యపి తా దివ్యా మన్త్రాణాం మూర్తయః పరాః ।। 32 ।।

32. - - - - - - - - - - - - - -

తథాప్యేవంవిధైర్వర్ణైర్భావితా ఇతి చిన్తనా{22}।
భవన్తి పూర్ణసామర్థ్యా మన్త్రాః శాస్త్రనిదర్శనాత్ ।। 33 ।।

33. - - - - - - - - - - - - - -

{22. చిన్తనాః C.; చిన్తనాత్ I. }

ఆలమ్బనం ధియాం చైవ భవన్త్యేవం మహామతే।
అభాగేఽపి యథా వ్యోమ్ని ధియా భాగః ప్రకల్ప్యతే ।। 34 ।।

34. - - - - - - - - - - - - - -

సౌకర్యాయ తథా మన్త్రే వర్ణభాగోఽనుచిన్త్యతే।
కృత్త్వైవ భావగాం వ్యాప్తిం వర్ణానాం పూజనం త్రిధా ।। 35 ।।

35. - - - - - - - - - - - - - -

భూమౌ పద్మే తథా{23} దేవ్యాస్తనౌ{24} మన్త్రాన్ సముద్ధరేత్।
పరమాత్మానమాదాయ యోజయేత్ కాలవహ్నినా ।। 36 ।।

36. తారికామన్త్రముద్ధరతి---పరమాత్మానమితి। పరమాత్మా హకారః। కాలవహ్నిః రేఫః। మాయా ఈకారః। త్రైలోక్యైశ్వర్యదః అనుస్వారః। ఏషాం యోగే హ్రీం ఇతి తారికామన్త్రః।

{23. అథవా D. F. }

{24. తతో I. }

త్రైలోక్యైశ్వర్యదోపేతమాయామస్మిన్నియోజయేత్।
ఇయం సా పరమా శక్తిర్వైష్ణవీ సర్వకామదా ।। 37 ।।

37. - - - - - - - - - - - - -

సత్తా పూర్ణా{25} చిదానన్దా మమ మూర్తిర్నిరన్తరా।
ఇయం సా పరమా నిష్ఠా యా సా బ్రహ్మవిదాం ధ్రువా{26} ।। 38 ।।

38. - - - - - - - - - - - - - - - - -

{25. పూర్ణ F. I. }

{26. విదస్తు వా F. }

అస్యాం నిష్ఠాయ తత్త్వజ్ఞా విశన్తి బ్రహ్మ మన్మయమ్।
సైషా తత్త్వవిదాం ముఖ్యైః శాస్త్రే శాస్త్రే విచిన్త్యతే ।। 39 ।।

39. - - - - - - - - - - - - - -

ఓతం ప్రోతమముష్యాం వై జగచ్ఛబ్దార్థతామయమ్।
అనయైవ సదా సాంఖ్యైః సంఖ్యాయేఽహం సనాతనీ ।। 40 ।।

40. - - - - - - - - - - - - - -

అనయైవ సమాధిస్థైః సమాధీయే సమాధినా।
అభిధీయేఽనయైవాహం శైవైః షట్త్రింశదన్తిమా ।। 41 ।।

41. - - - - - - - - - - - -

మహారాజ్ఞీ తథైవాహమనయైవ త్రయీ పరా।
ఋగ్యజుఃసామసంఘాతే{27} చిన్త్యే{28} సౌరే చ మణ్డలే ।। 42 ।।

42. - - - - - - - - - - - - - - - - -

{27. సంఖ్యాతే C. F. }

{28. చిన్త్యా A. }

తరుణీం రూపసంపన్నాం సర్వావయవసున్దరీమ్{29}।
అనయైవ వ్యవస్యన్తి లోకాయతవిచక్షణాః ।। 43 ।।

43. - - - - - - - - - - - -

{29. శోభినీమ్ I. }

క్షణభఙ్గవిధానజ్ఞైశ్చిన్త్యే నిర్విషయా చ ధీః।
ఆర్హతైశ్చానయైవాహం యక్షీనామ్నా సదోదితా{30} ।। 44 ।।

44. - - - - - - - - - - - - -

{30. ఉదితా సదా D. I. }

పరమా తారికా శక్తిస్తారిణీ తారికాకృతిః।
లక్ష్మీః పద్మా మహాలక్ష్మీస్తారా గౌరీ నిరఞ్జనా ।। 45 ।।

45. - - - - - - - - - - - - - -

హృల్లేఖా పరమాత్మస్థా యా శక్తిర్భువనేశ్వరీ।
చిచ్ఛక్తిః{31}శాన్తిరూపా చ ఘోషణీ{32} ఘోషసంభవా ॥ 46 ॥

46. - - - - - - - - - - - - - - - - -

{31. శాన్త B. D. }

{32. ఘోషిణీ D. }

కామధేనుర్మహాధేనుర్జగద్యోనిర్విభావరీ।
ఏవమాదీని నామాని శాస్త్రే శాస్త్రే విచక్షణైః ॥ 47 ॥

47. - - - - - - - - - - - - - -

తారికాయా నిరుక్తాని వేదే వేదే చ పణ్డితైః।
అస్యా ఏవాపరా మూర్తిర్విజ్ఞేయా త్వనుతారికా ॥ 48 ॥

48. - - - - - - - - - - - - -

శాన్తం నియోజయేత్ స్థానే పూర్వస్య పరమాత్మనః।
శేషమన్యత్సమం{33} హ్యేషా తనుర్మేఽన్యానుతారికా ॥ 49 ॥

49. శాన్తః శకారః। అన్యత్ సమమితి। తారికయా సమమ్। రీం ఇతి యోజనీయమిత్యర్థః। శ్రీం ఇత్యనుతారికామన్త్రః।

{33. ఏతత్సమమ్ D. }

తారికాయామివాస్యాం చ విజ్ఞేయం వైభవం మహత్।
ఇమే శక్తీ పరే దివ్యే మమ తన్వౌ పురందర ॥ 50 ॥

50. - - - - - - - - - - - - -

యత్కించిదేతయా సాధ్యం సాధనీయం తదన్యయా।
ఇమే పూర్వాపరీభావం ప్రజతోఽన్యోన్యవాఞ్ఛయా ।।
సమ్యక్సాధయతశ్చైవ సాధకానామభీప్సితమ్ ।। 51 ।।

51. - - - - - - - - - - - - -

ఇతి {34}శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే {35}తారానుతారాప్రకాశో నామ పఞ్చవింశోఽధ్యాయః

{34. శ్రీపఞ్చరాత్ర A.; శ్రీపాఞ్చరాత్రే B. }

{35. తారకానుతారప్రకాశః G.; I. omits the title. }

********ఇతి పఞ్చవింశోఽధ్యాయః********

షడ్వింశోఽధ్యాయః - 26

శక్రః---

పరం బ్రహ్మ పరం ధామ పద్మస్థే పద్మమాలిని।
నమస్తే పద్మజే పద్మే గోవిన్దగృహమేధిని ।। 1 ।।

1. - - - - - - - - - - - -

ద్వే ఏతే కథితే దేవి తవ తన్వౌ సనాతనే{1}।
{2}విశేషస్త్వస్తి వా కశ్చిదనయోః సూక్ష్మరూపతః ।। 2 ।।

2. - - - - - - - - - - - - - -

{1. సనాతని B. C. }

{2. బిశేషోఽన్వస్తి D. I. }

శ్రీః---

ఏకమాదౌ పరం తత్త్వం లక్ష్మీనారాయణాత్మకమ్।
పూర్ణస్తిమితషాడ్గుణ్యం స్వచ్ఛస్వచ్ఛన్దచిద్ధనమ్ ।। 3 ।।

3. - - - - - - - - - - - - -

తస్యాహం పరమా శక్తిః సర్వావస్థానుసారిణీ।
{3}దేవీ సా పరమా దివ్యా స్థూలసూక్ష్మపరాహ్వయా ।। 4 ।।

4. - - - - - - - - - - - - -

{3. అహంతా I. }

మమ తన్వావిమే శక్తీ తారికా చానుతారికా।
దుహాతే సకలాన్ కామానుభే ఏతే{4} పురందర ।। 5 ।।

5. - - - - - - - - - - - - -

{4. కామానుగావేతే I. }

ఉభే ఏతే మతే దివ్యే ఉభే నిష్ఠే పరే స్మృతే।
ఉభే సంస్థా మతే{5} సర్వా ఉభే తే విష్ణువల్లభే ।। 6 ।।

6. - - - - - - - - - - - - - -

{5. ఉభే A. B. C. }

ఉభే ఏతే విచిన్త్యాథ గచ్ఛన్తి పరమాం గతిమ్।
తత్త్వం తు పరమం సూక్ష్మం గదన్త్యా మే నిశామయ ।। 7 ।।

7. - - - - - - - - - - - - - -

పరం బ్రహ్మ తతః శాన్తం తతో నాద ఇతి క్రమః।
సర్వత్రావస్థితా {6}సాహం నిమేషోన్మేషరూపిణీ ।। 8 ।।

8. - - - - - - - - - - - - - -

{6. భాన్తీ A. }

ఆద్యం యత్ పరమం బ్రహ్మ సూక్ష్మం స్తిమితశక్తికమ్।
తారస్తత్ర ప్రతిష్ఠాయ తనోతి వితతాం గతిమ్ ।। 9 ।।

9. - - - - - - - - - - - - - -

భవతో బ్రహ్మణో యోఽయమున్మేషః పరమాత్మనః।
భవద్భావాత్మకే తస్మింస్తారికా ప్రతితిష్ఠతి ।। 10 ।।

10. - - - - - - - - - - - - - -

బ్రహ్మణస్త్వవరోహో యః శాన్తరూపః సిసృక్షయా।
శాన్తాఖ్యే భావభూయిష్ఠే తస్మిన్నాస్తేఽనుతారికా ।। 11 ।।

11. - - - - - - - - - - - - -

ద్వితీయస్త్వవరోహో యః శక్త్యాఖ్యో భావ ఊర్జితః।
వాగ్భవాదీని బీజాని తత్ర తిష్ఠన్తి వాసవ ।। 12 ।।

12. - - - - - - - - - - - - -

ఏతావాననయోర్భేదః ప్రోక్తస్తే సూక్ష్మధీమయః।
వాగ్భవాదీని బీజాని గదన్త్యా మే నిశామయ ।। 13 ।।

13. - - - - - - - - - - - - -

త్రైలోక్యైశ్వర్యదోపేతమైశ్వర్యం వర్ణముద్ధరేత్।
జగద్యోనిరిదం బీజం వాగ్భవాఖ్యముదాహృతమ్ ।। 14 ।।

14. వాగ్భవబీజమాహ---త్రైలోక్యేత్యాదినా। ఐశ్వర్యమ్ ఐకారః। తేన సహానుస్వారయోగే ఐం ఇతి బీజమన్త్రః। అస్య జగద్యోనిత్వమనన్తరం వక్ష్యతే।

సైషా కుణ్డలినీ శక్తిర్యస్యాం కుణ్డలితం జగత్।
శబ్దశక్తిస్వరూపేణ యథా{7} తదవధారయ ।। 15 ।।

15. యస్యాం కుణ్డలితం జగదితి కుణ్డలినీశబ్దస్య యోగవ్యుత్పత్తిరభిప్రేతా।

ఈ మాయా పరమా శక్తిర్జగద్యోనిర్నిరఞ్జనా।

{7. జ్ఞానం A. }

అప్రమేయస్య సా హి శ్రీర్గృహిణీ గృహమేధినః ।। 16 ।।
అస్యాః పూర్వమికారం తు యోజయేత్ సూక్ష్మచక్షుషా।

{8}ఇత్థం యదిష్టం యద్ ద్రవ్యం యత్తత్త్రత్ర ప్రతిష్ఠితమ్{9} ।। 17 ।।

ఆనన్దమస్య పూర్వం తు చిన్తయేత్ సూక్ష్మచక్షుషా।

అప్రమేయం తతః పూర్వం యోజయేత్ సూక్ష్మచ్ఘుషా{10} ।। 18 ।।

16-18. ఐకారస్య వర్ణచతుష్టయసమాహారరూపత్వమాహ---ఈ మాయేతి। అస్మాత్ పూర్వమిష్టాఖ్యమికారం, తతః పూర్వమానన్దాఖ్యమాకారం, తతః పూర్వమప్రమేయాఖ్యమకారం చ యోజయిత్వా సంధౌ కృతే ఐ ఇతి రూపమితి భావః।

{8. F. omits 2 lines from here. }

{9. తత్త్రత్ర ప్రతితిష్ఠతి I. }

{10. సూక్ష్మయా దృశా I. }

{11}శక్తిరేషా జగద్యోని్స్సైలోక్యైశ్వర్యదోజ్జ్వలా।

అప్రమేయాదనాద్యన్తాద్వ్యాపకాత్ పరమాత్మనః ।। 19 ।।

19. - - - - - - - - - - - -

{11. వృద్ధిరేషా I.; A. C. omit this line. }

గోపనీ సర్వభూతానాం శక్తిరానన్దనిర్భరా।

ఇచ్ఛాజ్ఞానక్రియారూపైరికారోత్థైః సమన్వితా ।। 20 ।।

20. - - - - - - - - - - - -

త్రైలోక్యైశ్వర్యదా దేవీ విష్ణుపత్నీ జగత్ప్రసూః।

ఇతి వాచ్యం జగద్యోనిబిజస్యాబ్జాం విచిన్తయేత్ ।। 21 ।।

21. - - - - - - - - - - - - - -

{12}రతిః క్రీడాభిధా లోకే క్రీడా చ స్యాత్ క్రియా మమ।

ఇన్ధనం దీపనం జ్ఞానమిచ్ఛా చేకారదర్శితాః{13} ।। 22 ।।

త్రైలోక్యం తు త్రయో లోకాస్తే చ జీవాస్త్రిధా స్థితాః{14}।

తేషామైశ్వర్యదానేన త్రైలోక్యైశ్వర్యదాహ్వికా{15} ।। 23 ।।

అప్రమేయాదినా లోకాన్ వితత్య భువనాధ్వనా।

తస్మిన్నేవ పరే భూయో వ్యోమేశే పరమాత్మని ।। 24 ।।

22-24. బీజాక్షరఘటకస్య దీర్ఘేకారస్యార్థమాహ---రతిరితి। రతిరీకారః। ఇన్ధనాదయస్తదర్థాః। త్రైలోక్యైశ్వర్యదానామ నిర్వక్తి---త్రైలోక్యమితి। జీవాస్త్రిధేతి। బద్ధముక్తనిత్యా ఇత్యర్థః। వ్యోమేశే; బిన్దౌ।

{12. రమిః A. B. I. }

{13. దర్శితా B. D. I. }

{14. మతాః B. D. I. }

{15. ఐశ్వర్యదామ్బికా A. C. I. }

సంతిష్ఠతే పరేత్యేవముదయాస్తమయౌ మమ।

ఈదృశీయం మహావిద్యా జగద్యోనిర్గిరాం ప్రసూః ।। 25 ।।

25. - - - - - - - - - - -

పఞ్చమీ కామసూర్విద్యా కామబీజాపరాహ్వయా।

{16}ప్రాద్యుమ్నీ పరమా శక్తిస్తస్యా రూపం నిబోధ మే ।। 26 ।।

26. - - - - - - - - - - - - - -

{16. ప్రద్యుమ్నీ I. }

మధ్యమం గుణతత్త్వానాం యత్ ప్రోక్తం పశ్చిమాననమ్।
రఞ్జనం {17}సత్త్వతమసోర్భోగేనాల్పేన రఞ్జితమ్ ।। 27 ।।

27. - - - - - - - - - - - - - -

{17. సత్త్వముభయోః A. }

సా పరా ప్రకృతిః కాక్యా కల్పయన్తీ జగద్విధిమ్{18}।
పురుషేశ్వరయోగేన సా సృష్ట్యై సంప్రకల్పతే ।। 28 ।।
అవ్యక్తపురుషేశాక్యరూపత్రయవిభావినీ।
మాయా శ్రీః సా పునర్దేవీ వ్యోమేశే ప్రతితిష్ఠతి ।। 29 ।।

28,29. ప్రకృతిం కకారమాదాయ తేన పురుషేశ్వరం లకారం, మాయామీకారం, వ్యోమేశం బిన్దుం చ యోజయేత్। తతస్చ క్లీం ఇతి కామబీజమ్।

{18. జగద్ధితమ్ G.; జగత్పురా I. }

{19}ఇతి రూపప్రభావౌ తౌ కామబీజస్య దర్శితౌ।
షష్ఠీం సారస్వతీం విద్యాం గదన్త్యా మే నిశామయ ।। 30 ।।
ప్రజ్ఞాధారో హ్యహం శక్ర ప్రకృష్టజ్ఞానజన్మభూః।
సాహం ప్రజ్ఞాప్రసూర్విష్ణోరుదయేన సమన్వితా ।। 31 ।।
ఆనన్దం యోజయేత్ తస్యాః పురస్తాత్ సూక్ష్మయా దృశా।
అప్రమేయమతః పూర్వం భావయేత్ భూక్ష్మయా దృశా ।। 32 ।।
అప్రమేయోదితా సాహం మహానన్దమయీ శుభా।
ఆధారభూతా ప్రజ్ఞాయా వ్యోమేశే సంస్థితా పునః ।। 33 ।।

పునర్విసృష్టియోగాయ పరమేశ్వరమాగతా।

షష్ఠీ సముద్ధృతా విద్యా శబ్దతశ్చార్థతశ్చ తే ।। 34 ।।

30-34. సారస్వతబీజమాహ---షష్ఠీమిత్యాదినా। ప్రజ్ఞాధార ఊకారః। తతః పూర్వముదయ ఉకారః। తతః పూర్వమానన్ద ఆకారః। తతః పూర్వమప్రమేయః అకారః। అన్తే వ్యోమేశో బిన్దుః। పునర్విసర్గః। ఏషాం యోగే ఔః ఇతి భవతి। అవయవార్థమాహ--అప్రమేయోదితేత్యాదినా।

{19. A. B. C. omit this line. }

ఇయం బీజత్రయీ విద్యా కథితా త్రిపురాహ్వయా।

వ్యుత్క్రమానుక్రమాభ్యాం సా {20}హ్యాత్మసామ్యప్రదాపి చ ।। 35 ।।

35. - - - - - - - - - - - - - - - -

{20. ఆత్మసాద్యసతోఽపి చ A.; ఆత్మసామ్యసమేఽపి చ B. C.; సమాసవ్యాసతోఽపి చ D. F.; హ్యన్యా సా వ్యాసతోఽపి చ I. }

విద్యేయం కామధుక్ ప్రోక్తా జపహోమాదిసాధితా।

{21}వ్యఞ్జనస్వరసంయోగాత్ తస్యా భేదాన్{22} బహూన్విదుః ।। 36 ।।

36. - - - - - - - - - - - - - - - - -

{21. హలః స్వరాది A. D. }

{22. అస్యా భాగాన్ C. }

చతుర్ణాం పురుషార్థానాం హేతూన్ వ్యస్య సమస్య చ।

సప్తమీ తు మహాలక్ష్మీర్విద్యా సా సర్వసాధనీ ।। 37 ।।

37. - - - - - - - - - - - - -

పరాం ప్రకృతిమాదాయ భాస్కరం తత్ర యోజయేత్।

మర్దనేన సమాయోజ్య యోజయేత్ కాలవహ్నినా ।। 38 ।।

భూషయేన్మాయయా పిణ్డమన్తే వ్యాపినమానయేత్।

కథితం తే మహాలక్ష్మీబీజమేతత్ పురందర ।। 39 ।।

38,39. మహాలక్ష్మీబీజోద్ధారమాహ---పరామిత్యాదినా। ప్రకృతిం కకారమాదాయ తేన భాస్కరం షకారం, మర్దనం మకారం, కాలవహ్నిం రేఫం, మాయామీకారం, వ్యాపినం బిన్దుం చ యోజయేత్। క్ష్మీం ఇతి మన్త్రః। తథా చ తన్త్రరాజే---"గ్రాసో నభో దాహవహ్ని స్త్వైర్యుక్తః కౌలినీమనుః" ఇతి। తత్ర గ్రాసః క్షకారః, నభో మకారః, దాహవహ్నిః రేఫః, స్వమీకారో భిన్దుశ్చ।

కర్త్రన్తీ వ్యాకృతావస్థామహం హి స్వేన తేజసా।

ప్రధానభూమికాం గత్వా మూర్త్రిత్రయవిభావినీ ।। 40 ।।

40. - - - - - - - - - - -

నిర్మాయ సకలం భావం వ్యోమేశే సంప్రతిష్ఠితా।

ఇతి భావ్యమిదం బీజం జపతా సాధకేన తు ।। 41 ।।

41. - - - - - - - - - - - - -

ఇత్యేతే రశ్మయో జ్ఞేయో విద్యాయాస్తారికాకృతేః।

అనుతారాదయో విద్యా ఇతీదం తారికామయమ్ ।। 42 ।।

తామిమాం తారికాం విద్యాం భజమానో యథావిధి।

ఐహికాముష్మికాన్ {23}భోగగానక్షయాన్ ప్రతిపద్యతే ।। 43 ।।

43. సప్త విద్యాః---తారః, తారికా, అనుతారికా, వాగ్భవః, కామబీజం, మహాలక్షమీబీజం చేతి।

{23. లోకాన్ F. }

ఇతి {24}శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే సప్తవిద్యాప్రకాశో నామ షడ్వలింశోఽధ్యాయః

{24. శ్రీపఞ్చరాత్ర A.; శ్రీపాఞ్చరాత్రే B. F. }

********ఇతి షడ్వింశోఽధ్యాయః********

సప్తవింశోఽధ్యాయః - 27

శక్రః---

నమస్తుభ్యం జగన్నాథే పుణ్డరీకాక్షవల్లభే।
అశేషజగదీశానే సర్వజ్ఞే సర్వభావిని ।। 1 ।।

1. - - - - - - - - - -

శ్రుతమేతన్మయా సమ్యగ్విద్యానాం{1} తత్త్వముత్తమమ్।
భూయశ్చ తారికాయా మే విధిం వ్యాఖ్యాతుమర్హసి ।। 2 ।।

2. - - - - - - - - - - - - -

{1. విజ్ఞానం B. F. }

శ్రీః{2}---

ఆద్యమేకం పరం బ్రహ్మ సర్వజ్ఞం సచ్చిదాత్మకమ్।
{3}స్వశక్తిచరితం దివ్యం లక్ష్మీనారాయణం మహః ।। 3 ।।

3. - - - - - - - - - - - - -

{2. శ్రీరువాచ I. }

{3. స్వశక్త్యా ఛురితం I. }

{4}అహం సా పరమా శక్తిరహంతాఖ్యా సనాతనీ।
తద్ధర్మధర్మిణీ నిత్యా ప్రభా భానోరివామలా ।। 4 ।।

4. - - - - - - - - - - - - -

{4. సాహంతా I. }

తదీయాని విధీయన్తే పఞ్చ కృత్యాని సర్వదా।
తదున్మేషస్వరూపిణ్యా మయైవాదితినన్దన ।। 5 ।।

5. - - - - - - - - - - -

మమ దివ్యా పరా శక్తిర్నిత్యం{5} మద్ధర్మధర్మిణీ।
హృల్లోఖా పరమా విద్యా {6}మత్స్వరూపా పురందర ।। 6 ।।

6. హృల్లేఖా పఞ్చవింశాధ్యాయే నిర్దిష్టతారికాపరనామా హ్రీంమన్త్రః। అత్రాప్యనుపదమేవ మన్త్రస్వరూపం నిర్దేక్ష్యతే।

{5. నిత్యా B. F. I. }

{6. మత్స్వరూపమ్ A. D. I. }

అస్యా వ్యాఖ్యామిమాం శశ్వత్ సావధానేన చేతసా।

శ్రద్ధధానః ప్రపన్నస్త్వముపసన్నో గృహాణ మే ।। 7 ।।

7. - - - - - - - - - -

ఆమనన్తి యమాత్మానం జగతస్తస్థుషః పరమ్।
{7}ప్రసవస్థితిసంహారకారణం సూర్యసంజ్ఞితమ్{8} ।। 8 ।।

8. - - - - - - - - - - - - - -

{7. ప్రభవ F. }

{8. సంజ్ఞకమ్ B. C. F. }

నిత్యం{9} ప్రేరయితారం చ ప్రాణసంజ్ఞం సనాతనమ్।
తం విద్ధి ప్రథమం వర్ణం హకారం పురుషోత్తమమ్ ।। 9 ।।

9. - - - - - - - - - - - -

{9. నిత్య B. D. }

యస్తస్య ప్రథమోన్మేషః క్రోడీకృతజగత్త్రయః{10}।
అశేషభువనాధారో జ్వలద్రూపోఽమితోఽన్యతః ।। 10 ।।

10. - - - - - - - - - - - -

{10. జగత్త్రికయః G. }

రేఫం తత్పరమం విద్ధి తేజోరూపం సనాతనమ్।
ఉన్మేష ఏవ సమ్యక్ స{11} వ్యాప్నువన్ సకలాం గతిమ్ ।। 11 ।।

11. - - - - - - - - - - - - - - - - -

{11. సం B. D. }

వ్యాపారాన్ పఞ్చ బిభ్రచ్చ బిన్దూన్ సృష్ట్యాదిలక్షణాన్।
ఆస్చర్యజ్ఞానరూపశ్చ నిమేషోన్మేషసంతతేః ।। 12 ।।

12. - - - - - - - - - - -

ఇచ్ఛాజ్ఞానక్రియారూపం బిభ్రచ్చ {12}వితతిక్రమమ్।
ఇఈరూపస్య యుగ్మస్య స్థితిరేషా సనాతనీ ।। 13 ।।

13. - - - - - - - - - - - -

{12. విదితక్రమః B.; వితతిం క్రమాత్ I. }

తదేవం{13} పరమోన్మేషరూపాహం వితతోదయా।
ఇచ్ఛాజ్ఞానక్రియారూపా పఞ్చకృత్యకరీ విభోః ।। 14 ।।

14. - - - - - - - - - - - - -

{13. తదేవ C. }

నానావిధాశ్చర్యమయీ చిద్ఘనా సుఖరూపిణీ।
విజ్ఞేయా పరమాత్మస్థా వ్యాపినీ విష్ణువల్లభా ।। 15 ।।

15. - - - - - - - - - - - - -

విధాయ కృత్యమఖిలం త్రైలోక్యైశ్వర్యదాయినీ।

తస్మిన్నేవ పునర్దేవే వ్యోమేశే పరమాత్మని ।। 16 ।।

16. - - - - - - - - - - -

ఆదాయ సర్వసంభారం ప్రతితిష్ఠామి నిష్కలా।
అస్యా రూపాణి పఞ్చేహ తత్త్వజ్ఞాః సంప్రచక్షతే ।। 17 ।।

17. - - - - - - - - - - - -

తాని రూపాణి దేవేశ గదన్త్యా మే నిశామయ।
వ్యోమేశాన్తమిదం రూపమేకం యత్రత్రృకీర్తితమ్ ।। 18 ।।

18. వ్యోమేశాన్తమితి। బిన్ద్వన్తమిత్యర్థః।

వ్యోమేశాత్ పరతః కేచిద్వాఞ్ఛన్తి పరమేశ్వరమ్।
వ్యోమేశమపహాయాన్యే ప్రధానం వినియోజ్య తు ।। 19 ।।

19. పరమేశ్వరః విసర్గః। ప్రధానో మకారః।

బిన్దునాదౌ చ వాఞ్ఛన్తి తదన్తే ప్రణవోపమమ్।
అన్తే ప్రధానమేవైకం కేచిద్ధీరాః ప్రచక్షతే ।। 20 ।।

20. - - - - - - - - - - -

సృష్టికర్తారమన్తేఽన్యే వైదికాః సమధీయతే।
ఏవం పఞ్చ స్వరూపాణి తారికాయా విదుర్బుధాః ।। 21 ।।

21. సృష్టికర్తా విసర్గః।

శాన్తస్థాయాః సురేశాన రూపాణ్యేవంవిధాన్యపి।
ప్రధానాన్తే విసృష్ట్యన్తే వ్యోమేశాన్తే తథైవ చ ।। 22 ।।

22. మన్త్రాణామేషాం ఫలతారతమ్యమాహ---ప్రధానాన్తే ఇత్యాదినా।

వ్యోమేశోర్ధ్వవిసృష్ట్యన్త ఇతి రూపచతుష్టయే।
ఐహికీ పరమా సిద్ధిస్తత్తచ్చాముత్రికీ{14} పరా ।। 23 ।।

23. - - - - - - - - - - - - - -

{14. తత్ర చాముష్మికీ D.; తత్ర చాముత్రికీ I. }

ప్రధానబిన్దునాదాన్తే మోక్షశ్రీరేవ కేవలా।

ఇత్యేవమనుసంధాయ తారికాయాః పరాం స్థితిమ్ ।। 24 ।।

24. - - - - - - - - - - - - -

శిష్యాయ సాధుశీలాయ గురుబ్రహ్మహితైషిణే।

ఆచార్య ఆదిశేద్విద్యాం పరబ్రహ్మస్వరూపిణీమ్ ।। 25 ।।

25. - - - - - - - - - - - - -

హస్తదేహాఙ్గవిన్యాసం విధాయాత్మని వై పురా।

వినయ్స్య శిష్యదేహే చ తతశ్చోపదిశేన్మనుమ్ ।। 26 ।।

26. - - - - - - - - - - - - -

స్థాపయేద్ధృది శిష్యస్య భావపూర్వం మనుం పరమ్।

పునశ్చ స్థాపయేత్ స్వస్య{15} హృదయే మన్త్రముత్తమమ్ ।। 27 ।।

27. - - - - - - - - - - - - - - -

{15. స్వస్మిన్ B. F. I. }

దీక్షాభిషేకపూర్వం చ సర్వమేతత్ సమాచరేత్।

ఆచార్యాదథ సంప్రాప్య విద్యాం శిష్యో విచక్షణః ।। 28 ।।

28. - - - - - - - - - - - - -

ఆత్మానమాత్మనశ్చైవ విత్తం దత్త్వా తు దక్షిణామ్।
సకలం త్వర్ధమంశం వా యేన వా తోష్యతే గురుః ।। 29 ।।

29. - - - - - - - - - - - - -

వైదికే చ సమాచారే{16} లౌకికే చ వ్యవస్థితే।
అప్రమాద్యన్ సదాచార్యే{17} గురుషు బ్రాహ్మణేషు చ ।। 30 ।।

30. - - - - - - - - - - - - - -

{16. సమయాచారే B. F. I. }

{17. సదాచారే D. }

అద్రోహం శీలయన్ శశ్వద్భూతగ్రామే చతుర్విధే।
నిత్యమాత్మగుణోపేతో ధర్మలక్షణసేవకః ।। 31 ।।

31. - - - - - - - - - -

సంస్కారైః సంస్కృతః శుభ్రైర్దేవపిత్రతిథిక్రియః।
దివ్యశాస్త్రాణ్యధీయానో నిగమాంశ్చైవ వైదికాన్ ।। 32 ।।

32. - - - - - - - - - - - - -

అలోలుపేన చిత్తేన సిద్ధాన్తాననుసంచరన్।
యావదర్థం తు విజ్ఞానమాదదానస్తతస్తతః ।। 33 ।।

33. - - - - - - - - - -

అదూషయంశ్చ శాస్త్రాణి ప్రమాణైరనుసంచరన్।
ఆహ్నికం విధివత్ కుర్వన్ శాస్త్రార్థం కర్మణాం క్రమైః ॥ 34 ॥

34. - - - - - - - - - - - - - -

అహరాది త్వహోరాత్రం పునా రాత్ర్యవసానకమ్।
అవన్ధ్యం{18} సతతం కుర్వంశ్చోదితైః కర్మణాం క్రమైః ॥ 35 ॥

35. - - - - - - - - - - - - - - -

{18. అవశ్యం B. F. }

పఞ్చకాలరతో{19} నిత్యం పఞ్చయజ్ఞపరాయణః।
భూషితో దమదానాభ్యాం సత్యేనాహింసనేన చ ॥ 36 ॥

36. - - - - - - - - - - - - -

{19. పరో D. E. }

చోదితేన క్రమేణేమాం విద్యాం సంసాధ్య యత్నతః।
{20}ప్రసన్నయా ధియా యుక్తో నిత్యం స్వార్థపరార్థయోః ॥ 37 ॥

37. - - - - - - - - - - - - - - -

{20. ప్రపన్నయా B. }

భూతిమేవ పరామిచ్ఛన్ {21}విభూతిం పరివర్జయేత్।
పావనః సర్వభూతానాం మనసా చక్షుషా గిరా ॥ 38 ॥

38. - - - - - - - - - - - - -

{21. అభూతిం I. }

చిత్తప్రసాదనీర్దేవీశ్చతస్రః పరిశీలయన్।
మైత్ర్యాద్యాః శాన్తిమన్విచ్ఛన్ జపయజ్ఞపరాయణః ।। 39 ।।

39. - - - - - - - - - - - -

అప్రమాద్యన్ స్వకర్మస్థః ప్రమాదే సతి దైవతః।
ప్రాయశ్చిత్తం చరన్ సమ్యగ్యస్మిన్యస్మింస్తు{22} యాదృశమ్ ।। 40 ।।

40. - - - - - - - - - - - - - - - - -

{22. యస్మింశ్చ B. }

కర్మణా మనసా వాచా దేవదేవం జనార్దనమ్।
ప్రపన్నః శరణం శశ్వన్మాం చ తద్ధర్మధర్మిణీమ్ ।। 41 ।।

41. - - - - - - - - - - - -

ఉత్తమం పురుషం స్త్రీం చ సందృష్ట్వా మామనుస్మరన్।
దంపతీ {23}పూజయన్నిత్యం దాంపత్యం చాప్యలోపయన్ ।। 42 ।।

42. - - - - - - - - - - - - - -

{23. యస్మింస్చ B. }

శబ్దస్థమర్థగం వాపి పుంభావం వివిధాత్మకమ్।
స్త్రీభావం విద్ధి తద్రూపం లక్ష్మీనారాయణం స్మరన్{24} ।। 43 ।।

43. - - - - - - - - - - - - - -

{24. స్మరేత్ B. }

ఉత్తమాం గుణసంపన్నాం రూపయౌవనశాలినీమ్।
అలోలుపేన చిత్తేన దృష్ట్వా మామేవ చిన్తయన్ ।। 44 ।।

44. అలోలుపేనేతి। అత్యాసక్తిరహితేనేత్యర్థః।

స్త్రీషు క్షాన్తమనా నిత్యమవదన్నప్రియం సదా।
{25}అతిక్రమం పరిహరన్ సంజాతం చాప్యతర్కయన్{26} ।। 45 ।।

45. - - - - - - - - - - - - - - - -

{25. అతికామం A. B. D. }

{26. అకీర్తయన్ A. B. }

క్షాలయన్ పావనైః స్త్రీణాం జాయమానం వ్యతిక్రమమ్।
కుబ్జాం వా వికలాం వాపి సర్వావస్థాం గతాం స్త్రియమ్ ।। 46 ।।

46. పావనైరితి। శుద్ధికర్మభిరిత్యర్థః। వ్యతిక్రమః ప్రమాదః।

అవినిన్దంశ్చరంస్త్రీణాం ప్రియం శాస్త్రానుకూలతః।
ఏవంవృత్తః సదాచారో నరో విగతకల్మషః ।। 47 ।।

47. - - - - - - - - - - - - -

{27}మద్భక్తో మత్ప్రియకరో మద్యాజీ మత్పరాయణః।
ప్రాప్నోతి పరమం ధామ తద్విష్ణోః పరమం పదమ్ ।। 48 ।।

48. - - - - - - - - - - - - -

{27. F. omits three lines from here. }

ఇతి తే కథితా శక్ర తారికాయాః పరా స్థితిః।
విద్యానామపి చాన్యాసాం కిం భూయః శ్రోతుమిచ్ఛసి ।। 49 ।।

49. తారికాయా ఇతి। హృల్లేఖాపరనామ్న్యా ఇత్యర్థః।

ఇతి {28}శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే సదాచారప్రకాశో నామ సప్తవింశోధ్యాయః

{28. శ్రీపఞ్చరాత్ర A.; శ్రీపాఞ్చరాత్రే B. D. }

********ఇతి సప్తవింశోఽధ్యాయః********

అష్టావింశోఽధ్యాయః - 28

శక్రః---

నమస్తే కమలావాసే నమస్రయ్యన్తవాసిని।
త్వత్ప్రసాదేన విధివచ్ఛ్రుతో మన్త్రః సమాధినా ।। 1 ।।

1. - - - - - - - - - - - - -

ప్రతిపత్తిశ్చ సకలా స్వరూపం చ యథాస్థితమ్।
ఆహోరాత్రికమాచారమిదానీం వక్తుమర్హసి ।। 2 ।।

2. - - - - - - - - - - -

శ్రీః---

ఏకో నారాయణః శ్రీమాననాదిః పుష్కరేక్షణః।
జ్ఞానైశ్వర్యమహాశక్తివీర్యతేజోమహోదధిః ।। 3 ।।

3. - - - - - - - - - -

ఆత్మా స సర్వభూతానాం హంసో నారాయణో {1}వశీ।
తస్య సామర్థ్యరూపాహమేకా తద్ధర్మధర్మిణీ ।। 4 ।।

4. - - - - - - - - - - - -

{1. హరిః C. }

సాహం సృష్ట్యాదికాన్ భావాన్ విదధానా పునః పునః।
ఆరాధితా సతీ సర్వాంస్తారయామి భవార్ణవాత్ ।। 5 ।।

5. - - - - - - - - - - - - -

దదామి వివిధాన్ భోగాన్ ధర్మేణ పరితోషితా।
సద్ధర్మపరసంస్థానా{2} మమ సత్త్వాదికా తనుః ।। 6 ।।

6. వివిధానితి। అపవర్గప్రదాప్యానుషఙ్గికానైహికానాముత్రికాంశ్చ భోగాన్ దదామీత్యర్థః। సద్ధర్మపరేషు సంస్థానం యస్యా ఇతి బహువ్రీహిః।

{2. పరమస్తస్యాః D.; పరమస్థానా I. }

ఆచారరూపో ధర్మోఽసావాచారస్తస్య {3}లక్షణమ్।

తమాచారం ప్రవక్ష్యామి యః సద్భిరనుపాల్యతే ।। 7 ।।

7. - - - - - - - - - - - - -

{3. రక్షణమ్ C. }

హిత్వా యోగమయీం నిద్రాముత్థాయాపరరాత్రతః।

ప్రపద్యేత హృషీకేశం శరణ్యం శ్రీపతిం హరిమ్ ।। 8 ।।

8. యోగమయీమితి। అభిగమనాదిషు ధర్మేషు యోగాఖ్యః పఞ్చమో ధర్మః పూర్వదినరాత్రిమారభ్య పరదినబ్రాహ్మముహూర్తావధికకాలానుష్ఠేయః।

ప్రపత్తేశ్చ స్వరూపం తే పూర్వముక్తం సురేశ్వర।

భూయశ్చ శృణు వక్ష్యామి సా యథా స్యాత్ స్థిరా {4}త్వయి ।। 9 ।।

9. - - - - - - - - - - - - - - - - -

{4. భువి B. }

ఆచమ్య ప్రయతో భూత్వా స్మృత్వాస్త్రం జ్వలనాకృతి।

తత్ ప్రవిశ్య వినిష్క్రాన్తః పూతో భూత్వాస్త్రతేజసా ।। 10 ।।

10. - - - - - - - - - - - - - -

ప్రపత్తిం తాం ప్రయుఞ్జీత స్వాఙ్గైః పఞ్చభిరన్వితామ్।

ప్రాతికూల్యం పరిత్యక్తమానుకూల్యం చ సంశ్రితమ్ ।। 11 ।।

11. - - - - - - - - - - - - - -

మయా సర్వేషు భూతేషు యథాశక్తి యథామతి।

అలసస్యాల్పశక్తేశ్చ యథావచ్చావిజానతః ।। 12 ।।

12. - - - - - - - - - - - - -

ఉపాయాః క్రియమాణాస్తే నైవ స్యుస్తారకా మమ।
అతోఽహం కృపణో దీనో నిర్లేపశ్చాప్యకించనః ।। 13 ।।

13. - - - - - - - - - - - - - -

లక్ష్మ్యా సహ హృషీకేశో దేవ్యా కారుణ్యరూపయా।
రక్షకః {5}సర్వసిద్ధాన్తే వేదాన్తేఽపి చ గీయతే ।। 14 ।।

14. మహావిశ్వాసోఽత్ర వివక్షితః। సర్వసిద్ధాన్తే; సర్వేషు దివ్యశాస్త్రేషు। వేదాన్తే; ఉపనిషత్సు।

{5. సర్వభూతానాం B. G. }

యన్మేఽస్తి దుస్త్యజం కించిత్ పుత్రదారక్రియాదికమ్।
{6}సమస్తమాత్మనా న్యస్తం శ్రీపతే తవ పాదయోః ।। 15 ।।

15. ఆత్మాత్మీయనిక్షేపమాహ--యన్మేఽస్తీత్యాదినా। ఆత్మనా; ఆత్మనా సహేత్యర్థః।

{6. సమన్తాత్ A. B. C. G. }

శరణం భవ దేవేశ నాథ లక్ష్మీపతే మమ।
సకృదేవం ప్రపన్నస్య కృత్యం నైవాన్యదిష్యతే ।। 16 ।।

16. గోప్తృత్వవరణమాహ---శరణమిత్యాదినా।

ఉపాయాపాయముక్తస్య వర్తమానస్య మధ్యతః।
నరస్య బుద్ధిదౌర్బల్యాదుపాయాన్తరమిష్యతే ।। 17 ।।

17. మధ్యతో వర్తమానస్య నైవాన్యత్ కృత్యమితి పూర్వేణాన్వయః। బుద్ధిదౌర్బల్యాదితి। స్వాధికారమనాలోచ్య దుష్కరే కర్మణి ప్రవృత్తిర్హి బుద్ధిదౌర్బల్యప్రయుక్తేతి భావః। ఉపాయాన్తరమత్ర భక్తియోగః। అనేన భక్తియోగస్య నిన్దా క్రియత ఇతి వా ముముక్షోర్భక్తియోగః స్వరూపవిరుద్ధ ఇతి వా న మన్తవ్యమ్। "నరస్య బుద్ధిదౌర్బల్యాదిన్దుబిమ్బగ్రహే స్పృహా"

ఇత్యుక్తే వచనమిదమిన్దుబిమ్బం నిన్దతీతి న కశ్చిదపి ప్రేక్షావాన్ బ్రూయాత్। కించ "భక్త్యా పరమయా వాపి ప్రపత్త్యా వా మహామతే" ఇతి భక్తేర్వైకల్పికసాధనత్వోక్తిర్విరుధ్యేత। అశక్తస్య ముముక్షోః స్వరూపవిరుద్ధ ఇతి చేత్, నాత్ర కస్యాపి విప్రతిపత్తిః।

అతః పరం సదాచారం ప్రోచ్యమానం నిబోధ మే।

ఆశంసానః సముత్తిష్ఠేత్ సర్వభూతసుఖోదయమ్ ।। 18 ।।

18. - - - - - - - - - - - - -

భవన్తు సర్వభూతాని సాత్త్వికే విమలే పథి।

భజన్తాం శ్రీపతిం శశ్వద్విశన్తు పరమం పదమ్ ।। 19 ।।

19. - - - - - - - - - - - -

ఇత్యాశాస్య ప్రియం సమ్యగ్భూతేభ్యో మనసా గిరా।

శరీరశోధనం కృత్వా ధర్మశాస్త్రవిధానతః{7} ।। 20 ।।

20. - - - - - - - - - - - - -

{7. విశారదః F. }

శౌచం చ విధివత్ కృత్వా భక్షయేద్దన్తధావనమ్।

అథాచమ్య విదానేన పవిత్రైః శాస్త్రచోదితైః{8} ।। 21 ।।

21. - - - - - - - - - - - - -

{8. బోధితైః B. D. }

ప్లావయిత్వాభ్యుపాసీత సంధ్యాం త్రైలోక్యపావనీమ్।

మన్మయీ త్రివిధా శక్తిః సూర్యసోమాగ్నిరూపిణీ ।। 22 ।।

22. - - - - - - - - - - - - - -

శుద్ధయే సర్వభూతానాం సంధ్యా దేవీ ప్రవర్తతే।

ఉపస్థాయ వివస్వన్తమన్తఃస్థం పురుషోత్తమమ్{9} ।। 23 ।।

23. వివస్వన్తం విశిష్టదీప్తిమన్తమితి పురుషోత్తమవిశేషణమ్। అన్తఃస్థమ్; సూర్యమణ్డలాన్తర్వర్తినమ్। "అర్కమణ్డలమధ్యస్థం సూర్యకోటిసమప్రభమ్" ఇత్యాదిధ్యానమన్త్రాభిప్రేతమ్।

{9. అన్తఃస్థ B. I. }

కుర్యాదగ్నివిధిం సమ్యగుపాదానమథాచరేత్{10}।

సతి విత్తే న కుర్వీతోపాదానం తు విచక్షణః ।। 24 ।।

24. ఉపాదానం నామ భగవదారాధనోపయుక్తద్రవ్యార్జనమ్। తచ్చ నిఃస్వస్య పఞ్చయజ్ఞపఞ్చకాలపరాయణభాగవతోత్తమాదయాచితోపనతతణ్డులాదిస్వీకారరూపమ్। ఆఢ్యస్య తు తదుపయుక్తఫలపుష్పతులస్యాదిసంగ్రహరూపమ్।

{10. దానం సమాచరేత్ B. D. }

సప్త విత్తాగమా ధర్మ్యా దాయో లాభః క్రయో జయః।

ప్రయోగః కర్మయోగశ్చ సత్ప్రతిగ్రహ ఏవ చ ।। 25 ।।

25. - - - - - - - - - - - - -

స్నానం కృత్వా విధానేన త్రివిధం శాస్త్రచోదితమ్।

భూతశుద్ధిం విధాయాథ యాగమాన్తరమాచరేత్ ।। 26 ।।

26. - - - - - - - - - - - - -

స్వయముత్పాదితైః {11}స్వీప్తైర్లబ్ధైః {12}శిష్యాదితస్తథా।

భోగైర్యజేత మాం విష్ణుముభౌ వా శాస్త్రపూర్వకమ్ ।। 27 ।।

27. - - - - - - - - - - - - -

{11. క్రీత్రైః A.; అన్యైః B. C. }

{12. శిష్యాదినా తథా B. F. }

అష్టాఙ్గేన విధానేన హ్యనుయాగావసానకైః।

స్వాధ్యాయమాచరేత్ సమ్యగపరాహ్ణే విచక్షణః ।। 28 ।।

28. అష్టాఙ్గయజనం యథా జయాఖ్యే---అన్తర్యాగః, భోగయాగః, మధ్వాదియాగః, అన్నయాగః, సంప్రదానమ్, వహ్నిసంతర్పణమ్, పితృయాగః, అనుయాగశ్చేతి (22 అ. 75-80)।

దివ్యశాస్త్రాణ్యధీయీత నిగమాంశ్చైవ వైదికాన్।

సర్వాననుచరేత్ సమ్యక్ సిద్ధాన్తానాత్మసిద్ధయే ।। 29 ।।

29. సిద్ధాన్తానితి। మన్త్రాగమాదిసిద్ధాన్తభేదానిత్యర్థః।

అలోలుపేన చిత్తేన రాగద్వేషవివర్జితః।

న నిన్దేన్మనసా వాచా శాస్త్రాణ్యుచ్చావచాన్యపి ।। 30 ।।

30. - - - - - - - - - - - - -

తావన్మాత్రార్థమాదద్యాద యావతా హ్యర్థ ఆత్మనః।

భూతానాం శ్రేయసే సర్వే సర్వశాస్త్రాణి తన్వతే ।। 31 ।।

31. - - - - - - - - - - - -

తాం తామవస్థాం సంప్రాప్య తాని శ్రేయో వితన్వతే।

ఆదౌ మధ్యే చ సర్వేషాం శాస్త్రాణామన్తిమే తథా ।। 32 ।।

32. - - - - - - - - - - - - -

{13}శ్రీమాన్నారాయణః ప్రోక్తో విధయైవ తయా తయా।

అహం నారాయణస్థాపి సర్వజ్ఞా సర్వదర్శినీ ।। 33 ।।

33. సర్వశాస్త్రాణాం భూతహితత్వం పరతత్వప్రకాశనేన తదారాధనప్రతిపాదనేన చేత్యభిసంధాయాహ---శ్రీమానితి।

{13. శ్రీమన్నారాయణః A. B. C. G. }

నిదానజ్ఞా భిషక్కల్పా తత్తద్గుర్వాదిరూపిణీ।

ప్రవర్తయామి శాస్త్రాణి తాని తాని తథా తథా ।। 34 ।।

34. - - - - - - - - - - - - -

అధికారానురూపేణ ప్రమాణాని తథా తథా।

అత్యన్తహేయం న వ్కాపి శాస్త్రం కించన విద్యతే ।। 35 ।।

35. - - - - - - - - - - - - -

సర్వత్ర సులభం శ్రేయః స్వల్పం వా యది వా బహు।

తతః కార్యో న విద్వేషో యావదర్థముపాశ్రయేత్ ।। 36 ।।

36. - - - - - - - - - - - -

సమయం న విశేత్తత్ర నైవ దీక్షాం కదాచన।

తతః సంధ్యాముపాసీత పశ్చిమాం సార్ధభాస్కరామ్ ।। 37 ।।

37. - - - - - - - - - - - - -

విధాయాగ్న్యర్థకార్యం తు యోగం యుఞ్జీత వై తతః।

సువివిక్తే శుచౌ దేశే నిఃశలాకే మనోరమే ।। 38 ।।

38. - - - - - - - - - - - -

మృద్వాస్తరణసంకీర్ణే చేలాజినకుశోత్తరే।
అన్తర్బహిశ్చ సంశుద్ధే యమాదిపరిశోధితః ।। 39 ।।

39. - - - - - - - - - - - -

ఆసనం చక్రమాస్థాయ పద్మం స్వస్తికమేవ వా।
యత్ర వా రమతే బుద్ధిర్నాడీమార్గాన్ నిపీడయన్{14} ।। 40 ।।

40. - - - - - - - - - - - - - -

{14. అపీడయన్ I. }

విజిత్య పవనగ్రామం ప్రత్యాహారజితేన్ద్రియః।
ధారణాసు శ్రమం కృత్వా మాం ధ్యాయేత్ సుసమాహితః ।। 41 ।।

41. - - - - - - - - - - - - - -

అనౌపమ్యామనిర్దేశ్యామవికల్పాం నిరఞ్జనామ్।
సర్వత్ర సులభాం లక్ష్మీం సర్వప్రత్యయతాం{15} గతామ్ ।। 42 ।।

42. - - - - - - - - - - - - - -

{15. ప్రత్యక్షతాం B. D. }

సాకారామథవా యోగీ వరాభయకరాం పరామ్।
పద్మగర్భోపమాం పద్మాం పద్మహస్తాం సులక్షణామ్ ।। 43 ।।

43. - - - - - - - - - - - - -

యద్వా నారాయణాఙ్కస్థాం సామరస్యముపాగతామ్।

చిదానన్దమయీం దేవీం తాదృశం చ శ్రియః పతిమ్ ।। 44 ।।

44. - - - - - - - - - - - - -

బహుధా యోగమార్గాస్తే వేదితవ్యాః సురేశ్వర।

తేష్వేకం ధర్మమాస్థాయ భక్తిః శ్రద్ధా చ యత్ర తే ।। 45 ।।

45. - - - - - - - - - - - - -

సమ్యఙ్ నిధ్యానముత్పాద్య సమాధిం సముపాశ్రయేత్।

ధ్యాతా ధ్యానం తథా ధ్యేయం త్రయం యత్ర విలీయతే ।। 46 ।।

46. యోగస్య పరా కాష్ఠోచ్యతే---ధ్యాతేత్యాదినా। యత్రేతి। యస్యాం సమాధిదశాయామిత్యర్థః।

ఏకైవాహం తదా భాసే పూర్ణాహంతా సనాతనీ।

{16}ఐకధ్యమనుసంప్రాప్తే మయి సంవిన్మహోదధౌ ।। 47 ।।

47. ఐకధ్యమేకభావం యోగిని సంప్రాప్తే సతి నాన్యత్ కించిత్ ప్రకాశతే। కింతు అహమేవ భాస ఇత్యుత్తరేణాన్వయః।

{16. ఐకార్థ్యం A. B. C. }

నాన్యత్ ప్రకాశతే కించిదహమేవ తదా పరా।

యోగాచ్ఛ్రాన్తో జపం కుర్యాత్తచ్ఛ్రాన్తో యోగమాచరేత్ ।। 48 ।।

48. - - - - - - - - - - - - -

తస్య క్షిప్రం ప్రసీదామి జపయోగాభియోగినః।

నీత్వైవం ప్రథమం యామం జపయోగాదినా సుధీః ।। 49 ।।

49. యోగనిద్రాం నిర్వక్తి---నిత్యైవమితి।

యోగస్థ ఏవ తద్ధీరస్తతో యామద్వయం స్వపేత్।

ఉత్థాయాపరరాత్రే తు పూర్వోక్తమనుసంచరేత్ ।। 50 ।।

50. యోగో నామ పరమాత్మన్యాత్మనిక్షేపపురఃసరం పరమాత్మగుణగణానుసంధానమ్। తత్కుర్వాణ ఏవ స్వాపమనుభవేదిత్యర్థః।

ఇతి వ్యామిశ్రకృత్యం తత్ ప్రోక్తం తే బలసూదన।

అచ్ఛిద్రాన్ పఞ్చకాలాంస్తు భగవత్కర్మణా నయేత్ ।। 51 ।।

51. వ్యామిశ్రేతి। బహువిధకర్మకలాపసహితం భగవదారాధనమిత్యర్థః। అచ్ఛిద్రానితి। "యన్ముహూర్తం క్షణం వాపి వాసుదేవో న చిన్త్యతే। సా హానిస్తన్మహచ్ఛిద్రం సా భ్రాన్తిః సా చ విక్రియా ।।" (గ. పు. పూ. 222-22) ఇత్యుక్తచ్ఛిద్రరహితానిత్యర్థః।

దీక్షితః పఞ్చకాలజ్ఞో లక్ష్మీమన్త్రపరాయణః।

అన్తరం నానయోః కించిన్నిష్ఠాయాం బలసూదన ।। 52 ।।

52. - - - - - - - - - - - - -

ఉభావేతౌ మతౌ భక్తౌ విశతో మాం తనుక్షయే।

చక్రపద్మధరో నిత్యం భవేల్లక్ష్మీపరాయణః ।। 53 ।।

53. - - - - - - - - - - - -

స్వదారనిరతశ్చ స్యాద్ బ్రహ్మచారీ సదా భవేత్।

మన్మన్త్రమభ్యసేన్నిత్యం మచ్చిత్తో మత్పరాయణః ।। 54 ।।

54. - - - - - - - - - - - - -

సర్వానుచ్చావచాఞ్ఛబ్దాంస్తద్భావేన విభావయేత్।

అగ్నీషోమవిభాగజ్ఞః క్రియాభూతివిభాగవిత్ ।। 55 ।।

55. - - - - - - - - - - - -

ఏకోనత్రింశోఽధ్యాయః - 29

శక్రః---

శుద్ధాశుద్ధషడధ్వాక్యచిత్రనిర్మాణభిత్తయే।
నమః శ్రీవత్సభామిన్యై భవసంతాపశాన్తయే ।। 1 ।।

1. - - - - - - - - - - -

అగ్నీషోమవిభాగం మే క్రియాభూతివిధామపి।
బ్రూహి మే తత్త్వతః పద్మే విద్యాయాస్తారికాకృతేః ।। 2 ।।

2. - - - - - - - - - - - - -

శ్రీః---

వ్యాపకం యత్ పరం బ్రహ్మ శక్తిర్నారాయణీ హి యా।
సా హ్యహం పరిణామేన భవామి ప్రణవాకృతిః ।। 3 ।।

3. - - - - - - - - - - - -

అగ్నీషోమవిభాగం మే తారికాయా నిశామయ।
క్రియాభూతివిధానం చ యథావత్ సురనన్దన ।। 4 ।।

4. - - - - - - - - - - - -

ఉన్మేషః పరమో విష్ణోరాద్యః షాడ్గుణ్యచిన్మయః।

సాహం సంభృతసంభారా శక్తిస్తే కథితా పురా ।। 5 ।।

5. - - - - - - - - - - - -

సృష్టవత్యా జగత్ కృత్స్నం తస్యా మే రక్షణోద్యమే।

ద్విధా ప్రవర్తతే రూపం {1}ముఖేనైశ్వర్యతేజసోః ।। 6 ।।

6. ముఖేనేతి। ప్రాధాన్యేనేత్యర్థః।

{1. కించిత్తేజోముఖం మతమ్ A. G.; B. omits four quarters from here. }

{2}షాడ్గుణ్యమేవ మే రుపం కించిత్తేజోముఖం మతమ్।

షాడ్గుణ్యమేవ మే రుపం పరమైశ్వర్యసంముఖమ్ ।। 7 ।।

7. - - - - - - - - - - - -

{2. A. omits this line. }

తేజోముఖం తు యద్రూపం సా క్రియాశక్తిరుచ్యతే।

సైవాగ్నిరుచ్యతే శక్తిః సర్వోపప్లవదాహనాత్{3} ।। 8 ।।

8. - - - - - - - - - - - - - -

{3. దాహతః C. }

ఐశ్వర్యసంముఖం రూపం భూతిర్లక్ష్మీరితీరితా।

శక్తిరైశ్వర్యభూయిష్ఠా సా మే సోమమయీ తుః ।। 9 ।।

9. - - - - - - - - - - - -

{4}శోషణాత్ సర్వదోషాణామగ్నిశక్తిః క్రియామయీ।
జగదాప్యాయయన్త్యన్యా భూతిః సోమ ఇహోచ్యతే ।। 10 ।।

10. - - - - - - - - - - - -

{4. ప్లోషణాత్ C. I. }

ఇచ్ఛాజ్ఞానక్రియామయ్యాస్తే ఇమే వ్యూహజే మమ।
షాడ్గుణ్యవిగ్రహా సాహం వ్యాపినీ పరమేశ్వరీ ।। 11 ।।

11. - - - - - - - - - - - -

యా సా శక్తిః {5}క్రియాఖ్యా మే షాడ్గుణ్యం తేజసోజ్జ్వలమ్।
తస్యా ఆసంస్రయో వ్యూహాః సూర్యసోమాగ్నిశక్తయః ।। 12 ।।

12. - - - - - - - - - - - - -

{5. క్రియాన్యా A. C. G.; కియాగ్న్యాఖ్యా I. }

{6}తాసామాద్యా పరా దివ్యా సూర్యాఖ్యా శక్తిరుజ్జ్వలా।
నిర్వహన్తీ జగత్కృత్యమనిశం{7} పరివర్తతే ।। 13 ।।

13. - - - - - - - - - - - -

{6. తాసాం మే పరమా B. C. F. }

{7. ఈదృశం A. B. F. }

అధ్యాత్మమధిదైవం చ తథా చైవాధిభౌతికమ్।

తస్యా రూపత్రయం విద్ధి సూర్యాఖ్యాయాః సురేశ్వర ।। 14 ।।

14. - - - - - - - - - - - -

అధ్యాత్మస్థా తు సూర్యాఖ్యా పిఙ్గలామార్గగామినీ।

ఆలోకేనాధిభూతస్థా సూర్యశక్తిః ప్రవర్తతే ।। 15 ।।

15. - - - - - - - - - - - -

సూర్యమణ్డలసంస్థానా శక్తిః సాన్యాధిదైవికీ।

సూర్యమణ్డలసంస్థానా అర్చిషో యాః ప్రకీర్తితాః ।। 16 ।।

16. సూర్యమణ్డలాన్తర్వర్తినో దేవస్య త్రయీరూపత్వం వక్తుం ప్రథమతస్తస్య ఋగ్రూపత్వముచ్యతే ఉత్తరార్ధే---సూర్యేత్యాదినా।

ఋచస్తా విద్ధి దేవేశ తపన్తీస్తపనాత్మికాః।

దీప్తయో యాస్తదన్తఃస్థాస్తాని సామాని విద్ధి మే ।। 17 ।।

17. తస్య యజుఃస్వరూపత్వమాహ---అన్తః స్థేతి। అనేన "ఆదిత్యో వా ఏష ఏతన్మణ్డలం తపతి తత్ర తా ఋచస్తదృచాం మణ్డలమ్" ఇతి తైత్తిరీయశ్రుతిరుపబృంహితా భవతి। విష్ణుపురాణే చోక్తమ్ (2-11-11)।

అన్తఃస్థా యా పరా శక్తిః పౌరుషీం తనుమాస్థితా।

{8}తాం విద్ధి పురుషం దివ్యం రమణీయం యజుర్మయమ్ ।। 18 ।।

18. - - - - - - - - - - - - - -

{8. తం B. C. }

శఙ్ఖచక్రధరం శ్రీశం పీనోదారచతుర్భుజమ్।

ప్రసన్నవదనం పద్మవిష్టరం పుష్కరేక్షణమ్ ।। 19 ।।

19. - - - - - - - - - - -

మూర్ధాన్తఃపురుషస్యాస్య దశహోతా నిగద్యతే।

పాదపాణి చతుర్హోతా దేవస్యాస్య సురేశ్వర ।। 20 ।।

20. అన్తఃస్థస్యాస్య పురుషస్య దశహోతా మూర్ధా భవతి। దశహోత్రాదిపదైస్తత్తన్నామానో మన్త్రా వివక్షితాః। "చిత్తిః స్రుక్" ఇత్యారభ్య తైత్తిరీయారణ్యకే తృతీయప్రపాఠకే ప్రథమానువాకమన్త్రో దశహోతా। తత్రైవ "పృథివీ హోతా" ఇత్యారభ్య ద్వితీయానువాకపఠితశ్చతుర్హోతా। పాదపాణీత్యేకవద్భావః।

లోమమాంసాస్థిమజ్జాసృక్ పఞ్చహోతా సురేశ్వర।

స్తనావణ్డౌ చ పుంస్త్వం చ షడ్ఢోతాపాన ఏవ చ ।। 21 ।।

21. "అగ్నిర్హోతా" ఇత్యారభ్య తృతీయానువాకపఠితః పఞ్చహోతా। "సూర్యం తే చక్షుః" ఇత్యారభ్య తురీయానువాకపఠితః షడ్ఢోతా।

శీర్షణ్యాః సప్త యే ప్రాణాః సప్తహోతా నిగద్యతే।

శోభాస్తు దక్షిణాస్తస్య సంభారాః సంధయః స్మృతాః ।। 22 ।।

22. "మహాహవిర్హోతా" ఇత్యారభ్య పఞ్చమానువాకపఠితః సప్తహోతా। "దేవస్య త్వా" ఇత్యారభ్య దశమానువాకపఠితా దక్షిణాః। "అగ్నిర్యజుర్భిః" ఇత్యారభ్యాష్టమానువాకపఠితాః సంభారాః।

{9}నాడయో దేవపత్న్యోఽస్య హోతౄణాం హృదయం మనః।

చేతనః పౌరుషం సూక్తం శక్తిః శ్రీసూక్తముచ్యతే ।। 23 ।।

23. "సేనేన్ద్రస్య" ఇత్యారభ్య నవమానువాకపఠితా దేవపత్న్యః। "సువర్ణం ఘర్మమ్" ఇత్యారభ్యైకాదశానువాకపఠితో హోతృహృదయమ్। పురుషసూక్తశ్రీసూక్తమన్త్రాః ప్రసిద్ధాః।

{9. C. omits three lines from here. }

ఓంకారః ప్రణవస్తారో గుహ్యం నామ సనాతనమ్।

యజూంషి రుద్రశుక్రాణి {10}స్థూలనామాని తస్య తు ।। 24 ।।

24. "నమస్తే రుద్ర మన్యవే" ఇత్యారభ్య పఠితా రుద్రియాః। ఏవం శుక్రియా అపి మన్త్రవిశేషాః। అత్ర అహిర్బుధ్న్యసంహితాయాః 58, 59 అధ్యాయావనుసంధేయౌ।

{10. తథా సామాని A. }

యజుర్మయమనుం దివ్యమభ్యస్యన్ పురుషం నరః।

అనువ్యాహృత్యభీచారపాపేభ్యోఽపి ప్రముచ్యతే ।। 25 ।।

25. యజుర్మయేతి సావిత్రీ। అనువ్యాహృతి; వ్యాహృతిభ్యః పశ్చాత్। అస్య `అభ్యస్యన్' ఇతి పూర్వేణాన్వయః।

తపత్యేవం పరా శక్తిస్రయీ సూర్యాఖ్యయామ్బరే।

త్రివిధైషా పరా శక్తిః ప్రఖ్యాతా సూర్యసంజ్ఞయా ।। 26 ।।

26. త్రయీతి। "వేదైరశూన్యస్రిభిరేతి సూర్యః" ఇతి శ్రుతిరనుసంధేయా।

సావిత్రీ నామ వేదానాం జననీ పరివర్తతే।

{11}త్రివర్ణప్రణవాధారా భూర్భువఃస్వస్రినాడికా ।। 27 ।।

27. - - - - - - - - - - - - -

{11. త్రివర్గ A. }

తదాదివర్ణపవనా శిరఃకల్పితశేఖరా।

క్షిత్యాదిపురుషాన్తార్ణా ప్రకాశానన్దవిగ్రహా ।। 28 ।।

28. తదాదీతి। తత్ ఇత్యాదయో వర్ణా ఇత్యర్థః। శిరః గాయత్రీశిరోమన్త్రః। క్షిత్యాదీతి। కాదిమాన్తవర్ణా।

ఉదితా బ్రహ్మణో భూయో బ్రహ్మణి ప్రతితిష్ఠతి।

వేదానాం జననీ సైషా వర్ణానాం జననీ పరా ।। 29 ।।

29. - - - - - - - - - - - - -

అనులోమవిలోమాభ్యాం సౌమ్యాగ్నేయీ నిగద్యతే।

సైషా సూర్యవపుర్దివ్యా సావిత్రీ మన్మయీ కలా ।। 30 ।।

30. - - - - - - - - - - - - -

గాయత్రీ నామ గాయన్తం త్రాయతే మహతో భయాత్।

ఆదాయ జీవనం గోభిర్భూసరిత్ప్రాణిసంభవమ్ ।। 31 ।।

31. ఆదాయేతి। అత్ర "యాభిరాదిత్యస్తపతి తాభిః పర్జన్యో వర్షతి" ఇతి శ్రుతిరనుసంధేయా।

పునర్ముఞ్చతి మేఘేషు {12}నవమాసధృతం కరైః।

ఉక్తా సూర్యమయీ శక్తిః శృణు వహ్నిమయీం పరామ్ ।। 32 ।।

32. - - - - - - - - - - - - - -

{12. నవమాసహృతం A. B.; C. omits eight quarters from here. }

ఏషాపి త్రివిధా శక్ర శక్తిర్వహ్నిమయీ మమ।

దివ్యైకాబిన్ధనా హ్యన్యా క్షితౌ క్షితిమయేన్ధనా ।। 33 ।।

33. అబిన్ధనా విద్యుత్ దివ్యా। కాష్ఠాదీన్ధనా భౌమీ। జఠరస్థా కౌక్షీతి జ్ఞేయమ్।

తథా భుక్తేన్ధనా కోష్ఠే శక్తిర్వహ్నిమయీ త్రిధా।

సర్వదేవమయీ సైషా దేవానాం ముఖముచ్యతే ।। 34 ।।

34. - - - - - - - - - - -

త్రివర్గస్థైః స్తుతా సైషా త్రిష్టుబిత్యుచ్యతే బుధైః।

దుర్గాణి తారయన్త్యాత్మపారాయణపరం నరమ్ ।। 35 ।।

35. - - - - - - - - - - -

శక్తిః సోమమయీ త్వన్యా సాపి త్రేధా నిగద్యతే।

దివి బిమ్బాత్మనా త్వేకా తథాన్యౌషధిరూపిణీ ।। 36 ।।

36. సోమమయ్యపి త్రిధా---ఆకాశే బిమ్బాత్మనా, భూమావోషధ్యాత్మనా, ప్రాణిశరీరే ఇడాత్మనేతి।

చరతి ప్రాణినామన్తరిడయైకామృతాత్మికా।

అనుష్టుబ్భిః స్తూయమానా సైషానుష్టుబుదీరితా ।। 37 ।।

37. - - - - - - - - - - - - -

మృత్యుంజయ ఇతి ప్రోక్తా సా విద్యా మృత్యునాశినీ।

సూర్యసోమాగ్నిరూపాణాం తాసామాసాం పురందర ।। 38 ।।

38. - - - - - - - - - - - -

హవిష్కృదుదితా సూర్యాత్ సోమరూపా హవిర్మయీ।

హవిరత్తి తథాగ్న్యాఖ్యా వహ్నివిప్రముఖాత్మనా ।। 39 ।।

39. - - - - - - - - - - - - -

తిసృభిర్వర్తతే కృత్స్నం లోకతన్త్రమహర్నిశమ్।

ఇతి వ్యాహృత్రయోపేతా వ్యాహినీ సా క్రియాత్మికా ।। 40 ।।

40. - - - - - - - - - - - - - -

శక్తిః పరమగమ్భీరా మమ తేజోముఖోద్గతా।

సూర్యేన్దువహ్నికోట్యోఘనియుతార్బుదభాస్వరా{13} ।। 41 ।।

41. - - - - - - - - - - - - - -

{13. భాసురాః ।. }

చక్రం సుదర్శనం నామ {14}సా భవత్యరిదారణమ్।

అస్రం పరమతేజిష్ఠమాగ్నేయం నామ వైష్ణవమ్ ।। 42 ।।

42. - - - - - - - - - - - - -

{14. సావిత్ర్యాద్యరి A. B. C. G. }

పరోద్యమస్వరూపం తత్{15} ప్రాణాదిప్రాణనం పరమ్ ।
ఉద్యన్తి సర్వాణ్యస్త్రాణి తస్మాత్ సర్వాశ్చ శక్తయః ।। 43 ।।

43. - - - - - - - - - - - - - -

{15. స్వరూపత్వాత్ I. }

కరణం సాధకతమం పఞ్చకృత్యవిధౌ హరేః ।
న తత్ కృత్యం వినా తేన యత్ స్యాద్ విష్ణోర్మహాత్మనః ।। 44 ।।

44. - - - - - - - - - - - - - - - -

సంకల్పాదిస్వరూపేయం సృష్టౌ విష్ణోః ప్రవర్తతే ।
రక్షణే సంహృతౌ చైవ ధత్తే చక్రమయీం తనుమ్ ।। 45 ।।

45. - - - - - - - - - - - - -

మమాంశజా పరాగ్నేయీ{16} క్రియాశక్తిర్హి వైష్ణవీ ।
ఆబ్రహ్మస్తమ్బపర్యన్తం షోఢా విష్టభ్య తిష్ఠతి ।। 46 ।।

46. షోఢేతి । కలాతత్త్వవర్ణపదమన్త్రభువనాఖ్యచక్రైరిత్యర్థః ।

{16. జ్ఞేయా A. D. }

తత్ర వర్ణమయం చక్రం ప్రథమం శృణు వాసవ ।
తారికాతారకద్వన్ద్వమక్షగం{17} పారమేశ్వరమ్ ।। 47 ।।

47. తారికా హ్రీంమన్త్రః । తారకః ప్రణవః ।

{17. అక్షస్థం I. }

నాభౌ సూర్యేన్దుభారూపం {18}శ్రితం స్వారం ద్విరష్టకమ్।
కాదిభాన్తం త్రిరష్టారం{19} మాదిహాన్తం తు నేమిగమ్ ।। 48 ।।

48. స్వారమ్; స్వరసమూహః। ద్విరష్టకమ్; షోడశకమ్। త్రిరష్టారమ్; చతుర్వింశత్యరరూపమ్।

{18. శ్రియాస్తారం A. B. C.; శ్రితద్వారం I. }

{19. ద్విషట్కారం A. B. C. D. I. }

ప్రధిః పర్యన్తవహ్న్యాత్మా {20}వర్గాన్తః పిణ్డసంనిభః।
వర్ణచక్రమిదం దివ్యం వర్తతే వర్ణవర్త్మనా ।। 49 ।।

49. - - - - - - - - - - -

{20. వర్ణాన్తం పిణ్డసంనిభమ్ C. }

కలాచక్రమిదం శక్ర జ్ఞానాక్షం శక్తినాభికమ్।
ఐశ్వర్యారం బలాద్యేన నేమ్యాద్యం త్రిగుణేన తు ।। 50 ।।

50. - - - - - - - - - - -

తత్త్వం తు వాసుదేవాక్షం నాభిః సంకర్షణోజ్జ్వలః।
ప్రద్యుమ్నారం తథా శక్ర ప్రధిరూపానిరుద్ధకమ్ ।। 51 ।।

51. - - - - - - - - - - - - -

అక్షనాభ్యరనేమిస్థైస్తుర్యాద్యైః పదచక్రకమ్।

మన్త్రమక్షాదికైర్బీజపిణ్డసంజ్ఞాపదాత్మభిః ।। 52 ।।

52. - - - - - - - - - - -

కాలాక్షం నాభిగావ్యక్తం మహదాద్యరపఞ్జరమ్।

మనఃశ్రోత్రతదర్థాదివికారపరిమణ్డలమ్ ।। 53 ।।

53. - - - - - - - - - - -

లోకలౌకికపర్యన్తం భువనం చక్రమన్తిమమ్।

షట్చక్రం దధతీ హస్తైః పౌరుషీం తనుమాస్థితా ।। 54 ।।

54. - - - - - - - - - - - - -

సుదర్శనః క్రియాశక్తిర్వైష్ణవీ చక్రమధ్యగా।

బీజం పిణ్డం పదం సంజ్ఞా అస్యాః శృణు చతుష్టయమ్ ।। 55 ।।

55. - - - - - - - - - - - - - -

సోమం ప్రథమమాదాయ ప్రాణమన్తే నియోజయేత్।

తతోఽమృతముపాదాయ యోజయేత్ కాలపావకమ్ ।। 56 ।।

తత్సంస్థమనలం కుర్యాన్మాయాం వ్యాపినమన్తతః।

ఏతత్ సౌదర్శనం బీజం మత్క్రియాశక్తిజృమ్భితమ్ ।। 57 ।।

56,57. సోమః సకారః। ప్రాణో హకారః। అమృతం సకారః। కాలపావకః రాకారః। అనలః రకారః। మాయా వ్యాపీ చ ఈంకారః। సహస్రార ఈం ఇతి బీజమన్త్రః।

సప్తవర్ణాత్మకం దివ్యమిదం బీజం {21}మహర్ద్ధిదమ్।

ఏతదేవ మహత్ పిణ్డం మాయావ్యాపిసముజ్ఝితమ్{22} ।। 58 ।।

58. సప్తవర్ణాత్మకమితి। సోమప్రాణామృతకాలపావకానలమాయావ్యాపిరూపసప్తవర్ణఘటితమిత్యర్థః। మాయావ్యాపిసముజ్ఝితమ్; ఈకారరహితమ్। సహస్రార ఇతి పిణ్డమన్త్రః।

{21. మహద్ధితమ్ A.; మహర్ద్ధిమత్ I. }

{22. సమన్వితమ్ I. }

కాలాగ్న్యర్కాయుతాకారమేతద్వజ్రాముద్ధ్వని।
పఞ్చవర్ణం మహాపిణ్డం దుర్ధరం దేవదానవైః ।। 59 ।।

59. - - - - - - - - - - -

శుచినా తు సకృత్ స్మర్యమజితేన్ద్రియదుఃస్మరమ్।
స్మృత్వా తు శాన్తయే స్మర్యే బీజే మే తారికాదికే ।। 60 ।।

60. స్మర్యే; స్మరణీయే ఇత్యర్థః।

యోఽసౌ పిణ్డోర్ధ్వభాగస్థో వర్ణః కాలానలాభిధః।
దహ్యన్తే తేన దైత్యేన్ద్రా లోకాశ్చైవ యుగక్షయే ।। 61 ।।

61. - - - - - - - - - - - - -

ద్వితీయశక్తిసంస్థేన త్వగ్నినాగ్నిః సమిధ్యతే।
శక్తిం ప్రాణయతి ప్రాణః పూరితోఽమృతతేజసా ।। 62 ।।

62. - - - - - - - - - - - -

ఇతి పిణ్డస్వరూపం తే కథితం సురపుంగవ।
వ్యాపకైః పఞ్చభిః పిణ్డం {23}కల్పితం త్వన్తరాన్తరా ।। 63 ।।

63. - - - - - - - - - - - - - - - -

{23. కీలితం A. }

వర్మాస్త్రాన్తం ధ్రువాద్యం చ సంజ్ఞామన్త్రత్వమృచ్ఛతి।

వ్యాపకౌ యోజయేదన్తే పిణ్డాద్యోః సోమసూర్యయోః ।। 64 ।।

64. పూర్వోక్తమేవ విశదయతి---వ్యాపకావితి।

అత్రే సోమాగ్నికూటస్య హ్యేకం వ్యాపకమానయేత్।

ఆద్యన్తయోస్తథాన్త్యస్య వర్ణస్య వ్యాపకౌ స్మృతౌ ।। 65 ।।

65. - - - - - - - - - - - - - -

వర్మ ప్రాణోర్ధ్వయోర్వ్యోమ దుష్టోపద్రవమర్దనమ్।

యః సంకర్షణస్తు సంహారః కల్పాన్తేఽఖిలగోచరః ।। 66 ।।

66. వర్మ కవచమ్। ప్రాణోర్ధ్వయోర్వ్యోమ; హుంమన్త్రః।

స ఫట్కారస్తదన్తే చాప్యాహ్లాదః శాన్తికారకః।

{24}ఇతి పిణ్డవికర్షాత్మా సౌమ్యాగ్నేయో మనుః స్మృతః ।। 67 ।।

67. వికర్షః అనుస్యూతిః।

{24. A. C. D. F. add here lines 2 to 14 (తస్యా వ్యాప్తిం to వాసవ) from ch. 30 and omit them there. }

స్వవర్ణైరఙ్గవానేష బలీ సౌదర్శనో మనుః।

దివ్యాన్తరిక్షభౌమానాం భోగానామాప్తిసాధనమ్ ।। 68 ।।

68. స్వవర్ణైరితి। పూర్వోక్తస్య షడక్షరమన్త్రస్య యే షట్ వర్ణాః, తైః హృదయాదిషడఙ్గకల్పనం కార్యమిత్యర్థః। మన్త్రమహిమానమాహ---దివ్యేత్యాదినా।

కల్పద్రుమో మనుః సోఽయమాశ్రితానాం పురందర।

నారాయణాత్ సముద్భృత్యా మమ నిత్యం జగద్ధితే ।। 69 ।।

69. జగద్ధితే ఇతి నిమిత్తే సప్తమీ। జగద్ధితనిమిత్తమిత్యర్థః।

అగ్నీషోమవిభాగస్తే కథితో వృత్రసూదన।

క్రియాభూతివిభేదశ్చ క్రియాశక్తిభిదాపి చ ।। 70 ।।

70. - - - - - - - - - - - - -

క్రియాశక్తిప్రభావశ్చ బీజపిణ్డాదిభేదతః।
భూయః శక్ర క్రియాశక్తే ఋద్ధిమేతావతీం శృణు ।। 71 ।।

71. - - - - - - - - - - - - -

ఇతి {25}శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే అగ్నిషోమవిభాగప్రకాశో{26} నామైకోనత్రింశోఽధ్యాయః

{25. శ్రీపఞ్చరాత్ర A.; శ్రీపాఞ్చరాత్రే B. }

{26. I. omits ప్రకాశః }

********ఇత్యేకోనత్రింశోఽధ్యాయః********

త్రింశోఽధ్యాయః - 30

శ్రీః---

ఏషా తే కథితా శక్ర మయా శక్తిః క్రియాత్మికా।
{1}తస్యా వ్యాప్తిమవోచం తే సూర్యసోమాగ్నిభేదితామ్ ।। 1 ।।

1. - - - - - - - - - - - - - -

{1. In A. C. D. F. 13 lines from here are omitted but given in ch.29. Vide note on p.101. }

వ్యూహినీమప్యవోచం తే బీజపిణ్డాభిధానతః।

పదమన్త్రస్వరూపం చ తస్యాః శక్ర నిబోధ మే ।। 2 ।।

2. - - - - - - - - - - - - -

అజితానలసర్గాణాం సంయోగః పిణ్డ ఆదిమః।

కమలానలసర్గాణాం యోగః పిణ్డో ద్వితీయకః ।। 3 ।।

3. అజితో జకారః। అనలో రేఫః। సర్గో విసర్గః। జ్రః। కమలః కకారః। క్రః।

శ్వేతాద్యాప్లోదిసంయోగస్తృతీయః పిణ్డ ఉచ్యతే।

సూర్యోర్ధ్వవ్యాపినాం పిణ్డశ్చతుర్థస్తేన మధ్యతః ।। 4 ।।

4. శ్వేతః ఫకారః। ఆప్లోదీ టకారః। ఫట్। సూర్యో హకారః। ఊర్ధ్వ ఉకారః। వ్యాపీ బిన్దుః। హుం।

త్రీణ్యస్త్రాణి తతః కాలచక్రాయ హుతభుక్ప్రియా।

తారకేణాన్వితశ్చాదౌ చక్రోఽయం పదమన్త్రరాట్ ।। 5 ।।

5. మధ్యే త్రయః ఫట్మన్త్రాః। తతః స్వాహా। ఓం జ్రః క్రః ఫట్ హుం ఫట్ 3 కాలచక్రాయ స్వాహా।

నైవ కించిదసాధ్యం హి మన్త్రేణానేన వాసవ।

{2}అభియుక్తమనా అస్మిన్న గచ్ఛతి పరాభవమ్ ।। 6 ।।

6. - - - - - - - - - - - - - -

{2. అభియుక్తా మనావస్మిన్ ।. }

యస్తు తే కథితః పూర్వం త్రియుగార్ణో మనూత్తమః।

ప్రభావమఖిలం తస్య భూయో వ్యాఖ్యామి వాసవ ।। 7 ।।

7. త్రియుగార్ణః షడక్షరమన్త్రః। సహస్రార హుం ఫట్ ఇతి।

అనామరూపవచ్చక్రం షాడ్గుణ్యమహిమోజ్జ్వలమ్।

ధ్యాయన్ సబీజమావర్త్య మన్త్రం బన్ధాత్ ప్రముచ్యతే ।। 8 ।।

8. - - - - - - - - - - - - -

క్రియాశక్తేర్మదీయాయాస్తనుః సాక్షాన్మహామనుః।

షడర్ణోఽథర్వవేదాన్తసంస్థితశ్చక్రబృంహితః ।। 9 ।।

9. అథర్వేతి। అత్రాహిర్బుధ్న్యసంహితాయాం వింశాధ్యాయే 21-24 వచనాన్యనుంసధేయాని।

షడధ్వమయమోజస్వి చక్రం సౌదర్శనం పరమ్।

భావయేదక్షనాభ్యాదివిభక్తావయవోజ్జ్వలమ్ ।। 10 ।।

10. - - - - - - - - - - - -

అమృతాదీన్ మనోరర్ణానక్షాద్యఙ్గేషు చిన్తయేత్।

అక్షే నాభౌ తథారేషు నేమౌ ప్రధితదన్తయోః ।। 11 ।।

11. అమృతం సకారః। ప్రకృత్యాదీత్యాదినా భువనాధ్వా నిర్దిశ్యతే।

ప్రకృత్యాదివిశేషాన్తైస్తత్త్వైః సంగ్రథితః{3} ప్రధిః।

మాయా ప్రసూతిస్త్రైగుణ్యమపి నేమిః సుదర్శనే ।। 12 ।।

12. - - - - - - - - - - - -

{3. సంస్కృతః C. }

పదాధ్వరచితారాన్తా మన్త్రా అరసహస్రకమ్।

అరాన్తో వ్యూహమార్గస్థో నాభిస్తత్ర కలామయీ ।। 13 ।।

13. మన్త్రాధ్వానమాహ---మన్త్రా ఇతి।

వర్ణాధ్వా హ్యక్షపర్యన్తో మధ్యే శక్తిరహం పరా।

మదన్తః పరమం బ్రహ్మ గ్రాహ్యగ్రాహకతోజ్ఝితమ్ ।। 14 ।।

14. - - - - - - - - - - - - -

మధ్యే తు చిన్తయేత్ తారం తారికాం తద్భహిః స్మరేత్।

తద్భహిశ్చ క్రియాబీజం తద్భహిశ్చాదిమాక్షరమ్ ।। 15 ।।

15. - - - - - - - - - - - - -

ఇత్యక్షకుహరే జ్ఞేయం క్రమాద్బీజచతుష్టయమ్।

నాభ్యరాదౌ తు సూర్యాదీనితి పూర్వోక్తయా దిశా ।। 16 ।।

16. - - - - - - - - - - - - -

హ్రస్రాకారస్వరూపో యః స సహస్రవిధాన్వయీ।

సూర్యకాలానలద్వన్ద్వైరప్రమేయాదిభేదితైః ।। 17 ।।

17. సూర్యేత్యాది। హ్రం హ్రాం ఇత్యాదిభిరిత్యర్థః।

అమృతానలయుగ్మైశ్చ తావద్భిస్తాదృశైరపి।

సంహత్య భేదయేత్ కాదీనగ్నిషోమమయైః స్వరైః ।। 18 ।।

18. అమృతేత్యాది। స్రం స్రాం ఇత్యాదిభిరిత్యర్థః।

సూర్యసోమానిలాన్ హిత్వా త్రింశతం చైకమేవ చ।

అష్టన్యూనసహస్రం తదక్షరాణి స్యురఞ్జసా ।। 19 ।।

19. సూర్యేత్యాది। హకారం సకారం యకారం చ వర్జయిత్వేత్యర్థః। అష్టన్యూనేతి। 31X16X2=992 అక్షరాణి జ్ఞేయాని।

బీజాష్టకం తు తారాది హ్రస్రయుక్తం భవేదథ।

ఈశాద్యనుప్రదేశస్థం {4}వహ్నేర్వాయుపదావధి{5} ।। 20 ।।

20. పూర్వోక్తైః 992 అక్షరైః సహ బీజాష్టకయోగే సహస్రమక్షరాణి। అహిర్బుధ్న్యే తు ప్రకారాన్తరేణ సహస్రాక్షరత్వముక్తమ్ (23 అ. 82, 83).

{4. వహ్నినా వ్యాప్తిరుచ్యతే A. C. D. }

{5. In A. C. D., verses 43 and then 34b to 42 follow on here. }

దత్త్వా {6}సూత్రయుగం చారీం చతుర్ధా విభజేద్ధ్రువమ్।
పఞ్చ పఞ్చాశతం కుర్యాదరాణాం ప్రతిభూమికమ్ ।। 21 ।।

21. చారీ తిర్యగ్గతిః। పఞ్చభిర్గుణితా పఞ్చాశత్ 250।

{6. అస్రయుగ్మం చారీం చ. A. }

సహస్రం తాన్యరాణి స్యుస్తేషు వర్ణసహస్రకమ్।
న్యసేత్ ప్రాగాది సోమాన్తం కోణసూత్రేషు వై తతః ।। 22 ।।

22. - - - - - - - - - - - - -

న్యసేన్మన్త్రాధ్వవర్తిన్యశ్చతస్రోఽగ్నిగుణాః క్రమాత్।
జయా చ విజయా చైవ అజితా చాపరాజితా ।। 23 ।।

23. వర్తిన్యః; వర్తినీరిత్యర్థః। మన్త్రదేవతా ఇత్యుత్తరేణాన్వయః।

అగ్న్యాదీశానపర్యన్తసూత్రస్థా మన్త్రదేవతాః।
అరాణి పూరయన్తీ సా నేమిః సౌదర్శనీ స్థితా ।। 24 ।।

24. - - - - - - - - - - - - -

అరనేమ్యన్తరస్థాని సర్వాస్త్రాణి చ వాసవ।
ప్రవర్తకాని పురతః సర్వాస్త్రాణి పురందర ।। 25 ।।

25. - - - - - - - - - - -

నివర్తకాని పురతః శిరోభిః శక్రచిహ్నితైః।
కృతాఞ్జలీని దృష్టాని ధ్యాయేదుభయతః సమమ్ ।। 26 ।।

26. - - - - - - - - - - - - -

నేమిక్షేత్రే మహాలక్ష్మీః పూర్వస్యాం దిశి సంస్థితా।
దక్షిణస్యాం మహామాయా పశ్చిమాయాం సరస్వతీ ।। 27 ।।

27. - - - - - - - - - - - - -

సౌమ్యాయాం దిశి విజ్ఞేయా మహిషాసురనాశనీ।
తద్బహిః పరితో దేవా బ్రహ్మాద్యాస్తు త్రిమూర్తయః ।। 28 ।।

28. - - - - - - - - - - - - -

తుర్యాదిశక్తిసంయుక్తా అవతారాస్తతః పరమ్।
ప్రకృత్యాదివిశేషాన్తం చతుర్వింశతిసంమితమ్ ।। 29 ।।

29. తుర్యాదీతి। జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తితుర్యాఖ్యేత్యర్థః। అవతారాః వ్యూహాః।

ప్రధిపూర్వే స్థితం భాగే తత్త్వజాతమనుక్రమాత్।
భవోపకారణా దేవా మధ్యమే పరినిష్ఠితాః ।। 30 ।।

30. - - - - - - - - - - - - -

పృథక్ చరమభాగస్థా భౌవనా భువనైః సహ।
బ్రహ్మాణ్డోదరసంరూఢా{7} భూర్భువఃసువరాదికాః{8} ।। 31 ।।

31. - - - - - - - - - - - - - -

{7. సంరూఢం A. }

{8. ఆదికమ్ A. }

మేర్వాదయోఽఖిలాః శైలా గఙ్గాద్యాః సరితస్తథా।
క్షీరాబ్ధ్యాద్యాః సముద్రాశ్చ ద్వీపా జమ్బ్వాదిసంజ్ఞితాః ।। 32 ।।

32. - - - - - - - - - - - - -

వైమానికగణాః సర్వే గ్రహాః సూర్యాదయస్తథా।
నక్షత్రతారకాతారాభూతప్రేతాదయస్తథా ।। 33 ।।

33. - - - - - - - - - -

తిస్రస్త్రింశచ్చ యాః కోట్యస్త్రిదశానాం పురందర।
సమాశ్రితాః ప్రధిం తాస్తు సరఘా ఇవ సారఘమ్ ।। 34 ।।

34. తిస్ర ఇత్యాది। త్రయస్త్రింశదిత్యర్థః। సరఘాః మధుమక్షికాః। సారఘం మధు।

అయుతే ద్వే సురేశాన హ్యుభయోః ప్రధిపార్శ్వయోః।
{9}అగ్నయః పరివర్తన్తే ప్రవర్తకనివర్తకాః ।। 35 ।।

35. - - - - - - - - - - - - -

{9. In A. C. D. verses 35b to 49 are in a different order. Vide note on page 104. }

కాలానలసహస్రాభాః స్ఫూర్జజ్జ్వాలాకులాకులాః।
ప్రవర్తకానలాస్తత్ర దైత్యదానవదాహినః ।। 36 ।।

36. - - - - - - - - - - -

ధీరాః ప్రశాన్తగమ్భీరాః ప్రసన్నాస్తిగ్మతేజసః।
నివర్తకా మమేచ్చాతః శమయన్తి ప్రవర్తకాన్ ।। 37 ।।

37. - - - - - - - - - - - - -

సుదర్శనమనోరన్తే యత్తత్ సంకర్షణోద్భవమ్।
లాఙ్గలాస్త్రం మహాఘోరం సర్వసంహారకారకమ్ ।। 38 ।।

38. లాఙ్గలాస్త్రమ్; ఫట్ మన్త్రః।

తిర్యక్ స్థితస్య నేమ్యన్తే తస్య పూర్వార్ధసంభవాః।
ప్రవర్తకాస్తదూర్ధ్వాంశసంభవాస్తు నివర్తకాః ।। 39 ।।

39. - - - - - - - - - - -

అగ్నీషోమమయా ఏతే ప్రవర్తకనివర్తకాః।
అగ్నీషోమమయాస్త్రోత్థా తదుత్థా చాస్త్రసంతతిః ।। 40 ।।

40. - - - - - - - - - - - - -

ద్వేఽయుతే శృణు మూర్తీస్త్వం వహ్నీనాం వివిధాత్మనామ్।
యాః స్మృత్వా పురుషో ఘోరమాపదర్ణవముత్తరేత్ ।। 41 ।।

41. ద్వే అయుతే ఇతి ఛేదః। సన్ధిరార్షః।

అశేషభువనాధారశ్చతుర్గత్యూర్ధ్వబిన్దుమాన్।
పిణ్డోఽయం తారకః పూర్వంవహ్నీనాం వపురుచ్యతే{10} ।। 42 ।।

42. అశేషభువనాధారః రేఫః। చతుర్గతిః యకారః। ఊర్ధ్వః ఊకారః।

{10. వహ్నేర్వాయుపదావధి A. }

అమృతాధారవహ్న్యూర్ధ్వబిన్దుమాంస్తారపూర్వకః।
పిణ్డో నివర్తకాదీనాం దివ్యా తనురుదీర్యతే ।। 43 ।।

43. అమృతాధారః వకారః।

ప్రధిం కాలపుమవ్యక్తవ్యక్తసప్తకరూపతః।

విభజ్య దశధా తత్త్రద్రూపవర్ణపురోగమైః ।। 44 ।।

44. - - - - - - - - - - -

ప్రాగ్భాగాదిక్రమేణైవ స్వరపూర్వైః స్వరాన్తిమైః।

సూర్యానలయుగైః కాద్యైరష్టాభిర్భజనాయకైః ।। 45 ।।

45. - - - - - - - - - - -

యుక్తాస్తారనమోఽన్తాస్తాః ప్రవర్తకతనూర్లిఖేత్।

అమృతాగ్ని యుగైరేవ నివర్తకతనూస్తథా ।। 46 ।।

46. - - - - - - - - - -

ఏకైకాగ్నేః శిఖాః సప్త ఘోరాః శాన్తాశ్చ సంస్మరేత్।

ఆదితః సప్త యుగ్మాద్యాః స్వరసంభేదితాః క్రమాత్ ।। 47 ।।

47. - - - - - - - - - - - - - -

సూర్యాగ్ని యుగసంభూతా అమృతాగ్ని యుగోత్థితాః।

వర్గాన్తశ్చ ప్రధానశ్చ సిద్ధిదో వామనస్తథా ।। 48 ।।

48. సూర్యాగ్ని యుగం హ్ర ఇతి। అమృతాగ్ని యుగం స్ర ఇతి। వర్గాన్తః హకారః। ప్రధానః మకారః। సిద్ధిదః భకారః। వామనః బకారః।

శ్వేతశ్చ తత్త్వధారశ్చ ఝషః శాశ్వత ఏవ చ।

ఛాన్దఃపతిస్తథా చక్రీ కాలాద్యర్ణాః సబిన్దుకాః ।। 49 ।।

49. శ్వేతః ఫకారః। తత్త్వధారః ఞకారః। ఝషః ఝకారః। శాశ్వతః జకారః। ఛన్దఃపతిః ఛకారః। చక్రీ చకారః। కాలః మకారః।

నాభ్యరాన్తస్థసూత్రస్థరూపాస్చత్వార ఐశ్వరాః।
అరేషు పరితో దేవాః కేశవాద్యా వ్యవస్థితాః ।। 50 ।।

50. - - - - - - - - - - - - -

స్వైః స్వైశ్చిహ్నైః సరోజాద్యైర్జ్ఞేయా దామోదరాన్తిమాః।
అరనేమ్యన్తసూత్రస్థాః పద్మనాభాదయోఽఖిలాః ।। 51 ।।

51. - - - - - - - - - - - - -

సర్వే సమన్వితా దేవాః స్వాభిః స్వాభిశ్చ శక్తిభిః।
ప్రాగ్భాగే కమలా దేవీ దక్షిణే కీర్తిరుజ్జ్వలా ।। 52 ।।

52. శక్తయో లక్ష్మీకీర్త్యాదయః అత్రైవ వింశాధ్యాయే ఉక్తాః।

జయా తు పశ్చిమే భాగే మాయా భాగే తథోత్తరే।
ప్రత్యేకం కోటిసంఖ్యాభిః శక్తిభిః పరివారితాః ।। 53 ।।

53. - - - - - - - - - - - - -

అధితిష్ఠన్తి తేఽభీక్ష్ణం సహస్రారం సుదర్శనమ్।
కాలచక్రమనాద్యన్తమస్య తేజః ప్రకీర్తితమ్ ।। 54 ।।

54. - - - - - - - - - - - - -

సంవత్సరర్తుమాసార్ధమాసాహోరాత్రసంజ్ఞితైః।
అక్షనాభ్యరనేమ్యన్తైః కల్పృప్తపఞ్చవిభక్తికమ్ ।। 55 ।।

55. విభక్తిర్విభాగః।

{11}ధ్రియన్తే కాలచక్రేణ పుమాద్యాః పఞ్చ పఞ్చ చ।
సహస్రారేణ చక్రేణ నేమ్యరప్రధిశోభినా ।। 56 ।।

56. పఞ్చ పఞ్చ; పఞ్చవింశతిః। పుమాంసమారభ్య పృథివీపర్యన్తా మాదికాన్తవర్ణదేవతాః।

{11}శ్రయన్తే A.

{12}ధ్రియన్తే చ షడధ్వానో వర్ణతత్త్వకలాదయః।
సర్వతత్త్వమయం దేహం వైష్ణవం పురుషోత్తమమ్ ।। 57 ।।

57. - - - - - - - - - - - -

{12. విద్యన్తే A. }

ధార్యతే భ్రామ్యతే చైవ యన్త్రారూఢమిదం పరమ్।
నాభికన్దస్థితేనైవ సహస్రారేణ నేమినా ।। 58 ।।

58. - - - - - - - - - - - -

చక్రేణానేన హన్యన్తే రక్షోదైతేయదానవాః।
నానామన్త్రాత్మనా తే తదన్తః సుస్థితేన చ ।। 59 ।।

59. - - - - - - - - - - - - -

విధ్వంసయతి శత్రూంశ్చ స్మృతమాత్రమనన్తరమ్।
అభ్యస్యమానమనిశం సహస్రారమిదం నరైః ।। 60 ।।

60. - - - - - - - - - - -

క్లేశకర్మాశయాన్ దోషానశేషాన్ క్షపయేత్ క్షణాత్।
బీజం పిణ్డం చ సంజ్ఞాం చ మూర్తిం చేతి చతుష్టయమ్ ।। 61 ।।

61. - - - - - - - - - - - - - -

పుష్యత్యేతత్ సహస్రారం చక్రమాద్యన్తవర్జితమ్।

ఏకత్రింశోఽధ్యాయః - 31

శ్రీః---

యా సా షాడ్గుణ్యతేజఃస్థా క్రియాశక్తిః ప్రకాశితా।

ఆగ్నేయం రూపమాశ్రిత్య సా ధత్తే పౌరుషం వపుః ।। 1 ।।

1. షాడ్గుణ్యే తత్రాపి తేజసి ప్రధానతయావస్థితేత్యర్థః।

సర్వాస్రశస్రసంస్యూతం{1} సూర్యసోమాగ్నిమూలకమ్।

మహత్ సుదర్శనం నామ {2}నానారూపోపశోభితమ్ ।। 2 ।।

2. సుదర్శనస్య సర్వశస్రాస్రనిబిడత్వమహిర్బుధ్న్యసంహితాయాం విశాద్యాయే ఉక్తమ్। సహస్రారేత్యక్షరస్వరూపమభిప్రేత్య సూర్యసోమాగ్నిమూలకత్వోక్తిః।

{1. సంస్థం తం A. B. C. G. }

{2. నానావ్యూహో A. B. C. }

తస్య మధ్యే {3}స్థితా శక్తిః పౌరుషీం తనుమాస్థితా{4}।

{5}సౌమ్యాగ్నేయస్వరూపేణ తత్తత్కాలవ్యవస్థయా ।। 3 ।।

3. భక్తపరిపాలనదుష్టశిక్షణరూపకార్యమనురుధ్య సౌమ్యాగ్నేయస్వరూపత్వోక్తిః।

{3. క్రియా B. }

{4. ఆశ్రితా B. }

{5. స్వసౌమ్యాగ్నేయరూపేణ A. B. C. G. }

పురస్తాద్దర్శితస్తస్య{6} వాచకస్తే చతుర్విధః।

తత్ర సంజ్ఞామయో మన్త్రో భూయసా బలవత్తరః ।। 4 ।।

4. బీజపిణ్డసంజ్ఞాపదరూపేణ చాతుర్విధ్యమ్।

{6. తస్య B. C. }

తస్య వ్యాఖ్యామిమాం శక్ర గదన్త్యా మే నిశామయ।

యా సా సోమాత్మికా శక్తిరున్మేషః ప్రథమో హరే ।। 5 ।।

5. - - - - - - - - - - - - -

మూలశక్తిరహం శ్రీః సా ప్రథమాక్షరసంస్థితా।

అమృతా తృప్తిరూపా చ సోమాత్మా చాఖిలేశ్వరీ ।। 6 ।।

6. ప్రథమాక్షరః సకారః। తస్యామృతాదిరూపత్వమాహ---అమృతేత్యాదినా। తృప్తిసోమావపి సకారపరౌ।

అమృతీకరణం కుర్యాత్ సర్గస్యేన్దుకలాస్థితా{7}।

శిరఃపద్మాదయో మన్త్రాః పరమేశ్వరయుక్తయా ।। 7 ।।

7. - - - - - - - - - - -

{7. కలాస్తథా A. B. C. }

అనయా {8}సృతయా కుర్యాత్తృప్తిం సంసిద్ధిమేవ చ।

సృష్టికృత్సంయుతా సేయం జీవశక్తిః సనాతనీ ।। 8 ।।

8. - - - - - - - - - - - - -

{8. సూతయా B. }

త్రైలోక్యైశ్వర్యదోపేతా వాయువేశ్మాక్షరస్థితా।

తారాకారా రిపోర్మూర్ధ్ని {9}చిన్త్యోచ్ఛేదనసిద్ధయే ।। 9 ।।

9. - - - - - - - - - - - - - -

{9. చిన్త్యే A. B. }

అప్రమేయోపగూఢాయా అగ్నీషోమమయీజుషః।

అస్యాః శక్తేః సముద్భూతం సూక్తం పౌరుషముజ్జ్వలమ్ ।। 10 ।।

10. అస్యా ఇతి। ప్రథమాక్షరరూపాయా ఇత్యర్థః। సకారాత్ పౌరుషం సూక్తముద్భూతమిత్యర్థః। తథా చాహిర్బుధ్న్యసంహితా---"అక్షరాదాదిమాదస్యాః సూక్తం పౌరుషముద్గతమ్। ద్వితీయాక్షరసంభూతం శ్రీసూక్తం నామ యన్మునే।।" (18. 33) ఇతి।

ఏతదాదీని సూక్తాని సహస్రమృషయో విదుః।

నిత్యమాప్యాయతే మన్త్రః సోఽయమగ్నిజుషా మయా ।। 11 ।।

11. - - - - - - - - - - - - - -

తత్తత్కార్యజుషా తత్తద్వర్ణశక్తిత్రయీజుషా।

అనయా యన్న సాధ్యేత న తదన్విత జగత్త్రయే ।। 12 ।।

12. శక్తిత్రయీ సూర్యసోమాగ్నిశక్తయః।

సూతే సా సకలాః శక్తీరనుజానాతి తాః పునః।

సంహరన్తీ పునశ్చైతా{10} ఇతి చ స్మర్యతే తతః ।। 13 ।।

13. - - - - - - - - - - - - - - -

{10. ఏనాః B. D. }

స్వమున్మేషమధిష్ఠాయ పరమాత్మా స శక్తిరాట్।
ఉదితో జగతోఽర్థాయ హేతిదేవః సనాతనః ।। 14 ।।

14. హేతిదేవః సుదర్శనః।

సూర్యశ్చ భోక్తృతాం ప్రాప్య ప్రాణయన్ ప్రాణ ఇష్యతే।
{11}ఆత్మానం దర్శయత్యేష త్రైలోక్యైశ్వర్యదాన్వితః ।। 15 ।।

15. సూర్యో హకారః। ప్రాణోఽపి స ఏవ।

{11. B. omits four lines from here. }

హృత్పుణ్డరీకమధ్యస్థం యం విచిన్వన్తి యోగినః।
యథావద్ ధ్యాయతో వేద్యం ముక్తేషోర్వేగవత్తయా ।। 16 ।।

16. ముక్తస్యేత్యాది। అతివేగేనేత్యర్థః।

ప్రకర్షేణోన్నయన్ ప్రాణాన్ ప్రాణ ఇత్యేష{12} శబ్ద్యతే।
ఇన్దుమణ్డలసంవీతో వ్యాపిమానప్రమేయవాన్ ।। 17 ।।

17. వ్యాపీ అనుస్వారః।

{12. ఏవ A. C. }

జిహ్వామూలస్థితో ధ్యాతో వాక్ప్రవృత్తిం నియచ్ఛతి।
అంమణ్డలే స్థితో ధ్యాతః స ఏవ హి సుధాం{13} స్రవన్ ।। 18 ।।

18. జిహ్వామూలేతి కణ్ఠస్థానమ్। అంమణ్డలమనుస్వారః।

{13. సుధాః C. }

{14}నిర్విషీకరణం ధ్యాతః కరోతి జగతామపి।
రామోపగూఢాదస్మాద్ధి{15} శ్రియః సూక్తం సముద్ధతమ్ ।। 19 ।।

19. రామోపగూఢాదితి। ఇకారసహితాదిత్యర్థః।

{14. D. breaks abruptly here. }

{15. తస్మాద్ధి B. }

ఏతదాదీని సూక్తాని సహస్రమృషయో విదుః।

తత్తత్కాలజుషా తత్తద్వర్ణశక్తిత్రయీజుషా ।। 20 ।।

20. - - - - - - - - - - -

అనేన యన్న సాధ్యేత న తదస్తి జగత్త్రయే।

హన్యతే సకలం లోకం గమయత్యమలం పదమ్ ।। 21 ।।

21. హన్యత ఇత్యాదినా హకారనిర్వచనం క్రియతే। "హన హింసాగత్యోః" ఇతి ధాత్వర్థమభిప్రేత్యాహ---గమయతీతి।

త్యాజయత్యఖిలం క్లేశం గమ్యతే యోగచిన్తకైః।

హేత్యేవం కథ్యతే సద్భిరేవం నిర్వచనస్థితైః ।। 22 ।।

22. - - - - - - - - - - - - -

అశేషభువనాధారా సంకల్పప్రబలీకృతా।

ప్రత్యభిజ్ఞాయతే సైవ శక్తిర్యా పరమాత్మనః ।। 23 ।।

23. అశేషభువనాధారో రేఫః।

సరత్యస్యాశ్చలం సర్వం స్రియతే సకలైః సదా।

పృథివీ సంస్థితా సేయం స్తమ్భే సృత్యా నియుజ్యతే ।। 24 ।।

24. స్రా ఇత్యస్య నిర్వచనమాహ---సరతీతి। సరతి; గచ్ఛతీత్యర్థః। స్రియతే; గమ్యతే ప్రాప్యత ఇత్యర్థః। సృత్యాః గమనాత్ స్తమ్భే స్తమ్భనే నిశ్చలత్వ ఇతి యావత్। గమనాత్ నివర్త్య స్తబ్ధతయా నియమ్యత ఇత్యర్థః।

సహో నామ బలం తత్ర రమతే తత్ సహస్రధా।

సహస్రతి సహస్రా స్యాదగ్నిషోమాత్మనో మమ ।। 25 ।।

25. సహస్రా ఇతి సముదాయస్య ప్రకారాన్తరేణ నిర్వచనమర్థం చాహ--సహ ఇత్యాది। సహస్శబ్దాత్ బలార్థకాదుపరి రమధాతోర్నిష్పన్నస్య ర ఇత్యస్య సంయోజనే సహస్రేతి రూపమ్।

అగ్నిషోమమయీ సా మే శక్తిః సర్వక్రియాకరీ।

సుసంకల్పసమిద్ధా సా తేజసాం రాశిరూర్జితా ।। 26 ।।

26. ర ఇత్యస్య నిర్వచనమాహ---అగ్నిత్యాదినా। కాలపావకతాం రేఫరూపతామ్। కేవలీతి శక్తివిశేషణమ్।

సంప్రాప్యైవానలం భావం కాలపావకతాం గతా।

రేత్యేవం కేవలీ భూత్వా జ్వలత్యవిరతోదయా ।। 27 ।।

27. - - - - - - - - - - - - -

పరమేశ్వరభూతా సా పరమాశ్చర్యకారిణీ।

ర ఇత్యేవ మహాశక్తిర్మదీయాద్యా క్రియాహ్వయా ।। 28 ।।

28. - - - - - - - - - - - - -

సంఖ్యానన్త్యం సహస్రం స్యాదరానన్త్యం తదుచ్యతే।

వర్ణాక్రయోః స్వరూపం చ దర్శితం తే పురందర ।। 29 ।।

29. నిర్వచనాన్తరమాహ--సంఖ్యేత్యాదినా। సహస్రాణ్యనన్తాని అరాణి యస్యేతి సమాసః।

ధ్రువశ్చ ప్రణవోఽస్యాదిః పూర్వమేవ నిరూపితః।

ఏవమేవ మహామన్త్రః శబ్దబ్రహ్మోర్ధ్వగతో రసః ।। 30 ।।

30. ధ్రువః ప్రణవః।

ఆథర్వణీ మహాశక్తిః క్రియాశక్తేః {16}ప్రియా తనుః।

త్రయీసారో హ్యథర్వాఖ్యా పఞ్చపర్వా మహాశ్రుతిః ।। 31 ।।

31. పఞ్చపర్వేతి। నక్షత్రవిధానవిధివిధానసంహితాశాన్తిరూపపఞ్చకల్పేత్యర్థః।

{16. మహా C. }

మన్త్రేణ సూయతేఽనేన సారేణేవ వనస్పతిః।

అస్య త్వఙ్గవిధానజ్ఞాః షడఙ్గాని ప్రచక్షతే ।। 32 ।।

32. భూసారేణ వృక్ష ఇవాభివృద్ధేత్యర్థః। షడఙ్గాని హృదయాదిషడఙ్గాని।

గాయత్రీమపి చక్రాఖ్యాం ప్రాకారం చాగ్నిసంజ్ఞితమ్{17}।

గోపనాద్వరుణోత్సేధాత్ సోదయాదమృతాత్తథా ।। 33 ।।

33. గోపన ఆకారః। వరుణో వకారః। ఉదయ ఉకారః। అమృతః సకారః। వాం సుం ఇతి మన్త్రః।

{17. సంజ్ఞకమ్ C. }

ఊర్ధ్వం చక్రాయ చ స్వాహా హృదాదిస్తు శిఖావధి।

సూర్యజ్వాలాపదాచ్చోర్ధ్వం మహాయుక్తాత్ సుదర్శనాత్ ।। 34 ।।

34. హృదాదిః హృదయశిరఃశిఖారూపః। మహాయుక్తేతి। మహాసుదర్శనాయేతి వివక్షితమ్।

ఊర్ధ్వం చక్రాయ చ స్వాహా వర్మాద్యోఽస్త్రాన్తకో విధిః।

నమశ్చక్రాయ తస్యాన్తే విద్మహేఽసౌ చతుర్యుగః ।। 35 ।।

35. వర్మాద్య ఇతి। కవచనేత్రాస్త్రాణి। చతుర్యుగః; అష్టాక్షరః। `నమశ్చక్రాయ విద్మహే' ఇతి।

జ్వాలాయ చ సహస్రాన్తే ధీమహీతి నవార్ణకః।

{18}తన్నః ప్రచోదయాన్మధ్యే చక్ర ఇత్యష్టవర్ణకః ।। 36 ।।

36. `సహస్రజ్వాలాయ ధీమహి। తన్నశ్చక్రః ప్రచోదయాత్' ఇతి మన్త్రః।

{18. A. B. C. omit this line. }

ముష్టిం వితర్జనీం కృత్వా తర్జనీం తర్జసంస్థితామ్।

పరితో భ్రామయేద్వహ్నిం ధ్యాయన్ ప్రాకారసంస్థిమ్ ।। 37 ।।

37. - - - - - - - - - - - - -

అన్యోన్యసంముఖే పాణితలే వై దక్షిణోత్తరే।
కనిష్ఠాఙ్గుష్ఠయోరగ్రే శ్లిష్టే దీర్ఘాస్తథాపరాః ।। 38 ।।

38. - - - - - - - - - - - - -

పరితో భ్రామయేదేవం చక్రముద్రేయమీరితా।
అష్టాముద్రాస్తు వక్ష్యన్తే శక్తిగ్రాసమనుం శృణు ।। 39 ।।

39. - - - - - - - - - - - - -

పవిత్రమనలారూఢం సవ్యాపి ప్రణవాత్ పరమ్।
మహాసుదర్శనేత్యేవం చక్రరాజం మహాధ్వగమ్ ।। 40 ।।
తతోఽస్తగతతేత్యస్మాత్ సర్వదుష్టభయంకర।
ఛిన్ధి ఛిన్ధీత్యతః పశ్చాద్భిన్ధి భిన్ధి ప్రకీర్తయేత్ ।। 41 ।।
విదారయద్వయం పశ్చాత్ పరమన్త్రాన్ గ్రస గ్రస।
ద్విర్భక్షయేతి భూతాని త్రాసయేతి ద్విరుచ్చరేత్ ।। 42 ।।
వర్మాస్త్రవహ్నిజాయాః స్యుః శక్తిగ్రసనకృన్మనుః।
స్వయం సుదర్శనో భూత్వా మన్త్రముచ్చారయన్నిమమ్ ।। 43 ।।

40-43. పవిత్రమిత్యాది। `ఓం ప్రం మహాసుదర్శన చక్రరాజ మహాధ్వగ అస్తగత సర్వదుష్టభయంకర ఛిన్ధి ఛిన్ధి భిన్ధి భిన్ధి విదారయ విదారయ, పరమన్త్రాన్ గ్రస గ్రస భక్షయ భక్షయయ భూతాని త్రాసయ త్రాసయ' ఇత్యస్యానన్తరం కవచమన్త్రమస్త్రమన్త్రం చ సంయోజ్యాన్తే స్వాహాపదం సంయోజయేత్। ఏష శక్తిగ్రాసమన్త్రః।

శక్తిం ముఖహృదాదిభ్యః పరస్యాచూషయేద్ధియా।
షడక్షరస్య మన్త్రస్య శృణు ధ్యానం పురందర ।। 44 ।।

44. - - - - - - - - - - - -

{19}న్యస్తాఙ్గశ్చక్రముద్రాభిర్వహ్నిప్రాకారమధ్యగః।

సహస్రారమహాచక్రమయుతాగ్నిచయోత్కటమ్ ।। 45 ।।

షడధ్వమయముద్భ్రాన్తం ధ్యాయేన్మచ్ఛక్తిజృమ్భితమ్।

అక్షస్థం పరమాత్మానం నారాయణమనామయమ్ ।। 46 ।।

చక్రరూపిణమీశానం ధ్యాయేత్ కుఙ్కుమసంనిభమ్।

పీతామ్బరధరం దివ్యం ముక్తాలంకారమణ్డితమ్ ।। 47 ।।

ఏనమష్టభుజం ధ్యాయేన్మహావ్యసనసంప్లవే।

ఉద్యజ్జానుమనేకాస్రం స్థితం పరమశోభనమ్ ।। 48 ।।

చక్రం ముసలముద్దామమఙ్కుశం సరసీరుహమ్।

యామ్యే కరచతుష్కేఽథ వామే భుజచతుష్టయే ।। 49 ।।

శఙ్ఖం బాణయుతం చాపం పాశం గుర్వీం గదామపి।

దధానం దక్షిణం దివ్యం దంష్ట్రాభాస్వరితాననమ్ ।। 50 ।।

పిఙ్గాక్షం పిఙ్గకేశాఢ్యం జ్వాలామాలాపరిష్కృతమ్।

అథ షోడశహస్తం చ ధ్యాయేద్దేవం సుదర్శనమ్ ।। 51 ।।

45-51. సుదర్శనధ్యానమాహ--న్యస్తాఙ్గ ఇతి। కృతాఙ్గన్యాస ఇత్యర్థః। చక్రముద్రా చాత్రైవాద్యాయే అష్టత్రింశే శ్లోకే ప్రతిపాదితా; వహ్నిప్రాకారశ్చ సప్తత్రింశే శ్లోకే। సుదర్శనవర్ణనం సహస్రారేత్యాదినా। చక్రమధ్యే చక్రరూపిణః పరమాత్మనః ధ్యానం ప్రస్తౌతి---అక్షస్థమిత్యాదినా। దక్షిణకరధృతాయుధాన్యాహ--చక్రమిత్యాదినా। వామకరస్థాయుధాన్యాహ---శఙ్ఖమిత్యాదినా। దక్షిణం; సమర్థమిత్యర్థః। అష్టభుజసుదర్శనధ్యానం విస్తరతోఽహిర్బుధ్న్యసంహితాయాం చతుశ్చత్వారింశాధ్యాయే ప్రతిపాదితమనుసంధేయమ్। ఉద్యజ్జానుమితి ప్రత్యాలీఢాఖ్యా సమరోద్యమావస్థితిః వివక్షితా।

{19. న్యస్తాభిః B. }

పరైః పరిభవే ప్రాప్తే ప్రతీకారవివర్జితే।

స్థితావనవక్లృప్తాయామపి నిర్జిత్య వైరిణః ।। 52 ।।

52. - - - - - - - - - - - - - -

భయే మహతి సంజాతే చోరవ్యాఘ్రద్విపాదిభిః।
ప్రత్యాలీఢస్థితం దేవం వైరివర్గదిగున్ముఖమ్ ।। 53 ।।
ప్రహారోద్యోగిభిః పీనైర్భుజైరూర్ధ్వైరలంకృతమ్।
శక్త్యా దీప్తేన ఖడ్గేన వహ్నినా చ శతార్చిపా{20} ।। 54 ।।
అజ్కుశేనాథ దణ్డేన కున్తేనాథ జ్వలత్త్విపా।
పరశ్వధేన చక్రేణ దక్షిణాధఃకరైః క్రమాత్ ।। 55 ।।
శఙ్ఖేన {21}చాపముఖ్యేన పాశేనాథ హలేన చ।
కులిశేన గదాస్రోణ ముసలేనాథ శూలతః ।। 56 ।।
ఊర్ధ్వాదధః స్థితైర్వామైః ప్రదీప్తైరాయుధైర్యుతమ్।
దంష్ట్రానిష్ఠ్యూత ఘోరాగ్ని జ్వాలాకోలాహలాకులమ్ ।। 57 ।।
సంస్యూతతత్త్వయాకీర్ణం దివ్యయా వనమాలయా।
ఘోరాట్టహాససంత్రాసద్రవద్దైత్యేన్ద్రదానవమ్ ।। 58 ।।
{22}జ్వాలాకులజ్వలద్దైత్యమేదోమేదురపావకే।
అయుతాయుతవహ్నీనామాస్పదే దీప్తతేజసామ్ ।। 59 ।।
అధ్వషట్కమయే చక్రే చక్రిణం చక్రముత్తమమ।
ధ్యాయేదేవంవిధం దేవం భయే మహతి మానవః ।। 60 ।।

53-60. ప్రత్యాలీఢాఖ్యా స్థితిః ఉద్యజ్జానుమితి పూర్వం సూచితా। షోడశు భుజేషు దక్షిణభుజాష్టకాయుధాన్యాహ---శక్త్యేత్యాదినా । వామభుజాష్టకాయుధాన్యాహ---శఙ్ఖేనేత్యాదినా। సంస్యూతతత్త్వయేతి। చతుర్వింశతితత్త్వమయ్యేత్యర్థః। వనామాలాస్వరూపకథనమేతత్। అత ఏవాస్యా భూతమాలేత్యపి వ్యవహారః। అధ్వషట్కం వర్ణాధ్వాది।

{20. హుతార్చిషా B. F. }

{21. పాశముఖ్యేన చాపేనాథ B. F. }

{22. జ్వాలాకులం దైత్యమేదోమేదురం పావకే తథా C. F. }

ఏవం ధ్యాత్వా పునర్ధ్యాయేచ్చతుర్బాహుం సుదర్శనమ్।
అన్యథా నైవ శాన్తిః స్యాదస్తి తేజస్తథా హరేః ।। 61 ।।

61. ఏతస్య ధ్యానేన సర్వారిష్టశాన్తిరహిర్బుధ్న్యసంహితాయాం సప్తచత్వారింశాధ్యాయే వర్ణితా ద్రష్టవ్యా।

{23}ఘోరశాన్తవిభేదేన పౌరుషం ధ్యానమీరితమ్।
ఇతి తే సురశార్దూల ధ్యానమన్యచ్చ మే శృణు ।। 62 ।।

62. - - - - - - - - - - - - - -

{23. ఘోరశాన్తాది B. }

ప్రకారాః పౌరుషా యే యే ధ్యానేఽస్మిన్ పరివర్ణితాః।
{24}తాన్ సర్వాన మన్మయానేవ సంస్మరేచ్ఛీఘ్రసిద్ధయే ।। 63 ।।

63. - - - - - - - - - - - - - - -

{24. తాంస్తాన్నామ A. G. }

అత్యద్భుతమిదం శక్ర రహస్యం తే ప్రకీర్తితమ్।
భూయో రహస్యమన్యచ్చ శృణు మే సురపుంగవ ।। 64 ।।

64. - - - - - - - - - - - - -

ఆగ్నేయీ యా మదీయా తే పురా శక్తిః ప్రకీర్తితా।
సూర్యకోట్యర్బుదాభాసా వహ్నికోట్యర్బుదోపమా ।। 65 ।।

65. - - - - - - - - - - - - -

ఇన్దుకోట్యర్బుదాభాసా మమ స్పన్దమయీ తనుః।

అమృతం పరమాత్మానమశేషభువనాధృతిమ్ ।। 66 ।।

66. స్పన్దమయీ క్రియామయీ। అమృతం సకారః। పరమాత్మా హకారః।
అషేషభువనాధృతిః రేఫః।

ఆస్థాయ పఞ్చబిన్ద్వాత్మా స్పృశన్తీ వ్యాపినం పరమ్।

హితాయ సర్వభూతానాముదేతి పరమేశ్వరాత్ ।। 67 ।।

67. పఞ్చబిన్దుః ఈకారః। వ్యాపీ అనుస్వారః।

తామక్షం కల్పయేచ్ఛక్తిం తత్ప్రభాం నాభిమణ్డలమ్।

{25}అరాణి షణ్మనోరర్ణాన్ సూర్యోద్ధామౌ సబిన్దుకౌ ।। 68 ।।

68. అరాణి షడితి షడరచక్రం వివక్షితమ్। సూర్యోద్ధామౌ హు ఇతి।

{25. B. omits two lines from here. }

సుస్థితౌ నేమిగౌ ధ్యాయేచ్ఛేషం తు ప్రధిమణ్డలమ్।

ఆత్మానం మధ్యతో ధ్యాయేత్ స్వం మాయాపరమాత్మనోః ।। 69 ।।

69. శేషమితి। ఫడిత్యేతదిత్యర్థః।

సూర్యానలాన్తరస్థం చ నిరస్యన్ సంస్మరేజ్జనమ్।

ధ్యాయన్ననిశమేవం హి యోగీ ధ్యానపరాయణః ।। 70 ।।

70. - - - - - - - - - - - -

విధూయ నిఖిలం దోషం సాంసారికమశేషతః।

మయి భక్తిం పరాం ప్రాప్య మామేవాన్తే సమశ్నుతే ।। 71 ।।

71. - - - - - - - - - - - - -

అన్తరా పరమాత్మానమమృతం చ స్థితో జపన్।
మనీషీ మనసా నిత్యం పీయూషాప్యాయనం స్మరేత్ ।। 72 ।।

72. - - - - - - - - - - - - -

సుధయాప్లావ్యమానో హి {26}స్రుతయా శక్తికోటరాత్।
ప్రాణేన ప్రాణ్యమానశ్చ దగ్ధదోషోఽనలత్విషా ।। 73 ।।

73. ప్రాణేన హకారేణ। అనలో రేఫః।

{26. సుధయా B. C. }

పఞ్చబిన్దుక్రియాలాభాదైశ్వర్యం పరమాస్థితః।
సంతతాబ్యాసయోగేన వశీ యుక్తో జితేన్ద్రియః ।। 74 ।।

74. - - - - - - - - - - - -

విహాయ సకలం క్లేశం వేషమాస్థాయ మామకమ్।
దృప్తో జాతబలో యోగీ క్రియయా సర్వతో వశీ ।। 75 ।।

75. - - - - - - - - - - - - -

ఈశ్వరః పరమో భూత్వా సర్వవ్యాప్తిమయః స్థితః।
మామేవ మామకం ధామ మత్ప్రసాదాదుపాశ్నుతే ।। 76 ।।

76. - - - - - - - - - - - -

యా క్రియా సా చిదాఖ్యాతా యా చిత్తిః సా పరా క్రియా।
ఏతే సపరమానన్దాస్రయస్తే పరికీర్తితాః ।। 77 ।।

77. స్వస్వరూపస్య క్రియాచిదానన్దరూపతామాహ---యేతి।

అఖణ్డైకా పరా శక్తిశ్చిత్క్రియానన్దరూపిణీ।

వైష్ణవీ సా పరాహంతా సాహం సర్వార్థపూరణీ ।। 78 ।।

78. - - - - - - - - - - - -

స్వాచ్ఛన్ద్యాన్మమ {27}సంకల్పో ద్విధైవం ప్రవిజృమ్భతే।
ఏకా శక్తిః క్రియాహ్వానా మహాభూతిరథాపరా ।। 79 ।।

79. ద్విధేతి। క్రియావిభూతిభేదేనేత్యర్థః।

{27. సంకల్పాత్ F. G. }

సామానయ్యోఽన్యోః శక్ర స్థితాహం పరమేశ్వరీ।
ఏషా తే సకలా శక్తిః క్రియారూపా ప్రదర్శితా ।। 80 ।।

80. - - - - - - - - - - - - -

స్థూలసూక్ష్మపరత్వేన తారికాయా నిశామయ।
నిమీలితక్రియాకారా స్పష్టైశ్వర్యస్వరూపిణీ ।। 81 ।।

81. అనన్తరాధ్యాయవిషయభూతభూతిశక్తివర్ణనమవతారయతి---నిమీలితేతి। భూతిశక్తిరూపే క్రియాశక్తిః నిమీలితాస్త ఇత్యర్థః। స్పష్టేతి। ఐశ్వర్యం విస్పష్టం భవతీత్యర్థః।

తనుః షాడ్గుణ్యరూపా మే భూతిః సా తారికాహ్వయా।
తస్యాః స్థూలాదిరూపాణి యథావన్మే నిశామయ ।।
ఉచ్యమానాని దేవేశ సావధానేన చేతసా ।। 82 ।।

82. - - - - - - - - - - - -

ఇతి {28}శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే సుదర్శనప్రకాశో నామైకత్రింశోఽధ్యాయః

{28. శ్రీపఞ్చరాత్ర A.; శ్రీపాఞ్చరాత్రే B. }

********ఇత్యేకత్రింశోఽధ్యాయః********

ద్వాత్రింశోఽధ్యాయః - 32

శ్రీః ---

యా హ్యేషా పరమా విద్యా తారికా భవతారిణీ।

స్థూలం సూక్ష్మం పరం చేతి తస్యా రూపత్రయం శృణు ।। 1 ।।

1. విద్యా చిద్రూపేత్యర్తః। భవతారిణీత్యనేన తారికాయా అన్వర్థత్వమాహ।

పఞ్చవర్ణం చతుర్వర్ణమితి స్థూలాత్మకం వపుః।

త్రివర్ణా సూక్ష్మసంజ్ఞా మే పరా విష్ణుమయీ స్థితా ।। 2 ।।

2. హ్రీ ఇతి బిన్దోరుపరి ఘణ్టానాదవత్ శ్రూయమాణం నాదం సంయోజ్య పఞ్చవర్ణత్వం, తం విహాయ చతుర్వర్ణత్వముపపాదనీయమ్। త్రివర్ణేతి। ఈంరూపేత్యర్థః। పరరూపమాహ---విష్ణుమయీతి। కేవలేకారరూపేత్యర్థః।

ఇమాస్తిస్రో హ్యవస్థా మే ప్రత్యేకం తు త్రిధా త్రిధా।

స్థూలే తు యా పరావస్థా పరమాత్మాశ్రయా తు సా ।। 3 ।।

3. ప్రత్యేకం త్రిధేతి। స్థూలరూపే స్థూలసూక్ష్మపరరూపేణ, సూక్ష్మరూపే స్థూలసూక్ష్మపరరూపేణ, పరరూపేఽపి స్థూలసూక్ష్మపరరూపేణేతి త్రైవిధ్యమితి భావః। స్థూలే పరరుపమాహ---స్థూలే త్వితి। పరమాత్మా హకారః।

అశేషభువనాధారవిష్ణువ్యాపిసమాశ్రయా।

భోక్తృభోగ్యాత్మికా చేయం తస్యా రూపం నిబోధ మే ।। 4 ।।

4. అశేషభువనాధారో రేఫః। విష్ణుః ఈకారః। వ్యాపీ అనుస్వారః। ఆహత్య హ్రీం భవతి।

అశేషభువనాధారనిలయవ్యాపిజన్మనా।

పరమాత్మాదికేనైవ లలాటతటమేయుషా ।। 5 ।।

5. లలాటతటమేయుషేత్యస్య రూపేణేతి శేషః।

ఆక్రమ్య వైష్ణవం రూపం స్వే పునః ప్రతితిష్ఠతి।

తారకారణనాదేన శోభమానా హరిప్రియా ।। 6 ।।

6. ఆక్రమ్యేతి వైష్ణవరూపస్యానభివ్యక్తిరుచ్యతే।

భోక్తృభోగ్యాదికం సర్వం భువనం బిభ్రతీ ధియా।

వ్యాపినం సర్వతో దేవీ పరమాత్మానమాశ్రితా ।। 7 ।।

7. - - - - - - - - - - - -

తావత్తయా స్థితా విష్ణురూపా స్థూలా గతిః పరా।

పఞ్చకృత్యకరీ శక్తిస్త్రివిధైశ్వర్యబృంహితా ।। 8 ।।

8. తావత్తయేతి। భోక్తృభోగ్యరూపేణేత్యర్థః। అథ స్థూలే సూక్ష్మమాహ---పఞ్చకృత్యేత్యాది। సర్గాదీని పఞ్చ కృత్యాని।

{1}ప్రాణయన్తీ శ్రియా దేవం జృమ్భమాణోదధిప్రభమ్।

ఆశ్రిత్య హ్యానలం భావమియం సూక్ష్మా గతిర్మతా{2} ।। 9 ।।

9. - - - - - - - - - - - - - -

{1. ప్రాణయన్తం A. B. }

{2. మమ C. }

సృష్ట్యాదికం విధాయాథ వ్యోమస్థం పరమాస్థితా।

సర్వాశ్చర్యకరీ దేవీ సృష్టిస్థిత్యన్తకారణమ్ ।। 10 ।।

10. స్థూలే స్థూలరూపమాహ---సృష్ట్యాదికమితి। సర్వాశ్చర్యేత్యాది। పూర్వం సూక్ష్మే జగతః సృష్టిసంకల్ప ఉక్తః। అత్ర తు తస్య సృష్టిరుచ్యత ఇతి ధేయయమ్।

సూర్యం సమాశ్రితా విష్ణుం కలయన్తీ{3}జగత్స్థితిమ్।

కాలపావకతేజోభిః స్థూలా స్థూలమయాద్భుతా ।। 11 ।।

11. - - - - - - - - - - - -

{3. కలయన్తం A. B. G. }

కథితా గతయస్తిస్రః స్థూలాయా మమ వాసవ।

సూక్ష్మాయాస్తు గతీస్తిస్రః శృణు వృత్రనిషూదన ।। 12 ।।

12. - - - - - - - - - - - -

అకాలకలనా సేయం సూక్ష్మా తు పరమేశ్వరీ।

వ్యాపినం పరమాత్మానం శ్రయన్తీ వర్తతే ధ్రువా ।। 13 ।।

13. సూక్ష్మరుపస్య సాధారణం స్వభావమాహ---అకాలేతి। అనేన పూర్వోక్తస్థూలరూపస్య కాలకాల్యత్వమభిమన్యతే।

శుద్ధో వర్గస్తథాశుద్ధో ద్వివిధం సృజ్యముచ్యతే।

శుద్ధేతరే స్థితా స్థూలా శుద్ధే సూక్ష్మా ప్రతిష్ఠితా ।। 14 ।।

14. విశేషాన్తరమాహ---శుద్ధ ఇతి।

తిస్రోఽప్యాసాం గతీః సమ్యక్ స్థూలాయా ఇవ లక్షయేత్।

పరా యా మే తనుః శక్ర తస్యా రూపం నిశామయ ।। 15 ।।

15. ప్రస్తుతే త్రివేధే సూక్ష్మరూపేపూర్వోక్తస్థూలగతీరతిదిశతి--తిస్ర ఇతి। పరమియాన్ భేదః---పూర్వోక్తస్థూలగతిరశుద్ధవిషయా; ఇయం తు శుద్ధవిషయేతి।

సర్వవ్యాప్తిమతీ దివ్యా నిష్కలా సా నిరఞ్జనా।

సా పరా మన్మయీ శక్తిః కథితా విష్ణుసంజ్ఞయా ।। 16 ।।

16. అథ పరాయాః సాధారణం రూపమాహ--సర్వవ్యాప్తిమతీత్యాది।

ఏషా సా వైష్ణవీ సత్తా సైషాహంతా హరేర్మతా।

ఏషా సా యోగినాం నిష్ఠా సైషా సాంఖ్యాత్మనాం గతిః ।। 17 ।।

17. సాంఖ్యాత్మనామ్; ప్రకృతిపురుషవివేకాదిజ్ఞానవతామిత్యర్థః।

ఇయం సా పరమా మూర్తిరియం సా పరమా గతిః।

శక్తిః కుణ్డలినీ చాద్యా భ్రమరీ యోగదాయికా ।। 18 ।।

18. తస్యా నామభేదానాహ---శక్తిరిత్యాదినా।

అనాహతా హ్యఘోషా చ నిర్మర్యాదా నదోద్ధతా।

శబ్దబ్రహ్మ తథా శక్తిర్మాతృకాయోనిరుత్తమా ।। 19 ।।

19. నదః; నాదః।

గాయత్రీ చ కలా గౌరీ శచీ దేవీ సరస్వతీ।

వృషాకపాయీ సత్యా చ ప్రాణపత్నీ యశస్వినీ ।। 20 ।।

20. - - - - - - - - - - - - -

ఇన్ద్రపత్నీ మహాధేనురదితిర్దేవనన్దినీ।

రుద్రాణాం జననీ దేవీ వసూనాం తు హితా తథా ।। 21 ।।

21. - - - - - - - - - - - - -

ఆధిత్యానాం స్వసా నాభిరమృతస్య ధృతిః పరా।

ఇడా రతిః ప్రియాకారా గురుధాత్రీ మహీయసీ ।। 22 ।।

22. - - - - - - - - - - - -

మహీ చ విశ్రుతిస్త్సైవ త్రయీ గౌః ప్రాణవత్సలా।

శక్తిశ్చ ప్రకృతిశ్చైవ మహారాజ్ఞీ పయస్వినీ ।। 23 ।।

23. - - - - - - - - - - - -

తారా {4}సీతా తథా శ్రీశ్చ కామవత్సా ప్రియవ్రతా।

తరుణీ చ వరారోహా నీరూపా రూపశాలినీ ।। 24 ।।

24. - - - - - - - - - - - -

{4. హితా F. }

అమ్బికా సున్దరీ జ్యేష్ఠా వామా ఘోరా మనోమయీ।
సిద్ధా సిద్ధాన్తికా యోగా యోగినీ యోగభావినీ ।। 25 ।।

25. - - - - - - - - - - - - -

ఏవమాదీని నామాని శాస్త్రే శాస్త్రే మనీషిభిః।
కథితాని రహస్యాని శక్తేః సిద్ధాన్తపారగైః ।। 26 ।।

26. - - - - - - - - - - - - -

సైషా శక్తిః పరా దివ్యా త్రిధా రూపైరవస్థితా।
స్థూలసూక్ష్మపరత్వేన త్రైధమేతత్ ప్రదర్శ్యతే{5} ।। 27 ।।

27. - - - - - - - - - - - - -

{5. ప్రదృశ్యతే B. C. }

{6}అస్యాః స్వరూపమీ ప్రోక్తా సా చ త్రేధావతిష్ఠతే।
అప్రమేయాదిరూపేణ తస్యా వ్యాఖ్యామిమాం శృణు ।। 28 ।।

28. ఈ; ఈకార ఇత్యర్థః।

{6. అవ్యాప్తిత్వే అమీ B. F. }

షాడ్గుణ్యం యత్ పరం బ్రహ్మ వాసుదేవాఖ్యమవ్యయమ్।

సంహృతాఖిలభేదం తదేకమేవ యదా తదా ।। 29 ।।

29. పరాయాః పరరూపమాహ---షాడ్గుణ్యమితి। సంహృతేతి। భేదః; భిన్నః ప్రపఞ్చః। ప్రతిసంచరే సకలస్యాపి ప్రపఞ్చస్య బ్రహ్మణి లయాత్ తథోక్తిః। ఏకమేవేతి। సూక్ష్మావస్థచిదచిద్విశిష్టం బ్రహ్మైకమేవ తత్త్వమభవదిత్యర్థః।

అప్రమేయాఖ్యయా దేవస్తదా యోగిభిరీర్యతే।

వ్యాప్యవ్యాపకభేదో వా సృజ్యసృష్టివిధాపి వా ।। 30 ।।

30. - - - - - - - - - - - - -

{7}న తదాన్యప్రమేయత్వం న కించిత్తస్య విద్యతే।

తదా శూన్యమివాకారైః ప్రసుప్తమివ సర్వతః ।। 31 ।।

31. ప్రమేయత్వం ప్రమావిషయత్వమ్। శూన్యమివేతి। సర్వవ్యాపారోపరమాత్ అసత్కల్పమిత్యర్థః। బాహ్యాభిమతశూన్యాఖ్యతత్త్వనిరాసాయేవశబ్దః।

{7. B. omits four lines from here. }

షాడ్గుణ్యం బ్రహ్మ? తత్రేయం సంస్థితా విష్ణుసంజ్ఞయా।

అతరఙ్గార్ణవాకారా శక్తిశక్తిమతోర్గతిః ।। 32 ।।

32. అథ పరాయాః సూక్ష్మరూపమాహ---శక్తీతి। యదేత్యుత్తరవాక్యస్థమత్రాదౌ జ్ఞేయమ్। యదా శక్తేః శక్తిమతశ్చ వ్యక్తా గతిరవగతిః, తదేత్యుత్తరత్రాన్వయః।

తదా యదా పునర్బ్రహ్మ వాసుదేవాఖ్యమవ్రణమ్।

ఉన్మిషత్యాత్మసంకల్పాత్తదా ప్రథమ ఉచ్యతే ।। 33 ।।

33. ప్రథమ ఇతి। సంకల్ప ఇతి శేషః।

ప్రథతే హి యదా బ్రహ్మ శుద్ధాశుద్ధాఖ్యవర్త్మనా।

మాయా నామ తదా త్వేషా వ్రహ్మసంకల్పరూపిణీ ।। 34 ।।

34. ఏషా; పరా శక్తిరిత్యర్థః।

సంకర్షణాదిక్షిత్యన్తస్తస్యా {8}గర్భమవస్థితః।

యదా పునః పరం బ్రహ్మ స్వేచ్ఛాసంపాదితం పృథక్ ।। 35 ।।

35. పరాయాః స్థూలరూపమాహ---సంకర్షణేతి।

{8. గర్భ ఇవ C. G. }

వ్యాప్యవ్యాపకభేదేన సద్వితీయమవస్థితమ్।
పఞ్చబిన్దుస్తదా దేవీ పఞ్చకృత్యవిధాయినీ ।। 36 ।।

36. పఞ్చబిన్దుః; ఈకారః।

పరాయా ఇతి తే ప్రోక్తా మమ తన్వా గతిస్త్రయీ।
రూపం రూపం విభజ్యైషా తత్తత్తత్త్వార్ణభేదినీ ।। 37 ।।

37. త్రయీ; స్థూలసూక్ష్మపరరూపేణ త్రివిధేత్యర్థః।

తత్తద్వాచకతాం {9}నీతా స్వకామాజ్జగతీతనుః।
తేషు తేషు హి తత్త్వేషు స్వాత్మభూతావతిష్ఠతే ।। 38 ।।

38. - - - - - - - - - - - - -

{9. నీత్వా A. }

మదంశః సూక్ష్మరూపో యో గూఢోఽగ్నిరివ దారుషు।
తత్తద్రూపమనుప్రాప్తో{10} సేవనీ నామ శాశ్వతీ ।। 39 ।।

39. సేవనీతి జిహ్వాదిస్థానేషు వర్ణోచ్చారణాద్యుపయోగ్యవయవసంఘటనావిశేష ఉచ్యతే।

{10. ప్రాప్య C. }

తత్తద్వర్ణోపరాగేణ తత్తద్వ్యక్తివపుః స్వయమ్।
అధిదైవతభావేన తత్ర యోంఽశః పరాత్మకః ।। 40 ।।

40. యోంఽశ ఇతి। అస్య సేయమిత్యనన్తరశ్లోకస్థేనాన్వయః।

వైష్ణవః శక్తిరూపో మే నియచ్ఛన్నవతిష్ఠతే।

తత్తద్వాచకతాం యాతి దేవీ సేయమనశ్వరీ ।। 41 ।।

41. - - - - - - - - - - - -

అశేషభువనాధారా యోగినీ పరమేశ్వరీ।

కేవలస్తత్త్వవర్ణస్తు త్రైలోక్యైశ్వర్యదాం గతః ।। 42 ।।

42. - - - - - - - - - - - - -

తత్తత్ స్థూలమయం తత్త్వం మదీయం {11}వక్తి శాశ్వతమ్।

తత్తద్భావాభిధానేన తన్నియన్తృత్వదర్శనే ।। 43 ।।

43. సర్వమపి స్థూలతత్త్వం మదీయశక్త్యా శాశ్వతం భవతి। అనేన క్షణభఙ్గవాదనిరాసోఽభిప్రేతః।

{11. శక్తి B. }

ఇయమేవేశ్వరా దేవీ ద్విధా సక్తావతిష్ఠతే।

క్షాది శాన్తం పురా యత్తే దర్శితం బ్రహ్మపఞ్చకమ్ ।। 44 ।।

44. సక్తేతి। ఆసఙ్గయుక్తేత్యర్థః। తదేవాహ---క్షాదీతి।

{12}క్ష ఇత్యాదిస్వరూపేణ త్రైలోక్యైశ్వర్యదాం గతా।

స్వరూపే నియమే చైవ ద్వేధా సేయమవస్థితా ।। 45 ।।

45. ద్వేధేతి। సర్వేషాం స్వరూపం నియమనం చ ప్రదర్శయన్తీ ద్వేధావతిష్ఠత ఇత్యర్థః।

ధారణానాం చతుష్కం యద్వాది యాన్తముదీరితమ్।

తత్ర సూక్ష్మపరే భావే స్థితేయం పూర్వవద్ ద్విధా ।। 46 ।।

46. వాదియాన్తచతుష్కం ధారణాచతుష్కమిత్యుక్తమిత్యర్థః।

{13}త్రైయవస్థో మకారోఽయం{14} ప్రోక్తశ్చైతన్యవాచకః।

తత్రాపి సూక్ష్మపరయోర్ద్వేధేయం దశయోర్ద్వయోః ।। 47 ।।

47. త్ర్యవస్థ ఏవ త్రైయవస్థః।

{13. త్రేధావస్థో A. B. }

{14. యః B. C. }

మాయాప్రసూతిస్త్రైగుణ్యరూపో యో భార్ణ ఉచ్యతే।

ఈ నామ పూర్వవద్దేవీ తత్రాపి దశయోర్ద్వయోః ।। 48 ।।

48. - - - - - - - - - - - -

బుద్ధ్యహంకారమనసాం యద్రూపం బాదికం త్రయమ్।

తత్రాపి పూర్వవద్ ద్వేధా దేవీయం దశయోర్ద్వయోః ।। 49 ।।

49. - - - - - - - - - - - -

నాదికే ణాదికే చైవ తథేన్ద్రియగణద్వయే।

దశయోః సూక్ష్మపరయోరియం ద్వేధావతిష్ఠతే ।। 50 ।।

50. నాదికం తవర్గః। ణాదికం టవర్గః।

ఞాదికే జాదికే చైవ స్థూలసూక్ష్మస్వరూపకే।

విభూతిపఞ్చకే దేవీ దశయోః పూర్వవత్ స్థితా ।। 51 ।।

51. చవర్గపఞ్చకం కవర్గపఞ్చకం చ తన్మాత్రస్థూలభూతరూపతయోక్తమిత్యర్థః।

సప్తత్యా వితతా భేదైః శుద్ధాశుద్ధమయాధ్వని।

నటీవ స్వయమీ శక్తిబిభర్తి బహుధా వపుః ।। 52 ।।

52. సప్తత్యేతి। శుద్ధాశుద్ధాధ్వనోః ప్రత్యేకం పఞ్చత్రింశదితి ఆహత్య సప్తతిర్భేదాః। ఈ శక్తిః; ఈకారరూపా శక్తిరిత్యర్థః।

{15}ఇయద్విస్తృతిమాపన్నామీమిమాం పరమేశ్వరీమ్।

విచిన్త్య పరమం యాతి పదం విష్ణోః సనాతనమ్ ।। 53 ।।

53. - - - - - - - - - - - - -

{15. ఇయం B. C. F. }

యత్ర యత్ర గతా సేయం శుద్ధాశుద్ధే తథాధ్వని।
తత్ర తత్ర త్వజహతీ విష్ణోః సంబన్ధమీ స్థితా ।। 54 ।।

54. - - - - - - - - - - - - -

ఏకద్విత్ర్యాదియోగేన స్వరవ్యఞ్జనరూపితా।
శుద్ధాశుద్ధాధ్వవర్గస్థా నానాభేదోపపాదితా ।। 55 ।।

55. - - - - - - - - - - - -

జటోపరాగహీనాయా అస్యా ఏవ పునస్త్రిధా।
జ్ఞేయః స్థూలాదిరూపేణ విభేదస్తత్త్వచిన్తకైః ।। 56 ।।

56. జటేతి। జకారటకారాదీత్యర్థః। ఉపలక్షణమేతత్ వర్ణాన్తరోపరాగస్యాపి।

సృష్టికృత్సంయుతా స్థూలా సూక్ష్మా వ్యోమేశసంయుతా।
నిరఞ్జనా పరా సేయమీ ఇత్యేవానురాగిణీ ।। 57 ।।

57. ఈరూపస్య స్థూలాదిభేదమాహ--సృ

త్రయస్త్రింశోఽధ్యాయః - 33

శ్రీః{1}---

శృణు వత్స సురేశాన విద్యాయాస్తారికాకృతేః।
అఙ్గోపాఙ్గాని మన్త్రాణి నానామన్త్రమయాని మే ।। 1 ।।

1. - - - - - - - - - - - - -

{1. శ్రీరువాచ C. }

గోపనం పఞ్చబిన్దుం చ హ్యూర్ధ్వమైరావణం తథా।

ఔర్వం చ పఞ్చకం చైతే ప్రత్యేకం వ్యాపినాన్వితమ్ ।। 2 ।।

2. గోపనః ఆకారః। పఞ్చబిన్దుః ఈకారః। ఊర్ధ్వః ఊకారః। ఐరావణ ఐకారః। ఔర్వః ఔకారః। వ్యాపీ అనుస్వారః।

ప్రాణానలోపరిస్థం తు కృత్వైతత్ పిణ్డపఞ్చకమ్।

హృదాదినేత్రపర్యన్తమఙ్గబీజమిదం స్మరేత్ ।। 3 ।।

3. ప్రాణః హకారః। అనలః రేఫః। పిణ్డపఞ్చకమ్; హ్రాం, హ్రీం, హ్రూం, హ్రైం, హ్రౌ ఇతి మన్త్రపఞ్చకమ్। హృదాదీతి। హృదయశిరః శిఖాకవచనేత్రాణీత్యర్థః।

{2}హృద్బీజాత్ పరతో యోజ్యం జ్ఞానాయేతి పదం తతః।

హృదయాయ నమశ్చైవ మన్త్రోఽయం ధారణప్రదః ।। 4 ।।

4. మన్త్రం నిర్దిశతి---హృదిత్యాది। ఓం హ్రాం జ్ఞానాయ హృదయాయ నమః।

{2. In the place of this and the next two lines, B. reads the following:

పరం ప్రణవబీజాభ్యాం జ్ఞానాయ చ పదం న్యసేత్।

హృదయాయ నమశ్చైవం మనురేకాదశాక్షరః।। }

ప్రణవాదినమోఽన్తోఽయం మన్త్ర ఏకాదశాక్షరః।

పరం ప్రణవబీజాభ్యామైశ్వర్యాయ పదం న్యసేత్ ।। 5 ।।

శిరసే చ {3}తథా స్వాహా హ్యేష{4} ఏకాదశాక్షరః।

పరం ప్రణవబీజాభ్యాం శక్తయే చ పదం న్యసేత్ ।। 6 ।।

శిఖాయై వౌషడిత్యేవం శైఖోఽయం తు దశాక్షరః।

పరం ప్రణవబీజాభ్యాం బలాయేతి పదం న్యసేత్ ।। 7 ।।

కవచాయ హిమిత్యేవం మన్త్రోఽయం చ దశాక్షరః।

పరం ప్రణవబీజాభ్యాం తేజసే చ పదం న్యసేత్ ।। 8 ।।

నేత్రాభ్యాం బౌషడిత్యేవం నేత్రమన్త్రో దశాక్షరః।

ప్రాణానలోపరిస్థం తు విన్యసేత్ పరమేశ్వరమ్ ।। 9 ।।

తస్మాత్ ప్రణవపూర్వాత్తు పదం వీర్యాయ విన్యసేత్।

అస్రాయ చ ఫడిత్యేవం మన్త్రోఽయం చ దశాక్షరః ।। 10 ।।

5-10. ఓం హ్రీం ఐస్వర్యాయ శిరసే స్వాహా। ఓం హ్రూం శక్తయే శిఖాయై వౌషట్। ఓం హ్రైం బలాయ కవచాయ హుం। ఓం హ్రౌం తేజసే నేత్రాభ్యాం వౌషత్। ఓం హ్రః వీర్యాయ అస్రాయ చ ఫట్।

{3. తతః A. B. }

{4. సైష B. }

అఙ్గషట్కమిదం ప్రోక్తముపాఙ్గత్రియుగం శృణు।

తారికాన్తే క్రమాద్దద్యాత్ పూర్వవత్ షడ్గుణం పదమ్ ।। 11 ।।

జ్ఞానాదితేజఃపర్యన్తం తదన్తే చ క్రమాన్న్యసేత్।

ఉదరాయ చ పృష్ఠాయ బాహుభ్యామితి వై పదమ్ ।। 12 ।।

11,12. ఓం హ్రీం జ్ఞానాయ ఉదరాయ నమః। ఓం హ్రీం శక్తయే పృష్ఠాయ నమః। ఓం హ్రీం బలాయ బాహుభ్యాం నమః।

ఊరుభ్యామథ{5} జానుభ్యాం చరణాభ్యామితి క్రమాత్।

నమశ్చ పరతో యోజ్యముపాఙ్గానామయం విధిః ।। 13 ।।

13. ఓం హ్రీం ఐశ్వర్యాయ ఊరుభ్యాం నమః। ఓం హ్రీం వీర్యాయ జానుభ్యాం నమః। ఓం హ్రీం తేజసే చరణాభ్యాం నమః।

{5. ఇతి B. }

ఇత్యేవమఙ్గోపాఙ్గానాం మన్త్రా ద్వాదశ కీర్తితాః।

అలంకారాస్త్రమన్త్రాంస్తు బ్రువత్యా మే నిశామయ ।। 14 ।।

14. - - - - - - - - - - - - -

కౌస్తుభో వ్యోమసంభిన్నః పరమాత్మా తతః పరమ్।

ఊర్ధ్వాధోఽనలసంభిన్న ఊర్జేనాపి సమన్వితః ।। 15 ।।

సృష్టికృత్సంయుతో మూర్ధ్ని కౌస్తుభో వ్యాపిసంయుతః।

నమస్కృతిస్తతః పశ్చాత్తతః పశ్చాత్ ప్రభాత్మనే ।। 16 ।।

కౌస్తుభాయ తతః స్వాహా ప్రణవాద్యస్తు కౌస్తుభః।

మన్త్రః షోడశవర్ణోఽయం సర్వకర్మప్రసాధకః ।। 17 ।।

15-17. ఓం ఠం ర్ర్హ్వూః ఠం నమః ప్రభాత్మనే కౌస్తుభాయ స్వాహా।

ఉద్ధరేత్ ప్రథమం తారం {6}ధరేశం తత ఉద్ధరేత్।

తదధస్తృప్తిసంజ్ఞం{7} చ వరాహం తదధో న్యసేత్ ।। 18 ।।

మాయయా భూషయేత్ పశ్చాద్వ్యాపినా చాఙ్కయేత్తతః।

పఞ్చాత్మా వర్ణపిణ్డోఽయం నమస్కారం తతః పరమ్ ।। 19 ।।

తతః స్థలజలోద్భూతభూషితేపదముద్ధరేత్।

వనమాలే తతః స్వాహా మన్త్రః సర్వార్థసాధకః ।। 20 ।।

18-20. ఓం లీస్వ్రం నమః స్థలజలోద్భూతభూషితే వనమాలే స్వాహా।

{6. ధారేశం F. }

{7. సంజ్ఞః B. }

ఏకోనవింశత్యర్ణోఽయం వనమాలామయో మహాన్।

తారకస్యావసానే తు వామనార్ణం సముద్ధరేత్ ।। 21 ।।

తదధస్తృప్తిమాయోజ్య భూషయేదుదయేన తు।

వ్యాపినా చాఙ్కితః పిణ్డశ్చతురర్ణో మహాద్భుతః ।। 22 ।।

నమస్కారస్తతః పశ్చాచ్ఛ్రీనివాసపదం తతః।

పద్మాయ వహ్నిజాయా చ పాద్మోఽయం {8}త్రిదశాక్షరః ।। 23 ।।

21-23. ఓం బ్ల్యూం నమః శ్రీనివాసపద్మాయ స్వాహా। త్ర్యధికాః దశాక్షరాః యస్యేతి బహువ్రీహిః।

{8. ద్వాదశా A. B. C. }

ఆదాయాదౌ తు వైకుణ్ఠం రేఫం తదుపరి న్యసేత్।

ఆనన్దేనాన్వితం పశ్చాద్వ్యాపినా చాఙ్కయేత్తతః ।। 24 ।।

{9}కస్థకస్థపదం దద్యాన్నేమిద్వన్ద్వమతః{10} పరమ్।

వరపాశాయ వై స్వాహా ప్రణవాద్యస్తు పాశరాట్ ।। 25 ।।

24,25. ఓం ర్ఖాం కస్థ కస్థ ఠఠ వరపాశాయ స్వాహా।

{9. కస్యకస్య B. C. }

{10. నేమిద్వయమతః B. C. }

మన్త్రః పఞ్చదశార్ణోఽయం కామినాం క్షిప్రసిద్ధికృత్।

ప్రణవాన్తే విరాట్సంజ్ఞం వ్యాపినా మూర్ధ్ని సంయుతమ్ ।। 26 ।।

ద్వయం పిణ్డతయా యోజ్యం రేఫం కమలమఙ్కుశమ్।

వ్యాపినా సంయుతం మూర్ధ్ని తృతీయమిదమక్షరమ్ ।। 27 ।।

పదం నిశితఘోణాయ చాఙ్కుశాయ శిఖిప్రియా।

ఇతి పఞ్చదశార్ణోఽయమాఙ్కుశః శీఘ్రసిద్ధిదః ।। 28 ।।

26-28. ఓం ల్యూంర్క్యూం నిశితఘోణాయ అఙ్కుశాయ స్వాహా।

అలంకారాస్త్రమన్త్రాణామేతత్ పఞ్చకమీరితమ్।

ఆధారాసనమన్త్రాణాం శృణు రూపం పురందర ।। 29 ।।

యద్వినా తారికాయాస్తు పూరణం నైవ జాయతే।

అనలద్వయమధ్యస్థః ప్రాణో మాయీ స బిన్దుమాన్ ।। 30 ।।

తత ఆధారశక్త్యై చ ప్రణవాదిర్నమోఽన్తిమః।

ఆధారశక్తిమన్త్రోఽయం విజ్ఞేయస్తు నవాక్షరః ।। 31 ।।

29-31. ఓం హ్రీం ఆధారశక్త్యై నమః।

అనలద్వయమధ్యస్థో బిన్ద్వన్తోఽప్యూర్ఝసంయుతః।

తతః కాలాగ్నికూర్మాయ నమోఽన్తః ప్రణవాదికః ।। 32 ।।

32. అనలద్వయమధ్యస్థ ఇతి। ప్రాణ ఇత్యనుషజ్యతే। ఓం హ్రూం కాలాగ్నికూర్మాయ నమః।

మన్త్రః కాలాగ్నికూర్మస్య విజ్ఞేయోఽయం దశాక్షరః।

గోపనేనాఙ్కితం ప్రాణం మూర్ధ్ని చ వ్యాపినా యుతమ్ ।। 33 ।।

ప్రణవాన్తే సముద్ధృత్య హ్యనన్తాయ నమస్తతః।

అష్టాక్షరో హ్యయం మన్త్రో నాగరాజస్య కీర్తితః ।। 34 ।।

33,34. ఓం హాం అనన్తాయ నమః।

కమలం చాగ్నిరూపం చ ప్రధానం పురుషేశ్వరమ్।

పిణ్డీకృత్య చతుష్కం తు గోపనవ్యాపిసంయుతమ్ ।। 35 ।।

వసుధాయై నమః పశ్చాత్ ప్రణవాదిర్మనుస్త్వయమ్।

విశ్వంభరాయా విజ్ఞేయ ఆధారః పరికల్ప్యతే ।। 36 ।।

35,36. ఓం క్ష్మ్లం వసుధాయై నమః।

అమృతం వరుణం చార్ణద్వయం పిణ్డీకృతం సహ।

గోపనవ్యాపిసంయుక్తం ప్రణవాన్తే సముద్ధరేత్ ।। 37 ।।

37. ఓం స్వాం క్షీరార్ణవాయ నమః।

క్షీరార్ణవాయ చ నమః సోఽయం మన్త్రో నవాక్షరః।

పవిత్రం సోదయవ్యాపిసంయుతం ప్రణవాన్తగమ్ ।। 38 ।।

38. ఓం పుం ఆధారపద్మాయ నమః।

ఆధారపద్మాయ నమః పద్మస్యాయం దశాక్షరః।

ఇత్థమాధారషట్కస్య మన్త్రషట్కం ప్రకీర్తితమ్ ।। 39 ।।

39. - - - - - - - - - - - - - -

ఆధారేశాఖ్యమన్త్రాణాం విధిం శృణు పురందర।

ధర్తాజితోఽమృతాధారో విబుధాఖ్యశ్చ వాసవ ।। 40 ।।

ఏతాంశ్చతుర ఉద్ధృత్య వర్ణానేషామథోపరి।

విన్యసేచ్చతురో వర్ణాన్ సత్యాదీన్ సాధకోత్తమః ।। 41 ।।

త్రైలోక్యైశ్వర్యదం దద్యాచ్చత్వార్యేతాని వాసవ।

బీజాని ప్రణవాదీని ధర్మాదేః షోడశాత్మనః ।। 42 ।।

ధర్మాదికమధర్మాద్యమృగాద్యం చ కృతాదికమ్।

చతుష్టయాని చత్వారి యాని {11}సిద్ధాని లోకతః ।। 43 ।।

40-43. ధర్తా ధకారః। అజితో జకారః। అమృతాధారో వకారః। విబుధో లకారః। సత్యః ఋకారః। ఓం ధృం, ఓం ధౄం, ఓం ధ్లృం, ఓం ధ్లౄం ఇతి క్రమేణ ధర్మజ్ఞానవైరాగ్యైశ్వర్యాఖ్యాధారేశబీజమన్త్రాః। ఓం జృం, ఓం జౄం, ఓం జ్లృం, ఓం జ్లౄం ఇతి క్రమేణ అధర్మాజ్ఞానావైరాగ్యానైశ్వర్యాఖ్యాధారేశబీజమన్త్రాః। ఓం వృం, ఓం వౄం, ఓం వ్లృం, ఓం వ్లౄం ఇతి ఋగ్యజుఃసామాథర్వాఖ్యాధారేశబీజమన్త్రాః। ఓం ల్ఋం, ఓం ల్ౠం, ఓం ల్లృం, ఓం ల్లౄం ఇతి కృతత్రేతాద్వాపరకల్యాఖ్యాధారేశబీజమన్త్రాః।

{11. రూఢాని B. }

చతుశ్చతుర్విభాగేన సంజ్ఞాః షోడశ విన్యసేత్।

బీజోపరి నమస్కాన్తే మన్త్రాః షోడశ తే స్మృతాః ।। 44 ।।

44. అథ ధర్మాదీనాం షోడశానాం శంజ్ఞామన్త్రా ఉచ్యన్తే---చతురిత్యాదినా। ఓం ధృం ధర్మాయ నమః। ఓం ధౄం జ్ఞానాయ నమః। ఇత్యాదిక్రమేణ జ్ఞేయాః।

సోదయం సామృతం హ్రస్వం ప్రణవోపరి విన్యసేత్।

అవ్యక్తపద్మాయ నమః స మన్త్రోఽవ్యక్తపద్మకః ।। 45 ।।

45. హ్రస్వః బకారః। ఓం బ్సూం అవ్యక్తపద్మమాయ నమః।

సూర్యేన్ద్వగ్నిపదేభ్యస్తు ప్రత్యేకం మణ్డలాయ చ।

నమోఽన్తే ప్రణవశ్చాదౌ తే మన్త్రా మణ్డలత్రయే ।। 46 ।।

46. ఓం సూర్యమణ్డలాయ నమః। ఓం ఇన్దుమణ్డలాయ నమః। ఓం అగ్నిమణ్డలాయ నమః। ఇతి మణ్డలత్రయమన్త్రాః।

ప్రత్యగాత్మపరామర్శిశబ్దః సోమోఽథ సర్గవాన్।

{12}చిద్భాసనాఖ్యమన్త్రోఽయం త్ర్యక్షరః పరికీర్తితః ।। 47 ।।

47. అహం సః। ఇతి చిద్భాసనమన్త్రః।

{12. చిద్భావనా F. }

ఇత్యాసనాఖ్యమన్త్రాణాం కథితా త్వేకవింశతిః।

ఇత్యయం పీఠపూజాన్తో మన్త్రగ్రామో మయేరితః ।। 48 ।।

48. ఏకవింశతిరితి। షోడశాధారేశమన్త్రాః। ఏకః అవ్యక్తపద్మమన్త్రః। త్రయో మణ్డలమన్త్రాః। ఏకః చిద్భాసనమన్త్ర ఇతి జ్ఞేయమ్।

రహస్యం పరమం గుహ్యమిదానీం పరమం శృణు।

క్షేత్రేశాద్యం మన్త్రచయం విఘ్ననిర్మథనక్షమమ్ ।। 49 ।।

49. - - - - - - - - - - - -

గరుడం కాలమనలం పిణ్డీకృత్యాఙ్కయేత్ తతః।

సవ్యాపినాదిదేవేన క్షేత్రపాలాయ వై నమః ।। 50 ।।

50. ఓం క్ష్మ్రాం క్షేత్రపాలాయ నమః।

ప్రణవాద్యో మనుః సోఽయం క్షేత్రేశస్య నవాక్షరః।

అనుత్తారా శ్రియై పశ్చాన్నమస్త్వాదౌ చ తారకః ।। 51 ।।

51. ఓం శ్రీం శ్రియై నమః।

షడక్షరః శ్రియో మన్త్రశ్చణ్డాదీనపరాఞ్శృణు।

సచఞ్చలానలస్తారః కేవలస్త్వాదితో భవేత్ ।। 52 ।।

52. ఓం చ్రో చణ్డాయ నమః।

చణ్డాయ నమ ఇత్యేవ సప్తవర్ణో మనూత్తమః।

సపవిత్రానలస్తారః కేవలస్త్వాదితో భవేత్ ।। 53 ।।

53. ఓం ప్రోం ప్రచణ్డాయ నమః।

ప్రచణ్డాయ నమో మన్త్రః ప్రచణ్డోఽయం చతుర్యుగః।

సశాశ్వతానలస్తారః కేవలస్త్వాదితో భవేత్ ।। 54 ।।

54. ఓం జ్రోం జయాయ నమః।

జయాయ నమ ఇత్యేవం జయస్య మునివర్ణకః।

వరాహానలసంయుక్తస్తారః శుద్ధస్తథాదిగః ।। 55 ।।

55. ఓం వ్రోం విజయాయ నమః।

విజయాయ నమః సోఽయం విజయస్య చతుర్యుగః।

గోవిన్దః సానలో మాయీ వ్యాపిమాన్ ప్రణవాన్తగః ।। 56 ।।

56. ఓం గ్రీం గఙ్గాయై నమః।

గఙ్గాయై నమ ఇత్యేవం గఙ్గాయా మునివర్ణకః।

సమాయః సానలః సూక్ష్మే వ్యాపిమాన్ ప్రణవాన్తగః ।। 57 ।।

57. ఓం య్రీం యమునాయై నమః।

{13}యమునాయై నమశ్చాయం {14}యామునేయశ్చతుర్యుగః।

శంకరః సానలః సోర్ధ్వో వ్యాపిమాన్ ప్రణవాన్తగః ।। 58 ।।

58. ఓం శ్రూం శఙ్ఖనిధయే నమః।

{13. C. omits four lines from here. }

{14. యమునాయాః B. }

తతశ్చ శఙ్ఖనిధయే నమః సోఽయం నవాక్షరః।

పవిత్రః సానలః సోర్ఘ్వో వ్యాపిమాన్ ప్రణవాన్తగః ।। 59 ।।

59. ఓం ప్రూం పద్మనిధయే నమః।

తతశ్చ పద్మనిధయే నమః సోఽయం నవాక్షరః।

క్షేత్రేశాత్ పద్మనిధ్యన్తం మన్త్రాణాం దశకం త్విదమ్ ।। 60 ।।

60. - - - - - - - - - - - - - -

గణేశాద్యాదిసిద్ధాన్తమథ మన్త్రగణం శృణు।

ఊర్ధ్వవ్యాపిసమాయుక్తో గోవిన్దః ప్రణవాన్తగః ।। 61 ।।

తతో గోవిన్దవైకుణ్ఠౌ పవిత్రః స్రగ్ధరస్తథా।

జగద్యోనిగతః శఙ్ఖో నరః కాలో విసర్గవాన్ ।। 62 ।।

61,62. గణేశాదీతి। గణేశమారభ్య ఆదిసిద్ధపర్యన్తానాం మన్త్రా ఇత్యర్థః। ఓం గూం గణపతయే నమః।

నవాక్షరో హ్యయం మన్త్రో గాణపత్యః ప్రకీర్తితః।

షోఢా సంయోజ్య గోవిన్దం యుగ్మాద్యైర్గోపనాదిభిః ।। 63 ।।

63. ఓం గాం హృదయాయ నమః। ఇత్యాది జ్ఞేయమ్।

అఙ్గక్లృప్తిరముష్య స్యాన్నమః స్వాహాదిసంయుతా{15}।

ఆద్యన్తానలసంయుక్తం మాయావ్యాపిసమన్వితమ్ ।। 64 ।।

గరుడం తారకస్యాన్తే తదన్తే తారికాం స్మరేత్।

రేఫశఙ్ఖాదిదేవాఢ్యం {16}సోమం వ్యాపిసమన్వితమ్ ।। 65 ।।

చతుర్థం సంస్మరేద్బీజం తదిదం బలసూదన।

వైరాజానలశఙ్ఖాఢ్యం గోపనం వ్యాపిసంయుతమ్ ।। 66 ।।

సోమవర్ణం స్మరేచ్చక్ర పఞ్చమం పరమాద్భుతమ్।

అప్రమేయాదిదేవాది యావద్గరుడవర్ణకమ్ ।। 67 ।।

యథాపాఠం సముచ్చార్య వాగీశ్వర్యై తతో నమః।

{17}ఏకషష్ట్యర్ణకో మన్త్రో వాగీశ్వర్యా అయం స్మృతః ।। 68 ।।

64-68. ఓం ర్‍ల్రీం హ్రీం స్ర్యాం స్త్ర్యాం అ-క్ష (అకారాదిక్షకారాన్తా వర్ణాః) వాగీశ్వర్యై నమః।

{15. సంయుతమ్ F. }

{16. సోమ B. C. }

{17. షష్ట్యర్ణకో మహామన్త్రః A. }

కుర్యాచ్చతుర్థబీజేన గోపనాదివిభేదినా।

అన్తర్జాతియుతాం సమ్యగఙ్గక్లృప్తిం విచక్షణః ।। 69 ।।

69. ఓం స్ర్యాం హృదయాయ నమః ఇత్యాదయోఽఙ్గమన్త్రాః। జాతిరిత్యఙ్గముచ్యతే।

గోపనాదివిభిన్నస్య బీజస్యాద్యన్తయోర్న్యసేత్।

ప్రణవం చ నమశ్చైవ తతో జాతిం ప్రకల్పయేత్ ।। 70 ।।

70. - - - - - - - - - - - -

ప్రణవత్రితయం వ్యాపిసంయుతః సోదయశ్చ గః।

గురవేఽథ నమః సోఽయం ప్రథితో గురుపూజనే ।। 71 ।।

ప్రణవత్రితయస్యాన్తే పవిత్రో వ్యాపిసంయుతః।

పరమగురవే నమః ప్రథితస్తు గురోర్గురుః ।। 72 ।।

ప్రణవత్రితయస్యాన్తే వ్యాప్యానన్దయుతస్తు పః।

పరమేష్ఠినేఽథ చ నమో మన్త్రో గురుగురోర్గురుః ।। 73 ।।

71-73. ఓం ఓం ఓం గుం గురవే నమః। ఓం ఓం ఓం పం పరమగురవే నమః ఓం ఓం ఓం పాం పరమేష్ఠినే నమః।

తారపఞ్చకమాప్లోదం వ్యోమ ప్రాణోపరి న్యసేత్।
కాలానలౌ తు తదధః సర్వలోకేశ్వరోపరి ॥ 74 ॥
యథాక్రమోదితైర్వర్ణైః పిణ్డం కృత్వా తతః స్వధా।
పితృభ్యోఽథ నమః సోఽయం పితృసంఘస్య మన్త్రరాట్ ॥ 75 ॥

74,75. ఓం ఓం ఓం ఓం ఓం ట్హ్మ్రూం స్వధా పితృభ్యో నమః।

షట్ తారా ఆదిదేవోఽథ వ్యోమవాన్ కేవలోఽథ సః।
రామవాన్ దమనశ్చాథ సిద్ధేభ్యోఽథ తతో నమః ॥ 76 ॥
మన్త్రోఽయమాదిసిద్ధానాం భగవద్భావితాత్మనామ్।
క్షేత్రేశాద్యాదిసిద్ధాన్తాన్ విఘ్ననిర్మథనక్షమాన్ ॥ 77 ॥

76,77. ఓం ఓం ఓం ఓం ఓం ఓం ఆం ఆదిసిద్ధేబ్యో నమః।

{18}ప్రాగేవ పూజయేన్మన్త్రీ{19} సమారాధనకాలతః।
అథ లోకేశమన్త్రాణాం లక్షణం శృణు వాసవ ॥ 78 ॥

78. - - - - - - - - - - - -

{18. F. omits three lines from here. }

{19. మన్త్రం B. }

ప్రాణం ధరేశమానన్దం పిణ్డీకృత్య క్రమస్థితాన్।
మూర్ధ్ని వ్యోమయుతం కృత్వా తత ఇన్ద్రాయ వై నమః ॥ 79 ॥

79. ఓం ప్లాం ఇన్ద్రాయ నమః।

ఇన్ద్రోఽయమీరితో మన్త్రః పావకాదీన్నిబోధ మే।
కుర్యాత్ ప్రాణానలానన్దైర్వ్యాపినాపి చ పిణ్కమ్ ॥ 80 ॥
ప్రాణకాలాదిదేవైశ్చ వ్యాపినాపి చ పిణ్డక్మ్।

అగ్నయే నమ ఇత్యేవం యమాయ నమ ఇత్యాపి ।। 81 ।।

80,81. ఓం హ్రాం అగ్నయే నమః। ఓం హ్నాం యమాయ నమః।

నరః స భగవాన్ వ్యాపీ పిణ్డో నిర్బుతయే నమః।

యాతుధానేశమన్త్రోఽయం జలేశస్యావధారాయ ।। 82 ।।

82. ఓం స్లృం నిర్బుతయే నమః।

ప్రాణం వరుణమానన్దం వ్యాపినం పిణ్డయేద్ బుధః।

వరుణాయ నమః పశ్చాద్వారుణోఽయం మనూత్తమః ।। 83 ।।

83. ఓం హ్వాం వరుణాయ నమః।

ప్రాణం సూక్ష్మం తథానన్దం వ్యాపినం పిణ్డయేద్ బుధః।

వాయవే నమ ఇత్యేవం వాయవీయో మనూత్తమ్ ।। 84 ।।

84. ఆం హ్యాం వాయవే నమః।

ఘర్మాంశువరుణానన్దాన్ వ్యాపినా సహ పిణ్డయేత్।

సోమాయ నమ ఇత్యేవం సౌమ్యో మనురుదాహృతః ।। 85 ।।

85. ఓం ఘ్వాం సోమాయ నమః।

సూర్యమూర్ధ్వం తథా వ్యోమ చక్రిణం పిణ్డయేత్ క్రమాత్।

ఈశానాయ నమః పశ్చాదీశానస్య మనూత్తమః ।। 86 ।।

86. ఓం హ్చూం ఈశానాయ నమః।

ప్రాణం వైకుణ్ఠమానన్దం వ్యాపినా పిణ్డయేత్ క్రమాత్।

అనన్తాయ నమః పశ్చాన్నాగరాజమనుస్త్వయమ్ ।। 87 ।।

87. ఓం ష్ణం అనన్తాయ నమః।

ప్రాణం ఖర్వం తథానన్దం వ్యాపినా పిణ్డయేత్ క్రమాత్।

బ్రహ్మణే నమ ఇత్యేవం బ్రహ్మణో మనురుత్తమః ।। 88 ।।

88. ఓం హ్రవాం బ్రహ్మణే నమః।

సర్వేషాం ప్రణవః పూర్వమాయుధానామథో శృణు।

అనలం జన్మహన్తారం ప్రధానమనలోర్జకౌ ।। 89 ।।

89. ఓం ర్జ్మూః కులిశాయ నమః।

సర్గేణ పిణ్డయేత్ సంజ్ఞాం నమః కులిశమన్త్రరాట్।

ఊర్ధ్వం విహాయ తత్స్థానే మాయయా పరిభూషితమ్ ।। 90 ।।

90. ఓం ర్జ్మీః శక్తయే నమః।

తదేవ పిణ్డం సంజ్ఞా చ నమః శక్తిమనుస్త్వయమ్।

అఖణ్డవిక్రమం కాలం లోకేశం పరమేశ్వరమ్ ।। 91 ।।

91. ఓం డ్మూః దణ్డాయ నమః।

పిణ్డీకృత్య {20}తతః సంజ్ఞా నమో దణ్డమనుస్త్వయమ్।

విశ్వాప్యాయకరం కాలం లోకేశం పరమేశ్వరమ్ ।। 92 ।।

92. ఓం ట్మ్రూః ఖడ్గాయ నమః।

{20. మనుం B. C. F. }

పిణ్డీకృత్య {21}తతః సంజ్ఞా నమః ఖడ్గమనుస్త్వయమ్।

చన్ద్రీ శాన్తాదిదేవౌ చ సృష్టికృత్ పిణిడతా ఇమే ।। 93 ।।

93. ఓం ట్శాః పాశాయ నమః।

{21. మనుః F. }

పాశాయ నమ ఇత్యేవం పాశమన్త్రోఽయముద్భృతః।

అజితో వరుణానన్దౌ సృష్టికృత్ పిణ్డితా ఇమే ।। 94 ।।

94. ఓం జ్వాః ధ్వజాయ నమః।

ధ్వజాయ నమ ఇత్యేవం ధ్వజమన్త్ర ఉదీరితః।

పరమాత్మానలోద్ధామాన్ పిణ్డయేత్ సృష్టికృద్యుతాన్ ।। 95 ।।

95. ఓం ప్రూః ముసలాయ నమః।

ముసలాయ నమః పశ్చాన్మౌసలోఽయం మనూత్తమః।
అనలం జన్మహన్తారముదయం సృష్టికృద్యుతమ్ ।। 96 ।।

96. ఓం ర్జుః శూలాయ నమః।

పిణ్డీకృత్య తతః సంజ్ఞా నమః శూలమనుస్త్వయమ్।
కరాలమనలారూఢమోదనం సృష్టికృద్యుతమ్ ।। 97 ।।

97. ఓం క్రోః సీరాయ నమః।

పిణ్డీకృత్య తతః సంజ్ఞా నమః సీరమనుస్త్వయమ్।
{22}వరుణం చ నరం చైవ గోపనం సృష్టికృద్యుతమ్ ।। 98 ।।

98. ఓం వ్నాః పద్మాయ నమః।

{23}పిణ్డీకృత్య తతః సంజ్ఞా నమః పద్మమనుస్త్వయమ్।
సర్వేషాం ప్రణవః పూర్వో విష్వక్సేనమనుం శృణు ।। 99 ।।

99. - - - - - - - - - - - -

{23. C. omits five lines from here. }

అనలప్రాణలోకేశాన్ వ్యాపినా పిణ్డయేత్ క్రమాత్।
వరుణం భూధరం చైవ వ్యాపినా పిణ్డయేత్ క్రమాత్ ।। 100 ।।

100. ఓం ర్ష్వాం ర్వ్రౌ జ్ఞానదాయ నమః।

పిణ్డోఽయం జ్ఞానదః పశ్చాద్విష్వక్సేనస్య మన్త్రరాట్।
ప్రణవాదిస్త్వయం మన్త్రః సర్వార్థకృదుదీరితః ।। 101 ।।

101. - - - - - - - - - - - -

ఊర్ధ్వహీనం తు యత్ పూర్వం తేనానన్తాదియోగినా।
అఙ్గక్లృప్తిరముష్య స్యాజ్జాతిముద్రాసమన్వితా ।। 102 ।।

102. ఓం ర్ధ్రాం హృదయాయ నమః ఇత్యాది।

సోమం వరుణమీకారం వ్యాపినా పిణ్డయేత్ క్రమాత్।

సురభ్యై నమ ఇత్యేవం తారపూర్వో మనుస్త్వయమ్ ।। 103 ।।

103. ఓం స్వీం సురభ్యై నమః।

సురభ్యాః కథితః సర్వభోగసంపూరణార్థకః।

ప్రణవద్వితయస్యాన్తే తారికాద్వయముద్ధరేత్ ।। 104 ।।

తతః పరమధామా చావస్థితే మదనుగ్రహా।

అభియోగోద్యతే చేహ తథైవావతరేతి చ ।। 105 ।।

ఇహాభిమతశబ్దం చ సిద్ధిదే ఇతి చ త్రయమ్।

తతో మన్త్రశరీరే చ తారస్తారా నమో నమః ।। 106 ।।

104-106. ఓం ఓం హ్రీం హ్రీం పరమధామావస్థితే మదనుగ్రహాభియోగోద్యతే ఇహావతరేహాభిమతసిద్ధిదే మన్త్రశరీరే ఓం హ్రీం నమో నమః। ఇత్యావాహనమన్త్రః।

పఞ్చచత్వారింశదర్ణో మన్త్ర ఆవాహనార్థకః।

ప్రణవస్తారికా ప్రాణాస్త్రయః సవ్యాపినస్తతః ।। 107 ।।

తిస్రశ్చ తారికాః పశ్చాదిదం శబ్దం త్రిరుచ్చరేత్।

గృహాణ వహ్నిజాయా చ భోగదానమనుస్త్వయమ్ ।। 108 ।।

107,108. ఓం హ్నీం హం హం హం హ్నీం హ్నీం హ్నీం ఇదమిదమిదమర్ఘ్యం గృహాణ స్వాహా ఇత్యాది।

ఓంకారముద్ధరేత్ పూర్వం విష్ణుం వ్యోమాన్వితం తతః।

తారికాముద్ధరేత్ పశ్చాద్భూయో విష్ణుం తథావిధమ్ ।। 109 ।।

తతో వ్యోమాన్వితం ప్రాణం సోమనామసమన్వితమ్।

పరే చ పరమేశే చ ప్రసీద ప్రణవం తతః ।। 110 ।।

109,110. ఓం ఈం హ్రీం ఈం హంసపరే పరమేశే ప్రసీద ఓం హ్నీం నమః। ఇతి ప్రసాదనమన్త్రః।

తారికా చ నమశ్చాన్తే ప్రసాదనమనుస్త్వయమ్।

ప్రణవస్తారికా చైవ తతో భగవతీతి చ ।। 111 ।।

మన్త్రమూర్తేఽథ స్వపదం సమాసాదయ తద్ద్వయమ్।

క్షమస్వేతి ద్విరుచ్చార్య తారస్తారా నమో నమః ॥ 112 ॥

111,112. ఓం హ్రీం భగవతి మన్త్రమూర్తే స్వపదం సమాసాదయ సమాసాదయ క్షమస్వ క్షమస్వ ఓం హ్రీ నమో నమః। ఇతి విసర్జనమన్త్రః।

వైసర్జనమనుః సోఽయమిత్యేతే మన్త్రనాయకాః।

కథితాః సురశార్దూల సర్వపాపమలాపహాః ॥ 113 ॥

113. - - - - - - - - - - -

అభక్తానాం చ యే నైవ ప్రదేయాః క్రూరకర్మణామ్।

నాస్తికానామసాధూనాం ధూర్తానాం వఞ్చనాజుషామ్ ॥ 114 ॥

114. - - - - - - - - - - - - -

భక్తానామాస్తికానాం చ శ్రద్ధాసంయమసేవినామ్।

{24}మదీయక్రమసక్తానాం సంస్కృతానాం విశేషతః ॥ 115 ॥

115. - - - - - - - - - - - - -

{24. మదీయకర్మ F. }

తత్త్వతశ్చోపసన్నానాం దృఢశ్రద్ధావలమ్బినామ్।

వైష్ణవానామిదం వాచ్యమవాచ్యమితరేషు తు{25} ॥ 116 ॥

116. - - - - - - - - - - - - -

{25. తత్ C. }

అన్యథా వక్తి యో మోహాల్లోభాత్ కామాదథాపి వా।

అజ్ఞానాద్బాలభావాద్వా{26} స యాతి నరకాన్ బహూన్{27} ।। 117 ।।

117. - - - - - - - - - - - - - - - - -

{26. భావాచ్చ C. }

{27. క్రమాత్ A. }

తస్మాదాలక్ష్య వై సర్వం గుణజాతం యథోదితమ్।

ప్రబ్రూయాదుపసన్నాయ ధర్మేణ న్యాయతస్తథా ।। 118 ।।

118. - - - - - - - - - - - -

ప్రబ్రూయాద్యో హ్యధర్మేణ యో వాధర్మేణ పృచ్ఛతి।

తావుభౌ నరకం ఘోరమృచ్ఛతః కాలమక్షయమ్ ।। 119 ।।

119. అత్ర "అధర్మేణ చ యః ప్రాహ యశ్చాధర్మేణ పృచ్ఛతి। తయోరన్యతరః ప్రైతి విద్వేషం వాధిగచ్ఛతి।।" (2.111) ఇతి మనువచనమవధేయమ్।

పృథివీం రత్నసంపూర్ణాం దద్యాద్యద్యపి వాసవ।

నైవ దేయం హ్యభక్తాయ నాపరీక్షితశీలినే ।। 120 ।।

120. - - - - - - - - - - - - -

ఇతి తే భవతో భక్తిర్మయి శక్ర మహీయసీ।

తత్త్వతశ్చోపసన్నస్య మయేహ ప్రీయమాణయా ।। 121 ।।

121. - - - - - - - - - - - - -

అఙ్గోపాఙ్గాదిమన్త్రాణాం మన్త్రకోశః ప్రకాశితః।

ముద్రాకోశమిదానీం త్వం గదన్త్యా మే నిశామయ ।। 122 ।।

122. - - - - - - - - - - - - -

ఇతి {28}శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే అఙ్గోపాఙ్గాదిమన్త్రప్రకాశో నామ త్రయస్రింశోఽధ్యాయః

{28. శ్రీపఞ్చరాత్ర A.; శ్రీపాఞ్చరాత్రే B. }

*******ఇతి త్రయస్రింశోఽధ్యాయః*******

చతుస్త్రింశోఽధ్యాయః - 34

శ్రీః---

ముద్రాకోశం ప్రవక్ష్యామి మన్త్రకోశస్య వాసవ।
యేన విజ్ఞాతమాత్రేణ మన్త్రసిద్ధిర్మహీయసీ ।। 1 ।।
ముద్రాం వై బన్ధయేన్మన్త్రీ స్నానకాలే జలాన్తరే।
ఆత్మనో న్యాసకాలే చ పూజాన్తే మణ్డలావిధౌ{1} ।। 2 ।।
{1. మణ్డలావధౌ A. B. }

అర్చాయాం మన్త్రవిన్యాసే హ్యర్ఘ్యపాత్రేషు భోజనే।
పూర్ణాహుత్యవసానే చ మన్త్రే {2}హ్యాభ్యన్తరస్థితే ।। 3 ।।
{2. వా B. }

హింసకానాం విఘాతాయ సర్వవిఘ్నోపశాన్తయే।
సంముఖౌ తు కరౌ కృత్వా సుశ్లిష్టౌ సుప్రసారితౌ ॥ 4 ॥
సంముఖం మధ్యమాయుగ్మనిక్షిప్తాఙ్గులయః పరాః।
అన్యోన్యాభిముఖాశ్చైవ భుజబృన్దేన కల్పితాః ॥ 5 ॥
మహాశ్రీరితి విఖ్యాతా సర్వసౌభాగ్యదాయికా।
మోచనీ సర్వదోషాణాం శీఘ్రసిద్ధిప్రదాయినీ ॥ 6 ॥
జడభూతస్య వై {3}జన్తోర్బోధనాభ్యుదయాత్మికా।
ప్రసార్య {4}వామముత్తానమఙ్గుల్యో {5}విరలాః స్థితా ॥ 7 ॥

{3. జన్తోర్వేదనా B. }

{4. వామముత్తానాః B. }

{5. విరలాయితాః B. G. }

కార్యాస్త్వాకుఞ్చితప్రాన్తా అఙ్గుష్ఠం సేతువద్భవేత్।
సంముఖం తాసు సంలగ్నం కరశాఖాసు మధ్యమామ్ ॥ 8 ॥
{6}హృత్సంముఖం తు బధ్నీయాచ్ఛక్తిముద్రాం సుఖప్రదామ్।
ఇమే ముద్రే మహాభాగే యోగిబృన్దోపవన్దితే ॥ 9 ॥

{6. అసంముఖాం B. C. F. }

పరసూక్ష్మపదస్థే తు మమ ప్రీతిప్రదాయికే।
మమ స్థూలపదస్థాయా యోనిముద్రాం నిశామయా ॥ 10 ॥
సంముఖౌ తు కరౌ కృత్వా {7}సుశ్లిష్టౌ సుప్రసారితౌ।
మధ్యతో మూలతః పృష్ఠే విపర్యస్తే హ్యనామికే ॥ 11 ॥

{7. సంశ్లిష్టౌ C. }

తర్జనీమూలయోర్న్యస్య తాభ్యామగ్రే నిగూహయేత్।
మధ్యయోః శేషయోరగ్రే కనిష్ఠాయుగలం పురః ।। 12 ।।
అన్యోన్యం పృష్ఠతో లగ్నం తలమధ్యోన్నతం భవేత్।
అఙ్గుష్ఠాగ్రద్వయం కుర్యాన్మధ్యయోరగ్రపర్వగమ్ ।। 13 ।।
మహాయోనిరితి ఖ్యాతా ముద్రా సర్వవశంకరీ।
త్రివిధా త్రివిధాయా మే ముద్రైషా సంప్రదర్శితా ।। 14 ।।
సూక్ష్మాఖ్యా{8} శక్తిముద్రా యా వికారస్తత్ర{9} వర్ణ్యతే।
ప్రదేశిన్యాదితోఽఙ్గుష్ఠమైకైకశ్యేన సేతువత్ ।। 15 ।।
{8. సూక్ష్మాద్యా B. C. }

{9. తస్య B. }

{10}విన్యస్యాఙ్గులిషు జ్ఞేయాశ్చతస్రో ముద్రికా ఇమాః।
శక్తీనాం తు మదీయానాం లక్ష్మ్యాదీనాం పురందర ।। 16 ।।
{10. వినా సా B. }

లక్ష్మీః కీర్తిర్జయా మాయా దేవ్యో మచ్ఛక్తయో హి తాః।
దక్షిణేన తు హస్తేన ముష్టిబన్ధం ప్రకల్పయేత్ ।। 17 ।।
అన్తఃస్థమున్నతం కృత్వా వామాఙ్గుష్ఠం సురోత్తమ।
సంముఖం హృది హార్దైషా ముద్రా బుద్ధివివర్ధనీ ।। 18 ।।
{11}ప్రసృతా అఙ్గులీః సర్వా అఙ్గుష్ఠేన తు సంస్పృశేత్।
శైరస్యేషా భవేన్ముద్రా మన్త్రసంనిధికారిణీ ।। 19 ।।

{11. ప్రసృతాఙ్గుల్యః B. }

ముష్టిం వితర్జనీం కృత్వా తర్జనీ హ్యూర్ధ్వసంస్థితా।
శిఖాముద్రేతి విఖ్యాతా సర్వదుష్టభయంకరీ ॥ 20 ॥
దోషవిఘ్నవినాశాయ సదా హ్యేతాం ప్రదర్శయేత్।
ఆదౌ తస్మాత్ ప్రయత్నేన యాగవేశ్మని దర్శయేత్ ॥ 21 ॥
ఉత్సాదం సర్వవిఘ్నానాం కురుతే మన్త్రసంయుతా{12}।
ఉభయోరగ్రతః శాఖాః{13}సంస్థాప్తు కరయోర్ద్వయోః ॥ 22 ॥
{12. సంయుతమ్ F. }

{13. సంస్థా తు B. }

తాభ్యాం మధ్యమసంలగ్నం కరబన్ధాదితో భవేత్।
వార్ణణ్యేషా భవేన్ముద్రా ద్వావంసావనయా స్పృశేత్ ॥ 23 ॥
అభేద్యా దుష్టసంఘేన భూతవేతాలయోగిభిః।
కర్మకాలే నిబద్ధ్యైషా మన్త్రిణా చ ప్రయత్నతః ॥ 24 ॥
కరయోర్గ్రథితాఙ్గుల్యః సంవృతాః పాణిపృష్ఠగాః।
తర్జన్యౌ ప్రాన్తసంలగ్నే సుషిరే చోచ్ఛ్రితే తయోః ॥ 25 ॥
అఙ్గుష్ఠౌ మూలసంలగ్నౌ విపర్యస్తౌ పరస్పరమ్।
చాక్షుష్యేషా భవేన్ముద్రా నిబధ్యా చక్షురన్తికే ॥ 26 ॥
తర్జనీం స్ఫోటయేద్దిక్షు దశస్వఙ్గుష్ఠకేన తు।
ద్రుతం కరద్వయేనైవ చక్షుర్భ్యాం సంనిరీక్షయేత్ ॥ 27 ॥
అస్త్రముద్రేతి విఖ్యాతా త్రాసనీ దేవవిద్విషామ్।
అఙ్గానామియముద్దిష్టా షణ్ముద్రీ సర్వసాధనీ ॥ 28 ॥

ఉపాఙ్గత్రియుగస్యాథ ముద్రా ఏతా నిశామయ।
అఙ్గులీః శ్లేషయేత్ సర్వాశ్చతస్రో దక్షిణస్థితాః ।। 29 ।।
తాసాం మూలే తథాఙ్గుష్ఠం తిర్యఞ్చం వినివేశయేత్।
ఉపాఙ్గానామియం ముద్రా తయా తత్తత్ స్పృశేత్ పదమ్ ।। 30 ।।
అలంకారాస్త్రమన్త్రాణాం {14}ముద్రా అథ నిశామయ।
కనిష్ఠానామికామధ్యా ముష్టివత్ పాణిమధ్యగాః ।। 31 ।।

{14. ముద్రామ్ B. C. }

ఉభయోర్హస్తయోః పశ్చాత్తౌ ముష్టీ శ్లేషయేన్మిథః{15}।
ప్రసార్య తర్జనీద్వన్ద్వం శ్లేషయేదగ్రతస్తతః{16} ।। 32 ।।

{15. బుధః A. G. }

{16. తథా B. }

అఙ్గుష్ఠాగ్రే విపర్యస్య తర్జన్యోర్మధ్యతో న్యసేత్।
ముద్రైషా కౌస్తుభీ నామ మాలాముద్రామిమాం శృణు ।। 33 ।।
కణ్ఠాదాపాదతః స్వాంసౌ{17} తర్జనీభ్యాం పరిభ్రమన్।
{18}కుర్యాద్యుగపదేవైషా వనమాలామయీ శుభా ।। 34 ।।

{17. స్వాంసాత్ B. F. }

{18. కుర్యాచ్చ్యుతపదే సైషా B. }

వ్యఙ్గుష్ఠా అఙ్గులీరష్టౌ గ్రథయేదగ్రతో మిథః।
లమ్బం బాహుద్వయం కుర్యాదేషా వా వనమాలికా ।। 35 ।।

అఙ్గుష్ఠౌ పార్శ్వతో లగ్నావఙ్గుల్యో విరలాః స్థితాః{19}।

ఏషా పాఙ్కేరుహీ ముద్రా పుష్టిసౌభాగ్యవర్ధినీ{20} ।। 36 ।।

{19. కృతాః B. }

{20. వర్ధనీ B. }

ఉత్తానే దక్షిణే పాణావగ్రేఽఙ్గుష్ఠకనిష్ఠయోః।

మేలయేత్ సేతువచ్ఛిష్టం సుసంశ్లిష్టం లతాత్రయమ్ ।। 37 ।।

ఆకుఞ్చితఫణాకారా ముద్రా పాశా భవేదియమ్।

ముష్టిం పృష్ఠస్థితాఙ్గుష్ఠం పాణ్యోర్ముష్టిద్వయం పురా ।। 38 ।।

కుర్యాదధోముఖం వామం తత్పృష్ఠే దక్షిణం తథా।

అథాధారాదిశక్తేః స్యాన్ముద్రోక్తా కూర్మవహ్నిజా ।। 39 ।।

అధోముఖస్య వామస్య హ్యనామాతర్జనీద్వయమ్।

{21}ఆకుఞ్చ్య మధ్యమాపృష్ఠే విన్యసేత్తు సుసంస్థితమ్ ।। 40 ।।

{21. ఆముచ్య A. G. }

ఋజ్వామధోముఖీం కుర్యాన్మధ్యమామఙ్గులీం తథా।

తతః కనిష్ఠికాఙ్గుష్ఠౌ వలవత్తు ప్రసారయేత్ ।। 41 ।।

అనన్తాసనముద్రేయమనన్తోఽయం యథోత్థితః।

ఇయమాసనముద్రాణాం ప్రధానా పరికీర్తితా ।। 42 ।।

అవిబాగా పరా శక్తిరాధారాధారసంజ్ఞితా।

కూర్మముద్రా తదున్మేషా {22}నాదాత్మానన్తముద్రికా ।। 43 ।।

{22. నామికానన్త C. }

భావనీయమిదం శశ్వదిత్థమాసనకర్మణి।
కరద్వయేన బధ్నీయాల్లగ్నముష్టిద్వయం పురః ।। 44 ।।
అఙ్గులీత్రితయేనైవ అఙ్గుష్ఠౌ తర్జనీద్వయమ్।
ప్రాన్తలగ్నం తు తత్ కుర్యాత్తద్యుగం మేలయేత్ పునః ।। 45 ।।
ఏషా సా పార్థివీ ముద్రా సర్వభూతవిధారిణీ।
మణిబన్ధౌ తు సంలగ్నౌ నఖాగ్రాణి కరద్వయే ।। 46 ।।
కార్యాణి సాఙ్గులీకాని పరస్పరముఖాని తు।
అఙ్గుష్ఠాగ్రే నిరాధారే తన్మధ్యే చాలయేద్ ద్రుతమ్ ।। 47 ।।
మధ్యే కుర్యాచ్చ కరయోరగాధం{23} సుషిరోపమమ్।
క్షీరార్ణవస్య ముద్రైషా పాద్మే పూర్వం ప్రదర్శితా ।। 48 ।।
{23. అభామ్యం A. B. G. }

కరద్వయమసంలగ్నం కృత్వా తదను యోజయేత్।
ముఖే ముఖం తు తర్జన్యోరేవం మధ్యమయోః క్రమాత్ ।। 49 ।।
అనామయోస్తతః పశ్చాద్వక్త్రే వక్త్రం కనిష్ఠయోః।
అఙ్గుష్ఠయుగలం తత్తదఙ్గులీముఖయోర్న్యసేత్ ।। 50 ।।
ఏతన్ముద్రాచతుష్కం తు ధర్మాద్యే తు చతుష్టయే।
అధర్మాదిచతుష్కాణాం తద్వన్ముద్రాచతుష్టయమ్ ।। 51 ।।
తదూర్ధ్వస్థస్య పద్మస్య ముద్రా {24}పాద్మే పురోదితా।
దక్షిణస్య తు హస్తస్య తర్జన్యఙ్గుష్ఠమేలనమ్ ।। 52 ।।
{24. పాద్మా F. }

కృత్వా తదను తద్బృన్దం వికాస్య చ శనైః శనైః।
సముత్థానం పునః కుర్యాచ్ఛాఖాసంఘం పృథక్ పృథక్ ।। 53 ।।

ధామత్రయస్య ముద్రైషా చిద్భాసనగతాం శృణు।
స్ఫుటౌ ప్రసారితౌ హస్తౌ కుర్యాదఞ్జలిరూపకౌ ।। 54 ।।
చిద్భాసనస్య ముద్రైషా శుద్ధసత్త్వమయీ పరా।
ద్వాత్రింశదితి ముద్రాణాం సర్వదోషవినాశినీ ।। 55 ।।
భూషణఆస్త్రాసనాదీనాం తవ శక్ర ప్రదర్శితా।
క్షేత్రేశ్వరాదిముద్రాణామిదానీం దశకం శృణు ।। 56 ।।
గ్రస్తమఙ్గులిసంఘాతం కృత్వా పాణిద్వయేన తు।
బలాత్సంపీడయేత్ కుర్వన్నఙ్గుష్ఠద్వయముచ్ఛ్రితమ్ ।। 57 ।।
ముద్రేయం క్షేత్రపాలస్య సర్వదుష్టనిబర్హణీ।
ఉత్తానౌ తు కరౌ కృత్వా నికటస్థౌ పురందర ।। 58 ।।
అఙ్గులీనాం గణం సర్వం కుఞ్చితం మధ్యసంస్థితమ్।
అఙ్గుష్ఠౌ పతితౌ కృత్వా క్రమశః {25}స్ఫుటతాం నయేత్ ।। 59 ।।
{25. స్పష్టతాం A. B. C. }

శ్రీబీజస్య తు ముద్రైషా ప్రథమం కథితా తవ।
సముత్థాప్య కరాద్వామాత్తర్జనీం చణ్డబీజజామ్ ।। 60 ।।
తామేవ దక్షిణాద్ధస్తాత్ ప్రచణ్డస్య నిదర్శయేత్।
మధ్యమాం వామహస్తాద్వై సముత్థాప్య జయస్య సా ।। 61 ।।
దక్షిణాద్ విజయాఖ్యస్య బీజస్య పరికీర్తితా।
వామాచ్చానామికాం ప్రాగ్వత్కృత్వా గాఙ్గస్య విద్ధి తామ్ ।। 62 ।।
దక్షిణాద్యామునస్యోక్తా ముద్రా బీజస్య వాసవ।
ముద్రా శఙ్ఖనిధేః ప్రోక్తా వామహస్తాత్ కనిష్ఠికా ।। 63 ।।
తథా పద్మనిధేర్హస్తాద్ దక్షిణాత్ సా కనిష్ఠికా।
దక్షిణేన తు హస్తేన సాఙ్గుష్ఠేన తు ముష్టినా ।। 64 ।।

ప్రదేశినీమనామాం చ వామహస్తస్య పీడయేత్।
ప్రయత్నీకృతశాఖానాం పృష్ఠే యోజ్యాథ మధ్యమా ।। 65 ।।
లమ్బమానకరాకారా యథా సందృశ్యతే చ సా।
ముష్టేర్నాతిసమీపస్థాం వామహస్తాత్ కనిష్ఠికామ్ ।। 66 ।।
దక్షిణాఙ్గుష్ఠపార్శ్వేన{26} దంష్ట్రావత్ పరిభావయేత్।
ఈషత్తిర్యగ్గతిస్పృష్టో వామోఽఙ్గుష్ఠస్తథా పరః ।। 67 ।।
{26. భావేన A. }

యథా తౌ పరిదృశ్యేతే గజకర్ణోపమౌ శుభౌ।
గణేశ్వరస్య ముద్రైషా సర్వవిఘ్నక్షయంకరీ ।। 68 ।।
సంశ్లిష్టౌ మణిబన్ధౌ తు కృత్వా పాణిద్వయే పురా।
సంలగ్నమగ్రదేశాత్తు ప్రోన్నతం మధ్యమాయుగమ్ ।। 69 ।।
ప్రదేశినీయుగం తద్వత్తథైవానామికాద్వయమ్।
అఙ్గుష్ఠం ద్విగుణీకృత్య నమయేత్తదధోముఖమ్ ।। 70 ।।
శనైః శనైః స్పృశేద్యావత్ స్వం స్వం {27}పాణిద్వయీతలమ్।
స్ఫుటం {28}సువిరలం కుర్యాదఙ్గుష్ఠద్వితయం తథా ।। 71 ।।
{27. పాణ్యోర్ద్వయోస్తథా B. C.; పాణిద్వయోస్తలమ్ F. }

{28. స్వాభిముఖం C. }

కనిష్ఠికాద్వయం చైవ సమేన ధరణేన తు।
ఇయం వాగీశ్వరీ ముద్రా వాణీవిభవదాయినీ ।। 72 ।।
సంముఖౌ సంపుటీకృత్య ద్వౌ హస్తౌ సంప్రసారితౌ।
వినియోజ్యౌ లలాటాగ్రే శిరసావనతేన తు ।। 73 ।।

గుర్వాదిత్రితయస్యైషా ముద్రా చేతఃప్రసాదినీ।
ప్రోత్తానం దక్షిణం పాణిం కృత్వాఙ్గులిగణం తతః ॥ 74 ॥
సంలగ్నం కుఞ్చయేత్ కించిదఙ్గుష్ఠం సంప్రసార్య చ।
తియక్ శనైః శనైః కించిత్ కుర్యాచ్చాధోముఖం తతః ॥ 75 ॥
ముద్రా పితృగణస్యైషా నిత్యతృప్తికరీ స్మృతా।
ఇయం శ్రాద్ధసహస్రేభ్యః పితృప్రీతికరీ సదా ॥ 76 ॥
దర్శనీయా ప్రయత్నేన పితౄణాం పూజనే సదా।
కరద్వయం సముత్తానం నాభిదేశే నియోజయేత్ ॥ 77 ॥
వామస్య దక్షిణం పృష్ఠే ముద్రైషా సిద్ధసంసదః।
సుస్పృష్టం దక్షిణం హస్తమాత్మనస్తు పరాఙ్ముఖమ్ ॥ 78 ॥
పరాఙ్ముఖం లమ్బమానం వామపాణిం ప్రకల్పయేత్।
వరాభయదముద్రే ద్వే లోకేశానామిమే స్మృతే ॥ 79 ॥
ఏకైకేన తు మన్త్రేణ వజ్రాద్యేవ క్రమాద్యుతమ్।
అస్త్రాఖ్యాం శక్తిసంయుక్తాం ప్రాగుక్తాం సంప్రదర్శయేత్ ॥ 80 ॥
లోకపాలాయుధానాం తు పూజితానాం క్రమాదిహ।
వామహస్తకనిష్ఠాద్యాస్తిస్రః స్వతలమధ్యగాః ॥ 81 ॥
తాసామఙ్గుష్ఠతః పృష్ఠే తర్జనీ ప్రోన్నతా భవేత్।
నాసావంశప్రదేశస్థా తతో దక్షిణపాణినా ॥ 82 ॥
అఙ్గులీత్రితయేనైవ ముష్టిం బద్ధా తు పూర్వవత్।
తర్జనీం ద్విగుణీకృత్య త్వఙ్గుష్ఠాగ్రే నియోజయేత్ ॥ 83 ॥
ప్రోద్యతో దక్షిణో బాహుశ్చక్రక్షేపే యథోద్యతః।
విష్వక్సేనస్య ముద్రేయం విశ్వబన్ధనకృన్తతీ{29} ॥ 84 ॥

{29. కర్తనీ B. C. }

కించిదాకుఞ్చయేద్ధస్తం దక్షిణం హృదయోపగమ్।
అఙ్గుష్ఠౌ విరలౌ స్పష్టౌ ముద్రా హ్యావాహనే స్మృతా ।। 85 ।।
ఖడ్గధారాసమాకారౌ విరలాఙ్గులికావుభౌ।
అఙ్గుష్ఠౌ దణ్డవత్ కృత్వా ముష్టిబన్ధం శనైః శనైః ।। 86 ।।
కుర్యాత్ కనిష్ఠికాదిభ్యో ముద్రైషా స్యాద్విసర్జనే।
ప్రసృతౌ ద్వౌ కరౌ కృత్వా సుశ్లిష్టౌ చాప్యధోముఖౌ ।। 87 ।।
కనీయస్యౌ తథాఙ్గుష్ఠౌ సుశ్లిష్టౌ చ నియోజ్య చ।
మధ్యమాఙ్గులియుగ్మం చాప్యన్యోన్యకరపృష్ఠగమ్ ।। 88 ।।
ప్రక్షిప్యానామికాయుగ్మం తర్జనీయుగలం తథా।
ముద్రైషా కామధేన్వాఖ్యా సర్వేచ్ఛాపరిపూరణీ ।। 89 ।।
ద్విప్రకారం తు ముద్రాణాం ప్రయోగం విద్ధి వాసవ।
అధ్యాత్మం సంవిదాకారం బాహ్యం వాక్కర్మచిత్తజమ్ ।। 90 ।।
అనేన విధినా ముద్రాం యో బధ్నాతి విధానవిత్।
తేనేదం ముద్రితం సర్వమపునర్భవసిద్ధయే ।। 91 ।।
ఇతి ముద్రాగణః సర్వస్తవోద్దిష్టః పురందర।
ఆరాధనాధికారార్థం శృణు స్నానవిధిం పరమ్ ।। 92 ।।
అన్తర్బహిర్మలోపేతమలక్ష్మీః ప్రతిపద్యతే।
తస్యా నివారణార్థాయ స్నానం సర్వత్ర శిష్యతే{30} ।। 93 ।।
{30. చేష్యతే A. C. }

తత్ పునస్త్రివిధం స్నానం జలమన్త్రస్మృతిక్రమాత్।
త్రివిధం పురుహూతైతత్ స్మృతం శతగుణోత్తరమ్ ।। 94 ।।
పుష్కరాదిషు తీర్థేషు యత్ స్నానం జలజం {31}స్మృతమ్।
తతః శతగుణం స్నానం భగవచ్ఛాస్త్రచోదితమ్ ।। 95 ।।

{31. మతమ్ B. }

తస్మాచ్ఛతగుణం మాన్త్రం మన్త్రాఙ్గన్యాససంభవమ్।
తస్మాచ్ఛతగుణం ధ్యానం శుద్ధసంవిన్మయం పరమ్ ॥ 96 ॥
ఆదౌ సామాన్యవిధినా జలస్నానం సమాచరేత్।
విశేషవిధినా పస్చాద్విశేషస్య విధిస్త్వయమ్ ॥ 97 ॥
పూర్వం స్నాత్వా మృదామ్భోభిః పశ్చాద్గన్ధాదిలేపనప్త్।
స్నానం స్యాత్తన్మలధ్వంసి ప్రాణాయామైః సమాచరేత్ ॥ 98 ॥
ద్వాదశావృత్తయా కుర్యాత్ పూరణం తారయా పురా।
ధారయేత్ షోడశావృత్త్యా ద్విషట్కేన పునస్త్యజేత్ ॥ 99 ॥
సవ్యదక్షిణపర్యాయై రేచనాన్తమరుత్క్రమైః।
మలాన్ క్షపయతి ప్రాణనాడీస్థాన్ పూర్వసంచితాన్ ॥ 100 ॥
తతస్తత్త్వమయో భూత్వా మలినం భూతపిణ్డకమ్।
షాట్కోశికమసారం చ శోధయేద్ధారణావశాత్{32} ॥ 101 ॥
{32. బలాత్ C. }

పృథివ్యాదీని {33}సర్వాణి తత్త్వాని స్వస్వకారణే।
ధారణాభిర్నయేదస్తమవ్యక్తాన్తాని వై క్రమాత్ ॥ 102 ॥
{33. తత్త్వాని కారణాని స్వకారణే B. F. }

క్షీరే క్షీరమివాత్మానం మయి సంమిశ్రయేత్తతః।
భూత్వా లక్ష్మీమయః పశ్చాద్భవేన్నారాయణాత్మకః ॥ 103 ॥
ధారణాబన్ధమాసాద్య శుద్ధసత్త్వేన చేతసా।
పరమాత్మాత్మకత్త్వం యత్ సా శక్తిః పరమా మతా ॥ 104 ॥

తత్స్థ ఏవ స్వకం పిణ్డం సందహేద్ధారణాగ్నినా।
చిదాశుశుక్షణేస్తేజః పుఞ్జమర్చిఃకణాలయమ్ ।। 105 ।।
పతన్తం సంస్మరేన్మూర్ధ్ని పిణ్డం ప్రజ్వలితం తతః।
శాన్తమన్తఃస్థసత్సత్త్వం భస్మీభూతరజస్తమమ్ ।। 106 ।।
రజస్తమోమయం భస్మ త్వపోహ్యోద్భోధవాయునా।
చిదానన్దమహామ్భోధేరతరఙ్గగుణాకరాత్ ।। 107 ।।
ప్రసృతం సృష్టిమార్గేణ సంస్మరేదమృతోదకమ్।
తేనాప్యాయితమన్తఃస్థం తత్సత్త్వం దేహతాం నయేత్ ।। 108 ।।
శుద్ధం తత్సృష్టిమార్గేణ సంశ్రయేద్భౌతికం వపుః।
అన్తఃశుద్ధిరియం ప్రోక్తా బాహ్యశుద్ధిమథో శృణు ।। 109 ।।
వక్ష్యమాణక్రమైరఙ్గైర్మన్త్రన్యాసం సమాచరేత్।
{34}బహిః శుద్ధిర్భవేదేవం తదా స్నానం సమాచరేత్ ।। 110 ।।

{34. B. F. omit this line. }

పవిత్రపాణిరాదాయ మృత్కలాం మన్త్రమన్త్రితామ్।
తాం త్రిధా వామహస్తాగ్రే మూలమధ్యాగ్రతో న్యసేత్ ।। 111 ।।
బోధశక్త్యాత్మనా పూర్వం తీర్థశుద్ధిం సమాచరేత్।
తీర్థం తత్ త్రివిధం ప్రోక్తం స్థూలసూక్ష్మపరాత్మనా ।। 112 ।।
తర్పయత్యఖిలం స్థూలం స్థూలరూపేణ తజ్జగత్।
సత్త్వాత్మనా తు సూక్ష్మేణ ససురాంస్తర్పయేత్పితౄన్ ।। 113 ।।
పరేణానన్దరూపేణ నయేన్మత్కర్మయోగ్యతామ్।
తస్మాచ్ఛుద్ధిః పురా కార్యా తీర్థే శాస్త్రదృశా స్వయమ్ ।। 114 ।।
జ్ఞానధారణయాకృష్య తీర్థసత్తాం తు వైష్ణవీమ్{35}।
{36}మయి శక్తౌ లయం నీత్వా చిదానన్దమహాస్పదే ।। 115 ।।

{35. సత్త్వం తు వైష్ణవమ్ B. C. }

{36. F. omits three lines from here. }

స్థూలం జ్ఞానాగ్నినా దగ్ధ్వా బ్రహ్మానన్దేన పూరయేత్।
జ్ఞానశక్త్యావరోప్యాథ తీర్థే సత్త్వం తు వైష్ణవమ్ ॥ 116 ॥
ప్రథమే మధ్యమేఽథాన్తే మృద్భాగే క్రమశః సుధీః।
అస్త్రం చ మూలమన్త్రం చాప్యఙ్గమన్త్రం చ సంస్మరేత్ ॥ 117 ॥
దశ దిక్షు క్షిపేదస్త్రం సర్వవిఘ్నోపశాన్తయే।
మూలమన్త్రాన్వితం భాగం తీర్థమధ్యే వినిక్షిపేత్ ॥ 118 ॥
{37}సంనిధానం భవేత్తేన మన్త్రమూర్తేర్మక్షణాత్।
మృద్భాగమాఙ్గమన్త్రం యత్తేనాఙ్గాని విలేపయేత్ ॥ 119 ॥

{37. B. omits four lines from here. }

జలమధ్యం సమావిశ్య నిమజ్యోన్మజ్య వై పునః।
కరాభ్యామస్త్రజప్తామ్బుః పూర్వం మూర్ధ్ని వినిక్షిపేత్ ॥ 120 ॥
ద్వితీయం మూలమన్త్రేణ తృతీయం చాఙ్గమన్త్రకైః।
తతస్తీరం సమాసాద్య సమ్యగాచమ్య వై తతః ॥ 121 ॥
స్నానం సమాచరేన్మన్త్రైర్యథావన్న్యాసకర్మణా।
ధ్యానస్నానం తతః కుర్యాత్ సావధానేన చేతసా ॥ 122 ॥
స్వస్థితం పుణ్డరీకాక్షం స్మృత్వా లక్ష్మీధరం పరమ్।
తత్పాదోదకజాం ధారాం సంస్మరేచ్చిరసి చ్యుతామ్ ॥ 123 ॥
తయా సంప్లావయేదన్తర్బహిశ్చ సకలం వపుః।
ఏకైకశో ద్విశో వాపి త్రిశో వాపి సమాహితః ॥ 124 ॥

యథాశక్తి యథాకాలం త్రివిధం స్నానమాచరేత్।
ప్రణవాద్యైర్నమోఽన్తైశ్చ నామభిర్మన్మయాన్ సురాన్ ।। 125 ।।
ఋషీంశ్చ తర్పయిత్వాథ స్వధాన్తే తర్పయేత్ పితౄన్।
ఏవం స్నానం విధాయాథ తీర్థస్థం మన్త్రనాయకమ్ ।। 126 ।।
ఆకృష్య పూరకేణాథ సంస్మరేద్ధృదయాన్తరే।
ఆకృష్య మనసాఽస్త్రం చ దిగ్విదిక్స్థాపితం పురా ।। 127 ।।
యాగాఙ్గాని సమాదాయ ప్రయాయాద్యాగమన్దిరమ్।
స్వయం సిద్ధమథార్షం వా సిద్ధైర్వా పరికల్పితమ్ ।। 128 ।।
మనుష్యైః కల్పితం వాథ మన్మయైర్వావితాన్తరైః।
సర్వలక్షణసంపూర్ణం విమానం పాఞ్చరాత్రికమ్ ।। 129 ।।
శుభం కమలినీతీరం విజనం వా మనోహరమ్।
యద్వా వివిక్తముద్యానం పుణ్యవృక్షోపశోభితమ్ ।। 130 ।।
పులినం రమణీయం వా సికతోపరి విస్తృతమ్।
అవాతమజనస్పర్శమసమీపస్థదోషవత్ ।। 131 ।।
యత్ర వా రోచతే చిత్తం తత్ర యాయాన్మనోవశాత్।
హృన్మధ్యస్థే పరే మన్త్రే ప్రబుద్ధానన్దవిగ్రహే ।। 132 ।।
దిగన్తరమపశ్యన్ వై మౌనీ సంరోధితానిలః।
ప్రాప్య స్థానం శుభం తత్ర నాసాగ్రేణ విరేచయేత్ ।। 133 ।।
మన్మన్త్రం పరమాత్మానం ప్రదీప్తానలవిగ్రహమ్।
బహిరస్త్రం చ విన్యస్య చరణేనాహనేత్ క్షితిమ్ ।। 134 ।।
స్మరన్ మన్త్రమయీం లక్ష్మీం మామేకాం పరమేశ్వరీమ్।
ఏకాన్తదేశమాసాద్య బధ్నీయాద్రుచిరాసనమ్ ।। 135 ।।
దర్భే చర్మణి వస్త్రే వా ఫలకే యజ్ఞకాష్ఠజే।
అభివన్ద్య హరిం మాం చ భక్త్యైవ{38} గురుసంతతిమ్ ।। 136 ।।

{38. ఏవం B. }

గృహీత్వా మానసీమాజ్ఞాం తేభ్యస్తు శిరసా నతః।
మానసీం నిర్వ్ పేత్ {39}సర్వాం క్రియాం జ్ఞానసమాధినా ।। 137 ।।
{39. సర్వాః క్రియాః B. F. }

జ్ఞానేన క్రియతే యద్యత్ కర్మ బ్రహ్మసమాధినా।
శుద్ధసత్త్వమయం తత్తదక్షయం భవతి ధ్రువమ్ ।। 138 ।।
బాహ్యద్రవ్యాశ్రితా యస్మాద్ దోషా రాజసతామసాః।
తతస్తచ్ఛోధనమపి కర్మణా మనసా గిరా ।। 139 ।।
తస్మాదేకాన్తనిర్దోషం భావనావాసితం{40} తథా।
తస్మాజ్జ్ఞానం సమాస్థాయ శుద్ధం సంవిత్సముద్భవమ్ ।। 140 ।।
{40. భావితం B. G. }

జ్ఞానభావనయా కర్మ కుర్యాద్వై పారమార్థికమ్।
ఇతి స్నానవిధిః సమ్యక్ కీర్తితస్తే సురేశ్వర।
అఙ్గన్యాసాదికం స్థానం తవ వక్ష్యామ్యతః పరమ్ ।। 141 ।।
ఇతి {41}శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే స్నానవిధిప్రకాశో నామ చతుస్త్రింశోఽధ్యాయః

{41. శ్రీపఞ్చరాత్ర A.; శ్రీపాఞ్చరాత్రే B. }

********ఇతి చతుస్త్రింశోఽధ్యాయః********

పఞ్చత్రింశోఽధ్యాయః - 35

శ్రీః---

అన్తర్యాగాదిసిద్ధ్యర్థం భూతశుద్ధిం నిశామయ।

కథ్యమానం మయా శక్ర సావధానేన చేతసా ।। 1 ।।

1. భూతశుద్ధిర్నామ సాధకస్య ప్రాకృతదేహస్థానాం మాంసమేదోఽస్థిభూయిష్ఠానాం భూతానాం శుద్ధీకరణమ్। తచ్చ భగవదారాధనయోగ్యతాసంపత్త్యై। తత్రప్రకారశ్చ ప్రాకృతానాం తేషాం స్వస్వకారణేషు లయచిన్తనపూర్వకం భగవతి సమర్పణం కృత్వా పునస్తత్సకాశాత్ భగవన్మయాప్రాకృతభూతావిర్భావపూర్వకం తదారబ్ధదేహావస్థితిభావనమ్। ఏషా చ భూతశుద్ధిః సర్వైరపి తాన్త్రికైః స్వస్వసమయానుసారేణ స్వస్వతన్త్రేషు ప్రతిపాదితా దృశ్యతే।

{1}ప్రకృత్యన్తస్య పృథ్వ్యాదేః {2}కాదిభాన్తతయైవ చ।

మన్మయీకరణం బుద్ధ్యా భూతశుద్ధిరిహోచ్యతే ।। 2 ।।

2. కాది భాన్తమితి। కకారేణ పృథివీ భకారేణ ప్రకృతిశ్చ గృహ్యతే।

{1. F. omits verses 2 to 23. }

{2. కాదిహాన్త A. }

పృథివ్యాది ప్రకృత్యన్తం యత్ ప్రకృత్యష్టకం స్థితమ్।

స్థూలసూక్ష్మవిభేదేన తత్ర రూపద్వయం విదుః ।। 3 ।।

3. - - - - - - - - - - - -

చక్షుర్గోచరసంస్థానం స్థూలరూపం తు వర్ణ్యతే।

కారణాకారతా యత్ర తత్తు తన్మాత్రముచ్యతే ।। 4 ।।

4. - - - - - - - - - - - -

స్థూలసూక్ష్మవిభేదేన తత్త్వమేతద్ ద్విరష్టకమ్।
విషయేన్ద్రియవృత్తీశ్చ తత్ర తత్ర నివేశయేత్ ।। 5 ।।

5. - - - - - - - - - - - -

ఘ్రాణాది పాయూపస్థాది గన్ధాదీతి త్రయం త్రయమ్।
తన్మాత్రవర్గే పృథ్వ్యాదౌ ప్రాతిలోమ్యాచ్ఛమం నయేత్ ।। 6 ।।

6. - - - - - - - - - - - - -

తరఙ్గా జలధౌ యద్వదస్తం యాన్తి సమీరణాత్।
విషయేన్ద్రియకల్లోలా మహాభూతమహోదధౌ ।। 7 ।।

7. పూర్వోక్తం లయం నిదర్శనముఖేనాహ---తరఙ్గా ఇతి।

సుసమీచీనయా బుద్ధ్యా తద్వదస్తం నయేద్ బుధః।
{3}మనోఽభిమాన ఇత్యేతావహంకారే శమం నయేత్ ।। 8 ।।

8. - - - - - - - - - - - - -

{3. G. omits this line. }

ప్రాణమధ్యవసాయం చ బుద్ధితత్త్వే {4}నిబర్హయేత్।
సత్త్వం రజస్తమశ్చైవ త్రైగుణ్యం ప్రకృతౌ నయేత్ ।। 9 ।।

9. - - - - - - - - - - - -

{4. నిగూహయేత్ A. }

యత్తత్ త్రైగుణ్యమవ్యక్తం కారణం మహదాదికే।

త్రైగుణ్యం చ ప్రసూతిశ్చ మాయేత్యేతత్ త్రిధా తు తత్ ।। 10 ।।

10. త్రైగుణ్యమితి। ఏషాం క్రమేణ ప్రధానమవ్యక్తం తమ ఇత్యౌపనిషదౌ వ్యవహారః।

ఏవం {5}తత్త్వవిదాం జ్ఞేయా ఏతాః ప్రకృతయో దశ।

స్థూలసూక్ష్మవిబేదేన తాః పునర్వింశతిః స్మృతాః ।। 11 ।।

11. - - - - - - - - - - - -

{5. తత్ర విధా B. }

స్థూలానాం ప్రకృతీనాం తు దశ మన్త్రా ఇమే స్మృతాః।

తత్తత్సంజ్ఞా హుంఫడన్తాస్తారికాద్యా ధ్రువాదికాః ।। 12 ।।

12. తత్తత్సంజ్ఞా ఇతి। ఆదౌ ప్రణవః, తతస్తారికా, తతో భూతసంజ్ఞాః, తతో హుం ఫట్। ఆహత్య ఓం హ్రీం పృథివ్యై హుం ఫట్ ఇతి మన్త్రః। జయాఖ్యే తు (10-15) తారికాస్థానే మన్త్రాన్తరాణ్యుక్తాని।

మాంసం మేదస్తథా స్మృత్వా రసో వ్యోమాక్షరత్రయమ్{6}।

పరాత్ పరద్వయం చైవ బిన్దునాదవిభూషితమ్ ।। 13 ।।

13. - - - - - - - - - - - -

{6. వ్యోమాక్షరం పునః C. }

దశానాం సూక్ష్మరూపాణాం శక్త్యాద్యాస్తా నవ స్మృతాః।

దేహేషు జీవభూతా యాః శక్తయః పరసంజ్ఞితాః ।। 14 ।।

14. - - - - - - - - - - - -

మాయావ్యోమయుతానేతాన్ శక్త్యాదీంస్తదను స్మరేత్।

నివృత్తిశ్చ ప్రతిష్ఠా చ విద్యా శాన్తిస్తథైవ చ ।। 15 ।।

15. జీవశక్తీనాం నామాన్యాహ---నివృత్తిరిత్యాది।

శాన్త్యతీతాభిమానా చ ప్రాణా గుణవతీ తథా।

గుణసూక్ష్మా నిర్గుణా చ ఏతాః సంజ్ఞాః క్రమాత్ స్మృతాః ।। 16 ।।

16. - - - - - - - - - - - - - -

బీజానాం {7}దశకే తస్మిన్ వహ్ని విష్ణ్వర్ధచన్ద్రకాన్{8}।

సంయోజ్య మన్త్రాన్ జానీయాదధిష్ఠాత్రీగతానిమాన్ ।। 17 ।।

17. వహ్నీత్యాది। రీం ఇత్యేతత్ సంయోజ్యేత్యర్థః।

{7. దశ శక్తేఽస్మిన్ A. B. }

{8. చన్ద్రమాః A. B. C. }

గన్ధశ్రీశ్చ రసశ్రీశ్చ రూపశ్రీః స్పర్శపూర్వికా।

శబ్దశ్రీరభిమానశ్రీః ప్రాణశ్రీర్గుణపూవికా ।। 18 ।।

18. గన్ధశ్రీరిత్యాదీని శక్తినామాని।

తథైవ గుణసూక్ష్మశ్రీర్మాయాశ్రీరితి సంజ్ఞయా।

అధిష్ఠాత్ర్యోఽపి{9} వర్తన్తే శక్తయో దశకే మమ ।। 19 ।।

19. - - - - - - - - - - - - - -

{9. హి B. C. }

ఏవం పరికరం బుద్ధ్వా భూతశుద్ధిం సమాచరేత్।

స్థానశుద్ధిం పురా కుర్యాద్యథా తదవధారయ ।। 20 ।।

20. పురేతి। భూతశుద్ధేః పూర్వమిత్యర్థః।

కాలాగ్న్యర్కసహస్రాభాం నిర్ధూమాఙ్గారసంనిభామ్।

మాం స్మృత్వా మన్మఖోత్థేన వహ్నినా నిర్దహేద్ధ్రువమ్ ।। 21 ।।

21. - - - - - - - - - - - - - -

సోమాయుతాభమద్వక్త్రజేనాసిఞ్చేదధామ్భునా।

స్థానశుద్ధిర్భవేదేవం భూతశుద్ధిమథో శృణు ।। 22 ।।

22. ఏవం నిర్దగ్ధస్య స్థానస్య పునరుజ్జీవనమాహ---సోమేత్యాది।

చతురశ్రాం సమాం పీతాం వజ్రచిహ్నాం వసుంధరామ్।

మన్త్రేణాకృష్య దేహాన్తః స్వస్థానస్థాం లయం నయేత్ ।। 23 ।।

23. మన్త్రేణేతి। అత్ర మన్త్రః శ్లాం ఇతి జయాఖ్యే ఉక్తః (10-17).

గన్ధమాత్రే తతస్తచ్చ స్వబీజేనాస్తమానయేత్।

మయ్యధిష్ఠానభూతాయాం మాం చ బాహ్యేమ్భసి క్షిపేత్ ।। 24 ।।

24. - - - - - - - - - - - - - -

మన్త్రేణార్ధేన్దుసంకాశం పద్మాఙ్కం తచ్చ దైవత్మ్।

స్వస్థానే విలయం నీత్వా రసమాత్రే స్వమన్త్రతః ।। 25 ।।

25. - - - - - - - - - - - - -

మన్త్రేణ తం ప్రతిష్ఠాప్య తచ్చ మయ్యానయేల్లయమ్।

మాం చ బాహ్యే క్షిపేద్వహ్నావామాయం తత్రక్రమస్త్వయమ్ ।। 26 ।।

26. మన్త్రేణేతి। ష్వాం ఇతి జయాఖ్యే మన్త్ర ఉక్తః। ఆమాయమితి। మాయాపర్యన్తమిత్యర్థః।

సర్వత్ర నైకం బుధ్యేత మచ్ఛక్తేర్విలయం బుధః।

యథా హి సర్పిరాసిఞ్చేత్ క్షీరే తన్మథనోద్భవమ్ ।। 27 ।।

27. నైకమితి। లయం సర్వత్రైకవిధం న బుధ్యేతేత్యన్వయః। తదేవ నిదర్శనముఖేనాహ--యథా హీతి। తన్మథనోద్భవమితి సర్పిర్విశేషణమ్।

సర్పిరన్యత్ర చ క్షీరే తత్సర్పిష్యపి{10} చాన్యకమ్।
ఏవమా ప్రకృతేః శక్తీరధిష్ఠాత్రీః స్మరేద్ బుధః ।। 28 ।।

28. - - - - - - - - - - - - -

{10. సర్పిరపి B. G. }

ఏవం {11}మాం పరమాం శక్తిం నవశక్తిసమన్వితామ్।
{12}నిర్గుణాన్తవిధాం ధ్యాతాం మాయాధిష్ఠానకారిణీమ్ ।। 29 ।।

29. - - - - - - - - - - - - - - -

{11. తాం B. C. }

{12. నిర్గుణాం తు విధామేతాం A. B. }

దశమీం తత్పరం నీత్వా శక్తిమేకాదశీం స్థితామ్।
మహాక్షోభమయీం లక్ష్మీం వ్యూహాభ్యుదయరూపిణీమ్ ।। 30 ।।

30. - - - - - - - - - - - -

ఏకాదశీం చ తాం నీత్వా ద్వాదశీం పరమాత్మికామ్।
అనిర్దేశ్యామనౌపమ్యాం ద్వాదశీం తాం మయి క్షిపేత్ ।। 31 ।।

31. - - - - - - - - - - - - - -

ఏవం తాం పరమాం శక్తిం ద్వాదశీమశిలాత్మికామ్।
ద్వాదశాన్తాన్తమున్నీయ వర్ణమయ్యాం మయి స్మరేత్{13} ।। 32 ।।

32. ద్వాదశాన్తేతి। మూర్ధ్న ఉపరి మాయాతో ద్వాదశాఙ్గులాదూర్ధ్వం స్థానం ద్వాదశాన్తమితి సాంప్రదాయికో వ్యవహారః।

{13. అనుస్మరేత్ C. }

అగ్నిషోమార్కకోట్యాభా{14} సర్వతోఽక్షిశిరోముఖీ।

ధారాసంతానరూపా మే సూక్ష్మా వర్ణమయీ తనుః ।। 33 ।।

33. వర్ణమయీం తనుం విశినిష్టి---అగ్నీత్యాది। ధారాసంతానేతి। అమృతధారాసంతానరూపేత్యర్థః।

{14. కోట్యాస్చ B. }

సర్వజీవోపకారాయ సర్వసంభారసంభృతా।

ఉదితా సా {15}పురా విష్ణోర్మేఘాద్విద్యుదివోజ్జ్వలా ।। 34 ।।

34. - - - - - - - - - - - - - -

{15. పరా B. }

శక్రః---

కాని స్థానాని దేహేఽస్మిన్ యత్ర కార్యో లయః క్రమాత్।

కీదృశాని చ బిమ్బాని భూమ్యాదీనాం వదామ్బుజే ।। 35 ।।

35. - - - - - - - - - - - - - -

శ్రీః---

ఆ జానుతో భువః స్థానమా కట్యాః పయసః స్మృతమ్।

ఆ నాభేస్తేజసః స్థానం వాయోః స్థానం తదా హృదః ।। 36 ।।

36. - - - - - - - - - - - - - -

ఆ కర్ణాన్నభసః స్థానమా బిలాచ్చాప్యహంకృతేః।

ఆ భ్రువోర్మహతః స్థానమాకాశే తు{16} పరం స్మృతమ్ ।। 37 ।।

37. - - - - - - - - - - - - - - -

{16. ఆకాశేభ్యః A. }

తతః ప్రాదేశమాత్రాగ్రే మూర్ధతశ్చతురఙ్గులే।

స్థానే ప్రకృత్యాః శేషం తదఙ్గులీనాం ద్విరష్టకమ్ ।। 38 ।।

38. ప్రకృత్యాః స్థానమాకాశే ఆహ---తత ఇతి। మూర్ధ్నశ్చతురఙ్గులోర్ధ్వభాగే ప్రకృత్యా అవస్థానమ్। తతః షోడశాఙ్గులోపరి భాగే అవ్యక్తస్యావస్థానమ్।

ఏకాదశ్యాం ద్విషట్కాయాం స్థానం తత్త్వక్షరశ్రియః।

చతురశ్రం భవేద్బిమ్బం వజ్రాఙ్కం పార్థివం మహత్ ।। 39 ।।

39. తత ఏకాదశాఙ్గులోపరి భాగే మాయాస్థానమ్। తతో ద్వాదశాఙ్గులోపరి భాగే శబ్దబ్రహ్మస్థానమితి వివేకః। ఇదమేవ ద్వాదశాన్తమిత్యుచ్యతే।

అర్ధేన్దుసదృశం శుక్లం పద్మాఙ్కం పయసః స్మృతమ్।

త్రికోణం స్వస్తికాఙ్కం చ రక్తం తైజసముచ్యతే ।। 40 ।।

40. - - - - - - - - - - - - - -

{17}ధూమ్రం షడ్బిన్దుసంయుక్తం{18} వృత్తం వాయవ్యముచ్యతే।

అఞ్జనాభం తథాకాశం బిమ్బమాత్రం స్మృతం పరమ్ ।। 41 ।।

41. బిమ్బమాత్రమితి। ప్రధానాదీనాం బిమ్బమాత్రమేవ। న వర్ణాదికమిత్యర్థః।

{17. C. omits this line. }

{18. పిణ్డసంయుక్తం F. }

ఏవం తత్త్వోపసంహారే కృతే హృత్కుహరోద్గతమ్।
జ్ఞానరజ్జ్వవలమ్బం చ సుషుమ్నామధ్యమానుగమ్ ।। 42 ।।

42. - - - - - - - - - - - - - -

ఊర్ధ్వమాజానుమునీ్నియ శక్తిసోపానపఙ్క్తిభిః।
ద్వాదశాన్తాన్తరాజీవం మధ్యస్థాయాం మయి క్షిపేత్ ।। 43 ।।

43. మయి క్షిపేదితి। దేహస్య దహనచిన్తనే తదన్తఃస్థజీవస్యాపి దహనచిన్తనప్రసక్తౌ తన్నివారణాయ జీవస్య దేవ్యాం నిక్షేప ఉచ్యతే।

తదన్తే చ{19} మహాపద్మం సహస్రదలసంయుతమ్।
సూర్యకోటిసహస్రాభమిన్దుకోట్యయుతప్రభమ్ ।। 44 ।।

44. తదన్తే ద్వాదశాన్తే। మహాపద్మమితి। అస్తీతి శేషః।

{19. తు A. C. }

అగ్నిషోమమయాన్తఃస్థా మహానన్దమయీ తనుః।
అనిర్దేశ్యోపమా సంవిన్మయీ సా మామికా పరా ।। 45 ।।

45. - - - - - - - - - - - - - -

అంశతః ప్రసరన్త్యస్యా జీవానన్దా సరిద్వరా।
స్వానన్దమేనమానీయ మహానన్దమయీం నయేత్ ।। 46 ।।

46. అస్యాః; మమ తన్వాః।

తతో లవణకూటాభం పిణ్డమస్మన్ముఖోద్గతైః।
మహాజ్వాలైర్మహావేగైశ్చిన్మయైః పరితో దహేత్ ।। 47 ।।

47. జీవే దేహాన్నిర్గమథ్య ద్వాదశాన్తం ప్రాపితే సతి, దేహస్య దహనచిన్తనముచ్యతే---తత ఇత్యాదినా। లవణకూటాభమితి నిర్గమితజీవస్య దేహస్య నిర్దేశః।

యుక్తః సరసకః షష్ఠో బిన్దుమాన్ దాహపావకః।

తారికానతిమధ్యస్థో విజ్ఞేయః శాస్త్రచక్షుషా ।। 48 ।।

48. దాహకాగ్నిమన్త్ర ఉచ్యతే। హ్రీం ర్థాం నమ ఇతి।

సోమమయ్యా మమాస్యోత్థైః పీయూషైః ప్లావయేత్తతః।

చన్ద్రీ సూక్ష్మస్తు సవ్యోమా పిణ్డస్యాప్యాయనే స్మృతః ।। 49 ।।

49. పునః అప్రాకృతదేహసంపత్తిచిన్తనమాహ--సోమమయ్యా ఇతి। తత్ర మన్త్రః---ర్యం ఇతి। జయాఖ్యే తు వ్సం ఇత్యుక్తః (10-78)।

సిసృక్షయా మయోద్యత్యా సంవిత్ప్రాణోపగూఢయా।

ప్రేరితాస్తాః స్మరేచ్ఛక్తీర్వర్ణమయ్యాం మయి స్థితాః ।। 50 ।।

50. - - - - - - - - - - - - - -

తతస్తాభిః స్వశక్తీభిశ్చోదనాద్వారపూర్వకమ్{20}।

మాయాది క్షితిపర్యన్తం నిర్మితం సంస్మరేత్ క్రమాత్ ।। 51 ।।

51. మాయా ప్రధానస్య సుసూక్ష్మావస్థా; యాం తమ ఇత్యుపనిషదా వదన్తి।

{20. పూర్వతః A. B. }

తతః పిణ్డసముత్పత్తిం కరణవ్యఞ్జనోజ్జ్వలామ్।

ఏవం పిణ్డం సముత్పాద్య శుద్ధలక్ష్మీమయం మహత్ ।। 52 ।।

52. - - - - - - - - - - - - -

{21}పూర్వోక్తమార్గేణ తతో హృదయం జీవమానయేత్।

పిణ్డభూతాస్త్రయో వర్ణా అనలః సోమచన్ద్రిణౌ ।। 53 ।।

53. జీవమన్త్రమాహ---పిణ్డభూతా ఇతి। ర్త్స ఇతి జాతః। జయాఖ్యేఽప్యేవమేవోక్తః।

{21. పూర్వోక్తేన చ మార్గేణ B. }

తారికానతిమద్యస్థా జీవమన్త్ర ఉదాహృతః।
విశుద్ధవిగ్రహస్త్వేవం మన్త్రన్యాసం సమాచరేత్ ।। 54 ।।

54. - - - - - - - - - - - - -

అధికారాయ పూజాయాం పూజకానాం ముదేఽపి చ।
{22}నిబర్హణాయ దైత్యాదేవిఘ్నానాం విజయాయ చ ।। 55 ।।

55. - - - - - - - - - - - - - -

{22. B. omits this line. }

క్షితావుపరి విన్యస్తం యత్ పురా ఫలకాదికమ్।
స్వేన స్వేన తు మన్త్రేణ తం మన్త్రీ{23} పఞ్చధా స్మరేత్ ।। 56 ।।

56. - - - - - - - - - - - - - - -

{23. తన్మన్త్రం B. }

ఆధారశక్తికూర్మోర్వీదుగ్ధాబ్ధ్యమ్బుజరూపతః।
తార్క్ష్యం తత్ర స్థితం ధ్యాయేత్ ఖర్వబీజాత్మనా స్థితమ్ ।। 57 ।।

57. ఖర్వబీజమితి। ఖమిత్యాకారకమిత్యర్థః।

తత్రోపవిశ్య లక్ష్మీశం రూపం స్వమనుచిన్త్య చ।
దిశో నిబధ్య చాస్త్రేణ పునరేవం ముహుర్ముహుః ।। 58 ।।

58. స్వం రూపమితి। "ఆత్మేతి తూపగచ్ఛన్తి" ఇత్యుక్తరీత్యా స్వాత్మకమిత్యర్థః।

శరజాలోపమం కృత్వా ప్రాకారం చాసనాద్బహిః।

{24}సప్రాకారం తు తత్ స్థానం కవచేనావకుణ్ఠయేత్ ।। 59 ।।

59. అస్త్రేణ; అస్త్రమన్త్రేణ వీర్యాయాస్త్రాయ ఫడిత్యనేన। ఏవం కవచేన; కవచమన్త్రేణ బలాయ కవచాయ హుమిత్యనేన।

{24. సత్రప్రకారం B. C. }

గగనస్థైరదృశ్యం స్యాద్యథా న్యాసం సమాచరేత్।

కరన్యాసం పురా కృత్వా దేహన్యాసం సమాచరేత్ ।। 60 ।।

60. - - - - - - - - - - - - - -

అఙ్గుష్ఠే తారికాం న్యస్యేత్తచ్ఛక్తీరఙ్గులీషు తు।

తర్జన్యాం తు న్యసేల్లక్ష్మీం మధ్యాయాం కీతిమప్యథ ।। 61 ।।

61. - - - - - - - - - - - - - -

అనామాయాం జయాం మాయాం కనిష్ఠాయాం తతో న్యసేత్।

సతారతారికాసంజ్ఞానత్యన్తస్తన్మనుక్రమః ।। 62 ।।

62. సతారేత్యాది। ఓం హ్రీం లక్ష్మ్యై తర్జనీభ్యాం నమః ఇత్యాది ప్రకారేణేత్యర్థః।

కనిష్ఠికాద్యాసు తతో హృదయాదీన్యనుక్రమాత్।

అఙ్గాని పఞ్చ విన్యస్య నేత్రమఙ్గేషు సంస్మరేత్ ।। 63 ।।

63. - - - - - - - - - - - - - -

కౌస్తుభం దక్షిణతలే వనమాలాం తథాపరే।

దక్షిణే మధ్యతః పద్మం న్యసేద్వామతలేఽపి చ ।। 64 ।।

64. అథ కరన్యాసః---కౌస్తుభమిత్యాదినా। మధ్యతః; తల ఇత్యర్థః।

అఙ్కుశం దక్షిణే న్యస్యేత్ పాశం వామతలే తథా।

అనేన విధినా పూర్వం హస్తన్యాసం సమాచరేత్ ।। 65 ।।

65. - - - - - - - - - - - - -

తతస్తు విగ్రహన్యాసం యథా కుర్యాత్తథా శృణు।

ఆ మూర్ధ్నశ్చరణాన్తం చాచరణాచ్చ శిరోఽవధి ।। 66 ।।

66. మూర్ధానమారభ్య చరణపర్యన్తం చరణమారభ్య మూర్ధపర్యన్తం చ దేహన్యాసమాహ--- ఆ మూర్ధ్న ఇతి।

{25}తారకం తారికాం చైవ తౌ చ చన్ద్రాతపోపమౌ।

వామస్కన్దే తతో లక్ష్మీం న్యసేత్కీర్తిం చ దక్షిణే ।। 67 ।।

67. - - - - - - - - - - - - - -

{25. B. omits five lines from here. C. omits four lines from here. }

జయాం దక్షిణపాణిస్థాం మాయా వామకరస్థితామ్।

నాసాన్తరే చ హృన్మన్త్రం శిరోమన్త్రం చ మూర్ధని ।। 68 ।।

68. - - - - - - - - - - - - - -

శిఖాం చైవ శిఖాస్థానే స్కన్ధయోః కవచం తతః।

విన్యస్య నేత్రయోనేత్రమస్త్రం పాణితలద్వయే ।। 69 ।।

69. - - - - - - - - - - -

నాభౌ పృష్ఠే కరద్వన్ద్వ ఊరుజానుపదేషు చ।

న్యసేత్ సమ్యగుపాఙ్గాని త్రియుగం మన్త్రవిత్తమః ।। 70 ।।

70. - - - - - - - - - - - - -

వక్షఃస్థం కౌస్తుభం మధ్యే కణ్ఠే చ వనమాలికామ్।

పఙ్కజే కరయోర్న్యస్య మన్త్రమావర్తయన్ ద్విధా ।। 71 ।।

71. - - - - - - - - - - - - -

వామహస్తే తతః పాశమఙ్కుశం దక్షిణే కరే।
పాదయోస్తారికాం స్థూలాం సూక్ష్మాం చైవోపసంధికే ।। 72 ।।

72. - - - - - - - - - - - - - -

చరమాం బ్రహ్మరన్ధ్రే తు మన్త్రాణాం నాయికా హి సా।
చన్ద్రికాతపసంకాశం న్యాసే న్యాసే మనుం స్మరేత్ ।। 73 ।।

73. - - - - - - - - - - - - - -

మనసా భావయేన్ముద్రాస్తత్ర తత్ర చ సాధకః।
తారికా యా పరా దేవీ తయా వ్యాప్తాననుస్మరేత్ ।। 74 ।।

74. - - - - - - - - - - - - - -

విన్యస్తాన్ సకలాన్ మన్త్రాన్ సర్వతః సంప్లుతోదవత్।
ఏవం కృతేఽనుసంధానే మన్త్రాణాం భిన్నవర్త్మనామ్ ।। 75 ।।

75. - - - - - - - - - - - -

అపామివోదధిస్థానామేకీకారః{26} ప్రజాయతే।
ఏవం న్యాసే కృతే మన్త్రీ సాక్షాల్లక్ష్మీమయో భవేత్ ।। 76 ।।

76. - - - - - - - - - - - - - -

{26. ఏకాకారః B. }

సర్వాధికారభాగీ స్యాదాశ్రిత్య ధ్యానజం బలమ్।
ధ్యాయినః సర్వసిద్ధీనామావిర్భావశ్చ జాయతే ।। 77 ।।

77. - - - - - - - - - - - - -

న్యస్తాఙ్గో నిర్భయస్తిష్ఠేద్దేశే దుష్టసమాకులే।
విజయేతాపమృత్యూంశ్చ సర్వాంశ్చైవౌపసర్గికాన్ ।। 78 ।।

78. - - - - - - - - - - - -

న్యస్తాఙ్గో విధివన్మన్త్రీ యథాశాస్త్రేణ చేతసా।
తనుం మన్త్రమయీం తాం తు మాం ధ్యాయేత్ పరమేశ్వరీమ్ ।। 79 ।।

79. - - - - - - - - - - - - - -

అహం స భగవాన్ విష్ణురహం లక్ష్మీః సనాతనీ।
ఇత్యేవంభావవాన్ యోగీ భూయో నైవ ప్రజాయతే ।। 80 ।।

80. - - - - - - - - - - - -

ఇతీయం భూతశుద్ధిస్తే యథావచ్ఛక్ర వర్ణితా।
అన్తర్యాగమథో వక్ష్యే తత్త్వతస్తన్నిశామయ ।। 81 ।।

81. - - - - - - - - - - - -

ఇతి {27}శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే భూతశుద్ధిప్రకాశో నామ పఞ్చత్రింశోఽధ్యాయః

{27. శ్రీపఞ్చరాత్ర A.; శ్రీపాఞ్చరాత్రే B. }

*******ఇతి పఞ్చత్రింశోఽధ్యాయః*******

షట్త్రింశోఽధ్యాయః - 36

శ్రీః---

బ్రహ్మానన్దమయీ శక్ర భోగైర్యత్ పారమార్థికైః।
ఇజ్యేయం హృదయాన్తఃస్థా సోఽన్తర్యాగ ఇతి స్మృతః ।। 1 ।।

1. - - - - - - - - - - - - -

పద్మం వా స్వస్తికం వాపి బద్ధ్వా యోన్యాసనం తు వా।
నాభిమేఢ్రాన్తరే ధ్యాయేచ్ఛక్తిమాధారరూపిణీమ్ ।। 2 ।।

2. ఆధారశక్తిస్థానముచ్యతే---నాభీత్యాదినా।

దేవీం కేనాప్యనాదేయాం నీరూపాం జ్యోతిరాత్మికామ్।
తదూర్ధ్వే కాలకూర్మం తు విమలం దీప్తవిగ్రహమ్ ।। 3 ।।

3. తదూర్ధ్వే ఇతి। ఆధారశక్తేరూర్ధ్వభాగ ఇత్యర్థః।

కూర్మాకారం పరం దేవం శఙ్ఖచక్రగదాధరమ్।
తస్య చోపరి నాగేన్ద్రం పూర్ణచన్ద్రనిభాననమ్ ।। 4 ।।

4. తస్యేతి। కూర్మస్యోపరీత్యర్థః।

ఫణాసహస్రసంపూర్ణం మదాఘూర్ణితలోచనమ్।
చక్రలాఙ్గలహస్తం చ ప్రణమేత్తం పరాత్ పరమ్ ।। 5 ।।

5. - - - - - - - - - - - - -

తదూర్ధ్వం {1}వసుధాం దేవీం కుఙ్కుమక్షోదసంనిభామ్।
హేమరత్నవిచిత్రాఙ్గీం ప్రసన్నవదనేక్షణామ్ ॥ 6 ॥

6. తదూర్ధ్వమితి। నాగేన్ద్రాసనాదూర్ధ్వమిత్యర్థః।

{1. వసుధా C. }

బద్ధాఞ్జలిం శిరోదేశే సంస్మరన్తీం విభుం స్మరేత్।
చతుర్ధా భాజితే క్షేత్రే నాభిమేఢ్రాన్తరస్థితే ॥ 7 ॥

7. సంస్మరన్తీమితి। ధ్యాయన్తీమిత్యర్థః।

ఏవమాధారశక్త్యాదిదేవతాః సంస్మరేదిమాః{2}।
నాభౌ క్షీరార్ణవం ధ్యాయేత్ కున్దేన్దుధవలాకృతిమ్ ॥ 8 ॥

8. - - - - - - - - - - - - -

{2. శక్త్యాదీః సంస్మరేద్దేవతా ఇమాః A. G. }

స్రోతోరశ్మిభిరాకీర్ణం పూర్ణచన్ద్రనిభాననమ్।
గమ్భీరవిగ్రహం ధ్యాయేద్రూపవన్తమరూపిణమ్ ॥ 9 ॥

9. - - - - - - - - - - - -

తతః సముత్థితం పద్మం ధ్యాయేత్ క్షీరార్ణవోదరాత్।
ప్రశాన్తపావకాకారముదయాదిత్యవర్చసమ్ ॥ 10 ॥

10. - - - - - - - - - - - -

లమ్బోదరం హసన్తం చ సితదన్తం శుభాననమ్।
ద్విభుజం వేష్టితం శశ్వచ్ఛుభ్రైర్వివిధషట్పదైః ॥ 11 ॥

11. - - - - - - - - - - - - -

సహస్రదలసంపన్నం{3} సహస్రకిరణావృతమ్।
సహస్రరశ్మిసంకాశం తత్పృష్ఠే చాసనం న్యసేత్ ।। 12 ।।
12. తత్పృష్ఠ ఇతి। పద్మపృష్ఠ ఇత్యర్థః। న్యసేత్; న్యస్తం ధ్యాయేదిత్యర్థః।
{3. పర్యన్తం A. B. G. }

ధర్మం జ్ఞానం చ వైరాగ్యమైశ్వర్యం చ క్రమాదిమాన్।
ఆసనస్య స్మరేత్ పాదానాగ్నేయాదివిదిగ్గతాన్{4} ।। 13 ।।
13. ఆసనస్య పాదాః ధర్మజ్ఞానాదయః ఆగ్నేయాదివిదిక్షు జ్ఞేయాః।
{4. దిశః క్రమాత్ C. }

{5}పురుషాకృతయః సర్వే సితాః సింహాననా ఇమే।
మహోత్సాహా మహావీర్యా మద్ధారణకృతోద్యమాః ।। 14 ।।
14. - - - - - - - - - - - - -

{5. B. C. omit five lines from here. }

పూర్వాదిదిగ్గతా జ్ఞేయా ధర్మాదీనాం విపర్యయాః।
అధర్మం చ తథాజ్ఞానమవైరాగ్యమనైస్వరమ్ ।। 15 ।।
15. విపర్యయాః అధర్మాజ్ఞానాదయః ప్రాగాదిదిక్షు।
పురుషాకృతయశ్చేమే బన్ధూకకుసుమోపమాః।
ప్రాగీశానదిశోర్మధ్యే ప్రాగాగ్నేయదిగన్తరే ।। 16 ।।
16. - - - - - - - - - - -

యాతవీవారుణీమధ్యే పాశివాయుదిగన్తరే।

{6}ఋగ్వేదాద్యం చతుష్కం చ పీతం హయనరాకృతి ।। 17 ।।

17. యాతవీ నిర్ఋతిదిక్। పాశీ వరుణః।

{6. F. omits three lines from here. }

ఈశానసోమదిఙ్మధ్యే వహ్న్యన్తకదిగన్తరే।

రాక్షసాన్తకదిఙ్మధ్యే వాయుసోమదిగన్తరే ।। 18 ।।

18. - - - - - - - - - - - -

కృతాద్యం యుగబృన్దం తు కృష్ణం వృషనరాకృతి।

సర్వే చతుర్భుజా ఏతే ద్వాభ్యాం పీఠధృతస్తథా ।। 19 ।।

19. - - - - - - - - - - - -

ద్వాభ్యామఞ్జలిబద్ధాభ్యాం ప్రణమన్త్యాసనస్థితామ్।

తేషాముపరి సంచిన్త్యం పీఠం బుద్ధిమయం పరమ్ ।। 20 ।।

20. ద్వాభ్యామితి। భుజాభ్యామితి శేషః। అఞ్జలిబద్ధాభ్యామితి। బద్ధాఞ్జలిభ్యామిత్యర్థః।

అవ్యక్తమమ్బుజం శ్వేతం తదూర్ధ్వేఽష్టదలం స్మరేత్।

తదూర్ధ్వే సూర్యబిమ్బం తు {7}సూర్యకోటిసమప్రభమ్ ।। 21 ।।

21. - - - - - - - - - - - - -

{7. సూర్యకోట్యయుత G. }

తదూర్ధ్వే చన్ద్రబిమ్బం తు చన్ద్రకోటిసమప్రభమ్।

తదూర్ధ్వే వహ్నిబిమ్బం తు వహ్నికోట్యయుతప్రభమ్ ।। 22 ।।

22. - - - - - - - - - - - - -

తమో రజశ్చ సత్త్వం చ గుణానేతాన్ క్రమాత్ స్మరేత్।

ప్రణవస్య నతేశ్చైవ తత్తత్సంజ్ఞాస్తు మధ్యగాః ।। 23 ।।

23. సూర్యేన్దువహ్నిబిమ్బాని క్రమాత్ తమోరజఃసత్త్వమయాని జానీయాత్। ఓం సూర్యబిమ్బాయ నమః ఇత్యాదయో మన్త్రాః।

బుద్ధ్యాదిసత్త్వపర్యన్తతత్త్వమన్త్రగణాః స్మృతాః।

తతశ్చిదాసనం దద్యాత్ పరాహంతాస్వరూపకమ్ ।। 24 ।।

24. - - - - - - - - - - - -

ఆ నాభేర్హృదయాన్తాత్తు పఞ్చధా భాజితే పదే।

సముద్రాద్యాసనాన్తం తు చతుర్భిః {8}కల్పయేత్ పదైః ।। 25 ।।

25. నాభిమారభ్య హృదయపర్యన్తం భాగం పఞ్చధా విభజ్య తత్రాదౌ చతుర్షు భాగేషు క్షీరార్ణవాద్యాసనాన్తం భావయేత్।

ఏకేన పఞ్చమేనైవ పద్మాద్యాసనకల్పనమ్।

భూతాన్యాధారశక్తౌ తు కూర్మే తన్మాత్రకం గణమ్ ।। 26 ।।

26. పఞ్చమే తు భాగే అవ్యక్తపద్మం భావయేత్। ఉక్తేషు స్థానేషు పదార్థానామవస్థితిమాహ--- భూతానీతి। స్థూలాని పఞ్చ భూతానీత్యర్థః।

వాగాదికం తథానన్తే భువి శ్రోత్రాదిపఞ్చకమ్।

మనః క్షీరార్ణవే ధ్యాయేదహంకారం తతోఽమ్బుజే ।। 27 ।।

27. - - - - - - - - - - - - -

ద్విరష్టకం చ ధర్మాద్యమాసనం చాపి ధీః స్మృతా।

అవ్యక్తం చ తదూర్ధ్వస్థమవదాతం సరోరుహమ్ ।। 28 ।।

28. అవదాతం సరోరుహమ్; అవ్యక్తపద్మమిత్యర్థః।

తమఃప్రభృతయశ్చోక్తా గుణా హ్యబ్జత్రయాత్మకాః।

ఏకే కాలం వదన్త్యేతద్ భూతాదిత్రితయాత్మకమ్ ।। 29 ।।

29. ఏతత్; అవ్యక్తపద్మమిత్యర్థః। పారమేశ్వరే (5-14) కాలచక్రమిత్యస్య వ్యవహారః।

చిదాసనమనన్తాఖ్యం{9} పుమాంసమపరే జగుః{10}।

ఏకే చిదాసనాదూర్ధ్వం గరుడం పరిచక్షతే ।। 30 ।।

30. - - - - - - - - - - -

{9. అహంతాఖ్యం A. F. }

{10. విదుః B. F. }

ఖర్వవ్యోమాన్వితం పశ్చాత్ {11}ఖగాననమోయుతమ్।

మన్త్రమాహుః సురేశాన తన్మన్త్రం నవమం బుధాః ।। 31 ।।

31. ఖం ఖగాననాయ నమః।

{11. ఖగాసన A. }

ఇత్థం బహువిధైర్మన్త్రైరాసనే విహితే క్రమాత్।

విష్ణుం విశ్వాత్మకం దేవం నారాయణమనామయమ్ ।। 32 ।।

32. - - - - - - - - - - - - -

భావయేత్ పరమాత్మానం శఙ్ఖచక్రగదాధరమ్।

చతుర్భుజం పీతవస్రం పుణ్డరీకనిభేక్షణమ్ ।। 33 ।।

33. "తస్య యథా కప్యాసం పుణ్డరీకమేవమక్షిణీ" ఇతి శ్రుత్యర్థోపబృంణమత్ర।

ఉదితం సంస్మరేద్దేవ స్వశక్తేః స్పన్దనాత్మనః।

సమ్యగ్ ధ్యేయం యథైతత్తే తథా భూయో నిబోధ మే ।। 34 ।।

34. - - - - - - - - - - - - -

సుసమ్యజ్ న్యస్తమన్త్రాఙ్గః{12} సుసంక్లృప్తాన్తరాసనః।

దర్శితాశేషముద్రశ్చ సంస్మరేన్మన్త్రవైభవమ్ ।। 35 ।।

35. - - - - - - - - - - -

{12. సర్వాఙ్గ A. }

పరం బ్రహ్మ పరం ధామ యత్ పారే తమసః స్థితమ్।

శక్తిమచ్ఛక్తిభావేన లక్ష్మీనారాయణం మహః ।। 36 ।।

36. - - - - - - - - - - - -

సర్వం సర్వాతిగం సర్వసంస్థితం సర్వయన్తృ{13} చ।

{14}చిదానన్దఘనం పూర్ణషాడ్గుణ్యామృతవిగ్రహమ్ ।। 37 ।।

37. సర్వాన్తరాత్మత్వాత్ సర్వనియన్తృనత్వాచ్చ సర్వరూపిణమిత్యర్థః।

{13. ధర్తృ F. }

{14. B. omits four lines from here. }

భావానాం చిదచిద్రూపభావాభావాదిభేదినామ్।

అన్తరాత్మతయా తత్తదహంకారపదాస్పదమ్ ।। 38 ।।

38. తదేవోచ్యతే---అన్తరాత్మతయేత్యాదినా।

అచిన్త్యాననుయోజ్యేన హేతునా యేన కేనచిత్।

శక్తిమచ్ఛక్తిభావేన తద్ ద్విధా వ్యవతిష్ఠతే ।। 39 ।।

39. - - - - - - - - - - - - -

అహమిత్యేవ యః ప్రోక్తః పదప్రత్యయయోర్ద్వయోః।

నారాయణః స భవితా తస్యాహంతా తు యా పరా ।। 40 ।।

40. - - - - - - - - - - - - -

తద్ధర్మధర్మిణీ లక్ష్మీః శక్తిః సా భావరూపిణీ।

సర్వకార్యకరీ సైవ శక్తిర్వితనుతే జగత్ ।। 41 ।।

41. - - - - - - - - - - - -

శక్తిమన్తమధిష్ఠాయ జ్యోత్స్నేవ హిమదీధితిమ్।

సా వితిస్తీర్ణమాణా హి శబ్దబ్రహ్మాత్మనా పురా ।। 42 ।।

42. దేవ్యా జగద్వ్యాపారకర్తృత్వం భగవన్తమాశ్రిత్యైవ, న స్వాతన్త్ర్యేణేత్యనేన జగజ్జన్మాదికారణత్వస్య భగవదసాధారణలక్షణస్య నానుపపత్తిరిత్యుక్తం భవతి। ప్రయోజకకర్తా సర్వేశ్వరః, ప్రయోజ్యకర్త్రీ దేవీత్యుక్తం భవతి। అనేనాస్య పాఞ్చరాత్రసిద్ధాన్తస్య శాక్తమతప్రవేశశఙ్కాయా నావకాశః।

వితత్యాత్మానమథ సా వితనోత్యర్థవర్త్మనా।

శబ్దబ్రహ్మమయః పూర్వో యో నామ ప్రథమోదయః ।। 43 ।।

43. - - - - - - - - - - - -

అకలఙ్కః {15}కలాద్వాత్మా యోగస్థైరనుభూయతే।

ధారాసంతానవర్ణాత్మా వర్ణమార్గః స శబ్ద్యతే ।। 44 ।।

44. కలాధ్వాత్మా; జ్ఞానశక్త్యాదిగుణాత్మా। ధారాసంతానేతి వర్ణాధ్వనిర్దేశః।

{15. కలఙ్కాత్మా A.; కలాత్మాసౌ B. }

కలాధ్వానమధిష్ఠాయ స పునర్మన్త్రవర్త్మనా।

ఉదేతి సకలం శక్తిచక్రమాదాయ వైష్ణవమ్ ।। 45 ।।

45. శక్తిచక్రం లక్ష్మ్యాదికమ్।

పరాత్మనా పరం జ్యోతిర్మయమానన్దలక్షణమ్।

త్రివిఘేనైవ రూపేణ యథా తే వర్ణితం పురా ।। 46 ।।

46. - - - - - - - - - - - -

రూపం పరం తదేవాథ వర్తతే సూక్ష్మవర్త్మనా।

మన్త్రప్రసరరూపేణ తచ్చ తే దర్శయిష్యతే ।। 47 ।।

47. - - - - - - - - - - - -

సూక్ష్మం తత్ త్రివిధం భూయో వర్తతే స్థూలవర్త్మనా।

స్థూలా చాదితనుర్యేయమఙ్గోపాఙ్గవిభేదినీ ।। 48 ।।

48. - - - - - - - - - - - -

లక్ష్మీనారాయణస్యైషా మూర్తిః షాడ్గుణ్యబృంహితా।

చేతనాచేతనం విశ్వమనుసంధేయమత్ర తు ।। 49 ।।

49. అత్ర తు; మన్త్రాత్మకస్థూలమూర్తావిత్యర్థః।

{16}తత్తద్వైశ్వర్యదత్వం తదధిష్ఠాతృత్వమేవ చ।

మన్త్రస్య వైష్ణవం రూపం తద్విజ్ఞేయం విపశ్చితా ।। 50 ।।

50. మన్త్రమూర్తౌ సర్వతత్త్వావస్థితిమాహ---తత్తదిత్యాదినా।

{16. తత్తద్వైశ్వర్యదం తత్త్వమ్ F. }

తత్తత్కార్యకరీ తస్యా యా శక్తిః సాహమమ్బుజా।

మన్త్రస్య యద్ధి చైతన్యం పుమాంసం తం ప్రచక్షతే ।। 51 ।।

51. - - - - - - - - - - - - -

ఫలప్రసవసామర్థ్యం ప్రాకృతం రూపముచ్యతే।

{17}యద్ దృఢవ్యవసాయిత్వం {18}మహతో యో గుణస్తు సః ।। 52 ।।

52. మహతః ; మహత్తత్వస్య।

{17. B. omits six lines from here. }

{18. మన్త్రతో A. C. G. }

మన్త్రాణాం యదహంయుత్వమహంకారగుణస్తు సః।
మన్త్రాణాం మానసం రూపమైన్ద్రియజ్ఞానహేతుతా ।। 53 ।।

53. - - - - - - - - - - -

యచ్ఛబ్దరూపతా మన్త్రే సా జ్ఞేయా నభసి స్థితా।
కమ్పో మన్త్రసమావేశే వాయవ్యం రూపముచ్యతే ।। 54 ।।

54. - - - - - - - - - - - - -

{19}ప్రకాశకరతా ధ్యానే మాన్త్రీ యా తైజసాత్మికా।
యా తృప్తిర్మన్త్రసద్భావే{20} పరిజ్ఞేయామ్భసీ తు సా ।। 55 ।।

55. - - - - - - - - - - - - - - -

{19. C. omits three lines from here. }

{20. తద్ధ్యానే F. }

యో హి మన్త్రస్థితో భావః స భౌమో గుణ ఉచ్యతే।
ఇత్యేవం సర్వగాం వ్యాప్తిం మన్త్రీ మాన్త్రీం సుసంస్మరేత్ ।। 56 ।।

56. - - - - - - - - - - - - - -

అచిరాన్మన్త్రసామర్థ్యాత్తేన భావేన జాయతే।

ఇత్థం సంవిత్తిసామర్థ్యాత్తారికాశక్తిమాతతామ్ ।। 57 ।।

57. తేన భావేనేతి। తత్తద్ధర్మేణేత్యర్థః।

స్పన్దమానాం పురా పశ్యేద్వ్యోమ్ని సౌదామినీమివ।

హృదమ్బుజగుహామధ్యే పూర్వోక్తే చిత్ప్రభాసనే ।। 58 ।।

58. పూర్వోక్త ఇతి। ఆధారశక్త్యాదినిరూపణావసరోక్త ఇత్యర్థః।

స఼్ురన్త్యాం తారికామూర్తౌ శబ్దబ్రహ్మణి సంస్మరేత్।

మిథునం శాశ్వతం దివ్యం {21}యథావదవధారయ ।। 59 ।।

59. అనేన తారికాయాః శబ్దబ్రహ్మరూపత్వముక్తం భవతి।

{21. యథా తత్ A. B. G. }

సూర్యానలాంశసంస్థానం నారాయణమనామయమ్।

స్మరేచ్ఛిదాసనాసీనం పుణ్డరీకాయతేక్షణమ్ ।। 60 ।।

60.నారాయణాఖ్యపురుషోత్తమస్య మానసీం పూజాం వక్తుం తద్రూపమాహ---సూర్యేత్యాదినా।

పీతామ్బరముదారాఙ్గం కాఞ్చీనూ పురశోభితమ్।

హారకుణ్డలకేయూరకిరీటకటకోజ్జ్వలమ్ ।। 61 ।।

61. - - - - - - - - - - - - -

{22}యుగానుసారికాన్తిం వా నీలామ్బరనిభం తు వా।

శఙ్ఖచక్రధరం దేవం వరదాభయదాయినమ్ ।। 62 ।।

62. - - - - - - - - - - -

{22. యుగానుసార A. G. }

ప్రభయేవ మణిం పూర్ణం గామ్భీర్యేణేవ సాగరమ్।

ప్రభయేవ వివస్వన్తం జ్యోత్స్నయేవ నిశాకరమ్ ।। 63 ।।

63. - - - - - - - - - - - - -

పురా ధ్యాత్వా హృషీకేశం ప్రసన్నముఖపఙ్కజమ్।

పురాష్టాదశభిర్భోగైరర్చయేత్ పురుషోత్తమమ్ ।। 64 ।।

64. - - - - - - - - - - -

సూక్తేన పౌరుషేణాథ ప్రణవేన చ వాసవ।

ద్విష్ష్చతుస్రికార్ణఐస్చ తథైవ చ జితంతయా ।। 65 ।।

65. ద్విషడిత్యాది। షడక్షరాష్టాక్షరద్వాదశాక్షరమన్త్రైరిత్యర్థః। జితంతయా; "జితం తే పుణ్డరీకాక్ష" ఇత్యాదిశ్లోకరూపమన్త్రేణేత్యర్థః।

అర్చయిత్వాథ దేవేశం లక్ష్మీం సర్వాఙ్గగాం స్మరేత్।

లయాత్మనార్చయిత్వాథ లక్ష్మీమావాహయేత్తతః ।। 66 ।।

66. - - - - - - - - - - - -

వామోత్సఙ్గే నిషణ్ణాం తామథ దేవస్య శార్ఙ్గిణః।

అర్చయేద్వివిధైర్భోగైర్యథావచ్ఛాస్రచోదితైః ।। 67 ।।

67. - - - - - - - - - - -

శక్రః---

దేవప్రియే దేవదేవి నమస్తే పఙ్కజేక్షణే।

విధిం పురుషసూక్తస్య తారాదీనాం చ మే వద ।। 68 ।।

68. - - - - - - - - - - - - -

శ్రీః---

ఏకో నారాయణో దేవః శ్రీమాన్ కమలలోచనః।
ఏకాహం పరమా శక్తిః సర్వకార్యకరీ హరేః ।। 69 ।।

69. - - - - - - - - - - - -

తావావాం పరమే వ్యోమ్ని క్షేమాయ సకలాత్మనామ్।
ఆసీనౌ సకలేశానౌ సూరిభిః సేవితౌ సదా ।। 70 ।।

70. - - - - - - - - - - - - -

తయోర్నౌ హృది సంకల్పః కశ్చిదావిర్బభూవ హ।
ఉత్తారణాయ జీవానాముపాయోఽన్విష్యతామితి ।। 71 ।।

71. - - - - - - - - - - - -

ఆవాభ్యాముత్థితం{23} తేజః శబ్దబ్రహ్మమహోదధిః।
మథ్యమానాత్తతస్తస్మాదభూత్ సూక్తద్వయామృతమ్ ।। 72 ।।

72. - - - - - - - - - - - - -

{23. మథితం B. }

పురుషస్య హరేః సూక్తం మమ సుక్తం తథైవ చ।
అన్యోన్యశక్తిసంపృక్తమన్యోన్యార్థపరిష్కృతమ్ ।। 73 ।।

73. మమ సూక్తమితి। శ్రీసూక్తమిత్యర్థః।

నారాయణార్థమవ్యక్తం పౌరుషం సూక్తమిష్యతే।

అన్యన్మదార్థకం సూక్తం శ్రీసూక్తం యత్ ప్రచక్షతే ।। 74 ।।

74. నారాయణః పురుషసూక్తస్య ఋషిరిత్యర్థః। మదార్థకమితి। శ్రీరహమృషిరిత్యర్థః।

ప్రణవాద్యాః పురా మన్త్రాః పఞ్చ సమ్యక్ ప్రదర్శితాః।

ఇదానీం శృణు సంక్షేపాత్తేషామారాధనక్రమమ్ ।। 75 ।।

75. పఞ్చేతి। తారానుతారాషడక్షరాష్టాక్షరద్వాదశాక్షరా ఇత్యర్థః।

అష్టాదశ ఋచః ప్రోక్తాః పౌరుషే సూక్తసత్తమే।

తాభిస్తు ప్రణవాద్యాభిర్భోగానష్టాదశోత్తమాన్ ।। 76 ।।

76. - - - - - - - - - - - - -

కుర్యాదావాహనాద్యాంశ్చ త ఏతేఽష్టాదశ స్మృతాః।

ఆవాహనాసనే సార్ఘ్యం పాద్యమాచమనం తథా ।। 77 ।।

77. - - - - - - - - - - - - -

స్నానం చ పరిధానం చ సోత్తరీయోపవీతకమ్।

గన్ధః సుమనసో దీపో ధూపశ్చ మధుపర్కకః ।। 78 ।।

78. - - - - - - - - - - - - -

ప్రాపణం {24}సేన్దు తామ్బూలం పాదయోః కుసుమాఞ్జలిః।

ఆత్మారాధనదానం చ యథేష్టస్థానచిన్తనమ్ ।। 79 ।।

79. ప్రాపణమ్; అన్నాదికం నైవేద్యమ్। ఇన్దుః; ఘనసారః।

{24. స్వాదు F. }

సర్వలక్షణసంపన్నా సర్వాధారమయీ పరా।

నిత్యా సంపూర్ణషాడ్గుణ్యా యా విష్ణోర్మూర్తిరుజ్జ్వలా ।। 80 ।।

80. - - - - - - - - - - - - - -

సైవేయం కథ్యతే మూర్తిర్మాన్త్రీ మన్త్రైశ్చిదాత్మకైః।
స్వీకారయతి తాం మన్త్రీ{25} దేవం యత్ స్వేన తేజసా ।। 81 ।।

81. - - - - - - - - - - - - - - - -

{25. తన్మన్త్రీ B. F. }

తదావాహనమిత్యుక్తం మన్త్రవిజ్ఞానపారగైః।
స్వస్తికృత్యై స్వభావేన చేతనాచేతనం హరిః ।। 82 ।।

82. ఆవాహయతి స్వీకారయతి మన్త్రతనూమితి యౌగికార్థః।

అధితిష్ఠతి యద్విశ్వమాసనం తదను క్రియా।
మమానన్దమయీ శక్తిర్దేవస్త్వాప్యాయతే యయా ।। 83 ।।

83. - - - - - - - - - - - -

{26}సైవార్ఘ్యాచమనీయాదిరూపేత్యర్ఘ్యాదిచిన్తనమ్।
అమ్మయాః సకలా లోకా జీవాశ్చైవ {27}తదాశ్రయాః ।। 84 ।।

84. సైవేతి। ఆనన్దమయీ శక్తిరేవేత్యర్థః। అమ్మయాః; అపాం పరిణామభూతాః; "అప ఏవ ససర్జాదౌ" ఇతి సర్వలోకానాం తదుపాదానకత్వోక్తేః। తదాశ్రయాః; అద్భిర్జీవనధారిణః। జీవానామప్పరిణామత్వాభావాత్ తదాశ్రయత్వోక్తిః।

{26. The printed edition and all MSS. except F. and I. add wrongly చిదానన్దమయీ శక్తి before this line. }

{27. సమాశ్రయాః A. B. F. }

తచ్చైషా {28}ఉభయేఽపీతి ద్యోత్యతే పాద్యదానతః।
షోఢా విభజ్య రూపం స్వం తర్పయామి సనాతనమ్ ।। 85 ।।

85. శబ్దాదిరూపేణాహమేవ భగవన్తమారాధయామీత్యర్థః।

{28. ఉభయోః ప్రీతిః A. }

శబ్దాద్యైః పఞ్చభిర్భావైరన్తశ్చాప్యభిమానతః।

సమావేశితసద్భావైర్భోగైః సాందృష్టికాదికైః ।। 86 ।।

86. - - - - - - - - - - - - - -

ఆరాధయేజ్జగన్నాథం సావధానేన చేతసా।

దృష్ట్యైవ జన్యతే ప్రీతిర్యేషాం{29} సాందృష్టికా మతాః ।। 87 ।।

87. భోగాన్ సాందృష్టికాభ్యవహారికసాంస్పర్శికాభిమానికభేదేన చతుర్ధా విభజ్య వర్ణయతి---దృష్ట్యైవేత్యాదినా।

{29.య్యైస్తే C. }

శుభా రూపోల్బణాస్తే చ దీపప్రవహణాదయః।

భోగాః శుభకరాః శశ్వత్తర్పయన్తి రసార్థి యే ।। 88 ।।

88. - - - - - - - - - - - - - -

ప్రాపణాచమనీయాద్యాస్తే స్యురాభ్యవహారికాః।

{30}సుఖా రమ్యా మృదుస్పర్శాః స్పర్శైర్యే తర్పయన్త్యజమ్ ।। 89 ।।

89. - - - - - - - - - - - - - - -

{30. సుఖరమ్య F. }

భోగాః సాంస్పర్శికాస్తే స్యుః పాద్యార్ఘ్యాసనపూర్వకాః।

గన్ధాః సాంస్పర్శికే కేచిత్ కేచిదాభ్యవహారికే ।। 90 ।।

90. - - - - - - - - - - - - -

నివిష్టా {31}అనిలాద్యాః స్యురన్యాః పాకజగన్ధినః{32}।
స్తుతివాదిత్రగీతాద్యా భోగాః శబ్దమయా హి యే ।। 91 ।।

91. - - - - - - - - - - - - -

{31. అనులోమాః G. }

{32. పఙ్కజగన్ధినః A. B. F. }

దైన్యాఞ్జలిపుటాద్యాశ్చ తే స్మృతా ఆభిమానికాః।
ఇత్థం చతుర్విధైర్భోగైః శాస్త్రదృష్టేన వర్త్మనా ।। 92 ।।

92. - - - - - - - - - - - -

ఋగ్భిః సప్రణవాద్యాభిస్తోషయేత్ పురుషోత్తమమ్।
మన్త్రాన్తే భోగనిర్దేశ- ప్రీతిశ్చ తదనన్తరమ్ ।। 93 ।।

93. - - - - - - - - - - - - -

ఓంకృత్యర్చమథోచ్చార్య ప్రణవాదీని పఞ్చ చ।
ఆవాహయామి లక్ష్మీశం పరమాత్మానమవ్యయమ్ ।। 94 ।।

94. ప్రణవాదీని పఞ్చేతి। తారానుతారికాషడక్షరాష్టాక్షరద్వాదశాక్షరమన్త్రానిత్యర్థః।

ఆతిష్ఠతామిమాం మూర్తిం మదనుగ్రహకామ్యయా।
శ్రియా సార్ధం జగన్నాథో దివ్యో నారాయణః పుమాన్ ।। 95 ।।

95. - - - - - - - - - - - - -

ఇత్యఞ్జలిప్రసూనస్థం స్వమూర్తావవతార్య చ।

ప్రణమ్య స్వాగతం పృష్ట్వా క్షామయేదనయా ధియా ।। 96 ।।

96. స్వమూర్తౌ; స్వపరికల్పితాయాం మూర్తౌ।

ప్రణమ్య{33} భగవన్ పశ్చాదాసనేనార్చయామి చ।

ఉక్త్వా మన్త్రానథోచ్చార్య త్రిర్నిర్దిశ్యేదమిత్యతః ।। 97 ।।

97. - - - - - - - - - - - - -

{33. ప్రణత్వా B. F. G. }

పశ్చాత్ సనామ నిర్దిశ్య ప్రీతిం పశ్చాత్ సమాచరేత్।

ప్రీయతాం భగవాన్ పశ్చాద్వాసుదేవస్తతః పరమ్ ।। 98 ।।

98. సనామేతి। ఇదమిదమిదం పాద్యమిత్యాదిరీత్యా భోగనామనిర్దేశపూర్వకమిత్యర్థః।

అర్ఘ్యం నిఃస్రావయేద్వేద్యామయం భోగవిధిక్రమః।

ఆసనార్ఘ్యాది భోగేషు యథాలిఙ్గం వినిర్దిశేత్ ।। 99 ।।

99. - - - - - - - - - - - - -

ఆద్యయావాహనం కుర్యాదాసనం చ ద్వితీయయా।

అర్ఘ్యం తృతీయయా దేయం మూర్ధ్న్యపః కుసుమోద్ధృతాః ।। 100 ।।

100. పురుషసూక్తఋచాం భోగప్రదానే వినియోగమాహ--ఆద్యయేత్యాదినా।

పాద్యం దేయం చతుర్థ్యా తు పఞ్చమ్యాచమనీయకమ్।

షష్ఠ్యా స్నానవిధిః కార్యః సప్తమ్యా పరిధానకమ్ ।। 101 ।।

101. - - - - - - - - - - - - - -

అష్టమ్యోత్తరవాసశ్చ నవమ్యా గన్ధలేపనమ్।

దశమ్యా స్రగలంకారా{34} ఏకాదశ్యా తు దీపకః ।। 102 ।।

102. - - - - - - - - - - - - -

{34. అలంకారః C. }

ద్వాదశ్యా సురభిర్ధూపః పరయా మధుపర్కకః।
ప్రాపణం తు చతుర్దశ్యా పఞ్చదశ్యానువాసనమ్ ।। 103 ।।

103. అనువాసనం నామ భోజనానన్తరదేయం సుగన్ధి తామ్బూలాది।

షోడస్యా తు నమస్కారః పరయా కుసుమాఞ్జలిః।
అష్టాదశ్యా ప్రదానం చ సమారాధనకర్మణః ।। 104 ।।

104. - - - - - - - - - - - -

స్నానవాసఃప్రదీపేషు దద్యాదాచమనక్రియామ్।
పురస్తాదర్పణం కార్యం మధుపర్కాన్నదానతః ।। 105 ।।

105. అర్పణమ్; ఆపోశనమ్।

{35}తర్పణాచమనే పశ్చాత్ ప్రణవద్వితయేన తు।
ఇత్థం స్నానాదిభోగేషు దేశకాలాద్యపేక్షయా ।। 106 ।।

106. - - - - - - - - - - - -

{35. దర్పణా B. }

కుర్యాద్రాజవదాచారం తత్తన్మన్త్రేణ సాధకః।
సంకల్పశ్చ ప్రదానం చ ప్రీతిశ్చేతి త్రయం త్రయమ్ ।। 107 ।।

107. - - - - - - - - - - - - -

కుర్యాత్ సర్వేషు భోగేషు దేశకాలాద్యపేక్షయా।

సమాహితోఽఞ్జలిం కృత్వా తతః ఓం భగవన్నితి ।। 108 ।।

108. - - - - - - - - - - - - -

ఆసనేనార్చయిష్యామీత్యుక్త్వా దద్యాదథాసనమ్।

మన్త్రముచ్చార్య నిర్దిశ్యేదిదమాసనమిత్యతః ।। 109 ।।

109. - - - - - - - - - - - - -

ఓమోం ప్రీయతాం భగవాన్ వాసుదేవ ఇతి బ్రువన్।

అర్ఘ్యాదిజలమాదాయ స్థాపయేద్దేవసంనిధౌ ।। 110 ।।

110. - - - - - - - - - - -

ఆభిరర్ఘ్యాభిరిత్యేవమాభిః పాద్యాభిరిత్యపి।

ఆభిరాచమనీయాభిరర్హణీయాభిరిత్యపి ।। 111 ।।

111. ఆభిరర్ఘ్యాభిరిత్యాదీనామద్భిరితి విశేష్యముత్తరవాక్యాదనుషఙ్గనీయమ్।

తర్పణీయాభిరద్భిశ్చ స్నానీయాభిరితీదృశమ్।

ప్రీతిసంకల్పయోర్వాచ్యమిమా అర్ఘ్యా ఇతీదృశమ్ ।। 112 ।।

112. - - - - - - - - - - - - -

వాచ్యం ప్రదానవేలాయాం యథాలిఙ్గమితి క్రమః।

అర్ఘ్యాదికల్పనం చాగ్రే బహిర్యాగే విధాస్యతే ।। 113 ।।

113. - - - - - - - - - - - - -

ఇతి స్రగాదిభిః షడ్భిర్దేవదేవం జనార్దనమ్।

పఞ్చభిర్వా చతుర్భిర్వా త్రిభిర్ద్వాభ్యామథాపి వా ।। 114 ।।

114. స్రక్, దీపః, ధూపః, మధుపర్కః, ప్రాపణమ్; అనువాసనమితి షడ్భిరిత్యర్థః।

ఏకేన వా సమారాధ్య దేశకాలానుకూలతః।

మయ్యైవ పూజితం ధ్యాత్వా దేవదేవం జనార్దనమ్ ।। 115 ।।

115. - - - - - - - - - - - - -

చన్ద్రోదయ ఇవామ్భోధిం సర్వాఙ్గపరిబృంహితమ్।

అనిర్దేశ్యామనౌపమ్యామనన్తాం భావినీం సదా ।। 116 ।।

116. అనౌపమ్యామితి। అనుపమామిత్యర్థః। ఉపమైవౌపమ్యమ్। స్వార్థే ష్యఞ్ప్రత్యయః।

ఆమోదమివ పుష్పస్థం దీపస్థామివ చ ప్రభామ్।

{36}వినిప్క్రష్టుమశక్యాం మామనన్యాం పురుషోత్తమాత్ ।। 117 ।।

117. వినిప్క్రష్టుమ్; వినిప్క్రమయితుమిత్యర్థః।

{36. వినిష్కర్తుం A. B. C. }

భావయన్ విధివన్మన్త్రీ లయయాగేన మాం యజేత్।

తారికావిధిమన్విష్య తయా మాం తారికాం యజేత్ ।। 118 ।।

118. - - - - - - - - - - - - -

అథ మేఘాదివోద్యన్తీం విద్యుతం పురుషోత్తమాత్।

సముద్యన్తీం తదిచ్ఛాతో విభావ్య మనసా సుధీః ।। 119 ।।

119. - - - - - - - - - - - - -

వామోత్సఙ్గే{37} నిషణ్ణాం మాం దేవదేవస్య చిన్తయేత్।

ఐకధ్యమావయోర్జ్ఞాత్వా స్వభావం చ సుశీతలమ్ ।। 120 ।।

120. ఐకద్యమ్; ఏకవిధత్వమ్।

{37. ఉత్సఙ్గ B. F. }

ఋగ్భ్యాం హిరణ్యపూర్వాభ్యాం ప్రపద్యేత జనార్దనమ్।
సాన్త్వయేచ్చ పరాభ్యాం తాం మాం తావదపృథక్కృతామ్ ।। 121 ।।

121. ఋగ్భ్యామితి। హిరణ్యవర్ణామ్, తాం మ ఆవహేతి ద్వాభ్యామిత్యర్థః।

పఞ్చమ్యా చ ప్రపద్యేత ప్రసన్నాం భావయన్ ధియా।
జ్ఞాత్వా పూర్వోక్తసామర్థ్యం తారికాయా యథార్థతః ।। 122 ।।

122. - - - - - - - - - - - - -

ముద్రాసమన్వితో మన్త్రో య ఆవాహనసంజ్ఞితః।
పూరకేణ సురేశాన మనసా సముదీరయన్ ।। 123 ।।

123. - - - - - - - - - - -

మామథావాహయేద్దేవాదుత్సఙ్గే పరమాత్మనః।
ప్రసన్నవదనాం శస్వత్ సర్వలక్షణలక్షితామ్ ।। 124 ।।

124. - - - - - - - - - - - -

పద్మగర్భనిభాం కాన్తామసితాయతలోచనామ్।
స్ఫురత్కటకకేయూరహారకుణ్డలమణ్డితామ్ ।। 125 ।।

125. - - - - - - - - - - - -

గమ్భీరనాభిం{38} త్రివలీవిభూషితతనూదరామ్।
సుకర్కశదృఢోత్తుఙ్గపీనవృత్తఘనస్తనీమ్ ।। 126 ।।

126. - - - - - - - - - - -

{38. నాభి B. F. }

చలద్విరేఫపటలసమాక్రాన్తాలకావలిమ్।
ఆరక్తాధరబిమ్బాం చ వంశముక్తాఫలద్విజామ్ ।। 127 ।।

127. ద్విజాః దన్తాః।

అర్ధచన్ద్రలలాటస్థరాజమానలలాటికామ్।
సర్వలక్షణసంపన్నాం కృష్ణకుఞ్చితమూర్ధజామ్ ।। 128 ।।

128. లలాటికా తిలకమ్। అలంకారే కన్।

వరదాం పఙ్కజకరాం పద్మమాలావిభూషితామ్।
విష్ణువామభుజాశ్లిష్టాం తదంసస్థకరామ్బుజామ్ ।। 129 ।।

129. - - - - - - - - - - - - -

వామేన బాహునా దివ్యాం వహన్తీం పుష్పమఞ్జరీమ్।
వరదాభయపాణిం వా పాశాఙ్కుశకరాం తు వా ।। 130 ।।

130. - - - - - - - - - - - - -

అర్ధస్వస్తికసంలీనాం స్ఫురన్మౌలివిరాజితామ్।
ధ్యాత్వా మాం సంముఖీం కుర్యాన్మన్త్రమూర్తిం సనాతనీమ్ । 131 ।।

131. స్వస్తికమ్ ఆసనవిశేషః।

మూలమన్త్రాదికైర్భూయో మన్త్రైః సర్వైశ్చ పూర్వవత్।
{39}కరన్యాసం వినా దేహన్యాసం మయి సమాచరేత్ ।। 132 ।।

132. - - - - - - - - - - - - - - -

{39. G. omits this line. }

పుష్పమర్ఘ్యం తథా దీపం ధూపం మాల్యం విలేపనమ్।
చేతసా సాదరేణైవ పాద్యమాచమనం తతః{40} ।। 133 ।।

133. - - - - - - - - - - - - -

{40. తథా B. }

ప్రణామమథవాష్టాఙ్గం జయశబ్దాంశ్చ మానసాన్।
ప్రదర్శయేత్తతో ముద్రా యాస్తే పూర్వం ప్రదర్శితాః ।। 134 ।।

134. - - - - - - - - - - - -

స్వాగతం తవ పద్మాక్షి సంనిధిం భజ మేఽమ్బుజే।
గృహాణ మానసీం పూజాం యథార్థపరిభావితామ్ ।। 135 ।।

135. - - - - - - - - - - - - -

లబ్ధ్వానుజ్ఞాం తతో మత్తో మానసం యాగమాచరేత్।
సంకల్పజనితైర్భోగైః పవిత్రైః పారమార్థికైః ।। 136 ।।

136. - - - - - - - - - - - -

బాహ్యప్రక్రియయా శశ్వత్ పరస్తాద్వక్ష్యమాణయా।
మాం యజేత సునిష్ఠాతో భోగైః సాంస్పర్శికాదికైః ।। 137 ।।

137. - - - - - - - - - - - - -

ప్రాపణాన్తం విధాయాన్తే{41} కారిణం సంస్మరేద్ గురుమ్।
జీవన్తమథవాతీతం తస్మై దద్యాత్తతోఽఖిలమ్ ।। 138 ।।

138. - - - - - - - - - - - - -

{41. విధాయాథ C. }

విత్తం సంవిభజేచ్చైవ ప్రాపణాంశేన మన్త్రవిత్।
జీవతోఽప్యథవాతీతాన్యథార్థేనైవ చేతసా ।। 139 ।।

139. - - - - - - - - - - -

పరివారాన్ స్మరేత్ సర్వాన్ వక్ష్యమాణాన్ విశేషతః।
కారణే మయి సంలీనాన్ ధానాస్థానివ భూరుహాన్ ।। 140 ।।

140. - - - - - - - - - - - - -

తత్తన్మన్త్రప్రయోగేణ లయప్రక్రియయా యజేత్।
కుర్యాన్మహానసే హోమం మోక్షలక్ష్మీప్రదం శుభమ్ ।। 141 ।।

141. - - - - - - - - - - - - -

త్రిగుణాధారమధ్యస్థే త్రికోణే త్రిగుణేఽనలే।
ధ్యానారణిం తు నిర్మథ్య చిదగ్నిమవతార్య చ ।। 142 ।।

142. - - - - - - - - - - - - -

సంస్కారైః సంస్కృతం కృత్వా వక్ష్యమాణధియా సుధీః।
త్రిలక్షణాధారగతే వైష్ణవే జాతవేదసి ।। 143 ।।

143. సంస్కారైరితి। వైష్ణవీకరణప్రక్రియయేత్యర్థః।

నాదావసానగగనాత్తారికాయాః పరిస్రుతమ్{42}।
బ్రహ్మ హవిర్గృహీత్వాథ బ్రహ్మరన్ధ్రేణ సంవిశేత్ ।। 144 ।।

144. - - - - - - - - - - - - -

{42. ద్రుతమ్ B. C. }

తతో వహ్నిగృహం గత్వా సర్పిః {43}సంస్కృత్య శాస్త్రతః।
కుర్వీత సకలం కృత్యం తేనాజ్యేన యథావిధి ।। 145 ।।

145. - - - - - - - - - - - - -

{43. సంగృహ్య A. B. C. }

తతో హోమావసానే తత్సంకల్పః కర్మ మానసమ్।
సంన్యసేన్మయి భావేన వక్ష్యమాణధియా సుధీః ।। 146 ।।

146. - - - - - - - - - - - - -

యః క్రమోఽబిహితో{44} బాహ్యే స సర్వో మానసేఽత్ర తు।
అవధానేన వా కార్యో మన్మయైర్ద్రవ్యసంచయైః ।। 147 ।।

147. - - - - - - - - - - - - -

{44. విహితో B. E. }

సర్వోపసర్గశమనః సోఽయం సర్వఫలప్రదః।
కథితో మానసో యాగః కార్య ఆదేహపాతనాత్ ।। 148 ।।

148. ఆదేహపాతనాదితి। అనేన పాఞ్చకాలికధర్మనిరతస్య పరమైకాన్తినః ప్రతిపురుషం ప్రత్యహం చ భగవదారాధనమవశ్యకర్తవ్యం నిత్యకర్మేత్యుక్తం భవతి।

అథ ద్రవ్యాణి సర్వాణి మన్మయీకృత్య యత్నతః।
{45}బాహ్యార్థవాసన శాన్త్యై బాహ్యయాగమథాచరేత్ ।। 149 ।।

149. - - - - - - - - - - - - - -

{45. బాహ్యర్థ B. F. }

ఇత్యేవమన్తర్యాగస్తే మదీయః శక్ర వర్ణితః।
బహిర్యాగస్వరూపం తు తత్త్వతో మే నిశామయ ।। 150 ।।

150. - - - - - - - - - - - - -

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే{46} లక్ష్మీతన్త్రే అన్తర్యాగప్రకాశో నామ షట్త్రింశోఽధ్యాయః

{46. శ్రీపఞ్చరాత్ర A; శ్రీపాఞ్చరాత్రే B. }

********ఇతి షట్త్రింశోఽధ్యాయః********

సప్తత్రింశోఽధ్యాయః - 37

శ్రీః---

బహిర్వేద్యాదిదేశస్థద్రవ్యైర్మద్భావనేక్షితైః।
భోగభూతైర్యదిజ్యేఽహం బహిర్యాగస్తు స స్మృతః ।। 1 ।।

1. మద్భావనేక్షితైరితి। మదాత్మనా భావితైరిత్యర్థః। భోగభూతైరితి। భోగభూతైరితి। భోగోపకరణైరిత్యర్థః।

వాసనా ద్వివిధా ప్రోక్తా బాహ్యాభ్యన్తరహేతుజా।
నిర్ణుదత్యాన్తరాః సర్వా మానసో యాగ ఉత్తమః ।। 2 ।।

2. - - - - - - - - - - - -

బాహ్యాశయవిశుద్ధ్యర్థం బాహ్యయాగో విధీయతే।
శాస్త్రీయాం క్షితిమాస్థాయ మణ్డపే తత్ర మణ్డితే ।। 3 ।।

3. ఆశయః; వాసనా। బ్రహ్మస్థానే; బ్రబ్రభావనాభావితే ఇత్యర్థః।

బ్రహ్మస్థానే విధాయాథ వేదిం సర్వగుణాన్వితామ్।
అష్టహస్తం తదర్ధం వా తదర్ధం వాపి సాధితమ్ ।। 4 ।।

4. - - - - - - - - - - - -

ప్రాగన్తం సుసితం సూత్రం వేదిమధ్యే ప్రసారయేత్।
తస్మిన్నుభయతః పార్శ్వే{1} మధ్యతశ్చార్ధమధ్యయోః ।। 5 ।।

5. - - - - - - - - - - - - -

{1. ఉభయపార్శ్వే చ B. F. }

విధాయ త్రీణి చిహ్నాని పఞ్చ శఙ్కూన్ నిఖానయేత్।
అన్త్యయోస్త్రిషు మధ్యేషు శఙ్కోస్తత్ర హ్యుపాన్త్యయోః ।। 6 ।।

6. - - - - - - - - - - - - - -

సూత్రమధ్యం యతః ప్రాప్తం తత్ర శఙ్కుం నిధాపయేత్।
{2}పాశౌ ద్వౌ ప్రతిముచ్యాథ మధ్యచిహ్నం సమానయేత్ ।। 7 ।।

7. - - - - - - - - - - - - - - -

{2. F. omits five lines from here. }

సవ్యే చాప్యపసవ్యే చ తత్ర చిహ్నే విధాయ చ।
మధ్యమే ప్రతిముచ్య ద్వే సూత్రమధ్యం సమానయేత్ ।। 8 ।।

8. - - - - - - - - - - - -

చిహ్నస్యోపరి దేశే చ{3} క్రమాత్ సవ్యాపసవ్యయోః।
సూత్రమధ్యం యతః ప్రాప్తం తత్ర శఙ్కుం నిధాపయేత్ ।। 9 ।।

9. - - - - - - - - - - - - -

{3. తు B. }

పూర్వస్మిన్ ప్రతిముచ్యైకం పాశం దక్షిణతోఽపరమ్।
కుర్యాత్ ప్రదక్షిణం కోణం మధ్యచిహ్నేఽనయోస్తతః ।। 10 ।।

10. - - - - - - - - - - - - -

{4}ఐశకోణం తథా{5} కుర్యాత్ ప్రతిముచ్యోత్తరత్ర తు।
ప్రతీచ్యయామ్యయోరేవం ప్రతీచ్యోదీచ్యయోరపి ।। 11 ।।

11. - - - - - - - - - - - - -

{4. ఐశం B; ఐన్ద్రం C. }

{5. తతః B. }

ప్రతిముచ్య క్రమాత్ పాశౌ కుర్యాత్ కౌణౌ తథా పరౌ।
తత్క్షేత్రస్ఫుటతాయై తు సూత్రయేత్తు చతుర్దిశమ్ ।। 12 ।।

12. - - - - - - - - - - - - -

భక్తే షోడశధా క్షేత్రే చతుర్భిర్మధ్యమైః పదైః।
ప్రాగాదికైః ప్రదేశైశ్చ విదధీత నవామ్బుజమ్ ।। 13 ।।

13. భక్తే; విభాజిత ఇత్యర్థః।

మద్యమం కమలం కార్యమష్టపత్రం యథా శృణు।
చతుర్ధా భ్రామయేత్ క్షేత్రం వర్జయిత్వాష్టమం{6} బహిః ।। 14 ।।

14. - - - - - - - - - - - - - -

{6. అష్టకం A. C. }

కర్ణికా కేసరం పత్రసంధిః పర్వేతి చ క్రమాత్।
చత్వార్యంశప్రమాణాని త్యక్తోంऽశో వ్యోమ తద్బహిః ।। 15 ।।

15. - - - - - - - - - - - - -

తస్మిన్ సూత్రాష్టకం పద్మే దిగ్విదిక్సంస్థితం క్షిపేత్।
సూత్రాణామన్తరే భూయః క్షిపేత్ సూత్రాష్టకం తథా ।। 16 ।।

16. - - - - - - - - - - - -

పద్మసంధిస్థసూత్రేణ దిక్క్రమేణ దలాష్టకమ్।
సహజాః{7} సుచితా రేఖా వ్యోమరేఖాగణాః స్మృతాః ।। 17 ।।

17. - - - - - - - - - - - - - - -

{7. సహజా B. }

పద్మాన్తరాణామష్టానామేవమేవ విధా భవేత్।

ఏవం పురవరం రమ్యం {8}నవపద్మసులక్షణమ్ ॥ 18 ॥

18. - - - - - - - - - - - -

{8. నవపద్మం B. }

బహిర్ద్వారయుతం కార్యం కోణశోభాదిసంయుతమ్।

చతుర్వర్ణయుతం కార్యం కర్ణికాదివిభక్తయే ॥ 19 ॥

19. కర్ణికాదీత్యాదిపదేన కేసరపత్రసన్ధిపర్వాణి గృహ్యన్తే।

పౌష్పే వా ప్రస్తరే వాస్రే సుసితే వాథ ధూపితే।

అహతే గన్ధయుక్తేఽథ స్థణ్డిలే వోపలేపితే ॥ 20 ॥

20. మణ్డలమివ పుష్పప్రస్తరాదికమపి పూజాస్థానతయా గ్రాహ్యమ్।

{9}యజన్ కార్యవశాన్మన్త్రీ నవపద్మం విచిన్తయేత్।

కుర్యాచ్చాధ్యానమార్గస్థాం ప్రతిమాం శాస్రదర్శనాత్ ॥ 21 ॥

21. - - - - - - - - - - - - -

{9. యజేత్ B. F. }

సౌవర్ణఏ {10}రాజతాద్యే వా దృఢే కాలాదివర్జితే।

{11}ఆరాధయేద్ ఘటే పూర్ణే దధ్నా క్షీరేణ వారిణఆ ॥ 22 ॥

22. - - - - - - - - - - - - - - -

{10. రాజతే తామ్రే A. C. }

{11. ఆవాహయేత్ B. }

ప్రశస్తపల్లవాక్రాన్తే వస్రపట్టాదిసంయుతే।
విభావ్య నవపద్మం తు పూజయేన్మన్త్రవిత్తమః ॥ 23 ॥

23. - - - - - - - - - - - -

ఘటే పురే తథార్చాయాం యద్వా మన్త్రీ క్రమాద్యజేత్।
సర్వలోకమయం సర్వగీర్వాణాశ్రయముత్తమమ్ ॥ 24 ॥

24. - - - - - - - - - -

సర్వాధారమయం ధ్యాయేన్నవపద్మం పురోత్తమమ్।
{12}తారికాఖ్యానమఃశబ్దైరర్చ్యమర్ఘ్యాదినా తతః ॥ 25 ॥

25. - - - - - - - - - - - - - -

{12. తారికాఖ్యాం B. }

తతః పాత్రచతుష్కం తు హేమాదిద్రవ్యనిర్మితమ్।
పూతామ్బు పూర్ణం గన్ధస్రగ్గత్పౌషధికుశోదకైః ॥ 26 ॥

26. పూర్వమర్ఘ్యాదినేత్యుక్తం విశదయతి---తత ఇతి।

వేద్యామర్చాపురఃస్థాయాం న్యసేత్ కోణచతుష్కకే।
{13}యాతవీయాదివహ్న్యన్తే క్రమాదేవ ప్రకల్పయేత్ ॥ 27 ॥

27. న్యసేదితి। అర్ఘ్యాదిపాత్రత్వేనేతి శేషః। యాతవీయాదీతి। నైర్ఋుత్యాద్యాగ్నేయాన్తకోణేష్వివత్యర్థః।

{13. వాయవ్యాదివహ్నిపర్యన్తైః A. B. G. }

అర్ఘ్యమాచమనీయం చ పాద్యం స్నానీయమేవ చ।
కల్పయేత్ క్రమశో మన్త్రీ మన్త్రానేతానుదీరయన్ ॥ 28 ॥

28. - - - - - - - - - - - - -

తారం చ కల్పయామీతి మధ్యే సంజ్ఞాః స్యురఙ్గసా।

{14}అనేకార్థం చ తత్రార్ఘ్యం కల్ప్యం పాత్రేఽథ మధ్యతః ।। 29 ।।

29. ఓం అర్ఘ్యం పరికల్పయామీత్యాదిక్రమేణేతి భావః। అనేకార్థమితి। సర్వార్థతోయమితి తస్య సాంప్రదాయికీ ప్రసిద్ధిః।

{14. అనేకాఙ్కం A. B. G. }

సిద్ధార్థకాస్తిలా దూర్వాః సయవాః సితతణ్డులాః।

తోయక్షీరఫలోపేతా అర్ఘ్యద్రవ్యముదాహృతమ్ ।। 30 ।।

30. - - - - - - - - - - - -

పాత్రం తారికయాపూర్య సుధాసందోహదేహయా।

తస్మిన్నిష్కలసంస్థానే మన్త్రచక్రం విచిన్తయేత్ ।। 31 ।।

31. - - - - - - - - - - - - - -

నిష్కలం మధ్యమార్ఘ్యం తు పూజ్య పుష్పాదినా పురా।

భావనీయం చ తత్ సమ్యగగ్నిషోమమయాత్మనా ।। 32 ।।

32. పూజ్య ; పూజయిత్వా। భావనీయమ్; ధ్యేయమ్।

ఏష ప్రథమసంస్కారో ద్వితీయమవధారయ।

ప్రచణ్డకిరణవ్రాతైర్భాస్కరీయైర్దహేత్తు తత్ ।। 33 ।।

33. ద్వితీయమితి। దాహనప్లావనాదిరూపం వక్ష్యమాణమిత్యర్థః। దహేదితి। శోషణపూర్వకం దహేదితి సంప్రదాయః।

నిర్వాపయేత్తతో దగ్ధం శీతపూర్ణేన్దురశ్మిభిః।

బ్రహ్మానన్దామృతామ్భోధికల్లోలైః పూరయేత్తు తత్ ।। 34 ।।

34. - - - - - - - - - - - -

అభిమన్త్ర్య తు ముఖ్యైస్తన్మనుబిస్తారికాదిభిః।
తతో జలముపాదాయ న్యసేత్ పాత్రాన్తరేషు తు ।। 35 ।।

35. తత ఇతి। సంస్కృతతోయపూర్ణాత్ పాత్రాదిత్యర్థః।

ప్రతిస్వమపి వా కుర్యాదీదృశం సంస్కృతిక్రమమ్।
ఆప్యాయనం చ పాత్రాణాం ప్రీతిం చాస్మాత్ సమాచరేత్ ।। 36 ।।

36. ప్రతిస్వమితి। ప్రత్యేకమర్ఘ్యాదిపాత్రమిత్యర్థః।

ముద్రా కామదుఘా కార్యా సౌరభేయీ స్వమన్త్రతః।
సురభిం హిమశైలాభాం నిరాధారపదే స్థితామ్ ।। 37 ।।

37. - - - - - - - - - - - -

ధ్యాత్వా తత్స్నానసంకాశాం ముద్రాం తాం పరిదర్శయేత్।
కరాభ్యాం గన్ధదిగ్ధాభ్యాం సావధానేన చేతసా ।। 38 ।।

38. - - - - - - - - - - - -

అర్ఘ్యపాత్రామ్బునా ప్రోక్ష్య మణ్డలం మణ్డపం తథా।
యాగద్రవ్యాణ్యశేషాణి తాడయేదస్త్రమన్త్రతః ।। 39 ।।

39. అస్త్రేతి। ఓం వీర్యాయాస్త్రాయ ఫడితి మన్త్రేణేత్యర్థః।

మూలేనాప్లావయేత్ పశ్చాత్తత్ సర్వం భోగతాం వ్రజేత్।
తతో విష్ణుం నమస్కృత్య తదఙ్కస్థాం చ పఙ్కజామ్ ।। 40 ।।

40. మూలేన; మూలమన్త్రేణేత్యర్థః।

అర్చయేన్మూలమన్త్రేణ {15}హ్యాముక్తకుసుమాదిభిః।
అర్ఘ్యపాత్రమథాదాయ పుష్పం ధూపం విలేపనమ్ ।। 41 ।।

41. ఆముక్తేతి। అగ్రథితైః విరలైరిత్యర్థః।

{15. ముక్తౌఘ B. }

దీపం నైవేద్యమప్యేవం ద్వారయాగం తతశ్చరేత్।
ఉదుమ్బరస్య మూలే తు బహిర్ద్వారస్య మధ్యతః ।। 42 ।।

42. ఉదుమ్బరశబ్దో ద్వారస్యోర్ధ్వాధః ప్రదేశనిక్షిప్తదార్వోర్వర్తతే।

భూమిష్ఠం క్షేత్రపాలం తు యజేద్ధ్యానాదిసంయుతమ్।
నీలజీమూతసంకాశం దణ్డహస్తం మహాతనుమ్ ।। 43 ।।

43. క్షేత్రపాలరూపమాహ--నీలేతి।

ముష్టికృద్వామహస్తేన ధ్యేయః క్షేత్రేశ్వరః సదా।
ముద్రా చ దర్శనీయాత్ర పరేష్వేవం విధిః క్రమాత్ ।। 44 ।।

44. - - - - - - - - - - - -

ద్వారోపరి స్థితాం లక్ష్మీమూర్ధ్వసంస్థ ఉదుమ్బరే।
పఙ్కేరుహకరాం లక్ష్మీం పద్మోపరిగతాం యజేత్ ।। 45 ।।

45. - - - - - - - - - - - -

దక్షిణోత్తరశాఖాభ్యాం మూలే చణ్డప్రచణ్డకౌ।
తద్వజ్జయం చ విజయం బాహ్యే ద్వారస్య చాన్తరే ।। 46 ।।

46. శాఖా ద్వారస్య పార్శ్వదారుఖణ్డః।

చణ్డాద్యా విజయాన్తాశ్చ{16} సర్వే జ్ఞేయాశ్చతుర్భుజాః।
గదాచక్రధరాశ్చైవ శఙ్ఖహస్తా మహాబలాః ।। 47 ।।

47. - - - - - - - - - - - -

{16. విజయాద్యాశ్చ B. F. }

తర్జయన్తో హ్యభక్తాంశ్చ దోషాణాం ధ్వంసనోద్యతాః।
ఇత్థం ధ్యేయాః సమభ్యర్చ్య దర్శనీయాశ్చ ముద్రికాః ।। 48 ।।

48. అభక్తాన్। దేవాభక్తానిత్యర్థః।

శాఖాద్వయస్య మధ్యే తు వామదక్షిణతః క్రమాత్।
గఙ్గాం చ యమునాం చైవ పూజయేత్తదనన్తరమ్ ।। 49 ।।

49. శాఖాద్వయస్య; ద్వారపార్శ్వదారుఖణ్డద్వయస్య।

హస్తాభ్యాం దధతీ కుమ్భం {17}తీర్థేన పరిపూరితమ్।
నవయౌవనలావణ్యా శ్వేతరూపా స్మితాననా ।। 50 ।।

50. గఙ్గాయమునయోః రూపముచ్యతే---హస్తాబ్యామిత్యాదినా।

{17. తీర్థోద B. C. }

గఙ్గా ధ్యేయా ప్రసన్నా చ పూర్ణచన్ద్రనిభాననా।
తాదృశీ నీలజీమూతసంనిభా యమునా నదీ ।। 51 ।।

51. - - - - - - - - - - - -

తేనైవ క్రమయోగేన ద్వారస్యాభ్యన్తరే{18} స్థితౌ।
నిధీశౌ శఙ్ఖపద్మాఖ్యావర్ఘ్యపుష్పాదిభిర్యజేత్ ।। 52 ।।

52. - - - - - - - - - - - - -

{18. అనన్తరే F. }

నిధీశౌ భావనీయౌ తౌ నిధిభాణ్డోపరిస్థితౌ।
స్థూలోదరౌ చ పిఙ్గాక్షౌ ద్విభుజౌ భగవన్మయౌ ।। 53 ।।

53. - - - - - - - - - - - - -

కృత్వైవం ద్వారయాగం తు తతః పుష్పం చ సంముఖమ్।
అఙ్గుష్ఠతర్జనీమధ్యాత్రితయేనాస్రమన్త్రతః ।। 54 ।।

54. - - - - - - - - - - - -

ఆదాయ చాభిమన్త్ర్యాథ చక్రం తదుపరి స్మరేత్।
నిశితారం జ్వలద్రూపం ప్రవర్షదనలాశని ।। 55 ।।

55. - - - - - - - - - -

క్షయకృద్విఘ్నజాలానాం న్యసేద్యాగగృహాన్తరే।
దక్షిణాం తర్జనీం కుర్యాత్ సమ్యగూర్ధ్వముఖీం తతః ।। 56 ।।

56. - - - - - - - - - - - - -

శిఖామన్త్రేణ సంయుక్తాం విద్యుద్విలసితప్రభామ్।
స్మృత్వా భ్రామయమాణస్తాం సంవిశేద్యాగమన్దిరమ్ ।। 57 ।।

57. - - - - - - - - - - - -

అర్ఘ్యపాత్రామ్బునాస్రేణ ప్రోక్షయేత్ స్వకమాసనమ్।
తస్మిన్నాధారశక్త్యాది మాన్త్రమాసనమర్చయేత్ ।। 58 ।।

58. - - - - - - - - - - - -

తాం తాం ప్రదర్శయేన్ముద్రాం యత్ర యత్ర చ యా చ యా।
తత్రోపవిశ్య దేవేశమర్చయేద్ధృదయే స్థితమ్ ।। 59 ।।

59. - - - - - - - - - - -

లక్ష్మీనారాయణాఖ్యం తద్ధృద్గతం పరమం మహః।

దాంపత్యమనపాయం తద్యాపయేన్నేత్రయోర్ద్వయోః ।। 60 ।।

60. యాపయేత్। గమయేదిత్యర్థః।

సర్వం తద్భావమాపాద్య పశ్యేన్నిస్చలలోచనః।

మణ్డపే వేదికాయాం వా యత్ర వా యష్టుమిచ్ఛతి ।। 61 ।।

61. - - - - - - - - - - - - - -

అర్ఘ్యపుష్పాదిభిః పూజ్యమాధారాదికమాసనమ్।

ధర్మాదికాన్ యజేత్ పశ్చాత్తత్తద్దిగ్భాగగోచరాన్ ।। 62 ।।

62. - - - - - - - - - - - - - -

పద్మార్కమణ్డలాంశ్చైవ తతో భావాసనావధి।

ఉపర్యుపరి యోగేన ధ్యాత్వా పుష్పాదినార్చయేత్ ।। 63 ।।

63. - - - - - - - - - - - - -

{19}మణ్డలస్థస్య దేవస్య దక్షిణే మణ్డలోపరి।

కృతాదియుగపర్యన్తే వాయోరీశావధి క్రమాత్ ।। 64 ।।

64. - - - - - - - - - - - - -

{19. B. C. omit this line. }

విభజ్య సప్తధా క్షేత్రమాదౌ గణపతిం యజేత్।

పద్మాసనోపవిష్టం తత్కేసరే తు దలేఽమ్బుజే{20} ।। 65 ।।

65. - - - - - - - - - - - - - -

{20. కేసరేషు దలామ్బుజే B. }

దధానం చోర్ధ్వబాహుభ్యామక్షసూత్రపరశ్వథౌ।
వరదాభయముద్రే చ పూర్వహస్తద్వయేన తు ।। 66 ।।

66. - - - - - - - - - -

కింతు {21}ముద్రా విచిన్త్యైవం వరదాభయహస్తయోః।
తర్జన్యఙ్గుష్ఠసంసర్గాద్ వ్యాఖ్యాముద్రాసమాకృతిః ।। 67 ।।

67. - - - - - - - - - - - - -

{21. ముద్రాన్వితం చిన్త్యం A. B. }

పీనం లమ్బోదరం స్థూలమేకదంష్ట్రం గజాననమ్।
కేసరేష్వఙ్గషట్కం చ షట్సు పద్మస్య విన్యసేత్ ।। 68 ।।

68. - - - - - - - - - - - - - -

స్వమన్త్రేణార్చయేన్ముద్రాం బద్ధ్వా పుష్పాదినా సుధీః।
తతో వాగీశ్వరీం దేవీం స్వమన్త్రేణార్చయేత్సుధీః ।। 69 ।।

69. - - - - - - - - - - - -

సూర్యేన్దువహ్నిబిమ్బస్థసితపఙ్కేరుహాసనామ్।
సర్వోపాధివినిర్ముక్తామపి సాకారతాం గతామ్ ।। 70 ।।

70. - - - - - - - - - - -

శక్తిం శబ్దాత్మికాం సాక్షాన్మదీయాం ప్రథమోద్గతామ్{22}।
ద్వినేత్రాం ద్విభుజాం శ్వేతాం శఙ్ఖపఙ్కజధారిణీమ్ ।। 71 ।।

71. - - - - - - - - - - - - -

{22. ప్రథమోద్భవామ్ F. }

స్ఫురత్ప్రియూషకల్లోలసదృశాభరణామ్బరామ్।
తతో గురుం తద్గురుం చ లోకసిద్ధాకృతీ చ తౌ ॥ 72 ॥

72. - - - - - - - - - - - - -

లోకసిద్ధాకృతిం పశ్చాత్ తద్గురుం పరమేష్ఠినమ్।
తతః పితృగణః పూజ్యో హ్యమూర్తః పిణ్డసంనిభః ॥ 73 ॥

73. - - - - - - - - - - - - -

ఆదిసిద్ధాన్ యజేత్ పస్చాద్భగవద్ధ్యానతత్పరాన్।
శాన్తాన్ నిమీలితాక్షాంశ్చ శుభాఙ్గాంస్తేజసాధికాన్ ॥ 74 ॥

74. - - - - - - - - - - - - - - -

అనుజ్ఞాం ప్రాప్య తేభ్యశ్చ లబ్ధానుజ్ఞో యథాక్రమమ్।
ఆవాహ్య మాం యజేత్ పశ్చాద్దేవదేవాఙ్కసంస్థితామ్॥
యేన యేన ప్రకారేణ తం తం శృణు సురేశ్వర ॥ 75 ॥

75. అనుజ్ఞాం ప్రాప్యేతి। గురుపరమగుర్వాదీనామనుజ్ఞాం ప్రాప్తామనుసంధాయేత్యర్థః।
ఇతి {23}శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే బాహ్యయాగప్రకాశో నామ సప్తత్రింశోఽధ్యాయః

{23. శ్రీపఞ్చరాత్ర A; శ్రీపాఞ్చరాత్రే B. }

*******ఇతి సప్తత్రింశోఽధ్యాయః*******

అష్టత్రింశోఽధ్యాయః - 38

శ్రీః---

ఏకో నారాయణో దేవః పూర్ణషాడ్గుణ్యవిగ్రహః।
తస్యాహం పరమా శక్తిరేకాహంతా సనాతనీ ।। 1 ।।

1. - - - - - - - - - - - -

సాధకానుగ్రహార్థాయ సాహం సాకారతాం గతా।
అజ్కన్థా దేవదేవస్య యథా పూజ్యే{1} తథా శృణు ।। 2 ।।

2. - - - - - - - - - - - - - - -

{1. పూజ్యా F. }

ప్రాప్యానుజ్ఞాం గణేశాదేర్వృతాన్ధామావాహయేత్తతః।
భావయేత్ పరమాత్మానమన్తర్యాగాభిపూజితమ్{2} ।। 3 ।।

3. - - - - - - - - - - - - -

{2. యాగాదిపూజితమ్ B. C. }

పూర్ణస్తిమితషాడ్గుణ్యం మయా {3}శక్త్యాభిపూరితమ్।

తారకం {4}తత్ త్రిరుచ్చార్య తారికాం తు త్రిరుచ్చరేత్ ।। 4 ।।

4. - - - - - - - - - - - - - - - -

{3. శక్త్యాదిపూజితమ్ B. C. }

{4. తు F. }

ఆవాహయేత్ తతో మన్త్రం పుంలిఙ్గం సముదీరయన్।

పురుషం పుణ్డరీకాక్షం పీనోదారచతుర్భుజమ్ ।। 5 ।।

5. పుంలిఙ్గం మన్త్రమితి। ప్రణవమిత్యర్థః।

{5}ఉచ్చరన్ పరమం మన్త్రం రేచకేన శనైః శనైః।

అగ్నీషోమద్వయాన్తః స్థవర్త్మనా నాసికోదరాత్ ।। 6 ।।

6. - - - - - - - - - - - - -

{5. ఉచ్చరేత్ A. B. G. }

దివ్యశక్తిసమావాసం లక్ష్మీశమవతారయేత్।

అనాహతాత్ పదాద్యద్వా సర్వతః సమతాం గతమ్ ।। 7 ।।

7. అనాహతం హృదయస్థం ద్వాదశదలం పద్మమ్।

నిర్గతం తు స్మరేద్దేవం విద్యుత్పుఞ్జమివామ్బుదాత్।

సపుష్పాఞ్జలిమధ్యస్థం భావాసనగతం న్యసేత్ ।। 8 ।।

8. - - - - - - - - - - - -

సంనిధిం సంనిరోధం చ సంస్తమ్భం స్థాపనం తథా।

కుర్వన్ ముద్రాచతుష్కం తు మనసా సమ్యగాచరేత్ ।। 9 ।।

9. సంనిధ్యాదీనాం ముద్రా అనన్తరమేవ వక్ష్యన్తే।

ఉత్తానౌ సంహతౌ పాణీ కృత్వాఙ్గుష్ఠద్వయేన తు।

స్వాం స్వాం కనిష్ఠికాం మృజ్యాత్ సంనిధీకరణం తు తత్ ।। 10 ।।

10. - - - - - - - - - - - - - - - -

అనామయోర్మధ్యమయోః కుర్యాదున్మార్జనం తథా{6}।

సంస్తమ్భసంనిరోధౌ చ ద్వౌ కృతౌ భవతస్తదా ।। 11 ।।

11. - - - - - - - - - - - - -

{6. తదా C.; తతః F. }

కృత్వా చతసృభిర్ముష్టిమఙ్గులీభిః కరద్వయే।

తిర్యక్ చ సంముఖీకృత్య న్యసేన్ముష్టిద్వయోపరి ।। 12 ।।

12. - - - - - - - - - - - - -

అఙ్గుష్ఠద్వితయం శక్ర సంస్థాపనమిదం భవేత్।

ఏవంభూతో భవత్యేవం తారాదిం మన్త్రముచ్చరన్ ।। 13 ।।

13. - - - - - - - - - - - -

కాలం పాద్యార్ఘ్యదానాన్తముత్థితం భావయేద్ధరిమ్।

స్నానాభరణవస్త్రస్రగ్దానేఽలంకరణే తథా ।। 14 ।।

14. కాలమితి। కాలే ఇత్యర్థః। అత్యన్తసంయోగే ద్వితీయా।

అన్యత్ర భోగయాగేషు తత్తద్భోగానుకూలతః।

స్మరేచ్చాస్త్రీయసంస్థానం సానుకమ్పం సుసంముఖమ్ ।। 15 ।।

15. సానుకమ్పం సుసంముఖమితి చ హరివిశేషణమ్।

క్లృప్తే తు విగ్రహే పూర్వం తథారూపోऽవతిష్ఠతే।
భోగేషు దీయమానేషు శక్తిర్యా మన్మయీ పరా ।। 16 ।।

16. - - - - - - - - - - - - -

తత్రస్థాం తాం స్మరేత్ సాక్షాదాదదానో హరిర్యథా।
{7}ఆహూతస్య తతః సార్ఘ్యం పుష్పాణాం పూర్ణమఞ్జలిమ్ ।। 17 ।।

17. ఆహూతస్యేతి। సాంనిధ్యం ప్రాపితస్యేత్యర్థః।

{7. అభూతస్య F. }

విక్షిప్యాధోముఖైనైవ పాణియుగ్మేన మూర్ధని।
తారేణ తారయా ద్వాభ్యాం {8}నమసా చార్చయేత్ క్రమాత్ ।। 18 ।।

18. - - - - - - - - - - - - - - - -

{8. మనసా B. }

పుష్పార్ఘ్యధూపలేపైస్తు{9} మూలమన్త్రాదిభిః క్రమాత్।
సంక్షేపం విస్తరం చాపి యథాకాలం సమాచరేత్ ।। 19 ।।

19. లేపః చన్దనాద్యనులేపః।

{9. లేపధూపైస్తు B. C. }

శక్తిం తదఙ్గసంపూర్ణాం నిరాకారామనూపమామ్।
తారయా పూజయేత్ పస్చాత్తత్తదఙ్గేషు దేవతాః ।। 20 ।।

20. అనూపమామ్; అనుపమామిత్యర్థః।

అస్త్రభూషణశక్త్యాద్యాః స్వైః స్వైర్మన్త్రైః సమర్చయేత్।
అయం యాగో లయో నామ మహాన్ సర్వార్థసిద్ధిదః ।। 21 ।।

21. - - - - - - - - - - - - -

తతో భగవతో విష్ణోః శక్తిసంపూర్ణవిగ్రహాత్।
సర్వశక్తిమయీం దివ్యామేకాం పరమభాస్వరామ్ ।। 22 ।।

22. - - - - - - - - - - - -

షాడ్గుణ్యవిగ్రహాం దేవీమనిర్దేశ్యామనూపమామ్।
సర్వత్ర సర్వదా విష్ణోః సర్వథైవానపాయినీమ్ ।। 23 ।।

23. - - - - - - - - - - - -

కృపయా సాధకార్థాయ స్వయం సాకారతాం గతామ్।
అవిహాయైవ{10} తం దేవమాకారం పృథగేయుషీమ్ ।। 24 ।।

24. - - - - - - - - - - - -

{10. అవిభాన్త్యేవ C. }

ఉక్తక్రమేణ మాం పూర్వం మన్త్రేణావాహయేత్ సుధీః।
ఆవాహనవిధౌ ప్రోక్తం క్రమం సర్వం సమాచరేత్ ।। 25 ।।

25. - - - - - - - - - - - -

వామోత్సఙ్గే నిషణ్ణాం చ విష్ణోర్మాం భావయేత్ ప్రియామ్।
భావనీయం చ మద్రూపం పూర్వమేవ నిదర్శితమ్ ।। 26 ।।

26. - - - - - - - - - - - -

{11}తస్యాం లయప్రకారేణ మయి సర్వం యజేత్ క్రమాత్।

తతో వినిఃసృతం మత్తః స్మరేచ్చక్త్యాదికం క్రమాత్ ।। 27 ।।

27. - - - - - - - - - - - - - -

{11. అస్యాం B. }

జ్వాలాయాః సుప్రదీప్తాయాః స్ఫులిఙ్గనిచయం యథా।
భోగస్థానే యథైకైకం విన్యసేత్తత్తథా శృణు ।। 28 ।।

28. - - - - - - - - - - - -

మధ్యాబ్జకర్ణికామధ్యే భావాసనగతౌ స్మరేత్।
పురుషం పుణ్డరీకాక్షం తదఙ్కస్థాం చ పఙ్కజామ్ ।। 29 ।।

29. - - - - - - - - - - - - - -

ప్రాచ్యాబ్జకర్ణికామధ్యే లక్ష్మీదేహాద్వినిర్గతామ్।
ద్విభుజాం భావయేల్లక్ష్మీం ద్వినేత్రాం చారుకుణ్డలామ్ ।। 30 ।।

30. - - - - - - - - - - - - -

శ్వేతమాల్యామ్బరధరాం హారకేయూరభూషితామ్।
సర్వలక్షణసంపన్నాం పీనోన్నతపయోధరామ్ ।। 31 ।।

31. - - - - - - - - - -

ప్రబుద్ధోత్పలవిస్తీర్ణలోచనాం సుస్మితాననామ్।
చలద్విరేఫపటలరమణీయాలకావలిమ్{12} ।। 32 ।।

32. - - - - - - - - - - - -

{12. వలీమ్ B. }

లసల్లలాటతిలకామారక్తాధరపల్లవామ్।
కృష్ణకుఞ్చితకేశాం చ వంశముక్తాఫలద్విజామ్ ।। 33 ।।

33. - - - - - - - - - - - -

పద్మాసనోపవిష్టాం చ పాశాఙ్కుశకరద్వయీమ్।
పద్మగర్భోపమాకారాం సంముఖీమావయోః స్మరేత్ ।। 34 ।।

34. - - - - - - - - - - - -

స్మరేద్దక్షిణభాగాబ్జకర్ణికోదరమధ్యగామ్।
వేషభూషాదిభిస్తుల్యాం లక్ష్మ్యాః కున్దనిభాం తు వా ।। 35 ।।

35. - - - - - - - - - - - - - -

కీర్తిం మద్రూపనిష్క్రాన్తాం సర్వకీర్తిమయీం పరామ్।
ఆవయోః పశ్చిమాబ్జస్థకర్ణికాసనసంస్థితామ్ ।। 36 ।।

36. - - - - - - - - - - - - -

మద్రూపనిఃసృతాం ధ్యాయేత్తాదృశీమరుణాం జయామ్।
స్మరేదుత్తరపద్మస్థకర్ణికోదరమధ్యగామ్ ।। 37 ।।

37. - - - - - - - - - - - -

మాయాం మద్రూపనిష్క్రాన్తాం తాదృశీమరుణాం తు వా।
ఆగ్నేయే హృదయం పద్మే శిరో యాతుసరోరుహే ।। 38 ।।

38. - - - - - - - - - - - -

శిఖాం తు వాయవీయాబ్జే వర్మ చేశానపఙ్కజే।
మధ్యపద్మపురఃపత్రే నేత్రమస్రం తు కోణకే ।। 39 ।।

39. - - - - - - - - - - - -

నేత్రస్య పురతో దేవం వాసుదేవం విచిన్తయేత్।
మధ్యదక్షిణదిక్పత్రే స్మరేత్ సంకర్షణం ప్రభుమ్ ।। 40 ।।

40. - - - - - - - - - - - -

స్మరేన్మధ్యసరోజస్య ప్రద్యుమ్నం పశ్చిమే దలే।
అనిరుద్ధముదక్సంస్థే కోణపత్రయుగద్వయే ।। 41 ।।

41. - - - - - - - - - - -

అస్రస్య పృష్ఠతో నాగాన్ స్మరేత్ పీయూషవర్ష్మణః{13}।
{14}గుల్గులుం చ గురుణ్యం చ మదనం {15}శలలం తథా ।। 42 ।।

42. గుల్గుల్వాదయః నాగానాం సంజ్ఞాః।

{13. వర్షిణః A. }

{14. గుగ్గులుం C. }

{15. గలలం B. C. F. }

{16}సుధాకుమ్భకరాన్ శఙ్ఖకున్దగౌరాంశ్చతూరదాన్।
లక్ష్మీకమలపత్రేషు సర్వతః కౌస్తుభం న్యసేత్ ।। 43 ।।

43. - - - - - - - - - - - -

{16. B and C. omit three lines from here. }

హృత్పఙ్కజదలేష్వేవం వనమాలాం నివేశయేత్।
కీర్తిపఙ్కజపత్రేషు భూషాపద్మం నివేశయేత్ ।। 44 ।।

44. - - - - - - - - - - - -

జయాపఙ్కజపత్రేషు {17}వర్మ పద్మదలేషు చ।
పద్మేషు విన్యసేదేవం పద్మపత్రచతుష్టయే ।। 45 ।।

45. - - - - - - - - - - - -

{17. పత్ర B. }

శిరఃపఙ్కజపత్రేషు {18}న్యసేదఙ్కుశముత్తమమ్।
న్యసేద్ ద్వారచతుష్కాగ్రే గరుడం పతతాం వరమ్ ।। 46 ।।

46. - - - - - - - - - - - -

{18. విన్యసేత్పాశముత్తమమ్ A. B. C. }

నాగాన్ వా తత ఆత్మీయద్వారాగ్రేషు నియోజయేత్।
పూర్వద్వారభువి న్యస్యేత్ పద్మహస్తాం బలాకికామ్ ।। 47 ।।

47. - - - - - - - - - - - - - -

శ్వేతాం కమలపత్రాక్షీం ప్రసన్నాం వామనాకృతిమ్।
దక్షిణద్వారతస్తద్వన్నీలాం తు వనమాలికామ్ ।। 48 ।।

48. - - - - - - - - - - - - -

పశ్చిమద్వారమధ్యే తు రక్తవర్ణాం విభీషికామ్।
ఉదీచ్యద్వారమద్యే తు శంకరీం మధుదీధితిమ్ ।। 49 ।।

49. - - - - - - - - - - - - - -

ప్రాగాదీశానపర్యన్తే బహిర్ద్వారప్రదేశతః{19}।
ఇన్ద్రాదీన్ సంస్మరేదష్టౌ లోకపాలాన్ సవాహనాన్ ।। 50 ।।

50. - - - - - - - - - - - - - - -

{19. ప్రవేశతః B. }

అత ఊర్ధ్వం చ నాగేశం బ్రహ్మాణం చ విచిన్తయేత్।
తద్బహిశ్చ తదస్త్రాణి వజ్రాదీని విచిన్తయేత్ ।। 51 ।।

51. - - - - - - - - - - - - -

సోమశంకరదిఙ్మధ్యే ఖస్థితం సంస్మరేత్ ప్రభుమ్।
విష్వక్సేనముదారాఙ్గమాయాన్తం గగనాన్తరాత్ ।। 52 ।।

52. - - - - - - - - - - - - -

అనుక్తానామిదానీం మే ధ్యానం శృణు పురందర।
అమృతాత్మానమభ్రాఙ్గం పుణ్డరీకాయతేక్షణమ్ ।। 53 ।।

53. - - - - - - - - - - - - -

శఙ్ఖచక్రగదాపద్మధరం శ్రీవత్సవక్షసమ్।

పీతామ్బరం చతుర్బాహుం వాసుదేవం విచిన్తయేత్ ।। 54 ।।

54. - - - - - - - - - - - -

తుషారనిచయాకారం నీలవస్త్రం చతుర్భుజమ్।
స్మరేత్ సంకర్షణం సీరసౌనన్దకధరం పరమ్ ।। 55 ।।

55. సౌనన్దకః కామపాలస్య గదా।

వరదాభయహస్తం చ నిమగ్నోద్ధరణక్షమమ్।
ప్రద్యుమ్నం సంస్మరేద్రక్తం రక్తవాససమీశ్వరమ్ ।। 56 ।।

56. - - - - - - - - - - -

శార్ఙ్గం శరాంశ్చ బిభ్రాణం వరదం చాభయప్రదమ్।
సంస్మరేదనిరుద్ధం చ పీతం విశదవాససమ్ ।। 57 ।।

57. - - - - - - - - - - - -

ఖడ్గఖేటకహస్తం చ వరాభయకరం పరమ్।
ఆసీనాః సర్వ ఏవైతే పురుషాః పుష్కరేక్షణాః ।। 58 ।।

58. - - - - - - - - - - - -

పశ్యన్తో దిశమీశానాం మాం చ విష్ణుం చ శాశ్వతమ్।
సిఞ్చన్తోఽమృతకుమ్భైర్నో హిమశైలనిభా గజాః ।। 59 ।।

59. - - - - - - - - - - - -

సితశోణితవర్ణాఙ్గం శుక్లవస్త్రం చతుర్భుజమ్।
పద్మాసనోపవిష్టం చ పద్మశఙ్ఖకరాఙ్కితమ్ ।। 60 ।।

60. - - - - - - - - - - - - -

హృన్ముద్రాలంకృతకరం వామేనాభయదం సదా।
సితాభరణవస్త్రాఢ్యం కర్పూరాలిప్తవిగ్రహమ్ ।। 61 ।।

61. - - - - - - - - - - - -

ఆవయోః సంముఖాసీనం హృన్మన్త్రం సంస్మరేద్ బుధః।
వన్ధుజీవోపమం రక్తం పద్మచక్రధరం పరమ్ ।। 62 ।।

62. - - - - - - - - - - - -

కాకాలికజ్జలశ్యామం పద్మకౌమోదకీధరమ్।
దక్షిణేనాత్మముద్రాఢ్యం పరేణాభయదాయినమ్ ।। 63 ।।

63. కాక ఇవ, అలిరివ, కజ్జలమివ చ శ్యామః ; తమిత్యర్థః। అథవా కాకాలిః అత్యన్తకృష్ణవర్ణః కాకవిశేషః।

లిప్తం మృగమదేనైవ పుష్పాద్యైరసితైర్యుతమ్।
ఆవయోః సంముఖాసీనం కవచం సంస్మరేత్ ప్రభుమ్ ।। 64 ।।

64. - - - - - - - - - - - - -

హరిద్రారుణసంకాశం గదాపద్మధరం క్రమాత్।
స్వముద్రాకరణవ్యగ్రపూర్వభాగకరద్వయమ్ ।। 65 ।।

65. - - - - - - - - - -

{20}సౌవర్ణామ్బరభూషాఢ్యం ప్రలయానలవిక్రమమ్।
ఆవయోః సంముఖాసీనం స్మరేదస్త్రం మహోద్యమమ్ ।। 66 ।।

66. - - - - - - - - - - - -

{20. సువర్ణా A. B. F. }

నారీర్వా సంస్మరేదేతాన్ హృదాదీన్ సాధకోత్తమః।
ఉక్తభూషణవేషాఢ్యాః స్వానురూపానులేపనాః ।। 67 ।।

67. - - - - - - - - - - - -

ఇత్యుక్తం ధ్యానమఙ్గానాం సర్వపాపహరం శుభమ్।
కౌస్తుభం ద్విభుజం ధ్యాయేత్ సహస్రార్కసమప్రభమ్ ।। 68 ।।

68. - - - - - - - - - - - - -

ప్రదీప్తవేషభూషాఢ్యం స్వముద్రాం దధతం హృది।
పఞ్చవర్ణకృతాం కాన్తాం వనమాలాం శుభేక్షణామ్ ।। 69 ।।

69. వనమాలామితి। ధ్యాయేదితి శేషః।

ప్రౌఢస్త్రీసదృశీం ముద్రాం దధతీం హస్తయోర్ద్వయోః।
పద్మం పద్మముఖం ధ్యాయేత్ ప్రసన్నం చన్ద్రసంనిభమ్ ।। 70 ।।

70. - - - - - - - - - - - - -

ద్విభుజం చారుసర్వాఙ్గం కరాభ్యాం ముద్రికాం దధత్।
నవదూర్వాఙ్కురశ్యామం పాశేశం పన్నగాననమ్{21} ।। 71 ।।

71. - - - - - - - - - - - - -

{21. పన్నగాశనమ్ A. G. }

ద్విభుజం యామ్యహస్తేన స్వాం ముద్రాం దధతం పరమ్।
తథా వరదహస్తం చ భీమరూపం భయావహమ్{22} ।। 72 ।।

72. యామ్యహస్తేన। దక్షిణహస్తేనేత్యర్థః।

{22. భయానకమ్ A. }

సంస్మరేదఙ్కుశం తీక్ష్ణం దీర్ఘనాసం భయానకమ్।
యామ్యేన దధతం ముద్రాం పాణినా సవ్యతో వరమ్ ॥ 73 ॥

73. - - - - - - - - - - - -

ప్రసిద్ధా లోకపాలాస్తే వేషాకృతివిభూషణైః।
నరాకృతీని శస్త్రాణి చిహ్నయుక్తాని మూర్ధని ॥ 74 ॥

74. ద్వారపాలికాః బలాకికాదయః పూర్వం 47,48,49 శ్లోకేషూక్తాః।

శఙ్ఖచక్రధరో ధ్యేయో విష్వక్సేనశ్చతుర్భుజః।
సాక్షాద్విష్ణుసమో ముద్రావ్యాపృతోఽన్యకరద్వయే ॥ 75 ॥

75. - - - - - - - - - - - -

ద్వారాగ్రస్థం తతో ధ్యాయేద్గరుడం బీమలోచనమ్।
రక్తతుణ్డం మహాఘోణం తప్తచామీకరప్రభమ్ ॥ 76 ॥

76. - - - - - - - - - - - -

పృథుదంష్ట్రం గృధ్రవక్త్రం పక్షమణ్డలమణ్డితమ్।
ఇతి తే పరివారాణాం ధ్యానముక్తం సమాసతః ॥ 77 ॥

77. - - - - - - - - - - - -

ఆవయోః స్థూలయోరూర్ధ్వే స్మరేత్ సూక్ష్మాం తు తారికామ్।
దాంపత్యం బిభ్రతీం సూక్ష్మాం లక్ష్మ్యలక్ష్మ్యమివానఘామ్ ॥ 78 ॥

78. - - - - - - - - - - - - - -

తదూర్ధ్వే తు పరాం తారాం పూర్ణషాడ్గుణ్యచిన్మయీమ్।
దాంపత్యమావయోర్దివ్యం తత్పరం పారమేశ్వరమ్ ।। 79 ।।

79. - - - - - - - - - - - -

సర్వతఃపాణిపాదం తత్ సర్వతోఽక్షిశిరోముఖమ్।
శబ్దార్థౌ భాసయత్ స్వేన తేజసా నిత్యముద్యతా ।। 80 ।।

80. - - - - - - - - - - - - -

ప్రతిబిమ్బమివైతస్మిన్ మన్త్రచక్రమశేషతః।
ఏవం క్రమోత్క్రమాకారైస్తారికాం వితతాం పరామ్ ।। 81 ।।

81. - - - - - - - - - - - - -

భావేన తత్త్వతో బుద్ధ్వా యథాన్యాసం {23}సమర్చయేత్।
ఆదితః సకలావాసావర్చయేన్నౌ ధియానఘౌ ।। 82 ।।

82. - - - - - - - - - - - -

{23. సమాచరేత్ B. C. }

అర్ఘ్యాదిప్రాపణాన్తేన భోగజాలేన మన్త్రవిత్।
శక్త్యాదివిష్వక్సేనాన్తం పరివారం తతోఽర్చయేత్ ।। 83 ।।

83. - - - - - - - - - - - - -

సర్వాదౌ గరుడం దేవీశ్చతస్రో ద్వారపాలికాః।
భోగయాగక్రమేణాయం{24} న్యాసస్తే శక్ర దర్శితః।

యావన్తో యాదృశా యే చ భోగాస్తాంస్త్వం నిబోధ మే ।। 84 ।।

84. - - - - - - - - - - - - - -

{24. క్రమః సోఽయం B. F. }

ఇతి {25}శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే బహిర్యాగప్రకాశో నామాష్టత్రింశోఽధ్యాయః

{25. శ్రీపఞ్చరాత్ర A; శ్రీపాఞ్చరాత్రే B. }

*******ఇత్యష్టత్రింశోఽధ్యాయః********

ఏకోనచత్వారింశోఽధ్యాయః - 39

శ్రీః---

శృణు భోగాన్ సురేశాన దత్తైస్తుష్యామి యైరహమ్।

యేషు మే వితతా శక్తిర్భోగ్యభోగాయ తిష్ఠతే ।। 1 ।।

1. తిష్ఠతే; స్వాశయం ప్రకాశయన్తీ తిష్ఠతీత్యర్థః। ప్రకాశనార్థే తఙ్।

యథాశక్త్యనురూపేణ తత్తద్భోగోపకల్పనే।

దివ్యశక్తిప్రభేదైస్తైర్విచిత్రైః స్త్యానతాం గతైః ।। 2 ।।

2. - - - - - - - - - - - -

సంపూర్ణమీస్వరార్థం తద్భావనీయమశేషతః।

మృద్వాస్తరణసంస్తీర్ణమాదావాసనముత్తమమ్ ।। 3 ।।

3. భోగవిశేషా ఉచ్యన్తే---మృద్విత్యాదినా। భగవదారాధనే షడాసనాని; యథా---మన్త్రాసనమ్, స్నానాసనమ్, అలంకారాసనమ్, భోజ్యాసనమ్, పునర్మన్త్రాసనమ్, పర్యఙ్కాసనం చేతి। తత్ర ప్రథమం మన్త్రాసనమత్రోచ్యతే।

అర్ఘ్యం పాద్యం మధూపర్కస్తథైవాచమనీయకమ్।

ప్రణామపూర్వకం పశ్చాదాత్మాత్మీయనివేదనమ్ ।। 4 ।।

4. తస్మిన్నాసనే సమర్పణీయానాహ---అర్ఘ్యమిత్యాదినా। ఆత్మాత్మీయనివేదనప్రకారమాహ పాద్మే (4-3-140)---"దాసోఽహం తే జగన్నాథ సపుత్రాదిపరిగ్రహః। ప్రేష్యం ప్రశాధి కర్తవ్యే మాం నియుఙ్క్ష్వ హితే సదా।।" ఇతి।

అనుజ్ఞాప్య తతః పశ్చాత్ స్నానాసనమనుత్తమమ్।

పాదపీఠమథార్ఘ్యం చ తతః పాద్యప్రతిగ్రహః ।। 5 ।।

5. ద్వితీయం స్నానాసనమత్ర। అత్ర మన్త్రః సాత్త్వతే (6-26)---"స్ఫుటీకృతం మయా దేవ త్విదం స్నానపరే త్వయి। సపాదపీఠం పరమం శుభం స్నానాసనం మహత్। ఆసాదయాశు స్నానార్థం మదనుగ్రహకామ్యయా।।" ఇతి।

పాద్యామ్బు పాదుకే స్నానశాటీ మాత్రా చ శాలికా।

దర్పణం గన్ధతోయం చ పాణిప్రక్షాలనార్థకమ్ ।। 6 ।।

6. మాత్రా చ శాలికేతి। అక్షతాగ్రశుభ్రవర్ణశాలితణ్డులపూర్ణపాత్రమత్ర మాత్రాపదార్థః। తథా చ పాద్మే (4-6-36)---"శాలితణ్డులమాత్రయా" ఇతి। ఏతచ్చ మాత్రాదానమారాధనమధ్యాపతితవైకల్యపరిహారాయ।

దన్తకాష్ఠం చ వదనప్రక్షాలాచమనామ్బునీ।

గన్ధతైలం చ చూర్ణం చ శాలిగోధూమసంభవమ్ ।। 7 ।।

7. - - - - - - - - - - - -

హరిద్రాచూర్ణసంమిశ్రమీషత్పద్మకభావితమ్।

ఉద్వర్తనార్థం తదను స్నానార్థం ఖలిసంయుతమ్ ।। 8 ।।

8. ఖలిః మృగమదాదివాసనావాసితం ఘనీభూతగన్ధతైలకిట్టకమ్।

ఉష్ణామ్బు చన్దనం చన్ద్రమిశ్రితం లేపనార్థకమ్।
క్షీరం దధి ఘృతం గవ్యం మధ్వైక్షవరసం తథా ॥ 9 ॥

9. చన్ద్రః ఘనసారః।

సుగన్ధామలకాభిశ్చ లోధ్రతోయం తతః పరమ్।
రక్తచన్దనతోయం చ రజనీవారి చోత్తమమ్ ॥ 10 ॥

10. - - - - - - - - - - - -

గ్రన్థిపర్ణీపయః పశ్చాత్ తతశ్చ తగరోదకమ్।
ప్రియఙ్గుజటిలాసిద్ధార్థకసర్వౌషధీజలమ్ ॥ 11 ॥

11. - - - - - - - - - - - -

పుష్పపత్రఫలామ్భాంసి బీజగన్ధోదకే తథా।
హేమరత్నసరిత్తీర్థకేవలామ్బూని చ క్రమాత్ ॥ 12 ॥

12. - - - - - - - - - - - -

స్నానీయాంమ్బుసమేతాని దేయాన్యమ్బూన్యమూని తు।
అర్ఘ్యపాత్రాత్తథైవార్ఘ్యం స్నానానామన్తరాన్తరా ॥ 13 ॥

13. - - - - - - - - - - - -

దద్యాత్ సపుష్పతోయేన క్షాలనం చాన్తరాన్తరా।
స్నానశిష్టామ్బుసంపూర్ణం {1}హరిద్రాశాలిసంభృతమ్ ॥ 14 ॥

14. స్నపనానన్తరం నీరాజనముచ్యతే---స్నానశిష్టేతి।

{1. హరిద్రాగ్రన్థి B. }

స్రగాదిసంయుతం కుమ్భం హస్తే కృత్వాపరత్ర తు।

సిద్ధార్థైర్ధూపవత్ పాత్రం భ్రామయిత్వా తు మూర్ధని ॥ 15 ॥

15. హస్తే; వామహస్తే। అపరత్ర; దక్షిణహస్తే।

బహిః క్షిపేత్తతో దద్యాత్ సుధౌతే చాఙ్ఘశాటికే।

కేశోదకాపకర్షార్థమమ్బరం దేహవారిహృత్ ॥ 16 ॥

16. - - - - - - - - - - -

అన్తరీయోత్తరీయే ద్వే సుధౌతే వాససీ శుభే।

భావితే గన్ధధూపేన దద్యాద్ భద్రాసనం తతః ॥ 17 ॥

17. భద్రాసనమ్; స్నానాసనమ్।

శోధయేత్ పూర్ణకుమ్భైస్తు ఖప్లుతం భావయేద్ధరిమ్।

అలంకారాసనం పశ్చాద్దేయం మృద్వాస్తరోల్బణమ్ ॥ 18 ॥

18. ఖప్లుతమ్; ద్వాదసాన్తస్థితమ్। తృతీయమలంకారాసనమాహ--అలంకారేతి।

తత్ర సర్వం ప్రదాతవ్యమర్ఘ్యపాద్యాది పూర్వవత్।

{2}వివేచనం చ కేశానాం కఙ్కతేన ప్రశోధనమ్ ॥ 19 ॥

19. కఙ్కతం కేశప్రసాధనీ।

{2. నివేశనం A. }

శీర్షణ్యాస్తాః సుమనసస్తతశ్చూడోపకల్పనమ్।

{3}చన్దనాద్యాః సుగన్ధాశ్చ వ్యజనం శోషణార్థకమ్ ॥ 20 ॥

20. - - - - - - - - - - - - - -

{3. చన్దనాద్యాస్తు A. B. }

మకుటాద్యా అలంకారాః ప్రదేయాః పరమాద్భుతాః।

స్రజో నానావిధాకారాః సాత్త్వికైః కుసుమైశ్చితాః ॥ 21 ॥

21. - - - - - - - - - - - - - -

పుష్పాఞ్జలిః పదద్వన్ద్వే ప్రాకారః సుమనశ్చయైః।
గన్ధద్రవ్యసుశీతేన హ్యాఞ్జనేనాఞ్జనం దృశోః ।। 22 ।।

22. - - - - - - - - - - - -

తథైవాలమ్భనం చాపి లలాటతిలకం తథా।
ఆదర్శో విమలో మృష్టః పరితశ్చ సమీక్షణమ్ ।। 23 ।।

23. - - - - - - - - - - - - - -

ప్రదీపశ్చ ప్రధూపశ్చ వాహనం చేతనేతరత్।
స్తుతిమఙ్గలగీతాని నృత్తవాదిత్రదర్శనమ్ ।। 24 ।।

24. చేతనేతరత్ వాహనమితి। సువర్ణాదినిర్మితం హస్త్యశ్వాది।

మాత్రాశ్చ రత్నసంపూర్ణా భోగచ్ఛిద్రప్రపూరణాః।
బుద్ధ్యా విరచితాస్తాస్తా రాజరాజోచితాః క్రియాః ।। 25 ।।

25. - - - - - - - - - - - - - -

అలంకారాసనస్థాయ త్వేతే భోగా హి మన్మయాః।
అథ భోజ్యాసనం దేయమర్ఘ్యపాద్యాదికం తథా ।। 26 ।।

26. మన్మయా ఇత్యనేనాధ్యాయాదావుక్తో విషయః స్మార్యతే। తురీయం భోజ్యాసనముపవర్ణ్యతే---అథేతి।

యజేత మధుపర్కేణ {4}యథా తదవధారయ।
పయసో మధునో దధ్నః సంయోగో మధుపర్కకః ।। 27 ।।

27. మధుపర్కమాహ--పయస ఇతి।

{4. యథావత్ B. F. }

పాత్రం పురః ప్రతిష్ఠాప్య మధుపర్కేణ పూరితమ్।
అర్ఘణం తర్పణం చార్ఘ్యాత్ పృథక్ పాత్రద్వయే భవేత్ ।। 28 ।।

28. - - - - - - - - - - - - -

{5}అర్ఘణేనార్చనం పూర్వం తతశ్చ మధుపర్కకమ్।
తర్పణం తర్పణీయాభిస్తతో నిష్పంసనం కరే ।। 29 ।।

29. అర్ఘణమాపోశనమ్। తర్పణమ్; పానీయతీర్థమ్। నిష్పంసనమ్; హస్తోద్వర్తనమ్।

{5. అర్ఘణం చార్చనం B. }

దేయమాచమనం పశ్చాన్మాత్రా గౌర్మాధుపర్కికీ।
యష్టవ్యమన్నయజ్ఞేన సాఙ్గేన మధుపర్కవత్ ।। 30 ।।

30. పునః మధుపర్కదానసంభావితవైకల్యపరిహారాయ గవా మాత్రాదానమత్రోచ్యతే।

{6}ప్రదేయా అన్నయజ్ఞార్థా మాత్రాః శాల్యన్ననిర్మితాః।
సకర్పూరం చ తామ్బూలం ప్రదేయమనువాసనమ్ ।। 31 ।।

31. పఞ్చమే మన్త్రాసనే సమర్పణీయాని తామ్బూలాదీని।

{6. B. C. F. omit four lines from here. }

తతశ్చ విశ్రమార్థాయ విమానం పరమాద్భుతమ్।
ప్రదేయం తత్ర దాతవ్యం సర్వమర్ఘ్యాది పూర్వవత్ ।। 32 ।।

32. షష్ఠం పర్యఙ్కాసనముచ్యతే---తతశ్చేతి।

జపం సమాచరేత్ పశ్చాదలక్ష్యమితరైర్జనైః।
మన్త్రసంస్కృతయా సమ్యక్ శుభయా హ్యక్షమాలయా ।। 33 ।।

33. జపసంఖ్యాగణనోపకరణేష్వక్షమాలా ప్రశస్తా।

ప్రాకృతస్త్వఙ్గులీభిస్తు పర్వభిస్తు దశోత్తరః।

శతోత్తరాదిసంఖ్యస్తు విజ్ఞేయో హ్యక్షమాలయా ।। 34 ।।

34. - - - - - - - - - - - -

వాచికః క్షుద్రకర్మార్థముపాంశు సిద్ధికర్మణి।

మానసో మోక్షలక్ష్మీదో ధ్యానాత్మా సర్వసిద్ధికృత్ ।। 35 ।।

35. జపవిశేషో వాచికాదిః।

అక్షమాలా తథా కార్యా న దృశ్యా ప్రాకృతైర్యథా।

అక్షాస్థిమాత్రా మణ్య ఉత్తమాః పరికీర్తితాః ।। 36 ।।

36. - - - - - - - - - - - -

ధాత్రీఫలాస్థిసదృశా మధ్యమాః పరికీర్తితాః।

{7}అధమా బదరాస్థ్యాభాః శ్రేష్ఠమష్టశతాత్మకమ్ ।। 37 ।।

37. - - - - - - - - - - - - - -

{7. అథవా A. }

తదర్థం మధ్యమం ప్రోక్తం తదర్ధమధమం స్మృతమ్।

సౌవర్ణం ద్రవ్యసిద్ధ్యర్థే పుష్ట్యర్థే పితృకర్మణి ।। 38 ।।

38. అక్షమాలామణివిశేషానాహ---సౌవర్ణమిత్యాదినా।

రాజతం తామ్రరూపం తు మేధావీర్యజయాప్తయే।

త్రాపుషం యక్షిణీసిద్ధౌ సైసం రక్షఃపిశాచయోః ।। 39 ।।

39. - - - - - - - - - - - -

వేతాలసాధనార్థం తు రీతిజం కాంస్యజం తు తత్।

అక్షసూత్రం పరిజ్ఞేయం నాగపన్నగసాధనే ।। 40 ।।

40. రీతిః పిత్తలలోహవిశేషః।

ఆయసం క్షుద్రకర్మార్థమితి ధాతుమయో మణిః।

ఆయురారోగ్యభూత్యర్థః{8} సర్వో మణిమయో మణిః ।। 41 ।।

41. - - - - - - - - - - - - -

{8. వృద్ధ్యర్థః C. }

మోక్షాయ శాన్తయే చైవ స్ఫాటికో మణిరుచ్యతే।

సౌభాగ్యే వైద్రుమః కార్యః సౌత్రః కార్యస్తు ముక్తయే ।। 42 ।।

42. సైత్రః; తన్తునిర్మితః।

శాన్తయే ముక్తయే పుష్ట్యై తులసీమూలజో మణిః।

సర్వసిద్ధిప్రదః పాద్మో మణిః శాఙ్ఖః శ్రియై మతః ।। 43 ।।

43. - - - - - - - - - - - - - -

ఆయుఃప్రజాయశోదః స్యాన్మౌక్తికో మణిరుత్తమః।

ఆదద్యాదేకమేతేషాం శుభకాలే గుణాధికే ।। 44 ।।

44. - - - - - - - - - - -

అస్రేణ గన్ధతోయేన క్షాలయేత్తదనన్తరమ్।

{9}శాణకార్పాసజోర్ణానాం కృత్వా సూత్రం నవం దృఢమ్ ।। 45 ।।

45. - - - - - - - - - - - - -

{9. B. omits four lines from here. }

త్రిగుణం త్రిగుణీకృత్య చతుర్ధా వా యథా దృఢమ్।

క్షాలయిత్వాస్రతోయేన తేనైవ గ్రథయేన్మణీన్ ।। 46 ।।

46. - - - - - - - - - - -

అనూనానధికాంస్తుల్యానచలాన్ గ్రథితాన్తరాన్।
ఇష్టసంఖ్యామణిప్రోతసూత్రాన్తద్వితయోపమమ్।।
మణిం ప్రకల్పయేన్మేరుమక్షమాలావిధిస్త్వయమ్ ।। 47 ।।

47. మేరుః జపసూత్రప్రధానగ్రన్థిస్థో బృహన్మణివిశేషః।

ఇతి {10}శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే బహిర్యాగప్రకాశో{11} నామైకోనచత్వారింశోఽధ్యాయః

{10. శ్రీపఞ్చరాత్ర A.; శ్రీపాఞ్చరాత్రే B. }

{11. బహిర్యాగో A. }

********ఇత్యేకోనచత్వారింశోఽధ్యాయః********

ఏకోనచత్వారింశోఽధ్యాయః - 39

శ్రీః---

శృణు భోగాన్ సురేశాన దత్తైస్తుష్యామి యైరహమ్।
యేషు మే వితతా శక్తిర్భోగ్యభోగాయ తిష్ఠతే ।। 1 ।।

1. తిష్ఠతే; స్వాశయం ప్రకాశయన్తీ తిష్ఠతీత్యర్థః। ప్రకాశనార్థే తఙ్।

యథాశక్త్యనురూపేణ తత్తద్భోగోపకల్పనే।

దివ్యశక్తిప్రభేదైస్తైర్విచిత్రైః స్త్యానతాం గతైః ।। 2 ।।

2. - - - - - - - - - - - -

సంపూర్ణమీస్వరార్థం తద్భావనీయమశేషతః।

మృద్వాస్తరణసంస్తీర్ణమాదావాసనముత్తమమ్ ।। 3 ।।

3. భోగవిశేషా ఉచ్యన్తే---మృద్విత్యాదినా। భగవదారాధనే షడాసనాని; యథా---మన్త్రాసనమ్, స్నానాసనమ్, అలంకారాసనమ్, భోజ్యాసనమ్, పునర్మన్త్రాసనమ్, పర్యఙ్కాసనం చేతి। తత్ర ప్రథమం మన్త్రాసనమత్రోచ్యతే।

అర్ఘ్యం పాద్యం మధూపర్కస్తథైవాచమనీయకమ్।

ప్రణామపూర్వకం పశ్చాదాత్మాత్మీయనివేదనమ్ ।। 4 ।।

4. తస్మిన్నాసనే సమర్పణీయానాహ---అర్ఘ్యమిత్యాదినా। ఆత్మాత్మీయనివేదనప్రకారమాహ పాద్మే (4-3-140)---"దాసోఽహం తే జగన్నాథ సపుత్రాదిపరిగ్రహః। ప్రేష్యం ప్రశాధి కర్తవ్యే మాం నియుఙ్క్ష్వ హితే సదా।।" ఇతి।

అనుజ్ఞాప్య తతః పశ్చాత్ స్నానాసనమనుత్తమమ్।

పాదపీఠమథార్ఘ్యం చ తతః పాద్యప్రతిగ్రహః ।। 5 ।।

5. ద్వితీయం స్నానాసనమత్ర। అత్ర మన్త్రః సాత్త్వతే (6-26)---"స్ఫుటీకృతం మయా దేవ త్విదం స్నానపరే త్వయి। సపాదపీఠం పరమం శుభం స్నానాసనం మహత్। ఆసాదయాశు స్నానార్థం మదనుగ్రహకామ్యయా।।" ఇతి।

పాద్యామ్బు పాదుకే స్నానశాటీ మాత్రా చ శాలికా।

దర్పణం గన్ధతోయం చ పాణిప్రక్షాలనార్థకమ్ ।। 6 ।।

6. మాత్రా చ శాలికేతి। అక్షతాగ్రశుభ్రవర్ణశాలితణ్డులపూర్ణపాత్రమత్ర మాత్రాపదార్థః। తథా చ పాద్మే (4-6-36)---"శాలితణ్డులమాత్రయా" ఇతి। ఏతచ్చ మాత్రాదానమారాధనమధ్యాపతితవైకల్యపరిహారాయ।

దన్తకాష్ఠం చ వదనప్రక్షాలాచమనామ్బునీ।

గన్ధతైలం చ చూర్ణం చ శాలిగోధూమసంభవమ్ ।। 7 ।।

7. - - - - - - - - - - - -

హరిద్రాచూర్ణసంమిశ్రమీషత్పద్మకభావితమ్।

ఉద్వర్తనార్థం తదను స్నానార్థం ఖలిసంయుతమ్ ।। 8 ।।

8. ఖలిః మృగమదాదివాసనావాసితం ఘనీభూతగన్ధతైలకిట్టకమ్।

ఉష్ణామ్బు చన్దనం చన్ద్రమిశ్రితం లేపనార్థకమ్।

క్షీరం దధి ఘృతం గవ్యం మధ్విక్షురసం తథా ।। 9 ।।

9. చన్ద్రః ఘనసారః।

సుగన్ధామలకాభిశ్చ లోధ్రతోయం తతః పరమ్।

రక్తచన్దనతోయం చ రజనీవారి చోత్తమమ్ ।। 10 ।।

10. - - - - - - - - - - - -

గ్రన్థిపర్ణీపయః పశ్చాత్ తతశ్చ తగరోదకమ్।

ప్రియఙ్గుజటిలాసిద్ధార్థకసర్వౌషధీజలమ్ ।। 11 ।।

11. - - - - - - - - - - - -

పుష్పపత్రఫలామ్భాంసి బీజగన్ధోదకే తథా।

హేమరత్నసరిత్తీర్థకేవలామ్బూని చ క్రమాత్ ।। 12 ।।

12. - - - - - - - - - - - -

స్నానీయాంమ్బుసమేతాని దేయాన్యమ్బూన్యమూని తు।

అర్ఘ్యపాత్రాత్తథైవార్ఘ్యం స్నానానామన్తరాన్తరా ।। 13 ।।

13. - - - - - - - - - - - -

దద్యాత్ సపుష్పతోయేన క్షాలనం చాన్తరాన్తరా।

స్నానశిష్టామ్బుసంపూర్ణం {1}హరిద్రాశాలిసంభృతమ్ ।। 14 ।।

14. స్నపనానన్తరం నీరాజనముచ్యతే---స్నానశిష్టేతి।

{1. హరిద్రాగ్రన్థి B. }

స్రగాదిసంయుతం కుమ్భం హస్తే కృత్వాపరత్ర తు।
సిద్ధార్థైర్ధూపవత్ పాత్రం భ్రామయిత్వా తు మూర్ధని ।। 15 ।।

15. హస్తే; వామహస్తే। అపరత్ర; దక్షిణహస్తే।

బహిః క్షిపేత్తతో దద్యాత్ సుధౌతే చాఙ్గశాటికే।
కేశోదకాపకర్షార్థమమ్బరం దేహవారిహృత్ ।। 16 ।।

16. - - - - - - - - - - -

అన్తరీయోత్తరీయే ద్వే సుధౌతే వాససీ శుభే।
భావితే గన్ధధూపేన దద్యాద్ భద్రాసనం తతః ।। 17 ।।

17. భద్రాసనమ్; స్నానాసనమ్।

శోధయేత్ పూర్ణకుమ్భైస్తు ఖప్లుతం భావయేద్ధరిమ్।
అలంకారాసనం పశ్చాద్దేయం మృద్వాస్తరోల్బణమ్ ।। 18 ।।

18. ఖప్లుతమ్; ద్వాదశాన్తస్థితమ్। తృతీయమలంకారాసనమాహ--అలంకారేతి।

తత్ర సర్వం ప్రదాతవ్యమర్ఘ్యపాద్యాది పూర్వవత్।
{2}వివేచనం చ కేశానాం కఙ్కతేన ప్రశోధనమ్ ।। 19 ।।

19. కఙ్కతం కేశప్రసాధనీ।

{2. నివేశనం A. }

శీర్షణ్యాస్తాః సుమనసస్తతశ్చూడోపకల్పనమ్।
{3}చన్దనాద్యాః సుగన్ధాశ్చ వ్యజనం శోషణార్థకమ్ ।। 20 ।।

20. - - - - - - - - - - - - - -

{3. చన్దనాద్యాస్తు A. B. }

మకుటాద్యా అలంకారాః ప్రదేయాః పరమాద్భుతాః।
స్రజో నానావిధాకారాః సాత్త్వికైః కుసుమైశ్చితాః ।। 21 ।।

21. - - - - - - - - - - - - - -

పుష్పాఞ్జలిః పదద్వన్ద్వే ప్రాకారః సుమనశ్చయైః।
గన్ధద్రవ్యసుశీతేన హ్యాఞ్జనేనాఞ్జనం దృశోః ।। 22 ।।

22. - - - - - - - - - - - -

తథైవాలమ్బనం చాపి లలాటతిలకం తథా।
ఆదర్శో విమలో మృష్టః పరితశ్చ సమీక్షణమ్ ।। 23 ।।

23. - - - - - - - - - - - - - -

ప్రదీపశ్చ ప్రధూపశ్చ వాహనం చేతనేతరత్।
స్తుతిమఙ్గలగీతాని నృత్తవాదిత్రదర్శనమ్ ।। 24 ।।

24. చేతనేతరత్ వాహనమితి। సువర్ణాదినిర్మితం హస్త్యశ్వాది।

మాత్రాశ్చ రత్నసంపూర్ణా భోగచ్ఛిద్రప్రపూరణాః।
బుద్ధ్యా విరచితాస్తాస్తా రాజరాజోచితాః క్రియాః ।। 25 ।।

25. - - - - - - - - - - - - - -

అలంకారాసనస్థాయ త్వేతే భోగా హి మన్మయాః।
అథ భోజ్యాసనం దేయమర్ఘ్యపాద్యాదికం తథా ।। 26 ।।

26. మన్మయా ఇత్యనేనాధ్యాయాదావుక్తో విషయః స్మార్యతే। తురీయం భోజ్యాసనముపవర్ణ్యతే---అథేతి।

యజేత మధుపర్కేణ {4}యథా తదవధారయ।

పయసో మధునో దధ్నః సంయోగో మధుపర్కకః ।। 27 ।।

27. మధుపర్కమాహ--పయస ఇతి।

{4. యథావత్ B. F. }

పాత్రం పురః ప్రతిష్ఠాప్య మధుపర్కేణ పూరితమ్।

అర్ఘణం తర్పణం చార్ఘ్యాత్ పృథక్ పాత్రద్వయే భవేత్ ।। 28 ।।

28. - - - - - - - - - - - - -

{5}అర్ఘణేనార్చనం పూర్వం తతశ్చ మధుపర్కకమ్।

తర్పణం తర్పణీయాభిస్తతో నిష్ప్రంసనం కరే ।। 29 ।।

29. అర్ఘణమాపోశనమ్। తర్పణమ్; పానీయతీర్థమ్। నిష్ప్రంసనమ్; హస్తోద్వర్తనమ్।

{5. అర్ఘణం చార్చనం B. }

దేయమాచమనం పశ్చాన్మాత్రా గౌర్మాధుపర్కికీ।

యష్టవ్యమన్నయజ్ఞేన సాఙ్గేన మధుపర్కవత్ ।। 30 ।।

30. పునః మధుపర్కదానసంభావితవైకల్యపరిహారాయ గవా మాత్రాదానమత్రోచ్యతే।

{6}ప్రదేయా అన్నయజ్ఞార్థా మాత్రాః శాల్యన్ననిర్మితాః।

సకర్పూరం చ తామ్బూలం ప్రదేయమనువాసనమ్ ।। 31 ।।

31. పఞ్చమే మన్త్రాసనే సమర్పణీయాని తామ్బూలాదీని।

{6. B. C. F. omit four lines from here. }

తతశ్చ విశ్రమార్థాయ విమానం పరమాద్భుతమ్।

ప్రదేయం తత్ర దాతవ్యం సర్వమర్ఘ్యాది పూర్వవత్ ।। 32 ।।

32. షష్ఠం పర్యఙ్కాసనముచ్యతే---తతశ్చేతి।

జపం సమాచరేత్ పశ్చాదలక్ష్యమితరైర్జనైః।

మన్త్రసంస్కృతయా సమ్యక్ శుభయా హ్యక్షమాలయా ।। 33 ।।

33. జపసంఖ్యాగణనోపకరణేష్వక్షమాలా ప్రశస్తా।

ప్రాకృతస్త్వఙ్గులీభిస్తు పర్వభిస్తు దశోత్తరః।

శతోత్తరాదిసంఖ్యస్తు విజ్ఞేయో హ్యక్షమాలయా ।। 34 ।।

34. - - - - - - - - - - - -

వాచికః క్షుద్రకర్మార్థముపాంశు సిద్ధికర్మణి।

మానసో మోక్షలక్ష్మీదో ధ్యానాత్మా సర్వసిద్ధికృత్ ।। 35 ।।

35. జపవిశేషో వాచికాదిః।

అక్షమాలా తథా కార్యా న దృశ్యా ప్రాకృతైర్యథా।

అక్షాస్థిమాత్రా మణ్య ఉత్తమాః పరికీర్తితాః ।। 36 ।।

36. - - - - - - - - - - - -

ధాత్రీఫలాస్థిసదృశా మధ్యమాః పరికీర్తితాః।

{7}అధమా బదరాస్థ్యాభాః శ్రేష్ఠమష్టశతాత్మకమ్ ।। 37 ।।

37. - - - - - - - - - - - - - -

{7. అథవా A. }

తదర్ధం మధ్యమం ప్రోక్తం తదర్ధమధమం స్మృతమ్।

సౌవర్ణం ద్రవ్యసిద్ధ్యర్థే పుష్ట్యర్థే పితృకర్మణి ।। 38 ।।

38. అక్షమాలామణివిశేషానాహ---సౌవర్ణమిత్యాదినా।

రాజతం తామ్రరూపం తు మేధావీర్యజయాప్తయే।

త్రాపుషం యక్షిణీసిద్ధౌ సైసం రక్షఃపిశాచయోః ।। 39 ।।

39. - - - - - - - - - - - -

వేతాలసాధనార్థం తు రీతిజం కాంస్యజం తు తత్।
అక్షసూత్రం పరిజ్ఞేయం నాగపన్నగసాధనే ।। 40 ।।

40. రీతిః పిత్తలలోహవిశేషః।

ఆయసం క్షుద్రకర్మార్థమితి ధాతుమయో మణిః।
ఆయురారోగ్యభూత్యర్థః{8} సర్వో మణిమయో మణిః ।। 41 ।।

41. - - - - - - - - - - - - -

{8. వృద్ధ్యర్థః C. }

మోక్షాయ శాన్తయే చైవ స్ఫాటికో మణిరుచ్యతే।
సౌభాగ్యే వైద్రుమః కార్యః సౌత్రః కార్యస్తు ముక్తయే ।। 42 ।।

42. సైత్రః; తన్తునిర్మితః।

శాన్తయే ముక్తయే పుష్ట్యై తులసీమూలజో మణిః।
సర్వసిద్ధిప్రదః పాద్మో మణిః శాఙ్ఖః శ్రియై మతః ।। 43 ।।

43. - - - - - - - - - - - - - -

ఆయుఃప్రజాయశోదః స్యాన్మౌక్తికో మణిరుత్తమః।
ఆదద్యాదేకమేతేషాం శుభకాలే గుణాధికే ।। 44 ।।

44. - - - - - - - - - - -

అస్త్రేణ గన్ధతోయేన క్షాలయేత్తదనన్తరమ్।
{9}శాణకార్పాసజోర్ణానాం కృత్వా సూత్రం నవం దృఢమ్ ।। 45 ।।

45. - - - - - - - - - - - - -

{9. B. omits four lines from here. }

త్రిగుణం త్రిగుణీకృత్య చతుర్ధా వా యథా దృఢమ్।
క్షాలయిత్వాస్రతోయేన తేనైవ గ్రథయేన్మణీన్ ।। 46 ।।
46. - - - - - - - - - - -

అనూనానధికాంస్తుల్యానచలాన్ గ్రథితాన్తరాన్।
ఇష్టసంఖ్యామణిప్రోతసూత్రాన్తద్వితయోపమమ్।।
మణిం ప్రకల్పయేన్మేరుమక్షమాలావిధిస్త్వయమ్ ।। 47 ।।
47. మేరుః జపసూత్రప్రధానగ్రన్థిస్థో బృహన్మణివిశేషః।
ఇతి {10}శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే బహిర్యాగప్రకాశో{11} నామైకోనచత్వారింశోఽధ్యాయః

{10. శ్రీపఞ్చరాత్ర A.; శ్రీపాఞ్చరాత్రే B. }

{11. బహిర్యాగో A. }

********ఇత్యేకోనచత్వారింశోఽధ్యాయః********

చత్వారింశోఽధ్యాయః - 40

శక్రః---

నమస్తే వారిసంభూతే నమస్తే పద్మసంభవే।
ప్రకారమక్షమాలాయాః ప్రతిష్ఠాయా వదామ్బుజే ।। 1 ।।

1. - - - - - - - - - - - -

శ్రీః---

సాధితామక్షమాలాం తు స్థాపయేద్భాజనే శుభే।
పూజయిత్వార్ఘ్యపుష్పాద్యైస్తస్యాః శుద్ధిం సమాచరేత్ ।। 2 ।।

2. సాధితామ్; నిర్మితామ్।

అస్త్రేణ దగ్ధ్వా నిర్వాప్య వర్మణాప్యాయయేచ్ఛ్రియా।
పరమామృతరూపిణ్యా తాం మాలాం భావయేత్తతః ।। 3 ।।

3. నిర్వాప్య; విశోష్య। శ్రియా; శ్రీమన్త్రేణ। భావయేత్; వక్ష్యమాణరూపేణ ధ్యాయేత్।

చతుర్భుజామనౌపమ్యాం మన్మయీం మామివాపరామ్।
వరదాభయహస్తాం చ బద్ధాఞ్జలికరద్వయామ్ ।। 4 ।।

4. - - - - - - - - - - - -

బ్రహ్మద్వారామ్బుజన్మస్థాం దేవీం ధ్యాయేచ్ఛిఖోపమామ్।
తాం పరాం వైష్ణవీం శక్తిం మన్మయీం మదభేదినీమ్ ।। 5 ।।

5. బ్రహ్మద్వారం బ్రహ్మరన్ధ్రాఖ్యనాడీ। శిఖా వహ్నిశిఖా।

ద్వాదశాన్తే విచిన్త్యాథ క్రమాద్ధ్యాయేద్ధృదమ్బుజే।
హృత్పద్మాదుత్థితాం బూయో బ్రహ్మరన్ధ్రాద్వినిర్గతామ్ ।। 6 ।।

6. ద్వాదశాన్తే; మూర్ధ్న ఉపరి ద్వాదశాఙ్గులపరిమితస్థానే।

శనైః శనైరుల్లసన్తీం మాలాస్థాం తాం విచిన్తయేత్।
అఙ్గోపాఙ్గక్రమోపేతాం{1} స్థూలసూక్ష్మపరాత్మికామ్ ।। 7 ।।

7. - - - - - - - - - - - - - - -

{1. క్రియోపేతాం A. E. }

మాం ధ్యాయేత్ తారికాకారాం తత్ర శక్తౌ సురేశ్వర।
మణీన్ సూత్రం తథా మాలాం మాలాస్థాం వైష్ణవీమపి ।। 8 ।।

8. - - - - - - - - - - - - -

ఏకార్ణవీకృతం సర్వం{2} మాయాం ధ్యాయేత్ సురేశ్వర।
మయా దత్తాం విభావ్యైనాం సంస్కృతామక్షమాలికామ్ ।। 9 ।।

9. - - - - - - - - - - - - -

{2. కృతాం సర్వాం C. }

జపం సమాచరేత్ పశ్చాత్ పూర్వోక్తేన విధానతః।
అనున్మిషత్ పరం సూక్ష్మం స్థూలమాత్మానమేవ చ ।। 10 ।।

10. - - - - - - - - - - - - -

లక్ష్మీనారాయణాకారం పఞ్చకం భావయేదిదమ్।
తుర్యాతీతం తథా తుర్యం సుషుప్తిస్వప్నజాగరాః ।। 11 ।।

11. - - - - - - - - - - - -

అవస్థాపఞ్చకం తద్వత్ తత్కర్తృకరణాదికమ్।
కర్తున్మేషం తథా తత్స్థం కరణం బాహ్యకం తథా ।। 12 ।।

12. - - - - - - - - - - - - - -

మన్త్రాక్షరం తథా స్థూలం సర్వం తత్తన్మయం స్మరేత్।
హృత్పుణ్డరీకమధ్యస్థాం మన్ముఖామ్భోజనిఃసృతామ్ ।। 13 ।।

13. - - - - - - - - - - - - -

స్మరేచ్ఛబ్దమయీం శక్తిం వైష్ణవీం మదభేదినీమ్।
తస్యా వినిర్గతాం ధ్యాయేన్మాతృకాం మన్త్రమాతరమ్ ।। 14 ।।

14. - - - - - - - - - - - - -

మన్మయీం సంస్మరేన్మాలాం జప్యమన్త్రమయీం తతః।
లతాయామివ పుష్పాణి{3} మన్త్రాన్ వై తత్ర సంస్మరేత్ ।। 15 ।।

15. - - - - - - - - - - - - - - -

{3. పుష్పాణాం A. B. C. }

స్ఫురణం మణిసంస్పర్శే హృల్లయం చ తదత్యయే।
భావయన్ మన్త్రనాథస్య జపం కుర్యాద్విచక్షణః ।। 16 ।।

16. - - - - - - - - - - - -

{4}హృద్భాస్వరూపసంసూతిబహిరన్తఃక్రమోత్క్రమాత్।
ఇతి స్మరన్ జపేదేకవారం తత్కోటిసంమితమ్ ।। 17 ।।

17. - - - - - - - - - - - -

{4. సుహృత్ A. B.; హృద్భాస్వరూపసంస్యూతి F. }

జపం సమాప్య విధివన్న్యస్యేన్మయి జపం కృతమ్।
శక్తిం తాం మన్ముఖాన్తఃస్థాం జపరూపాం విచిన్తయేత్ ।। 18 ।।

18. - - - - - - - - - - - - -

దీపే ధూపే తథార్ఘ్యే చ ఘణ్టానాదం సమాచరేత్।
ఆవాహనే తథార్ఘ్యే చ నైవేద్యే మధుపర్కకే ।। 19 ।।

19. - - - - - - - - - - - -

ప్రీణనే చ ప్రయుఞ్జీత ఘణ్టానాదం విచక్షణః।
న వినా పూజయా చాల్యా తాం వినా పూజయేన్న చ ।। 20 ।।

20. - - - - - - - - - - - - -

కార్యసిద్ధిమభీప్సద్భిరిహ చాముత్ర చోభయోః।
సా హి ఘణ్టాభిధా శక్తిర్వాగీశా చ సరస్వతీ ।। 21 ।।

21. - - - - - - - - - - - - -

వాచి మన్త్రాః స్థితాః సర్వే వాచ్యం మన్త్రేషు చాఖిలమ్।
ఏతస్యాం చాల్యమానాయాం మన్త్రా వత్సా ఇవ ద్రుతమ్ ।। 22 ।।

22. - - - - - - - - - - - - - -

కాఙ్క్షమాణాః సమాయాన్తి తాం ఘణ్టాం మన్త్రమాతరమ్।
అధోముఖం తు బ్రహ్మాణ్డం ధ్యాయేల్లోకకులాకులమ్ ।। 23 ।।

23. - - - - - - - - - - - -

నాలం తస్యాస్తదూర్ధ్వే తు వృత్తం పద్మం స్మరేద్బుధః।

అష్టపత్రం శుభం శ్వేతం కర్ణికాకేసరాన్వితమ్ ।। 24 ।।

24. - - - - - - - - - - - -

తన్మధ్యే చిన్తయేద్దేవీం ఘణ్టామష్టభుజాన్వితామ్।

ముఖ్యహస్తచతుష్కేణ పాశశఙ్ఖామ్బుజాఙ్కుశాన్ ।। 25 ।।

25. - - - - - - - - - - - - -

పరబాహుచతుష్కేణ దధతీమక్షసూత్రకమ్।

విజ్ఞానపుస్తకం సమ్యగభయం చ వరం తథా ।। 26 ।।

26. - - - - - - - - - - - -

పద్మాసనామమ్బుజాక్షీం పద్మగర్భసమత్విషమ్।

బద్మమాలాధరాం పీతసితవస్త్రానులేపనామ్ ।। 27 ।।

27. - - - - - - - - - - -

మన్త్రౌఘముద్గిరన్తీం చ బ్రహ్మాదిపరిసంస్తుతామ్।

తారికాముచ్చరన్ దీర్ఘం{5} యుగ్మం సంచాలయేదిమామ్ ।। 28 ।।

28. - - - - - - - - - - - - - - -

{5. దీర్ఘాం A. }

అనయా పూజయన్ మన్త్రీ మన్త్రసిద్ధిం నిగచ్ఛతి।

తతో గురూన్ సమానీయ మన్మయాన్ వాపి వైష్ణవాన్ ।। 29 ।।

29. - - - - - - - - - - - - - -

ప్రదద్యాత్ ప్రాపణార్థం తు తేభ్యో మన్మన్త్రముచ్చరన్।

అథ వహ్నిగతాం సమ్యగగ్నిషోమమయీం పరామ్ ।। 30 ।।

30. వహ్నిసంతర్పణముచ్యతే---అథేత్యాదినా।

తర్పయేన్మాం సురేశాన యథావదవధారయ।

తత ఉత్తరదిగ్భాగే దేవాగారాద్బహిస్తు వా ।। 31 ।।

31. - - - - - - - - - - - -

భూభాగే లక్షణోపేతే కుణ్డం కుర్యాత్ సలక్షణమ్।

చతురశ్రం సమం యద్వా పద్మాకారం మనోహరమ్{6} ।। 32 ।।

32. - - - - - - - - - - - - -

{6. మనోరమమ్ F. }

శతార్ధహోమసంఖ్యాయాం కుణ్డం స్యాద్ ద్వాదశాఙ్గులమ్।

అష్టోత్తరశతేఽరత్నిసమం హస్తం సహస్రకే ।। 33 ।।

33. హోమసంక్యానుగుణ్యేన కుణ్డవిస్తృతిరుచ్యతే---శతార్ధేత్యాదినా।

అయుతాఖ్యే ద్విహస్తం చ లక్షహోమే చతుష్కరమ్।

కోటిహోమేఽష్టహస్తం స్యాచ్చాస్రతః కారయేచ్చ తత్ ।। 34 ।।

34. - - - - - - - - - - - - - - -

త్రికోణమపి వా కుర్యాద్ధోమకుణ్డం త్రిమేఖలమ్।

ఉద్ధృత్య తారయా పూర్వం త్రిస్తయా ప్రోక్షయేద్ధ్రువమ్ ।। 35 ।।

35. తయా; తారయా।

శోషణం దాహనం ప్లావం తారయా సమ్యగాచరేత్।

ఆధారశక్త్యాద్యారభ్య పూజ్యం భావాసనావధి ।। 36 ।।

36. భావాసనం పూర్వమాధారశక్తిప్రకరణోక్తమ్।

తత్ర నారాయణాఖ్యాం వై శక్తిం తేజోమయీం పరామ్।

మన్మయీమమృతాకారాం సర్వాతిశయరూపిణీమ్ ।। 37 ।।

37. - - - - - - - - - - -

సర్వశక్తిసమూహస్థాం సర్వవస్త్వన్తరస్థితామ్।

అవతార్య హృదమ్భోజాత్ సృష్టిమార్గేణ శాశ్వతీమ్ ।। 38 ।।

38. - - - - - - - - - - - - -

తారికాస్ఫురణాకారామవతీర్య హృదమ్బుజాత్।

రేచకేన వినిక్షిప్య కుణ్డమధ్యామ్బుజాన్తరే ।। 39 ।।

39. - - - - - - - - - - - -

సంపూజ్య గన్ధపుష్పాద్యైః పద్మముద్రాం ప్రదర్శ్య చ।

ధ్యాయేదృతమతీం శక్తిం సుస్నాతామహతామ్బరామ్ ।। 40 ।।

40. ధ్యాయేదిత్యాదినా అగ్నేర్వైష్ణవీకరణముచ్యతే।

ధ్యాయేత్ సర్వాత్మికాం శక్తిం తామేవ త్వధరారణిమ్।

ఉత్తరం చారణిం ధ్యాయేత్ సర్వతేజోమయం హరిమ్ ।। 41 ।।

41. - - - - - - - - - - - - -

మథ్నీయాత్ తారయా సమ్యక్ తథా చైవానుతారయా।

ఉత్పన్నం తారయాదాయ{7} కృశానుం శక్తిసంభవమ్ ।। 42 ।।

42. - - - - - - - - - - - - -

{7. ఆఘ్రాయ A. B. G. }

{8}అభిగూహ్యాఙ్గులీభిస్తు సంస్కుర్యాద్వైష్ణవాక్యయా।
చూడాం చ తారయా కుర్యాదన్నప్రాశనపూర్వకమ్ ।। 43 ।।

43. అభిగూహ్య; సంవృత్య। అన్నప్రాశనేతి జాతకర్మనామకరణయోరప్యుపలక్షణమ్।

{8. అభిగృహ్య C. }

ఉపనీయ తతో వహ్నిం తారయా చానుతారయా।
తతః స్వాహాస్వధాభ్యాం తు దేవీభ్యాం జాతవేదసః ।। 44 ।।

44. - - - - - - - - - - - - -

పాణిగ్రహణకం కుర్యాత్ తారయా త్వనుతారయా।
సర్వం ధ్యానమయం కార్యం జాతనామాదికర్మ తత్ ।। 45 ।।

45. - - - - - - - - - - - - -

లోహపాషాణమణ్యుత్థవహ్నౌ కార్యవశాత్ కృతే।
లౌకికే వాపి సంస్కారం నిషేకాది సమాచరేత్ ।। 46 ।।

46. - - - - - - - - - - - - - -

{9}ఆధాయ తైజసే పాత్రే మృన్మయేఽభినవే తు వా।
దేవీసహాయం స్వాహేశం తారయైవార్చయేత్ సుధీః ।। 47 ।।

47. - - - - - - - - - - - -

{9. ఆదాయ C. }

పూరణేనోపసంహృత్య స్వాత్మన్యుపశమం నయేత్।

క్రమాదానన్దశక్త్యా తం సంహారేణ తు యోజయేత్ ।। 48 ।।

48. - - - - - - - - - - - - -

సృష్టిమార్గేణ తం భూయోఽప్యవతార్య పదాత్ పదమ్।

కుణ్డమధ్యామ్బుజాన్తఃస్థాం తారయా భువమానయేత్ ।। 49 ।।

49. - - - - - - - - - - - - -

వహ్నిం స్వాహాస్వధేశానమగ్నిషోమమయం యజేత్।

సమిద్భిస్త్రిస్రుభిస్తారాముచ్చరన్నేకయైకయా ।। 50 ।।

50. - - - - - - - - - - - -

శాలీతిలాక్షతైః పశ్చాత్ తత ఆజ్యాహుతిత్రయమ్।

ఉచ్చార్య తారికాం పూర్వం బోధయేతి ద్విరుచ్చరేత్ ।। 51 ।।

51. - - - - - - - - - - - - -

తత్రత్స్థో బుధ్యతే వహ్నిర్యథావచ్చ హుతః{10} స్వయమ్।

పర్యగ్నికరణం కార్యం తారయైవార్ద్రపాణినా ।। 52 ।।

52. - - - - - - - - - - -

{10. యో యథా యస్య సః A. B. G. }

స్తృణీయాత్ తారయా దర్భైస్రేధా త్రేధా చతుర్దిశమ్।

ఉదగ్రాగేఽగ్నికుణ్డస్య స్తృణీయాద్దర్భసంచయమ్ ।। 53 ।।

53. - - - - - - - - - - - - -

ప్రణీతాప్రోక్షణీపాత్రే దర్వీధ్మౌ స్రుక్స్రువౌ తథా।
ఆజ్యస్థాలీం పవిత్రే చ సర్వం తత్ర నిధాపయేత్ ।। 54 ।।

54. - - - - - - - - - - - - -

ప్రణీతాం తారయాపూర్య గన్ధయుక్తేన వారిణా।
పవిత్రాభ్యాం త్రిరుత్పూయ మాం ధ్యాయేత్ తారయా శ్రియమ్ ।। 55 ।।

55. - - - - - - - - - - - - - -

వహ్నేరుదక్ ప్రతిష్ఠాప్య ప్రోక్షణీం పూరయేచ్ఛ్రియా।
తాముత్పూయ తతః ప్రోక్ష్య యాగోపకరణం సమమ్ ।। 56 ।।

56. - - - - - - - - - - - - -

ఆజ్యపాత్రం సమాదాయ తస్మిన్నాజ్యం నిధాయ చ।
బ్రహ్మ సర్పిఃసముద్రోత్థం తద్ధ్యాత్వాగ్నేరుదగ్గతమ్ ।। 57 ।।

57. - - - - - - - - - - - - -

తారయా సమభిజ్వాల్య దర్భాగ్రే వినిధాయ చ।
తయా పునరభిజ్వాల్య పర్యగ్నికృతిమాచరేత్ ।। 58 ।।

58. - - - - - - - - - - - - -

వహ్నేః పశ్చాత్ ప్రతిష్ఠాప్య పవిత్రద్వితయేన తత్।
ఉత్పూయ తారయాగ్నౌ తత్ పవిత్రద్వితయం క్షిపేత్ ।। 59 ।।

59. - - - - - - - - - - - - -

పరిదధ్యాత్ పరిధిభిర్యజ్ఞయోగ్యైశ్చతుర్దిశమ్।

అగ్నిశర్వదిశోః స్థాప్య కుణ్డమధ్యే సమిద్ద్వయమ్ ।। 60 ।।

60. - - - - - - - - - - - - - -

తత ఇధ్మం సమాధాయ శుష్కం పఞ్చదశాత్మకమ్।

తారయా పరిషిచ్యాగ్నిం స్రుక్స్రువౌ{11} పరితాపయేత్ ।। 61 ।।

61. - - - - - - - - - - - - - - -

{11. స్రువౌ తు G. }

నిమృజ్య తారయా పశ్చాత్తౌ ప్రోక్ష్యాథ స్రుచా తయా।

వాయోరగ్నిదిశం యావద్యాతోః శర్వదిశావధి ।। 62 ।।

62. - - - - - - - - - - -

{12}ధారయా స్రావయేద్వహ్నౌ మధ్యే దద్యాత్ స్రువాహుతిమ్।

అష్టోత్తరశతం వాపి తదర్ధం వా తదర్ధకమ్ ।। 63 ।।

63. - - - - - - - - - - - -

{12. ధారా ఆస్రావయేత్ C. }

స్రువేణాజ్యాహుతీర్దద్యాత్ స్వాహాన్తాం తారికాం గృణన్।

అయం యోగ్యో భవేద్వహ్నిర్భగవద్ధవ్యవాహనే ।। 64 ।।

64. - - - - - - - - - - - -

{13}ఆదధ్యాత్ సమిధః సప్త తతస్తారికయా సుధీః।

యజ్ఞకాష్ఠమయీరాదౌ బ్రహ్మక్షత్రతరూద్భవాః ।। 65 ।।

65. బ్రహ్మతరుః పలాశః। క్షత్రతరుః ముచుకున్దనామా తరుః। దశాపరా ఇతి। అవశిష్టా దశ సమిధ దశ సమిధ ఇత్యర్థః।

{13. F. omits verses 65 to 112. }

తారయా సమిధో దద్యాత్ కాష్ఠరూపా దశాపరాః।

మామేవ భావయేన్మధ్యే విష్ణోరఙ్కస్థితాం పరామ్ ।। 66 ।।

66. - - - - - - - - - - - - -

బ్రహ్మానన్దమయామ్భోజకర్ణికాస్థస్య వై విభోః।

అఙ్కస్థాం భావయల్లక్ష్మీం తా దద్యాత్సమిధోఽఖిలః ।। 67 ।।

67. - - - - - - - - - - - - - -

తతః పుష్పమయీం దద్యాద్ ధూపద్రవ్యమయీం తథా।

ఏతాస్తు త్రివిధా దేయా హస్తేనైవ మనీషిణా ।। 68 ।।

68. - - - - - - - - - - - - -

మధుపర్కమయీం పశ్చాత్ స్రువేణ జుహుయాత్ సుధీః।

స్రుచ్యన్నం చతురాదాయ సర్పిషాపూర్యం పూర్వవత్ ।। 69 ।।

69. - - - - - - - - - - - - -

తయైవాన్నాహుతిం దద్యాత్ స్వాహాన్తాం తారికాం గృణన్।

స్రువేణాజ్యాహుతీః పూర్వసమిత్సంఖ్యాః సమాచరేత్ ।। 70 ।।

70. - - - - - - - - - - - - -

పుష్పాఞ్జలిముపాదాయ వహ్నిస్థామర్చయేద్ధియా।

నిత్యయాగో మమైతావానూర్ధ్వం కామ్యాహుతిం క్షిపేత్ ।। 72 ।।

72. - - - - - - - - - - - - -

దశవారం తారయైవ క్షమస్వేతి వదన్ ధియా।
ప్రణీతాముపసంహృత్య శుచిస్థానే {14}నినీయ చ ।। 73 ।।

73. - - - - - - - - - - - - -

{14. నిధాయ A. B. }

ప్రహృత్య పరిధీన్ సర్వాన్ {15}సంస్రావం సమాచరేత్।
స్తరం ప్రహృత్య వహ్నౌ చ ఘృతేనాపూర్య చ స్రువమ్ ।। 74 ।।

74. - - - - - - - - - - - -

{15. సర్పిః A. B. }

దద్యాత్ పూర్ణాహుతిం దీర్ఘాం స్వాహాన్తాం తారికాం గృణన్।
శక్త్యా సమేతాం తాం తారాం వహ్నిస్థాం మన్మయీం పరామ్ ।। 75 ।।

75. - - - - - - - - - - - - - - -

మాం చాప్యఙ్కస్థితాం {16}విష్ణోర్నాసికాసంధిమార్గతః।
మరుచ్ఛక్త్యా సమాకృష్య హృత్పద్మే వినివేశ్య చ ।। 76 ।।

76. - - - - - - - - - - - - - -

{16. విర్ష్ణోర్నాడికా C. }

యాగభూమిం సమేత్యాథ నవపద్మస్థయా మయా।
ఏకీకృత్య మయి న్యస్యేదర్చాస్థాయాం కృతిం తు తామ్ ।। 77 ।।

77. - - - - - - - - - - - - - -

ప్రాగేవ విభజేదన్నం ప్రాపణాత్ సంప్రదానతః।
తేనాన్నేన యజేత్ సమ్యగ్విష్వక్సేన చతుర్భుజమ్ ।। 78 ।।

78. - - - - - - - - - - - - -

మణ్డలాన్తముపానీయ సమాహూయామ్బరాన్తరాత్।
నవామ్రపత్రసదృశం పిఙ్గభ్రూశ్మశ్రులోచనమ్ ।। 79 ।।

79. - - - - - - - - - - -

పీతవస్రం చతుర్దంష్ట్రం స్వముద్రాద్వితయాన్వితమ్।
గదాఖడ్గధరం దేవమభ్యర్చ్య క్రమశః సుధీః ।। 80 ।।

80. - - - - - - - - - - - -

సాఙ్గముద్రామథాదర్శ్య గత్వా కుణ్డసమీపతః।
విష్వక్సేనస్తతో భకత్యా తర్పణీయస్తిలాక్షతైః ।। 81 ।।

81. ఇత ఆరభ్య పఞ్చార్ధాని జయాఖ్యావచనమనుకుర్వన్తి।

వౌషడన్తేన మన్త్రేణ దద్యాత్ పూర్ణాహుతిం తతః।
మణ్డలే పూజయిత్వాథ కుర్యాత్తస్య విసర్జనమ్ ।। 82 ।।

82. - - - - - - - - - - - -

స్వమన్త్రేణ సురశ్రేష్ఠ{17} క్షమస్వేతి పదం వదన్।
ముద్రాం చ దర్శయేత్తం చ నభస్యుత్పతితం స్మరేత్ ।। 83 ।।

83. - - - - - - - - - - - - -

{17. జ్యేష్ఠ B. C. }

విష్వక్సేనార్చనం సర్వమగాధేఽమ్భుని నిక్షిపేత్।
తోయేనాస్త్రప్రజప్తేన ప్లావయేన్మణ్డలం చ తత్ ।। 84 ।।

84. - - - - - - - - - - - - -

తతః సంపూజయేత్ సర్వాన్ లోకపాలానశేషతః।
పుష్పార్ఘ్యైరన్నదానాద్యైరేకాహుత్యా చ వహ్నితః ।। 85 ।।

85. - - - - - - - - - - - - -

{18}బహ్వీభిర్వా యథాశక్తి స్వైః స్వైర్మన్త్రైర్యథావిధి।
పూజయిత్వా {19}విసృజ్యైతాంస్తదస్త్రాణ్యపి పూజయతేత్ ।। 86 ।।

86. - - - - - - - - - - - - - - -

{18. వ్రీహిభిర్వా A. G. }

{19. విసృజ్యైనాన్ B. }

సర్వాంశ్చ పరివారాంస్తాన్ స్వస్వస్థానక్రమేణ తు।
ర్చయేత్ క్షేత్రపాలాదీన్ వహ్నిమధ్యే చ తర్పయేత్ ।। 87 ।।

87. - - - - - - - - - - - - - -

ఆధారశక్తేరారభ్య పీఠశక్తీశ్చ సర్వశః।

గణేశాద్యాశ్చ సంపూజ్యాః సంతర్ప్యాశ్చ ఘృతాదికైః ।। 88 ।।

88. - - - - - - - - - - - - -

సకృత్కృత్వా త్రివృత్వా వా పూర్ణాః సర్వేష్వథ క్షిపేత్।

లక్ష్మ్యాదీన్పూజయేత్సర్వాన్ విష్వక్సేనార్చనాత్పురా ।। 89 ।।

89. - - - - - - - - - - - - -

విష్వక్సేనార్చనాత్ పశ్చాల్లోకపాలార్చనం క్రమాత్।

తతో వేదిం విశోధ్యాథ దర్భాన్ సంస్తీర్య దక్షిణాన్ ।। 90 ।।

90. - - - - - - - - - - - - - -

పితౄన్ యజేత్ క్రమేణైవ ప్రాపణార్ధావశేషతః।

కృత్వా పిణ్డత్రయం తేన పితృభ్యో నిర్వపేత్ స్తరే ।। 91 ।।

91. - - - - - - - - - - - - -

{20}అర్ఘ్యాఞ్జలం తథా దద్యాదేకైకస్యైకమఞ్జలిమ్।

వైష్ణవాయాథవా దద్యాద్బ్రాహ్మణాయ విశేషిణే{21} ।। 92 ।।

92. బ్రాహ్మణాయ విశేషిణే ఇతి। విశిష్టబ్రాహ్మణాయేత్యర్థః। ఏతచ్చ ధనికేతరవిషయమ్। ధనికవిషయే తు చతురో బ్రాహ్మణాన్, తదలాభే ఏకం వా శ్రాద్ధవిధినా భోజయేదితి సాత్త్వతే ఉక్తమ్ (6, 167-179)।

{20. అర్ఘ్యాఞ్జర్లి A. B. G. }

{21. విశేషతః B. G. }

పితౄనుద్దిశ్య వై భక్తం తత్తన్నామానుదేశవత్।

సంన్యస్య మయి తత్ సర్వమన్తర్ధానమవేక్ష్య చ ।। 93 ।।

93. - - - - - - - - - - - - -

అర్ఘ్యాద్యముపసంహృత్య వర్మాగ్రే ప్రతిహృత్య చ।

ఉపసంహృత్య చ న్యాసమనుయాగం సమాచరేత్ ।। 94 ।।

94. అనుయాగః ప్రాపణావశేషోపయోగో భోజనాదిః।

అగ్రేణ తారయా ప్రోక్ష్య తారయా పరిషిచ్య చ।

ఉపస్తీర్య తయా చాపో దద్యాత్ ప్రాణాహుతీస్తయా{22} ।। 95 ।।

95. తయోపస్తీర్య; తారయా నిపీయేత్యర్థః।

{22. తదా A. }

అదీక్షితస్త్వనుయజంస్తత్తన్మన్త్రానుసంహితామ్।

తారికాముచ్చరన్ కుర్యాన్మాం చాన్తఃస్థాం విభావయేత్ ।। 96 ।।

96. పూర్వోక్తం తారయా ప్రోక్షణపరిషేచనాపోశనప్రాణాహుత్యాదికం దీక్షితవిషయమ్। అదీక్షితానాం తు తత్తత్సూత్రకృదుక్తమన్త్రైరేవ కర్తవ్యమ్।

సోమానన్దమయీం దివ్యాం క్రమాదన్నాత్మతాం గతామ్।

వీర్యరూపరసాకారాం తేజోవీర్యబలాత్మికామ్ ।। 97 ।।

97. - - - - - - - - - - - - -

ఐశ్వర్యశక్తివిజ్ఞానరూపం భోక్తారమవ్యయమ్।

ఆత్మానం పుణ్డరీకాక్షం భావయేత్ పురుషోత్తమమ్ ।। 98 ।।

98. - - - - - - - - - - - - -

తారికాముచ్చరన్ పశ్చాదపిధాయాన్నమమ్భసా।

ఆచమ్య ద్విస్తతో న్యస్యేదనుయాగం తతో మయి ।। 99 ।।

99. అపిధాయామ్బుసేతి। ఉత్తరాపోశనం పీత్వేత్యర్థః।

అథ స్వాధ్యాయమభ్యస్యేద్ దినశేషం విచక్షణః।

చతుర్విధాని శాస్త్రాణి తదుత్థం తారికాదికమ్ ।। 100 ।।

100. స్వాధ్యాయమ్; వేదదివ్యశాస్త్రాదిపరిచయమ్। చతుర్విధాని---ఆగమసిద్ధాన్తమన్త్రసిద్ధాన్తతన్త్రసిద్ధాన్తతన్త్రాన్తరసిద్ధాన్తప్రతిపాదకాని శాస్త్రాణి।

సిద్ధాన్తానపి చాశేషానసంలగ్నేన చేతసా।

స్వాశయప్రవిశుద్ధ్యర్థం సమీక్షేత ధియా స్వయా ।। 101 ।।

101. - - - - - - - - - - - -

సంధ్యాముపాస్య విధివదభిగమ్య చ మాం ధియా।

యోగం యుఞ్జీత విధివచ్ఛాస్త్రశుద్ధేన చేతసా ।। 102 ।।

102. - - - - - - - - - - - -

పూర్వపశ్చిమయోర్నక్తం యామయోర్ధాతుసామ్యవాన్।

ఇతి యాగవిధిః శక్ర విస్తరేణ ప్రదర్శితః ।। 103 ।।

103. నక్తం ప్రథమయామః చరమయామశ్చ యోగకాలః। మధ్యే జాయమానా నిద్రాపి భగవతి స్వాత్మసమర్పణేన యోగరూపా భావనీయా।

విధానస్య తు సంక్షేపం పునరస్య {23}నిబోధ మే।

సంక్షేపవిస్తరే కుర్యాద్ దేశకాలానుకూలతః ।। 104 ।।

104. - - - - - - - - - - - -

{23. బ్రవీమి తే B. }

నైవ కుర్యాదపచ్ఛేదం యజేదఞ్జలినాపి మామ్।

యజేతోభౌ సహైవావాం సూక్తేన పురుషేణ తు ।। 105 ।।

105. అపచ్ఛేదః; విచ్ఛేదః।

తథా మదీయసూక్తేన తాభ్యాం వా నౌ యజేత్ పృథక్।
స్థానే వా సర్వమన్త్రాణాం తారికామేవ యోజయేత్ ।। 106 ।।

106. - - - - - - - - - - - - -

కుర్యాత్ సంకల్పసంన్యాసౌ ద్వావేవాద్యన్తయోః పృథక్।
అకుర్వన్ భోగనిర్దేశం కేవలైర్వా యజేత్తు తైః ।। 107 ।।

107. - - - - - - - - - - - -

తథా తథైవ కుర్వీత శక్నుయాత్తు యథా యథా।
న త్వేవ హాపయేద్యాగమపి దద్యాజ్జలాఞ్జలిమ్ ।। 108 ।।

108. శక్నుయాదితి। మదారాధనస్య నిత్యత్వాత్ నిత్యస్య చ యథాశక్త్యనుష్ఠానవిధానాత్ యథాశక్తి మామారాధయేదిత్యర్థః।

తారికాం వాప్యధీయీత ద్రవ్యాభావే విచక్షణః।
మనసా భావయేద్రూపం యత్తస్యా యాదృశం చ యత్ ।। 109 ।।

109. - - - - - - - - - - - -

నిరామిషస్య శుద్ధస్య లబ్ధలక్ష్యస్య వై పదే।
విక్షోభాయ క్రియాః సర్వాః యా యాః శాస్త్రేణ దర్శితాః ।। 110 ।।

110. - - - - - - - - - - - - - -

ఆతతస్య చ సర్వత్ర సమతామభ్యుపేయుషః।
కః కిం కస్మై కిమర్థం వా కథం వా శక్నుయాత్క్రియామ్ ।। 111 ।।

111. - - - - - - - - - - - - - - - -

అగ్నిషోమమయౌ హిత్వా పన్థానౌ సార్వలౌకికౌ।

తయోరన్తరమావిశ్య మార్గమూర్ధ్వం సమాచరేత్ ।। 112 ।।

112. - - - - - - - - - - - -

లయాగ్నిదగ్ధదుర్మార్గః శీతీభూతో నిరామయః।

స్థూలసూక్ష్మపరాతీతపదాక్రాన్తివిచక్షణః ।। 113 ।।

113. - - - - - - - - - -

పశ్యఞ్ఛృణ్వన్స్పృశఞ్జిఘ్రన్నశ్నన్గచ్ఛన్స్వపఞ్శ్వసన్।

ప్రలపన్విసృజన్గృహ్ణన్నున్మిషన్నిమిషన్నపి ।। 114 ।।

114. - - - - - - - - - - -

అకుర్వన్నేవ తత్ సర్వం మద్భూతో హ్యనిదంమయః।

అవస్థాదేశకాలాద్యైరనవస్యూతయాఖిలైః ।। 115 ।।

115. అనవస్యూతయేతి। అపరిచ్ఛిన్నయేత్యర్థః।

అహంతయా సమాక్రాన్తో ధూమపీతాగ్నిపీతవత్।

అనన్తా వర్తమానో హి సూర్యాచన్ద్రమసోర్ద్వయోః ।। 116 ।।

116. ధూమపీతేత్యాది। యథా ధూమాగ్న్యోర్మధ్యే వర్తమానో ధూమేనాగ్నినా చ సంబద్ధో భవతి, తథా సూర్యాచన్ద్రమసోరన్తరా వర్తమాన ఇత్యర్థః।

{24}వ్యక్తముద్ధాల్య వై తాలు ధ్రువస్థానే నివేశయన్।

మనః శూన్యమయం భావమాతిష్ఠన్ లయసంమితమ్ ।। 117 ।।

117. - - - - - - - - - - - -

{24. రత్నముద్ధాల్య వా తాలం B. C. }

{25}ఏవం యో వర్తతే యోగీ {26}తారికామననోద్యతః।
స కర్మఠః స వై సాంఖ్యః స యోగీ స చ సాత్త్వతః ।। 118 ।।

118. - - - - - - - - - - - - - - -

{25. య ఏవం B. C. F. }

{26. తారికామనునా A. }

స చ పాశుపతో జ్ఞేయః సర్వసిద్ధాన్తగశ్చ సః।
ఇత్యేవం తే మయోద్దిష్టో మద్భావః పారమార్థికః।
శృణు శేషమశేషం మే యత్తే కించిద్ వివక్షితమ్ ।। 119 ।।

119. - - - - - - - - - - - - -

ఇతి {27}శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే నిత్యవిధిప్రకాశో నామ చత్వారింశోఽధ్యాయః

{27. శ్రీపఞ్చరాత్ర A.; శ్రీపాఞ్చరాత్రే B. }

********ఇతి చత్వారింశోఽధ్యాయః********

ఏకచత్వారింశోఽధ్యాయః - 41

శక్రః---

నమో నిత్యానవద్యాయై జనన్యై సర్వదేహినామ్।
ఆధారేశాత్మరూపాయై శుద్ధాశుద్ధాఖిలాధ్వనామ్ ॥ 1 ॥

1. - - - - - - - - - - - -

బాహ్యాన్తరవిభాగేన శ్రుతో యాగః సవిస్తరః।
సంప్రతి శ్రోతుమిచ్ఛామి త్వత్తో దీక్షావినిర్ణయమ్ ॥ 2 ॥

2. - - - - - - - - - - - -

శ్రీః---

ఏకో నారాయణః శ్రీమాన్ షాడ్గుణ్యమహిమోజ్జ్వలః।
తస్య షాడ్గుణ్యరూపాహం శక్తిరేకా సనాతనీ ॥ 3 ॥

3. - - - - - - - - - - - -

ఆత్మానం విభజామ్యేకా పఞ్చధా దేవసంవిదా।
శబ్దరూపార్థరూపాభ్యాం వృత్తిరూపేణ వాసవ ॥ 4 ॥

4. - - - - - - - - - - - -

తథైవాచార్యరూపేణ దీక్షాఖ్యేనాపరేణ తు।
యద్ ద్యతి క్లేశకర్మాదీనీక్షయత్యఖిలం పదమ్ ॥ 5 ॥

5. దీక్షాశబ్దనిర్వచనం యదిత్యాదినా। ద్యతి ఖణ్డయతి। "దో అవఖణ్డనే" ఇతి ధాతుః।

క్షపయిత్వా మలం సర్వం దదాతి చ పరం పదమ్।
దీక్షేతి తేన తత్త్వజ్ఞైర్వర్ణ్యతే వేదపారగైః ॥ 6 ॥

6. నిర్వచనాన్తరం క్షపయిత్వేతి।

దీక్షా సా త్రివిధా తావత్ స్థూలసూక్ష్మపరాత్మనా।
పునర్దీక్ష్యవిభేదేన త్రివిధా సా చతుర్విధా ।। 7 ।।

7. - - - - - - - - - - - -

సమయీ పుత్రకశ్చైవ తృతీయః సాధకస్తథా।
ఆచార్యశ్చేతి దీక్ష్యాస్తే తేషామన్యత్ర విస్తరః ।। 8 ।।

8. - - - - - - - - - - - - -

మహామణ్డలయాగేన{1} హవనాద్వాథ కేవలాత్।
వాచా కేవలయా వాపి దీక్షైషా త్రివిధా పునః ।। 9 ।।

9. - - - - - - - - - - - -

{1. యోగేన B. }

విత్తాఢ్యస్యాల్పవిత్తస్య ద్రవ్యహీనస్య చ క్రమాత్।
ఆనీయ దృఢసంకల్పం చిరకాలపరీక్షితమ్ ।। 10 ।।

10. - - - - - - - - - - - - -

ఆచార్యః ప్రణతం శిష్యం సంసారానలతాపితమ్।
నవామ్బుజం విధాయాదౌ తస్మిన్ కుమ్భం {2}సమిజ్య చ ।। 11 ।।

11. సమిజ్యేతి। సంపూజ్యేత్యర్థః।

{2. సమీక్ష్య చ F. }

{3}నిర్ణిక్తపాప్మనః శిష్యాన్ ప్రాయశ్చిత్తైః పృథగ్విధైః।
సుస్నాతాన్ ధౌతవస్త్రాంశ్చ పవిత్రీకృతవిగ్రహాన్ ।। 12 ।।

12. - - - - - - - - - - - - -

{3. నిర్ణీత A. B. C. }

ఆనీయ భగవద్భక్తాన్ శుభాః కన్యాః స్త్రియస్తథా।
పఞ్చగవ్యేన పూతాంశ్చ దన్తధావనపూర్వకమ్ ।। 13 ।।

13. కన్యాః స్త్రియస్తథేతి తాసామపి తాన్త్రికదీక్షాధికారమాహ।

పుష్పాఞ్జలిభృతశ్చైవ బద్ధాక్షాన్నవవాససా।
ఆపాదమూర్ధపర్యన్తమేకసూత్రం ప్రకల్పయేత్ ।। 14 ।।

14. - - - - - - - - - - - -

త్రిగుణం త్రిగుణగ్రన్థీంస్తత్సూత్రే తత్త్వసంఖ్యయా।
కృత్వా మూర్ధాదిపాదాన్తం బావయేత్తత్త్వపద్ధతిమ్ ।। 15 ।।

15. త్రిగుణేతి। సత్త్వరజస్తమోమయగ్రన్థీనిత్యర్థః। తత్త్వసంఖ్యా సప్తవింశతిః।

ఈశకాలాది భూమ్యన్తం సప్తవింశతిసంఖ్యయా।
తత్త్వాని గ్రన్థయో జ్ఞేయా గ్రన్థిస్థాస్తు గుణాశ్రయః ।। 16 ।।

16. - - - - - - - - - - - - - -

మాయావిద్యాక్రియాత్మానస్తే పాశాః పరికీర్తితాః।
స్థూలసూక్ష్మాత్మకో దేహః శుభాశుభఫలప్రదః ।। 17 ।।

17. - - - - - - - - - - - - -

రఞ్జితోఽయం గుణైశ్చిత్రైరశేషకలుషాస్పదమ్।
సంపాతహోమకర్మాన్తే దేహం సూత్రమయం స్వయమ్ ।। 18 ।।

18. సంపాతహోమః తత్త్వాహుతిః।

ఛిత్వా ఛిత్వా తు హోతవ్యం భోగనిర్మూలకారణమ్।
లలాటే చేశ్వరం ధ్యాయేచ్ఛిద్రూపం సర్వతోముఖమ్ ।। 19 ।।

19. అవయవభేదేన తత్త్వధ్యానమాహ--లలాట ఇతి।

స్వబీజేన స్థితం ధ్యాత్వా జుహుయాత్తత్త్వసంఖ్యయా।
సిన్దూరపుఞ్జసంకాశం ప్రధానం భ్రూయుగే స్మరేత్ ।। 20 ।।

20. - - - - - - - - - - - -

తాలుమూర్ధ్ని స్థితాం బుద్ధిం పూర్ణేన్దుకిరణోపమామ్।
తాలుమధ్యే త్వహంకారం కుసుమాభం విచిన్తయేత్ ।। 21 ।।

21. - - - - - - - - - - - - -

తాలుకర్ణాన్తరే ధ్యాయేన్మనో {4}రాజోపలద్యుతి।
{5}కణ్ఠహృత్పద్మయోర్మధ్యే విభక్తే పఞ్చధా సమే ।। 22 ।।

22. రాజోపలం వజ్రమ్।

{4. రాజఫలద్యుతి B. }

{5. హృత్కణ్ఠ A. }

ప్రస్ఫురత్తారకాకారాఞ్ఛ్రోత్రాదీన్ పఞ్చ చిన్తయేత్।
హృన్నాభ్యోః పఞ్చధా మధ్యే వాగాదీని స్మరేత్తథా ।। 23 ।।

23. - - - - - - - - - - - -

స్మరేచ్ఛబ్దాదితన్మాత్రా నాభిబస్త్యగ్రమధ్యమే।
ఊర్వోరాచరణద్వన్ద్వాత్ స్థూలభూతాని సంస్మరేత్ ।। 24 ।।

24. - - - - - - - - - - - -

స్వైః స్వైర్బీమ్మైః సమేతాని తారాకారాణి తాన్యపి।
ఉచ్చార్య ప్రణవం తత్ర తత్తద్బీజం సముచ్చరేత్ ।। 25 ।।

25. - - - - - - - - - - - -

తత్త్వసంజ్ఞాం తతః స్వాహా సంపాతాహుతిరీదృశీ।
గురుః సంపాతహోమాన్తే స్వయం లక్ష్మీమయో భవన్ ।। 26 ।।

26. - - - - - - - - - - - -

పూర్ణాహుతిం తతో దద్యాత్తారయా వౌషడన్తయా।
ఏవం సంపాతహోమాన్తే సూత్రం తద్గ్రన్థిమద్ దృఢమ్ ।। 27 ।।

27. - - - - - - - - - - - - -

శరావసంపుటాన్తఃస్థం వినివేద్య మదన్తతః।
ఆనీతస్యాథ శిష్యస్య నేత్రబన్ధం విఘట్టయేత్ ।। 28 ।।

28. - - - - - - - - - - - - -

ప్రదత్తపుస్తకం సమ్యగ్గురుం స్వమభివాదయేత్।
స శిష్యోఽగ్నిసమీపస్థో జుహుయాత్తారయా ధియా ।। 29 ।।

29. - - - - - - - - - - - -

అఙ్గైరుపాఙ్గైర్లక్ష్మ్యాదిపరివారైశ్చ సర్వశః{6}।
అధికారీ భవత్యేవం {7}జపేఽగ్నౌ శ్రవణేఽర్చనే ।। 30 ।।

30. - - - - - - - - - - - - -

{6. సర్వతః B. F. }

{7. జపనే B. F. }

దీక్షాయామధ్వశుద్ధ్యర్థం మూలాద్యైర్జుహ్ుయాత్తతః।
తిలేన చాపి జుహుయాచ్ఛతాద్యం తు దశావరమ్ ।। 31 ।।

31. - - - - - - - - - - - -

పూర్ణాహుతిం ఘృతేనైవ తారయైవ తు పాతయేత్।
ఏషా దీక్షా భవేన్మాన్త్రీ సర్వమన్త్రవియోజనీ ।। 32 ।।

32. - - - - - - - - - - - -

ఏతావత్యధికారే తు శిష్యాన్ భోగైకలమ్పటాన్।
గ్రాహయేదీప్సితాన్ మన్త్రాన్ ప్రకృతిప్రాకృతాంస్తు వా ।। 33 ।।

33. - - - - - - - - - - - - -

{8}సిధ్యన్తి సంముఖా మన్త్రాః సర్వే ప్రకృతిసంభవాః।
తత్త్వాని త్వస్య శోధ్యాని వక్ష్యమాణప్రకారతః ।। 34 ।।

34. - - - - - - - - - - - -

{8. G. omits this line. }

శుద్ధతత్త్వాధ్వవర్గస్య మన్త్రగ్రహణమిష్యతే।
{9}ఏషా దీక్షా భవేన్మాన్త్రీ తత్త్వదీక్షాం నిబోధ మే ।। 35 ।।

35. - - - - - - - - - - - - - -

{9. B. omits four lines from here. }

ఓం బీజం తత్త్వసంజ్ఞాం చ {10}శోధయస్వాభిధాన్వయాత్।
ఆహుతీనాం దశావృత్త్యా సమ్యగ్ధ్యానసమన్వయాత్ ।। 36 ।।

36. - - - - - - - - - - - -

{10. శుద్ధయా స్వాహయా C. }

క్షిత్యాదిరీశ్వరాన్తః స్యాత్తత్త్వగ్రామో విశోధితః।
హోమాదౌ దీక్షణీయస్య సంజ్ఞా యోజ్యా యథార్థతః ।। 37 ।।

37. - - - - - - - - - - - - -

బద్ధపద్మాసనే శిష్యే సద్గురుః స్వసమీపగే।
ధ్యాయేద్భూమ్యన్తమీశాద్యం సమగ్రాం తత్త్వపద్ధతిమ్ ।। 38 ।।

38. - - - - - - - - - - - - -

నిరీక్ష్య లక్ష్మీనేత్రాభ్యాం లక్ష్మీహస్తేన సంస్పృశేత్।
ఉపసంహృత్య భూమ్యాద్యామీశాద్యాం తు పునః సృజేత్ ।। 39 ।।

39. గురోర్లక్ష్మీమయత్వస్య పూర్వముక్తత్వాత్ తన్నేత్రే లక్ష్మీనేత్రే ఇత్యుచ్యేత్। లక్ష్మీహస్తేన తారికాయుక్తహస్తేన।

ఇత్థం శిష్యతనుస్థానాం తత్త్వానాం జడరూపిణామ్।
ఆవహత్యాశు సంబోధం దీక్షా ధ్యానమయీ త్వియమ్ ।। 40 ।।

40. - - - - - - - - - - - - -

పాశసూత్రమథాధాయ శరావద్వయమధ్యగమ్।
గత్వా కుణ్డసమీపం తు తదుత్సార్య నిధాయ చ ॥ 41 ॥

41. - - - - - - - - - - - - -

{11}తారయా సాఙ్గయా హుత్వా సహస్రాద్యం శతావరమ్।
పుష్పమేకమథాదాయ బహుశోఽప్యభిమన్త్ర్య చ ॥ 42 ॥

42. - - - - - - - - - - - -

{11. B. C. omit six lines from here. }

హృదయే తాడయేచ్ఛిష్యం తారయా హుంఫడన్తయా।
శిష్యం భూతతత్త్వగం స్మృత్వా తదోర్భోగాన్ భోజయేద్ధియా ॥ 43 ॥

43. - - - - - - - - - - - - -

సమాప్తాఖిలభూభోగం తత ఉద్ధృత్య యోజయేత్।
అప్తత్త్వే తత్ర చాప్యేవం మత్త్వేశాద్విధిరీదృశః ॥ 44 ॥

44. - - - - - - - - - - - -

తారయా సాఙ్గయా హుత్వా ఛిత్వా గ్రన్థిం తు పార్థివమ్।
నిధాయ స్రుచి సంపూర్య సర్పిషా జుహుయాత్తయా ॥ 45 ॥

45. - - - - - - - - - - - -

తారికాయాః పరే భావే కుణ్డస్థే జ్వలనత్విషి।
అప్తత్త్వం క్రామయేత్సూక్ష్మం తదప్యేవం తు హోమయేత్ ॥ 46 ॥

46. - - - - - - - - - - - - -

తతూ్సక్ష్మం క్రామయేద్వహ్నిం జుహుయాత్ పూర్ణయా చ తత్।
ఏవం క్రమేణ హుత్వా తు పూర్ణాహుతిపరంపరామ్ ।। 47 ।।

47. - - - - - - - - - - -

ప్రకృతిం పురుషం నీత్వా పురుషం చేశ్వరం నయేత్।
ఈశ్వరాత్ పరమం తత్త్వం తత్త్వగ్రామే న విద్యతే ।। 48 ।।

48. - - - - - - - - - - - -

స్థూలసూక్ష్మపరాకారా శక్తిరీశ్వరరూపిణీ।
పురుషో హీశ్వరాత్తత్త్వాదధో యాతో యతోఽశుచిః ।। 49 ।।

49. - - - - - - - - - - - - -

ప్రాప్య తత్ పరమం తత్త్వం శుచిరేవ భవత్యయమ్।
విశ్వాత్మా విశ్వతశ్చక్షుస్తతో దీక్ష్యో భవత్యయమ్ ।। 50 ।।

50. - - - - - - - - - - - - -

భోగమోక్షప్రసిద్ధ్యర్థం స్యాతాం పూర్ణాహుతీ తతః।
సకలం నిష్కలం శిష్యం ధ్యాత్వా స్రుచి ఘృతం తథా ।। 51 ।।

51. - - - - - - - - - - - - -

ద్వయం తదేకీకుర్వన్ వై పరాతీతః స్థితో గురుః।
ధ్యాయన్ విజ్ఞానశబ్దాత్మా పశ్యన్తీరూపముత్తమమ్ ।। 52 ।।

52. - - - - - - - - - - - - -

తారికాయాః పరం భావమనుచ్ఛ్రాయమనాహతమ్।
తేన శిష్యం సమీకుర్వంస్తారయా వౌషడన్తయా ।। 53 ।।

53. - - - - - - - - - - - - -

పూర్ణాహుత్యాథ శిష్యస్య స్థితయే దేహపాతనాత్।
నమోఽన్తయా ధ్రువాద్యేవం తారయా జుహుయాద్బహు ।। 54 ।।

54. - - - - - - - - - - - -

తత్ర పూర్ణాహుతిం దత్వా మహాపూర్ణమథ క్షిపన్।
శిష్యం గురుః స్వమాత్మానం మాం చ లక్ష్మీం సనాతనీమ్ ।। 55 ।।

55. - - - - - - - - - - - - - - -

క్షీరే క్షీరమివ ధ్యాయేత్ సర్వం మయి సమీకృతమ్।
ఏవం లక్ష్మీమయీకృత్య శిష్యం విజ్ఞానవాయునా ।। 56 ।।

56. - - - - - - - - - - - - -

ఆకృష్య క్రమతో మన్త్రమిమం సంశ్రావయేత్ పున।
హృదయే స్థాపయిత్వా మాం తారాముపదిశేత్తతః ।। 57 ।।

57. - - - - - - - - - - - -

అఙ్గోపాఙ్గాదికం సర్వం శాస్త్రీయం క్రమమేవ చ।
దిశేత్ సామయికం ధర్మం మన్త్రగుప్త్యాదికం హి యత్ ।। 58 ।।

58. - - - - - - - - - - - - - -

విష్ణుహస్తం తతో దద్యాన్మూర్ధ్ని పృష్ఠే హృదన్తరే।

తదఙ్గం ముద్రయాలక్ష్య శిష్యేణారాధయేత్తు{12} మామ్ ॥ 59 ॥

59. - - - - - - - - - - - - - -

{12. ధారయేత్తు B. }

తారయా కుమ్భమాదాయ యత్రేష్టం గురుణా పురా।

అఙ్గోపాఙ్గాదిసంయుక్తాం తారికాం మనసా గృణన్ ॥ 60 ॥

60. - - - - - - - - - - - - -

అభిషిఞ్చేద్గురుః శిష్యం ప్రసన్నేనాన్తరాత్మనా।

లబ్ధరూపస్తతః శిష్యః సంసారామ్బుధిపారగః ॥ 61 ॥

61. - - - - - - - - - - - -

మహతా విభవేనాథ గురుయాగం సమాచరేత్।

కృత్వా త్వాధారశక్త్యాది గురుం తత్ర నివేశ్య చ ॥ 62 ॥

62. - - - - - - - - - - - - -

అర్ఘ్యాద్యైః పూజయేత్ సర్వైః స్వర్ణరత్నాదిభిస్తథా।

ఆశితం తర్పితం పశ్చాన్మన్త్రేణానేన పూజయేత్ ॥ 63 ॥

63. - - - - - - - - - - - -

అజ్ఞానగహనాలోకసూర్యసోమాగ్ని మూర్తయే।

దుఃఖత్రయాగ్నిసంతాపశాన్తయే గురవే నమః ॥ 64 ॥

64. - - - - - - - - - - - -

గృహీత్వా తు తతోఽనుజ్ఞాం మన్త్రమావర్తయేత్తతః।

సాధయేచ్చ యథాకామం యావద్యావదభీప్సతి{13} ।। 65 ।।

65. ఇతః పరం కాశ్యపాద్యన్వయభవా ఏవ పరార్థయజనాధికారిణ ఇతి ప్రతిపాదనపరో గ్రన్థో న సార్వత్రికో దృశ్యతే; కిం తు ఆన్ధ్రాక్షరముద్రితపుస్తక ఏవ దృశ్యతే। స చ కుణ్డలితః। అతో భాగోఽయం కైశ్చిత్ దేవాలయేషు స్వేషామేవ పరార్థయజనాధికారం స్థాపయితుకామైః సంయోజితః స్యాదిత్యస్త్యున్నేతుమవకాశః। ఆద్యత్వికానుష్ఠానవిరుద్ధశ్చాయం భాగః।

{13. After verse 65, the Telugu printed editon has the following additional passages within brackets:

శక్రః---

పద్మే త్వయోక్తదీక్షాయాం దీక్షితా యే మధుద్విషః।

పూజాయామధికారో హి తేషాం వాన్యస్య నేశ్వరి ।।

శ్రీః---

ఇన్ద్రేదం పరమం గుహ్యం స్నేహాత్తే కథయామ్యహమ్।

మోక్షార్థం దీక్షితా భూమౌ సన్తి వర్ణత్రయేషు చ ।।

సర్వే తేఽనధికారా హి పరార్థయజనే తథా।

తేషాం మద్యే మహాభాగా విష్ణుపాదార్పితాశయాః ।।

పరమైకాన్తినో లోకే మునయోఽష్టౌ శతం హితే।

కాణ్వమాధ్యందినవిదః పఞ్చరాత్రపరాయణాః ।।

శరణాగతిధర్మజ్ఞా ద్వయాగ్ర్యమనుతత్పరాః।

కాత్యాయనమునిప్రోక్తసూత్రకర్మక్రియాశ్రితాః ।।

కాశ్యపో గౌతమశ్చాథ భృగురాశ్వలాయనోఽఙ్గిరాః।

ఇత్యాదయో మునిశ్రేష్ఠాః పరార్థయజనే హరేః ।।

సాధికారా భవన్త్యన్యే యజనే నాధికారిణః।

ఏతే భక్తా మమ హరేః ప్రియా భాగవతా ఇణే ।।

అన్యే భాగవతా నైవ పూజాయామావయోర్ద్వయోః।

భక్త్యా భాగవతాశ్చాన్యే యద్వా భగవతో హరేః ।।

సుభక్తాశ్చేతరే లోకే ప్రోక్తా భాగవతా ఇతి।

కాశ్యపాదిమునిశ్రేష్ఠగోత్రజేర్ద్వి పరార్చనా ।।

కార్యా భాగవతైరన్యైః కృతా యది పరార్చనా।

మోహేన రాజరాష్ట్రాణాం బలాద్దోషో భవిష్యతి ।।

తతః సమస్తయత్నేన కార్యో భాగవతైః సదా।

కాశ్యపాద్యన్వయభవో దీక్షితో యో నిరక్షరః ।।

స ఏవారాధనే యోగ్యః పావనో బ్రహ్మవిన్మహాన్ ।।}

ఇతి దీక్షాభిషేకౌ తే వర్ణితౌ బలసూదన।

సమ్యక్సమాధిసంపాద్యం కిం భూయః శ్రోతుమిచ్ఛసి ।। 66 ।।

66. - - - - - - - - - - - - -

ఇతి {14}శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే దీక్షాభిషేకప్రకారో{15} నామైకచత్వారింశోఽధ్యాయః

{14. శ్రీపఞ్చరాత్ర A.; శ్రీపాఞ్చరాత్రే B. }

{15. ప్రకాశో G. }

********ఇత్యేకచత్వారింశోఽధ్యాయః********

ద్విచత్వారింశోఽధ్యాయః - 42

శక్రః---

సంసారసాగరోత్తారపోతపాదామ్బుజద్వయే।
హృషీకేశమహిష్యై తే భూయో భూయో నమో నమః ।। 1 ।।

1. - - - - - - - - - - - - -

త్వత్ప్రసాదాన్మయా దేవి శ్రుతో దీక్షావిధిః క్రమాత్{1}।
తారికాయా వదాబ్జస్థే పౌరస్చరణికీం క్రియామ్ ।। 2 ।।

2. పురశ్చరణం నామ గురూపదేశాత్ గృహీతస్య మన్త్రస్య స్వాభీష్టఫలప్రదత్వసంపాదనార్థం క్రియమాణో వ్రతహోమాదిః।

శ్రీః---

అహం నారాయణీ నామ శక్తిర్నారాయణాశ్రితా।
తస్యా మే పరమా మూర్తిస్తారికా భువనేశ్వరీ ।। 3 ।।

3. - - - - - - - - - - - - -

తస్యా మే పిణ్డభూతాయాః శృణు సాధనసంపదమ్।
కృష్ణాష్టమీం సమారబ్య యావత్కృష్ణచతుర్దశీ ।। 4 ।।

4. పిణ్డభూతాయా ఇతి। పిణ్డమన్త్రరూపాయా ఇత్యర్థః।

స కాలస్తారికాసిద్ధౌ తన్త్రజ్ఞైః సంప్రదర్శితః।
మహాపాపైరసంస్పృష్టః ప్రఖ్యాతైరతిపాతకైః ।। 5 ।।

5. - - - - - - - - - -

నాస్తిక్యాత్ప్రచ్యుతో భావాన్నిన్దితాభ్యాసవర్జితః।
భూతేషు భావయన్మైత్రీం కృతపాపానుతాపవాన్ ॥ 6 ॥

6. - - - - - - - - - - -

ఉచ్చాపచాని పాపాని ప్రాయశ్చిత్తైః శమం నయేత్।
బ్రహ్మచారీ హవిష్యాశీ సత్యవాదీ దృఢవ్రతః ॥ 7 ॥

7. - - - - - - - - - - - -

సంనిధౌ మనసా విష్ణోరోంకారం నియుతం జపేత్।
మహావ్యాహృతిభిర్హోమానయుతం సర్పిషాచరేత్ ॥ 8 ॥

8. నియుతం దశ లక్షాణి। అయుతం దశ సహస్రాణి।

సావిత్ర్యా చ తిలైర్హోమం తావత్సంఖ్యం సమాచరేత్।
మహాపాపాతిపాప్మానౌ విహాయ ప్రథితౌ కృతౌ ॥ 9 ॥

9. ప్రథితౌ విహాయేతి। అప్రకాశకృతౌ ఇత్యర్థః।

ఏతాదృశం విధిం కృత్వా ప్రణవాదిత్రయేణ తు।
మహాపాపాతిపాపాద్యైరప్రకాశైర్విముచ్యతే ॥ 10 ॥

10. - - - - - - - - - -

ఉపవాసాదిభిస్తద్వత్ ప్రకాశైరపి చేతరైః।
త్రిస్రో వోపవసేద్రాత్రీరఘమర్షణతత్త్వవిత్ ॥ 11 ॥

11. ఉపవాసాదిభిరిత్యనేన ప్రకాశకృతానాం ప్రాయశ్చిత్తముచ్యతే।

త్రిరహ్నస్త్రిర్నిశాయాశ్చ సవాసా జలమావిశేత్।
ప్రతిసంధ్యే నిమజ్జం స్త్రిస్త్రిర్జపన్నఘమర్షణ్ ॥ 12 ॥

12. - - - - - - - - - - -

ప్రతిమజ్జనమేవం తు క్షపయేత్తత్ త్రిరాత్రకమ్।
చతుర్థేఽహని వై దద్యాద్ బ్రాహ్మణాయ పయస్వినీమ్ ।। 13 ।।

13. - - - - - - - - - - - - -

ఏవం పూతో భవేత్ ప్రాగ్వదశేషేణాపి చాంహసా।
ఆత్మానమభిషిఞ్చేద్వా త్రిసంధ్యం పఞ్చగవ్యతః ।। 14 ।।

14. - - - - - - - - - - - - -

తిస్రో నీత్వా క్షపా ఏవం ముచ్యతే సర్వకిల్బిషైః।
తారాదిపఞ్చకం తేషామేకైకమథవా{2} ధియా ।। 15 ।।

15. తారాదిపఞ్చకమితి। తారం వ్యాహృతీః సావిత్రీం తారికామ్ అనుతారికాం చేత్యర్థః।

{2. అపి వా B. F. }

జపన్ పిబన్ సమీక్షేత వైష్ణవం విమలోజ్జ్వలమ్।
అహోరాత్రకృతైరేవం ముచ్యతే సర్వపాతకైః ।। 16 ।।

16. వైష్ణవం సమీక్షేతేతి కృతస్య కర్మణః సాద్గుణ్యార్థముక్తమ్।

భువనే యాన్తి యే విష్ణుమపాపా ధర్మతత్పరాః।
తత్స్పృక్త్థోఽపి వా భుక్త్వా ముచ్యతే సర్వపాతకై ।। 17 ।।

17. వైష్ణవమహిమానమాహ---భువన ఇత్యాదినా। విష్ణుం శరణ్యత్వేన ప్రపన్నా వైష్ణవా ఇత్యర్థః।

ధర్మైః పాపం క్షయం నీత్వా మహర్షిగణసంమతైః{3}।
తారికామాశ్రయేత్ పశ్చాద్భవసాగరతారికామ్ ।। 18 ।।

18. - - - - - - - - - - - - -

{3. సంమిత్రైః G. }

ఉపోష్య విధివన్మన్త్రీ కృష్ణపక్షస్య సప్తమీమ్।
స్థిత్వా సంధ్యామథాష్టమ్యాం తారికాజపమాచరేత్ ।। 19 ।।

19. - - - - - - - - - - - - - -

అనుజ్ఞన విహితం కర్మ కామ్యాన్తరవివర్జితః।
దివ్యే సైద్ధే తథైవార్షే విష్ణోరాయతనేఽమలే ।। 20 ।।

20. - - - - - - - - - - - - -

పర్వతాగ్రే నదీతీరే గోష్ఠే బిల్వవనేఽపి వా।
పయోయావహవిష్యాణామశన్నన్యతమం సకృత్ ।। 21 ।।

21. - - - - - - - - - - - - - -

జపం ద్వాదశసాహస్రం కుర్యాద్వై సప్త వాసరాన్।
దశాంశం తర్పణం కుర్యాదాహుతీశ్చాపి సర్పిషా ।। 22 ।।

22. - - - - - - - - - - - -

అనేన వర్తమానస్య విధినా తారికావిధౌ।
చతుర్దశీనిశీథే చేచ్ఛుభం పశ్యతి దర్శనమ్ ।। 23 ।।

23. - - - - - - - - - - - - -

సురాకుమ్భస్య లాభో వా సురాపానమథాపి వా।
స్త్రియా కామాభిషేకో వా దర్శనం సుదృశోఽథవా ।। 24 ।।

24. - - - - - - - - - - - - - -

తయా వాలిఙ్గనం భావాత్ సహ భోగోఽథవా తయా।
మన్త్రసిద్ధేస్తయోక్తిర్వా ఫలలాభోఽథవా తతః ।। 25 ।।

25. - - - - - - - - - - - - -

సౌమ్యస్య దర్శనం వాపి మిథునస్య సురూపిణః।
రాజ్ఞో వా దర్శనం రాజమహిష్యా వాథ దర్శనమ్ ।। 26 ।।

26. - - - - - - - - - - - - -

నారాయణస్య వా సాక్షాత్ స్వప్నే దృష్టిర్మమాపి వా।
పతివ్రతాదర్శనం వా వైష్ణవైర్వా సమాగమః ।। 27 ।।

27. - - - - - - - - - - -

యచ్చాన్యత్ స్వప్నశాస్త్రేషు శబ్ద్యతే శుభదర్శనమ్।
లబ్ధాశస్తత ఉత్థాయ త్యక్తనిద్రో జితక్లమః ।। 28 ।।

28. - - - - - - - - - - - - -

ఆచమ్య ప్రయతో మన్త్రీ స్మరేన్మాం సంస్తరే నిశామ్।
అథ ప్రాతః సముత్థాయ కృతసంధ్యావిధిక్రమః ।। 29 ।।

29. సంస్తరే శయ్యాయామ్। నిశామిత్యత్యన్తసంయోగే ద్వితీయా।

తుల్యశీలవయోరూపౌ సురూపౌ ధర్మతత్పరౌ।
అదీనాకృపణాకారౌ రూపవన్తౌ మనస్వినౌ ।। 30 ।।

30. - - - - - - - - - - - -

దంపతీ యౌవనావస్థౌ ప్రసన్నమృదుభాషిణౌ।

ఆహూయ స్నాపయిత్వా తౌ లక్ష్మీనారాయణాత్మకౌ ।। 31 ।।

31. - - - - - - - - - - - - -

భూషయిత్వా చ వస్త్రాద్యైరకుర్వన్ విత్తవఞ్చనామ్।

ఆశితౌ లిప్తగన్ధాఙ్గౌ దక్షిణాపరితోషితౌ ।। 32 ।।

32. - - - - - - - - - - - - -

ప్రార్థయేత్తారికాసిద్ధిం లక్ష్మీనారాయణాత్మనా।

అస్త్వేవమితి వాక్యాన్తే {4}తావావాం శరణం వ్రజేత్ ।। 33 ।।

33. తావావామితి। లక్ష్మీనారాయణాఖ్యాస్మద్రూపిణౌ తౌ దంపతీ ఇత్యర్థః।

వాచయిత్వా తతః స్వస్తి వైష్ణవాన్ వేదవిత్తమాన్।

ద్విజాగ్ర్యాంస్తర్పయిత్వాథ వర్తేతాభీష్టసంపదే ।। 34 ।।

34. - - - - - - - - - - - -

చతుర్దశీనిశాయాం చేన్న పశ్యేత్ స్వప్నదర్శనమ్।

అమావాస్యాం సమారబ్య యావత్కృష్ణస్య {5}సప్తమీ ।। 35 ।।

35. - - - - - - - - - - - - - - -

{5. ప్ఞ్చమీ B. G. }

తావన్తం వ్రతవానేవ వర్తయేత్ కాలమప్యథ।

త్రిసహస్రం జపం కుర్వన్నేకభుక్తేన వర్తయన్ ।। 36 ।।

36. ఏకభుక్తేన ఏకవారభోజనేన।

మద్యే కౌమారదారాణామృతుం ప్రాప్తమలఙ్ఘయన్।

అనిన్దన్ కామినీవృత్తం దంపతీ నన్దయన్ ధియా ।। 37 ।।

37. - - - - - - - - - - - - -

ఋతే పాపం ప్రియం కుర్వన్ కామినీనామలోలుపః।
తతః కృష్ణాష్టమీం ప్రాప్య పూర్వవజ్జపమాచరేత్ ।। 38 ।।

38. - - - - - - - - - - - - -

కుర్వన్ హోమాదికం సర్వం స్వప్నదృష్టౌ నివర్తయేత్।
యావచ్చిహ్నాని సంపశ్యేత్ తావదేవం సమాచరేత్ ।। 39 ।।

39. - - - - - - - - - - - - -

సిద్ధాయాం తారికాయాం తు సర్వం చ లభతే నరః।
సమ్యక్కర్తా చ శాస్త్రాణామద్యాత్మగతికోవిదః ।। 40 ।।

40. - - - - - - - - - - - - -

సర్వతన్త్రవిధానజ్ఞః సర్వవేదాన్తపారగః।
సర్వసందేహనిర్భేదీ సర్వనిర్ణయపారగః ।। 41 ।।

41. - - - - - - - - -

యథార్థవాగృజుర్వాగ్మీ ధర్మసాగరపారగః।
పరస్య స్వస్య వాయం హి వినియోగం చికీర్షతి ।। 42 ।।

42. - - - - - - - - - - - - -

నిగ్రహేఽనుగ్రహే వాపి స స సిధ్యతి సర్వదా।
శక్రః---

నమః సంపూర్ణషాడ్గుణ్యవిగ్రహాయై హరిప్రియే ।। 43 ।।

43. - - - - - - - - - - -

అరవిన్దగృహాయై తే గోవిన్దగృహమేధిని।

త్వన్ముఖాబ్జాచ్చ్యుతా సిద్ధిస్తారికాయా విశేషిణీ ।। 44 ।।

44. - - - - - - - - - - - - - -

స్థూలసూక్ష్మపరాకారా యథావచ్చ ప్రదర్శితాః{6}।

సాధితాయా విధానేన తారాయాస్త్రివిధాత్మనః ।। 45 ।।

45. - - - - - - - - - - - -

{6. ప్రకాశితా C. }

వినియోగమిదానీం మే వక్తుమర్హసి పద్మజే।

శ్రీః---

ఏకః షాడ్గుణ్యపూర్ణాత్మా హంసో నారాయణో వశీ ।। 46 ।।

46. - - - - - - - - - - - - -

హంసీ శక్తిరహం తస్య వశినీ సర్వకామదా।

హంసో హంసీ చ తావావాముదితౌ తారికాత్మనా ।। 47 ।।

47. - - - - - - - - - - - - -

తస్యా అస్మత్స్వరూపాయా వినియోగం నిబోధ మే।

నానావిధేషు మన్త్రేషు బాహ్యాన్తరవిభాగతః ।। 48 ।।

48. - - - - - - - - - - - -

యావన్తో యాదృశా యే చ మన్త్రాః సన్తి పరావరాః।
తదీయా వినియోగా యే యావన్తః సన్తి యాదృశాః ।। 49 ।।

49. - - - - - - - - - - - - - -

తావన్తస్తాదృశా స్తేఽస్యా వినియోగా న సంశయః।
తథాపి వినియోగాన్మే కాంశ్చిచ్చక్ర నిశామయ ।। 50 ।।

50. - - - - - - - - - - - - - -

ధర్మార్థకామమోక్షేషు సద్యః ప్రత్యయకారకాన్।
కృష్ణాజినోత్తరాసఙ్గాం కృష్ణాజిననివాసినీమ్ ।। 51 ।।

51. - - - - - - - - - - - - - -

కృష్ణాజినామ్బరాం త్రస్తకృష్ణశాబశుభేక్షణామ్।
పూర్ణచన్ద్రనిభాం ధ్యాత్వా బ్రహ్మముద్రాక్షసూత్రిణీమ్ ।। 52 ।।

52. - - - - - - - - - - - - - -

సరోరుహే దధానాం చాప్యపరస్మిన్ కరద్వయే।
ఇత్థం మామమ్బుజాక్షం వా దేవదేవం జనార్దనమ్ ।। 53 ।।

53. - - - - - - - - - - - - - -

ధ్యాత్వా లక్షం జపేత్తారాం ధర్మః ప్రత్యక్షతామియాత్।
విభుసంఖ్యామితాన్వ్రస్థాఞ్శాలీనాం తణ్డులాత్మనామ్ ।। 54 ।।

54. - - - - - - - - - - - - - -

సర్పిషస్తావతః ప్రస్థాన్ శర్కరాయాః పలాని చ।
గుడస్య వాపి తావన్తి పాచయేదేకపాత్రగాన్ ।। 55 ।।

55. - - - - - - - - - - - - -

పయసా తావతా తుల్యం విధినా సుశృతం హవిః।
శుక్లప్రతిపదః ప్రాతరుదితేఽర్ధేన భాస్కరే ।। 56 ।।

56. - - - - - - - - - - -

ఏకాహుత్యైవ జుహుయాన్మహాపాత్రస్థితం హవిః।
త్రిష్టుభా జాతవేదస్యా తారికాద్యన్తరుద్ధయా ।। 57 ।।

57. జాతవేదస్యేతి। "జాతవేదసే సునవామ సోమమ్" ఇత్యాదికయా ఋచా।

మహాకుణ్డే మహావహ్నౌ యన్త్రయోగేన బుద్ధిమాన్।
అథ ప్రాతః సమారభ్య యావదస్తమయం రవేః ।। 58 ।।

58. - - - - - - - - - - - - -

అవిచ్ఛిన్నం {7}చ జుహుయాత్ స్రువేణైవ గతక్లమః।
సపిషా సంస్కృతేనైవ తాదృస్యా త్రిష్టుభా సుధీః ।। 59 ।।

59. - - - - - - - - - - - - -

{7. తు B. C. }

ప్రాతరారభ్య శాల్యన్నం పయోదధ్యాజ్యసంస్కృతమ్।
ఏకైకం భోజయేద్విప్రం ప్రాతరారభ్య సంతతమ్ ।। 60 ।।

60. - - - - - - - - - - - -

వాచయిత్వా ద్విజానన్తే తర్పయేద్వేదవిత్తమాన్।
దంపతీ వైష్ణవౌ చైవం లక్ష్మీలక్ష్మీశసంజ్ఞయా ।। 61 ।।

61. - - - - - - - - - - - -

య ఏవమాచరేద్ధీరో వ్యవసాయసహాయవాన్।
కోటిసంక్యమనౌపమ్యమక్షయం లభతే నిధిమ్ ।। 62 ।।

62. - - - - - - - - - - - - -

ఇమం శృణు మహాశ్చర్యం ప్రయోగం పాకశాసన।
తారామాదాయ పూర్వం తు యోజయేత్ సుభగేపదమ్ ।। 63 ।।

63. - - - - - - - - - - - - -

స్వాహాం సంయోజయేత్ పశ్చాత్తారికేయం షడక్షరా।
ఉపోష్యైవ{8} చతుర్దశ్యాం పౌర్ణమాస్యాముపక్రమేత్ ।। 64 ।।

64. - - - - - - - - - - - - -

{8. ఏవం B. }

జపేద్దశసహస్రం తామారామే శోభనద్రుమే।
ఆసీనో మధ్యతః సమ్యక్పూర్ణకుమ్భప్రదీపయోః ।। 65 ।।

65. - - - - - - - - - - - - -

ధ్యాయన్మాం పద్మగర్భాభాం పఙ్కజద్వయధారిణీమ్।
ద్విభుజామసితాపాఙ్గీం నీలకుఞ్చితమూర్ధజామ్ ।। 66 ।।

66. - - - - - - - - - - - - - -

స్మితపూర్ణముఖీం రమ్యాం పీనోన్నతపయోధరామ్।
సర్వాభరణసంపూర్ణాం దుకూలోత్తమవాసినీమ్ ।। 67 ।।

67. - - - - - - - - - - - -

సుశుభాం సుభగామిత్థం ధ్యాయఞ్జపమథాచరేత్।
తర్పయేజ్జుహుయాచ్చైవ దశాంశం తారయానయా ।। 68 ।।

68. - - - - - - - - - - - - -

బలిం దద్యాచ్చ శాల్యన్నం పయోఘృతగుడాన్వితమ్।
స్రియం లక్షణసంపన్నాం పూజితాం భోజయేత్సుధీః ।। 69 ।।

69. - -

త్రిచత్వారింశోఽధ్యాయః - 43

శ్రీః---

శృణు వక్ష్యే పరాం సిద్ధిం నానాయోగసముత్థితామ్।
విద్యాయాః పిణ్డభూతాయాస్తారికాయాః సురేశ్వర ।। 1 ।।

1. - - - - - - - - - - - - -

యుఞ్జీత విధివద్యోకీ తారికాం దేహగోచరే।
నాసికాగ్రే చ జిహ్వాగ్రే జిహ్వయా మధ్యమూలయోః ।। 2 ।।

2. - - - - - - - - - - - - - -

కణ్ఠోరసోరురోఽన్తే చ ధారయేత్తత్త్వపద్ధతిమ్।

{1}క్షిత్యాద్యాం బుద్ధిపర్యన్తాం స్వస్వకార్యస్వభావవత్ ।। 3 ।।

3. బుద్ధిర్మహత్తత్త్వమ్।

{1. B. omits this line. }

తత్త్వాత్తత్త్వాన్తరం యాస్యన్ సంఖ్యయా సంఖ్యయా జపేత్।

ద్విశ్చతుః షట్ తథాష్టౌ చ దశషోడశవారకమ్ ।। 4 ।।

4. తత్త్వాదిత్యాది। పృథివీతత్త్వాత్ అప్తత్త్వగమనే ఇత్యాదిరీత్యేత్యర్థః।

చతుర్వింశతివారం{2} చ బుద్ధ్యన్తే ప్రకృతిం స్మరేత్।

అశీతిం సంసంమరేత్తారాం తత్ర జీవం విచిన్తయేత్ ।। 5 ।।

5. - - - - - - - - - - - - -

{2. సంఖ్యం C. }

యావాన్ యాదృక్ చ యశ్చాయం శతం తత్రాచరేజ్జపమ్।

అవ్యక్తచేతనాధారం పుష్కరం తదధః స్మరేత్ ।। 6 ।।

6. - - - - - - - - - - - - -

తత్త్వాద్యవయవాధారమనన్తం తత్త్వవాహకమ్।

పద్మాకారం విచిన్త్యైతజ్జపేత్సార్ధం శతం సుధీః ।। 7 ।।

7. - - - - - - - - - - - - -

తతస్తన్నాలమవ్యక్తకాలజీవాక్షరాత్మకమ్।

ఖం యత్తు{3} తత్ర కాలస్తత్తమోఽన్తఃసుషిరూపకమ్ ll 8 ll

8. - - - - - - - - - - - - - -

{3. యత్ర B. }

యస్త్వన్తశ్చేతనఃసోఽయమితి తత్త్రితయాత్మకమ్ l
చిన్తయిత్వా యథావత్తదాచరేద్ ద్విశతం జపమ్ ll 9 ll

9. - - - - - - - - - - - -

నాలాదధోఽనిరుద్ధాఖ్యశక్తిం{4} మాం భగవన్మయీమ్ l
సంస్మరన్ రూపకాలాద్యైరాచరేత్తు శతం జపమ్ ll 10 ll

10. - - - - - - - - - - - -

{4. అనిరుద్ధాఖ్యాం శక్తిం C. G. }

ప్రద్యుమ్నశక్తిం తదధో జపసంఖ్యా చ తాదృశీ l
అధః సాంకర్షిణీం శక్తిం జపసంఖ్యా చ తాదృశీ ll 11 ll

11. - - - - - - - - - - - - - -

సర్వోధో వాసుదేవాఖ్యం{5} దాంపత్యం స్థూలరూపకమ్ l
తతః సూక్ష్మం పరం తస్మాత్ పరాతీతం తు సర్వతః ll 12 ll

12. - - - - - - - - - - - - - -

{5. వాసుదేవాఖ్య C. }

లక్ష్మీనారాయణాభాసమనిర్దేశ్యమనౌపమమ్।

సర్వతః శక్తిశక్తీశస్పన్దమానమనావిలమ్ ।। 13 ।।

13. - - - - - - - - - - - -

ప్రాప్య యోగమయీం నిద్రాం నిద్రామేవం సమావిశేత్।

ఉత్థాయాపరరాత్రే తు ద్వాదశైతాస్తు ధారయేత్ ।। 14 ।।

14. ద్వాదశేతి। వాసుదేవాదిచతుష్కజీవప్రకృతిబుద్ధిభూతానీతి ద్వాదశ ధారణాః।

వాసుదేవాదిభూమ్యన్తం తత్సంఖ్యానవిధిక్రమాత్।

హృది వా ధారయేదేతాః సమస్తా అపి ధారణాః ।। 15 ।।

15. - - - - - - - - - - - -

ధారణా ద్వాదశైవైతాస్తారికాయామథాపి వా।

ఏష సర్వహితో యోగో యత్తత్త్వైస్తత్ర భూయతే ।। 16 ।।

16. - - - - - - - - - - - -

ప్రతిసంహృత్య వా సర్వం వ్యక్తావ్యక్తమయం పదమ్।

నిరాలమ్బం మనః కృత్వా శూన్యభావం సమావిశేత్ ।। 17 ।।

17. కల్పాన్తరమాహ---ప్రతిసంహృత్యేతి। సర్వాణ్యపి తత్త్వాని స్వస్వకారణేషు ప్రవిలాప్య మనో నిర్విషయం కుర్యాత్। నిర్విషయే మనసి యః పరమానన్దానుభవః స ఏవ పరమో యోగ ఇతి।

శూన్యాకారసమాకారం సంపూర్ణమివ వారిధిమ్।

ఆవిశామి మహాయోగం శూన్యభావనివేశితమ్ ।। 18 ।।

18. - - - - - - - - - - - -

యదా స్తిమితనిఃశబ్దనీరదానన్దసంనిభమ్।

యోగీ భవతి యుఞ్జానః స యోగీ మన్త్రిప్రియః సదా ।। 19 ।।

19. - - - - - - - - - - - - - -

యత్ర ధ్యేయమవచ్ఛిన్నం {6}నైవ కించన విద్యతే।

అజ్ఞేయమనవచ్ఛిన్నం తద్రూపం మద్వపుః స్ఫుటమ్ ।। 20 ।।

20. అవచ్ఛిన్నం పరిమితమ్।

{6. B. omits this and the next quarters. }

ఆత్మసాత్కురుతే యోగీ జ్ఞేయం సకలమక్రమమ్।

వితతా సా మహాజ్వాలా నిస్తరఙ్గా తనుర్మమ్ ।। 21 ।।

21. - - - - - - - - - - - - -

హూయన్తే మనసా యత్ర భూతాని భువనాని చ।

సర్వభావస్తదా శశ్వద్భావో మే ప్రవిజృమ్భతే ।। 22 ।।

22. సర్వభావః విశ్వాత్మనా వర్తమానతా। భావః సత్తా।

స్రుచా చ మనసా హుత్వా భూతాక్షభువనాదికమ్।

తాం చ స్రుచం ప్రహృత్యాథ యోగినా భూయతే మయా ।। 23 ।।

23. మయా భూయతే; మదాత్మనా భూయత ఇతి భావే ప్రయోగః।

యదవచ్ఛిద్యతే యేన తత్తు తస్మాన్మహత్తరమ్।

ధియావచ్ఛిద్యతే సర్వం యద్యదస్తి చ నాస్తి చ ।। 24 ।।

24. దేవ్యా జ్ఞానస్వరూపత్వముచ్యతే---యదవచ్ఛిద్యత ఇత్యాదినా।

సా నావచ్ఛిద్యతేఽన్యేన తనుః సా మే నిరఞ్జనా।

ధియో నైతౌ బహిర్భూతావభావో భావ ఏవ వా ।। 25 ।।

25. - - - - - - - - - - - -

అనాలీఢౌ ధియా న స్తః సా మే తనురనఙ్గనా।

యదాతిక్రమ్య మర్యాదాం జలధిః ప్లావయేజ్జగత్ ।। 26 ।।

26. యోగపరిపాకదశాయాం సర్వమపి జగత్ ధీరూపమేవావభాసత ఇత్యత్ర లౌకికం నిదర్శనమాహ---యదాతిక్రమ్యేతి।

తదా న స్థలనిమ్నే స్తస్తథా మయ్యఖిలం జగత్।

నేదమల్పాత్మనా శక్యమాస్థాతుం పరమం పదమ్ ।। 27 ।।

27. - - - - - - - - - - - -

కుర్యాద్విచ్ఛిద్య విచ్ఛిద్య యోగమేతదవాప్తయే।

భావే భావే శుభేఽన్యత్ర భూతే భవతి భావిని ।। 28 ।।

28. - - - - - - - - - - - -

స్మరేత్ సారతరం రూపం పరమం పారమేశ్వరమ్।

సంభరన్తి ప్రసూనేషు మధు సర్వేషు షట్పదాః ।। 29 ।।

29. సర్వభావానాం స్వాత్మనా భావ్యత్వే నిదర్శనమాహ---సంభరన్తీతి।

సంభరన్తి తథైకాం మాం సర్వభావేషు యోగినః।

యత్ర యత్ర మనో యాతి లక్ష్మీం తత్రైవ చిన్తయేత్ ।। 30 ।।

30. - - - - - - - - - - - - -

చలిత్వా తత్ కుతో యాతి సర్వం తన్మన్మయం హి యత్।

తత్త్వానాం పద్ధతిం మాలాం మత్సూత్రగ్రథితాం స్మరేత్ ।। 31 ।।

31. - - - - - - - - - - - -

మయి వా భిత్తిభూతాయాం చిత్రవత్ సంస్మరేజ్జగత్।

స్తిమితాపారగమ్భీరే ఫేనపిణ్డం యథామ్బుధౌ ।। 32 ।।

32. - - - - - - - - - - - -

స్మరేత్ క్రమోత్క్రమాభ్యాం వా ప్రమాత్రాదిచతుష్టయమ్।

ప్రభవన్తీం మదాకారాదపి{7} యాన్తీం చ తాం పునః ।। 33 ।।

33. చతుష్టయమితి। ప్రమాతా, ప్రమాకరణమ్, ప్రమేయమ్, ప్రమితిరితి చతుష్టయమిత్యర్థః। ప్రభవన్తీమితి తత్త్వానాం పద్ధతిమిత్యనేనాన్వేతి।

{7. మదాకారామపి G. }

పుమానాద్యో మదున్మేషః స మత్సంకల్పకల్పితః।

అన్తఃకరణసంజ్ఞోఽన్యో మదున్మేషోఽధరావనౌ ।। 34 ।।

34. - - - - - - - - - - - -

బహిష్కరణరూపోఽన్యస్తృతీయస్తదధః క్షితౌ।

భావరూపః ప్రమేయాత్మా తుర్యోఽయమధరాధరః ।। 35 ।।

35. - - - - - - - - - - - -

మత్సంకల్పవశేనైవ సదానన్దచిదాత్మికామ్।

భావయన్ననిసం శశ్వత్ క్రమవ్యుత్క్రమతో ధియా ।। 36 ।।

36. - - - - - - - - - - - -

ఇమాం చతుష్టయీం హిత్వా మద్భావం ప్రతిపద్యతే।

విజ్ఞానాధారభూతేషు ద్వాత్రింశత్యమ్బుజేషు వా ।। 37 ।।

ధ్యాయేద్దీపశిఖాబాం మామథవా రూపసున్దరీమ్।

ఆధారపద్మాదారభ్య నాభిపద్మాదధో భువి ।। 38 ।।

షట్ పద్మా యోగినాం చిన్త్యాస్తేషాం నామాని మే శృణు।

వ్యుచ్ఛన్తీ వ్యుషితా వ్యుష్టా వ్యుషుషీ వ్యోషుషీ రమా ।। 39 ।।

నాభిపద్మాద్ధృదమ్భోజాత్ పఞ్చ పద్మాన్ ప్రచక్షతే।

పశ్యన్తీ నాభిపద్మాఖ్యా పశ్యా పశ్యేతరాత్మికా ।। 40 ।।

దృశ్యా చ దృశ్యమానా చ హృదయం పఙ్కజాహ్వయాః।

హృత్కణ్ఠాన్తరమద్యాచ్చ పఞ్చపద్మాహ్వయాఞ్శృణు ।। 41 ।।

బోధయన్తీ చ బోద్ధ్రీ చ బుధ్యమానా తథేతరా।

ఘోషోన్మేషా చ సంజ్ఞాః స్యుః కణ్ఠహృన్మధ్యపద్మగాః ।। 42 ।।

కణ్ఠతాల్వన్తరామ్భోజపఞ్చకాఖ్యా ఇమాః శృణు।

ఘోషయన్తీ చ ఘుష్యన్తీ ఘుష్టా{8} ఘోషా తథేతరా ।। 43 ।।

తాలుభ్రూమధ్యదేశస్థా పఞ్చపద్మాహ్వయా ఇమే।

గ్రాహయన్తీ చ గృహ్ణానా జిఘృక్షా చ గృహీతికా ।। 44 ।।

నిర్వృతిరితి తాలుభ్రూమధ్యామ్భోజగణాభిధాః।

భ్రూమూర్ధమధ్యపద్మానాం షణ్ణామాఖ్యా ఇమాః శృణు ।। 45 ।।

ప్రాణయన్తీ ప్రాణతీ చ ప్రాణా ప్రాణావబోధినీ।

పరా బోధేతి తా ఏతా భ్రూమధ్యాన్తఃస్థపద్మగాః ।। 46 ।।

37-46. ద్వాత్రింశతి అమ్బుజేష్వితి పదచ్ఛేదః। ద్వాత్రింశదమ్బుజాని నిర్దిశతి---ఆధారేతి। వ్యుచ్ఛన్త్యాదీని షట్। పశ్యన్త్యాదీని పఞ్చ। బోధయన్త్యాదీని పఞ్చ। గ్రాహయన్త్యాదీని పఞ్చ। ప్రణయన్త్యాదీని షట్।

{8. పుష్యన్తీ పుష్టా B. }

రత్నదీపశిఖాభేషు భావయేన్మాం క్రమోత్క్రమాత్।

గృణన్మాం తారికాం దీర్ఘాం దీర్ఘఘణ్టానదోపమామ్ ।। 47 ।।

47. - - - - - - - - - - - -

ఇత్థం మాం చిన్తయన్ యోగీ సురూపాం వాపి సంస్మరన్।

విహాయ సకలం క్లేశం మద్భావం ప్రతిపద్యతే ।। 48 ।।

48. - - - - - - - - - - - - -

లక్షయేద్వాపి పద్మేషు నవస్వేషు క్రమోత్క్రమాత్।
ఆధారే త్రీణి పద్మాని హృదయాధోఽమ్బుజత్రయమ్ ।। 49 ।।

49. - - - - - - - - - - - - - -

మూర్ధ్న్యధస్త్రీణి పద్మాని నవపద్మవిధిక్రమః।
ద్వాదశస్వథవాబ్జేషు మూర్ధాద్యేషు ద్వికే ద్వికే ।। 50 ।।

50. - - - - - - - - - - - - -

షట్సు వా ప్రథమాబ్జేషు త్రిషు వా మూలహృద్భువి।
భ్రూమధ్యే చిన్తయేద్వాపి తారికా తారనాదినీమ్ ।। 51 ।।

51. - - - - - - - - - - - - -

తద్బిన్దుం చిన్తయేత్ పూర్వం ముద్గమాత్రం సుభాస్వరమ్।
తతః సర్షపమాత్రం తు {9}తతశ్చిత్రమనాకృతిమ్ ।। 52 ।।

52. - - - - - - - - - - - - - -

{9. తతశ్చిత్త A. B. }

యో యో వా గృహ్యతే భావో ఘటకుడ్యాదిరూపవాన్।
చిన్తయేత్తత్ర తత్త్వాని యాని యావన్తి శాస్త్రతః ।। 53 ।।

53. - - - - - - - - - - - - -

మన్మయీకృత్య తత్రైతాన్యహంభావనయా స్మరేత్।
హేతుమద్ధేతుభూతాని లోకే వస్తూని యాని వా ।। 54 ।।

54. - - - - - - - - - - - -

ఆశ్రితాశ్రయరూపాణి యాని స్వచ్ఛఘనాని వా।
భావతద్వత్స్వరూపాణి శుభాశుభమయాని చ ।। 55 ।।

55. - - - - - - - - - - - -

ప్రసవాప్రసవాత్మాని గుణగుణ్యాకృతీని వా।
ఆధారాధేయభూతాని శక్తితద్వన్మయాని వా ।। 56 ।।

56. - - - - - - - - - - - -

భోగ్యభోక్తృస్వరూపాణి నారీనరమయాని వా।
క్రియాకర్తృస్వరూపాణి హ్యుపాయోపేయకాని వా ।। 57 ।।

57. - - - - - - - - - - - -

స్త్రీపుంప్రత్యయరూపాణి శబ్దరూపాణి యాని వా।
ద్వన్ద్వభూతాని వస్తూని లోకేఽస్మిన్ యాని కానిచిత్ ।। 58 ।।

58. - - - - - - - - - - - - - - -

తాని యోగీ ధియా పశ్యేల్లక్ష్మీనారాయణాత్మనా।
తన్త్రస్య పరమం గుహ్యం వ్రతం శృణు పురందర ।। 59 ।।

59. - - - - - - - - - - -

యోగినా యదనుష్ఠేయం లక్ష్మీయోగవిధిక్రమే।

ప్రవర్తమానయా పూర్వమాదిదేవాజ్జగద్విధౌ ॥ 60 ॥

60. - - - - - - - - - -

ఆత్తం సీమన్తినీరూపం మయా సాభినివేశయా।
చికీర్షుర్మత్ప్రియం{10} యోగీ లక్ష్మీతన్త్రవిచక్షణః ॥ 61 ॥

61. - - - - - - - - - - - - - -

{10.ప్రియాన్ B. C. }

న స్మరేత్ కామినీనిన్దాం కర్మణా మనసా గిరా।
యత్రాహం తత్ర తత్త్వాని యత్రాహం తత్ర దేవతాః ॥ 62 ॥

62. - - - - - - - - - - - -

యత్రాహం తత్ర పుణ్యాని యత్రాహం తత్ర కేశవః।
వనితాయామహం తస్మాన్నారీ సర్వజగన్మయీ ॥ 63 ॥

63. - - - - - - - - - - - -

యోఽభినిన్దతి తాం నారీం స లక్ష్మీమభినిన్దతి।
యోఽభినన్దతి తాం లక్ష్మీం త్రైలోక్యమభినన్దతి ॥ 64 ॥

64. - - - - - - - - - - - - -

యో ద్వేష్టి వనితాం కాంచిత్ స ద్వేష్టి హరివల్లభామ్।
యో హరేర్వల్లభాం ద్వేష్టి స ద్వేష్టి సకలం జగత్ ॥ 65 ॥

65. - - - - - - - - - - - - -

జ్యోత్స్నామివ శ్రియం దృష్ట్వా యస్య చిత్తం ప్రసీదతి।
నాపధ్యాయతి యత్కించిత్ స మే ప్రియతమో మతః ।। 66 ।।

66. - - - - - - - - - - - - - -

యథా నారాయణే నాస్తి మయి వా శక్ర కిల్బిషమ్।
యథా గవి యథా విప్రే యథా వేదాన్తవేదిని ।। 67 ।।

67. - - - - - - - - - - - -

వనితాయాం తథా శక్ర దురితం నైవ విద్యతే।
{11}అకల్మషా యథా గఙ్గా యథా పుణ్యా సరస్వతీ ।। 68 ।।

68. - - - - - - - - - - - - - - -

{11. వికిల్బిషా C. }

అరుణా హ్యాపగా యద్వత్తథా సీమన్తినీ వరా।
యదస్మి జననీ నామ త్రయాణాం జగతామహమ్ ।। 69 ।।

69. - - - - - - - - - - - -

తదిదం నార్యవష్టమ్భాత్ సా హి మే పరమం బలమ్।
త్రైలోక్యజననీ దేవీ సర్వకామసమృద్ధినీ ।। 70 ।।

70. - - - - - - - - - - - -

మత్తనుర్వనితా సాక్షాద్యోగీ కస్మాన్న పూజయేత్।
న కుర్యాద్ వృజిననం నార్యాః కువృత్తం న స్మరేత్ స్త్రియాః ।। 71 ।।

71. - - - - - - - - - - - - - - -

ఋతే పాపాత్ ప్రియం నార్యాః కార్యం యోగమభీప్సతా।
జననీమివ తాం పశ్యేద్దేవతామివ మామివ ।। 72 ।।

72. - - - - - - - - - - - -

యో ద్వేష్టి వనితాం మోహాత్తత్సాహాయ్యం న చాచరేత్।
ఇదం చ శృణు దేవేశ యద్వక్ష్యామి ప్రియోఽసి మే ।। 73 ।।

73. - - - - - - - - - - - -

శ్రుత్వా త్వయాప్యనుష్ఠేయం నైవ వాచ్యం హి కస్యచిత్।
యా రూపిణీ వరారోహా కాచిద్ దృష్టిపథం గతా ।। 74 ।।

74. - - - - - - - - - - - -

తస్యాం మాం భావయేద్యోగీ తారికాం మనసా గృణన్।
అలోలుపేన చిత్తేన తస్యా రూపమనుస్మరేత్ ।। 75 ।।

75. - - - - - - - - - - - -

ప్రాణం సూర్యం పరాత్మానం నారీహృదయపూరుషమ్।
సంస్మరేదనలం తత్ర రూపలావణ్యసంపదమ్ ।। 76 ।।

76. - - - - - - - - - - -

అశేషసంపదోపేతాం తాం నారీం మామనుస్మరేత్।
అనుస్మృత్య గృణన్ బ్రహ్మ భావయేదేవ మాం ధియా ।। 77 ।।

77. - - - - - - - - - - - - -

తతః సమాధిసంపత్తౌ తత్రావిష్టా భవామ్యహమ్।
స్తబ్ధసర్వాఙ్గవిస్రంసో మదావేశస్య లక్షణమ్ ।। 78 ।।

78. - - - - - - - - - - - -

అలోలుపేన చిత్తేన మాం సమారాధ్య యత్నతః।
విరమేదేవ యుఞ్జానః పాప్మానం పరివర్జయన్ ।। 79 ।।

79. - - - - - - - - - - - -

ఏతత్తు పరదారేషు నైవ కార్యం విజానతా।
అయం సమాధిర్యత్రాసీత్ సానురజ్యతి తద్ ధ్రువమ్ ।। 80 ।।

80. - - - - - - - - - - - - -

స్వస్త్రియామేవ కుర్వీత సాధారణ్యామథాపి వా।
విప్లవోఽపి న దోషోఽత్ర యతో మద్భావభావనా ।। 81 ।।

81. - - - - - - - - - - - - -

సంస్పర్శజేషు భోగేషు యః సంహర్షమహోదయః।
మద్రూపం తదనుధ్యాయేదవిక్షిప్తేన చేతసా ।। 82 ।।

82. - - - - - - - - - - -

ప్రశస్తవిషయోత్థం యత్ సుఖం లేఖనమన్థనాత్।
స్మరతస్తత్ప్రహర్షో యస్తద్భావమనుశీలయేత్ ।। 83 ।।

83. - - - - - - - - - - - -

చక్షుషా విషయే దృష్టే యా ప్రీతిరుపజాయతే।

రసితే చ శ్రుతే ఘ్రాతే సా మే సుఖమయీ తనుః ।। 84 ।।

84. - - - - - - - - - - - - -

యదృచ్ఛోపనతేష్వేవం శబ్దస్పర్శరసాదిషు।
ఉపపత్తిరియం ప్రోక్తా చేతో దమయతో యతేః ।। 85 ।।

85. - - - - - - - - - - - -

యే హి సంస్పర్శజా భోగా దుఃఖయోనయ ఏవ తే।
ఆదిమన్తోఽన్తవన్తశ్చ న తేషు రమయేన్మనః ।। 86 ।।

86. - - - - - - - - - - - -

నిరస్తరజసా ధ్వస్తతమసా సత్త్వవర్తినా।
యదన్తఃకరణేనాన్తర్వ్యజ్యతే సుఖముత్తమమ్ ।। 87 ।।

87. - - - - - - - - - - - -

ఆద్యన్తవిధురం తన్మే సుఖం జ్ఞానమయం వపుః।
తత్తాదృగ్వ్యజ్యతే నైవ సంస్పర్శైర్విషయాశ్రితైః ।। 88 ।।

88. - - - - - - - - - - - -

అనుబధ్నన్తి యద్ దుఃఖం విషయాః సుఖవాహినః।
మధ్వన్తర్విషసంసృష్టం మధురం యది భక్షణే ।। 89 ।।

89. - - - - - - - - - - - -

కిం తేనానన్తరం యత్తద్వ్యాపాదయతి భక్షిణమ్।
క్రుద్ధస్య ఫణినశ్ఛాయాం యః శ్రయేదాతపార్దితః ।। 90 ।।

90. - - - - - - - - - - - - -

స సేవేత నరో భోగాన్ సుఖాయ స్పర్శసంభవాన్।
సాధ్యాన్ దుఃఖవ్యయాయాసైః సుదర్శాన్ దుఃఖమిశ్రితాన్ ।। 91 ।।

91. - - - - - - - - - - - - - - -

తనీయసః క్షయిష్ణూంశ్చ కః శ్రయేద్విషయాన్ సుఖీ।
జప్యపూతమితాహారదివ్యసత్త్వతనూకృతౌ ।। 92 ।।

92. - - - - - - - - - - -

రజస్తమోగుణౌ క్షిణ్వన్ మన్త్రిప్రియాచారకర్మణా।
యోగీ సమాధయే శశ్వద్యత్నేన దమయేన్మనః ।। 93 ।।

93. - - - - - - - - - - - - -

జితే మనసి వై శశ్వద్విశ్వం తేన విజీయతే।
జితే మనసి శుద్ధా మే తనురున్మిషతి స్వయమ్ ।। 94 ।।

94. - - - - - - - - - - - - - -

శక్రః---

సమస్తచిదచిద్భేదతన్త్రయన్త్రవిధాయిని।
విధాత్రి సర్వభోగానాం నమస్తే పఙ్కజాసనే ।। 95 ।।

95. - - - - - - - - - - - - -

విషయప్రవణం శశ్వచ్చపలం బలవద్ దృఢమ్।

ఆశు దూరగమవ్యక్తం దమ్యతే కేన తన్మనః ॥ 96 ॥

96. - - - - - - - - - - - -

శ్రీః---

దుర్దమం దుర్ధరం శస్వదణు దుర్బోధముత్క్రమమ్।
వైరాగ్యాభ్యాసనిగ్రాహ్యం తన్మనః శక్ర చఞ్చలమ్ ॥ 97 ॥

97. - - - - - - - - - - - - -

రాగస్తు విషయే రక్తిః స్వభావాభ్యాసయోగజా।
తదభావశ్చ వైరాగ్యం తత్త్వజ్ఞానేన జన్యతే ॥ 98 ॥

98. - - - - - - - - - - - -

దౌరాత్మ్యం విషయాణాం యత్తత్త్వజ్ఞానం తు తన్మతిః।
చతుర్ధా లక్షయేత్తచ్చ దౌరాత్మ్యం ప్రజ్ఞయా సుధీః ॥ 99 ॥

99. - - - - - - - - - - - -

యో యాదృశో యతో యస్మై భావోఽయమితి చిన్తయేత్।
విషయా బన్ధనాత్మానో విషిణ్వన్తి స్వసేవినః{12} ॥ 100 ॥

100. విషిణ్వన్తి; బధ్నన్తీత్యర్థః। "షిఞ్ బన్ధనే" ఇతి ధాతుః।

{12. నామ్ A. }

అవ్యక్తాద్వ్యక్తిమాపన్నాః సర్వే తే సుఖదుఃఖయోః।
తే చ నైవ స్వసంసిద్ధా విషయా విషయైషిణామ్ ॥ 101 ॥

101. - - - - - - - - - - - - -

అనేకాన్తవ్యయాయాసదుఃఖసాధనజా హి తే।
సుఖమేవ న తే కుర్యుర్దుఃఖం చ సువతే హి తే ।। 102 ।।

102. - - - - - - - - - - - -

సుఖం చ తత్క్షణధ్వంసి స్వదశాదుఃఖసంమితమ్।
చిత్రరూపమిదం చిన్త్యం భావే భావే విపశ్చితా ।। 103 ।।

103. - - - - - - - - - - - -

తత్త్వజ్ఞానమిదం ప్రోక్తం సంగృహ్య చ విగృహ్య చ।
విషయేషు చ రాగస్తు సుఖహేతుత్వనిశ్చయాత్ ।। 104 ।।

104. - - - - - - - - - - - -

స మిథ్యాజ్ఞానరూపత్వాత్తత్త్వజ్ఞానైరపోహ్యతే।
తద్వినిశ్చయబాధే చ హేతుత్వం నైవ సిధ్యతి ।। 105 ।।

105. - - - - - - - - - - - -

అహేతూన్ విషయాన్ కశ్చిన్నాదదీత స్వసిద్ధయే।
యదిదం తత్త్వవిజ్ఞానం తస్య {13}యచ్చీలనం ముహుః ।। 106 ।।

106. - - - - - - - - - - - - - -

{13. యచ్చిన్తనం C. }

సోఽభ్యాస ఇతి తత్త్వజ్ఞైస్తత్త్వశాస్త్రేషు శబ్ద్యతే।
సూక్ష్మే మహత్యణౌ స్థూలే స్థిరే చ చలవస్తుని ।। 107 ।।

107. - - - - - - - - - - - - -

యత్ర తిష్ఠతి యచ్చిత్తం ధార్యతేఽభ్యాస ఏషు వై{14}।
వైరాగ్యాభ్యాసయోగేన యతమానేన యోగినా ।। 108 ।।

108. - - - - - - - - - - - -

{14. ఏష వా A. G. }

దమ్యతే మన ఉద్దామం తతః శామ్యతి తద్ ధ్రువమ్।
శక్రః---

తత్త్వారవిన్దసందోహవిహారచతురక్రమే ।। 109 ।।

109. - - - - - - - - - -

మధుజిన్మానసావాసే నమస్తే పఙ్కజాసనే{15}।
అభ్యాసేన యథా చిత్తం దమ్యతే బలవద్ దృఢమ్ ।। 110 ।।

110. - - - - - - - - - - - - -

{15. పఙ్కజాననే C. }

తం ప్రదర్శయ పన్థానం నమస్తే పద్మసంభవే।
శ్రీః---

వియత్యూర్ధ్వం తనూభూతే జవాత్ పతతి పత్రిణి ।। 111 ।।
అరున్ధత్యాం తథా సూక్ష్మే శనైశ్చిత్తం నిరోధయేత్।

శైలే మహతి వా చిత్తమనన్తే వా విభావయేత్ ।। 112 ।।

111-112. ప్రథమం వస్తూని యథా ప్రతీయన్తే తథైవ తేషు చిత్తం నివేశ్య, క్రమేణ తతో వైరాగ్యమాపాద్య, పశ్చాత్ తత్త్వానుసంధానే తన్నివేశనీయమితీమమర్థం సదృష్టాన్తమాహ--- వియతీత్యాదినా। తనుభూత ఇతి। దూరదేశోత్ప్లవనేనాల్పపరిమాణతయా దృశ్య ఇత్యర్థః।

పరిభ్రమతి వా చక్రే యత్ సూక్ష్మమణు విద్యతే।

మనస్తత్రైవ సంయోజ్య భ్రామయేద్భ్రమతా సమమ్ ।। 113 ।।

113. ఏవం చక్రాది దృష్టాన్తేఽపి।

తథాశ్వత్థదలాగ్రేణ చలతా చాలయేన్మనః।

తిష్ఠతి స్థాపయేచ్చిత్తం గచ్చతా గమయేన్మనః ।। 114 ।।

114. - - - - - - - - - - - - -

ప్రదర్శనార్థముక్తస్తే ప్రకారోఽయం పురందర।

అనేన దమయంశ్చిత్తం పరం యోగమవాప్స్యతి ।। 115 ।।

115. - - - - - - - - - - - -

ఈశేశితవ్యసంభేదం యత్పుంరూపం పరావరమ్।

సూర్యస్థం సంస్మరేత్తత్తు స్త్రీరూపం పఞ్చబిన్దుకమ్ ।। 116 ।।

116. - - - - - - - - - - - - -

ఇతి తే తారికారూపం సర్వతః సౌమ్య దర్శితమ్।

ఇత్థం విజ్ఞాతతత్త్వస్య జ్ఞేయం నైవాన్యదిష్యతే ।। 117 ।।

117. - - - - - - - - - - - -

ఇతీయం పిణ్డసిద్ధస్తే లేశతః శక్ర దర్శితా।

సంజ్ఞామూర్తివిధానం చ సాధనం చాథ మే శృణు ।। 118 ।।

118. - - - - - - - - - - - - -

ఇతి {16}శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే నానాయోగప్రకాశో నామ త్రిచత్వారింశోఽధ్యాయః

{16. శ్రీపఞ్చరాత్ర A.; శ్రీపాఞ్చరాత్రే B. }

*******ఇతి త్రిచత్వారింశోఽధ్యాయః*******

చతుశ్చత్వారింశోఽధ్యాయః - 44

శక్రః---

నమస్తే చిదచిద్వర్గసంరక్షణవిచక్షణే।
జగద్విధానశిల్పిన్యై విష్ణుపత్న్యై నమోఽస్తు తే ।। 1 ।।

1. - - - - - - - - - - - - -

స్థూలసూక్ష్మపరాత్మానో భేదాః పూర్వం ప్రదర్శితాః{1}।
తారాయా బీజపిణ్డాదిభేదం దర్శయ మేఽమ్బుజే ।। 2 ।।

2. - - - - - - - - - - - -

{1. నిదర్శితాః B. C. F. }

శ్రీః---

ఏకో నారాయణః శ్రీమాన్ పూర్ణషాడ్గుణ్యవిగ్రహః।
ఏకాహం పరమా తస్య శక్తిః షాడ్గుణ్యవిగ్రహా ।। 3 ।।

3. - - - - - - - - - - - - -

లోకాననుజిఘృక్షన్తీ శశ్వజ్ఞ్ఞానక్రియాత్మనా।
సాహం తారికయా తన్వా పోషయామి పునామి చ ।। 4 ।।

4. - - - - - - - - - - - - -

తస్యాః పరాదిభావస్తే శక్ర పూర్వం నిదర్శితః{2}।
బీజపిణ్డాదికాన్ భేదాన్ గదన్త్యా మే నిశామయ ।। 5 ।।

5. - - - - - - - - - - - - - -

{2. నిశామితః C. F. }

యా పరా దర్శితా పూర్వం యాదృశీ సా త్రిధాత్మనా।
సాహంతా తాదృశీ శక్ర తారికాబీజముచ్యతే ।। 6 ।।

6. - - - - - - - - - - - - -

సూర్యానలస్థితా విష్ణుపిణ్డవ్యోమేశశేఖరా।
పౌరశ్చరణికో యోగస్తస్యాః సిద్ధిశ్చ దర్శితా ।। 7 ।।

7. హ్రీం ఇతి బిజమన్త్రః।

సంజ్ఞాఖ్యా తారికాయా హి యోగిభిః శక్ర సేవ్యతే।
తామద్యావదధానస్త్వం గదన్త్యా మే నిశామయ ।। 8 ।।

8. - - - - - - - - - - - - -

శుద్ధమేకముపాదాయ స్వాహయా శక్ర యోజయేత్।
అయం సంజ్ఞామనుర్యోగిదేవబ్రహ్మాదిపూజితః{3} ।। 9 ।।

9. శుద్ధం; బీజమిత్యర్థః।

{3. బ్రహ్మర్షిపూజితః A. C. }

యోగిభిర్యతమానైర్వా మయా నారాయణేన వా।
శక్యః ప్రభావ ఆఖ్యాతుం సంజ్ఞాయాస్త్రిదశేశ్వర ।। 10 ।।

10. - - - - - - - - - - - - -

శుభానుబన్ధమాత్రం తు సంజ్ఞేష్టం పరమక్షరమ్।
పిణ్డితాయా ఇవాస్యాశ్చ సిద్ధయః సాధనాని చ ।। 11 ।।

11. శుభః శకారః। తత్సంబన్ధ ఏవ విశేషః। శ్రీం స్వాహా ఇతి సంజ్ఞామన్త్రః।

స్మరన్ సతతమభ్యాసాత్తన్మయీకృతవిగ్రహః।
యోగీ మన్మయతాం ప్రాప్య మద్భావం ప్రతిపద్యతే ।। 12 ।।

12. - - - - - - - - - - - - -

అహం వా బోధితా తేన సాక్షాత్కారముపేయుషీ।
విదధే సకలం కామం{4} స యోగీ యం యమిచ్ఛతి ।। 13 ।।

13. - - - - - - - - - - - - - - -

{4. సకలాన్ కామాన్ C. }

ఇతి సంజ్ఞామనుః శక్ర లేశతః సంప్రదర్శితః।

పదమన్త్రమిదానీం మే శృణు త్వం సర్వసాధకమ్ ।। 14 ।।

14. - - - - - - - - - - - - -

విభజ్య నాయముద్ధార్యో న చ లేఖ్యస్తథాపి చ।

అవిప్లవాయ రూపస్య స్వరూపముపదిశ్యతే ।। 15 ।।

15. - - - - - - - - - - - -

ఓం 3, హ్రీం 3, {5}శ్రీం 3, ఓం, ఆం 3, హౌం 3, హంసః 3, ఓం హ్రీం శ్రీం నమో విష్ణవే। ఓం{6} హ్రీం శ్రీం నమో నారాయణాయ। ఓం హ్రీం శ్రీం నమో భగవతే వాసుదేవాయ। ఓం హ్రీంశ్రీం,

{5. హౌం 3, హంసః 3, శ్రీం నమో విష్ణవే B.; I. omits శ్రీం 3, ఓం, ఆం 3. }

{6. శ్రీం హ్రం F. }

{7}జితం తే పుణ్డరీకాక్ష నమస్తే విశ్వభావన।

నమస్తేఽస్తు హృషీకేశ మహాపురుష పూర్వజ ।।

{7. జితం తే పుణ్డరీకాక్ష మహాపురుషపూర్వజ। నమస్తేఽస్తు హృషీకేశ నమస్తే విశ్వభావన।। I. }

ఓం హ్రీం శ్రీం భగవన్ విష్ణో నారాయణ వాసుదేవ పుణ్డరీకాక్ష లక్ష్మీపతే పురుషోత్తమ జగదాదే జగన్మధ్య జగన్నిధన శ్రీనివాస భగవన్తమభిగచ్ఛామి। భగవన్తం ప్రపద్యే। భగవన్తం గతోఽస్మి। భగవన్తమభ్యర్థయే। భగవదనుధ్యాతోఽహమ్। భగవత్పరికరభూతోఽహమ్। భగవదనుజ్ఞాతోఽహమ్। భగవతి సృష్టోఽహమ్। భగవత్ప్రసాదాత్ భగవన్మయీం భగవతీం తారికామయీం లక్ష్మీం పదైరావర్తయిష్యామి। తద్యథా---ఓం శ్రీం హ్రీం పరమగురుభ్యః పరమగురుపత్నీభ్యః। ఓం {8}హ్రీం శ్రీం పరమేష్ఠినే పరమేష్ఠిన్యై। ఓం హ్రీం శ్రీం పూర్వసిద్ధేభ్యః పూర్వసిద్ధాభ్యః। ఓం హ్రీం శ్రీం లక్ష్మీయోగిభ్యో లక్ష్మీయోగినీభ్యో నమో నమః।

{8. శ్రీం హ్సాం C. F. }

ఓం హ్రీం శ్రీం ఈం నమః సంసిద్ధిసమృద్ధ్యాదిప్రదాయై పరమైకరస్యాయై పరమహంసి
సమస్తజనవాఙ్మనసస్వాత్మాతివర్తిన్యై
నిరారమ్భస్తిమితనిరఞ్జనపరమానన్దసందోహమహార్ణవస్వరూపే పరపరాయై విష్ణువిష్ణుపత్న్యై
వివిష్ణు ఈం స్వాహా।

ఓం హ్రీం శ్రీం ఈః{9} నమో నిరన్తరప్రథమానప్రథమసామరస్యాయై
స్వస్వాతన్త్ర్యసమున్మిషితనిమిషోన్మేషపరంపరారమ్భే స్వచ్ఛన్దస్పన్దమానవిజ్ఞానవారిధయే
పరసూక్ష్మాయై విష్ణుపత్న్యై మాయాయై ఈం స్వాహా।

{9. ఈశ A. }

ఓం శ్రీం హ్రీం శ్రీం ఈం నమః స్వసంకల్పబలసమున్మీలితభగవద్వ్యాప్తిభావస్వభావే
స్వేచ్ఛావేశవి
జృమ్భమాణసత్తావిభూతిమూర్తికారచతురగుణగ్రామయుగత్రికమహోర్మిజాలాయై
విష్ణుపత్న్యై పఞ్చబిన్దవే ఈం{10} స్వాహా।

{10. ఈశ A. }

ఓం హ్రీం శ్రీం హిం హిం హిం{11} నమో నిత్యోదితమహానన్దపరమసున్దరభగవద్విగ్రహప్రకాశే
వివిధసిద్ధాఞ్జనాస్పదే షాడ్గుణ్యప్రసరమయపరమసత్త్వరూపపరమవ్యోమప్రభావే{12}
విచిత్రానన్దనిర్మలసున్దరభోగజాలప్రకారపరిణామప్రవీణస్వభావాయై
పరమసూక్ష్మస్థూలరూపసూక్ష్మాయై{13} విష్ణుపత్న్యై పఞ్చబిన్దవే హిం హిం హిం స్వాహా।

{11. I. omits హిం హిం. }

{12. ప్రభావాయై I. }

{13. రూపాయై B. }

ఓం హ్రీం శ్రీం ఆం హ్రీం హ్రీం హ్రీం నమః
స్వసంకల్పసమీరణసమీర్యమాణబహువిధజీవకోశదృషత్పుఞ్జాయై
కలితకాలకాల్యవికల్పభేదఫేనపిణ్డనివహాయై

{14}విలాసనిదర్శితభోక్తృభోగ్యభోగోపకరణభోగసంపదేకమహాసిన్ధవే
పరమసూక్ష్మస్థూలరూపస్థూలాయై విష్ణుపత్న్యై పఞ్చబిన్దవే హ్రీం హ్రీం హ్రీం స్వాహా।

{14. సర్వేశ్వరి విలాస B. F. }

ఓం హ్రీం శ్రీం నమః సమస్తజగదుపకారస్వీకృతబుద్ధిమనోఽఙ్గప్రత్యఙ్గసున్దరాయై
విధాచతుష్టయసమున్మేషితసమస్తజనలక్ష్మీకీర్తిజయామాయాప్రభావాత్మసమస్తసంపదేకని
ధయే సమస్తశక్తిచక్రసూత్రధారాయై సమస్తజనభోగసౌభాగ్యదాయిని
వివిధవిషయోపప్లవప్రశమని నారాయణాఙ్కస్థితాయై ఓం హ్రీం శ్రీం నమో నారాయణాయ
లక్ష్మీనారాయణాభ్యాం స్వాహా। శ్రీం హ్రీం ఓం।

ఇతి తే దర్శితః సోఽయం పదమన్త్రో మహాద్భుతః।

గ్రాహ్యో గురుముఖాదేవ కృతదీక్షం మనీషిభిః ।। 16 ।।

16. - - - - - - - - - - - -

అస్యామధీయమానాయామాదర్శ ఇవ నిర్మలే।

విద్యాయాం సంప్రకాశేఽహం యావతీ యాస్మి యాదృశీ ।। 17 ।।

17. - - - - - - - - - - - - -

{15}సంబోధితస్వతత్త్వార్థా సర్వసిద్ధాభినన్దితా।

అఙ్గసంతతిమస్యాస్తు తదన్త్యా మే నిశామయ ।। 18 ।।

18. - - - - - - - - - - - - -

{15. సుబోధిత B. }

ప్రకాశానన్దసారాహం తదన్తే సర్వదర్శిని।

సత్సత్త్వవ్యఞ్జికే చాథ పరబ్రహ్మ తదన్తికే ।। 19 ।।

19. ఓం ప్రకాశానన్దసారే సర్వదర్శిని సత్సత్త్వవ్యఞ్జికే పరబ్రహ్మరూపే భగవతి విష్ణుపత్ని జ్ఞానాయ హృదయాయ నమః। జాతిః స్వాహాశబ్దః।

తతో భగవతీత్యేవ విష్ణుపత్ని తదన్తికే।
జ్ఞానం జాతియుతం వాచ్యం హృన్మన్త్రోఽయం మహాద్భుతః ।। 20 ।।

20. - - - - - - - - - - - - -

అవ్యాహతానన్దగతే తదన్తే పరమేశ్వరి।
{16}సర్వోపరి స్థితే శేషం హృన్మన్త్ర ఇవ జాతియుక్ ।। 21 ।।

21. ఓం అవ్యాహతానన్దగతే పరమేశ్వరి సర్వోపరి స్థితే జ్ఞానాయ శిరసే నమః।

{16. సర్వేశ్వరి F. }

అహం {17}చ శక్తిసంపూర్ణే జగత్ప్రకృతికే తథా।
జ్ఞానవైశ్వానరశిఖే శేషం పూర్వవదిష్యతే ।। 22 ।।

22. - - - - - - - - - - -

{17. హి B. C. }

ప్రాణాప్రాణమయోన్మేషమహాస్పన్దమయీతి చ।
సర్వాశ్రమపదాతీతే కవచం పూర్వశేషవత్ ।। 23 ।।

23. - - - - - - - - - -

వికారవిధురే చాథ స్వస్వభావస్తథోచ్యతే।
మహావీర్యమయీత్యేవమస్త్రం పూర్వోక్తశేషవత్ ।। 24 ।।

24. - - - - - - - - - -

పరానపేక్షసామర్థ్యే సర్వప్రసవినీతి చ।
అన్తే బోధమయీత్యేవం నేత్రం పూర్వోక్తశేషవత్ ।। 25 ।।

25. - - - - - - - - - - - - -

పఞ్చకే బ్రహ్మణాం కూటే శాన్తానలవిహారిణీ।
బ్రహ్మశ్రీర్నామ మాయేయం వ్యోమేశకృతశేఖరా ।। 26 ।।

26. ఓం 5 శ్రీం ఇతి బ్రహ్మశ్రీమన్త్రః।

చతుష్కే ధారణాకూటే సూక్ష్మానలవిహారిణీ।
{18}ధారణాశ్రీరియం మాయావ్యోమేశకృతశేఖరా ।। 27 ।।

27. అం 4 హ్రీం ఇతి ధారణాశ్రీమన్త్రః।

{18. ధారిణీ A. }

ప్రధానానలపీఠస్థా వ్యోమేశకృతశేఖరా।
పురుషశ్రీరియం జ్ఞేయా చేతనౌఘప్రసారిణీ ।। 28 ।।

28. మ్రీం ఇతి పురుషశ్రీమన్త్రః।

ధ్రువానలస్థితా మాయావ్యోమేశకృతశేఖరా।
ప్రధానశ్రీరియం జ్ఞేయా సర్వచేతనకారిణీ ।। 29 ।।

29. భ్రీం ఇతి ప్రధానశ్రీమన్త్రః।

వామనాదిపవిత్రాన్తే పవిత్రానలగామినీ।
అన్తఃకరణశ్రీర్మాయావ్యోమేశకృతశేఖరా ।। 30 ।।

30. బం ఫం పం ప్రీం ఇతి అన్తఃకరణశ్రీమన్త్రః।

వామనాదిపవిత్రాన్తే స్రగ్ధరానలచారిణీ।
జ్ఞానశ్రీరియముద్దిష్టా మాయావ్యోమేశభూషితా ।। 31 ।।

31. నం ధం దం థం తం త్రీం ఇతి జ్ఞానశ్రీమన్త్రః।

{19}కూటే వైకుణ్ఠపూర్వే తు విశ్వాప్యాయానలస్థితా।
కర్మశ్రీరియముద్దిష్టా మాయావ్యోమేశభూషితా ।। 32 ।।

32. ణం ఢం డం ఠం టం ట్రీం ఇతి కర్మశ్రీమన్త్రః।

{19. B. F. omit four lines from here. }

ఉత్తమాదికరాలాన్తే కపిలానలచారిణీ।
భూతశ్రీరియముద్దిష్టా మాయావ్యోమేశభూషితా ।। 33 ।।

33. ఞం ఝం జం ఛం చం జం ఘం గం ఖం కం క్రీం ఇతి భూతశ్రీమన్త్రః।

బ్రహ్మశ్రీపూర్వికా ఏతా అష్టౌ పద్మదలాష్టగాః।
పదమూర్తేస్తారికాయాః పరివారాః ప్రకీర్తితాః ।। 34 ।।

34. - - - - - - - - - - - -

సర్వాస్తాః పద్మగర్భాభాః ప్రసన్నాననపఙ్కజాః।
బాహుద్వన్ద్వే ధారయన్త్యః ప్రఫుల్లం పఙ్కజద్వయమ్ ।। 35 ।।

35. - - - - - - - - - - - - -

బ్రహ్మశ్రీః పూర్వహస్తాభ్యాం బ్రహ్మాఞ్జలికరీ శుభా।
పూర్వాభ్యాం ధారణాలక్ష్మీః శుద్ధాశుద్ధవిభాజినీ ।। 36 ।।

36. - - - - - - - - - - - - -

పూర్వాభ్యాం పురుషశ్రీస్తు ప్రసాదాఞ్జలికారిణీ।
పూర్వాభ్యాం ప్రకృతిశ్రీస్తు పాశాఙ్కుశవిధారిణీ ।। 37 ।।

37. - - - - - - - - - - - - -

అన్తఃకరణలక్ష్మీస్తు ప్రసాదాఞ్జలికారిణీ।
అధోముఖే పాణితలే కనిష్ఠానామికాద్వయమ్ ।। 38 ।।

38. - - - - - - - - - - - - -

కుఞ్చయేద్ధారయేదన్యదఙ్గుల్యోర్ద్వితయం సహ।
విశ్లిష్య ధారయేత్తద్వదఙ్గుష్ఠం ప్రోన్నతం బలాత్ ।। 39 ।।

39. - - - - - - - - - - - - -

ఉన్నతే దక్షిణతలే బహిర్ముఖమవస్థితే।
సంనివేశస్తథా కార్య ఏషా ముద్రా తు తార్కికీ ।। 40 ।।

40. - - - - - - - - - - - - -

తథావిధే కరద్వన్ద్వే వ్యాఖ్యాముద్రా తు యా భవేత్।
జ్ఞానశ్రియస్తు సా ముద్రా కర్మలక్ష్మ్యా నిబోధ మే ।। 41 ।।

41. - - - - - - - - - - - - -

కరణవ్యాపృతౌ పాణీ ససంరమ్భోద్యమౌ సదా।
ఏషా ముద్రా సముద్దిష్టా కర్మలక్ష్మ్యా మహామతే ।। 42 ।।

42. - - - - - - - - - - - - -

భూతలక్ష్మ్యాః కరౌ పూర్వౌ నానాభోగప్రదాయినౌ।
మహాలక్ష్మీమయం కూటమేకం సర్వసుఖావహమ్ ।। 43 ।।

43. - - - - - - - - - - - -

శృణు మే సావధానేన చేతసా బలసూదన।
గరుడాదికరాలాన్తం తం నరః ప్రోద్ధరేత్క్రమాత్ ।। 44 ।।

44. మహాలక్ష్మీమన్త్రః---క్షం ఇత్యారభ్య కం ఇతి పర్యన్తం పఠిత్వా క్రీం ఇతి పఠేత్।
కరాలానలగాం మాయాం సవ్యోమేశామథోచ్చరేత్।

మహాలక్ష్మీమయం కూటం మహాశ్రీరస్య దేవతా ।। 45 ।।

45. - - - - - - - - - - - -

ఏకానేకస్వభావా సా సాకారా చ నిరాకృతిః।

అనన్తవక్త్రానన్తపదా తథానన్తకరా పరా ।। 46 ।।

46. - - - - - - - - - - - - -

ఆధారాధేయభావేన సర్వత్రావస్థితా సదా।

నానావర్ణా తథా నానాశస్త్రగ్రామౌఘసంకులా ।। 47 ।।

47. - - - - - - - - - - - -

క్రూరా సౌమ్యా సమాసీనా నానాసంపత్ప్రవర్తినీ।

సర్వత్ర {20}సులభా ధ్యేయా కమలోదరభాస్వరా ।। 48 ।।

48. - - - - - - - - - - - - - -

{20. సుభగా A. F. G. }

ఇయమేవ విపర్యస్తా గరుడాన్తా మహామతే।

పూర్వవద్రూపతో ధ్యేయా పూర్వోక్తఫలదాయినీ ।। 49 ।।

49. - - - - - - - - - - -

స్వరద్విసప్తకం దేవ్యాః కిరణత్వేన సంస్థితమ్।

బిన్దురాధారభావేన సృష్టిః స్వం రూపమూర్జితమ్ ।। 50 ।।

50. - - - - - - - - - - - - -

ఇతి తే తారికామూర్తిః పదాఖ్యా సంప్రదర్శితా।

అవధానవదస్యాం త్వం సదా చేతో నివేశయ ।। 51 ।।

51. - - - - - - - - - - - - -

శతకోటిప్రవిస్తారాల్లక్ష్మీతన్త్రమహార్ణవాత్।

అయం సారః సముద్ధృత్య స్నిగ్ధయా దర్శితో మయా ।। 52 ।।

52. శతేత్యాది। అనేన మూలభూతం లక్ష్మీతన్త్రం శతకోటిగ్రన్థపరిమితమిత్యుక్తం భవతి।

అఙ్కస్థాయాం మయి పురా దేవదేవో జనార్దనః।

ఉజ్జహారారవిన్దాక్షో విద్యాం మత్ప్రీతయే పరామ్ ।। 53 ।।

53. - - - - - - - - - - - - -

యథా హి చన్ద్రికాం దృష్ట్వా నృణాం చేతః ప్రసీదతి।

విద్యామిమాం తథా దృష్ట్వా యోగినాం హృత్ప్రసీదతి ।। 54 ।।

54. - - - - - - - - - - - - -

న యమాదిపరిక్లేశ ఆసనవ్యసనం న చ{21}।

న ప్రాణాయామతః క్లేశో నైవ కించిదిహేష్యతే ।। 55 ।।

55. - - - - - - - - - - - - -

{21. తథా A. }

సుఖాసీనః ప్రసన్నాత్మా యథేష్టాసనవిగ్రహః।

అభ్యస్య మనసా విద్యామిమాం సిద్ధిం నియచ్ఛతి ।। 56 ।।

56. - - - - - - - - - - - - -

యథా నద్యో నదాశ్చైవ సంప్లవన్తే మహోదధౌ।
ఏవం సర్వాః పరా విద్యాః సంప్లవన్తే పదాత్మని{22} ।। 57 ।।

57. - - - - - - - - - - - - - -

{22. పదాధ్వని A. G. }

అసంఖ్యేయాని ర్తనాని యథా నదనదీపతౌ।
అసంఖ్యేయాని తేజాంసి పదమూర్తౌ తథా విదుః ।। 58 ।।

58. - - - - - - - - - - - - - -

యథాన్నం మధుసంసృష్టం మధు చాన్నేన సంయుతమ్।
ఏవం బీజాదయో భావాస్తారాయాః ప్రీతిదాయినః ।। 59 ।।

59. - - - - - - - - - - - - - -

అహం నారాయణాఙ్కస్థా సర్వలోకమహేశ్వరీ।
{23}సర్వసంపన్మయీ ధ్యేయా పదమూర్తిర్వివక్షితా ।। 60 ।।

60. - - - - - - - - - - - - - -

{23. సంపత్సమృద్ధ్యై యా C. F. }

అహమేవ పునః శక్ర పరా కరుణయోద్యతా{24}।
సాధకానాం హితార్థాయ మనసో భావనాయ చ ।। 61 ।।

61. - - - - - - - - - - - - - -

{24. పరాకారా యథోద్యతా A. G. }

అఖణ్డా పరిపూర్ణా హి చతుర్ధాత్మానమాత్మనా।
ఇమాం విద్యామయీం మూర్తిం విభజామి హితైషిణీ ।। 62 ।।

62. చతుర్ధేతి। లక్ష్మీకీర్తిజయామాయాఖ్యాశ్చతస్రో విధా అనన్తరాధ్యాయే వక్ష్యన్తే।

విభక్తానాం తు మూర్తీనాం మన్మయీనాం పురందర।
విధిం చతసృణాం త్వం మే యథావచ్ఛ్రోతుమర్హసి{25} ।। 63 ।।

63. - - - - - - - - - - - - - -

{25. జ్ఞాతుమర్హసి C. }

ఇతి {26}శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే{27} రహస్యప్రకాశో నామ చతుశ్చత్వారింశోఽధ్యాయః

{26. శ్రీపఞ్చరాత్ర A.; పాఞ్చరాత్రే B. }

{27. లక్ష్మీతన్త్రే సారే F. }

********ఇతి చతుశ్చత్వారింశోఽధ్యాయః********

పఞ్చచత్వారింశోఽధ్యాయః - 45

శ్రీః---

అహం నారాయణీ దేవీ పూర్వేషామపి పూర్వజా।
సాక్షాద్భగవతో విష్ణోర్లక్ష్మీః శ్రీరనపాయినీ ।। 1 ।।

1. - - - - - - - - - - - -

విభజామి స్వయా శక్త్యా చతుర్ధాత్మానమాత్మనా।
లక్ష్మీః కీర్తిర్జయా మాయా చతస్రో మూర్తయశ్చ తాః ।। 2 ।।

2. - - - - - - - - - - - - - -

యా సా {1}శక్తిః పరా లక్ష్మీరహంతాహం విభోర్హరేః।
విభజన్తీ స్వమాత్మానం చతుర్ధా జగతో హితే ।। 3 ।।

3. - - - - - - - - - - - -

{1. లక్ష్మీః పరా శక్తిః F. G. }

అహమేవ పరాహంతా భవామి ప్రథమా తనుః।
లక్ష్మీర్నామ మహాభాగా సర్వైశ్వర్యఫలప్రదా ।। 4 ।।

4. - - - - - - - - - - - -

కీతిర్నామ ద్వితీయా మే తనుః సత్కీర్తిదాయినీ।
జయా నామ తృతీయా మే తనుర్విజయదాయినీ ।। 5 ।।

5. - - - - - - - - - - - -

మాయా నామ చతుర్థీ మే సర్వాశ్చర్యకరీ తనుః।
లక్ష్మీః కీతిర్జయా మాయేత్యేవం నారాయణాశ్రయాః ।। 6 ।।

6. - - - - - - - - - - - -

నారాయణాశ్రయాయా మే మూర్తయః పరమోజ్జ్వలాః।

స్వశక్తినిచయోపేతా నిరాకారాస్తు నిష్కలాః ।। 7 ।।

7. - - - - - - - - - - - -

సూర్యస్య రశ్మయో యద్వదూర్మయశ్చామ్బుధేరివ।

సర్వైశ్వర్యప్రభావే తు లక్ష్మీర్లక్ష్మీపతేః స్థితా ।। 8 ।।

8. లక్ష్మీపతేః సర్వైశ్వర్యం ప్రభావ ఇత్యాదికం లక్ష్మ్యాయత్తమిత్యర్థః। న చైతావతా భగవతః పారతన్త్ర్యం న్యూనతా వా। గుణాహితో హ్యతిశయో గుణిని ప్రాశస్త్యం వర్ధయతి। ఆహుశ్చాభియుక్తాః---"స్వతః శ్రీస్త్వం విష్ణోః స్వమసి తత ఏవైష భగవాంస్త్వదాయత్తర్ద్ధిత్వేఽప్యభవదపరాధీనవిభవః। స్వయా దీప్త్యా రత్నం భవదపి మహార్ఘం న విగుణం న కుణ్ఠస్వాతన్త్ర్యం భవతి చ న చాన్యాహితగుణమ్।।" ఇతి।

నానావిశేషలక్ష్మీభిః కోటిసంఖ్యాభిరావృతా।

కీర్తిస్తథావిధా నైవ విభిన్నా విగ్రహే విభోః ।। 9 ।।

9. - - - - - - - - - - - -

తన్నాస్తి యన్న హి తయా వ్యాప్తం సామాన్యదేహయా।

యస్య యత్ర చ యా కీర్తిః స్వసామర్థ్యాత్ప్రజాయతే ।। 10 ।।

10. - - - - - - - - - - - - - -

సా సా రూపవిశేషోఽస్యాః సామాన్యాత్మన ఉత్థితా।

జయా జయేశ్వరస్యైవం వ్యాప్తిభావేన సంస్థితా ।। 11 ।।

11. - - - - - - - - - - - - - -

యా కాచిద్విద్యతే మాయా జగత్యస్మిన్ సురాదిషు।

భగవన్మాయయోద్భూతాం తాం మాం విద్ధి సురేశ్వర ।। 12 ।।

12. - - - - - - - - - - - -

తదీయం నిష్కలం రూపం మదీయం చ విహాయ వై।
కోఽస్మింస్తత్త్వేదధౌ చాస్తి{2} చతుర్ధా సురసత్తమ్ ।। 13 ।।

13. చతుర్ధా; వాసుదేవసంకర్షణాద్యాత్మనా లక్ష్మీకీర్త్యాద్యాత్మనా చ।

{2. తత్త్వేదధావస్తి F. I. }

భగవచ్ఛక్తిభిః సమ్యగాభిర్యోగవిభావితాః।
స్వాలోకజ్ఞానసామర్థ్యాత్ సాకారత్వముపాగతాః ।। 14 ।।

14. యోగవిభావితా లక్ష్మీకీర్త్యాదయః ధ్యాతవ్యా ఇత్యన్వయః।

ధ్యాతవ్యాః సాధకశ్రేష్ఠైరిజ్యాః పూజ్యాశ్చ సిద్ధయే।
తాసాం మమాదిభూతాయా లక్ష్మ్యా మూర్తిం{3} నిశామయ ।। 15 ।।

15. ప్రథమం లక్ష్మీరూపమాహ---తాసామిత్యాదినా।

{3. మూర్తీః F. }

సౌమ్యవక్త్రా సౌమ్యనేత్రా ద్విభుజా చారుకుణ్డలా।
పద్మగర్భోపమా కాన్త్యా మేఖలాదామమణ్డితా ।। 16 ।।

16. - - - - - - - - - - - -

శ్వేతమాల్యామ్బరధరా హారకేయూరమణ్డితా।
సర్వలక్షణసంపన్నా పీనతుఙ్గఘనస్తనీ ।। 17 ।।

17. - - - - - - - - - -

ప్రబుద్ధోత్పలవిస్తీర్ణలోచనా సుస్మితాననా।
{4}చరద్విరేఫపటలతుల్యైర్యుక్తా తథాలకైః ।। 18 ।।

18. చరన్తీతి చరాః। భ్రమణశీలా ఇత్యర్థః।

{4. చల I. }

లలాటే తిలకం చిత్రం వహన్తీ చ మనోహరమ్।
ఆరక్తాధరరత్నా చ వంశముక్తాఫలద్విజా ।। 19 ।।

19. - - - - - - - - - - -

అర్ధచన్ద్రలలాటా చ నీలకుఞ్చితమూర్ధజా।
పాశాఙ్కుశధరా దేవీ ధర్మకామార్థమోక్షదా ।। 20 ।।

20. - - - - - - - - - - - -

బద్ధపద్మాసనా చైవ మకుటోత్తమశోభితా।
ఏవం ధ్యేయాహమీశానా లక్ష్మీవ్యూహస్థితా సతీ ।। 21 ।।

21. - - - - - - - - - - - -

మన్త్రమస్యాః ప్రవక్ష్యామి తం మే నిగదితం{5} శృణు।
తారికా నామ యద్బీజం హృదయం తత్పరం మమ ।। 22 ।।

22. తారికా హ్రీంమన్త్రః।

{5. నిగదతః A. }

పూర్వం ప్రణవమాదాయ తదన్తో తాం నియోజయేత్।
ద్వ్యక్షరం తు తతో లక్ష్మ్యై నమస్చాన్తే నియోజయేత్ ।। 23 ।।
తతః పరమశబ్దం తు తదన్తే పురుషేశ్వరమ్।
ఆనన్దినం చ గరుడం వరుణం చ సముద్ధరేత్ ।। 24 ।।
స్థితాయైపదమస్యాన్తే భూయో మద్ధృదయం పఠేత్।

అనుబీజం తదన్తే చ మద్బీజం పునరుత్తమమ్ ।। 25 ।।

వహ్నిజాయాం తదన్తే చ మూర్తిమన్త్రో మమేదృశః।

వింశత్యర్ణః స్మృతః సోఽయం సాక్షాల్లక్ష్మీసమాహ్వయః ।। 26 ।।

23-26. ఓం హ్రీం లక్ష్మ్యై నమః పరమలక్షావస్థితాయై హ్రీం శ్రీం హ్రీం స్వాహా ఇతి వింశత్యక్షరో మూర్తిమన్త్రః।

అఙ్గమన్త్రం నిబోధాస్యా యథావద్ వృత్రసూదన।

శాన్తమాదాయ తస్యాన్తే విన్యసేత్ పురుషేశ్వరమ్ ।। 27 ।।

అనలం తదధఃస్థం చ పిణ్డమేతత్త్రయం స్మృతమ్।

{6}అన్తే యుగాదిమాయోజ్య {7}హ్యాద్యన్తస్వరషట్కయోః ।। 28 ।।

చన్ద్రిణం వ్యాపినం చైవ సర్వేషాముపరి న్యసేత్।

విద్ధి షడ్ హృదయాదీని తాన్యస్త్రాన్తాని వాసవ ।। 29 ।।

27-29. అఙ్గమన్త్ర ఇతి। హృదయాద్యఙ్గమన్త్ర ఇత్యర్థః। మన్త్రానుద్ధరతి---శాన్తమిత్యాదినా। క్ష్రాం, క్ష్రీం, క్ష్రూం, క్ష్రైం, క్ష్రౌం, క్ష్రః ఇత్యేతైః ప్రత్యేకం టం ఇతి సంయోజనేన మన్త్రా ఉద్ధృతా భవన్తి।

{6. అన్తర్యాగాది B. C. }

{7. హృద్యన్తే B. }

లక్ష్మీసఖీనామధునా మన్త్రానేతాన్నిశామయ।

సత్యం తత్స్థం వరాహం చ {8}మాయాన్తమమృతం తథా ।। 30 ।।

30. బుద్ధిః, వృద్ధిః, సమృద్ధిః, విభూతిరితి చతస్రో లక్ష్మీసఖ్యః। తాసాం బీజమన్త్రాః బుం, వృం, సిం, విం ఇతి ప్రత్యేకం టం ఇతి సహితాః।

{8. మాయాక్తం I. }

వరుణం రామయుక్తం చ చత్వారో బీజనాయకాః।

చన్ద్రీ వ్యాపీ క్రమాద్యోజ్యౌ సర్వేషాం మూర్ధ్ని వై తతః ।। 31 ।।

31. - - - - - - - - - - - - - -

బుద్ధిర్వృద్ధిః సమృద్ధిశ్చ విభూతిశ్చ సఖీగణః।
తారం బీజంతతః సంజ్ఞా స్వాహా చాసాం మనుః స్మృతః ।। 32 ।।

32. ఓం బుం టం బుద్ధ్యై స్వాహా ఇత్యాదయో మన్త్రాః।
సఖ్యశ్చతస్ర ఏతాః స్యుర్ద్విభుజాః సౌమ్యదర్శనాః।
పద్మకోశప్రతీకాశాః శ్రీవృక్షచమరజ్కితాః ।। 33 ।।

33. - - - - - - - - - - - -

పద్మాసనోపవిష్టాశ్చ ప్రేక్షమాణా మదాననమ్।
ఏవం ధ్యేయాస్తు సఖ్యస్తాస్చతురోఽనుచరాఞ్శృణు ।। 34 ।।

34. - - - - - - - - - - - -

లావణ్యః సుభగశ్చైవ సౌభాగ్యశ్చ తృతీయకః।
చతుర్థః సౌమనస్యశ్చ చత్వారోఽనుచరా మమ ।। 35 ।।

35. లక్ష్మ్యనుచరా లావణ్యాదయః।
చతుర్భుజాః సౌమ్యవక్త్రా నీలకౌశేయవాససః।
దధతః పద్మకుమ్భౌ చ నలినీద్వజమేవ చ ।। 36 ।।

36. - - - - - - - - - - - -

ప్రఫుల్లామలవృక్షం చ చతుర్భిః స్వభుజైః శుభైః।
మన్త్రానేషాం ప్రవక్ష్యామి తత్త్వతస్తాన్నిబోధ మే ।। 37 ।।

37. - - - - - - - - - - - -

విబుధస్త్వాదిదేవాఢ్యః సోమోఽథ భువనస్థితిః{9}।

ద్విధామృతం సమాదాయ భూధరాభ్యాం నియోజయేత్ ।। 38 ।।

38. అనుచరమన్త్రా ఉచ్యన్తే---విబుధ ఇత్యాదినా। లాం సుం, సౌ, సౌ, టం ఇతి బీజమన్త్రాః।

{9. స్థితః B. I. }

చన్ద్రివ్యాపిసమేతాని స్మరేద్బీజాని తత్త్వతః।

తారం బీజం తతః సంజ్ఞా నమస్సాన్తే మనోః స్మృతః ।। 39 ।।

39. ఓం లాం టం లావణ్యాయ నమః ఇత్యాదయో మన్త్రాః।

ఏతత్ సాఙ్గపరీవారం లక్ష్మీరూపం నిదర్శితమ్।

కీర్త్యాఖ్యాయా ద్వితీయాయా మూర్తే రూపాదికం శృణు{10} ।। 40 ।।

40. - - - - - - - - - - - - - - -

{10. రూపాది తచ్ఛృణు A. G. }

రూపేణ సదృశీ లక్ష్మ్యా వర్ణతశ్చమ్పకప్రభా।

శేషే లక్ష్మీసమా రూపే మూర్తిమన్త్రాన్నిబోధ మే ।। 41 ।।

41. - - - - - - - - - - - -

తారం మద్ధృదయం పశ్చాత్ కరాలో విష్ణుసంయుతః।

స్రగ్ధరశ్చానలారూఢ ఐశ్వర్యపరిభూషితః ।। 42 ।।

42. ఓం హ్రీం క్రీం త్రైం నమః సదోదితానన్దవిగ్రహాయై హ్రీం క్రీం స్వాహా ఇతి వింశత్యర్ణో మన్త్రః।

నమః సదోదితానన్దవిగ్రహాయైపదం తతః।

మద్బీజం కమలారూఢమనలం విష్ణుభూషితమ్ ।। 43 ।।

43. - - - - - - - - - - - -

వ్యాపినా చ సమాయుక్తమన్తే బీజమిదం స్మరేత్।
స్వాహాపదం మనుః సోఽయం వింశత్యర్ణస్తు కీర్తితః ।। 44 ।।

44. - - - - - - - - - - - - -

అఙ్గమన్త్రాన్ని బోధాద్య గదన్త్యా మే నిశామయ।
కరాలమనలారూఢం కృత్వా సంయోజ్య పూర్వవత్ ।। 45 ।।

45. అఙ్గమన్త్రాః క్రాం క్రీం ఇత్యాదికా లక్ష్మ్యా ఇవ జ్ఞేయాః।

ఆనన్దాద్యైః స్వరైశ్చన్ద్రవ్యాపియుక్తైః శ్రియో యథా।
అఙ్గమన్త్రా ఇమే కీర్తేః సఖీరూపమనూఞ్ఛృణు ।। 46 ।।

46. సఖీత్యాది। సఖీః తాసాం రూపాణి మనూంశ్చ శృణ్విత్యర్థః।

ద్యుతిః సరస్వతీ మేధా శ్రుతిః సఖ్య ఇమాః స్మృతాః।
ద్విభుజా హేమవర్ణాభాః కీర్తిరూపాః స్మితాననాః ।। 47 ।।

47. - - - - - - - - - - - - -

సుపుస్తకం కరే వామే దక్షిణే చామరం కరే।
మన్త్రాన్ కీర్తిసఖీనాం తు గదన్త్యా మే నిశామయ ।। 48 ।।

48. - - - - - - - - - - - - -

మదనం చామృతం చైవ ప్రధానం శంకరం తథా।
ఏతాన్ కృత్వానలారూఢాన్ మాయయా పరిభూషయేత్ ।। 49 ।।

49. మదనమిత్యాది। మ్రీం, స్రీం, మ్రీం, శ్రీం, టం ఇతి మన్త్రాః।

చన్ద్రిణం వ్యాపినం దద్యాత్ సఖీమన్త్రానిమాన్ స్మరేత్।
కీర్తేరనుచరాణాం {11}తు నామరూపాదికం శృణు ।। 50 ।।

50. - - - - - - - - - - - - -

{11. చ B. C. F. }

వాగీశో జయదశ్చైవ{12} ప్రసాదస్రాణ ఏవ చ।
ధ్యేయాః కింశకవర్ణాభాః {13}కాన్తరూపా మనోహరాః ।। 51 ।।

51. కీర్తేరనుచరాః---వాగీశాదయః।

{12. అభయదశ్చైవ B. C. F. }

{13. కాన్తి B. F. }

శ్వేతామ్బరాస్చతుర్హస్తాః సర్వాభరణభూషితాః।
వామదక్షిణహస్తాభ్యాం ముఖ్యాభ్యాం తేషు చిన్తయేత్ ।। 52 ।।

52. - - - - - - - - - - - - -

శఙ్ఖమిన్దుశతాభం చ కదమ్బాఖ్యం మహాద్రుమమ్।
సపుష్పం షట్పదోపేతమపరాభ్యాం నిబోధ మే ।। 53 ।।

53. - - - - - - - - - - -

పూర్ణచన్ద్రోపమం వామే దర్పణం దక్షిణే కరే।
మయూరవ్యజనం శుభ్రం దధతశ్చారులోచనాః ।। 54 ।।

54. - - - - - - - - - - -

వరాహమాదిదేవాఢ్యమప్రమేయం చ కేవలమ్।
పవిత్రమనలారూఢం స్రగ్ధరం చ తథావిధమ్ ।। 55 ।।

55. వరాహో వకారః। పవిత్రం పకారః। స్రగ్ధరః తకారః।

ఆదిదేవాన్వితం కృత్వా తేషామూర్ధ్వం సుయోజయేత్{14}।

చన్ద్రిణం వ్యాపినం చాన్తే మన్త్రా అనుచరాశ్రితాః ।। 56 ।।

56. - - - - - - - - - - - - -

{14. మూర్ధసు యోజయేత్ A. G. }

కీర్తేర్ద్వితీయమూర్తేర్వై క్రమోఽయం పరికీర్తితః।

రూపాదికం తృతీయాయా జయాయా మే నిశామయ ।। 57 ।।

57. - - - - - - - - - - - - -

రూపేణ సదృశీ లక్ష్మ్యా జయా పరమశోభనా।

తారశ్చ తారికా చైవ జన్మహన్తా చతుర్గతిః ।। 58 ।।

58. తారః ప్రణవః। తారికా హ్రీం మన్త్రః। జన్మహన్తా జకారః। చతుర్గతిః యకారః।

ఆదిదేవాన్వితః పశ్చాత్ స ఏవైశ్వర్యసంయుతః।

{15}తారమాదాయ తస్యాన్తే కాలం సపరమేశ్వరమ్ ।। 59 ।।

59. కాలః మకారః। పరమేశ్వరః విసర్గః।

{15. నరమ్ A. B. F. }

వ్యాపకో జన్మహన్తా సరామోఽథ స్రగ్ధరస్తథా।

ఆదిదేవాన్వితో ధర్తా ప్రధానశ్చ తథావిధః ।। 60 ।।

60. వ్యాపకః అకారః। రామః ఇకారః। ధర్తా ధకారః। ప్రధానః మకారః।

వరుణోఽథామృతస్థశ్చ ధన్వీ రామవిభూషితః।

వైరాజశ్చాదిదేవాఢ్యః శఙ్ఖ ఐస్వర్యభూషితః ।। 61 ।।

61. ధన్వీ ధకారః। వైరాజః తకారః। శఙ్ఖః యకారః।

తారికా శాశ్వతోఽశేషభువనాధారవిష్ణుమాన్।

వ్యోమేశభూషితశ్చాథ వహ్నిపత్నీ తతః పరమ్ ।। 62 ।।

62. శాశ్వతః జకారః। విష్ణుః ఇకారః। వ్యోమేశః అనుస్వారః। వహ్నిపత్నీ స్వాహాకారః।

జయాయా మూర్తిమన్త్రోఽయమఙ్గమన్త్రాన్ నిబోధ మే।

జన్మహన్తారమాదాయ కాలపావకభూషితమ్ ।। 63 ।।

63. కాలపావకః రేఫః।

స్వరైర్విభూషయేత్ ప్రాగ్వచ్చన్ద్రవ్యాపిసమన్వితైః।

అఙ్గాని హృదయాదీని జయాయాస్త్రాని సంస్మరేత్ ।। 64 ।।

64. - - - - - - - - - - - - -

జయన్తీ విజయా చైవ తృతీయా చాపరాజితా।

సిద్ధిశ్చతుర్థీ విజ్ఞేయా జయాసఖ్య ఇమాః స్మృతాః ।। 65 ।।

65. - - - - - - - - - - - - -

అజితం విష్ణుసంయుక్తం వరుణం {16}చేద్ధసంయుతమ్।

కేవలవ్యాపకం చైవ సోమమిష్టవిభూషితమ్ ।। 66 ।।

66. అజితః జకారః। వరుణః వకారః। ఇద్ధః ఇకారః। సోమః సకారః। ఇష్టః ఇకారః।

{16. సిద్ధసంయుతమ్ A.; చేద్ధసంజ్ఞితమ్ C.; చేన్ద్రసంయుతమ్ F. }

చన్ద్రవ్యాపిసమాయుక్తం కృత్వా సంయోజ్య సంజ్ఞయా।

స్వాహామన్తే సమాయోజ్య సఖీమన్త్రానిమాన్ స్మరేత్ ।। 67 ।।

67. - - - - - - - - - - - - - -

{17}నీలనీరదవర్ణాభాః ప్రసన్నవదనేక్షణాః।

పీతామ్బరధరాః సర్వాః సఖ్యః కనకకుణ్డలాః ।। 68 ।।

68. జయాసఖీనాం రూపమాహ---నీలేత్యాదినా।

{17. C. and G. omit three lines from here.

కున్దకుడ్మలవర్ణాభాః ప్రసన్నవదనేక్షణాః। పీతామ్బరధరాః సర్వేః ప్రసన్నముఖపఙ్కజాః॥ A. }

{18}సితచామరహస్తాశ్చ చిత్రవేత్రలతాకరాః।

నిరీక్షమాణా వదనం జయాయా అజితస్య చ ॥ 69 ॥

69. - - - - - - - - - - - -

{18. F. omits this line. }

ప్రతాపీ జయభద్రశ్చ తృతీయస్తు మహాబలః।

ఉత్సాహశ్చేతి వర్గోఽయం జయానుచరసంజ్ఞితః ॥ 70 ॥

70. జయానుచరా ఉచ్యన్తే---ప్రతాపీత్యాదినా।

రక్తామ్బరధరాః సర్వే చతుర్హస్తా మహాబలాః।

ధనుర్బాణకరాశ్చైవ గదాచక్రధరాస్తథా ॥ 71 ॥

71. జయానుచరాణాం రూపమాహ---రక్తేత్యాది।

ఇత్థం తేఽనుచరా జ్ఞేయాః{19} పుష్పాభరణభూషితాః।

పద్మనాభోఽనలారూఢోఽజితః కాలస్తథైవ చ ॥ 72 ॥

72. పద్మనాభః పకారః। అజితః జకారః। కాలః మకారః। ఉద్దామః ఉకారః।

{19. ధ్యేయాః A. B. }

ఉద్దామశ్చ సురేశైతే చన్ద్రివ్యాపివిభూషితాః।

ప్రణవాద్యా నమోఽన్తాశ్చ సంజ్ఞయా చ సమన్వితాః ॥ 73 ॥

73. - - - - - - - - - - - - -

జయానుచరమన్త్రాస్తే విజ్ఞేయా వృత్రసూదన।
అయం తృతీయమూర్తేర్మే జయాయా విధిరద్భుతః ।। 74 ।।

74. - - - - - - - - - - - -

చతుర్థ్యాః సంవిధానం మే మాయామూర్తేర్నిశామయ।
సర్వైశ్వర్యకరీ దేవీ దేవదేవస్య శార్ఙ్గిణః ।। 75 ।।

75. - - - - - - - - - - - -

మాయా నామ మహాశక్తిస్తురీయా మే తనుః పరా।
రూపేణ సదృశీ లక్ష్మ్యా మూర్తిమన్త్రం నిశామయ ।। 76 ।।

76. - - - - - - - - - - - -

ఆదాయ తారకం పూర్వం తారికాం తదను స్మరేత్।
మాయాయై చ నమః పశ్చాత్ కాల ఓదనసంస్థితః ।। 77 ।।

77. ఓదనః ఓకారః।

వామభ్రూసంయుతః సూర్యః ప్రస్ఫురో విష్ణుభూషితః।
కేవలోఽసౌ నరాన్త్యోఽథ మదనో గోపనాన్వితః ।। 78 ।।

78. నరః నకారః। మదనః మకారః। గోపనః ఆకారః।

పుణ్డరీకోఽనలారూఢో రామవాంస్తదనన్తరమ్।
తాలలక్ష్మాదిదేవాఢ్యః శఙ్ఖ ఐశ్వర్యసంయుతః ।। 79 ।।

79. పుణ్డరీకః శకారః। తాలలక్ష్మా తకారః।

తతః కాలోఽనలారూఢో మాయావ్యాపిసమన్వితః।
మాయాబీజమిదం దివ్యం తారికోర్ధ్వస్థితం స్మరేత్ ।। 80 ।।

80. - - - - - - - - - - - - -

వహ్నిజాయా తదన్తే స్యాద్వింశత్యర్ణో మనుః స్మృతః।
అఙ్గాన్యస్య ప్రవక్ష్యామి తాని మే త్వం నిశామయ ।। 81 ।।

81. - - - - - - - - - - - - - -

మాయాబీజం సమాదాయ గోపనాద్యైః స్వరైః క్రమాత్।
విభేద్య పూర్వవత్ కార్యా హ్యఙ్గక్లృప్తిర్విపశ్చితా ।। 82 ।।

82. - - - - - - - - - - - - - -

మోహినీ భ్రామణీ దుర్గా ప్రేరణీ చ సురేశ్వర।
మాయాసఖ్యశ్చతస్రస్తా విజ్ఞేయా రత్నభాసురాః ।। 83 ।।

83. - - - - - - - - - - - - -

లావణ్యేన చ వీర్యేణ సౌన్దర్యేణ చ తేజసా।
మాయాతుల్యా ఇమా దేవ్యః సితవస్త్రానులేపనాః ।। 84 ।।

84. - - - - - - - - - - - - -

చామరాఙ్కుశహస్తాశ్చ బద్ధపద్మాసనస్థితాః।
మన్త్రానాసాం ప్రవక్ష్యామి శృణు త్వం బలసూదన ।। 85 ।।

85. - - - - - - - - - - - - -

ప్రధాన ఓదనారూఢో ధ్రువో రేఫాదిదేవవాన్।
మదనో భువనారూఢో యోఽనలైశ్వర్యసంయుతః ।। 86 ।।

86. ధ్రువః భకారః। భువనమ్ ఉకారః।

చన్ద్రవ్యాపియుతా హ్యేతే సర్వే ప్రణవపీఠగాః।

సంజ్ఞాశ్వాహాయుజో మాయాసఖీమన్త్రా ఇమే స్మృతాః ।। 87 ।।

87. - - - - - - - - - - - -

మాయామయో మహామోహః శమ్బరశ్చ కలీశ్వరః।
చత్వారోఽనుచరా ఏతే కాకాలీకజ్జలోపమాః ।। 88 ।।

88. - - - - - - - - - - - -

చతుర్భుజా మహాకాయాః సౌమ్యవక్త్రాః స్మితాననాః।
కేయూరాభరణోపేతాః పీతకౌశేయవాససః ।। 89 ।।

89. - - - - - - - - - -

హారనూపురసంయుక్తా నానాకుసుమభూషితాః।
తుషారధూలిధవలాఃఖడ్గపాశకరోద్యతాః ।। 90 ।।

90. - - - - - - - - - -

బాణం కార్ముకమన్యస్మిన్నాతపత్రం కరద్వయే।
ప్రధానో గోపనోపేతః కేవలస్తదనన్తరమ్ ।। 91 ।।

91. - - - - - - - - - - -

శంకరః కేవలశ్చైవ కేవలః కమలస్తథా।
చన్ద్రీ వ్యాపీ చ సర్వేషాం క్రమాన్మూర్ధసు విన్యసేత్ ।। 92 ।।

92. - - - - - - - - - - - - -

తారకాద్యా నమోఽన్తాశ్చ సంజ్ఞయా చ సమన్వితాః।
మన్త్రా మాయామయాదీనాం చతుర్ణాం బలసూదన ।। 93 ।।

93. - - - - - - - - - - - - -

సర్వేషామఙ్గమన్త్రాణాం ధ్యానం సామాన్యమీరితమ్।
ముద్రాశ్చాఙ్గసమేతానాం దేవానామపి వాసవ ॥ 94 ॥

94. - - - - - - - - - - - - -

యాః పురస్తాన్మయా ప్రోక్తా దర్శయేత్తా యథాయథమ్।
ఏకైకశః సమస్తా వా దేవీరేతా భజన్నరః ॥ 95 ॥

95. - - - - - - - - - - - - -

యథామతి యథోత్సాహం యుజ్యతే పరయా శ్రియా।
ఏతాశ్చతస్రస్తన్వో మే భగవత్కరణాత్మికాః ॥ 96 ॥

96. - - - - - - - - - - - - -

యాభిః స భగవాన్ దేవః పూర్ణరూపోఽవతిష్ఠతే।
ఏకైకస్యా అసంఖ్యాతాః శక్తయస్తత్తదాత్మికాః ॥ 97 ॥

97. - - - - - - - - - - - - -

అనన్తపరివారాస్తా ఇతి శక్తిమయం జగత్।
ఆసాం చతసృణామేకాం శక్తీనాం పరమేశ్వరీమ్ ॥ 98 ॥

98. - - - - - - - - - - - - -

మూలభూతాం పరాహంతాం విష్ణోస్తద్ధర్మధర్మిణీమ్।
సర్వశక్తిమయీం తాం మాం శక్తిచక్రస్య నాయికామ్ ॥ 99 ॥

99. - - - - - - - - - - - - - -

ప్రకాశానన్దయోరన్తరనుస్యూతామనుస్మరేత్।
అగ్నీషోమద్వయాన్తఃస్థాం మధ్యమార్గానువర్తినీమ్ ।। 100 ।।

100. - - - - - - - - - - - -

అపరాచ్యా మనోవృత్త్యా {20}మన్వీత మతిమాన్నరః।
అస్తమానాయ్య సౌషుమ్నే మార్గే సూర్యనిశాకరౌ ।। 101 ।।

101. - - - - - - - - - - - -

{20. F. omits four quarters from here. }

అపరాచీనయా వృత్త్యా కుర్వీత మయి సంస్థితిమ్।
శక్రః---

దేవదేవమయే దేవి సరసీరుహసంస్థితే ।। 102 ।।

102. - - - - - - - - - -

ముద్రా దేవీసఖీనాం చ కింకరాణాం చ మే వద।
శ్రీః---

దేవీనాం దర్శితా ముద్రాః పురైవ బలసూదన ।। 103 ।।

103. - - - - - - - - - - -

తత్సఖీనామిదానీం తు షోడశానాం నిబోధ మే।
సంముఖౌ తు కరౌ కృత్వా సుస్పృష్టౌ సుప్రసారితౌ ।। 104 ।।

104. - - - - - - - - - - - - -

కనిష్ఠానామికాభ్యాం వై యుగలం యుగలం హరేత్।
మేలయేన్నఖదేశాచ్చ యథా స్యాదేకపిణ్డవత్ ।। 105 ।।

105. - - - - - - - - - - - -

అఙ్గులీభిశ్చతసృభిః పాణిమధ్యే నిరాశ్రయమ్।
అఙ్గుష్ఠౌ దణ్డవత్కృత్వా ప్రాన్తలగ్నౌ ప్రసారితౌ ।। 106 ।।

106. - - - - - - - - - - - - -

అఙ్గులీనాం చతసృణాం విశ్రాన్తౌ చోదరావధేః।
సర్పకుణ్డలవత్కృత్వా ప్రయత్నాత్తర్జనీద్వయమ్ ।। 107 ।।

107. - - - - - - - - - - - -

ప్రసార్య చాగ్రతో లగ్నే మధ్యమే ద్వే సురేశ్వర।
కనీయస్యౌ ఋజూసూతే సమారభ్య కరద్వయమ్ ।। 108 ।।

108. - - - - - - - - - - - -

కుర్యాచ్చైవాతిసంలగ్నం మణిబన్ధావసానతః।
ఈషదఙ్గుష్ఠమూలే తు మణిబన్ధం కరద్వయాత్ ।। 109 ।।

109. - - - - - - - - - - - -

కుర్యాద్వికసితం చైవ ముద్రైషా బలసూదన।
మహాయోన్యభిధానా చ త్రిలోకజననీ పరా ।। 110 ।।

110. - - - - - - - - - - - -

వశీకుర్యాజ్జగత్ సర్వం కామతో యది యోజితా।
అత్రానుష్ఠానయత్తా స్త్రీ బద్ధ్వా దూరాత్ ప్రదర్శయేత్ ।। 111 ।।

111. - - - - - - - - - - - - -

మునీనాం గతసఙ్గానాం క్షోభం జనయతే క్షణాత్।
పురుషోఽత్రాభియుక్తో వా దర్శయేద్వనితాసు చ ।। 112 ।।

112. - - - - - - - - - - - -

నివృత్తకామధర్మాసు చాబలాస్వథవా మునేః।
క్షుభ్యన్త్యమదనాస్తాశ్చ సకామాయాస్తు కా కథా ।। 113 ।।

113. - - - - - - - - - - - - - -

ఏషా సాధారణీ ముద్రా సర్వాసామపి వాసవ।
వక్ష్యేఽథానుచరాణాం తు షోడశానాం సమాసతః ।। 114 ।।

114. - - - - - - - - - - - -

పృష్ఠలగ్నౌ కరౌ కృత్వా మోక్షయేత్తదనన్తరమ్।
ప్రదేశినీయుగం చైవ కనిష్ఠాయుగలం తథా ।। 115 ।।

115. - - - - - - - - - - - -

అధోముఖం తు సుస్పష్టం తాభ్యాం మధ్యం{21} మహామతే।
కనిష్ఠికాద్వయం లగ్నం విరలం తర్జనీయుగమ్ ।। 116 ।।

116. - - - - - - - - - - - -

{21. మధ్యాం C. F. }

మధ్యమానామికాయాం తు యుగ్మం యుగ్మం తు ధారయేత్।
ఏకలగ్నం నఖోద్దేశాద్యావత్పర్వ{22} తు మధ్యమమ్ ।। 117 ।।

117. - - - - - - - - - - - - - -

{22. పద్మం A. }

ఊర్ధ్వవక్త్రం సురశ్రేష్ఠ సమేన ధరణేన తు।
సుస్పష్టౌ లమ్బమానౌ చాప్యఙ్గుష్ఠౌ చాప్యధోముఖౌ ।। 118 ।।

118. - - - - - - - - - - - - - -

పరస్పరం తు దూరస్థౌ ముద్రైషా సర్వకామదా।
స్వస్వమన్త్రయుతా కార్యా సర్వేషామియమేకికా ।। 119 ।।

119. - - - - - - - - - - - -

సాధారణ్యావిమే ప్రోక్తే ముద్రే సఖ్యనుచారిణామ్।
ఇత్థం సపరివారాభిస్తాం మాం చతసృభిర్యుతామ్ ।। 120 ।।

120. చతసృభిరితి। లక్ష్మీకీర్తిజయామాయాభిరిత్యర్థః।

విభూతిభిరుపాస్యైవం మామేవాన్తే సమశ్నుతే।
విభూతయో హ్యనన్తా మే తత్త్వతాత్త్వికసంశ్రయాః ।। 121 ।।

121. - - - - - - - - - - - - -

కోటికోటిపరీవారా ఏకైకాస్తాశ్చ వాసవ।
ఏతాః ప్రధానభూతాస్తాశ్చతస్రః పరికీర్తితాః{23} ।। 122 ।।

122. - - - - - - - - - - - - - -

{23. తే చ కీర్తితాః B. C. }

ఇతి మే మూర్తిమన్త్రాణామఙ్గమన్త్రాదిభిః సహ।
కథితస్తే సముద్దేశః సాధనాదీని మే శృణు ।। 123 ।।

123. - - - - - - - - - - - -

ఇతి {24}శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే మూర్తిప్రకాశో నామ పఞ్చచత్వారింశోఽధ్యాయః

{24. శ్రీపఞ్చరాత్ర A.; శ్రీపాఞ్చరాత్రే B. }

********ఇతి పఞ్చచత్వారింశోఽధ్యాయః********

షట్చత్వారింశోఽధ్యాయః - 46

శ్రీః---

అనుక్రమేణ దేవేశ లక్ష్మ్యాదీనాం చ సాధనమ్।
వివిధాని చ కర్మాణి తన్మన్త్రేభ్యోఽవధారయ ।। 1 ।।

1. ఆదిశబ్దేన కీర్తిజయామాయా గృహ్యన్తే।

చతురశ్రం చతుర్ద్వారం కృత్వా పూర్వోదితం పురమ్।

తన్మధ్యేఽష్టదలం పద్మం లిఖేచ్చుక్లారుణప్రభమ్ ।। 2 ।।

2. పురనిర్మాణమాహ---చతురశ్రమిత్యాదినా।

సితాని చతురాలిఖ్య కోణేషు స్వస్తికాని చ।

వ్యాపకత్వేన తు పురా మణిబన్ధముఖాదితః ।। 3 ।।

3. - - - - - - - - - - -

విన్యస్య మూలమన్త్రం చ హస్తే దేహే చ కేవలమ్।

పశ్చాదాదౌ చ{1} హస్తాభ్యాం లక్ష్మీమన్త్రం తథా న్యసేత్ ।। 4 ।।

4. - - - - - - - - - - - - - - - -

{1. తు B. C. }

తదఙ్గాని చ విన్యస్య హస్తే దేహే యథా పురా।

తస్యానుగచతుష్కం యద్దేవీనాం తదను న్యసేత్ ।। 5 ।।

5. అనుగేతి। బుద్ధ్యాదిచతుష్కమన్త్రమిత్యర్థః।

ప్రదేశిన్యాదితో హస్తద్వయే తదను విగ్రహే।

ఉత్తమాఙ్గే తు {2}హృన్మధ్య ఊర్వోర్జానుద్వయే తథా ।। 6 ।।

6. - - - - - - - - - - - - - -

{2. భ్రూమధ్యే B. }

లావణ్యాద్యాంశ్చ చతురో హ్యనామాది{3} కరద్వయే।

అఙ్గుష్ఠాన్తం చ విన్యస్య హస్తే దేహే చ వాసవ ।। 7 ।।

7. అనుచరమన్త్రాణాం న్యాసమాహ---లావణ్యాద్యానితి।

{3. అనామాదౌ C. G. }

దక్షిణే చ తథా వామే స్కన్ధే పక్షద్వయే తతః।
న్యాసం కృత్వా యథాన్యాయం శ్రీకామోఽథ యజేద్ధృది ।। 8 ।।

8. - - - - - - - - - - - - - -

లయయాగప్రయోగేణ లక్ష్మీమన్త్రం తు కేవలమ్।
కృత్వావలోకనాద్యం తు తో బాహ్యే తు విన్యసేత్ ।। 9 ।।

9. - - - - - - - - - - - - -

మూతిమన్త్రయుతం మూలం కర్ణికోపరి వాసవ।
సకలాకలదేహం చ సర్వమన్త్రాన్వితం విభుమ్ ।। 10 ।।

10. కర్ణికోపరీతి। అష్టదలపద్మకర్ణికోపరీత్యర్థః। అకలో నిష్కలః।

తదుత్సఙ్గగతాం లక్ష్మీం స్వమన్త్రేణావతార్య చ।
పూర్వోక్తధ్యానసంయుక్తో భోగమోక్షప్రసిద్ధయే ।। 11 ।।

11. - - - - - - - - - - -

తదాగ్నేయే తదీశానే యాతవీయేఽథ వాయవే।
చత్వారి హృదయాదీని నేత్రం కేసరసంతతౌ ।। 12 ।।

12. - - - - - - - - - - -

తదగ్రే దక్షిణే పృష్ఠే వామపార్శ్వే క్రమాన్న్యసేత్।
చతుష్టయం తు బుద్ధ్యాద్యం ద్విభుజం తు తథాకృతి{4} ।। 13 ।।

13. - - - - - - - - - - - - - -

{4. యథాకృతి C. }

{5}పద్మగౌరప్రతీకాశం శ్రీవృక్షచమరాఙ్కితమ్।
పద్మాసనేనోపవిష్టం ప్రేక్షమాణం తదాననమ్ ।। 14 ।।

14. - - - - - - - - - - -

{5. పిఞ్ఛ C. }

స్వస్తికానాం తదీశాదికోణస్థానే నివేశ్య తు।
లావణ్యాద్యచతుష్కం తు సౌమ్యవక్త్రం చతుర్భుజమ్ ।। 15 ।।

15. - - - - - - - - - - - -

నీలకౌశేయవసనం పద్మకుమ్భకరాన్వితమ్।
నలినీధ్వజహస్తం చ సఫలామలవృక్షధృత్ ।। 16 ।।

16. - - - - - - - - - - -

ద్వారేష్వస్రం చతుర్దిక్షు న్యస్య పూజ్య యథా పురా।
మూలమన్త్రయుతాం దేవీం లక్ష్మీం త్రిదశనన్దన ।। 17 ।।

17. - - - - - - - - - - -

ముద్రాస్చ దర్శయేత్ సర్వా యత్ర యత్ర హి యాః స్మృతాః।
జప్త్వా కృత్వా తతో హోమం సఘృతైస్తు తిలాక్షతైః ।। 18 ।।

18. - - - - - - - - - - - - - -

సామలైః శ్రీఫలైశ్చైవ {6}సతి లాభే తు పఙ్కజైః।
{7}యథాశక్తి హ్యసంఖ్యైస్తు హోమాన్తే వృత్రసూదన ।। 19 ।।

19. - - - - - - - - - - - - - -

{6. సతిలైశ్చైవ A. C. }

{7. B. C. omit three lines from here. }

లక్ష్మీరూపస్తతో భూత్వా సాధకః కృతనిశ్చయః।
జపేల్లక్షాణి వై పఞ్చ శుద్ధాహారో జితేన్ద్రియః ।। 20 ।।

20. - - - - - - - - - - - - -

హోమం కుర్యాజ్జపాన్తే తు క్రమాద్బిల్వామలామ్బుజైః।
యథాశక్తి హ్యసంఖ్యైస్తు అయుతాయుతసంఖ్యయా ।। 21 ।।

21. - - - - - - - - - - - -

దదాతి దర్శనం {8}శక్ర హోమాన్తే పరమేశ్వరీ।
పుత్ర సిద్ధాస్మి తే బ్రూహి యత్తే మనసి చేప్సితమ్{9} ।। 22 ।।

22. - - - - - - - - - - - - - - -

{8. తత్ర B. G. }

{9. చేష్టితమ్ A. B. C. }

కురు కార్యాణ్యభీష్టాని మన్త్రేణాఖిలాని చ।
అద్య ప్రభృతి నిఃశఙ్కో ద్వన్ద్వోపద్రవవర్జితః ।। 23 ।।

23. - - - - - - - - - - - -

ఏవముక్త్వా తు సా దేవీ యాతి యత్రాగతాశు వై।
తతః కర్మాణి వై కుర్యాల్లక్ష్మ్యా అనుమతే మమ ।। 24 ।।

24. - - - - - - - - - - - - -

స ఏష తుష్టోఽభీష్టం తు శ్రియం దద్యాద్యథార్థినామ్।
సంక్రుద్ధో నిర్ధనం కుర్యాద్వ్యాజ్మాత్రేణ ధనేశ్వరమ్ ।। 25 ।।

25. - - - - - - - - - - - -

శుల్బం కుర్యాత్ సకృద్ధ్యాయన్ మన్త్రజాపాచ్చ హాటకమ్।
పూరయిత్వామ్బుసా కుమ్భం క్షీరేణ మధునాథవా ।। 26 ।।

26. - - - - - - - - - - - -

నిధాయ దక్షిణే హస్తే వామం తదుపరి న్యసేత్।
శతమష్టాధికం మన్త్రం జపేద్ధ్యానసమన్వితమ్ ।। 27 ।।

27. - - - - - - - - - - - -

రసేన్ద్రాభినివేశస్థో హ్యేకచిత్తః సమాహితః।
రసేన్ద్రత్వం సమాయాతి తత్కుమ్భే త్వాహృతం జలమ్ ।। 28 ।।

28. - - - - - - - - - - - - -

సరసో లక్షవేధీ స్యాచ్ఛుస్రాదీనాం పురందర।
కరోతి కాయమమరం జరారోగవివర్జితమ్ ।। 29 ।।

29. - - - - - - - - - - -

అఙ్గుష్ఠాకారమాత్రం తు పురా పాషాణమాహరేత్।
దక్షిణోదరహస్తేన వామేన బదరీసమమ్ ।। 30 ।।

30. - - - - - - - - - - -

అభిమన్త్ర్య తు తౌ ముష్టీ ద్వే శతే షోఢశాధికే।
దక్షిణస్థం తు పాషాణం రత్నత్వముపయాతి చ ।। 31 ।।

31. - - - - - - - - - - - -

వామే ముక్తాఫలత్వం చ మహామూల్యే తు తే ఉభే।
యద్యదిచ్ఛతి జాత్యా వై తత్తద్రత్నం భవేత్తదా ।। 32 ।।

32. - - - - - - - - - - - -

{10}తథా ముక్తాఫలం తత్తత్ ప్రతిభాతి కరోతి చ।
గోగజాశ్వసముద్భూతమస్థి చాదాయ పాణినా ।। 33 ।।

33. - - - - - - - - - - -

{10. యథా B. C. F. }

శతార్ధం మన్త్రితం కృత్వా {11}ప్రవాలత్వం ప్రయాతి తత్।
శతాభిమన్త్రితం కృత్వా త్రపు సీసం తథాయసమ్ ।। 34 ।।

34. కృత్వేతి। ధారయతి చేదితి శేషః।

{11. ప్రాణయుక్తం భవేద్ధి తత్ A. G. }

జాయతే కలధౌతం తు రజతం వాతినిర్మలమ్।
యద్యద్ గృహీత్వా దేవేన్ద్ర యం యం ధాతుం సమీహతే ।। 35 ।।

35. - - - - - - - - - - - - -

క్రుద్ధో వా పరితుష్టస్చ తత్తత్ కుర్యాత్తు సోఽన్యథా।
ఏవమశ్మమయానాం తు అన్యత్వముపపద్యతే ।। 36 ।।

36. - - - - - - - - - - -

యా యా మనసి వై యస్య విభూతిః ప్రతిభాతి చ।
తాం తాం దదాతి తస్యాశు ధనధాన్యగవాదికామ్ ।। 37 ।।

37. - - - - - - - - - - - - -

లిఖిత్వా భూర్జపత్రే తు {12}యాగన్యాసక్రమేణ తు ।
రోచనాకుఙ్కుమాభ్యాం తు సంధారయతి యః సదా ।। 38 ।।

38. రోచనాకుఙ్కుమాభ్యామితి। లిఖిత్వేతి పూర్వేణాన్వయః।

{12. G. omits this and the next quarter. }

సువర్ణవేష్టితం చాఙ్గే లక్ష్మీమన్త్రం శతక్రతో।
తస్యాయుషో భవేద్ వృద్ధిః సర్వత్ర విజయీ మహాన్ ।। 39 ।।

39. - - - - - - - - - - - - -

ప్రాప్నుయాన్మహతీం పూజాం యత్ర యత్ర చ సంవిశేత్।
ఇదమారాధనం ప్రోక్తం శ్రీకామానాం విశేషతః।
లక్ష్మ్యాస్త్రిదశశార్దూల మమ యా ప్రథమా తనుః ।। 40 ।।

40. - - - - - - - - - - - -

ఇతి {13}శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే {14}లక్ష్మీమన్త్రసిద్ధిప్రకాశో నామ షట్చత్వారింశోఽధ్యాయః

{13. శ్రీపఞ్చరాత్ర A.; పాఞ్చరాత్రే B. }

{14. A. g. omit లక్ష్మీమన్త్ర. }

*******ఇతి షట్చత్వారింశోఽధ్యాయః*******

సప్తచత్వారింశోఽధ్యాయః - 47

శ్రీః---

వ్యూహానాం ప్రథమా లక్ష్మీ ర్మత్సంజ్ఞైవోదితా హి యా।

తస్యాః సిద్ధిరియం ప్రోక్తా ద్వితీయాయా నిశామయ ।। 1 ।।

న్యాసోపాయం పద్మయాగం సర్వం విద్ధి పురోదితమ్।

పూర్వోక్తం మణ్డలం కృత్వా సితపీతం తదన్తరే ।। 2 ।।

కింతు వై పఙ్కజం కుర్యాద్విన్యసేత్తదనన్తరమ్।

విభోరుత్సఙ్గగాం కీర్తిం హృదాదీని యథా పురా ।। 3 ।।

క్రమాద్ధ్యానం సఖీనాం చ యథా తదవధారయ।

ద్విభుజా హేమవర్ణా చ {1}కీర్తిరూపా స్మితాననా ।। 4 ।।

{1. G. omits this and the next quarter. }

సుపుస్తకం కరే వామే దక్షిణే చామరం కరే।
ధ్యాయేత్ కింశుకవర్ణాభం కాన్తరూపం మనోరమమ్{2} ।। 5 ।।
{2. హరమ్ C. }

తత్రానుగచతుష్కం తు చతుర్హస్తం సితామ్బరమ్।
వామదక్షిణహస్తాభ్యాం ముఖ్యాభ్యాం తేషు చిన్తయేత్ ।। 6 ।।
శఙ్ఖమిన్దుశతాభం చ కదమ్బాఖ్యం మహాద్రుమమ్।
సపుష్పం షట్పదోపేతమపరాభ్యాం నిబోధ మే ।। 7 ।।
పూర్ణచన్ద్రోపమం వామే దర్పణం దక్షిణే కరే।
మయూరవ్యజనం శుభ్రం ధ్యాత్వైవం దర్శయేత్తతః ।। 8 ।।
ముద్రాః సర్వాః ప్రతిస్వం యాః సాధకః పూజయేత్తతః।
అర్ఘ్యపుష్పాదినా సమ్యగ్జప్త్వా శక్త్యాథ హోమయతే ।। 9 ।।
తిలాని చాజ్యసిక్తాని గన్ధశాల్యన్వితాని చ।
దేవీరూపం తు హోమాన్తే కృత్వా పుష్పాఞ్జనామ్బరైః ।। 10 ।।
ఏకాన్తే విజనే స్థిత్వా మౌనీ మూలఫలాశనః।
జపేల్లక్షత్రయం {3}మన్త్రం జపాన్తే హోమమాచరేత్ ।। 11 ।।
{3. మన్త్రీ B. F. }

లక్షైకసంఖ్యం దేవేన్ద్ర తణ్డులైస్తిలమిశ్రితైః।
కాపిలేన ఘృతేనైవ తాదృక్క్షీరయుతేన చ ।। 12 ।।
ఏకైకం చ హృదాదీనాం సహస్రం చాథ హోమయేత్।
దద్యాత్పూర్ణాహుతిం పశ్చాత్ క్షీరేణాజ్యాన్వితేన చ ।। 13 ।।
పతితాయాం తు పూర్ణాయామాయాతి పరమేశ్వరీ।

సాధు సాధ్వితి వై బ్రూతే స్థిత్వాగ్రే సాధకస్య తు ॥ 14 ॥

ఏహ్యేహి పరమం ధామ త్యజేదం భౌతికం పురమ్।

ఉపభుఙ్క్ష్వామరాన్ భోగాన్ మర్త్యమధ్యగతోఽపి చ ॥ 15 ॥

మదీయేనాఖిలం కర్మ మన్త్రేణ కురు సాధక।

ఏవముక్త్వా తు సా దేవీ గగనం చ వ్రజేత్తతః ॥ 16 ॥

సాధకః కీర్తిమన్త్రేణ కుర్యాత్ కర్మ యథేప్సితమ్।

దదాతి యస్య యత్కించిత్తత్తస్యాప్యక్షయం భవేత్ ॥ 17 ॥

తేనాసౌ లభతే కీర్తిం యావచ్చన్ద్రార్కతారకమ్।

{4}ప్రచణ్డానాం మనుష్యాణాం మధ్యస్థో యది బుధ్యతే ॥ 18 ॥

{4. B. C. omit three lines from here. }

వక్తి సంసది వా కించిత్ ప్రాప్నుయాద్విపులం యశః।

అభిభూయ జనాన్ సర్వానుత్కృష్టత్వం ప్రపద్యతే ॥ 19 ॥

జప్త్వా సిద్ధాన్నభాణ్డం తు స్వల్పకాలేఽన్నసంకటే।

యదేచ్ఛతి జనానాం తు యథేచ్ఛమశనం భవేత్ ॥ 20 ॥

దదాతి చాక్షయం తస్య సప్తాహమనిశం యది।

ప్రాప్నుయాన్మహతీం కీర్తిం యావదాభూతసంప్లవమ్ ॥ 21 ॥

సుభిక్షే లవమాత్రం తు ఆదాయ కనకస్య చ।

పరిజప్య సహస్రం తు విధినా పరితః స్థితమ్ ॥ 22 ॥

ప్రయాతి తత్ ప్రభూతత్వం దీయతేఽర్థిజనస్య చ।

అవ్యచ్ఛిన్నం ద్విసప్తాహం సంశయం నాధిగచ్ఛతి ॥ 23 ॥

తేనాసౌ మహతీం కీర్తిం ప్రాప్నుయాల్లోకసత్కృతామ్{5}।

ఆదాయ తోయకలశం నాగేన్ద్రభవనహ్రదాత్ ॥ 24 ॥

{5. విశ్రుతామ్ B. F. }

ప్రయాయాన్మరూభూమిం వై తత్ర నిమ్నే తు భూతలే।
నిక్షిపేత్ పర్వతాగ్రే వా సహస్రపరిమన్త్రితమ్ ।। 25 ।।
స పన్నగేశ్వరస్తత్ర పరివారసమన్వితః।
రక్షన్నుదకమాతిష్ఠేద్యావత్తిష్ఠతి మేదినీ ।। 26 ।।
తేనాసౌ మహతీం లోకే కీర్తిమాప్నోతి వాసవ।
కాలే తు బీజరోహీ చ యది దేవో న వర్షతి ।। 27 ।।
ఆదాయ మృత్కణం హస్తే తటాకజలమర్దితమ్।
తన్మధ్యస్థం చ వా {6}క్లిన్నం పరిజప్య శతత్రయమ్ ।। 28 ।।
{6. కుమ్భం B. }

ముఖవాతైస్తు సంతప్తం కృత్వా కీర్తిమనుం స్మరేత్{7}।
ప్రక్షిపేద్గగనే తద్వై మఘుత్వం ప్రతిపద్యతే ।। 29 ।।
{7. కీర్తిమనుస్మరేత్ B. F. }

{8}పూరయేన్మేదినీం సర్వాం జలేన జలదస్తు సః।
తదాజ్ఞయా వసేత్తావత్తస్మిన్ దేశే స మేఘరాట్ ।। 30 ।।
{8. పూరయన్ A. B. }

వర్షంస్తదుపయోగ్యం చ యావత్ సంపద్యతే జలమ్{9}।
తేనాసౌ మహతీం కీర్తిం ప్రాప్నుయాచ్చ త్రిలోకగామ్ ।। 31 ।।
{9. అఖిలమ్ G. }

సంపాదయతి తత్తస్య యస్య యన్మనసేప్సితమ్।

ప్రభావం మన్త్రరాజస్య కీర్త్యాఖ్యస్య సురోత్తమ ।। 32 ।।

లిఖితం పూర్వవద్బుద్ధ్వా హస్తే వా దక్షిణే కరే।

ప్రాప్నుయాన్మహతీం కీర్తిం {10}పూజామృద్ధిం సరస్వతీమ్ ।। 33 ।।

{10. F. omits eight quarters from here. }

ఏతత్ సంక్షేపతః ప్రోక్తం కీర్తేర్మన్త్రస్య వాసవ।

ద్వితీయాయా విధానం మే తన్వాస్తనుభృతాం వర ।। 34 ।।

ఏతద్విధానమాతిష్ఠన్ కీర్తిమన్త్రస్య శోభనమ్।

ప్రాప్నుయాద్విమలాం కీర్తిం సంతతేరపి భూతిదామ్ ।। 35 ।।

ఇతి {11}శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే కీర్తిమన్త్రసిద్ధిప్రకాశో నామ సప్తచత్వారింశోఽధ్యాయః

{11. శ్రీపాఞ్చరాత్ర A. శ్రీపఞ్చరాత్రే B. }

********ఇతి సప్తచత్వారింశోఽధ్యాయః********

అష్టచత్వారింశోఽధ్యాయః - 48

శ్రీః---

విధిం తృతీయతన్వా మే జయాయా వృత్రసూదన।

శృణు సిద్ధిప్రకారం చ సిద్ధసంఘైరభిష్టుతమ్ ।। 1 ।।

కృత్వా తు పూర్వవన్న్యాసమిష్ట్వా చ హృదయే జయామ్।

మణ్డలం పూర్వవత్ కృత్వా తన్మధ్యే పఙ్కజం లిఖేత్ ।। 2 ।।

నీలోత్పలాభతుల్యేన రజసా చ సుపత్రకమ్।

తత్రోత్సఙ్గాతాం విష్ణోర్హృదయాద్యోజయేజ్జయామ్ ।। 3 ।।

కర్ణికోపరి మన్త్రాంశ్చ న్యసేత్ పూర్వక్రమేణ తు।

కింతు ధ్యానాని సర్వేషాం యథావదవధారయ ।। 4 ।।

నీలనీరదవర్ణాశ్చ ప్రసన్నవదనేక్షణాః।

పీతామ్బరధరాః సర్వాః సఖ్యః కనకకుణ్డలాః ।। 5 ।।

సితచామరహస్తాశ్చ చిత్రవేత్రలతోద్యతాః।

నిరీక్షమాణా వదనం జయాయా అజితస్య చ ।। 6 ।।

కున్దకుడ్మలవర్ణాభాః ప్రసన్నముఖపఙ్కజాః।

రక్తామ్బరధరాశ్చైవ చతుర్హస్తా మహాబలాః ।। 7 ।।

ధనుర్బాణకరాశ్చైవ గదాచక్రకరాన్వితాః।

చత్వారోఽనుచరా ధ్యేయాః పుష్పాభరణభూషితాః ।। 8 ।।

సర్వాశ్చ దర్శయేన్ముద్రాః ప్రతిస్వం యాః ప్రకీర్తితాః।

పూజయేచ్చ తతో భక్త్యా హోమం కుర్యాదనన్తరమ్ ।। 9 ।।

తిలైః సిద్ధార్థకోపేతైర్హవిషా {1}గుల్గులేన చ।

హోమావసానే మన్త్రీ స్వం కృత్వా రూపం జయాత్మకమ్ ।। 10 ।।

{1. గుగ్గులేన F. }

జయాహమితి వై బుద్ధ్వా చేతసోపస్థితం మహత్।

తీరస్థానం సమాసాద్య నిఃశఙ్కం జనవర్జితమ్ ।। 11 ।।

{2}వర్మణాస్త్రేణ దిగ్బన్ధం కృత్వా దుష్టనిబర్హణమ్।

ప్రారభేత జపం పశ్చాత్ పయోఽన్నఫలభుక్ సదా ।। 12 ।।

{2. వర్మాస్త్రేణ చ G. }

ప్రణిపత్య హరిం భక్త్యా ప్రాక్ స్వమన్త్రేణ వాసవ।
ఏకాన్తశీలో లఘ్వాశీ మౌనీ ధ్యానపరాయణః ।। 13 ।।
జపేల్లక్షచతుష్కం తు జపాన్తే హోమమాచరేత్।
సమిత్ ప్రాదేశమాత్రా తు రక్తచన్దనసంభవా ।। 14 ।।
తాసామయుతమవ్యగ్రో ఘృతాక్తానాం తు హోమయేత్।
సిద్ధార్థైర్నియుతే ద్వే చ మధుమిశ్రైర్మహామతే ।। 15 ।।
అయుతం నియుతం చాథ జుహుయాదసితైస్తిలైః।
మధుత్రితయసంయుక్తైరన్తే పూర్ణాహుతిత్రయమ్ ।। 16 ।।
మధుక్షీరఘృతైః శక్ర క్రమేణ పరిహోమయేత్।
తతో భగవతీ దేవీ సమాయాతి జయా స్వయమ్ ।। 17 ।।
సిద్ధాస్మీతి చ తే పుత్ర మన్మన్త్రేణ సమాచర।
యదభీష్టం తు వై కార్యం నిఃశఙ్కో విగతజ్వరః ।। 18 ।।
ఇత్యుక్త్వాదర్శనం యాతి శక్తిర్నారాయణాత్మికా।
తతః కర్మాణి కుర్వీత వివిధాని త్వనేకశః ।। 19 ।।
లోకేఽస్మిన్ యాన్యభీష్టాని స్వాత్మనశ్చ పరస్య వా।
తత్రాప్యుద్దేశతో వక్ష్యే శృణు తత్త్వేన వజ్రధృత్ ।। 20 ।।
జ్వాలావద్రసనాం ధ్యాయేద్దేవీమన్త్రేణ సాధకః।
ఉద్గ్రాహయతి వై యస్య యస్మిన్ యస్మిన్ హి వస్తుని ।। 21 ।।
విజిత్య న్యాయతస్తం వై జయమాప్నోత్యయత్నతః।
గజాశ్వశస్త్రభృత్పూర్ణమపి సైన్యం బలాన్వితమ్ ।। 22 ।।
దృష్ట్వాన్యస్య {3}సమాయుక్తం హన్తుమభ్యుద్యతం{4} రణే।
పరిజప్య ధనుః ఖడ్గం ఖేటకం బాణపఞ్చకమ్ ।। 23 ।।

{3. సమాయాన్తం A. F. G. }

{4. అభ్యుత్థితం B. }

ప్రేరయేద్యస్య వై దత్త్వా స గత్వా తు చమూముఖమ్।
విదారయతి చైకాకీ జయమాప్నోతి శాశ్వతమ్ ।। 24 ।।
ధ్యాత్వా దక్షిణపాణిస్థం త్రికోణం చాగ్నిమణ్డలమ్।
తన్మధ్యే చిన్తయేద్దేవీం పరివారసమన్వితామ్ ।। 25 ।।
మత్తేభసింహసర్పాణామశనీనాం చ దర్శనే।
క్షిప్రం పరాఙ్ముఖా యాన్తి దృష్ట్వా హస్తతలం తు తత్ ।। 26 ।।
ఖాదిరం ముసలం స్పృష్ట్వా చాదాయ శతమన్త్రితమ్।
కృత్వా గత్వా బిలద్వారం చతుర్వర్ణం జయాన్వితమ్ ।। 27 ।।
ముసలాహననాన్యష్టౌ దద్యాత్ తత్ర శనైః శనైః।
దేవీమన్త్రేణ దేవేశ స్వాస్రసంపుటితేన తు ।। 28 ।।
ఫట్కారాన్తేన తు తతో బిలయన్త్రం యజేదథ।
సమస్తజనసంయుక్తో విశేత్ సాధకసత్తమః ।। 29 ।।
భిత్త్వా యన్త్రాణ్యనేకాని జిత్వా దానవపుంగవాన్।
జనానాం యోజనం తత్ర కృత్వా కాన్తాగణైః సహ ।। 30 ।।
పీత్వా తు సాత్త్వికం పానం స్వహస్తేన మహాబలః।
స నిర్యాతి స్వమార్గేణ తేనైవ స్వనివేశనమ్ ।। 31 ।।
కరోతి యది దేవేశ మతిం మన్త్రీ జగత్త్రయే।
జయం ప్రత్యవిచారేణ గదాచక్రకరోద్యతః ।। 32 ।।
పాశాఙ్కుశధరో వాథ జయం ప్రాప్నోతి నాన్యథా।
లిఖేద్రోచనయా భూర్జే కుఙ్కుమేన ఘనేన చ ।। 33 ।।
సంపుటీకృత్య వై నామ నిధాయ జనమధ్యగమ్।

తదా సుజయమాప్నోతి దివ్యైః సర్వైస్తు లీలయా ।। 34 ।।
విలిఖ్య చన్దనేనైవ పయసా కుఙ్కుమేన చ।
ధారయేద్యో గలే వక్త్రే{5} కరే వామేఽథ దక్షిణే ।। 35 ।।
{5. వస్రే A. C. G. }

సర్వదా తు జయం శక్ర సంప్రాప్నోత్యవిచారతః{6}।
జయార్థం త్రిదశేశాన మన్త్రం వై యత్ర కుత్రచిత్ ।। 36 ।।
{6. అనివారితః F. }

మన్త్రీ ప్రయోజయేచ్ఛశ్వత్ తత్ర తత్రాప్నుయాజ్జయమ్।
జయా నామ తృతీయా మే యా తనుః పరికీర్తితా।
తస్యా విధానమిత్యేతత్ తవ శక్ర ప్రదర్శితమ్ ।। 37 ।।
ఇతి {7}శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే జయామన్త్రసిద్ధిప్రకాశో నామాష్టచత్వారింశోఽధ్యాయః

{7. శ్రీపఞ్చరాత్ర A.; శ్రీపాఞ్చరాత్రే B. }

********ఇతి అష్టచత్వారింశోఽధ్యాయః********

ఏకోనపఞ్చాశోఽధ్యాయః - 49

శ్రీః---

చతుర్థీ యా తనుర్మాన్త్రీ మాయాఖ్యా మమ వాసవ।
తస్యా విధానమధునా శృణు మన్త్రక్రియాన్వితమ్ ॥ 1 ॥

1. - - - - - - - - - - - -

మూర్త్యఙ్గసఖిదాసాఖ్యాం మాయీయాం మన్త్రసంతతిమ్।
స్వహస్తే పూర్వవన్న్యస్య విగ్రహే తదనన్తరమ్ ॥ 2 ॥

2. - - - - - - - - - - - -

హృదయాన్తర్గతాం చేష్ట్వా భోగైః సర్వైశ్చ పూర్వవత్।
బాహ్యే తు మణ్డలం కృత్వా మధ్యే చ కమలం శుభమ్ ॥ 3 ॥

3. - - - - - - - - - - - - - - -

తత్రోత్సఙ్గగతాం విష్ణోర్హృదయాదవతార్య చ।
ఆరాధయేత్తతో మాయామఙ్గసఖ్యాదిసంయుతామ్ ॥ 4 ॥

4. - - - - - - - - - - - -

బ్రామణ్యాద్యాస్తతో ధ్యేయాః సఖ్యః కమలలోచనాః।
{1}సితామ్బరధరా దివ్యాశ్చతస్రో రత్నభాసురాః ॥ 5 ॥

5. - - - - - - - - - - - - -

{1. పీతామ్బర C. }

చామరాఙ్కుశహస్తాశ్చ బద్ధపద్మాసనస్థితాః।
మాయామయాదయో ధ్యేయాశ్చత్వారోఽనుచరాస్తథా ॥ 6 ॥

6. చామరాఙ్కుశహస్తా ఇత్యనేన ద్విభుజత్వం ద్యోత్యతే। మాయామయాదయోऽనుచరాః పఞ్చచత్వారింశాధ్యాయేऽత్రైవ నామ్నా నిర్దిష్టాః।

సంపూర్ణసర్వావయవాః స్నిగ్ధాలికులసంనిభాః।

చతుర్భుజా మహాకాయాః సౌమ్యవక్త్రాః స్మితాననాః ।। 7 ।।

7. - - - - - - - - - - - - - -

కేయూరాభరణోపేతాః పీతామ్బరధరాస్తథా।

హారనూపురసంయుక్తా నానాకుసుమమణ్డితాః ।। 8 ।।

8. - - - - - - - - - - -

తుషారధూలిధవలాః ఖడ్గపాశకరోద్యతాః।

బాణం కార్ముకమన్యస్మిన్నాతపత్రం కరద్వయే ।। 9 ।।

9. - - - - - - - - - - - -

దర్శయిత్వా తథా ముద్రా యస్య యస్య హి యాః స్మృతాః।

హోమం తదను కుర్వీత తిలైః సిద్ధార్థకాన్వితైః ।। 10 ।।

10. - - - - - - - - - - - -

తతో నియమమాశ్రిత్య కృత్వా తదను వాసవ।

దేవీరూపం స్వమాత్మానం భావేనావ్యభిచారిణా ।। 11 ।।

11. - - - - - - - - - - - -

ప్రయాయాద్విజనస్థానం{2} ప్రౌఢోత్తరసహాయవాన్।

జపేల్లక్షాణి వై సప్త పూర్వోక్తవిధినా వ్రతీ ।। 12 ।।

12. - - - - - - - - - - - -

{2. విజయస్థానం I. }

క్షీరమూలఫలాహారో దేశకాలవశాత్తు వై।
అయాచితైకభిక్షాశీ యావకేనాపి వర్తయన్ ।। 13 ।।

13. - - - - - - - - - - - -

స్వశిష్యసాధితం వాన్నం మన్త్రపూతమసైన్ధవమ్{3}।
తైలమాంసవినిర్ముక్తం సంధ్యాకాలే హ్యుపస్థితే ।। 14 ।।

14. - - - - - - - - - - - -

{3. పూతం సుతణ్డులమ్ B. G. }

{4}ఆతృప్తేరభిభుఞ్జీత భావితం మధుసర్పిషా।
జపాన్తే విధివన్మన్త్రీ హోమం కుర్యాత్ ప్రయత్నతః ।। 15 ।।

15. - - - - - - - - - - - - -

{4. ఆతృప్తిం I. }

బలాం మోటాం తథా మాంసీం చక్రాఙ్గీం నాగకేసరమ్।
చన్దనం కుఙ్కుమక్షోదం రజనీచూర్ణమేవ చ ।। 16 ।।

16. - - - - - - - - - - - -

మేలయేత్ సుఘృతానాం చ తిలానాం{5} మధునా తతః।
భావయేత్ సఘృతేనైవ{6} త్రిలక్షం జుహుయాత్ తతః ।। 17 ।।

17. - - - - - - - - - - - - -

{5. తిలాన్నం C.; తిలాంస్తాన్ I. }

{6. స్వధితాన్నం చ I. }

మధ్యమానామికాభ్యాం చ సాఙ్గుష్ఠాభ్యాం పురందర।
అన్తేఽయుతత్రయం చైవ సమిధాం పరిహోమయేత ।। 18 ।।

18. - - - - - - - - - - - -

ప్రాగ్రాజార్కతరూత్థానాం ఖాదిరాణాం తతః పరమ్।
సురదారుమయీనాం చ తృతీయమయుతం తతః ।। 19 ।।

19. రాజతరుః కర్ణికారః। సురదారుః దేవదారుః।

దద్యాత్ పూర్ణాహుతిం సమ్యక్ సుశుద్ధేనాన్తరాత్మనా।
పతితాయాం తు పూర్ణాయామాయాతి గగనాన్తరాత్ ।। 20 ।।

20. - - - - - - - - - - - -

పరివారాన్వితా మాయా భాషతే సాధు సాధ్వితి।
కురు కార్యమభీష్టం చ మన్మన్త్రేణాధునా వ్రజ ।। 21 ।।

21. - - - - - - - - - - - -

ఇదముకత్వా వ్రజేత్ తూర్ణం దేవీ {7}విష్ణునికేతనమ్।
{8}తతస్తు సాధకవరః కర్మాణి వివిధాని చ ।। 22 ।।

22. - - - - - - - - - - - - -

{7. విష్ణోర్ని కేతనమ్ F. }

{8. తతః స B. C. I. }

ప్రారభేతాఙ్గసా శక్ర యాన్యభీష్టాని చేతసా।
ఆత్మార్థే వా పరార్థే వా లేశతస్తాని మే శృణు ।। 23 ।।

23. - - - - - - - - - - - - -

ప్రజప్యామలకం బిల్వం సకృన్నృపగృహం{9} విశేత్।
కోశస్యాగ్రే వినిక్షిప్య యత్ర యత్ర స్థితః స తు ।। 24 ।।

24. - - - - - - - - - - - -

{9. భూపగృహం C. }

గగనాత్ ప్రపతేత్ తూర్ణం యద్యద్విత్తం సమీహతే।
యద్యచ్చాభరణం శ్లాఘ్యం యద్యద్వా వసనం శుభమ్ ।। 25 ।।

25. - - - - - - - - - - - -

ఏవం వై వ్రీహిగులికాం{10} తథైవ తిలతణ్డులమ్।
క్షిపేద్ధాన్యకులే పూర్ణఏ గోష్ఠాగారేఽథ ఖాతకే ।। 26 ।।

26. - - - - - - - - - - - -

{10. గులికం A. I. }

రాజకీయే తథాత్మీయే యత్ర యత్ర స్థితస్తతః।

యద్యత్ సమీహతే ఘాన్యం సస్యం వా తణ్డులాన్వితమ్ ।। 27 ।।

27. - - - - - - - - - - - - - -

తత్తదగ్రేఽథ గగనాత్ పతత్యేవ యథేప్సితమ్ ।
ఏవమేవ తు సిద్ధాన్నగులికాం పరిజప్య చ ।। 28 ।।

28. - - - - - - - - - - - -

క్షిప్త్వా మహానసోద్దేశే సిద్ధాన్నం కర్షయేత్ క్షణాత్ ।
గులికాం గోమయేనైవ కృత్వా తు బదరీసమామ్ ।। 29 ।।

29. - - - - - - - - - - - -

నిక్షిప్య గోవ్రజస్యాన్తః సప్తవారాభిమన్త్రితామ్ ।
ధ్యానమాత్రాత్ క్షణస్యాన్తే దధిక్షీరాజ్యపూరితాన్ ।। 30 ।।

30. - - - - - - - - - - - -

భాణ్డాంస్చ పృష్ఠతః పశ్యేద్యత్ర యత్ర స్థితో వ్రతీ ।
ప్రజప్య బదరం సమ్యక్ ఫలమన్యత్తు వా క్వచిత్ ।। 31 ।।

31. - - - - - - - - - - - - - -

క్షిపేన్మధువనే రాజ్ఞః ఫలాకృష్టిం కరోతి చ ।
సుపుష్పవాటికాయాం తు పుష్పమేకం వినిర్దిశేత్ ।। 32 ।।

32. - - - - - - - - - - - -

జప్త్వా వారత్రయం మన్త్రీ పుష్పాణ్యాకర్షయేత్ క్షణాత్ ।
యత్ర యత్ర తదఙ్ఘోత్థం సప్తజప్తం వినిక్షిపేత్ ।। 33 ।।

33. - - - - - - - - - - - -

తత్ర తత్ర తు తత్ తిష్ఠేతే సంకల్పే తు కృతే సతి।
యథేచ్ఛం{11}తు సమాకృష్టం తత్ర తత్ర తు తద్ వ్రజేత్ ।। 34 ।।

34. - - - - - - - - - - - - - - -

{11. యథేష్టం C. }

న చాపి సాధకవరః సఘుణో{12} జాయతే క్వచిత్।
కృత్వాఙ్గారకణం చైవ శతం జప్తం సమాహితః{13} ।। 35 ।।

35. - - - - - - - - - - - - - - -

{12. జీర్ణో B. C. }

{13. సమాహితమ్ C. }

క్షిపేత్ సలిలమధ్యే తు జ్వలత్ తద్ దృశ్యతే జలమ్।
కుశాగ్రస్థం జలకణం శతవారాభిమన్త్రితమ్ ।। 36 ।।

36. - - - - - - - - - - - -

కృత్వా హుతాశరాశౌ తు జ్వలమానే వినిక్షిపేత్।
భవేత్ పానీయమివ చ స వహ్నిర్దృశ్యతే క్షణాత్ ।। 37 ।।

37. - - - - - - - - - - - - - -

వాలుకాపరిపూర్ణం చాప్యరణ్యం తు తృణోజ్ఝితమ్।

దృష్ట్వా తత్ర వినిక్షిప్య తృణం ద్విశతమన్త్రితమ్ ।। 38 ।।

38. - - - - - - - - - - - - - -

పుష్పపత్రసమాకీర్ణం పత్రపల్లవసంకులమ్ ।

కుర్యాన్నన్దనతుల్యం తత్ తోయరాశిసమావృతమ్ ।। 39 ।।

39. - - - - - - - - - - - -

{14}నానావిహగసంపూర్ణం పత్తనోపవనాన్వితమ్ ।

పురప్రాకారసంపూర్ణం దేవతాయతనాన్వితమ్ ।। 40 ।।

40. - - - - - - - - - -

{14. నానావిభవ I. }

గేయవేదధ్వనియుతం లలనాభిశ్చ శోభితమ్ ।

నృపాణామేతదాశ్చర్యం{15} దర్శనీయం సదైవ హి ।। 41 ।।

41. - - - - - - - - - - - - -

{15. ఆచర్యం B. }

{16}తనూదకేష్వరణ్యేషు నిరన్నేషు సదైవ హి ।

ఇచ్ఛయాపస్తథాన్నాని భోగాంశ్చ వివిధానపి ।। 42 ।।

42. - - - - - - - - - - - -

{16. A. omits this line. }

కరోతి మన్త్రితైర్లో ష్టైర్గోమయేనాష్టసంఖ్యయా।
అరివర్గే గృహీతాస్రే సంముఖే సతి తిష్ఠతి ।। 43 ।।

43. - - - - - - - - - - - -

క్రోధాచ్చైవ తథోద్యుక్త ఏకాకీ యది తిష్ఠతి।
జపమానస్తు వై మన్త్రం సంకల్ప్య మనసా మహత్ ।। 44 ।।

44. - - - - - - - - - - - - -

ఆత్మీయం చ బలం పత్తిస్యన్దనాశ్వగజాకులమ్।
తస్య సంపద్యతే క్షిప్రం చమూర్ఘోరపరాక్రమా ।। 45 ।।

45. - - - - - - - - - - -

దృష్ట్వా తాం విముఖం యాతి హతౌజస్కం రిపోర్బలమ్।
కరోతి శక్ర యత్కించిన్మనసా మన్త్రముచ్చరన్ ।। 46 ।।

46. - - - - - - - - - - - - -

{17}వ్యలీకం సత్యభూతం చ తత్తథా పరిదృశ్యతే।
దృష్ట్వా తు పాదపం శుష్కం తాడయేచ్చరణేన తు ।। 47 ।।

47. - - - - - - - - - - - -

{17. అలీకం ।. }

జపమానో మహామన్త్రం {18}స స్యాత్ పుష్పఫలాకులః।
పత్రపుష్పఫలోపేతం పాణిభ్యాం మన్త్రముచ్చరన్ ।। 48 ।।

48. - - - - - - - - - - - -

{18. స్యాత్స I. }

పీఢయేత్ పాదపం మన్త్రీ స శోషమధిగచ్ఛతి।
పర్వతాగ్రస్థితో మన్త్రం {19}తన్నాశార్థం జపేద్యది ।। 49 ।।

49. - - - - - - - - - - - - -

{19. నాశార్థాయ I. }

పతేదధస్తాచ్ఛైలస్తు యావదిచ్ఛతి సాధకః।
తుష్టః ప్రోత్థాపయేత్ పశ్చాత్ పాతాలాత్ పర్వతోత్తమమ్ ।। 50 ।।

50. - - - - - - - - - - - - - -

చాన్దనేన రసేనైవ మన్త్రం పద్మోదరే న్యసేత్।
పత్రేష్వఙ్గాని చాలిఖ్య సుశుభే దివసే తతః ।। 51 ।।

51. - - - - - - - - - - - - -

పూజయిత్వాథ పుష్పాద్యైర్వేష్టనైర్వేష్టయేత్తథా।
పూర్వవద్ ధారయేద్యన్త్రం తస్య సర్వా విభూతయః{20} ।। 52 ।।

52. - - - - - - - - - - - - -

{20. హి సిద్ధయః G. }

{21}సమ్యగావిర్భవన్త్యత్ర లోకే నిష్కణ్టకః స చ।
సుభగశ్చైవ దీర్ఘాయుః పరత్ర సుఖమాప్నుయాత్ ।। 53 ।।

53. - - - - - - - - - - - - -

{21. G. omits three lines from here. }

మూర్తేశ్చతుర్ధ్యా వృత్రారే ప్రబావోఽయం మహాద్భుతః।
లేశతో దర్శితస్తస్యాః సాకల్య మమ దుర్వచమ్ ।। 54 ।।

54. - - - - - - - - - - - - - -

దేవీచతుష్టయస్యైష సిద్ధిసంఘః సమాసతః।
కించిత్తు లేశతః ప్రోక్తః సాధకానాం హితాప్తయే ।। 55 ।।

55. - - - - - - - - - - - - -

తేభ్యో దివ్యాని భౌతాని ప్రయచ్ఛతి శుభాని చ

విమలాం చ మనఃశుద్ధిమన్తే చ పరమం పదమ్ ।। 56 ।।

56. - - - - - - - - - - - - -

ప్రకాశయతి భక్తానాం వైష్ణవం చావినాశితమ్।
విస్తీర్ణామితి మాం లక్ష్మీమియతీభిర్విభూతిభిః ।। 57 ।।

57. - - - - - - - - - - - - -

భజేత వివిధైర్భావైః క్షేమం కృత్వా మనఃస్థితమ్।
శక్రః---

నమో దేవాదిదేవ్యై తే నమో వైకుణ్ఠవల్లభే ।। 58 ।।

58. - - - - - - - - - - - -

కస్మిన్ లక్షే మనః కృత్వా భజేయం త్వాం సరోరుహే।

శ్రీః---

ఏకో నారాయణో హంసః షాడ్గుణ్యామృతవారిధిః ।। 59 ।।

59. - - - - - - - - - - - -

తస్యాహం పరమా శక్తిర్విష్ణోరనపగామినీ{22}।

సాహమఙ్కస్థితా తస్య యథా తే పూర్వమీరితా ।। 60 ।।

60. - - - - - - - - - - - -

{22. శ్రీరనపాయినీ B. G. }

లక్ష్యం తదేవ తే శక్ర మనసః స్థైర్యకారణమ్।

సర్వలక్షణసంపన్నాం సువర్ణరజతాదిభి- ।। 61 ।।

61. - - - - - - - - - -

నిర్మాయ మాం విభోరఙ్కస్థాయినీం శాస్త్రదర్శనాత్।

ప్రతిష్ఠాప్య విధానేన త్రైస్తైర్భావైర్భజస్వ మామ్ ।। 62 ।।

62. - - - - - - - - - - - -

శక్రః---

నమస్తే జగదావాసే మనోనయననన్దిని।

యువయోః స్థాపనం కీదృగ్భిమేప్స షాడ్గుణ్యనిర్మితే ।। 63 ।।

63. - - - - - - - - - - - -

శ్రీః---

సర్వభూతో యథా విష్ణుర్దేవః షాడ్గుణ్యవిగ్రహః।

సర్వభూతాత్మభూతస్థా తాదృశ్యేవాహమద్భుతా{23} ।। 64 ।।

64. - - - - - - - - - - - -

{23. మహాద్భుతా F. }

ప్రతిష్ఠితాయాః సర్వత్ర మమ నారాయణస్య చ।

వస్తుతః కా ప్రతిష్ఠా స్యాత్ సర్వం యద్వైష్ణవం యశః ।। 65 ।।

65. - - - - - - - - - - - - - -

తమిమం వాస్తవం భావమారూఢం మానసం యతేః।

అర్చా ప్రతిష్ఠా చేత్యేతే వికల్పాః ప్రవిజృమ్భితాః ।। 66 ।।

66. - - - - - - - - - - - - -

శృణు తత్ర ప్రతిష్ఠాం మే యథావద్బలసూదన।

యయా విహితయా దేహీ కృతార్థత్వం ప్రపద్యతే ।। 67 ।।

67. - - - - - - - - - - - -

నిర్మాప్య శాస్త్రతః సమ్యగ్యోగోక్తం రూపమావయోః।

సూక్తాభ్యాం సపవిత్రాభ్యాం స్నాపయేత్ తీర్థవారిణా ।। 68 ।।

68. - - - - - - - - - - - -

ఆచ్ఛాద్య నవవస్త్రేణ విప్రైరధ్యాపయేత్ సహ।
విమలైర్ధర్మతత్త్వజ్ఞైస్త్రయీసాత్త్వతశాస్త్రయోః ।। 69 ।।

69. - - - - - - - - - - -

తారకం తారికాం చైవ తథైవాప్యనుతారికామ్।
సూక్తం చ శాకునం చైవాప్యధీయీరన్ పవిత్రవత్ ।। 70 ।।

70. శాకునం సూక్తమ్ ఋగ్వేదే (మం 2. సూం 42. ఋ. 1) ద్రష్టవ్యమ్।

సూర్యస్యాస్తమయం ప్రాప్య తద్బిమ్బం వస్త్రవేష్టితమ్।
ఋతం చేత్యాదిసూక్తేన తథా సారస్వతేన చ ।। 71 ।।

71. - - - - - - - - - - - -

ఋగ్భిర్హిరణ్యవర్ణాభిః కుర్యాద్వార్యధివాసనమ్।
ఉద్గతే విమలే సూర్యే కుర్యాద్బిమ్బస్నాపనం తతః ।। 72 ।।

72. - - - - - - - - - - - -

ఉత్తిష్ఠ బ్రహ్మణ ఇతి ప్రాపయేయుశ్చ వేదికామ్।
అపనీయ తతో వస్త్రం స్నాపయేచ్ఛుద్ధవారిణా ।। 73 ।।

73. - - - - - - - - - - - -

యామ్యే చ వేదిభాగే తు మృద్వాస్తరణశోభితే।
బిమ్బం పూర్వశిరస్కం తు శాయయేజ్జపపూర్వకమ్{24} ।। 74 ।।

74. - - - - - - - - - - - - - -

{24. పూర్వవత్ B. }

తతః శలాకాం సౌవర్ణీం గృహీత్వాస్త్రాభిమన్త్రితామ్।
{25}ఉల్లిఖేన్నయనే నేత్రమన్త్రజాపీ శలాకయా ।। 75 ।।

75. - - - - - - - - - - - - -

{25. ఉల్లిఖేచ్చ తతో నేత్రే।. }

స్నాతః శుద్ధామ్బరః శిల్పీ దివ్యదృష్ట్యావలోకితః।
{26}అస్త్రమన్త్రితశస్త్రేణ నేత్రే ప్రకటతాం నయేత్ ।। 76 ।।

76. - - - - - - - - - - - -

{26. అస్త్రమన్త్రేణ శస్త్రేణ।. }

పూరయేన్మధుసర్పిర్భ్యాం తత్పాత్రే చ ప్రదర్శయేత్।
సాలంకారం ధేనుయుగ్మం తస్మిన్ కాలే నివేదయేత్ ।। 77 ।।

77. - - - - - - - - - - - -

నయనోన్మీలనీయం తత్ సర్వం దద్యాత్తు శిల్పినే।
తతః సితేన సూత్రేణ బద్ధ్వా రాజీః సువాససి{27} ।। 78 ।।

78. రాజిః కృష్ణసర్షపః।

{27. వాససీ।. }

బధ్నీయాత్తారయా తస్య కౌతుకం దక్షిణే కరే।
భద్రపీఠే సమారోప్య తథా బిమ్బం తు సుస్థిరే ।। 79 ।।

79. - - - - - - - - - - - - -

ఆధారాదిక్రమోపేత్ సమ్యగ్భావేన పూజితే।
తతో బిమ్బం నిరీక్షేత ధియా{28} షాడ్గుణ్యపూరితమ్ ।। 80 ।।

80. - - - - - - - - - - - - - - - -

{28. తావత్ I. }

తాడయిత్వాస్త్రమన్త్రేణ కవచేనావకుణ్ఠ్య చ।
సర్వౌషధ్యుదకేనైవ స్నాపయేత్ కేవలేన చ ।। 81 ।।

81. - - - - - - - - - - - - -

సంమృజ్యాహతవస్త్రేణ కౌతుకం మోచయేత్తతః।
మన్త్రవిచ్చక్రమన్త్రేణ దద్యాదర్ఘ్యం తు మూర్ధని ।। 82 ।।

82. - - - - - - - - - - - - -

భావయిత్వా తతో బిమ్బం బిమ్బం చారురుచేరివ।
పూజితైర్మన్త్రితైః శుద్ధైః కలశైర్ద్రవ్యపూరితైః ।। 83 ।।

83. - - - - - - - - - - - - -

షోడశచ్ఛదపద్మోత్థపత్రషోడశకస్థితైః।
ప్రథమం పఞ్చగవ్యేన గోమూత్రేణ ద్వితీయకమ్ ।। 84 ।।

84. - - - - - - - - - - - - -

తృతీయం గోమయామ్భోభిస్తుర్యం త్రేతాగ్నిభస్మనా।

గజగోవృషశృఙ్గాగ్రవల్మీకోర్వ్యామ్బునా పరమ్ ।। 85 ।।

85. - - - - - - - - - - - -

శాలిక్షేత్రనదీపద్మవనాద్యుర్వ్యామ్బునా పరమ్।
సప్తమం సర్షపామ్భోభిః సర్వౌషధిభిరష్టమమ్ ।। 86 ।।

86. - - - - - - - - - - - -

క్షీరేణ నవమం దధ్నా దశమం సర్పిషా పరమ్।
ద్వాదశం మధునా సర్వబీజామ్భోభిస్త్రయోదశమ్ ।। 87 ।।

87. - - - - - - - - - - - -

ఫలైః పరం పరం ధాన్యైః {29}సుగన్ధాద్భిస్తు షోడశమ్।
అభిమన్త్ర్య హృదా పూర్ణమేకైకం కలశం పురా ।। 88 ।।

88. - - - - - - - - - - - -

{29. సుసుగన్ధైస్తు ।. }

స్నాపయేన్మూలమన్త్రేణ తైః షోడశభిరాదరాత్।
ఉదకాన్తరితైః సార్ఘ్యపుష్పధూపప్రదీపకైః ।। 89 ।।

89. - - - - - - - - - - -

{30}మసూరమాషగోధూమచూర్ణైరథ విఘృష్య చ।
ప్రక్షాల్య పయసా మూర్ధ్ని తారికాం విన్యసేత్ పరామ్ ।। 90 ।।

90. - - - - - - - - - - - - - -

{30. మసూరమథ I. }

తతః సూక్ష్మాం తతః స్థూలాం స్థానేష్వేషు క్రమాత్ సుధీః।
మూర్ధ్ని వక్త్రేఽసయోః కర్ణే హృది నాభౌ తు పృష్ఠతః ।। 91 ।।

91. - - - - - - - - - - - - - -

కటిమూలే తథోర్వోశ్చ జానుగుల్ఫేఽథ పాదయోః।
తారకం విన్యసేదేవం తథైవాప్యనుతారికామ్ ।। 92 ।।

92. - - - - - - - - - - - -

న్యస్యైవం పౌరుషం సూక్తం న్యసేచ్ఛ్రీసూక్తమప్యథ।
{31}శిరో మే శ్రీర్యజుర్భిశ్చ న్యసేల్లిఙ్గానురూపకమ్ ।। 93 ।।

93. శిరో మే శ్రీరిత్యాది। తైత్తిరీయబ్రాహ్మణే (2-6-5-3) ద్రష్టవ్యమ్।

{31. I. omits four lines from here. }

కుర్యాచ్చ హౌతృవిన్యాసం యథా ప్రోక్తం యజుర్మయే।
ఏవం విన్యస్య పురుషే మయి పశ్చాత్ సమాచరేత్ ।। 94 ।।

94. హౌతృవిన్యాసమితి। దశహోత్రాదయో మన్త్రాః తైత్తిరీయారణ్యకే పఠితాః। తేషాం విన్యాసమిత్యర్థః।

విన్యస్య పూర్వం శ్రీసూక్తం శిరో మే శ్రీర్యజూంషి చ।
తతశ్చ హౌతృవిన్యాసం విధాయైవం తనుద్వయే ।। 95 ।।

95. - - - - - - - - - - - -

కుణ్డే పూర్వవిధానాన్తే జుహుయాత్ సర్వశాన్తయే।
ఉక్తాశ్చ వర్తమానాశ్చ యావన్తో మన్త్రజాతయః ।। 96 ।।

96. - - - - - - - - - - - -

జుహుయాత్ తావతీభిస్తు సర్వదోషప్రశాన్తయే।
ఋచః పూర్వదిశాభాగే దక్షిణస్యాం యజూషి చ ।। 97 ।।

97. - - - - - - - - - - - -

ప్రతీచ్యాం చైవ సామాని సౌమ్య ఆథర్వణాని చ।
సమీపే సాత్త్వతాన్మన్త్రానేవమధ్యాపయేద్ ద్విజాన్ ।। 98 ।।

98. - - - - - - - - - - - -

పూర్వం షోడశపత్రాబ్జకర్ణికాస్థైశ్చతుర్దిశమ్।
కలశైః స్నాపయేన్మన్త్రైస్తారతారానుతారవత్ ।। 99 ।।

99. - - - - - - - - - - - -

వసవస్త్వేతి మన్త్రేణ పుష్పామ్బుఃకలశేన తు।
రుద్రాస్త్వా గన్ధతోయేన స్వర్ణామ్బుఃకలశేన తు ।। 100 ।।

100. వసవస్త్వేతి। రుద్రాస్త్వేతి। (తైత్తిరీయబ్రాహ్మణమ్ 2-7-15-5).

అదిత్యాస్త్వేతి విశ్వేతి రత్నోదకలశేన తు।
తారతారానుతారాభిరభిషిఞ్చేచ్చ మన్త్రవిత్ ।। 101 ।।

101. ఆదిత్యాస్త్వేతి। విశ్వేతి। (తైత్తిరీయబ్రాహ్మణమ్ 2-7-15-5).

తతః శుద్ధోదమాదాయ పరాదిత్రివిధాత్మనా।
తారయా త్వభిషిచ్యాథ తథార్ఘ్యం మూర్ధ్ని నిక్షిపేత్ ।। 102 ।।

102. - - - - - - - - - - - - -

సమాలభ్య తతో బిమ్బం చన్దనాద్యనులేపనైః।
వాసః ప్రభృతిభిర్భోగైః ప్రాపణాన్తైః సమర్చయేత్ ।। 103 ।।

103. - - - - - - - - - - - -

ముద్రాం బద్ధ్వార్చయేత్ పశ్చాత్ పీఠం బ్రహ్మశిలాన్వితమ్।
సమస్తాధ్వమయం పీఠం ధ్యాయేద్వైష్ణవముజ్జ్వలమ్ ।। 104 ।।

104. - - - - - - - - - - - -

ఆధారశక్తిభూతాం చ దివ్యాం బ్రహ్మశిలాం స్మరేత్।
{32}పీఠబ్రహ్మశిలే త్వేవం సహభావేన నిర్మితే ।। 105 ।।

105. - - - - - - - - - - - -

{32. పీఠం బ్రహ్మసిలా A.; పీఠబ్రహ్మశిలా B. }

పృథగ్వినిర్మితే తే చ కుర్యాత్తు శయనోత్తరే।
శయనం స్థిరబిమ్బస్య వక్ష్యమాణం విధీయతే ।। 106 ।।

106. - - - - - - - - - - - -

ప్రాసాదగమనం చైవ పీఠబ్రహ్మశిలాస్థితిః।
తత్రప్రతిష్ఠాపనం చైవ బిమ్బస్యావాహనం తతః ।। 107 ।।

107. - - - - - - - - - - - -

ద్వాదశాఙ్గకలాన్యాసస్త్ర్యహోద్యుత్సవసాధనమ్।
{33}తథావభృథకర్మాది సర్వమేతద్విధీయతే ।। 108 ।।

108. - - - - - - - - - - - -

{33. తథా ప్రభృతి A. B. }

చలబిమ్బప్రతిష్ఠాం చ చతుష్కలశసేచనే।
ఆరాధ్యావాహనం కుర్యాద్యథా తదవధారయ ।। 109 ।।

109. - - - - - - - - - - -

కార్యమావాహనాత్ పూర్వం భోగానాం త్రితయం క్రమాత్।
{34}స్వరూపేఽవికృతే శుద్ధే నిస్తరఙ్గే నిరామయే ।। 110 ।।

110. - - - - - - - - - - - - - -

{34. A. B. C. omit three lines from here. }

పరాతీతే గురుః స్థిత్వా పునః స్వహృదయామ్బుజే।
శక్తిం సత్తామయీం విష్ణోరనురూపామనుస్మరేత్ ।। 111 ।।

111. - - - - - - - - - - - -

యద్బిమ్బం సంస్కృతం పూర్వం తన్మయం తదనుస్మరేత్।
అగ్నీషోమమయౌ బావౌ స్వదేహస్థావనుస్మరేత్ ।। 112 ।।

112. - - - - - - - - - - - -

ఊర్ధ్వాధోవ్యాపకత్వేన స్థితౌ పరమభాస్వరౌ।
యథాత్మని తథా బిమ్బే యథా బిమ్బే తథాత్మని ।। 113 ।।

113. - - - - - - - - - - - - -

దక్షిణేన తతో యాయాదగ్నిమార్గేణ దేహతః।
ప్రవిశేద్వామమార్గేణ బిమ్బస్య హృదయం ధియా ॥ 114 ॥

114. - - - - - - - - - - - -

యథాత్మనాత్మా హృదయే స్వానుభూతో హ్యనూపమః।
తథా తద్ధృదయాన్తః స్థమాత్మానమనుసంస్మరేత్ ॥ 115 ॥

115. - - - - - - - - - - - -

దృష్ట్వా స్వరశ్మిఖచితమానన్దాపూరితం మహః।
తస్మింస్తస్మిన్ పరబ్రహ్మణ్యైకధ్యం{35} తస్య చిన్తయేత్ ॥ 116 ॥

116. - - - - - - - - - - - - - - - -

{35. ఏక్తవం I. }

ఏవమేకార్ణవీకృత్య వైష్ణవం తత్ పరం మహః।
తిష్ఠేత్ సమాదధానస్తదస్పన్దం స్వమనో దధత్ ॥ 117 ॥

117. - - - - - - - - - - - - -

మనసి{36} స్పన్దమానేఽథ స్మృత్వా తం స్వం ధియా{37} పునః।
బిమ్బాద్ దక్షిణమార్గేణ బహిర్నిష్క్రమ్య మేధయా ॥ 118 ॥

118. - - - - - - - - - - - - -

{36. మనసీ్వ F. }

{37. ద్విధా A. G. }

సంవిశేద్వామభాగేన స్వమేవ హృదయామ్బుజమ్।

యోగోఽయం ద్రవ్యబిమ్బస్య {38}నాడీబృన్దప్రవర్తకః ।। 119 ।।

119. నాడీబృన్దేతి। అత్రేదం పారమేస్వరవచనమనుసంధేయమ్---"యోగోఽయం మునిశార్దూల బిమ్బస్య ద్రవ్యజస్య చ। ఆపాదమూర్ధపర్యన్తం నాడీబృన్దస్య వ్యఞ్జకః।। యేన సర్వేశితా విప్ర బిమ్బస్యాస్య ప్రజాయతే। తం యోగమధునా వచ్మి ఏకాగ్రమవధారయ ।।" (15-447,448) ఇతి।

{38. నాడీబిమ్బ A.; నానాబిమ్బ I. }

యోగాన్తరమథాతిష్ఠేత్ తస్య సర్వేశితాప్తయే।

ధ్యాయీతాతో హృదమ్భోజాత్ తారికాం తారిణీం గృణన్ ।। 120 ।।

120. - - - - - - - - - - - - -

యాయాదూర్ధ్వప్రవాహేణ పరం పదమనామయమ్।

తతః స్మరేత్ పరం{39} తచ్చ {40}భోగం ప్రాప్తం స్వయేచ్ఛయా ।। 121 ।।

121. - - - - - - - - - - - - - - - - -

{39. పదం I. }

{40. క్షోభం I. }

తతస్తత్స్పన్దమాదాయ విజ్ఞానైశ్వర్యశక్తిమత్।

అనాకులం పునర్యాయాత్ పథా తేన హృదమ్బుజమ్ ।। 122 ।।

122. స్పన్దం క్షోభమ్। తథా చ పారమేశ్వరే---"అవ్యచ్ఛిన్నోఽప్యథోఽక్షుబ్ధః స్వేచ్ఛయా క్షోభమేతి చ।" (15-451) ఇతి।

దక్షిణేన వినిష్క్రమ్య పరస్పరసహాయవాన్।
తద్బిమ్బహృదయామ్భోజం వామేనైవ తు సంవిశేత్ ।। 123 ।।

123. - - - - - - - - - - - - -

ధ్యాత్వా పూర్వవదేకత్వం వినిష్క్రమ్యోర్ధ్వమార్గతః।
ద్వాశాన్తం సమావిశ్య పూర్వవత్ స్పన్దమేత్య చ ।। 124 ।।

124. - - - - - - - - - - - - -

యథాబిమ్బం హృదమ్భోజం తేనైవ ప్రవిశేత్ సుధీః।
తతోఽగ్నినా వినిష్క్రమ్య సవ్యేన హృదయం విశేత్ ।। 125 ।।

125. - - - - - - - - - - - - -

స్మరేత్ స్పన్దమథైశ్వర్యం స్వచక్షుర్ద్వయగోలకమ్।
పరస్పరం నిరీక్ష్యాథ తన్వానావేకతామివ ।। 126 ।।

126. - - - - - - - - - - -

అన్యోన్యాలోకనాబ్యాం తావనువిద్ధావనుస్మరేత్।
ఏతదీశ్వరసంధానం నామ యోగోఽనువర్ణితః ।। 127 ।।

127. - - - - - - - - - - -

యేన సర్వేషు బిమ్బేషు సర్వేశిత్వం సదా భవేత్।
అథ శబ్దానుసంధానం మన్త్రబిమ్బైకతా హి యా{41} ।। 128 ।।

128. - - - - - - - - - - - - - -

{41. అభిధా ।. }

సా {42}స్మృతా వైష్ణవీ సూక్ష్మా శక్తిర్విష్ణోర్నిరఞ్జనా।
తత్సామానయ్మయో భూత్వా తస్మిన్ స్వం లోపయేద్ ధ్వనిమ్ ।। 129 ।।

129. - - - - - - - - - - - - - - -

{42. సత్తా G. I. }

సర్వసంకల్పహీనం తచ్ఛబ్దమాత్రవివర్జితమ్।
{43}శాన్తం విద్ధి పరం సూక్ష్మం {44}తత్పరం బోధనిర్మితమ్ ।। 130 ।।

130. - - - - - - - - - - - - - - - -

{43. I. omits this line. }

{44. తద్పరం G. }

తతః శబ్దార్థసంస్కారసార్ధస్పన్దోద్యమో హి యః।
తత్ స్మరేత్ పరమం సూక్ష్మం పశ్యన్తీపదమున్మిషత్ ।। 131 ।।

131. - - - - - - - - - - - - -

సంకల్పపదవీరూఢస్తత్తత్సంస్కారరఞ్జితః।
స్వకం వాచ్యం పృథక్కృత్య తదుద్దిశ్యోదయో హి యః ।। 132 ।।

132. - - - - - - - - - - - - -

శాబ్దం తన్మధ్యమం రూపం స్మరేద్ధృత్పద్మమధ్యగమ్।
నానాస్థానప్రయత్నోత్థైః కరణశ్వసనేరితైః ।। 133 ।।

133. - - - - - - - - - - -

తరఙ్గైర్వ్యక్తిమాయాతి స్ఫుటో వర్ణపదాదికైః।
{45}యో వాచకస్వరూపేణ తత్పదం వైఖరీం విదుః ।। 134 ।।

134. - - - - - - - - - - - - -

{45. యేన వాచకరూపేణ I. }

బోధశబ్దాత్మకం తస్మాత్ పరసూక్ష్మాదిభేదవత్।
వపురిత్యనుసంధాయ తద్బిమ్బం భావయేత్ తతః ।। 135 ।।

135. - - - - - - - - - - - - -

శబ్దసంహారయోగేన స్వం వపుస్తచ్చ బిమ్బకమ్।
నిష్కమ్పబోధశబ్దాత్మ{46} స్మృత్వా తద్ద్వితయం తథా ।। 136 ।।

136. - - - - - - - - - - - - - - -

{46. శబ్దార్థౌ F. }

పూర్వోక్తక్రమయోగేన శబ్దబ్రహ్మ హ్యనాహతమ్।
పశ్యన్త్యాదిక్రమేణైవ శబ్దబిమ్బమయం{47} స్మరేత్ ।। 137 ।।

137. - - - - - - - - - - - - -

{47. బ్రహ్మమయం G. }

ఏవం శబ్దానుసంధానం కృత్వా మన్త్రానుసంహితమ్।

ఆరభేత సుధీః కర్మ తస్య యోగోఽయముచ్యతే ।। 138 ।।

138. - - - - - - - - - - - - -

అనాహతం పరం నాభౌ పశ్యన్తీపదమాగతమ్।

నాలసూత్రమివాన్తఃస్థం మధ్యమే హృదయామ్బుజే ।। 139 ।।

139. - - - - - - - - - - - -

స్థిత్వా తద్వైఖరీద్వారా బిమ్బాన్తః సంవిశత్ స్మరేత్।

స్ఫురన్నాదస్వరూపం చ మన్త్రైర్వ్యాప్తం తథాఖిలైః ।। 140 ।।

140. - - - - - - - - - - - - -

{48}మన్త్రాత్మానం జగన్నాథం బిమ్బహృన్మధ్యగం స్మరేత్।

ఏవం సంస్థాపితం బిమ్బం భుక్తిముక్తిఫలప్రదమ్ ।। 141 ।।

141. - - - - - - - - - - - - -

{48. మన్త్రనాథం ।. }

ఆవాహనం తతః కుర్యాద్ బిమ్బేఽస్మిన్ హరిమేధసః।

పూర్వమావాహయామీతి తథా సర్వాఙ్గమన్త్రతః ।। 142 ।।

142. - - - - - - - - - - -

ప్రవేశనిర్గమౌ లక్ష్మ్యాః స్మరేద్దేవస్య దేహతః।

ఋగ్భిః పఞ్చభిరాద్యాభిస్తస్యా ఆవాహనం స్మృతమ్ ।। 143 ।।

143. - - - - - - - - - - - - -

ద్వాదశాఙ్గకలాన్యాసం దేవన్యాసవదాచరేత్।
భవతం నః సుమనసావితి ద్వావనుసాన్త్వయేత్ ।। 144 ।।

144. - - - - - - - - - - - - -

ఏతావతీ చలే బిమ్బే ప్రతిష్ఠాన్యత్ర తు స్థిరే।
కుర్యాత్ పూర్వోక్తమార్గేణ సాత్త్వతాదివిధానవిత్ ।। 145 ।।

145. - - - - - - - - - - - - -

యదేతదనుసంధానత్రితయం{49} పూర్వమీరితమ్।
ఏతదేవ {50}ప్రతిష్ఠానముభయత్రేతి మే మతిః ।। 146 ।।

146. - - - - - - - - - - - - -

{49. తృతీయం B. }

{50. ప్రతిష్ఠాయాం I. }

ఇత్థం సంస్కారసంపన్నే తద్బిమ్బద్వితయే సుధీః।
లక్ష్మీం లక్ష్మీపతిం చైవ ధియా పశ్యన్నుపస్థితౌ ।। 147 ।।

147. - - - - - - - - - - - - -

తన్మనాశ్చైవ తద్భక్తస్తద్యాజీ తజ్జపోద్యతః।
తద్యోగీ సతతం భూత్వా తావేవాన్తే ప్రపద్యతే ।। 148 ।।

148. - - - - - - - - - - - -

ప్రతిష్ఠేయమితి ప్రోక్తా సాక్షాజ్జ్ఞానమయీ పరా।

జ్ఞానం వినా న చైవాన్యన్నరాణాం తారకం {51}స్మృతమ్ ।। 149 ।।

149. - - - - - - - - - - - - - - -

{51. మతమ్ I. }

ఇతి {52}శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే {53}ప్రతిష్ఠావిధానం నామైకోనపఞ్చాశోఽధ్యాయః

{52. శ్రీపఞ్చరాత్ర A.; శ్రీపాఞ్చరాత్రే B. }

{53. మాయాసిద్ధిప్రకాశః B. F. }

********ఇత్యేకోనపఞ్చాశోఽధ్యాయః********

పఞ్చాశోఽధ్యాయః - 50

శక్రః---

విశ్వారణే నమస్తుభ్యం నమో విశ్వవిభూతయే।

సర్వాసామపి సిద్ధీనాం నమస్తే మూలహేతవే ।। 1 ।।

1. విశ్వారణే। విశ్వోత్పత్తిస్థానభూతే ఇత్యర్థః।

ఆదిదేవాత్మభూతాయై నారాయణకుటుమ్బిని।

సమస్తజగదారాధ్యే నమస్తే పద్మయోనయే ।। 2 ।।

2. ఆత్మభూతాయై। ప్రాణవల్లభాయై ఇత్యర్థః।

త్వత్ప్రసాదాచ్చ్యుతా మన్త్రాస్త్వదీయాః సిద్ధయో మయా।

ఆరాధనం చ సర్వేషాం యథావదవధారితమ్ ।। 3 ।।

3. - - - - - - - - - - -

ఇదానీం శ్రోతుమిచ్ఛామి త్వద్వక్త్రామ్బుజనిః సృతమ్।

త్వత్సూక్తస్య విధిం కృత్స్నముపసన్నోఽస్మ్యధీహి భో ।। 4 ।।

4. త్వత్సూక్తస్య; శ్రీసూక్తస్య।

శ్రీః{1}---

దేవో నారాయణో నామ జగతస్తస్థుషస్పతిః।

ఆత్మా చ సర్వలోకానాం షాడ్గుణ్యానన్దవిగ్రహః ।। 5 ।।

5. జగత ఇత్యాది। జఙ్గమస్థావరాణాం పతిరిత్యర్థః।

{1. శ్రీరువాచ B. F. I. }

సర్వప్రకృతిరీశానః సర్వజ్ఞః సర్వకార్యకృత్{2}।

{3}నిరనిష్టోఽనవద్యస్చ సర్వకల్యాణసంశ్రయః ।। 6 ।।

6. ప్రకృతిః ; ఉపాదానకారణమ్।

{2. విత్ I. }

{3. నిరధిష్ఠః I. }

తమసాం తేజసాం చైవ భాసకః స్వప్రకాశతః।

అన్తర్యామీ నియన్తా చ భావాభావవిభావితః{4} ।। 7 ।।

7. "తస్య భాసా సర్వమిదం విభాతి" ఇతి శ్రుత్యర్థోపబృంహణమత్ర। భావాభావేతి। భావాభావపదార్థరూపతయా నిర్ధారిత ఇత్యర్థః।

{4. విభావనః A. B. C. }

శక్తిమాన్ సకలాధారః సర్వశక్తిర్మదీశ్వరః।

తస్యాహం పరమా శక్తిరేకా శ్రీర్నామ శాశ్వతీ ।। 8 ।।

8. - - - - - - - - - - -

నిరస్తనిఖిలావద్యా సర్వకామదుఘా విభోః।

ఆత్మభిత్తిసమున్మీలచ్ఛుద్ధాశుద్ధాధ్వవర్గిణీ ।। 9 ।।

9. సర్వకామేతి। మయైవ సః అవాప్తసమస్తకామ ఇతి భావః। ఆత్మభిత్తీతి। శుద్ధాశుద్ధరూపః ప్రపఞ్చః సర్వోఽపి మదేకావలమ్బన ఇత్యర్థః।

అనువ్రతా హృషీకేశం సర్వతః సమతాం గతా।

తావావాం పరమే వ్యోమ్ని పితరౌ జగతః పరౌ ।। 10 ।।

10. - - - - - - - - - - -

అనుగ్రహాయ లోకానాం స్థితౌ స్వః పరయా శ్రియా।

కదాచిత్కృపయావిష్టౌ జీవానాం హితకామ్యయా ।। 11 ।।

11. - - - - - - - - - - - -

సుఖినః స్యురిమే జీవాః ప్రాప్నుయురౌ్న కథం న్వితి{5}।

{6}ఉపాయాన్వేషణాయత్తౌ పరమేణ సమాధినా ।। 12 ।।

12. సమాధినా; ధ్యానేన।

{5. త్వితి A. B. G. }

{6. ఉపాయాన్వేషణే ఙ. }

మథ్నీవః స్మాతిగమ్భీరం శబ్దబ్రహ్మమహోదధిమ్।

మథ్యమానాత్తతస్తస్మాత్ సామర్గ్యజుషసంకులాత్ ।। 13 ।।

13. మథ్నీవః స్మేతి। అమథ్నీ వేత్యర్థః।

తత్ సూక్తమిథునం దివ్యం దధ్నో ఘృతమివోత్థితమ్।

అనాహతమసందిగ్ధమనస్పష్టమనశ్వరమ్ ।। 14 ।।

14. సూక్తమిథునమ్; పుంసూక్తం శ్రీసూక్తం చ। అనాహతమ్; అవ్యాహతమ్। అనస్పష్టమ్; అతిస్పష్టమ్।

సర్వైశ్వర్యగుణోపేతమనాకులపదాక్షరమ్{7}।

ఆద్యోస్తథాన్తయోః శశ్వదన్యోన్యాక్షరమిశ్రితమ్ ।। 15 ।।

15. - - - - - - - - - - - -

{7. అనాకులమనాతురమ్ ।. }

{8}శక్తిశక్తిమదావిద్ధం తత్తదక్షరమిశ్రితమ్।

తత్ర పుంలక్షణం సూక్తం సద్బ్రహ్మగుణభూషితమ్ ।। 16 ।।

16. - - - - - - - - - - - -

{8. ।. omits this line. }

స్వీచకారారవిన్దాక్షః స్వమహిమ్ని ప్రతిష్ఠితమ్।

తత్ర స్రీలక్షణం సూక్తం సద్బ్రహ్మగుణభూషితమ్ ।। 17 ।।

17. స్వీచకారేతి। తన్మన్త్రద్రష్టృతయా తదృషిత్వేన తత్ప్రతిపాద్యత్వేన తద్దేవతాత్వేన చాత్మానమభావయదిత్యర్థః। అరవిన్దాక్ష ఇత్యనేన "తస్య యథా కప్యాసం పుణ్డరీకమేవమక్షిణీ" ఇతి శ్రుత్యుపవర్ణిత ఇతి సూచ్యతే।

స్వీచకారాహమవ్యగ్రా స్వమహిమ్ని ప్రతిష్ఠితమ్।
తే ఏతే పరమే సూక్తే మహర్షిగణసేవితే ।। 18 ।।

18. - - - - - - - - - -

{9}అధీతే చ విమృష్టే చ నయేతాం పరమాం గతిమ్।
విహితాని విధానాని కల్పకృద్భిః పురాతనైః ।। 19 ।।

19. అధీతే; శబ్దతః। విమృష్టే; అర్థతః। కల్పకృద్భిః; శౌనకాదిభిః।

{9. C. omits four lines from here. }

అఘోరాణ్యమరాధ్యక్ష తాని తాని సహస్రశః।
తత్ర సంప్రతి {10}మత్సూక్తవిధానం విహితం శృణు ।। 20 ।।

20. అఘోరాణి। ఫలదశాయామివ సాధనదశాయామపి పరమభోగ్యానీత్యర్థః।

{10. మత్సూక్తే B. }

మామేవాస్య{11} మునిం విద్యాచ్ఛన్దః శ్రీర్నామ కథ్యతే।
దేవతా సకలాధారా విష్ణుపత్న్యహమీశ్వరీ ।। 21 ।।

21. - - - - - - - - - - - -

{11. ఆద్యం I. }

వినియోగోఽస్య సూక్తస్య లక్ష్మీనారాయణార్చనే।
అఙ్కస్థాం భావయేల్లక్ష్మీం విష్ణోర్మాం పరమేశ్వరీమ్ ।। 22 ।।

22. అఙ్కస్థామితి। వామాఙ్కస్థామిత్యర్థః।

వామేనాలిఙ్గితాం శశ్వద్బాహునా పరమాత్మనా{12}।
{13}తదంసలగ్నబాహుం చ దివ్యపఙ్కజధారిణీమ్ ।। 23 ।।

23. - - - - - - - - - - - - -

{12. పరమాత్మనః A. }

{13. తదఙ్గలగ్నాం మాం చైవ I. }

అథ మామర్చయేదృగ్భిః ప్రయతః పరమేశ్వరీమ్ I
వామోత్సఙ్గనిషణ్ణాం మాం దేవదేవస్య శార్ఙ్గిణః II 24 II

24. - - - - - - - - - - - -

కుర్యాత్ ప్రథమయా చర్చా త్వావాహనమతన్ద్రితః I
ద్వితీయయాసనం దద్యాద్ దేవదేవస్య శార్ఙ్గిణః II 25 II

25. - - - - - - - - - - - -

తృతీయయార్ఘ్యమీశానే {14}పాద్యం చాపి ప్రకల్పయేత్ I
చతుర్థ్యాచమనం చైవ పఞ్చమ్యా చోపహారకమ్ II 26 II

26. - - - - - - - - - - - -

{14. పశ్చాత్పాద్యం I. }

షష్ఠ్యా స్నానం ప్రకుర్వీత సహ నౌ సాధకోత్తమః I
సప్తమ్యా వాససీ దద్యాదష్టమ్యా భూషణాని చ II 27 II

27. - - - - - - - - - - - -

గన్ధం దద్యాన్నవమ్యా తు దశమ్యా సుమనశ్చయమ్ I

పరాభ్యాం {15}ధూపదీపౌ తు పరయా మధుపర్కకమ్ ।। 28 ।।

28. పరాభ్యామితి। ఏకాదశీద్వాదశీభ్యామృగ్భ్యామిత్యర్థః।

{15. దీపధూపౌ B. }

ప్రాపణం చ చతుర్దశ్యా పఞ్చదశ్యా నమస్క్రియాః।

తారికామనుతారం చ ప్రయుఞ్జీయాదథాన్తతః ।। 29 ।।

29. తారికామిత్యాది। హ్రీం శ్రీం ఇతి మన్త్రద్వయమిత్యర్థః।

ప్రత్యృచం నియతో మన్త్రీ జపేచ్ఛక్త్యా యథావిధి।

సూక్తస్య విలయం పశ్చాత్తారికాయామనుస్మరేత్ ।। 30 ।।

30. - - - - - - - - - - - - -

తారికాస్థౌ చ నౌ ధ్యాత్వా స్మరేత్ సర్వగతిం చ నౌ।

ఋగ్భిశ్చతసృభిర్యద్వా పూర్వమావాహనక్రియా ।। 31 ।।

31. పక్షాన్తరమాహ---ఋగ్భిరితి।

పఞ్చమ్యా తు ప్రపద్యేత శ్రియం మాం శుద్ధచేతసా।

ఆప ఇత్యనయా కుర్యాదర్ఘ్యపాద్యాచమక్రియాః ।। 32 ।।

32. ఆప ఇతి। "ఆపః సృజన్తు" ఇత్యాదిద్వాదశ్యేత్యర్థః।

ఆర్ద్రామితి చ మత్స్నానం కర్దమేనేతి చామ్బరమ్।

గన్ధద్వారేతి{16} గన్ధాః స్యురుపైతు స్యాదలంకృతిః ।। 33 ।।

33. ఆర్ద్రామిత్యాది। త్రయోదశ్యా చతుర్దశ్యా చేత్యర్థః। కర్దమేనేతి। ఏకాదశ్యేత్యర్థః। గన్ధద్వారేతి। నవమ్యేత్యర్థః। ఉపైత్వితి। సప్తమ్యేత్యర్థః।

{16. ద్వారేణ C. F. I. }

కాం సోస్మి {17}ధూపదీపౌ చ షష్ఠ్యా చైవోపహారకమ్।

మనసః కామమిత్యేవం మధుపర్కం ప్రకల్పయేత్ ।। 34 ।।

34. కాం సోస్మీతి। చతుర్థ్యేత్యర్థః। అస్యా ఆచమనేఽప్యుపయోగః పూర్వముక్తః। షష్ఠ్యేతి। "ఆదిత్యవర్ణే" ఇత్యనయేత్యర్థః। మనస ఇతి। దశమ్యేత్యర్థః।

{17. దీపధూపౌ B. }

క్షుత్పిపాసామితి హ్యేషా ప్రాపణప్రతిపాదికా।

అన్త్యయా తు నమస్కారః శిష్టం పూర్వవదాచరేత్ ।। 35 ।।

35. క్షుదిత్యాది। అష్టమ్యేత్యర్థః। అన్త్యయేతి। "తాం మ ఆవహ" ఇతి పఞ్చదశ్యేత్యర్థః।

సూక్తేఽస్మిన్ మమ నామాని పఞ్చాశత్ త్రీణి చాప్యుత।

తేషాం నిరుక్తిం మత్తస్త్వం శృణు జమ్భనిషూదన ।। 36 ।।

36. పఞ్చాశత్ త్రీణీతి। త్రిపఞ్చాశదిత్యర్థః।

నిహితా సర్వభూతేషు రణే{18} భృఙ్గవధూరివ।

జనయన్తీ పరం నాదం తైలధారావదచ్యుతమ్ ।। 37 ।।

37. నిహితేత్యాదినా హిరణ్యవర్ణేతినామనిరుక్తిః। హిశబ్దార్థో నిహితేతి। రణే; శబ్దం కరోమీత్యర్థః। తాదాత్వికనాదస్య వివరణమ్---భృఙ్గవధూరివేతి। అచ్యుతమ్; అవిచ్ఛిన్నమిత్యర్థః।

{18. వ్రణే C. }

నిమేషోన్మేషయోర్మధ్యే సూర్యాచన్ద్రమసోః స్థితా।

మూలమాధారమారభ్య ద్విషట్కాన్తముపేయుషీ ।। 38 ।।

38. - - - - - - - - - - - -

ఉదితానేకసాహస్రసూర్యవహ్న్యిన్దుసంనిభా।

{19}చక్రకాత్ పవనాధారాచ్ఛాన్తా పశ్యాథ మధ్యమా ।। 39 ।।

39. వర్ణశబ్దం నిర్వక్తి---చక్కాదితి। ఆధారచక్రాదిత్యర్థః। శాన్తా; పరేత్యర్థః। పశ్యా; పస్యన్తీ।

{19. I. omits three lines from here. }

వైఖరీస్థానమాసాద్య తత్రాష్టస్థానవర్తినీ।

వర్ణానాం జననీ భూత్వా భోగాన్ ప్రశ్నౌమి గౌరివ ।। 40 ।।

40. వైఖరీస్థానమ్; కణ్ఠాదీన్యష్టౌ।

హిరణ్యవర్ణేత్యేవం మాం ప్రజాపతిరుదారధీః।

స్తుత్వా తు{20} మన్త్రప్రసాదాత్ స యోగానాం ధర్మమూచివాన్ ।। 41 ।।

41. - - - - - - - - - - - - - - - -

{20. అథ।. }

ప్రణవాదిర్నమోఽన్తోఽయం మన్త్రో మమ నవాక్షరః।

శబ్దబ్రహ్మమయః సాక్షాద్యోగినాం యోగసాధకః ।। 42 ।।

42. ఓం హిరణ్యవర్ణాయై నమః ఇతి నవాక్షరో మన్త్రః।

దూరాద్ దూరతరం యామి హరిణీ యోగిమానసాత్।

భక్త్యా బధ్నన్తి నిజయా యోగినో మాం యతవ్రతాః ।। 43 ।।

43. హరిణీతి నామ నిరుచ్యతేఽత్ర। హరిణీవత్ దూరధావనాదితి, హరన్తి బధ్నన్తి యోగిన ఏనామితి చ నిర్వచనద్వయమ్।

షష్టిరష్టౌ సహస్రాణి యోగినో మత్పరాయణాః।

హరిణీం మామనుధ్యాయ ప్రత్యాహారం పరం గతాః ।। 44 ।।

44. - - - - - - - - - - - -

హరిణాజినసంవీతాం హరిణాజినసంస్తరామ్।

హరిణాశ్లిష్టమధ్యాం తాం హరిణాయతలోచనామ్ ।। 45 ।।

45. నిర్వచనాన్తరమాహ---హరిణేత్యాది। హరిణస్యేవాశ్లిష్టమసంస్పృష్టం మధ్యం యస్యాః, హరిణా విష్ణునా ఆశ్లిష్టం మధ్యం యస్యా ఇతి వా నిర్వచనమ్।

హరిణీం మామనుస్మృత్య పరాం శాన్తిమవాప్రుయాత్।

{21}హరిం నయామి కార్యేషు నీయే చ హరిణా స్వయమ్ ॥ 46 ॥

46. నిర్వచనాన్తరం హరిమితి। "యదిఙ్గితపరాధీనో విధత్తేఽఖిలమ్" ఇత్యభియుక్తాః।

{21. I. omits nine lines from here. }

సదా హరిణభాసాహం హారిణీ దురితం సతామ్।

ప్రణవాదిర్నమోఽన్తశ్చ మన్త్రోఽయం మే షడక్షరః ॥ 47 ॥

47. హరిణభాసేతి హారిణీతి చ నిర్వచనద్వయమ్। ఓం హరిణ్యై నమః।

సర్వార్థసాధకః సాక్షాద్యోగసాధనముత్తమమ్।

సౌవర్ణైః కల్పితా నిత్యం మమ మాలా సరోరుహైః ॥ 48 ॥

48. సువర్ణస్రక్ రజతస్రగితి నామద్వయమ్।

సృజామి శోభనాన్ వర్ణాన్ {22}సుష్ఠు విశ్వం వృణామి వా।

సృతాశ్చాపి మయాజస్రం బద్ధముక్తాదయో హ్యజాః ॥ 49 ॥

49. సృజామీత్యాదినా నిర్వచనాన్తరమ్। సుష్ఠు విశ్వమిత్యాదినా తృతీయం నిర్వచనమ్। "విశ్వం విష్ణుః" ఇతి నామపాఠాత్ విష్ణుం పతిత్వేన వృణే ఇతి వా, విశ్వం లోకం వాసస్థానతయా వృణే ఇతి వా నిర్వచనం భావ్యమ్। స్రక్శబ్దనిర్వచనమాహ---సృతా ఇతి।

{22. స్రష్టుం A. G. }

సువర్ణస్రజమిత్యేవం గుహ్యకానామధీశ్వరః।

మేరౌ చిరముపస్థాయ ధనేశత్వమవాప్తవాన్ ॥ 50 ॥

50. ఉపాఖ్యానముచ్యతే---గుహ్యకానామితి।

రాజతైర్మే స్రజః పద్మై రాజన్తే చ స్రజోఽమలాః।

{23}రాజితాశ్చ స్రజః సర్వే స్రష్టారో జగతాం మయా ॥ 51 ॥

51. రజతస్రగితి నామ నిరుచ్యతే---రాజతైరితి। నిర్వచనాన్తరం రాజన్త ఇతి। రాజితా ఇతి చ నిర్వచనాన్తరమ్।

{23. రాజతాస్చ I. }

రజతస్రజమిత్యేవ రుద్రాణాం ప్రవరః పురా।

{24}కైలాసే సముపస్థాయ రజతాధిపతాం యయౌ ।। 52 ।।

52. ఉపాక్యానముచ్యతే---రుద్రాణామితి।

{24. కైలాసం I. }

అష్టాక్షరావిమౌ మన్త్రౌ {25}సతారౌ నమసా యుతౌ।

జపార్చనహుతధ్యానాదభీష్టం సాధయిష్యతః ।। 53 ।।

53. ఓం సువర్ణస్రజే నమః। ఓం రజతస్రజే నమః।

{25. సతార A. B. }

చంక్రమ్యమాణా భక్తానాం ద్రావయామి చ దుష్కృతమ్।

చన్ద్రవత్ సతతం చిత్తం భక్తానాం ద్రావయామి చ ।। 54 ।।

54. చన్ద్రేతి నామ నిరుచ్యతే---చంక్రమ్యమాణేతి। క్రమ్ధాతోర్యఙి చంక్రమ్యేతి రూపమ్। తత్ర చం ఇతి పదమాదాయ ద్రా ఇత్యనేన యోగే చన్ద్రేతి భవతి। ద్రా ఇతి పదం నిర్వక్తి---ద్రావయామీతి। ద్రా ఇత్యస్యైవ నిర్వచనాన్తరం చన్ద్రవదితి।

ఉదేమి యోగినామన్తరానన్దస్పన్దలక్షణా।

చతుర్థీం తు దశాం తేషాం చన్ద్రవద్భాసయామి చ ।। 55 ।।

55. నిర్వచనాన్తరమాహ---ఉదేమీతి। చతుర్థీ దశా తురీయావస్థా।

యోగాన్తరాయనిహతో వసిష్ఠః పరమో మునిః।

అన్తస్చన్ద్రమయీం శుద్ధాం చిదానన్దమహోదధిమ్ ।। 56 ।।

56. ఉపాఖ్యానముఖేన నిర్వచనాన్తరమాహ---యోగేత్యాదినా।

{26}నాడీస్థాం మామనుస్మృత్య {27}పునః స్వం యోగమాప్తవాన్।

ఆనన్దజనకః సద్యో మన్త్రోఽయం మే షడక్షరః ।। 57 ।।

57. ఓం చన్ద్రారయై నమః।

{26. నాభిస్థాం I. }

{27. పునస్తం A. G. }

భవదావాగ్నిదగ్ధానాం నిర్వృతిం ప్రకరోత్యయమ్।

ఆధారాబ్జాద్ ద్విషట్కాన్తం సూర్యభాసా హిరణ్మయీ ।। 58 ।।

58. హిరణ్మయీతి నామ నిరుచ్యతే---ఆధారేత్యాది। ద్విషట్కాన్తమ్; ద్వాదశానత్మ్। సూర్యస్యేవ భాసా యస్యా ఇతి ఆకారాన్తః శబ్దః।

ఉదేమి సతతం ప్రోక్తా శబ్దసంకల్పకోరకైః।

ప్రకృతేశ్చ పరే వ్యోమ్ని మణ్డలే చ త్రయీమయే ।। 59 ।।

59. శబ్దసంకల్పాః పశ్యన్త్యాదయః। తదాత్మనోదేమీతి ఇత్థంభూతలక్షణే తృతీయా। నిరుక్త్యన్తరం ప్రకృతేరిత్యాది।

హిరణ్మయేఽవతిష్ఠేఽహం హితాయ జగతాం సదా।

తాం మాం హిరణ్మయీత్యేవం మునయో వేదపారగాః ।। 60 ।।

60. - - - - - - - - - - - - -

స్తుత్వా సమాప్రువన్ కామం యోగినో యోగముత్తమమ్।

సప్తాక్షరో హ్యయం మన్త్రః సర్వకామార్థసాధకః ।। 61 ।।

61. ఓం హిరణ్మయ్యై నమః।

సాక్షిణీ సర్వభూతానాం లక్షయామి శుభాశుభమ్।

లక్ష్మీశ్చాస్మి హరేర్నిత్యం లక్ష్యం సర్వమితేరహమ్ ।। 62 ।।

62. ఇత ఆరభ్య సప్త శ్లోకాః లక్ష్మీనామనిర్వచనపరాః। దర్శనార్థాత్ లక్షధాతోర్నిర్వచనమాహ---సాక్షిణీతి। లక్ష్మీశ్చేతి। హరేః లక్ష్మీః సర్వసంపదిత్యర్థః। అత్ర "శ్రద్ధయా దేవో దేవవమశ్నుతే" "అప్రమేయం హి తత్తేజో యస్య సా జనకాత్మజా" ఇత్యాదికం భావ్యమ్। లక్ష్యమితి। సర్వప్రమితేః ప్రమేయేత్యర్థః।

దదతీ క్షేపణీ చాస్మి నిత్యా త్రిప్రేరణీ తథా।

తథా జ్ఞానస్వరూపాహం లక్షణీయా మితౌ మితౌ ।। 63 ।।

63. క్షిప్ధాతోర్నిర్వచనమాహ---క్షేపణీతి। తస్యైవ వివరణం త్రిప్రేరణీతి। కాయవాజ్మనసానాం ప్రేరయిత్రీత్యర్థః। అత్ర "లా దానే" "క్షిప ప్రేరణే" ఇతి ధాతుద్వయాన్నిష్పత్తిరభిప్రేతా। తథాహం జ్ఞానస్వరూపా లక్షణీయా।

లయే నివాసే నిర్మాణే ప్రేరణీ ప్రకృతేరహమ్।

లక్షణాఖ్యస్య భావస్య కలాకాష్ఠాదిరూపిణీ ।। 64 ।।

64. లయే ఇతి। సృష్టిస్థితిసంహారేషు ప్రకృతిం ప్రేరయామీతి లక్ష్మీరహమ్। లక్ష్యన్తే ప్రమీయన్తే ఇతి లక్షణాని సర్వే భావాః। తేషాం క్షేపణీ ఇతి నిరుక్తిః।

అవ్యక్తవ్యక్తసత్త్వస్థా ప్రేరయిత్రీ సదాస్మ్యహమ్।

లక్షం నయామి చాత్మానం లామి చాన్తే క్షిపామి చ ।। 65 ।।

65. లక్షమిత్యాది నిరుక్త్యన్తరమ్। తథా లామీత్యపి। లీనా భవామీత్యర్థః। క్షిపామి; ప్రేరయామి। లీదాతుం క్షిపధాతుం చాదాయ నిర్వచనమ్।

క్షిపామి క్షపయామ్యేకా క్షిణోమి దురితం సతామ్।

క్షమే క్షమా హి భూతానాం మిమే మన్యే చ మామి చ ।। 66 ।।

66. నిర్వచనాన్తరమాహ---క్షిపామీతి। క్షమధాతోః వ్యుత్పత్తిమాహ---క్షమే ఇతి। మీశబ్దవ్యుత్పత్తిమాహ---మిమే ఇత్యాదినా।

ఇత్యేతాన్ మయి దృష్ట్వార్థాన్ పరమర్షిరుదారధీః।

{28}లక్ష్మీర్లక్షయ మేత్యేవ కపిలో మునిరుక్తవాన్ ।। 67 ।।

67. హే లక్ష్మీః మా మాం లక్షయ కటాక్షయేతి కపిలో మునిరువాచేత్యర్థః।

{28.లక్ష్మీలక్షణలక్ష్మీం మాం।. }

పఞ్చాక్షరో హ్యయం మన్త్రః పాతాలగతిసాధనః।

దివ్యాన్తరిక్షభౌమానాం భోగానాముపపాదనః ।। 68 ।।

68. ఓం లక్ష్మ్యై నమః।

తనుర్జ్ఞానమయీ సా మే {29}విష్ణోర్హృది చ వర్తతే।

ఆత్మజ్ఞానమిదం పుణ్యం {30}యోగజ్ఞానమిదం పరమ్ ।। 69 ।।

69. అనపగామినీతి నామ నిర్వక్తి---తనురితి। విష్ణోరనపాయిత్వాత్ అనపగామినీతి నామ।

{29. విష్ణోరివ వివర్తతే I. }

{30. యోగరూపసమన్వితమ్ I. }

{31}భానామివ గతా కాన్తిః శీతరశ్మౌ సదా తథా।

శక్తిః శక్తిమతో విష్ణోః స్థితాహమనపాయినీ ।। 70 ।।

70. - - - - - - - - - - - -

{31. I. omits this line. }

అపశ్చాహమయామ్యేకా ద్రవో భూత్వా గుణో మహాన్।

అపావాహయమాదౌ చ మునిం భూత్వా సరస్వతీ ।। 71 ।।

71. నిర్వచనాన్తరమాహ---అపశ్చేతి। అప్సు ద్రవాఖ్యో గుణోఽహమ్। తస్మాత్ తాభ్యో నాపైమీత్యర్థః। నిర్వచనాన్తరమాహ---అపావాహయమితి। అపోపసర్గాత్ వాహయతేర్లఙ్।

సారస్వతే జలే పూర్వం {32}విశ్వామిత్రోదితా సతీ।

అపోవాహ వసిష్ఠం తం సత్యసన్ధా సరస్వతీ ।। 72 ।।

72. విశ్వామిత్రేణోక్తా సతీ తత్రప్రతిద్వన్ద్వినం వసిష్ఠం జలే సహమపోవాహేతి లిట్।

{32. విశ్వామిత్రే సితాత్మని I. }

ఋషయః ప్రాహురేవం మాం వసిష్ఠే స్రోతసా హృతే।

సత్యే సత్యప్రియం పాహి వసిష్ఠం శాత్రవాదితి ।। 73 ।।

73. ఏవమపగామినీశబ్దం నిష్పాద్యాధునా తద్విపర్యయవాచితామాహ---ఋషయ ఇతి। శాత్రవాత్ పాహీతి మాం ప్రాహురిత్యన్వయః।

సాహం సరస్వతీ భూత్వా తమపోవాహ శాస్త్రవాత్।

ఋషయో నామ చక్రుర్మే తదా హ్యనపగామినీమ్ ।। 74 ।।

74. అహం తం వసిష్ఠం శాస్త్రవాదపోవాహ అపావాహయమ్; అపాసారయమిత్యర్థః।

నవాక్షరో హ్యయం మన్త్రః సర్వాపద్వినివారణః।

అశ్వా పూర్వాహనీ చాస్మి వసామి చ పురే సదా ।। 75 ।।

75. ఓం అనపగామిన్యై నమః। అహం బుద్ధ్యాదిరూపే పురే అశ్వరూపా పూరూపా వాహనీ చాస్మి। తత్ర వసామి చ। బుద్ధిం నానావిషయేష్వాకృష్య ధావనాత్ అశ్వా। ప్రాణావాసస్థానభూతా పూః। ఆత్మతయా శరీరవహనాత్ వాహనీ। అతః అశ్వపూర్వేతి నామ।

బుద్ధిప్రాణశరీరాఖ్యే త్రివిధే త్రివిధాత్మనా।

అశ్వానాం {33}హేషవన్నాదం యోగారమ్భే సరోమి చ ।। 76 ।।

76. పక్షాన్తరమాహ---అశ్వానామితి। పూర్వం యోగారమ్భే అశ్వేవ నదామి। అశ్వపూర్వాయై నమః।

{33. హేషణానాదం।. }

నాడీమధ్యం సమాయాతా కరోమి రథవద్ ధ్వనిమ్।

వ్యోమరన్ధ్రమనుప్రాప్తా హస్తినాదవినాదినీ ।। 77 ।।

77. రథమధ్యానామనిర్వచనమ్---నాడీతి। హస్తినాదప్రబోధినీతి నామ నిర్వక్తి---వ్యోమేత్యాది। ఓం అశ్వపూర్వాయై నమః। ఓం రథమధ్యాయై నమః। ఓం హస్తినాదప్రబోధిన్యై నమః।

యోగినో యతమానా మాం త్రిధైవం ప్రతిపేదిరే।

ఆద్యావష్టాక్షరౌ మన్త్రావన్త్య ఏకాదశాక్షరః ।। 78 ।।

78. - - - - - - - - - - - -

అభీప్సితప్రదా హ్యేతే త్రయో మన్త్రా హి మన్మయాః।

శృణోమి కరుణాం వాచం శృణామి దురితం సతామ్ ।। 79 ।।

79. శ్రీనామనిర్వచనమారబతే---శృణోమీత్యాదినా। "శ్రు శ్రవణే" "శౄ హింసాయామ్""శౄ విస్తారే" ఇతి ధాతవః।

శృణామి చ గుణైర్విశ్వం శరణం చాస్మి శాశ్వతమ్।

శరీరం చ హరేరస్మి శ్రద్ధయా {34}చేప్సితా సురైః ।। 80 ।।

80. శ్రద్ధయేతి। అస్మాత్ శకారం రేఫం చాదాయ ఈప్సితపదాదీకారం సంయోజ్య శ్రీశబ్ద ఇతి భావః।

{34. సేవితా F. I. }

శాన్తాధారపదస్థాస్మి {35}పశ్యా రన్తీ చ నాభిజా।

ప్రేరణీ చ ధియాం మద్యా సృష్టిర్వ్యక్తే తథార్ణసామ్ ।। 81 ।।

81. శాన్తేత్యాది। శాన్తాపదాత్ శకారం రన్తీపదాత్ రేఫం ప్రేరణీపదాదీకారం చాదాయ శ్రీశబ్ద ఇతి భావః। అర్ణసాం వర్ణానాం సృష్టిరితి వైఖరీరూపముచ్యతే।

{35. విశ్వతన్త్రీ I. }

చతుఃస్థానస్థితా చైవం శాన్తాపశ్యాదిభేదినీ।

శ్రయామి శ్రయణీయాస్మి శక్తిభీ{36} రేమి రామి చ ।। 82 ।।

82. శ్రయామి విష్ణుమ్। శ్రయణీయా; శక్తిభిః జయాదిభిః సేవ్యా। రేమి; ఆశ్రితపాపాని క్షిణోమి। రామి; సర్వాన్ కామాన్ దదామి।

{36. శక్నోమి A. }

శక్తేరుజ్జ్వలినీ చాస్మి శంతమా రతిరీప్సితా।

ఇతి త్రయ్యన్తతత్త్వజ్ఞాః శ్రియం మాం విదురఞ్జసా ।। 83 ।।

83. శక్తేః ప్రకాశయిత్రీ। శంతమా; మఙ్గలతమా। రతిరూపా। ఈప్సితా; ప్రార్థనీయా। అత్రాపి పదత్రయాత్ శకారరేఫేకారాన్ సంయోజ్య శ్రీశబ్దనిష్పత్తిరభిప్రేతా।

{37}అపి నాథో విభూతిర్మే త్రైలోక్యం సేశ్వరామరమ్।

పరాం మదీయవర్ణస్య కలాం నార్హతి షోడశీమ్ ।। 84 ।।

84. - - - - - - - - - - - -

{37. అహం నాథో విభూతిశ్చ త్రైలోవయం చ సురేశ్వర l. }

ఆద్యే పదత్రయే వర్ణాః శ్రీంహ్రీమోమితి మన్మయాః l

{38}ఏష వైభిశ్చతుర్భిస్తైర్మదీయం ధార్యతే వపుః ll 85 ll

85. ఏష వేతి l ఓం శ్రియై నమః ఇతి మన్త్రశ్చేత్యర్థః l ఏభిశ్చతుర్భిరితి l శ్రీం, హ్రీం, ఓం, ఓం శ్రియై నమః ఇత్యేతైశ్చతుర్భిరిత్యర్థః l

{38. ఏషు A. G. }

ఏకైకశో ద్విశో వాపి త్రిశో వా సర్వ ఏవ వా l

జప్తార్చితహుతధ్యాతాః సాధయేయురభీప్సితమ్ ll 86 ll

86. - - - - - - - - - - - -

ప్రయత్నేనైవ గోప్యం తదేతద్రత్నచతుష్టయమ్ l

అన్యోన్యఫలితం సర్వైరశేషైరదికం గుణై ll 87 ll

87. - - - - - - - - - -

{39}మిమే మీయేఽఖిలైర్మానైర్మయి మాతి జగత్ క్షయే l

ఆత్మేశ్వరవతీ చాహం వ్యాప్తాయాం మయి మేతి ధీః ll 88 ll

88. మేతి నామనిర్వచనమ్---మిమే ఇత్యాదినా l సర్వం ప్రమినోమి l మీయే; ప్రమీయే l మాతి; పరిమితం భవిత l ఆత్మేత్యాది; అస్మచ్ఛబ్దాన్నిష్పన్నం మశబ్దమాదాయార్థ ఉపవర్ణ్యతే l ణేతి ధీరితి l ఆహమర్థధీరిత్యర్థః l

{39. శుష్మిణో మేఽఖిలైర్మాయైర్మహిమా హి జగత్క్షయే l. }

ఆత్మవచ్చేప్సితాత్యర్థమతో మాం మద్విదో విదుః l

పఞ్చాక్షరో హ్యయం మన్త్రః సర్వకామఫలప్రదః ।। 89 ।।

89. ఆత్మవదితి। మ ఇవ మేతి వ్యుత్పత్తిరితి భావః। ఓం మాయై నమః।

ప్రదాత్రీ సర్వకామానామవిత్రీ సర్వకర్మణామ్।

దేవస్య దయితా చాస్మి దేవీం మాం మునయో విదుః ।। 90 ।।

90. దేవీశబ్దం నిర్వక్తి---ప్రదాత్రీతి। దాధాతుమవధాతుం చాదాయ నిరుచ్యతే। దేవస్య దయితేతి। పుంయోగే జీషితి భావః। ఓం దేవ్యై నమః।

పఞ్చాక్షరో హ్యయం మన్త్రో భుక్తిముక్తిఫలప్రదః।

శబ్దాయే సర్వభూతానామన్తఃస్థా చిన్మయీ సదా ।। 91 ।।

91. "కాం సోస్మితామ్" ఇత్యత్ర కామితి పృథక్ పదమ్। కేతి నామ నిర్వక్తి---శబ్దాయే ఇతి। శబ్దం కరోమీత్యర్థః।

కాయే చ నిఖిలైర్వేదరైన్విష్యే కేతి చాఖిలైః।

బ్రహ్మరూపధరా చాహం జటామణ్డలధారిణీ ।। 92 ।।

92. కాయే ఇతి। ప్రతిపాద్యే ఇత్యర్థః। కింశబ్దమాదాయాహ---అన్విష్యే ఇతి। క ఇతి బ్రహ్మణో నామేతి మత్వాహ---బ్రహ్మేత్యాది। ఓం కాయై నమః।

సృజామి వివిధాన్ {40}భావాన్స్వాధ్యాయాద్యాయతత్పరాన్।

అతః కామితి మాం ప్రాహుర్మునయో వేదపారగాః ।। 93 ।।

93. - - - - - - - - - - - - -

{40. సర్వాన్ A. B. C. }

పఞ్చాక్షరో హ్యయం మన్త్రః స్వాధ్యాయఫలదాయకః।

ఉదితి బ్రహ్మణో నామ వికస్తిస్తస్య తు స్మితమ్ ।। 94 ।।

94. సోస్మితేతి నామ నిర్వక్తి---ఉదితీతి। "తస్యోదితి నామ" ఇతి శ్రుత్యర్థోఽత్రాభిప్రేతః। తస్య బ్రహ్మణో యా వికస్తిర్వికాసో బృహత్త్వమితి యావత్; సా వికస్తిరేవ స్మితమ్। ఉస్మితమితి రూపమ్। తేన సహితా సోస్మితా। భగవతో నారాయణస్య యత్ బృహత్త్వం, తత్

ఏతదాయత్తమిత్యుక్తం భవతి। యదాహుః---"అపాఙ్గా భూయాంసో యదుపరి పరం బ్రహ్మ తదభూత్" ఇతి। ఓం సోస్మితాయై నమః।

మయ్యాయత్తా వికస్తిః సా సోస్మితాం మాం తతో విదుః।

సప్తాక్షరో హ్యయం మన్త్రో వికస్తిం భూయసీం వహేత్{41} ।। 95 ।।

95. - - - - - - - - - - - - - - - -

{41. సహేత్ A. B. C. }

హితా చ రమణీయా చ మదీయా ప్రకృతిః పరా।

తాం సత్త్వరూపామాలమ్బ్య తరన్తి మునయస్తమః ।। 96 ।।

96. హిరణ్యప్రాకారేతి నామ నిరుచ్యతే---హితా చేతి। ప్రాకారశబ్దః ప్రకృతిపరః। ఓం హిరణ్యప్రాకారాయై నమః।

{42}అతో హిరణ్యప్రాకారామృషయో మాముపాసతే।

దశాక్షరో హ్యయం మన్త్రః సర్వకామసమృద్ధిదః ।। 97 ।।

97. - - - - - - - - - - - -

{42. I. omits this line. }

ఆరాదశేషదోషాణాం ద్రావిణీ మాముపేయుషామ్।

అధోముఖాచ్ఛిరఃపద్మాత్ స్రుతయామృతధారయా ।। 98 ।।

98. ఆర్ద్రేతి నామ నిర్వక్తి---ఆరాదితి। దూరే ఇత్యర్థః। నిర్వచనాన్తరమ్---అధోముఖాదితి।

అభిషిక్తా సదార్ద్రాస్మి దయయార్ద్రాన్తరాస్మి చ।

జ్వలామి {43}సర్వభూతాన్తర్గగనే పరమే సదా ।। 99 ।।

99. జ్వలన్తీతి నామ నిర్వక్తి---జ్వలామీతి।

{43. భూతగగనే పరాచ్ఛ I. }

శుద్ధా నిరఞ్జనా సత్యా భాసయన్తీ జగత్ త్విషా।

అశిఖా త్రిశిఖా చాహం పఞ్చపఞ్చశిఖావతీ ।। 100 ।।

100. శబ్దబ్రహ్మస్వరూపత్వమాహ---శుద్ధేతి। అశిఖేతి పరారూపముచ్యతే। పశ్యన్తీమధ్యమావైఖరీభేదేన త్రిశిఖా। స్పర్శాత్మనా పఞ్చవింశతిశిఖా।

సప్తధా చ పునస్త్రేధా జ్వలామి వపుషి స్థితా।

షడక్షరావిమౌ మన్త్రౌ నిర్వృత్యౌజ్జ్వల్యదాయకౌ ।। 101 ।।

101. యాదిసాన్తధారణావ్యూహాత్మనా సప్తధా। హళక్షాత్మనా త్రిధా చేత్యర్థః। ఓం ఆర్ద్రాయై నమః। ఓం జ్వలన్త్యై నమః।

హరౌ ప్రీతిమతీ నిత్యం తృప్తా భక్తేషు నిత్యదా।

ప్రాకృతైశ్చ వినా భోగైర్నిత్యతృప్తాస్మ్యహం స్వతః ।। 102 ।।

102. తృప్తేతే నామ్నో నిర్వచనమాహ---హరావితి। ప్రాకృతైర్వినేతి। అప్రాకృతైరిత్యర్థః। ఓం తృప్తాయై నమః।

తాం మాం తృప్తామనుధ్యాయ మునయో {44}వేదపారగాః।

జ్ఞానమూలాం పరాం తృప్తిం నిత్యాం ప్రాప్తాః సుధామయీమ్ ।। 103 ।।

103. - - - - - - - - - - - - -

{44. యోగ F. G. I. }

షడక్షరో హ్య యం మన్త్రస్తర్పయత్యఖిలం జగత్।

తర్పయామి గుణైర్విష్ణుమాత్మానం తద్గుణైరపి ।। 104 ।।

104. తర్పయన్తీతి నామాహ---తర్పయామీతి। తర్పణం చ బహూనాం బహుభిః సాధనైర్వర్ణయతి---గుణైరిత్యాదినా।

ద్విసప్తత్యా సహస్రేణ నాడీనాం దేహసాగరమ్।

తర్పయామి రసైర్నిత్యం {45}ప్రాణానాం ప్రేరణావశాత్ ।। 105 ।।

105. దేహే ద్వాసప్తతిర్నాడ్యః యోగశాస్త్రప్రసిద్ధాః। అత్ర దేహస్య సాగరత్వేన, నాడీనాం నదీత్వేన, ప్రాణానాం వాయుత్వేన, రసానాం జలత్వేన చాధ్యవసాయో వివక్షితః।

{45. ప్రాణాయామవశాత్ సదా I. }

సౌషుమ్నే నాద్వనా నిత్యం పరం భావముపేయుషామ్।

{46}బిమ్బభావముపేతాహం విమలే యోగదర్పణే ।। 106 ।।

106. ప్రకారాన్తరమాహ---సౌషుమ్నే నేతి।

{46. విశ్వ I. }

ఆత్మబిమ్బసముద్భూతైః పరమార్థైః సుధారసైః।

చిన్మయైస్తర్పయామ్యన్తర్యోగినాం సత్త్వముత్తమమ్ ।। 107 ।।

107. - - - - - - - - - - - - -

ప్రకృత్యాది విశేషాన్తం పరిణామోన్ముఖం సదా।

కార్యభావం సమాపన్నమక్షిణ్వన్తీ నిజైర్బలైః ।। 108 ।।

108. ప్రకారాన్తరమాహ---ప్రకృత్యాదీతి। సదా పరిణామోన్ముఖమిత్యనేన ప్రకృతేః నిత్యపరిణామస్వభావత్వముక్తం భవతి।

ఆపగాభిరివామ్భోధిం ప్రాణాధానేన{47} తర్పయే।

స్నేహేనేవ సదా దీపం ప్రాణినాం కరణాని చ ।। 109 ।।

109. తాత్పర్యాన్తరమాహ-- స్నేహేనేతి।

{47. ప్రాణదానేన B. C. F. I. }

నిజసంవిద్రసేనైవ తర్పయామ్యక్షయాత్మనా।

తర్పయన్తీతి మాం ప్రాహుర్యోగినో యోగపారగాః ।। 110 ।।

110. - - - - - - - - - - - -

సప్తాక్షరో హ్యయం మన్త్రస్తర్పయత్యఖిలం{48} జగత్।

పద్యమానం {49}మినోతీతి కాలం పద్మం ప్రచక్షతే ।। 111 ।।

111. ఓం తర్పయన్త్యై నమః। పద్మే స్థితేతి నామ నిర్వక్తి---పద్యమానమితి। సకలం ప్రమేయమిత్యర్థః। మినోతి; పరిచ్ఛినత్తి। ఓం పద్మే స్థితాయై నమః।

{48. అనిశం A. B. I. }

{49. మనోతీతి A. B. }

కాలమప్యఖిలం శశ్వత్ కలయన్తీ స్థితా సదా।

స్తుత్వా త్వనేన నామ్నా మాం కాలాతీతః కృతీ భవేత్ ।। 112 ।।

112. - - - - - - - - - - - - - - -

పుంప్రధానేశ్వరాన్నిత్యం వర్ణయామ్యాత్మతేజసా।

పద్మాకారైస్చ వర్ణైర్మే భూషితా తనురుత్తమైః ।। 113 ।।

113. పద్యమానత్వాత్ పుంప్రధానేశ్వరాః పద్మశబ్దార్థాః। తాత్పర్యాన్తరం పద్మాకారైరితి। ఓం పద్మవర్ణాయై నమః।

పద్మవర్ణేతి మాం స్తుత్వా శాస్రవైశద్యమాప్నుయాత్।

ఉద్ధతః ప్రథమో యోంఽశుః క్షరసాగరమన్థనే ।। 114 ।।

114. చన్ద్రేతి నామ నిరుచ్యతే---ఉద్ధత ఇతి। ఓం చన్ద్రాయై నమః।

చన్ద్రాఖ్యః స మదీయోంఽశురుద్ధచ్ఛన్త్యాః పురఃసరః।

ఋషయో మన్త్రభావజ్ఞా మాం తు చన్ద్రాం ప్రచక్షతే ।। 115 ।।

115. - - - - - - - - - - - - -

యః స చన్ద్రో మదంశూనాం కోటికోట్యంశకోటిజః।

షడక్షరో హ్యయం మన్త్రో మనోవైమల్యదాయకః ।। 116 ।।

116. - - - - - - - - - - - - -

ప్రకృష్యమాణా బాసో మే సర్వావస్థాసు సర్వదా।

యేనేచ్ఛతి తిరోధాతుం తన్మే భాసా తిరోహితమ్ ।। 117 ।।

117. ప్రకృష్యమాణా ఇత్యాది। ప్రభాసానామనిర్వచనమత్ర। భాసాం ప్రకర్షమేవాహ-- యేనేతి। సూర్యాదిర్యేన తేజసాన్యేషాం తేజస్తిరయితుమిచ్ఛతి, తదపి మత్తేజసా తిరోధీయతే।

యథా హి స్వశిరశ్ఛాయా స్వపదా నైవ లఙ్ఘ్యతే।

సా పదాదగ్రతో యాతి యేన లఙ్ఘనమిచ్ఛతి ।। 118 ।।

118. అప్రధృష్యత్వే లౌకికం నిదర్శనమాహ---యథేతి।

నిత్యోదితచిదానన్దా మన్త్రప్రభాః సతతోజ్జ్వలాః।

శ్రద్ధాం సోమమపోఽన్నం చ వీర్యం హవిరితి క్రమాత్ ।। 119 ।।

119. ప్రకారాన్తరమాహ---నిత్యేత్యాది। శ్రద్ధామిత్యాది। ఏతచ్చ ఛాన్దోగ్యే ప్రసిద్ధమ్। ద్వితీయాన్తానాం శ్రద్ధామిత్యాదీనామ్ అస్యన్తీత్యుత్తరేణాన్వయః।

భోగ్యశక్తిప్రభా ఏతా అస్యన్తీ షట్సు వహ్నిషు।

ప్రభాసా మునిభిః ప్రోచ్యే తన్త్రవేదాన్తపారగైః ।। 120 ।।

120. షట్సు వహ్నిషు; స్వర్గాదిష్విత్యర్థః। ప్రభా అస్యతీతి వ్యుత్పత్తిః। ఓం ప్రభాసాయై నమః।

సప్తాక్షరో హ్యయం మన్త్రస్తేజఃసంతతిసాధకః।

యశో యదుజ్జ్వలం లోకే విద్యాదానాదిసంభవమ్ ।। 121 ।।

121. యశసేతి నామ నిరుచ్యతే---యశ ఇతి।

మదీయం తద్యశస్తచ్చ నానారూపం విభజ్యతే।

మామేవ భాజనం విద్ధి యశసస్తేజసః శ్రియః ।। 122 ।।

122. తచ్చ యశశ్చ నానారూపం భవతి। తదేవాహ---యశస ఇత్యాదినా।

అతో యశస్వినీం తాం మాం యశసేతి విదుర్బుధాః।

సప్తాక్షరో హ్యయం మన్త్రో {50}యశోదో జపతో భవేత్ ।। 123 ।।

123. ఓం యశసాయై నమః। ఏతదనుసారేణ "చన్ద్రాం ప్రభాసాం యశసాం జ్వలన్తీమ్" ఇతి సూక్తపాఠః।

{50. యశస్తేజఃప్రదో C. }

స్వర్గపర్జన్యభూ పుంస్త్రీవైశ్వానరవిభాగతః।

ఆదదానా హవిః ప్రాప్తం శ్రద్ధాసోమాదిసంజ్ఞితమ్ ।। 124 ।।

124. జ్వలన్తీతి నామ నిర్వక్తి---స్వర్గేత్యాదినా।

షోఢాత్మానం విభజ్యాహమగ్నిభావముపాగతా।

జ్వలన్తీ మునిభిర్గీతా భోక్తృశక్తిప్రభోజ్జ్వలా ।। 125 ।।

125. భోక్తృశక్త్యేనేన భోగ్యశక్తితాత్పర్యకప్రభాసానామవైలక్షణ్యం ప్రతిపాదితం భవతి। ఓం జ్వలన్త్యై నమః।

అగ్నీషోమవిభాగేన విశ్వమేవం {51}భజామ్యహమ్।

మన్త్రేణానేన మాం స్తుత్వా సాధయేద్యదభీప్సితమ్ ।। 126 ।।

126. - - - - - - - - - - - - -

{51. భవామ్యహమ్ A. B. G. }

దేవేన హరిణా జుష్టా సదా దేవైశ్చ సేవితా।

దేవాశ్చ మాముపాశ్రిత్య విషయాన్ ప్రత్యవస్థితాః{52} ।। 127 ।।

127. దేవజుష్టానామనిర్వచనం దేవేనేత్యాదినా। దేవశబ్దస్యేన్ద్రియపరత్వమాదాయోచ్యతే---దేవాశ్చేతి।

{52. ప్రత్యవస్థితాన్ A. B. }

పరిణామవిశేషత్వాత్ ప్రకృతేస్తే హ్యచేతనాః।

అతో మచ్ఛక్తిమాదాయ శుద్ధసంవిత్క్రియామయీమ్ ।। 128 ।।

128. - - - - - - - - - - - - -

విషయేషు ప్రవర్తన్తే శ్రోత్రవాఙ్మనఆదయః।

{53}వృత్త్యర్థ సేవితామక్షైర్దేవజుష్టాం తు మాం విదుః ।। 129 ।।

129. దేవశబ్దస్యేన్ద్రియపరత్వాదాహ---శ్రోత్రేత్యాది। వృత్త్యర్థే; విషయవ్యాపృతిరూపార్థే। అక్షైః; ఇన్ద్రియైః। ఓం దేవజుష్టాయై నమః ।

{53. ప్రత్యక్షే ।. }

సర్వశక్తిప్రదామన్తర్దేవజుష్టామబస్థితామ్।

శశ్వన్మామనుసంచిన్త్య దేవాన్ విజయతేఽఖిలాన్ ।। 130 ।।

130. - - - - - - - - - - - - -

మత్త ఏవోద్గతానీహ విజ్ఞానాని మహర్షిణామ్।

శక్తయశ్చ క్రియాశ్చైవ యాస్తా ఉచ్చావచా నృణామ్ ।। 131 ।।

131. ఉదారానామనిరుక్తిః మత్త ఏవేత్యాదినా। ఓం ఉదారాయై నమః।

విశృఙ్ఖలేష్టదాం చాపి మాముదారాం విదుర్బుధాః।

సప్తాక్షరో హ్యయం మన్త్రః సర్వమిష్టం ప్రయచ్ఛతి ।। 132 ।।

132. - - - - - - - - - - - - -

తనోమి పఞ్చ కృత్యాని తాయే చ జగదాత్మనా।

{54}తాం మాం తామితి తత్త్వజ్ఞాః ప్రాహుర్వేదాన్తపారగాః ।। 133 ।।

133. "తాం పద్మనేమీమ్" ఇత్యత్ర తామితి పృథక్ నామాభిప్రేత్య నిర్వచనమాహ--తనోమీతి। పఞ్చ కృత్యాని సర్గాదీని। తాయే; విస్తృతా భవామీత్యర్థః। "తాయృ సంతానపాలనయోః" ఇతి ధాతుః। ఓం తాయై నమః।

{54. తాం తు మామితి I. }

పఞ్చాక్షరో హ్యయం మన్త్రస్తనోతి శుభవిస్తృతిమ్।

ప్రకృతిం పురుషం చైవ నయామి స్వేన తేజసా ।। 134 ।।

134. పద్మనేమీనామనిర్వచనమ్---ప్రకృతిమిత్యాదినా। నయామీతి పదధాత్వర్థః। నేమిశబ్దార్థః బహిరితి। ఓం పద్మనేమ్యై నమః।

కాలాచ్చాపి బహిర్భూత్వా పద్మనేమీం తతో విదుః।

సప్తాక్షరో హ్యయం మన్త్రః సర్వసంపత్సమృద్ధిదః ।। 135 ।।

135. - - - - - - - - - - - - -

{55}ఆదిత్యం వర్ణయామ్యేకా తేజసా యశసా శ్రియా।

ఆదిత్యస్థా చ వర్ణాత్మా భూత్వా దివ్యా త్రయీమయీ ।। 136 ।।

136. ఆదిత్యవర్ణేతి నామాహ---ఆదిత్యమితి। వర్ణయామి; వర్ణవన్తం తేజస్వినం కరోమి। వర్ణశబ్దస్యాక్షరపరత్వమభిసంధాయాహ---వర్ణాత్మేతి।

{55. ఆదిత్యవర్ణం B. C. }

ప్రకాశయన్తీ సర్వార్థానతీతానాగతానపి।

పితృదేవమనుష్యాణాం చక్షురస్మి సనాతనమ్ ।। 137 ।।

137. చక్షురితి। "చక్షుర్మిత్రస్య వరుణస్యాగ్నేః" ఇతి శ్రుత్యర్థో జ్ఞాతవ్యః।

ఆదిభూతశ్చ వర్ణో మే తారః ప్రథమవాచకః।

తత్ర శాన్తోదితానన్దా నన్దామ్యాత్మానమాత్మనా ।। 138 ।।

138. ఆదౌ త్యః సిద్ధ ఇత్యర్థం మత్వాహ---ఆదిభూత ఇతి।

తైలధారావదచ్ఛిన్నా దీర్ఘఘణ్టానినాదినీ{56}।

ప్రణవస్య శిఖా సూక్ష్మా సా మే శబ్దమయీ తనుః ।। 139 ।।

139. - - - - - - - - - - - - -

{56. వినాదినీ F. }

తత్ర బ్రహ్మణి నిష్ణాతో మాం ద్రాగధిగమిష్యతి।

ఆదిత్యవర్ణజాతం మే శబ్దమయ్యా ఉపస్థితమ్ ।। 140 ।।

140. తత్ర బ్రహ్మణీతి। ప్రణవశిఖాయామిత్యర్థః। ఆదిత్యవర్ణజాతం ప్రణవాజ్జాతం సర్వమపి వాఙ్మయమిత్యర్థః। ఓం ఆదిత్యవర్ణాయై నమః।

శాన్తాపశ్యాదిరూపేణ వైఖరీ వర్ణనాదినీ।

దుహానా సకలానర్థాన్ ధేనుః కామదుఘా స్థితా{57} ।। 141 ।।

141. - - - - - - - - - - - - - - -

{57. దుఘాస్మి సా A. B. }

ఏతానాదిత్యవర్ణేతి {58}మయ్యర్థానృషయో విదుః।

నవాక్షరో హ్యయం మన్త్రః సర్వకామప్రపూరకః ।। 142 ।।

142. - - - - - - - - - - - -

{58. I. omits six quarters from here. }

కిరన్తీ కిరణాన్ లోకే {59}కిరన్తీ చోత్తరోత్తరమ్।

వాయునా దేవమిత్రేణ మణినాధారవహ్నినా ।। 143 ।।

143. కీర్తినామనిర్వచనమ్--కిరన్తీత్యాది। కౄ విక్షేపే। పిక్షేపః కిరణానాం శబ్దానాం చ। తత్ర శబ్దానామాహ---ఉత్తరోత్తరమితి। పశ్యన్తీమధ్యమావైఖరీరూపేణేత్యర్థః। శ్రుతౌ "దేవసఖః" ఇతి వ్యత్యయేన తృతీయార్థే ప్రథమా। మణినేత్యస్య వివరణమ్---ఆధారవహ్నినేతి।

{59. కిరతీ A. B. }

శనైర్విశ్రమ్య విశ్రమ్య పత్రేషు జలజన్మనామ్।

ద్వాదశానాం తతశ్చోర్ధ్వం భజామి ద్వాదశాన్తిమమ్ ।। 144 ।।

144. శ్రుతౌ "ఉపైతు" ఇత్యస్యార్థవర్ణనమ్---భజామీతి। ఓం కీర్త్యై నమః।

కీర్తయన్తి తతః కీర్తిం మునయో మాం మనీషిణః।

పఞ్చాక్షరో హ్యయం మన్త్రో యోగవైమల్యదాయకః ।। 145 ।।

145. - - - - - - - - - - - - -

{60}ఋధ్ధాస్మ్యహం గుణైర్విష్ణోరర్ధయామి చ యోగినః।

పత్రేషు యోగపద్మానామాధారాన్తరచారిణామ్ ।। 146 ।।

146. ఋద్ధిరితి నామ నిర్వక్తి---ఋద్ధేతి। సమృద్ధేత్యర్థః। అర్ధయామి; ప్రీణయామి। వృద్ధిమేవాహ---పత్రేష్వితి।

{60. ఋధ్యామ్యహం I. }

ఉత్తరోత్తరమృధ్యామి {61}భజన్తీ విస్తృతిం పరామ్।

{62}ఋద్ధిం వృద్ధాస్తతః ప్రాహుర్యోగినో యోగదీపినీమ్ ।। 147 ।।

147. ఋధ్యామి; వృద్ధిం ప్రాప్నోమి। ఓం ఋద్ధ్యై నమః।

{61. భజేऽహం I. }

{62. I. omits five lines from here. }

గన్ధాదయః పృథివ్యాద్యా ద్వారాణి మమ వేదనే।

సర్వేషాం పుణ్యగన్ధానాం ద్వారభూతాస్మి శాశ్వతీ ।। 148 ।।

148. గన్ధశబ్దో రూపరసాదీనామప్యుపలక్షకస్తదాశ్రయపృథివ్యాదీని లక్షయతి। "అన్నం బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్" ఇత్యత్రాన్నమయకోశో బ్రహ్మజ్ఞానద్వారత్వేన శ్రుతౌ విహితః। "పృథివీ వా అన్నమ్" ఇతి శ్రుతిరేవాన్నశబ్దం పృథివీపరమాచష్టే। అతో దేవీజ్ఞానే పృథివ్యాదయో ద్వారబూయమాపద్యన్తే। ఓం గన్ధద్వారాయై నమః।

గన్ధద్వారేతి మాం ప్రాహుర్విప్రా వేదాన్తపారగాః।
దురాధర్షాస్మి సర్వేషాం దైత్యదానవరక్షసామ్ ।। 149 ।।

149. - - - - - - - - - - - - -

శుద్ధా సంవిత్ క్రియా చాహం నార్థా కైరపి బాధితుమ్।
సర్వేషామాత్మభూతాయా మమ సంవిత్క్రియాత్మనః ।। 150 ।।

150. - - - - - - - - - - - - -

జ్ఞాతృత్వమపి కర్తృత్వం యో నామాపనినీషతి।
జ్ఞాతా కర్తా నిషేధస్య స నిర్వక్ష్యతి తత్ కథమ్ ।। 151 ।।

151. తత్; అపనయనమ్।

శక్తో ధర్షయితుం కశ్చిన్నైవ సంవిద్గతిం మమ।
తదభావా విచిన్త్యైవం హ్యభావే సంవిదేవ సా ।। 152 ।।

152. తదభావా; ధర్షణాభావరూపేత్యర్థః। ఓం దురాధర్షాయై నమః।

దురాధర్షేతి మాం ప్రాహుః సాంఖ్యజ్ఞానవిచక్షణాః।
అష్టాక్షరో హ్యయం మన్త్రస్తమోగతివిమోచనః{63} ।। 153 ।।

153. - - - - - - - - - - - - -

{63. భీతివిమోచనః।. }

{64}నిత్యేన విష్ణునా పుష్టా నిత్యం పుష్టా చ సద్గుణైః।
విషయైర్మే వినా పుష్టా నిత్యం సంవిత్ పరా తనుః ।। 154 ।।

154. నిత్యపుష్టానామనిర్వచనమ్---నిత్యేనేత్యాదినా। సద్గుణైః; జ్ఞానశక్త్యాదిగుణైః। విషయైర్వినాపి మే సంవిద్రూపా పరా తనుః పుష్టేత్యన్వయః। ఓం నిత్యపుష్టాయై నమః।

{64. నిత్యా చ I. }

సైవ పుష్ణాతి విషయానజడాభిర్జడాత్మనః।

నిత్యపుష్టాం తు మాం ప్రాహుః సిద్ధాః సంవిద్విచక్షణాః ।। 155 ।।

155. - - - - - - - - - - - - -

అష్టాక్షరో హ్యయం మన్త్రో నిత్యం పుష్ణాతి సంవిదమ్।

కరిణో నామ కర్తారస్త్రిశుద్ధాస్త్రిక్రియాపరాః ।। 156 ।।

156. కరీషిణీతి నామ నిర్వక్తి---కరిణ ఇతి। కర్తార ఇతి। కరిన్‌శబ్దః కృధాతోర్నిష్పన్న ఇతి భావః। త్రిశుద్ధాః; కాయవాఙ్మనసశుద్ధాః। త్రిక్రియాః; యజనదానాధ్యయనరూపాః।

తానిచ్ఛామి సదా ద్రష్టుం మనసా {65}యామి తాన్ సదా।

హిమశైలేన్ద్రసంకాశా గజేన్ద్రా మమ వాహనాః ।। 157 ।।

157. ఇచ్ఛార్థకముధాతుమాదాయార్థమాహ---తానిచ్ఛామీతి। "ఇష గతౌ" ఇత్యేతదబిసన్ధాయాహ--మనసా యామీతి। కరిశబ్దస్య గజపరత్వప్రసిద్ధిమభిప్రేత్యాహ--గజేన్ద్రా ఇతి। ఓం కరీషిణ్యై నమః।

{65. ధారితాన్ B. }

త్రైరీశ్వరా సదా యామి కర్త్రీ చాన్తవతీ{66} సదా।

కరీషిణీతి మాం తేన తత్త్వజ్ఞాః సంప్రచక్షతే ।। 158 ।।

158. - - - - - - - - - - - - -

{66. అన్నవతీ I. }

సప్తాక్షరో హ్యయం మన్త్రః సర్వకామసమృద్ధిదః।

భూతానామీశ్వరా చాస్మి {67}ప్రియేణేశేన సర్వదా ।। 159 ।।

159. ఈశ్వరీతి నామ నిరాహ---భూతానామిత్యాదినా। ఈశ్వరేతి; ఈష్టే ఇత్యర్థే "స్థేశభాస" ఇత్యాదినా వరచి రూపమ్। భూతశబ్దో నిఖిలచేతనాచేతనపరః। ప్రియేణేశేనేతి సహయోగే తృతీయా। వనితా; ధ్యాతేత్యర్థః। ఓం ఈశ్వర్యై నమః।

{67. ప్రియా చేశేన।. }

వరదా భువనేశానా వనితా{68} చ సదాఖిలైః।

వృద్ధిదా వర్ధమానా చ క్షపణీ చ సదాంహసామ్ ।। 160 ।।

160. - - - - - - - - - - - - -

{68. భువనేశానామీడితా।. }

ఈశ్వరీత్యేవ మే నామ తేన వేదే నిరూపితమ్।

షడక్షరో హ్యయం మన్త్రః సర్వైశ్వర్యసమృద్ధిదః ।। 161 ।।

161. - - - - - - - - - - - - -

భౌమాన్తరిక్షదివ్యాఖ్యా యే చాప్యప్రాకృతాః పరే।

సదానన్దమయాస్త్వేతే సర్వే కామా మయి శ్రితాః ।। 162 ।।

162. - - - - - - - - - - - - -

మనోరథానాం సర్వేషాం పరాహం విభ్రమస్థలీ।

విష్ణోశ్చ మనసః కామః సాహం సర్వాతిశాయినీ ।। 163 ।।

163. మనసః కామ ఇతి నామ్నో నిర్వచనాన్తరమాహ---మనోరథానామితి। ఓం మనసః కామాయ నమః।

మనసః కామ ఇత్యేవ తేన మాం తుష్టువుః సురాః।

నవాక్షరో హ్యయం మన్త్రః సర్వకామసమృద్ధిదః ।। 164 ।।

164. - - - - - - - - - - - - -

లౌకిక్యోఽప్యథ వైదిక్యస్తథా బాహ్యగమోద్భవాః।

నిర్ఘోషా ఘోషవత్యశ్చ యా వాచః పరికీర్తితాః ।। 165 ।।

165. వాచ ఆకూతిరితి నామ నిర్వక్తి---లౌకిక్య ఇతి।

మామభిప్రేత్య సర్వాసాం తాసాముచ్చారణక్రియా।

మామభిప్రయతే సర్వో జనః సర్వాత్మనా స్థితామ్ ।। 166 ।।

166. అభిప్రేత్యేతి। ఆకూతిశబ్దోఽభిప్రాయపర ఇతి భావః। సర్వవచసాం తాత్పర్యభూమిరిత్యర్థః। ఓం వాచ ఆకూత్యైనమః।

తేన తేన ప్రకారేణ వాచాముచ్చారణక్రమే।

ఆకూతిర్వచసాం తేన వేదజ్ఞైరస్మి భావితా ।। 167 ।।

167. - - - - - - - - - - - -

అష్టాక్షరో హ్యయం మన్త్రః సర్వశబ్దార్థసిద్ధిదః।

సచ్చ త్యచ్చ జగద్ ద్వేధా యత్ ప్రమాణేన దృశ్యతే ।। 168 ।।

168. సత్యమితి నామ నిరాహ---సచ్చేతి। "సచ్చ త్యచ్చాభవత్" ఇతి శ్రుతిరత్రాభిప్రేతా। ఓం సత్యాయ నమః।

తత్ సర్వమహమస్మీతి సత్యం మామృషయోఽబ్రవన్।

షడక్షరో హ్యయం మన్త్రః సర్వసత్యఫలప్రదః ।। 169 ।।

169. - - - - - - - - - - - - -

పశ్యన్తి పశవో జీవా విధాభిస్తిసృభిః స్థితాః।

తేషాం రూపం తు యచ్చక్ర చైతన్యం హేయవర్జితమ్ ।। 170 ।।

170. పశూనాం రూపమితి నామ నిరాహ---పశ్యన్తీతి। పశుశబ్దో జీవపరః। తిసృభిర్విధాభిరితి। దేవతిర్యఙ్మనుష్యరూపాభిః, బద్ధముక్తనిత్యరూపాభిర్వేత్యర్థః।

తద్రూపమహమేవాస్మి చిద్ఘనానన్దరూపిణీ।

మచ్ఛక్తిలేశాస్తే సర్వే జీవాశ్చిచ్ఛక్తిసంజ్ఞకాః ।। 171 ।।

171. - - - - - - - - - - - - -

ఆగ్నేయీ యా హి మచ్ఛక్తిః సా హి జాతా తథా తథా।

పశూనాం రూపమిత్యేవం సాంఖ్యా మాం సంప్రచక్షతే ।। 172 ।।

172. ఆగ్నేయీ శక్తిః; భోక్తృశక్తిః। ఓం పశూనాం రూపాయ నమః।

నవాక్షరో హ్యయం మన్త్రః సమ్యగ్జ్ఞానఫలప్రదః।

త్రైగుణ్యం {69}షడ్గుణోత్థం చ ద్విధాన్నం పరికీర్తితమ్ ।। 173 ।।

173. అన్నస్య యశ ఇతి నామ నిరాహ---త్రైగుణ్యమితి। త్రైగుణ్యమన్నం ప్రాకృతభోగ్యజాతమ్। షాడ్గుణ్యమన్నమ్ అప్రాకృతభోగ్యజాతమ్; యదభిప్రేత్య "అహమన్నాదోఽహమన్నాదోఽహమన్నాదః" ఇతి ముక్తానాం గానం శ్రుతిరాహ।

{69. షాడ్గుణోత్థం B. F. }

త్రైగుణ్యమనుబద్ధానామితరేషామథేతరత్।

ద్వివిధస్యాపి చాన్నస్య యద్యశో రూపముత్తమమ్ ।। 174 ।।

174. - - - - - - - - - - - - -

తదహం సర్వభూతాత్మా తత్త్వజ్ఞైః పరికీర్తితా।

ప్రాకృతాప్రాకృతా భోగా మచ్ఛక్తిప్రవిజృమ్భితాః ।। 175 ।।

175. - - - - - - - - - - - - -

సోమశక్తిర్మదీయా యా సా హి జాతా తథా తథా।

అన్నస్య యశ ఇత్యేవ మాం విదుస్తత్త్వచిన్తకాః ।। 176 ।।

176. సోమశక్తిః; భోగ్యశక్తిః। ఓం అన్నస్య యశసే నమః।

నవాక్షరో హ్యయం మన్త్రో భోగసర్వస్వదాయకః।

మిమే షడధ్వనో వ్యగ్రా మీయే మానైస్తథాఖిలైః ।। 177 ।।

177. "మాతరం పద్మమాలినీమ్" ఇత్యత్రత్యం మాతేతి నామ నిర్వక్తి---మిమే ఇతి। భువనపదమన్త్రతత్త్వకలావర్ణాఖ్యాన్ షడధ్వనః పరిచ్ఛినద్మీత్యర్థః।

మితిశ్చ సక్వమానానాం మాతి చాన్తర్మమాఖిలమ్।

తారయామి జగత్ సర్వమపారం{70} భవసాగరమ్ ।। 178 ।।

178. మితిః; జ్ఞానమ్। మాతి; పరిమితం వర్తతే। ఏవం మాశబ్దార్థముక్త్వా తృశబ్దార్థమాహ---తారయామీతి। "తౄ ప్లవనతరణయోః" ఇతి ధాతుః।

{70. సర్వం పరమం ।. }

ఉత్తీర్ణా సర్వదోషాబ్ధేః ప్లవే భూతేషు చేతసా।

ప్లావయామి జగద్విశ్వం{71} పయసా మేఘతాం గతా ।। 179 ।।

179. ప్లవనార్థమాహ--ప్లావయామీతి। ఓం మాత్రే నమః।

{71. సర్వం ।. }

ప్రియం హితం చ సర్వేషాం చిన్తయామి కరోమి చ।

తేన మాం సర్వభూతానాం మాతరం యోగినో విదుః ।। 180 ।।

180. - - - - - - - - - - - - -

పఞ్చాక్షరో హ్యయం మన్త్ర సర్వభోగసమృద్ధిదః।

సుషుమ్నా నామ యా నాడీ నాడీచక్రస్య నాయికా ।। 181 ।।

181. - - - - - - - - - - - - -

ముక్తియానం మహాయానం యోగియానమితి శ్రుతా।

శక్తిర్యా వైష్ణవీ సూక్ష్మా మన్మయీ పరికీర్తితా ।। 182 ।।

182. సుషుమ్నాపర్యాయనామాన్యాహ---ముక్తియానమితి।

సంకల్పవిషయః సర్వో యామాలమ్బ్యావతిష్ఠతే।
ఊర్ధ్వం చాధస్చ యా భిత్త్వా ప్రతిజీవం {72}వపుర్గతిమ్ ।। 183 ।।

183. - - - - - - - - - - - - - - - -

{72. పునర్గతిమ్ B. F. }

వ్యాప్తా పరమమాకాశం సా సుషుమ్నేతి గీయతే।
ముక్తయేఽఖిలజీవానాం సంసారాఖిలఖేదినామ్ ।। 184 ।।

184. పరమమాకాశమ్; బ్రహ్మరన్ధ్రమ్।

సాహం సుషుమ్నారూపేణ వర్తే దేహేషు దేహినామ్।
ఆ వస్తిశీర్షాదా మూర్ధ్నస్తస్యాం శక్తౌ పురందర ।। 185 ।।

185. వస్తిః; నాభేరధోభాగః।

ఆధారాఖ్యాని పద్మాని ద్వాత్రింశత్ సంస్థితాని వై।
పద్మానాం మాలయా వ్యాప్తా తతోఽహం పద్మమాలినీ ।। 186 ।।

186. ద్వాత్రింశదితి। యోగశాస్త్రప్రసిద్ధాని ఆధారపద్మాని।

ప్రకృతిం పురుషం చైవ కాలం చైవ సనాతనమ్।
ధారయామి స్వరూపేణ తతోఽహం పద్మమాలినీ ।। 187 ।।

187. ద్వత్రింశదితి। యోగశాస్త్రప్రసిద్ధాని ఆధారపద్మాని।

అష్టాక్షరో హ్యయం మన్త్రః సర్వకర్మఫలప్రదః।
పోష కరోమి సర్వేషాం రూపేణ యశసా శ్రియా ।। 188 ।।

188. పుష్కరిణీనామ నిర్వక్తి---పోషమితి। పుష్ధాతుం కృధాతుం చాదాయ నిరుక్తిర్వివక్షితా।

పుష్కరం చ నయామ్యేకా కాలాఖ్యం పద్మరూపకమ్।
తేన పుష్కరిణీత్యేవమృషయో మాం ప్రచక్షతే ।। 189 ।।

189. పద్మపర్యాయాత్ పుష్కరశబ్దాత్ వ్యుత్పత్తిమాహ--పుష్కరమితి। ఓం పుష్కరిణ్యై నమః।

సప్తాక్షరో హ్యయం మన్త్రః సర్వపోషఫలప్రదః।

ఇష్టాస్మి సర్వదేవానాం సంగతా హరిణా సదా ।। 190 ।।

190. యష్టిరితి నామాహ---ఇష్టాస్మీతి। సర్వదేవైః పూజితేత్యర్థః।

దాత్రీ చ సర్వకామానామఖిలస్యావలమ్బనమ్।

మామాలమ్బ్యావతిష్ఠన్తే ప్రధానపురుషాదయః ।। 191 ।।

191. యష్టిశబ్దస్య దణ్డార్థకత్వాభిప్రాయేణాహ---అవలమ్బనమితి। ఓం యష్టయే నమః।

యష్టిరిత్యేవమృషయో మాం తతః సంప్రజక్షతే।

షడక్షరో హ్యయం మన్త్రః సర్వయోగఫలప్రదః ।। 192 ।।

192. - - - - - - - - - - - -

పిఙ్గలాస్మి స్వయా భాసా ప్రతప్తకనకాభయా।

పిఙ్గాయ చాప్యదాం పూర్వం యక్షేశాయ మహాశ్రియమ్ ।। 193 ।।

193. పిఙ్గలానామాహ---పిఙ్గాయేతి। "లా దానే" ఇతి ధాతుమభిసంధాయాహ---అదామితి। ఓం పిఙ్గలాయై నమః।

యక్షేశో మాం పురా శక్ర పిఙ్గలేత్యేవమూచివాన్।

సప్తాక్షరో హ్యయం మన్త్రో యోగతేజఃసమృద్ధిదః ।। 194 ।।

194. - - - - - - - - - - - - -

తోషయామి గుణైర్విష్ణుం తుష్యామి చ హరేర్గుణైః।

మయి తుష్టిః సమస్తానామీడితాయాం స్వకర్మభిః ।। 195 ।।

195. తుష్టినామనిర్వచనమ్---తోషయామీత్యాదినా। ఓం తుష్టయే నమః।

తుష్టిర్నిరూపితా తేన సాహం యోగాబ్ధిపారగైః।

షడక్షరో హ్యయం మన్త్రో మనఃసంతోషదాయకః{73} ।। 196 ।।

196. - - - - - - - - - - - - -

{73. కారకః I. }

సువర్ణయామి సంసిద్ధానపరం పరమేవ వా।

అనిదంప్రథమా వర్ణాః శోభనా మమ వాచకాః ।। 197 ।।

197. సువర్ణేతి నామ నిరాహ---సువర్ణయామీతి। సువః నయామీతి ఛేదః। ఆర్షం ణత్వమ్। అపరం సువః స్వర్గః। పరం సువః పరమపదమ్। సు శోభనాః వర్ణా వాచకాః యస్యా ఇతి వ్యుత్పత్తిమాహ---అనిదమిత్యాది।

నిత్యా సరస్వతీ భూత్వా శోభనం వర్ణయామ్యహమ్।

సువర్ణేతి తతో విప్రైస్తత్త్వజ్ఞైః పరికీర్తితా ।। 198 ।।

198. అర్థాన్తరమాహ---శోభనమిత్యాది। ఓం సువర్ణాయై నమః।

సప్తాక్షరో హ్యయం మన్త్రః సర్వసంపత్సమృద్ధిదః।

{74}హైమం చ పర్వతం దివ్యం చన్ద్రార్కగ్రహపూరితమ్ ।। 199 ।।

199. హేమమాలినీతి నామ నిరుచ్యతే---హైమమితి। మహామేరుమిత్యర్థః। ఓం హేమమాలిన్యై నమః।

{74. హేమనం B. C. }

ధారయామి ధరా భూత్వా వేధసః స్థితిసిద్ధయే।

తుష్టావ మాం పురా తేన విరిఞ్చో హేమమాలినీమ్ ।। 200 ।।

200. - - - - - - - - - - - - -

అష్టాక్షరో హ్యయం మన్త్రో మానవానాం ధృతిప్రదః।

హితాయ సర్వజీవానాం ప్రసూయే తత్త్వపద్ధతిమ్ ।। 201 ।।

201. సూర్యేతి నామ నిర్వక్తి---హితాయేతి। ప్రసూయే ఇతి సూశబ్దార్థః।

రమయామి పునస్తత్ర భుక్త్యా ముక్త్యా యథార్థతః।

నియచ్ఛామి తథా కాలైః సజీవాం తత్త్వపద్ధతిమ్ ।। 202 ।।

202. రమయామీతి రేఫార్థః। యథార్థతః; అధికారిభేదేనేత్యర్థః। నియచ్ఛామీతి యకారార్థః।

సూరిభ్యశ్చ హితా నిత్యం సూర్యరూపార్కమణ్డలే।

సూర్యేతి సూరిభిః ప్రోక్తా తతోఽహం తత్త్వచిన్తకైః ।। 203 ।।

203. అర్థాన్తరమాహ--సూరిభ్యశ్చేతి। హితేతి; యత్రప్రత్యయార్థ ఇతి భావః। ఓం సూర్యాయై నమః।

షడక్షరో హ్యయం మన్త్రో భోగమోక్షఫలప్రదః।

ఇతి నామ్నాం త్రిపఞ్చాశత్ సూక్తస్థానాం ప్రకీర్తితా ।। 204 ।।

204. - - - - - - - - - - - - - -

కృతార్థయన్తి మాం ప్రాప్య ధీరాః స్వైః స్వైరభీప్సితైః।

యద్యప్యేషాం మయా ప్రోక్తా వ్యవస్థా ఫలగోచరా ।। 205 ।।

205. - - - - - - - - - - - - -

న తావదేవ మాహాత్మ్యమేషాం చిన్త్యం విపశ్చితా।

{75}ఆ మోక్షాన్నిర్విచారేణ సర్వా సర్వఫలప్రదా ।। 206 ।।

206. - - - - - - - - - - - - -

{75. ఆమోక్షం I. }

నామావలీ యతో హ్యస్యాః శ్రీరహం దేవతా పరా।

నక్షత్రాణి యథా వ్యోమ్ని యథా రత్నాని వారిధౌ ।। 207 ।।

207. - - - - - - - - - - - - -

వసుధాయాం యథా భోగా యథా కామాః సురద్రుమే।

మహిమానో యథా గోషు తేజాంసి బ్రాహ్మణే యథా ।। 208 ।।

208. - - - - - - - - - - - - -

యథానన్తా గుణా దివ్యా దేవదేవే జనార్దనే।
మహిమానో హ్యసీమానస్తథాస్మిన్ సూక్తకే మమ ।। 209 ।।

209. - - - - - - - - - - - - -

యావాన్ హి భగవాన్ కాలః కలాకాష్ఠాదిలక్షణః।
తావతా నైవ శక్నోమి వక్తుం సూక్తగుణానహమ్ ।। 210 ।।

210. - - - - - - - - - - - - -

సైషా వేదవిదాం నిష్ఠా సైషా {76}తన్త్రవిదాం గతిః।
మాం ప్రపద్యేత సతతం సూక్తేనానేన మానవః ।। 211 ।।

211. శైషేత్యస్య ప్రతిసంబన్ధీ యదితి శబ్ద అధ్యాహార్యః। మాం ప్రపద్యేతేతి యత్ సైషేతి నిష్ఠాశబ్దానుగుణః స్త్రీలిఙ్గనిర్దేశః; "శైత్యం హి యత్ సా ప్రకృతిర్జలస్య" ఇతివత్।

{76. మన్త్ర I. }

సూక్తార్థమనుసంస్మృత్య చిరం సూక్తమధీత్య చ।
లబ్ధే చిత్తప్రసాదే తు మాం ప్రపద్యేత వై గతిమ్ ।। 212 ।।

212. - - - - - - - - - - - - -

ప్రపద్యమానో మాం నిత్యం దేవం వా పురుషోత్తమమ్।
ఇత్యేవమనుసందధ్యాచ్ఛ్రద్దధానో జితేన్ద్రియః ।। 213 ।।

213. ఇత్యేవమితి। వక్ష్యమాణరీత్యేత్యర్థః।

ప్రాతికూల్యం పరిత్యక్తమానుకూల్యం చ సంశ్రితమ్।
మయా సర్వేషు భూతేషు యథాశక్తి యథామతి ।। 214 ।।

214. ప్రాతికూల్యమిత్యాదినా సప్తదశేఽధ్యాయే ప్రోక్తాన్యఙ్గాన్యత్ర స్మార్యన్తే।

అపాయేభ్యో నివృత్తోఽస్మి పాతకేభ్యో భవోదధౌ।

తథాప్యత్ర ప్రవృత్తిర్యా త్వత్స్మృతేః{77}సాపి నశ్యతు ।। 215 ।।

215. - - - - - - - - - - - - -

{77. సాధు ।. }

అలసస్యాల్పశక్తేశ్చ యథావచ్చావిజానతః।

ఉపాయాశ్చోదితాః శాస్త్రైర్న మే స్యుస్త్రారకాశ్రయః ।। 216 ।।

216. త్రయః కర్మజ్ఞానభక్త్యాదయ ఉపాయా ఇత్యర్థః।

తథాప్యత్ర ప్రవృత్తిర్యా త్వదాజ్ఞాపాలనం తు{78} తత్।

తతోఽహమనుపాయత్వాత్ కృపణోఽకించనోఽగతిః ।। 217 ।।

217. తథాపీతి। చోదితానామనుపాయత్వేఽపీత్యర్థః। అత్ర; ఉపాయేషు। ఆజ్ఞాపరిపాలనమితి। "బ్రాహ్మణా వివిదిషన్తి యజ్ఞేన దానేన తపసానాశ కేన" "ఓమిత్యేవం ధ్యాయథ" "ఓమిత్యాత్మానం యుఞ్జీత" "ముముక్షుర్వై శరణమహం ప్రపద్యే" "నియతం కురు కర్మ త్వమ్" "మామేకం శరణం వ్రజ" "ప్రపద్యేన్నియతః శ్రియమ్" ఇత్యాదివిధిరూపాజ్ఞాపరిపాలనమిత్యర్థః।

{78. హి ।. }

ఛాయామాశ్రిత్య వర్తేఽహం త్వదీయాం తాపహారిణీమ్।

నిరుపాధిః స్వతన్త్రా చ స్వామినీ నః కృపానిధిః ।। 218 ।।

218. ఛాయామితి; త్వత్కృపామితి యావత్।

త్వమేవ సర్వశాస్త్రేషు శరణత్వేన గీయసే।

ఆత్మాత్మీయం చ యత్కించిద్ దుస్త్యజం దుర్భరం మతమ్ ।। 219 ।।

219. - - - - - - - - - - - - - - -

{79}తత్ సర్వం తవ విన్యస్తం శుభయోః పాదపద్మయోః.

ఉపేయాయాస్తవ ప్రాప్త్యై త్వాముపాయం తథా వృణే ।। 220 ।।

220. సర్వం విన్యస్తమిత్యనేనాత్మాత్మీయనిక్షేప ఉచ్యతే।

{79. F. omits six lines from here. }

ఉపాయో భవ మే దేవి శరణం భవ మేఽమ్బుజే।

ప్లుష్య మేదురితం సర్వం పుష్య మే త్వద్గతాం ధియమ్ ।। 221 ।।

221. పుష్య ధియమిత్యనేన ఫలభక్తిః ప్రార్థ్యతే।

ఇత్యేవమనుసంధాయ మాం ప్రపద్యేత వై గతిమ్।

ఆదిదేవం జగన్నాథమీశం వా పురుషోత్తమమ్ ।। 222 ।।

222. - - - - - - - - - - - - -

పరం స్వస్త్యయనం శక్ర సర్వాలక్ష్మీనిబర్హణమ్।

శ్రావయేత్ కర్మకాలేషు మత్సూక్తస్య విధిం నరః ।। 223 ।।

223. - - - - - - - - - - - - -

సమర్థయతి కర్మాణి శ్రోతారం పోషయత్యుత।

నిర్ణుదత్యఖిలాం మాయామలక్ష్మీం చ మలైః సహ ।। 224 ।।

224. సమర్థయతి; ఫలప్రదానసమర్థాని కరోతి। మాయామ్; ప్రకృతిసంబన్ధమ్। అలక్ష్మీం చ మలైః సహేత్యనేన "క్షుత్పిపాసామలాం జ్యేష్ఠామలక్ష్మీం నాశయామ్యహమ్" ఇతి శ్రీసూక్తార్థః స్మార్యతే।

ఏతదభ్యస్యమానం హి కర్మణా మనసా గిరా।

త్రాయతే మహతః పాపాచ్ఛ్రియం చావహతి ధ్రువమ్ ।। 225 ।।

225. త్రాయత ఇత్యాదినా అనిష్టనివృత్తిరిష్టప్రాప్తిశ్చోచ్యతే।

ఇతి తే కథితం శక్ర తన్త్రమేతదనుత్తమమ్।

యత్ర సర్వాణి వర్తన్తే విజ్ఞానాని విపశ్చితామ్ ।। 226 ।।

226. - - - - - - - - - - - - -

మోక్షశాస్త్రం యథా శ్రేష్ఠం రత్నానాం కౌస్తుభో యథా।

ద్విపదాం బ్రాహ్మణః శ్రేష్ఠో యథా గౌశ్చ చతుష్పదామ్ ।। 227 ।।

227. - - - - - - - - - - - - -

లోహానాం కనకం శ్రేష్ఠం రత్నానాం కౌస్తుభో యథా।

మాతా శ్రేష్ఠా గురూణాం చ పుత్రః ప్రవదతాం యథా ।। 228 ।।

228. - - - - - - - - - - - - -

{80}ఇన్ద్రియాణాం మనః శ్రేష్ఠం చలతాం చ మరుద్యథా।

మేరుః శ్రేష్ఠో గిరీణాం చ త్రిస్రోతాః సరితాం యథా ।। 229 ।।

229. - - - - - - - - - - - - -

{80. l. omits three lines from here. }

ఆక్షమాణాం గృహస్థశ్చ వసిష్ఠో జపతాం యథా।

తత్త్వానాం సర్వసంన్యాసో ధీర్లాభానాం యథోత్తమా ।। 230 ।।

230. ఆశ్రమాణామితి। ఆశ్రమిణామిత్యర్థః।

శ్రీవాసాభిధసంయమీన్ద్రవరివస్యాసాదితాధ్యాత్మధీరామ్నాయాన్తనితాన్తచిన్తనరతః శ్రీకృష్ణనామా సుధీః।

లక్ష్మీతన్త్రమనావిలేన సుపథా వ్యాచష్ట సత్రిప్తతయే ప్రీణాతు ప్రియభక్తరక్షణవిధాదక్షా ముకున్దప్రియా।।

తథోత్తమమిదం తన్త్రం తన్త్రాణాం తత్త్వవాదినామ్।
భగవాన్ వాసుదేవోఽస్మిన్ విష్ణుర్నారాయణో గురుః ।। 231 ।।

231. - - - - - - - - - - - - -

అహం చ కీర్తితౌ సమ్యక్ స్వరూపగుణవైభవైః।
అస్యాం హి మన్మతౌ సక్తా విశుద్ధజ్ఞాననిశ్చయాః ।। 232 ।।

232. - - - - - - - - - - - - -

ఏతాం నిక్షేణికాం గృహ్య హ్యారోహన్తి పరం పదమ్।
తన్త్రాణాం {81}పరమం తన్త్రం ముద్రితం మత్సమాఖ్యయా ।। 233 ।।

233. - - - - - - - - - - - - - -

{81. మే పరం తన్త్రం మన్త్రితం ।. }

నావ్రతస్నాయినే దేయం న {82}కృతఘ్నాయ వై తథా।
న చాతన్త్రవిదే నిత్యం నాసూయాదూషితాయ చ ।। 234 ।।

234. - - - - - - - - - - - - -

{82. వ్రత ।. }

నావాసుదేవభక్తాయ న చాభక్తిమతే మయి।
దేవయమేతత్ సుశీలాయ సుస్నాతాయ తపస్వినే ।। 235 ।।

235. - - - - - - - - - - - - -

నిర్ణీతవేదతన్త్రాయ మద్భక్తాయ విశేషతః।

{83}భూయసీం వహతే భక్తిం వాసుదేవే జనార్దనే ।। 236 ।।

236. - - - - - - - - - - - - -

{83. భూయ ఉద్వహతే I. }

శుచివ్రతాయ దక్షాయ సదనుష్ఠానశీలినే।
ఏతత్తే కథితం సర్వం యత్పృష్టాహమిహ త్వయా।।
ప్రీతాహం త్వయి దేవేశ కిం భూయః శ్రోతుమిచ్ఛసి ।। 237 ।।

237. - - - - - - - - - - - - -

ఇతి {84}శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రే శ్రీసూక్తప్రభావప్రకాశో నామ పఞ్చాశోఽధ్యాయః{85}

{84. శ్రీపఞ్చరాత్ర A.; శ్రీపాఞ్చరాత్రే B. }

{85. B. adds the following after the colophon: లక్ష్మీతన్త్రం సమాప్తమ్। శ్లోకసంఖ్యా 3500}

********ఇతి పఞ్చాశోఽధ్యాయః********

మద్రపురీరాజకీయప్రాచ్యలిఖితపుస్తకాలయస్థే (I) ఇతి సంకేతితే కోశే అధో నిర్దిష్టా అధ్యాయా అధికాః పర్యన్తే----

ఏకపఞ్చాశోఽధ్యాయః - 51

శక్రః---

{1}ఉత్పత్తిప్రలయౌ చైషాం ఫలం చైవావధారితమ్।
ప్రతిపత్తివిశేషాశ్చ యేషు తేషు యథా తథా ।। 1 ।।

{1. Evidently one or two verses are missiong in the beginning. }

నిత్యాని పఞ్చ కృత్యాని కాదాచిత్కాని చైవ తే।
చర్యాపాదక్రియాపాదౌ పాదౌ చ జ్ఞానయోగయోః ।। 2 ।।
ఇతి నానావిధం తన్త్రం చతుష్పాదోపబృంహితమ్।
పురాకృత్యా పురాకల్పైరితిహాసైశ్చ సంమితమ్ ।। 3 ।।
రహస్యానేకసంభేదం నానావాక్యోపశోభితమ్।
లక్ష్మీతన్త్రాహ్వయం సమ్యక్ సద్యః ప్రత్యాయకం నృణామ్ ।। 4 ।।
మయా సమాహితేనైవ యథావదవధారితమ్।
అస్య విస్తృతరూపత్వాత్ సమ్యక్కాలవిపర్యయాత్ ।। 5 ।।
చేతసోఽల్పబలత్వాచ్చ యథావన్నైవ భాసతే।
అస్మాన్మహార్ణవాద్దేవి త్వజ్జ్ఞానపరిపూరితాత్ ।। 6 ।।
సర్వతః సారముద్ధృత్య లోకానాం హితకామ్యయా।
తన్త్రసంక్షేపమాఖ్యాహి నమస్తే ఫద్మసంభవే ।। 7 ।।
నారదః---

ఇతి సంచోదితా దేవీ వత్సేనేవ పయస్వినీ।
స్నిహ్యతా మనసా పద్మా పాకశాసనమబ్రవీత్ ।। 8 ।।
శ్రీః---

సాధు సంబోధితా సమ్యగ్ వత్స వృత్రనిషూదన।
శృణు సంక్షేపమాఖ్యామి తన్త్రాదస్మాత్ సముద్ధృతమ్ ।। 9 ।।
అహంతా సర్వభూతానామహమస్మి సనాతనీ।
ఆరోహేణావరోహేణ విశ్వసిద్ధికరీ స్మృతా ।। 10 ।।
పరమం యదహంతాఖ్యం తుర్యాతీతం తదుచ్యతే।
పరం బ్రహ్మ పరం ధామ లక్ష్మీనారాయణం తు తత్ ।। 11 ।।
న తత్ర ప్రవిబాగో నౌ భవద్భావవ్యవస్థితౌ।
ఉన్మేషస్తత్ర యో నామ యథా చన్ద్రోదయేఽమ్బుధౌ ।। 12 ।।
అహం నారాయణీ శక్తిః సిసృక్షాలక్షణా తథా।
తుర్యావస్థా చ సా మే స్యాత్ పరిణామోద్భవాత్మికా ।। 13 ।।
శుద్ధాశుద్ధమయో భావః సర్వోఽప్యన్తర్గతస్తదా।
వ్యూహాశ్చ విభవాశ్చైవ తథా వ్యూహాన్తరాదికాః ।। 14 ।।
అయం శుద్ధమయో భావో యచ్చాన్యద్భగవన్మయమ్।
వ్యూహే చ విభవే చైవ తథా వ్యూహాన్తరాదికే ।। 15 ।।
సుషుప్తాద్యా అవస్థా మే ప్రత్యేకం చైవమున్నయేత్।
అవ్యక్తమహదాద్యాశ్చ తథా వైకారికం జగత్ ।। 16 ।।
శుద్ధేతరస్త్వయం భావస్త్రిస్రోఽవస్థాశ్చ తత్ర వై।
ప్రత్యేకమున్నయేచ్చైవం తత్ర తత్ర దివస్పతే ।। 17 ।।
భూతే స్థితే చ విజ్ఞేయా దసా ఏతాశ్చతుర్విధాః।
అపరోఽస్తి క్రమస్త్వేవం శుద్ధాశుద్ధమయేఽధ్వని ।। 18 ।।
ప్రమాతృకరణజ్ఞేయేష్వారోహేషు మదాత్మకే।
శూన్యప్రాణాదిభేదేన క్రమాన్మాతృగణా దశ ।। 19 ।।
కరణం ద్వివిధం విద్ధి బాహ్యమాభ్యన్తరం తథా।
ఉభయోరపి తావద్ధి తూష్ణీంభావాదికే క్రమే ।। 20 ।।

జ్ఞేయం బహువిధం ప్రోక్తం తత్రాప్యేవం సమున్నయేత్।
తుర్యాతీతతత్త్వమేతేషాం భగవద్భావవేదనమ్ ।। 21 ।।
అవరోహోఽయముద్దిష్ట ఆరోహమపి మే శృణు।
చరమాం కోటిమారభ్య మదన్తోఽభూద్వ్యవస్థితః ।। 22 ।।
ఆరోహః స తు విజ్ఞేయః శుద్ధాశుద్ధమయేఽధ్వని।
ఆరోహమవరోహం చ సంతతం భావయన్నరః ।। 23 ।।
మచ్చిత్తో మద్గతప్రాణో మద్భావం సముపాశ్నుతే।
ఆకారకాలదేశాన్మే పరిచ్ఛేదోఽస్తి నైవ చ ।। 24 ।।
మయ్యైవ జ్ఞానరూపిణ్యా వ్యాప్తాస్తే పాకశాసన।
ఆత్మభిత్తౌ జగత్ సర్వమిచ్ఛయోన్మీలయామ్యహమ్ ।। 25 ।।
తద్రూపతారతమ్యేన గ్రాహ్యగ్రాహకసంస్థితిః।
వాచ్యాత్మపరిణామోఽయం లేశతస్తే ప్రదర్శితః ।। 26 ।।
వాచకాత్మానమస్య త్వం సమాహితమనాః శృణు।
శుద్ధసంవిన్మయీ పూర్వం వివర్తే ప్రాణరూపతః ।। 27 ।।
తత్తత్స్పన్దనప్రసఙ్గేన వివర్తే శబ్దతస్తథా।
శాన్తా సూక్ష్మా తథా మధ్యా వైఖరీతి వివేకినీ ।। 28 ।।
చతూరూపం చతూరూపవాచి వాచ్యం స్వనిర్మితమ్।
శాన్తా వివర్తమానాహం ప్రపద్యే సూక్ష్మసంస్థితిమ్ ।। 29 ।।
శక్తిర్నాద ఇతి ద్వేధా సూక్ష్మరూపవ్యవస్థితిః।
సూక్ష్మా వివర్తమానాహం ప్రపద్యే మధ్యమాం స్థితిమ్ ।। 30 ।।
బిన్దుసంస్కారసంపత్తిః సావస్థాక్షరసంతతేః।
మధ్యా వివర్తమానాహం ప్రపద్యే వైఖరీస్థితిమ్ ।। 31 ।।
పఞ్చాశదాదిభేదేన సావస్థాక్షరసంతతేః।
ఆరోహమవరోహం చ సంతతం భావయన్నిమౌ।

శబ్దబ్రహ్మణి నిష్ణాతః శబ్దాతీతం ప్రపద్యేత్ ।। 32 ।।
ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రోద్ధారే తన్త్రార్థసంగ్రహే ఏకపఞ్చాశోఽధ్యాయః

*******ఇతి ఏకపఞ్చాశోఽధ్యాయః********

ద్విపఞ్చాశోఽధ్యాయః - 52

శ్రీః---

అథ మన్త్రమయం మార్గం శృణు వత్స పురందర।
ప్రకాశానన్దరూపాహం పూర్ణాహంతా హరేరహమ్ ।। 1 ।।
మన్త్రమాతేతి మాం విద్ధి ప్రాణాఖ్యాం శుద్ధచిన్మయీమ్।
ఉద్యన్తి మత్త ఏవైతే యాన్తి చాస్తం మయి ధ్రువమ్ ।। 2 ।।
అహం చ బలమేతేషాం మద్రూపత్వం విదన్తి తే।
ఏకధా చ ద్విధా చైవ త్రిధా చైవాహమూర్జితా ।। 3 ।।
చతుర్ధా పఞ్చధా షోఢా సప్తధా చాష్టధా తథా।
తథా షోడశధా చైవ పఞ్చవింశతిధా తథా ।। 4 ।।
పఞ్చాశద్ధా పునశ్చైవ పునశ్చాహం త్రిషష్టిధా।
ఉదేమి బహుధా చైవ చిన్తామణిరివేశ్వరీ ।। 5 ।।
స్వరాశ్చ వ్యఞ్జనాశ్చైవ స్వరవ్యఞ్జనసంహతిః।
అక్షరాణి పదాన్యేవం వాక్యప్రకరణైః సహ ।। 6 ।।
ఆహ్నికాధ్యాయయోశ్చైవ శాస్త్రతన్త్రవ్యవస్థితిః।

ఆగమా బహుధా చైవ బాహ్యాబాహ్యవ్యవస్థితిః ।। 7 ।।
లౌకికా వైదికాశ్చైవం భాషాశ్చ వివిధాస్తథా।
మన్త్రరూపమిదం విద్ధి సర్వం మద్రూపవేదినామ్ ।। 8 ।।
భావనాతారతమ్యేన గ్రాహ్యగ్రాహకసంస్థితిః।
ఆసత్తివిప్రకర్షౌ చ భావనాతారతమ్యతః ।। 9 ।।
బీజం పిణ్డం పదం సంజ్ఞేత్యేవం మన్త్రాశ్చతుర్విధాః।
తేషాం ప్రధానతో విద్ధి పఞ్చ రత్నాని వాసవ ।। 10 ।।
మత్సూక్తే తాని బీజాని దధ్ని సర్పిరివాహితమ్।
సూర్యసోమాగ్నిఖణ్డోత్థం నాదవత్ పాకశాసన ।। 11 ।।
యదత్ర సూర్యరూపం తజ్జాగ్రత్పదముదాహృతమ్।
వహ్నిః స్వాప్నం సుషిప్తిశ్చ సోమో మాయా పరాహ్వయా ।। 12 ।।
ఖణ్డం యదిన్దుఖణ్డాఖ్యం తుర్యం నాదస్తతః పరమ్।
శక్తిః శాన్తాత్మికావస్థా నాదస్యైవ తు సంస్థితిః ।। 13 ।।
తతః పరం తు యద్ బ్రహ్మ లక్ష్మీనారాయణం తు తత్।
స్వరాణాం షట్చతుఃషట్కం సూర్యాగ్నీన్దుసముద్గతమ్ ।। 14 ।।
శేషా వర్ణాః స్వరోత్పన్నా ఇతీయం వర్ణసంస్థితిః।
ఇతీదం పరమం బీజం సర్వకామఫలప్రదమ్ ।। 15 ।।
పుత్రదం పుత్రకామానాం రాజ్యకామస్య రాజ్యదమ్।
భూతిదం భూతికామానాం మోక్షకామస్య మోక్షదమ్ ।। 16 ।।
విధ్వంసయతి శత్రూంశ్చాప్యాకర్షయతి వాఞ్ఛితమ్।
చిన్తామణరిదం నామ నైవ చిన్తామణిర్మణిః ।। 17 ।।
తస్యైవ చానుగం బీజం శకాద్యం సర్వకామదమ్।
యుగ్మైర్మాయాక్షరాదేశైరాద్యన్తస్వరషట్కయోః ।। 18 ।।
అఙ్గక్లృప్తిరియం కార్యా జాతిముద్రాసమన్వితా।

శిష్టబీజచతుష్కస్యాప్యేవమేవ వ్యవస్థితిః ।। 19 ।।

పూర్ణాహంతాసమావేశాదాదిబీజసమన్వయాత్।

నానావిధో మన్త్రగణో మదీయత్వం ప్రపద్యతే ।। 20 ।।

మన్త్రాణాం దేవతా యా సా సా మచ్ఛక్త్యధినిష్ఠితా।

మద్భావభావినీ చైవ తస్మాద్ధ్యేయాస్మి తత్ర వై ।। 21 ।।

తాం తాం వై దేవతాం తత్ర నారీరూపామనుస్మరేత్।

తత్తద్వర్ణాయుధాకారభూషణాదిసమన్వితాః ।। 22 ।।

మదీయత్వం సమాసాద్య తాః శీఘ్రఫలదాస్తథా।

ఇతి తే మన్త్రమార్గోఽయం లేశతః శక్ర వర్ణితః ।। 23 ।।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రోద్ధారే తన్త్రార్థసంగ్రహే ద్విపఞ్చాశోఽధ్యాయః

********ఇతి ద్విపఞ్చాశోఽధ్యాయః********

త్రిపఞ్చాశోఽధ్యాయః - 53

శ్రీః---

క్రియాపాదం ప్రవక్ష్యామి సంక్షేపేణ పురందర।

పరిచ్యుతమలః స్నాతో యథావచ్ఛాస్త్రదర్శనాత్ ।। 1 ।।

ఏకాన్తం స్థానమాసాద్య స్థానశుద్ధిపురఃసరమ్।

జ్ఞానభావనయా శక్ర భూతశుద్ధిం సమాచరేత్ ।। 2 ।।

పృథివ్యాది ప్రకృత్యన్తం యత్ ప్రకృత్యష్టకం విదుః।

స్థూలసూక్ష్మవిభేదేన తత్ర రూపద్వయం స్మృతమ్ ॥ 3 ॥
చక్షుర్గోచరసంస్థానం స్థూలరూపం తు వర్ణ్యతే।
కారణాకారతా తత్ర సూక్ష్మం తన్మాత్రముచ్యతే ॥ 4 ॥
స్థూలసూక్ష్మవిభేదేన తత్త్వమేతద్ ద్విరష్టకమ్।
విషయేన్ద్రియవృత్తీస్తు తత్ర తత్ర నివేశయేత్ ॥ 5 ॥
ఉపస్థఘ్రాణగన్ధాదిపఞ్చకేషు త్రయం త్రయమ్।
పృథివ్యాదిమహాభూతపఞ్చకైస్త్రికమాన్నయేత్ ॥ 6 ॥
మనోఽభిమాన ఇత్యేతదహంకారే శమం నయేత్।
ప్రాణమధ్యవసాయం చ బుద్ధితత్త్వే నిగూహయేత్ ॥ 7 ॥
సత్త్వం రజస్తమశ్చాపి మూలావ్యక్తే శమం నయేత్।
ద్విరష్టకే తు వర్గేఽస్మిన్ మూలాష్టకమనుస్మరేత్ ॥ 8 ॥
తత్తత్సంజ్ఞా ధ్రువాద్యా హుంఫడన్తాః పాకశాసన।
మాంసం మేదస్తథాసృక్ చ రేతో వ్యోమాక్షరత్రయమ్ ॥ 9 ॥
పరం పరం బిన్దుయుతం సూక్ష్మాష్టకమనుస్మరేత్।
అస్మిన్ బీజాష్టకే మాయామిన్దుఖణ్డేన సంయుతామ్ ॥ 10 ॥
మన్త్రానిమాన్ విజానీయాచ్చక్త్యష్టకగతాన్ బుధః।
నివృత్తిశ్చ ప్రతిష్ఠా చ విద్యా శాన్తిస్తథైవ చ ॥ 11 ॥
శాన్త్యతీతాభిమానా చ ప్రాణా గుణవతీ తథా।
పృథివ్యాదిప్రకృత్యన్తాః శక్తీరేతాః స్మరేద్ బుధః ॥ 12 ॥
బీజాష్టకే తు తత్రైవ వహ్నిమాయార్ధచన్ద్రకాన్।
సంయోజ్య మన్త్రాన్ జానీయాదధిష్ఠాతృగతానిమాన్ ॥ 13 ॥
కాలాగ్న్యర్కసహస్రాభాం నిర్ధూమాఙ్గారసంనిభామ।
మాం స్మృత్వా మన్ముఖోత్థేన వహ్నినా నిర్దహేద్ భువమ్ ॥ 14 ॥
సోమాయుతాభమద్వక్త్రజేన సిఞ్చేతేతథామ్బునా।

స్థానశుద్ధిర్భవేదేవం భూతశుద్ధిమతః శృణు ।। 15 ।।
ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రోద్ధారే తన్త్రార్థసంగ్రహే త్రిపఞ్చాశోఽధ్యాయః

*******ఇతి త్రిపఞ్చాశోఽధ్యాయః*******

చతుష్పఞ్చాశోఽధ్యాయః - 54

శ్రీః---

చతురశ్రాం సమాం పీతాం వజ్రచిహ్నాం వసుంధరామ్।
మన్త్రేణాకృష్య దేహాన్తః స్వస్థానే చ లయం నయేత్ ।। 1 ।।
గన్ధమాత్రే తతస్తచ్చ స్వబీజేనాస్తమానయేత్।
స్వబీజేన నివృత్తౌ తాం స్వమన్త్రేణాస్తమానయేత్ ।। 2 ।।
మయ్యధిష్ఠానభూతాయాం మాం చ బాహ్యేఽమ్బుసి క్షిపేత్।
మన్త్రేణార్ధేన్దుసంకాశం పద్మాఙ్కం తచ్చ దేహతః ।। 3 ।।
స్వస్థానస్థం లయం నీత్వా రసమాత్రే స్వమన్త్రతః।
మన్త్రేణ తత్ప్రతిష్ఠాయాం తచ్చ మయ్యానయేల్లయమ్ ।। 4 ।।
మాం చ వహ్నిమనావృత్త్యా ప్రకృత్యా చ తతః క్రమాత్।
సర్వత్ర నైకం బుధ్యేత మచ్ఛక్తేర్విలయం బుధః ।। 5 ।।
యథా హి సర్పిరాసిఞ్చేత్ క్షీరే తన్మథనోద్భవమ్।
సర్పిరన్యత్ర చ క్షీరే తత్సర్పిరపి చాన్యకమ్ ।। 6 ।।
ఏవమా ప్రకృతేః శక్తిమధిష్ఠాత్రీం స్మరేద్ బుధః।

ఏవం మాం పరమాం శక్తిం శక్తిసప్తకసంయుతామ్ ।। 7 ।।

ద్వాదశాన్తాన్తమున్నీయ మన్త్రమయ్యాం మయి క్షిపేత్।

అగ్నిషోమార్కకోట్యాభా సర్వతోఽక్షిశిరోముఖీ ।। 8 ।।

సర్వజీవోపకారాయ సా మే మన్త్రమయీ తనుః।

శక్రః---

కాని స్థానాని దేహేఽస్మిన్ యత్ర కార్యో లయః క్రమాత్ ।। 9 ।।

కీదృశాని చ బిమ్బాని భూరాదీనాం వదామ్బుజే।

శ్రీః---

ఆ జానుతో భువః స్థానమా కట్యాః పయసః స్మృతమ్ ।। 10 ।।

ఆ నాభేస్తేజసః స్థానం వాయోః స్థానం తదా హృదః।

ఆ కణ్ఠాన్నభసః స్థానమా బిలాచ్చాప్యహంకృతేః ।। 11 ।।

ఆ భ్రువోర్మహతః స్థానమాకాశే తు పరం స్మృతమ్।

చతురశ్రం భవేద్బిమ్బం వజ్రాఙ్కం పార్థివం మహత్ ।। 12 ।।

అర్ధేన్దుసదృశం శుక్లం పద్మాఙ్కం పయసః స్మృతమ్।

త్రికోణం స్వస్తికాఙ్కం చ రక్తం తేజస ఉచ్యతే ।। 13 ।।

ధూమ్రం షడ్బిన్దుసంయుక్తం వృత్తం వాయవ్యముచ్యతే।

అఞ్చనాభం తథాకాశం బిమ్బమాత్రం స్మృతం పదమ్ ।। 14 ।।

ఏవం తత్త్వోపసంహారే కృతే హృత్కోటరోద్గతమ్।

జ్ఞానరజ్జ్వవలమ్బం చ సుషుమ్నామధ్యమార్గగమ్ ।। 15 ।।

ఊర్ధ్వమాత్మన ఉన్నీయ శక్తిసోపానపఙ్క్తిభిః।

ద్వాదశాన్తం మహాపద్మమధ్యస్థాయాం మయి క్షిపేత్ ।। 16 ।।

ద్వాదశాన్తం మహాపద్మం సహస్రదలసంయుతమ్।

సూర్యకోటిసహస్రాభమిన్దుకోట్యయుతప్రభమ్ ।। 17 ।।
అగ్నిషోమద్వయాన్తఃస్థా మహానన్దమయీ తనుః।
అనిర్దేశ్యోపమా సంవిన్మాయా సా మామికా తనుః ।। 18 ।।
అంశతః ప్రసరన్త్యస్యా జీవానన్దా సరిద్వరా।
స్వానన్దమేనమానీయ మహానన్దమయీం నయేత్ ।। 19 ।।
తతో లవణకూటాభం పిణ్డమస్మన్ముఖోద్గతైః।
మహాజ్వాలావలీజాలైశ్చిన్మయైః పరితౌ దహేత్ ।। 20 ।।
రక్తతామరసః షష్ఠో బిన్దుమాన్ దేహపావకః।
సోమమయ్యా మమాస్యోత్థైః పీయూషైః ప్లావయేత్తతః ।। 21 ।।
సిసృక్షాయా మమోద్యన్త్యా సంవిత్ప్రణోపగూఢయా।
ప్రేరితాస్తాః స్మరేచ్ఛక్తీర్మన్త్రమయ్యాం తనౌ స్థితాః ।। 22 ।।
తతస్తాభిః స్వశక్తీభిశ్ఛేదనద్వారపూర్వకమ్।
ప్రకృత్యాది విశేషాన్తం నిర్మితం సంస్మరేత్ క్రమాత్ ।। 23 ।।
తతః పిణ్డసముత్పత్తిం కారణవ్యఞ్జనోజ్జ్వలమ్।
ఏవం పిణ్డం సముత్పాద్య శుద్ధలక్ష్మీమయం మహత్ ।। 24 ।।
పూర్వోక్తగతిమార్గేణ వ్యుత్క్రమేణానయేద్ధృది।
మహానన్దాత్ స్వమాత్మానం సంవిదానన్దలక్షణమ్ ।। 25 ।।
తతః కరశరీరేషు మన్త్రన్యాసం సమాచరేత్।
అఙ్గుష్ఠాదికనిష్ఠాన్తమఙ్గులీష్వేషు పర్వసు ।। 26 ।।
తలయోః పృష్ఠయోశ్చైవ కరయోరుభయోరపి।
నాభితశ్చాఙ్ఘ్రిపర్యన్తం నాభేరా మూర్ధతస్తథా ।। 27 ।।
న్యస్య సంధిషు మద్బీజం హృదాద్యఙ్గాని చ న్యసేత్।
పునర్హృదాదిషట్కేన నాభిపృష్టకరోరుషు ।। 28 ।।
జఙ్ఘాపదోశ్చ జ్ఞానాది షాడ్గుణ్యం విన్యసేద్ బుధః।

ఏవముత్పాదితే దేహే శుద్ధే లక్ష్మీమయే శుభే।
ఆధారషట్కవిన్యాసం జ్ఞానదృష్ట్యా సమాచరేత్ ।। 29 ।।
ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రోద్ధారే తన్త్రార్థసంగ్రహే చతుష్పఞ్చాశోऽధ్యాయః

*******ఇతి చతుష్పఞ్చాశోऽధ్యాయః*******

పఞ్చపఞ్చాశోऽధ్యాయః - 55

శ్రీః---

ఆధారాన్ సంప్రవక్ష్యామి శృణు త్వం పాకశాసన।
అథ మేఢ్రాన్తరే మేఢ్రే నాభిమధ్యే ధనాధిప ।। 1 ।।
హృది కూపే భ్రువోర్మధ్యే షట్ పద్మాని స్మరేద్ బుధః।
వేదై రసైః ప్రజానాథైరర్కైశ్చైవ వికారకైః ।। 2 ।।
అశ్విభ్యాం చ దలైర్యుక్తాన్ సూర్యకోటిసమప్రభాన్।
కాదితాన్తైః స్వరైః సూర్యవర్ణాన్తాభ్యాం చ సంయుతాన్ ।। 3 ।।
పఙ్కజేష్వేషు మాం దేవీం రత్నదీపాకృతిం స్మరేత్।
యత్ర యత్ర భవేద్వాఞ్ఛా తత్రస్థో యోగమభ్యసేత్ ।। 4 ।।
ప్రథమాధారమారభ్య ద్వాదశాన్తామ్బుజాతతామ్।
ఏకాం దీపాకృతిం ధ్యాయేద్దేహస్థామాదికాం పరామ్ ।। 5 ।।
క్రమోత్క్రమాభ్యాం స్మరతస్తామిమాం చిన్మయీం పరామ్।
యదా లయం మనో యాతి సా సత్తా వైష్ణవీ పరా ।। 6 ।।

దేహబన్ధే చ వాఞ్ఛా చేద్దేహం త్వం మామకం శృణు।
ఏకస్మిన్ హృదయే తోయం మాహేన్ద్రం మణ్డపం స్మరేత్ ।। 7 ।।
చతుర్ద్వారయుతం తత్ర సంస్మరేద్ ద్వారపాలికాః।
బలాకినీం పురః శ్యామాం వనమాలాం తథాపరే ।। 8 ।।
శ్వేతాం విబీషికాం పశ్చాదుక్తవర్ణామనుస్మరేత్।
ఉత్తరే శాంకరీం శక్ర ధూమ్రవర్ణామనుస్మరేత్ ।। 9 ।।
తత్ర మణ్డపమధ్యే తు సహస్రాదిత్యసంనిభమ్।
అష్టపత్రం స్మరేత్ పద్మం కర్ణికాకేసరోజ్జ్వలమ్ ।। 10 ।।
పూర్వే దలే వాసుదేవం సంకర్షం చైవ దక్షిణే।
ప్రద్యుమ్నం పశ్చిమే పత్రే త్వనిరుద్ధమథోత్తరే ।। 11 ।।
శఙ్ఖచక్రధరాన్ సర్వాన్ వనమాలావిభూషితాన్।
యుగానుసారికాన్తీంశ్చ స్మరేదభిముఖాన్ మమ ।। 12 ।।
గుల్గులుం చ గురుణ్యం చ మదనం శలలం తథా।
గజేన్ద్రాన్ సంస్మరేత్ కోణే సుధాం మామభిషిఞ్చతః ।। 13 ।।
కర్ణికాబీజమధ్యస్థాం సర్వలోకమహేశ్వరీమ్।
మాం స్మరేత్తప్తహేమాభాం పఙ్కజద్వయధారిణీమ్ ।। 14 ।।
వరదాభయహస్తాం చ సర్వాభరణభూషితామ్।
అనిర్దేశ్యామనౌపమ్యాం విష్ణుపత్నీమనిన్దితామ్ ।। 15 ।।
స్మితజ్యోత్స్నానుగైర్దివ్యైరసితాపాఙ్గసంభవైః।
సిఞ్చన్తీం కిరణైః శీతైస్తప్తతప్తం జగత్త్రయమ్ ।। 16 ।।
ఉత్పాద్య జ్ఞానతో భోగాంస్తైర్యజేత్ పరమేశ్వరీమ్।
బ్రహ్మానన్దమయైః సమ్యక్ మన్మయైర్దోషవర్జితైః ।। 17 ।।
యద్వా నారాయణాఙ్కస్థాం తత్సఙ్గాహ్లాదభూషితామ్।
కరేణ దక్షిణేనేశమాశ్లిష్యన్తీం నిరన్తరమ్ ।। 18 ।।

ప్రతిపత్తిస్తు కర్తవ్యా తదా వైమానికీ తనౌ।

దాంపత్యం తదమీమాంస్యమావయోః శ్రుతిగహ్వరమ్ ।। 19 ।।

బీజస్య స్థాన{1} . . . .

{1. It is written in the original MS. that about twelve pages of matter are missing after this. Evidently, the end of the 55th chapter, the whole of the 56th chapter and the beginning of the 57th chapter are missing. }

సప్తపఞ్చాశోఽధ్యాయః - 57

శ్రీః---

. . . . కో దేవః స్థితికర్తా చ భావగా।

త్రిమూర్తిస్త్వధికా శక్తిరిత్యయం పరమో జపః ।। 1 ।।

శబ్దార్థప్రవిభాగేన ద్విధా లక్ష్మీః ప్రవర్తతే।

శాన్తా పశ్యాథ మధ్యా చ వైఖరీ చేతి సంజ్ఞయా ।। 2 ।।

శబ్దోన్మేషశ్చతుర్ధాయమర్థోన్మేషస్తథావిధః।

ప్రత్యస్తమితసంస్కారా స్వరవర్ణాదివర్జితా ।। 3 ।।

శాబ్దీ యా సంస్థితిః ప్రాచ్యా సా శాన్తా శాన్తసాధనా।

అర్థబోధకరూపం యచ్ఛబ్దశక్తేరసంస్కృతమ్ ।। 4 ।।

కేవలో యః సమున్మేషః పశ్యన్తీ సా ప్రకీర్తితా।

అర్థబోధకరూపం యత్ స శబ్దః పరికీర్తితః ।। 5 ।।

న హింసయన్తి సంస్కారా యదా మధ్యాథ సా తదా।
ఏవం సంస్కారసంపన్నా వికల్పశతశాలినీ ।। 6 ।।
వివిధం రమతే వైషు యతో న ప్రాకృతీష్వథ।
రూపం శకలశః కృత్వా స్థానేష్వష్టసు సా తదా ।। 7 ।।
వైఖరీ నామ సా వాచ్యా వివిధం వక్తి వర్ణినీ।
శాన్తా నామ పరా యా సా సర్వత్ర సమతాం గతా ।। 8 ।।
కోటికోటిసహస్రాంశస్తస్యా వాగథ మధ్యమా।
కోటికోటిసహస్రాంశస్తస్యా వాగథ వైఖరీ ।। 9 ।।
వర్ణాః పదాని వాక్యాని త్రివిధా వైఖరీగతిః।
సంకోచం క్రమశో యాతి సేయం వర్ణాదివర్త్మనా ।। 10 ।।
ఇయం చతుర్విధా శక్తిః ప్రతిలోమానులోమజా।
చతుర్ధా సోదయం యాతి శాన్తాపశ్యాదిభిః క్రమాత్ ।। 11 ।।
చతుర్ధాస్తమయం యాతి వైఖరీమధ్యమాదిభిః।
వ్యక్తా వ్యక్తసమావ్యక్తా సా విజ్ఞేయా త్రిధా పునః ।। 12 ।।
వ్యక్తా ప్రాణిశరీరస్థా యోదేత్యస్తముపైతి చ।
వీణావేణుమృదఙ్గాద్యైర్వ్యక్తా తద్వ్యజ్యతే హి యా ।। 13 ।।
వివక్షాకరణోద్యోగైః ప్రాణిభిః సాథ తత్సమా।
మరుదాఘట్టనాత్ సిన్ధుసరిద్గిరిదరీముఖైః ।। 14 ।।
వ్యజ్యతే శబ్దశక్తిర్యా సా త్వవ్యక్తా సమీరితా।
ఉదయేఽస్తమయే చాసాం పూర్వోక్తౌ వ్యుత్క్రమోత్క్రమౌ ।। 15 ।।
వాచ్యం చతుర్విధం జ్ఞేయం శాన్తాదిప్రవిభాగవత్।
ఏవం వ్యవస్థితా శక్తిస్తారికేతి నిరూపణమ్ ।। 16 ।।
జపోఽసౌ మధ్యమో నామ పరితో వర్ణవర్ణనమ్।
వర్ణరూపా చ శక్తిర్యా యా చ సంయోగసంభవా ।। 17 ।।

శక్తినద్ధానువిద్ధా యా వివక్షాసంభవా చ యా।
ఏతచ్చక్తిచతుష్కం తద్వినిర్ణయపురఃసరమ్ ।। 18 ।।
అర్థాధ్యాసస్తు శబ్దే యస్సరమోఽసౌ ప్రకీర్తితః।
వాచ్యం బుద్ధ్వా పృథగ్ బుద్ధ్వా తాం త్రిధాకారసంస్థితామ్ ।। 19 ।।
తత్సంబోధో హి యో మన్త్రైః స జపస్తు పరావరః।
లక్ష్మీతన్త్రే సముద్దిష్టా త్వగ్నిషోమమయీ హి యా ।। 20 ।।
తత్తద్రూపమతిక్రమ్య వాచ్యవాచకసంజ్ఞితమ్।
లక్ష్మీమయీం నిశాం తీర్త్వా తారికారూపరూపిణీమ్ ।। 21 ।।
నిస్తరఙ్గమహానన్దసంవిత్తారామహోదధౌ।
విశోధ్య సకలాన్ మన్త్రాస్తద్భావన్యాససంయుతః ।। 22 ।।
తానుపాస్య తతస్తస్యాం తత్తదాప్యాయనోజ్జ్వలాన్।
తత్సామాన్యవిశేషాభ్యాం భావయేన్మన్త్రదేవతామ్ ।। 23 ।।
తథా యుక్తో జపేన్మన్త్రాన్ నిత్యోఽయం పూజితో జపః।
తత్తచ్ఛాస్త్రోక్తసంస్థానసంస్కారక్రమశాలినీః ।। 24 ।।
తైస్తైర్భావైః సమేతాశ్చ భావయన్మన్త్రదేవతాః।
జపేత సర్వదర్శీ యజ్జపోఽయం పరమః స్మృతః ।। 25 ।।
నారదః---

ఇదం రహస్యం పరమం నాపాత్రే దేయమిత్యుత।
ఉక్త్వా విద్యుదివాకాశే సాదర్శనముపేయుషీ ।। 26 ।।
విత్తం ప్రాప్య పరం శక్రో ముముదే బిగతజ్వరః।
అత్రిః---

ఇత్యుక్త్వా భగవాన్ భద్రే నారదో విరరామ హ ।। 27 ।।

పూజితా పురుహూతేన సుభగా శ్రీర్వరాననే।
ఇన్ద్రోఽపి విస్మితః శశ్వద్బ్రహ్మణః సదనం యయౌ ।। 28 ।।
పృష్టశ్చ బ్రహ్మణా తస్మై ప్రోవాచ విధివత్తదా।
బ్రహ్మ ప్రజాపతిభ్యశ్చ పృష్టః ప్రోవాచ తత్త్వవిత్ ।। 29 ।।
మునయో నారదేనాథ శ్రావితా మలయాచలే।
అఙ్గిరాః శ్రావయామాస పావకం తన్త్రముత్తమమ్ ।। 30 ।।
కాత్యాయనం పావకశ్చ స చ గౌతమమాశ్రమే।
గౌతమోఽథ భరద్వాజం స చ గర్గం మహామునిమ్ ।। 31 ।।
అసితం దేవలం గర్గో జైగీషవ్యం మునిం స చ।
స మునిః శ్రావయామాస పితౄన్ భేజేఽథ లోభజిత్ ।। 32 ।।
ఏకాఙ్గానానాన్నపికో (?) మానసీ దుహితా చ యా।
సా సుతం శ్రావయామాస పారాశర్యం మహామునిమ్ ।। 33 ।।
పారాశర్యః సుతం చాపి శుకం యోగినముత్తమమ్।
శ్రావయామాస చ శుకః స్వర్భాన్వాఖ్యం ప్రజాపతిమ్ ।। 34 ।।
వసిష్ఠోఽరున్ధతీం ప్రాజ్ఞాం నారదస్య శశాస సా।
తన్త్రం లక్ష్మ్యాస్తతః ప్రాపుర్యోగినః కపిలాదయః ।। 35 ।।
పార్వతీం శ్రావయామాస శంకరశ్చన్ద్రశేఖరః।
హిరణ్యగర్భో యోగానాం వక్తా చాపి సరస్వతీమ్ ।। 36 ।।
పతివ్రతా హి యా దేవ్యో దేవబ్రహ్మర్షియోగినామ్।
తాసాం పారాయణం శశ్వల్లక్ష్మీతన్త్రమితి స్మృతమ్ ।। 37 ।।
సకాశాద్బ్రహ్మణః శ్రుత్వా మయా తే కథితం బుధే।
ఇష్టాసి మే ప్రియా చేతి న కించిదవశేషితమ్ ।। 38 ।।
భూయస్త్వం శృణు సంక్షేపమనసూయేఽనసూయయా।
శ్రుత్వా చ కురు యత్నేన రక్ష చాప్యప్రమాదినీ ।। 39 ।।

లక్ష్మీనారాయణాకారా భవిత్రీ తే మనఃస్థితిః।
అపాయాన్ సంపరిత్యజ్య పాతకాన్ భవసాగరే ।। 40 ।।
దైవాద్వా యది వా మోహాదపాయస్య పరిప్లవే।
భజమానా తథా చైవ లక్ష్మీనారాయణావుభౌ ।। 41 ।।
శశ్వచ్చాశు కృతాన్ సర్వానపాయాన్ జహతీ స్వయమ్।
అలుబ్ధా కరణే తేషాం లోకసంగ్రహణే రతా ।। 42 ।।
ఆకించన్యం సమారోప్య బుద్ధ్యైవ దృఢయా స్వయమ్।
సర్వదా సర్వదేశేషు సర్వావస్థాసు సర్వథా ।। 43 ।।
రక్షిష్యతి హరిః శ్రీమానాశ్రితానితి నిశ్చయాత్।
ఆత్మాత్మీయం పరం సర్వం నిక్షిప్య శ్రీపతేః పదే ।। 44 ।।
ఉపాయం వృణు లక్ష్మీశం తముపేయం విచిన్తయ।
ఇతి తే సకలం భద్రే శాస్త్రశాస్త్రార్థతత్ఫలమ్ ।। 45 ।।
దర్శితం పరమం తత్త్వం సావధానేన చేతసా।
సరహస్యం ససంక్షేపం లక్ష్మీతన్త్రమిదం పరమ్ ।। 46 ।।
నావాసుదేవభక్తాయ త్వయా దేయం కథంచన।
లక్ష్మీర్లక్ష్మీపతిశ్చైవ చేతసోఽనపగామినౌ ।। 47 ।।
యస్య తస్మై త్వయా వాచ్యం యత్తదేతదనుత్తమమ్।
నాస్తికానాం సమీపే తు నైవాధ్యేయమిదం భవేత్ ।। 48 ।।
నావ్రతస్నాయినాం తద్వన్న మాతాపితృవిద్విషామ్।
నానాశాస్త్రవిద్విషాం చైవ న గురుద్వేషిణాం తథా ।। 49 ।।
దాంపత్యవిద్విషాం చైవ వనితావిద్విషాం తథా।
యో హి వేదవ్రతస్నాతో మాతాపితృగురుప్రియః ।। 50 ।।
అనిన్దకశ్చ శాస్త్రాణాం పరాపరవిధానవిత్।
ఆస్తికః శ్రద్ధధానస్చ లక్ష్మీలక్ష్మీపతిప్రియః ।। 51 ।।

క్రియాయజ్ఞవిభాగజ్ఞస్తన్త్రాన్తరవిధానవిత్।

సాఙ్గయోగవిధానజ్ఞః సర్వశాస్త్రార్థతత్త్వవిత్ ।। 52 ।।

వేదవేదాఙ్గతత్త్వజ్ఞో వేత్తా పశుపతేర్మతమ్।

ఊహాపోహవిధానజ్ఞో మానతర్కపదార్థవిత్ ।। 53 ।।

సర్వాద్యాత్మికశాస్త్రార్థతత్త్వవిత్ ప్రాప్తుమర్హతి।

ఓం నమో వాసుదేవాయ తస్మై శ్రీర్యస్య సా ప్రియా ।। 54 ।।

ఓం నమో విష్ణుపత్న్యై చ యస్యా నారాయణః ప్రియః।

నమో నిత్యానవద్యాయ జగతః సర్వహేతవే।

జ్ఞానాయ నిస్తరఙ్గాయ లక్ష్మీనారాయణాత్మనే ।। 55 ।।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రసారే లక్ష్మీతన్త్రోద్ధారే (తన్త్రార్థసంగ్రహే) రహస్యశాస్త్రార్థసారో నామ సప్తపఞ్చాశోఽధ్యాయః

********ఇతి సప్తపఞ్చాశోఽధ్యాయః********

లక్ష్మీతన్త్రం సమాప్తమ్